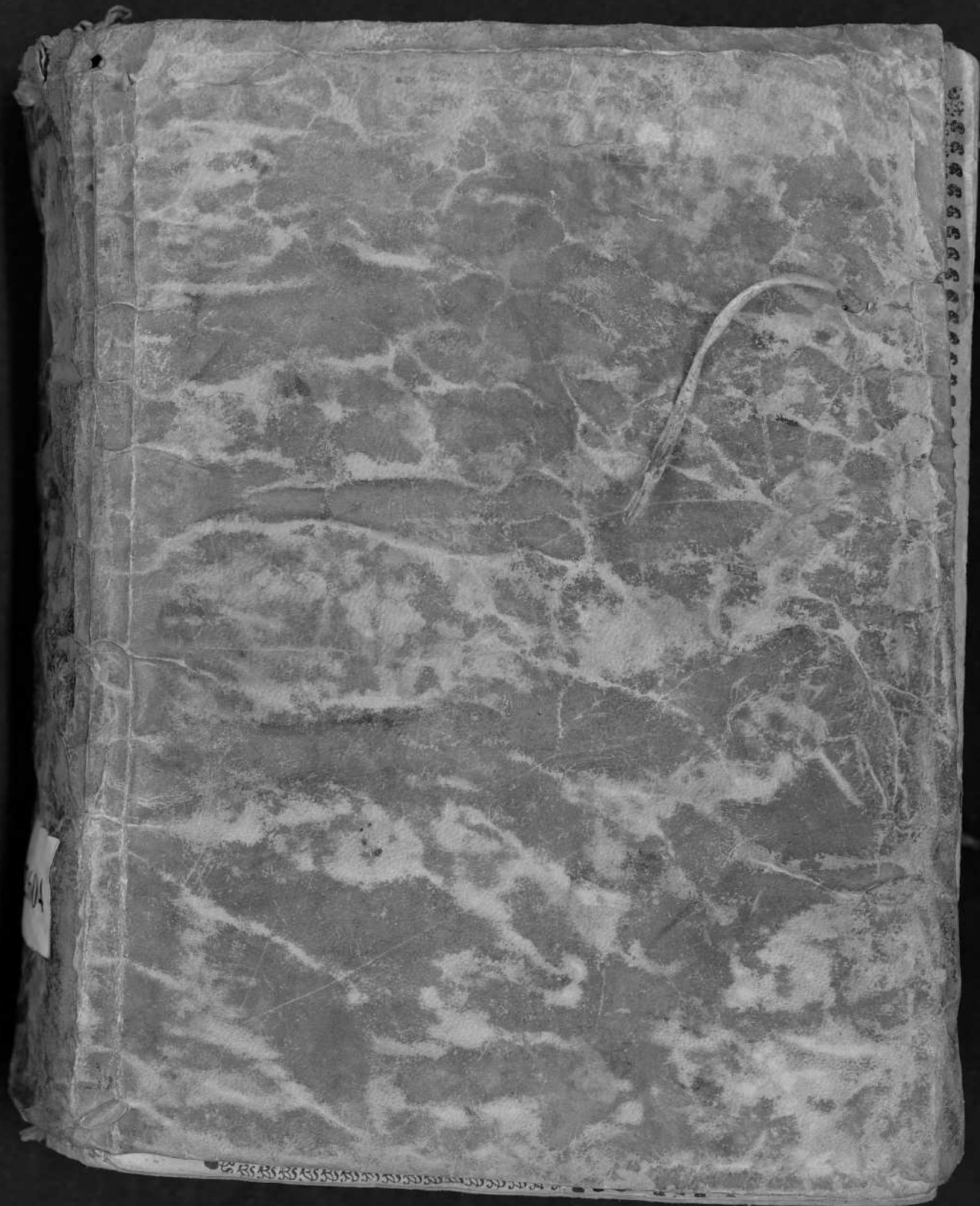

2.604

2929

Cisco

J. M. J. Intra acc.

esperaba la luz. En el día de hoy.

He aura ⁹ A Parox Agnado, Con

que de exminio de lazo ondent

For, que por fin. Si Vd. tiene otros

zio Con Mas Con Venienza Ena

aproposito. Cerca esta *AM*

El Mercado Arto Mun. Madrid

[Faint handwritten notes at the bottom of the page, possibly from another document or bleed-through.]

Nada Buena: & ^{leaves}
No. No. ^{ache}

Wages Paid 435.00

azexado e Muriada

La Laidad, No. 1000

habala de de On Venauenze, Longue

also alle Onatexneria, ohne tief
in Europa hinein zu gehen.

Waxa la'ax, fado a'uda, waxa

Compre esta filosofía en nes Padre S.^{to}
Comínço El Día 2 de Mayo de 1712

Lo 2.º

Torre

Sancho de la Cruz

Barrios

RWET

Barrios

PHILOSOPHIA
NATURALIS
PER QVAESTIONES,
ET ARTICVLOS DIVISA
IUXTA MENTEM D. THOM.

AUTHORE.

R.A.P.M. Fr. FROYLANO DIAZ LEGIONENSI,

*Filio Conventus Sancti Pauli Vallis-Oletani, quondam in
Insigni D. Gregorij Regente, & modò Vespertinam Ca-
thedram D. Th. Moderante in Vniuersitate Com-
plutensi, & in Collegio Sancti Thomae
eiusdem urbis Regente.*

Anno

1695.

*Cum Permissu: Vallis Oleti, in Typographia Antonij
Figueroa, Vniuersitatis Typographi.*

ANTONYM DE SAN JUAN

AD R. A. D. A.

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

ANTONYM DE SAN JUAN

AD R. A. P. M.

Fr. ANTONIVM DE SAN IVRJO,
celeberrimi Conventus S. Pauli Vallis-Oletani Præcla-
rissimum filium, & insignis D. Gregorij felicissimum
alumnum, post plurimas Theologiæ Cathedras sua eru-
ditione munitas, & sapientia decoratas totius Provin-
ciæ Hispaniæ Provinciale dignissimum,
& supradicti Conventus
modo Priorem.

PRÆFULGET in terra Vallis-Oleti nomine
dicta, Domus Celebrissima Sancti Pauli,
amabilis Cælo, toti clarissima mundo, scien-
tiarum ditata Regnis, quæ cunctis domina-
tur in oris, inclita porticibus, varijs ela-
ta columnijs, figuris decorata pluribus,
foribusque superbis, ad cuius præsentiam, muta sunt culmina
Tharsis, silent miracula Memphis: Præfulget quidem, & nullo
decore caret, sed semper illa per orbem, nota per Æthiopes,
nigros audita per Indos, cuius in Cælum satis tolluntur Athenæ,
tot Sophiæ fecunda bonis, tot lucida clavis scriptorum ingenijs,
quæ tanquam sydera lumen ubique spargunt, candoremque ro-
rum, & Sol, & Luna mirantur: Præfulget ubique dum eius
incolæ lucent, orationi instantes, præcesque diffundunt, Musica
nova, ordine miro, cantuque sonoro; & cum tot sint, tantique
diver-

diversi, laudes divinas intonant uno terminabiles pūcto, uni-
co numerabiles echo. O veneranda Domus cunctis hilaranda die-
bus, quæ re sides veri victima sacra Dei! O quantum stirpis tue
gaudeo me, & germinis esse! O veneranda domus! Vi-ve, fo-
ve, fa-ve, & honora mundum, teque Deus noster longum con-
servet in ævum.

In hac igitur domo nostra, pretiosum habemus thesau-
rum doctrine, & abyssum scientiæ, exemplar virtutis, nor-
mam veritatis, claritate sydereum, & usque ad sydera cla-
rum, insignem celesti munere virum, Mercurij filium, Pal-
ladisque florentem, cui gloriam dedit Apollo, dedit ore rotundo
Minerva loqui, quem omnes uno ore faterentur luminare mag-
num Guzmanæ gentis, Emulatorem Io-vis, quemquæ ingenio
singulariter elevatum, per cunctorum usque hodie ora vo-
litantem considerare licet, & admiratione portentum, sapien-
tia, & eruditione prodigium, & gratiarum omnium cumulum
ordinatum, pelagumque profundum, quem quidem Regio Do-
minicana gaudens peperit, læta protulit; fœlicem dico, &
magnum illum de quo sæpè audistis Antonium, seu R. A. P.
Mag. Fratrem Antonium de San Iurjo, supradicti Con-ven-
tus Preglarissimum Alumnū, astrea luce micantem, aurora
donante Solem, totius Provinciæ Hispaniæ quondam Pro-vin-
ciatē, in consilijs altum, in iustitia rectum, in præmiando ius-
tum, in corrigendo pium, in puniendo se-verū, in dirigendo
charum, & fama testificante, Sede Apostolica dignum. De præ-
senti autem eiusdem Con-ventus Priorē, & Patrem, Doctorem,
& Iudicem, Ducem, & Pastorem; Priorem exercitio, Ducem
exemplo, Pastorem regimine, Iudicem lege, Patrem custodia,
Iudicem vigilantia, Iudicem qui pacem trahit, & reos ad aras,

Et Ducem qui mollit animos, Et temperat iras, Priorem, Et Pa-
rem, qui generosum pectus praeceptis format amicis, insruit
exemplis, praeit disciplinis, ducit ad portum, inopem solatur,
Et aegrum: Priorem tandem, Patrem, Ducem, Et Pastorem,
qui for iuram superat, nullo terrore morietur, qui non miratur
opes, nullos sectatur honores, cui necit odoratas, Et Smyrna,
Et Manthua lauros, nec adhuc potest scientia, Et virtutis tan-
tos describere triumphos. Te ergo fulgentissimum Iubar, obser-
uantia polum, Religionis Phœbum, Et Theologiae murum, prop-
ter tales gratias, Et dotes egregias, te solum inter omnes, auctor
minus maximum optat, Et tibi soli librum consecrat, librum di-
cat, animum toto pectore iactat.

Fr. Froylanus Diaz.

LICENCIA DE N. M. R. P. PROVINCIAL.

EL Maestro Fray Domingo Perez , Cathedratico de Prima de la Vniversidad de Salamanca , y Prior Provincial de la Provincia de España, Orden de Predicadores , aviendo remitido à personas doctas , y graves de esta nuestra Provincia, vn libro, que se intitula , *Philosophia Naturalis per quaestiones, articulos di-uisa* , compuesto por el R. P. M. Fr. Froylan Diaz , Cathedratico de Visperas de la Vniversidad de Alcalà , y Regente de nuestro Colegio de Santo Thomas : Damos licencia al dicho R. P. M. para que le pueda imprimir , guardando los requisitos , que por estatutos Pontificios , y Regios se deven guardar en la impression de los libros. En fee de lo qual lo firmè , y mandè sellar con el sello menor de nuestro oficio , y refrendar de nuestro Secrerario , y Compañero. En nuestro Convento de San Estevan de Salamanca, en 1. de Diziembre de 1691.

Fr. Domingo Perez,
Prior Provincial.

Por mandado de su P. M. R.
Fr. Francisco Garcia de Olivares,
Compañero, y Sec.

APPRO-

APPROBATIO R. A. P. M. Fr. FRANCISCI DE LARA,
Prioris Regalis Couuentus Sancti Petri Martyris Toletani,
& R. A. P. M. Fr. Bernardi Cano, Catholica Maiestatis
Concionatoris eximij.

IBENTER obtemperantes mandato R. A. P. N. M. Fratris Dominici Perez, Primariæ Cathedræ in Vniuersitate Salmantina Dignissimæ Moderatoris, ac Provinciæ Hispaniæ Ordinis Prædicatorum Provincialis: Magnæ mentis attentione lustrauimus, alacrique animo perlegimus commentarios in octo libros Physicorum Aristotelis, ingeniosissimè elaboratos à R. A. ac Sapientissimo Patre Magistro Fratre Froylano Diaz, Sacræ Theologiæ in Vniuersitate Complutensi Vespertino Professore, ac insignis Collegij Sancti Thomæ Regentis. Opus sanè prælo, & laude dignissimum: In quo nihil à Catholica veritate diuium, nec bonis moribus aduersum reperimus; sed omnia menti nostri Angelici Præceptoris consona, utpote ex ipsius doctrina, magna profunditate, ac subtilitate de prompta. Et satis demereri non valemus maturum Auctoris ingentum in se legendis sententijs, præclarum iudicium in reiiciendis inutilibus modestiam in redarguendo, & impugnando, miram claritatem in explicando tot, tam ingentesque difficultates, quæ in hoc vastissimo totius naturæ pelago circa ens mobile se offerunt; quæ omnia disputat, & resoluit mirabili arte, ita imitante naturam, ut nihil in hoc opere prolixum, aut superfluum reperiatur, quod fastidiet, nec aliquid necessarium, quod deficiat, desideretur. Quapropter dignissimum iudicamus; ut statim evulgetur, & in lucem prodeat, in nostræ Religionis splendorem, sanæ, & Angelicæ doctrinæ præsidium, Auctoris famam, & in communem vtilitatem sic censemus in Conuentu Sancti Petri Martyris Regalis Toletani. Die 1. Ianuarij, Anno Domini 1692.

Fr. Franciscus de Lara,
Mag. & Prior.

Fr. Bernardus Cano,
Sacræ Theologiæ Mag.

Licencia del Ordinario.

NOS el Doctor D. Iuan Caldera, Prothonotario Apostolico, Vicario General en la Audiencia, y Corte Arçobispal de esta Ciudad de Alcalà de Henares, y en todo el Arçobispado de Toledo, &c. Por la presente, y por lo que à Nos toca, damos licencia, para que se pueda imprimir, è imprima vn libro, escrito por el Reverendissimo P. M. Fr. Froylan Diaz, Cathedratico de Visperas de la Vniuersidad de Alcalà, y Regente en su Colegio de Santo Thomas, que se intitula, *Philosophia naturalis per quaestiones, & articulos diuisa*: Atento, que por nuestro mandado ha sido visto, y examinado, y consta, no aver en el cosa alguna que se oponga à nuestra Santa Fè Catholica, y buenas costumbres. Dada en Alcalà à 5. de Enero de 1692.

Doct. Caldera.

Por su mandado,

Custodio Valentin,

Notario.

CENSURA Rm̃i. P. M. Fr. FRANCISCI A SANCTO THOMA,
in Collegio Complutensi Carmelitarum Excalceatarum,
semel iterumque Rectoris.

Gratissimum mihi accepi videndum, ex commissio-
ne, & mandato D. Doctoris D. Ioannis Caldera,
Archiepiscopatus Toletani in Civitate Complu-
tensi Generalis Vicarij, librum amplectentem
omnia ad octo primos Physicorum pertinentia, iuxta mentē
Angelici Præceptoris, à RR. P. M. Fr. Froylano Díaz, quon-
dam in insigni Collegio D. Gregorij Vallis Oletani Regēte,
& modò in vniuersitate Complutensi Vespertinæ Cathedræ
Moderatore percelebri, & Collegij Sancti Thomæ Regente,
elaboratum; accuratèque legi, & vidi non solum, nulla ex
parte Catholicæ fidei, aut morum gravitati dissonā, sed Scho-
lasticis omnibus vtilissimum fore; siquidem rationum ponde-
re instruit, acumine ingenij elevat, eruditione pascit, princi-
piorum stabilitate delectat, roboratque intellectum, vt avi-
dus philosophicis veritatibus iam ditatus, ad altiores cape-
sendas scientias dirigatur. Materia etenim communis, sed
tanta modi novitate ab Auctore discussa, vt operi tanto inter
aptari queat illud Ovidij.

Est quoque cunctarum novitas gravissima rerum.

3. Pont.

Gratias igitur auctori refero, vt qui humilitate sua, ac
modestia, diu tantum opus abscondit, & sub silentij modio
philosophicam lucem includit (verè Prædicatōr, & Prædica-
torum Familiæ filius, qui præclaram sapientiam præclaræ
vniret virtuti) iam sub modio extingui non est passus, sed su-
per candelabrum ponit, vt luceat omnibus, qui in scientiarū
domo sunt, aut esse totius nris satagunt. Laborat fructuo-
sissimè iuventuti, dum præclarissima hæc in octo Physicorū
libros commentaria iuxta miram Angelici Præceptoris doc-
trinam, mandare prælo parat, quibus instruat; imò & om-
nibus etiam doctissimis, quibus delectentur. Quapropter li-
centiam quam scholastico zelo petit, iudico pro meritis con-
cedendam. In hoc nostro Carmelitarum Excalceatarum
Complutensi Collegio.

Fr. Franciscus à Sancto Thoma,
Rector.

SYMA DEL PRIVILEGIO.

YO Ioseph Francisco de Aguiriano, Secretario de Camara del Rey nuestro Señor, de los que residen en su Consejo: certifico, que por los Señores del dicho Real Consejo, se ha dado licencia al Rmo. P.M. Fray Froylan Diaz, Cathedratico de Prima de la Universidad de Alcalà, y Regente en el Colegio de Santo Thomas, del Orden de Santo Domingo, para q̃ por tiempo de diez años pueda imprimir, y vender el libro que ha compuesto, intitulado, *Philosophia naturalis, per quæstiones, et articulos discussa*, con que antes, y primero que se venda, se trayga ante los dichos Señores, cõ fee del Corrector, de estar conforme al original, y guardando en la impresion lo dispuesto por las Leyes, y Pragmaticas de estos Reynos, que tratan de la impresion de los Libros: y para que conste, doy el presente, en Madrid à 25. de Agosto de 1695.

Ioseph Francisco
de Aguiriano.

APPROB.

APPROBATIO Rmi. P. M. Fr. PETRI DE MOVRA,
quondam Reſtoris Regalis Collegij Magni Auguſtini
Complutenſis, & Con-ventus Burgenſis eiſdem Ordi-
nis Prioris, Diffinitoris Provinciae Caſtellae, &
Regalis Sancti Philippi Matritenſis, ſe-
mel iterumque Prioris.

ESTRAE iuſſu ceſſitudinis volumen *Philosophia
naturalis*, inſcriptum à Sapientiſſimo, & Re-
verendiſſimo P. M. Fr. Froylano Diaz, præ-
clari Ordinis SS. P. N. Dominici, & in
Complutenſi Academia Velpertino Sacrae
Thologiae Moderatore concinnatum cer-
nuè, iucundèque legi. Gratulor hercè, veſtræ ceſſitudi-
ni, quod mihi ante communem lucem, tam eximium pa-
tefecerit opus. Ni ad lydij cenſuram lapidis, ni ad cenſo-
riam trutinam ſubeundam, ex veſtra altiſſima reſ.ittere-
tur providentia, ad illud encomijs extollendum mihi miſ-
ſum iudicarem. Vtrique me ineptum muneri fateor inge-
nuè. Si namque cenſor extitero, nil cenſura lima vè dig-
num reperio, immò approbatione digniſſimum opus om-
ne pronuncio, & vt typis quam totius ad publicam mande-
tur utilitatem ſupplex oro, cum de ipſo, quod in Canticis
de lylio eſt elocutus P. N. Ambroſius dignè aſſeveretur:
*Flos ſublimis, immaculatus, innoxius, in quo non ſpinarum of-
fendit aſperitas, ſed gratia circumfuſa clareſcit.* Si me laudato-
rem geſſero, vbi mihi valbucienti illa Ciceronis affluen-
tia? Illa Demotheſis elegantia? Illa Plinij Panegyrica
eloquentia? Et ò quam libentè hic ego Sapientiſſimi hu-
iſ viri Dominicanæ Familiæ ſplendoris, Complutenſis
Lycei deliciæ, noſtræ Europæ decoris, Augeli Præ-
ceptoris Aſſectæ, clariſſimi Philoſophi expoſitoris in lau-
des excurrerem, ſi ingeſta in ipſum commendatio vere-
cundum ruborem ad genas non evocaret; patiatur tamen
religioſam ipſius modetiā, vel paucioribus vulnerari:
nil ignorat, qui Auguſtinum non ignorat, Auguſtinum
qui ſapit omnes ſapit. Vndè meritò ſanè tanti viri mirabor
operis fulgorem, qui

In Canſ.
Caus cap
5. & lib.
7. in Lu-
cam.

Suſtu-

Sustulit interpres noctem, veterique nigrore.
detrito, fecit luce nitere nova.

Qui cum ad divina confurgit, hominem excedit; cum ad humana descendit, divinis informat; si scribit naturæ arcana, reddit publica; si retundit mendacia, aperit veritatem; si evolvit errores, confundit labyrinthos: disertissimus cum taceat, eloquentissimus cum agat. Fulgentissimi Ecclesiæ Solis, & divinitatis interpretis, Augustini amantissimus filius, à quo ut oceanus exhaurit flumina, & emittit; ut speculum accipit lumen, & refundit: quem vnum si sapientissimorum virorum Dominicana Familia mundo proferret, prodigiosa sapientiæ fecunditate univèrsam orbem reple-
ret. Si videtur miraculum obijcit oculis, si auditur, oracula infundit auribus; cum semetipsum consumit, alios roborat, & illustrat, laboribus suis quietem pariens studiosorum ingenijs. Si ergò novam lucem, non Moyses, sed Deus, *quod esset bona asseruit*, nam solus illius conditor eam approbare debebat; ad codicem Auctoris novum, qui totus est lux, censura mea, obedientiæ, atque admirationis gressibus debet pervenire. Sic accedit se melior subiiciens censuræ. Ita sentio, & subscribo in hoc Regali S. Philippi Matritensis Ordinis S. P. Augustini Cœnobio, die vero 18. Januarij, Anno 1692.

Mag. Fr. Petrus de Moura.

Errat

Errata sic corrige.

P Ag. 1. col. 1. pro itellektivam, lege intellectivam. Pag. 16. col. 1. pro spirituale, lege spirituale. Pag. 17. col. 2. pro staum, lege statum. Pag. 32. col. 1. pro intellectu, lege intellectus. Pag. 33. col. 2. pro moioiem, lege maiorem. Pag. 41. col. 1. pro principium, lege principium. Pag. 100. col. 1. pro cœlestis, lege cœlesti. Pag. 160. col. 1. pro distictum, lege distinctum. Pag. 293. col. 2. pro sun, lege sunt. Pag. 296. col. 2. pro per subsistētiā, lege per subsistentiam. Pag. 352. col. 2. pro repugnati, lege repugnanti. Pag. 432. col. 2. pro terminativa, lege terminativa. Pag. 453. col. 2. pro muveretur, lege moveretur.

¶ Vidi hunc librum de ordine Supremi Consilij, in quo his demptis mendis, cætera exemplari correspondent. Datum Matriti 26. Ianuarij Anno 1692.

*Lic. D. Simon Ioseph
de Olivares y Balcazar*

TASSA:

YO Don Manuel Negrete, y Angulo, Secretario de Camara del Rey N. Señor, de los que en su Consejo residen. Certifico, que aviendose visto por los Señores del Real Consejo vn libro intitulado, *Philosophia naturalis per quaestiones, & articulos diuisa*, compuesto por el Reverendissimo P. M. Fr. Froylan Diaz, Cathedratico de Visperas de la Vniversidad de Alcalà, y Regente del Colegio de Santo Thomas, que con licencia de dichos Señores ha sido impresso, tassaron cada pliego à seis maravedis, y el dicho libro, parece tiene setenta y cinco pliegos, sin principios, y tablas; y al dicho precio, y no mas, mandaron se venda el dicho libro; y que esta certificacion se ponga al principio de cada vno. Y para que conste doy el presente en Madrid à 26. de Enero de 1692.

D. Manuel Negrete
y Angulo.

AD LECTOREM.

N Collegio Insignissimo Gregoriano, Athenarum firmamento, & litterarum Olympo, in quo Dominicanæ Familiæ proceres aluntur, & iuvenes totius ævi, & gloria sæculi nostri, quorum sapientiam, dum ceres inclinata canit, sydera laude ferit, quorumque nomina marmore premit ardor, pignore, tenet ebur. In illo ergo Palladis campo, Lector benevole, utriusque Logicæ, & Philosophiæ doctrinam palam dictavi fortuna dante foelix; exinde

namque ortus est clamor, incepit crescere rumor, oportere quidem quæ voce dixeram typis mandari, præloque diffundi; quo tamen tempore, si verum fatear, invitabat amor, detinebat timor, inclinabat charitas, suspendebat infirmitas; & quantum poterat communis exhortatio iubare, iuventutis etiam sufficiebat consideratio confundere; verum usque modo vrgent consilia, plurimorum augentur placita, crescunt voces, perseverant præces, multitudo instat, pars bona cuncta rogat: quibus intentus cedit animus, qui fuerat invictus; in libris tamen, quos parare prævenimus, non propria utilitas, sed doctrinæ veritas sola quæritur, sola diligitur, nam ut optime Plato de leg. dial. 3. *Qui se ipsum magis, quam veritatem amat, quid pulchrum, quid iustum sit, male iudicat.* Quid autem, ut loquitur Aug. in procemio confess. *Quid de illis alij sentiant, ipsi viderint: multis tamen eos multum placuisse, & placere scio.* His ergo mens auxiliata opus iam exercere connatur, & pagina iudicium docti subitura morietur. Ovid. lib. 1. fast. VALE.

PROOEMIUM.

NOMEN Græcum Philosophiæ, significatione
 attenta, idem valere, quod amor scientiæ,
 & veritatis affectus, communis conceptio
 docet, Latinus quoque sermo declarat. Con-
 suetudo verò Philosophiam pro ipsa scien-
 tia usurpandi, invasit iam peritos, & sapien-
 tes obtinet omnes. Singularitèr tamen, in
 Moralem, Rationalem, & Naturalem par-
 tiri utilitas dividendum insinuat, & veritas
 ipsa probat. Moralis, quæ Coelestibus digna est, consurgere sedibus
 hospes, humanos considerat actus, mentem fovet, & virtutum ag-
 mina cingit. Rationalis autem, horrèdas canit ambages, tenebrisque
 remugit, & obscuris vera involvens, iuventutem præmit, Palladi mi-
 natur, & ipsam inventionem loricatam, fortassè timet Apollo. Philo-
 sophia naturalis, rationi dulcis, & sensuum amica est, homini delec-
 tabilis valdè, quæ omnia mutabilia ad arcem vocat, & per elementa,
 & mixta nunquam defessa, satis elevata discurrit, lucidum intuetur
 Solem, fulgentem nitido monstrat in Æthere circum, & omne mo-
 vet mobile, sublime vel altum: totam denique naturam ambit, pon-
 tumque, polumque, quidquid terra creat, gignit mare, parturit aer,
 quæ freta diffundunt, solidum dat corpus in arvis: hanc ergò prius,
 ordine mutato, tacita necessitate compulsi, vèluti speciosam volu-
 mus ascendere Cedrum, ad quam manibus rapidis opus est, & arte
 magistra: inter omnes tamen ramos virentes illius, priorè illum, qui
 ceteros sua extensione circumdat, mente contingere licet, in quo ra-
 tio naturalis per principia tam intrinseca, quam extrinseca entis mo-
 bilis in cōmuni, invicto procedit animo, & per omnes motus, & mu-
 tationes sensibiles ingeminat voces, hilari resonabiles eco. Ille autè,
 à quo bona cuncta procedunt, labori nostro, Dominus præsto
 erit, quid autem opus valeat, melior sapientia
 notabit. Modo sit.

1291

三三三三三

QVAESTIO PRIMA.

DE ORDINE COGNITIONIS HVMANÆ.

ANTA est humanæ mentis debilitas, vt quæ res minime naturalis, sua valèt materialitate concludere, vnica nō possit cognitione, vtiliter aperire, & ea, quæ vnum in diuiduum in rebus implicat, per plures actus intellectus exponat; proptereaque necessarium est, quod prædicatum magis proportionatum, primò percipiat, quicumque ad perfectam obiecti in intelligentiam anhelat: Scire autem, quodnam prædicatum tale sit, in questione ista præambula, desideramus, in qua modum, & ordinē humanæ cognitionis inquirimus. Auxilante Sanctissimo Præceptore, cuius mirabilē sanctitatē, & sapientiā, cœli prædicat, Ecclesia resonat, & mundi machina clamat: De cuius munere sit.

ARTICVLVS I.

Primum primum cognitum ab intellectu nostro pro statu vitæ præsentis, sit species specialissima?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur negativa conclusio.

Articuli intelligentiā, aliqua supponere oportet: quorum primum est, cognitionem esse, vñ intellectuā, & *Mag. Froylan.*

alterā sēsitivā. Sēsitiva ea est, quæ fit à potentia sensitiva, int. riori, vel exteriori, qualis est operatio, quæ à potentia imaginativa procedit, & visio, quæ procedit ab oculo corporali; cognitio verò intellectiua, est operatio, quæ ab intellectu producit, & intellectio appellatur; ex quibus cognitionibus prior est sensitiva cognitio: nam iuxta Philosophicum probervium: *Omnis nostra cognitio ortum habet à sensu.* Et quamvis ea, quæ de cognitione intellecti-

va dixerimus, possint similiter applicari sensitivæ, in præsentis solum de cognitione intellectiva disputamus.

Secundò notandum est, etiam totum esse duplex, vnum actuale, quòd habet suas partes in actu, sicut homo actualiter constat corpore, & anima, metaphysicè actu componitur ex conceptu animalis, & differètia rationalis. Aliud autè esse totum potentiale, quòd suas partes tantum continet in potentia, sicut genus continet differentias, & species individualia. Quorum utrumque est cognoscibile cognitione confussa, & cognitione distincta. Cognitione confussa attingit totum, partes tamen illius solum percipit in confusio, prout continentur in toto: Sicut quando quis cognoscit hominem, & corpus, & animam non cognoscit clare, & distinctè. Cognitione autem distincta, opposito modo se habet, nam totum attingit, & partes illius clare etià, & distinctè cognoscit: & inter has cognitiones, confussa imperfectior est, & naturaliter prior cognitione distincta.

3 Supponendum est, aliud quòd obiectum posse esse notius secundum se, & aliud posse esse magis notum quoad nos; illud dicitur notius secundum se, quòd maiorem perfectionem, & immaterialitatem habet, supra quam fundatur cognoscibilitas passiva obiecti; in qua consideratione, obiecta

spiritualia sunt magis nota, quia magis actualia. *De quo D. Th. I. p. q. 14. art. 1. plur a.* Illud autè obiectum, notius est quoad nos, quod cum intellectu nostro maiorem proportionem habet; & cum intellectus noster intelligat per species abstractas à phantasmatibus, & à rebus materialibus, inde est obiecta materialia esse magis proportionata cum intellectu, pro statu vite præsentis, & magis nota quoad nos.

4 Supponendum est, singulare non esse illud, quòd primo intellectus cognoscit. Quia singulare non cognoscitur directè, sed tantum reflexè, ut modò supponimus ex illis, quæ in 3. *de Animalatè dicuntur à nostris*; sed cognitio reflexa, prima non est, siquidem supponit cognitionem directam: ergo.

Secundò probatur, suppositione nostra, quia non datur in intellectu species, per se primò representativa rei singularis: ergo singulare nequit esse primum cognitum. Probaturs antecedens species in intellectu recepta, est abstracta à conditionibus individualibus, & à singularitate; sed species abstracta à singularitate, per se primò representat naturam à singularitate abstractam, & separatam, non autem ipsam singularitatem. Ergo non datur species per se primò representativa rei singularis.

Tandem supponendum est, Difficultatem præsentem non procedere, de primò cognito ut quod hoc

hoc enim debet esse ratio entis, quia ens est obiectum specificativum intellectus, obiectum autem specificativum intellectus, debet saltem, ut quod, & tamquam ratio formalis attingi per omnem actum illius: qua propter solum de primo cognito, ut quod loquimur in presenti, & illud esse speciem specialissimam defendit Doctor Subtilis in 1. Distinct. 3. quem discipuli sequuntur: negat tamen D. Th. cum quo sit. Nostra conclusio.

§. II.

Species specialissima non est primum cognitum ab intellectu nostro pro presenti statu.

Sententia ista probatur, primo ratione D. Th. 1. p. q. 85. art.

3. quia prima cognitio intellectus pro statu vite presentis, est imperfectissima cognitio; sed cognitio speciei specialissimæ, imperfectissima non est. Ergo species specialissima non est primum cognitum: minor patet: quia cognitio entis materialis, & cuiuscumque prædicati superioris ad speciem specialissimam, imperfectior est, siquidem est magis confusa, quam cognitio speciei infimæ; & consequenter cognitio speciei specialissimæ, vel infimæ imperfectissima non est. Maior vero in qua difficultas est probatur, quia omne agens procedens de potentia ad actum, prius

pervenit ad actum imperfectum, quam perfectum; sed intellectus est agens procedens de potentia ad actum: Ergo prima cognitio intellectus pro statu vite presentis imperfectissima est. Minor cum consequentia tenet, & probatur maior primo: agens procedens de potentia ad actum, prius pervenit ad actum magis sibi proportionatum; sed actus imperfectus magis proportionatus est: Ergo prius pervenit ad actum imperfectum. Probatur minor, actus imperfectus est medius inter potentiam, & actum perfectum: ergo magis proportionatus est: quia cum agente procedente de potentia ad actum, maiorem proportionem habet actus medius, quam ultimus actus: eo quod ultimus actus, magis distat ab agente.

Secundo probatur maior ad hominem contra Scotum: nam in doctrina ipsius, prius pervenit intellectus ad cognitionem confusam, quam ad cognitionem claram; sed hoc ideo est, quia agens procedens de potentia ad actum, prius pervenit ad actum imperfectum, quam ad perfectum. Ergo ita contingere debet, quod agens procedens de potentia ad actum, prius debet ad actum imperfectum pervenire. Cui consonat axioma commune, a facillioribus, & imperfectioribus est incipiendum.

Exemplis declaratur maior. Homo generans hominem, prius producit embrionem, quam in-

roducat animam rationalem, & similiter quæcūque forma, prius communicat materie gradū corporis, quam alios gradus inferiores: quia gradus corporis imperfectior est. Quod etiam contingit in arte, nam Artifex imperfectus in principio minus perfecta opera sua facit, ut generaliter cōstat in omnibus incipientibus artem. Ergo agens procedens de potentia ad actum, prius debet ad imperfectum pervenire.

Secundo probatur conclusio nostra, ratione: quia connaturale nobis est, à notioribus, & magis proportionatis incipere, ut experientia testatur, & Aristoteles asserit in præsentī: sed species specialissima notior nobis non est: ergo non est primum cognitum. Probatur minor: illud prædicatum est magis notū, quod inter obiecta proportionata est magis universale; sed species specialissima, talis non est: quia supra illa inveniuntur prædicata magis universalia, videlicet, ratio corporis, substantiæ, & animalis, &c. Ergo species specialissima notior non est. Probatur maior, illud prædicatum est magis notum, quod inter obiecta proportionata, est magis confusum, prædicatum namque magis confusum, est minus perfectum: & consequenter in principio, est magis notum; sed prædicatum magis universale, est magis confusum, quia plura con-

tinet, & involuit, & ea non explicat: ergo prædicatum magis universale, est magis notum.

Addimus, quod totum integrale, priusquam partes cognoscimus, quia magis confusum est, & prius cognoscimus diffinitum, cognitione confusā, quam partes diffinitionis, & prius hominē, quam hominem singularem, v. g. Patrem, vel fratrem. Vndē passim experimur parvulos à principio omnes homines, vocare patres, & omnes mulieres, matres, & hoc idem à paritate convincimus: nam in cognitione complexa, prius cognoscit intellectus, principia magis universalia, v. g. quodlibet est, vel non est. Quæ sunt eadem univertio, sunt eadem inter se, &c. Ergo in cognitione simplici, & in complexa, prius intellectus cognoscit universaliora prædicata, quæ magis confusa sunt. Patet consequentia, quia intellectus in utraque cognitione, procedit de potentia ad actum, & de imperfecto ad perfectum.

§. III.

Duobus argumentis contra rationes occurritur.

ARguitur i. contra rationē primā: quia principium, in quo nititur, plures patitur instantias: ergo ratio bona non est. Probatur antecedens, actus circa principia

incipia perfectior est, quam actus circa conclusiones; & tamen intellectus prius habet actum circa principia, quam circa conclusionem; nam intellectus ex assensu præmissarum procedit, & movetur ad assensum conclusionis.

Secundo, quia essentia perfectior est proprietatibus, & tamen generans prius producit essentiam, quam illius proprietates. Et similiter Sol, dum primo incipit illuminare, perfectissimam illuminationem elicit. Et actus perfectior est, quam habitus scientificus; nam habitus specificatur ab actu; & tamen, quando incipimus adquirere scientiam, prius habemus actum, quam habitum, quem per actum potius adquirimus: ergo principium, in quo nritur ratio D. Th. plures patitur instantias.

Confirmatur, si ratio D. Th. procedit de agente naturali non impedito, vera non est: sed intellectus respectu primæ cognitionis, est agens naturale non impeditum. Ergo vera non est ratio D. Th. quia ratio prædicta de intellectu in prima cognitione procedit. Maior probatur: Agens naturale non impeditum, & debite applicatum, prius elicit actum perfectissimum quem potest. Ergo si ratio D. Th. de tali agente procedit, vera non est. Probatur ant. agens naturale non impeditum operatur secundum ultimum suæ potentie. Ergo prius elicit actum

perfectissimum, quem potest, alias non operaretur secundum ultimum suæ virtutis, neque ageret in quantum posset.

Ad hoc argumentum respondetur, Rationem D. Th. intelligendam esse, quando actus imperfectus non dependet à perfecto, in quo sensu, nullam patitur instantiam: quia assensus conclusionis essentialiter dependet ab assensu præmissarum. Et proprietates, saltim connaturaliter ab essentia dependent: & ita mirum non est, quod prius non producantur; sicut prius elicit voluntas intentionem, quam electionem, quæ minus perfecta est; & generans prius producit cor, quam alias partes viventis, & materia prius recipit formam, quam existentiam: quia electio ab intentione, & alia partes à corde, & existentia à forma dependet: cognitio verò confusæ non depēdet à cognitione distincta, neque cognitio prædicati superioris à cognitione inferioris, & ita cum aliunde cognitio confusæ, & prædicati superioris imperfectissima sit, intellectus procedens de potentia ad actum, prius debet cognitionem confusam magis habere.

Ad alteram instantiam adductam in sole, respondetur, rationem factam procedere de agente acquirente successive perfectionem, & habente utrumque actum, perfectum, & imperfectum; quod quidem non reperitur in sole, qui

non habet successivè actum perfectum, & imperfectum, sed unico, & perfectissimo actu illuminat à principio.

Poterat etiam dici, Rationē esse intelligendam de actu procedente ab agente per veram elicientiam; non autem de actu procedente per meram emanationem, qualiter plures asserunt, illuminationem à sole procedere, & ratio est, quia quando actus per emanationem procedit, statim cum omni sua perfectione, ab agente dimanat.

Ad aliā instantiam de actu, & habitu, respondent aliqui, actum productum ab habitu esse habitu perfectiorem; non tamen actum productivum habitus, & ita mirum non est, quod actus, per quē habitus producitur, sit prior in intellectu.

Hac tamen solutio vera esse non potest, quia ideo actus productus ab habitu, perfectior est illo, quia est magis immaterialis, & maiorem actualitatem importat; sed hoc idē habet actus productivus habitus, siquidē etiā est exercitium, & actus secundus, & consequenter magis actualis est, quā habitus, & actus primus: ergo etiam talis actus erit habitu perfectior.

Secundo impugnatur data solutio, quia in Moralibus, actus productivus habitus vitiosi maiorem malitiā habet quā habitus ipse: ergo in physicis actus productivus

habitus, maiore perfectione importat. In cuius confirmationem, plura adducere poteramus, quē modò omittimus, quia ea alibi adducemus. Vndē tali solutione relicta.

Aliter iuxta dicta respondetur, habitum connaturalem dependentiam habere ab actu, per quem producitur; & ideo agens, quamvis procedat de potentia ad actum, prius debet actū habere.

Ad confirmationem argumenti principalis respondetur, negando maiorem, ad probationem distinguo antecedens, perfectissimum quem potest pro tunc concedo antecedens, quem absolute potest, nego antecedens; & ad probationem similiter distinguo antecedens, secundum ultimum potentie, pro illo tunc, concedo antecedens, secundum ultimum potentie absolute, nego antecedens, & consequentiam. Cognitio namque perfectissima, quam intellectus potest elicere pro illo tunc, non est cognitio speciei infimæ, sed cognitio entis naturalis, vel entis in communi, quæ est magis confusæ, & magis proportionata, & ideo intellectus in principio debet prius talem cognitionem elicere. Instantia est in contrarium doctrina, iuxta quam, prius elicit intellectus cognitionem confusam, quam distinctam, quæ est magis perfecta: non ergo debet intellectus perfectiorem cognitionem elicere in principio, quamvis

impeditus non sit.

Secundo ad eandem confirmationem respondetur, distinguendo minorem, non impeditum ab extrinseco, concedo minorem, ab intrinseco neg. minorem, & consequentiam. Licet namque intellectus in prima cognitione, non sit impeditus ab extrinseco, est tamen ab intrinseco impeditus, quia sicut forma prius actuatur materiā secundum gradum communem, & postea secundum gradus particulares; ita species representativa, prius vnitur intellectui, quatenus representat gradum communem, & postea, secundum quod representat gradum particularem, & ideo intellectus per speciem sibi intrinsecam impeditur ad cognoscendum obiectum perfectius, ad cognitionem perfectionem habendam.

Secundo arguitur contra secundam rationem. Vniversaliora non sunt notiora: ergo ratio secunda nititur principio falso. Probatur antecedens Vniversaliora in genere scibili, vel in Ordine ad cognitionem scientificam, non sunt notiora, quia obiectum Metaphysicæ, videlicet ens, non est notius, aliās Metaphysica esset prima acquisitione: & tamē obiectum Metaphysicæ est vniversalius: ergo etiam in ordine ad simplicem cognitionem, vniversaliora non debent esse notiora. Consequentia à paritate nota est.

Respondetur negando vlti-

mam consequentiam, quia respectu scientificæ cognitionis, obiectum vniversalius, videlicet ens, non est magis proportionatum, eo quod perfectissimū est inter obiecta scientiæ naturalis, & perfectissima gaudet abstractione, & ita non est prius cognoscibile genere scibili, sed prius scibile est obiectum minus perfectū, quale est obiectum logicæ. Respectu verò cognitionis confusæ, obiectum magis proportionatum prius debet attingi. Et argumentum contra adversarios procedit, loquēdo formalitèr quia si obiectum metaphysicæ non est prius scibile, quia est magis perfectum, etiam obiectum magis perfectum, non debet prius cognosci per cognitionē confusam, sed potius obiectum minus perfectum debet prius per talem cognitionem attingi.

Sed instabis, inter cognitiones scientificas, & distinctas, non est incipiendum à magis distincta, & perfecta, qualis est cognitio metaphysicæ. Ergo inter cognitiones confusās, non est incipiendum à magis confusa, consequenterque prima cognitio, non debet obiectum magis vniversale, & magis confusum attingere.

Respondetur negando consequentiam: quia inter cognitiones distinctas, illa quæ est magis distincta, est etiam magis perfecta, & consequenter cum intellectu incipiente scire, est minus proportionata, & ideo non debet

esse prima inter autem confusas, magis confusa, est minus perfecta, & magis proportionata, & sic debet esse prima.

Sed Replicabis, Cognitio magis confusa, non est magis proportionata. Ergo nulla est data solutio. Probatur antecedens, Cognitio confusa versatur circa prædicatum magis universale; sed tale prædicatum non est magis notum. Ergo nec ipsa cognitio est magis proportionata. Probatur minor, Prædicatum magis universale, est magis confusum: ergo non est magis notum, quia esse notum, & esse clarum, idem sunt, claritas verò opponitur confusione, & ideo prædicatum magis confusum, nequit esse magis notum.

Respondetur, ad replicam distinguendo ultimum consequens, non est magis notum obiective, & in se, concedo consequentiam comparative ad intellectum, nego consequentiam. Prædicatum namque magis universale in se ipso est magis confusum, & minus notum, quia plura sub se inferiora continet, & involvit: comparative tamen ad intellectum, est magis notum, quia primò offertur intellectui, & ipsum primò representat species: neque claritas, quam habet comparative ad intellectum, opponitur cum confusione obiectiva, eo quod non se habet respectu eiusdem, & in ordine ad idem.

Sed instabis, Prædicatum magis confusum ex parte obiecti, est

minus in actu, minus perfectum, & magis potentiale. Ergo non est magis notum comparative ad intellectum, quia unumquodque est cognoscibile ab intellectu, in quantum est ens, & secundum quod est in actu, consequenter quod est minus in actu, non erit magis cognoscibile, & notum in ordine ad intellectum.

Respondetur distinguendo consequens, magis notum secundum se, concedo consequentiam, quoad nos, nego consequentiam. Cognoscibilitas namque conveniens obiecto secundum se, fundatur super actualitatem, & ita quod est minus actuale, est etiam minus cognoscibile secundum se: Esse verò magis notum, & cognoscibile quoad nos, provenit à maiori proportionem cum intellectu incipiente cognoscere, quæ proportio supra universalitatem, & potentialitatem fundatur, quatenus universalitas ista, specialem modum immaterialitatis, & cognoscibilitatis importat: Unde prædicatum magis universale, & confusum debet esse prius cognitum, siquidem cum intellectu in principio, est magis proportionatum.

Sed instabis, Prædicatum magis confusum, & magis universale, est etiam minus notum quoad nos. Ergo nulla est data solutio. Probatur antecedens, Prædicatum magis universale est magis perfectum, quia minus accedit ad materiam, & individuationem,

nem, & quod magis distat à materia, maiorem perfectionem importat. Ergo tale predicatum est minus notum quoad nos : nam intellectus noster non à perfectioribus, sed ab imperfectioribus incipit.

Respondetur negando antecedens, & ad probationem, dicimus, quod prædicatum magis univiale, non est magis perfectum, quia licet minus accedat ad materiam; non tamen hoc habet propter sui perfectionem, & actualitatem, sed potius propter potentialitatem suam, & conditionem accidentalem præcisionis intellectus, imperfectè intelligentis : Vel quia intellectus ipse, non attingit comprehensivè prædicatum cum conditionibus, & differentiis, quibus invenitur in re, sed præscindit ab illis, & tantum prædicatū contrahibile cognoscit.

§. III.

Ceteris argumentis occurritur.

Tertio arguitur contra nostrā conclusionem. Prius cognoscitur cognitione confusa totum, quàm illius partes; sed quilibet gradus superior ad speciem specialissimam est pars illius. Ergo prius debet cognosci species specialissima, quàm gradus superiores ad ipsam, ex quibus tanquā ex partibus componitur.

Facile tamē respondetur, quod si partes considerentur ut

partes, non possunt prius, quàm totum cognosci sed prius totum cognoscitur, cognitione confusa. Sicut à longe stantes, prius cognoscimus Domum, quàm partes ipsam componentes : & prius cognoscimus corpus, quod videmus moveri, esse corpus, quàm esse sensibile rationale; si tamen partes absolutè considerētur, possunt prius cognosci, & hoc modo asserimus, primum cognitum non esse speciem specialissimam, sed aliquā partem metaphysicam illius, & superiorem ad ipsam analogicè, vel univocè; non quidem ut partem, sed secundum se, & absolutè, quā ratione est magis proportionata. Doctrina est D. Th. 1. p. q. 85. art. 3. ad 3.

Quarto arguitur. Illud prius cognoscitur, cuius species facilius abstrahitur à singularibus : nam intellectus intelligit per species abstractas à singularibus, & consequenter illud obiectum prius intelligit, cuius speciem facilius abstrahit : sed species representativa speciei specialissimæ facilius abstrahitur; ergo species ista prius cognoscitur. Probatur minor, abstractio specierum, facilius fit ab illis, quæ maiorem similitudinem habent; sed singularia speciei specialissimæ maiorem similitudinem habent; siquidem solo numero differunt : ergo species representativa speciei specialissimæ facilius abstrahitur.

Respondetur distinguendo

minorem, facilius abstractione positiua, concedo minorem, abstractione negatiua, nego minorem, & consequentiam. Ratio namque communis abstrahitur abstractione positiua, quando intellectus ex vi convenientiæ plurium inferiorum in aliqua ratione comuni, abstrahit ab illis talē rationē, cōmunē in qua inferiora cōueniūt: talis enim abstractio comparatiua est inferiorum inter se, & ab illis, vt sic convenientibus, abstrahit naturam communem; & ita abstractio hæc facilius fit ab illis, quæ maiorem similitudinem habent, & consequenter abstractione ista, facilius abstrahitur species, quæ speciem infimam repræsentat: alia autem est abstractio, quæ dicitur negatiua, quando videlicet cognoscitur natura, non cognitis singularibus, quæ in natura conueniunt; & abstractio ista æqualiter fit à quibuscumque singularibus, siuē entis siuē corporis, siuē hominis, vel alterius speciei; imò facilius fit prædicari superioris, quod primò offertur intellectui, & per speciem, prius etiam representatur: & hæc abstractio sola requiritur ad cognitionem consummatam.

Vltimo arguitur. Illud prius cognoscitur, cuius singulare fortius mouet sensum: nam omnis nostra cognitio ortum habet à sensu; sed singulare speciei specialissimæ, fortius mouet sensum. Er-

go species specialissima prius cognoscitur. Probatur minor. Singulare in quantum singulare mouet sensum; sed singulare speciei specialissimæ, est magis singulare. Ergo fortius mouet sensum. Patet cōsequētia, quia sicut se habet simpliciter, ad simpliciter ita se habet magis ad magis: vnde quia album in quantum tale disgregat visum, magis album, disgregat magis: consequenterque, si singulare in quantum tale mouet sensum, & singulare speciei specialissimæ est magis singulare, fortius, & magis movebit.

Ad hoc argumentum poterat responderi, singulare in quantum tale mouere sensum, ita vt singularitas sit ratio formalis mouendi, ex quo solum habetur, magis singulare, secundum se fortius posse mouere sensum: non tamē defacto fortius, & magis mouere sensum, primò incipientem sentire, quia sensus in principio debilis, & imperfectus est, minusque proportionatus cū singulari perfectiori, & ideo facilius à singulari minus perfecto mouetur: sicut potentia visiva debilis, & imperfecta sustinere non potest lucem perfectiorem, vt contingit in Vespertione, & Noctua, sed facilius talis potentia à luce imperfecta mouetur.

Secundo tamen probabilius Respondemus, singularitatem non esse rationem formalem mouendi sensum, sed solum esse condi-

tionem movendi : quia sensus est potentia materialis , quæ attingere nō potest, nisi obiectum cōtractum , & singulare. Vndē maior secundi silogismi distinguēda est, & si ly in quantum dicat conditionem movendi, est concedenda. Si autē ly in quantum reduplicet rationem formalem neganda est. Ex quo nō sequitur , magis singulare fortius movere sensum. Vndē experientia cognoscimus, quod singulare entis materialis fortius movet, quā singulare hominis : nam singulare entis materialis , magis distans percipitur à sensu : prius nā que percipimus de obiecto, quod videmus à longe, esse aliquod singulare materiale, quam esse Petrū, vel Paulū, & tamen singulare entis materialis minus perfectū est, & non ita singulare.

Sed instabis , quamvis singularitas sit solum cōditio , magis singulare debet movere fortius. Ergo singulare speciei specialissimę fortius movebit sensum. Probatur antecedens : Magis univērsale, magis movet intellectum , vt concedimus ; & tamen univērsalitas solum est cōditio in ordine ad intellectum : quia si esset ratio formalis , non posset intellectus, etiā per reflexionem attingere singularia : eo quod nulla potentia potest excedere limites suæ rationis formalis : ergo quamvis singularitas sit tantū cōditio movendi, cōparative ad sensum, quod est magis singulare, fortius movere debet.

Resp. tamen negando cōsequentiam , & ratio disparitatis ea est, quia quamvis univērsalitas sit solum cōditio in ordine ad intellectum, prædicatum tanē magis univērsale est magis confusū, & minus perfectū, & ita magis est proportionatū cum intellectu incipiente, & propterea prius debet ab illo cognosci. Singulare verō quod est magis singulare, est magis perfectum, & ita minus est proportionatum cum potentia sensitiva in principio ; consequenterq̃ nō debet prius illam movere, nec ab illa sic incipiente cognosci.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis,

EX dictis ergo in articuli discursu , colligitur primò , quod quando dixit Aristoteles, quod nobis notiora sunt , quæ sunt propinquiora sensui , intelligendus est de notitia sensitiva, quia cum singularia sint sensibus propinquiora, sunt etiā magis nota , respectu sensitivæ potentia, propter quod alibi Aristoteles affirmavit , quod univērsale notius est ratione , singulare vero, sensu.

Secundo infertur ex dictis, quod dum ipse Aristoteles affirmat, quod simpliciter notiora sunt, quæ sunt magis remota sensibus , & hæc esse univērsaliora , intelligendus est, de univērsalioribus in causando, & cognoscendo, videlicet de sub-

stan-

tantius separatis, quæ à sensibus remotissimæ sunt, propter suam perfectionem; propterquam sunt etiam notiores simpliciter, & secundum se: non tamen intelligendus est, de vniuersalioribus in essendo & prædicando, quæ licet magis separentur à sensibus, non tamen sunt simpliciter, & secundum se notiora, quàm ipsa singularia; sed duntaxat quoad nos.

Tertio colligitur, intellectum procedentem de potentia ad actum, postquam cognovit prædicatum entis, vel entis materialis, non posse immediatè transire, ad cognoscendam speciem infimam, sed prius debere prædicata inter media cognoscere: quia agens procedens de potentia ad actum, prius debet elicere cognitionem magis sibi proportionatam; cuique cognitio prædicati intermedii, minus perfecta sit, & consequenter magis proportionata, prius debet intellectus talem cognitionem elicere.

Vltimo inferitur, quod quamvis species à phantasmatis abstracta, repræsentet omnia prædicata, quæ in obiecto reperiuntur, intellectus tamen propter sui imperfectionem, non omnia simul, clarè, & distinctè cognoscit, sed potius ad illa distinctè cognoscenda, successione temporis requirit. Et hæc de articulo isto, ad Philosophum applicanda in 1. physicorum textu 3. ad illa verba sunt autem primum, nobis manifesta, &c.

ARTICVLVS II.

Utrum primum cognitum sit ens materialiter formaliter?

§. I.

Status difficultatis aperitur. & sententia referuntur.

IN Præsenti difficultate vnum supponimus, & aliud inquirimus: supponimus quidem ens vniuersalissime acceptum, esse obiectum specificativum intellectus; & inquirimus, utrum illud ipsum, sit obiectum magis proportionatum cum intellectu nostro, pro vitæ præsentis statu, & primum cognitum ab ipso; vel hoc solum competat enti materiali, vel alteri prædicato, ab ente distincto. In qua parte.

Aliqui asserunt, Primum cognitum ab intellectu nostro pro statu vitæ præsentis esse ens abstrahens à materiali, & spirituali. Ita Mag. Soto, quem plurimi Thomistæ sequuntur. Alij autem affirmant, Primum cognitum esse ens connotans materialitatem, ut exercitam à parte rei, & in phantasmatis, à quibus species abstrahitur, illam defendit in manuscriptis Illust. Godoy, Mag. Ioannes à Sancto Thoma, & alij eadem via incedentes. Alij tandem asserunt, primum cognitum ab intellectu nostro esse ens materialitate ingrediente, tamquam ra-

tio, quæ cognita, explicite, & formaliter ex parte obiecti. Huius princeps Caiet. in proemio de ente, & essentia, q. 1. & in 1. p. q. 85. super art. 3. cui etiam adhærent plures Thomistæ. Quid autem verum sit, triplici conclusione declaramus.

§. II.

PRIMA CONCLUSIO.

Primum Cognitum à nostro intellectu non est ens in communi.

Conclusionem istam efficaciter suademus, ratione desumpta ex doctrina Sanctissimi Præceptoris in 1. p. à quæst. 84. vsque ad 87. Vbi sæpe repetit illam, quia ens incommuni non potest esse obiectum proportionatum intellectus, pro statu vitæ præsentis. Ergo non potest esse primum cognitum ab intellectu. Prob. Ant. Nam obiectum specificativum essentialiter debet esse, distinctum ab obiecto proportionato intellectus, pro statu vitæ præsentis; sed ens ut sic, est obiectum specificativum intellectus. Ergo non potest esse obiectum proportionatum. Minor cum consequentia tenet; & maior probatur à paritate; & ratione. Paritate quidē: quia in Angelis, & Anima separata obiectum specificativum, essentialiter diversum est ab obiecto proportionato! siquidem obiectum spe-

cificativum tam Angeli, quam Animæ separatae, est ens ut sic; obiectum verò proportionatum utriusque, est propria substantia; & ita Angelus, & Anima separata, ante omnia alia obiecta, suā substantiā cognoscunt. Ergo obiectum specificativum, essentialiter debet esse distinctum ab obiecto proportionato, intellectus etiam nostri, pro statu vitæ præsentis, consequentia hæc à paritate nota est. Ant. verò, esse expressum D. Th. ipsi adversarij fatentur.

Ratione autē probatur maior, obiectum proportionatum intellectus secundum se, essentialiter debet esse distinctum, ab obiecto proportionato intellectus pro vitæ præsentis statu: sed obiectum specificativum intellectus, est obiectum proportionatum intellectus secundum se, & quatenus ab hoc statu, & à statu separationis præscindit. Ergo obiectum specificativum intellectus, essentialiter debet esse diversum ab obiecto proportionato illius, pro statu vitæ præsentis. Mai. prob. ubi est diversus modus cognoscendi, debet esse diversum obiectum proportionatum: nam D. Tho. ex diverso modo cognoscendi intellectus nostri, pro hoc statu, & Animæ separatae, probat q. 85. art. 1. obiectum proportionatum utriusque, esse diversum; sed intellectus in hoc statu, habet speciale modum cognoscendi, non convenientē intellectui secundum se, &

ut præscindentē ab hoc, & altero statu ergo obiectū proportionatū intellectus secundū se, essentialiter debet esse distinctum ab obiecto proportionato intellectus pro hoc statu.

Respondent contrarij, obiectum proportionatum adequatum intellectus, pro statu vitæ præsentis, debere esse distinctum ab obiecto proportionato intellectus secundum se : quia obiectum proportionatum intellectus in hoc statu, includit etiā entia materialia, quæ nō sūt obiecta proportionata intellectus secundum se, non tamen est necessarium, quod obiectum proportionatum intellectus in hoc statu, inadæquatē sumptum, videlicet pro ente in communi, sit essentialiter diversum, ab obiecto proportionato intellectus secundum se.

Sed contra est. Obiectum proportionatum intellectus pro hoc statu, inadæquatē acceptum, pro obiecto adæquatē acceptum, pro obiecto videlicet primò cognito, debet esse essentialiter distinctum ab obiecto proportionato intellectus secundum se ; sed obiectum specificativum intellectus est etiā obiectum proportionatum illius secundum se : ergo non potest esse obiectum proportionatum in prima cognitione, pro statu vitæ præsentis. Prob. mai. ubi est diversus modus cognoscendi, debet esse diversum obiectum proportionatum, sed modus cognoscen-

di, quem intellectus habet in prima cognitione huius status, non competit intellectui secundum se : ergo obiectum proportionatum intellectus, pro hoc statu, inadæquatē acceptum pro obiecto, per primam operationem attracto, essentialiter debet esse distinctum ab obiecto proportionato intellectus secundum se.

Secundo probatur conclusio nostra, ratione. Obiectum proportionatum, non potest esse commune, obiecto proportionato, & obiecto improportionato : nā esse obiectum proportionatum essentialiter debet repugnare obiecto improportionato sed ens ut sic est commune obiecto proportionato, & improportionato : enti videlicet materiali, & enti spirituali, quod cum intellectu, pro hoc statu, proportionem non habet : ergo ens ut sic, non potest esse obiectum proportionatum, & consequenter nequit esse primum cognitum.

Respondebis Obiectum proportionatum, in esse obiecti, non posse esse commune obiecto proportionato, & improportionato, posse tamen esse commune, in esse rei ; & quamvis ens ut sic, sit commune in esse rei, non tamen in esse obiecti : & ideo potest esse obiectum proportionatum.

Sed contra est, ens ut sic, est commune in esse obiecti, obiecto proportionato, & improportionato : ergo non potest esse obiectum

tum proportionatum. Prob. ant. Ens ut sic constituitur in esse obiecti, per rationem communem entis, negativè abstractam ab inferioribus suis; sed talis ratio, communis est omni obiecto proportionato, & improportionato, & de omnibus prædicatur: ergo ens ut sic, est commune in esse obiecti.

Respondebis: ens ut sic, non constitui in esse obiecti, per ipsam rationem entis, abstractam ab inferioribus, specificativè sumptā, qua ratione communis est; sed constitui per illam, reduplicativè ut abstractam, & ut non explicantem inferiora, secundum quā rationem, communis non est: quia in inferioribus non invenitur formaliter ut abstracta.

Sed contra est. Quia si vera est data solutio, differentia constitutiva entis, in ratione obiecti proportionati, non erit communis ad omnia obiecta proportionata. Ergo non erit constitutiva entis in ratione obiecti proportionati. Consequentia bona est, quia differentia constitutiva obiecti proportionati, debet esse communis ad omnia proportionata. Ant. vero prob. Ratio entis reduplicativè ut abstracta, & non explicans inferiora, non invenitur in omnibus obiectis proportionatis intellectus, & alijs inferioribus suis sed potius in illis contracta, & determinata invenitur. Ergo si vera est data solutio differentia constitutiva entis, in ratione

obiecti proportionati, non erit communis ad alia proportionata

Explicatur impugnatio. Necessario assignanda est, aliqua differentia constitutiva obiecti proportionati, in qua omnia obiecta proportionata conveniant; sed in ratione entis reduplicativè ut abstracta non conveniunt omnia obiecta proportionata, omnia videlicet entia materialia, quæ pro statu vitæ præsentis obiecta proportionata sunt. Ergo ratio entis reduplicativè ut abstracta, non potest esse differentia constitutiva obiecti proportionati, sed alia differentia assignanda est, in quo omnia proportionata conveniāt, quæ quidem erit ratio formalis omnia proportionandi, & per primum actum attacta.

Tandem impugnatur data solutio. Obiectum proportionatum, & obiectum specificativum intellectus nostri, debent esse distincta, distinctione gradus ad gradum; sed ens ut sic, quod est obiectum specificativum intellectus, & ipsum ens reduplicativè, ut abstractum, non differunt distinctione gradus ad gradum, sed potius sunt formaliter idem gradus, superaddita tantum reduplicatione abstractionis. Ergo ens reduplicativè ut abstractum, non potest esse obiectum proportionatum. min. cum cōseq. tenet. & prob. mai. Obiectum specificativum Angeli, & Animæ separate differunt distinctione gradus ad gradum, quia ens ut sic, quod est obiectum

tum specificativum illorum, gradus diversus est à propria illorum substantia, quæ est objectum proportionatum: ergo inter objectum specificativum, & objectum proportionatum intellectus pro hoc statu eadem differentia constitutenda est.

§. III.

Secunda Conclusio.

Ens connotans materiam nequit esse primum cognitum.

Probatur conclusio ista. Primum cognitum non est ens commune ad ens materiale, & ens spirituale; sed ens connotans materiam, est ad utrumque commune: ergo non est primum cognitum. Prob. min. Ens analogum ad materiale, & spirituale, est ad utrumque commune; sed ens connotans materiam, est analogum ad materiale, & spirituale: quia illam implicite continet, & nullum illorum explicat: ergo ad utrumque commune est.

Respondet contrarij. Ens, connotans materiam, non continere implicite entia spiritualia: quia ratio entis connotantis materiam, solum est abstracta ab ente materiali, non tamen ab ente spirituali, & ideo hoc secundum, nec continet implicite, neque ad ipsum analogum est.

Contra tamen est: quia ratio analogum, ab aliquo, in inferiori, semel abstracta, continet impli-

cite omnia inferiora, & ad illa manet analogum, ut communiter logici dicunt. Ergo si ratio entis connotantis, abstracta est ab ente materiali, continebit implicite, ens spirituale, & erit ad utrumque commune.

Secundo impugnatur ista solutio. Ratio analogum ab uno inferiori semel abstracta, manet in-differens pro explicito ad omnia inferiora: ergo implicite continet illa, & manet ad omnia communis. Prob. ant. Ratio analogum ab uno inferiori abstracta, manet indifferens: siquidem sic abstracta, separata manet à singularitate determinante; sed indifferens, in quantum ale, æqualiter se habet ad omnia inferiora: ergo ratio analogum, semel abstracta ab uno inferiori, manet indifferens pro explicito ad omnia inferiora.

Tertio impugnatur solutio. Ratio univoca, ab uno inferiori semel abstracta, ad omnia manet indifferens: unde ratio animalis, abstracta ab homine, manet indifferens ad hominem, & equum, & ad omnia animalia communis: & in opinione probabili Thomistarum, quæ nos etiam in Logica habemus, natura Angelica semel abstracta ab unico individuo, quod habet, manet ex conceptu naturæ, indifferens ad plura individua: ergo idem de ratione analogum dicendum.

Secundo respondent alij. Rationem entis abstractam ab ente mate-

riali,

riali, esse quidē cōmunem ad ipsum, & ad ens spirituale; non tamen ex parte rei, sed solū ex parte modi, quatenus non explicat ens materiale, neque ens spirituale: sicut logici dicunt, istam propositionē, substantia est ens, non esse superioris de inferiori, ex parte rei conceptæ, sed solū ex parte modi: quia ens solum quantum ad explicitum, à substantia præscindit.

Sed contra est. Quia nullum analogum præscindit ab analogo, nisi quantum ad explicitum, vel saltem plura analogia, aliā præcisionē non habent; & tamē ratio analogia, semel abstracta, verē, & propriē communis est: ergo licet ratio entis, solum quantum ad explicitum præscindat ab ente materiali, & spirituali, semel tamen abstracta, verē, & propriē erit ad utrumque communis. Alia autem circa conclusionem istam dabimus infra.

§. IV.

Tertia Conclusio responsiva quesito.

Primum cognitum ab intellectu nostro est ens formalitè materiale.

Conclusio ista est sententia D. Thom. 1. p. à q. 84. usque ad 88. ubi passim affirmat, ens materiale esse solum obiectum proportionatum, & primò

Mag. Froylan.

cognitum ab intellectu nostro, pro statu vitæ præsentis. Et in vltima q. citata art. 3. adducit verba sequentia: *Primum cognitum, quod intelligitur à nobis, secundum statum præsentis vitæ, est quidditas rei materialis, quæ est nostri intellectus obiectum.* In quibus procedit Angelicus Doctor de obiecto proportionato siquidem articuli interrogatio, sit de primò cognito, quod idem est, ac interrogare de obiecto proportionato.

Respondent contrarij. D. Th. ibi loqui, de quidditatē rei materialis, inadæquatè sumpta, secundum aliquod prædicatum quidditativum ipsius, videlicet secundum rationem entis, quæ est de quidditatē cuiuscumque rei materialis: & ideo ex littera D. Thom. non inferitur, ens materiale, secundum differentiam materialis, esse obiectum magis proportionatum intellectus, & prius ab intellectu conceptum. Quam explicationem veram esse, persuadere conantur alijs locis D. Th. de quibus in argumentorum solutione dicemus. Modo autem.

Explicatio prædicta recijcitur. D. Th. absolute asserit, quidditatem rei materialis, esse primum cognitum ab intellectu nostro, pro statu vitæ præsentis; sed in doctrina D. Th. quidditas inadæquatè sumpta, vel pars quidditatis, non potest absolute quidditas nominari. Ergo non loquitur

B

D.

D. Th. de quidditate inadæquatè sumpta, & secundùm aliquam partem, sed de illa adequatè considerata. Maior cum consequentia tenet, & prob. min. D. Tho. q. 75. art. 4. probat. hanc propositionem, Anima est homo, esse falsam, quia anima non est tota quidditas hominis, sed pars quidditatis, & ibidem etiam in corpore affirmat, quod quidditas significat id, quod diffinitio, diffinitio autem totam quidditatem significat, & non partem quidditatis. Ergo in doctrina D. Th. pars quidditatis, non potest absolutè, quidditas nominari. Sicut sola materia nō dicitur absolutè quidditas hominis, nec sola forma; consequenterque, dùm D. Tho. affirmat, quidditatem rei materialis, esse primum cognitum, & obiectum proportionatum, de quidditatè rei materialis, adæquatè sumpta, etiam secundùm propriam differentiam, intelligendus est; nec amplius immorari oportet in doctrina D. Th. quæ pro nostra, & opposita sententia non difficilè explicatur.

4. Ratione autem conclusionē nostrant probant aliqui Thomistæ. Illud quod in omni actu intellectus nostri pro vitæ præsentis statu, ingreditur in obliquo, debet in recto attingi per primum actum, tamquam ratio quæ signatè, & expresse cognita; sed materialitas in omni actu intellectus nostri attingitur in obliquo;

nam quidquid intellectus cognoscit ipsum attingit ad modum rei materialis. Ergo ens materiale debet esse primum cognitum, & actum per primum actum in recto. Minor cum consequentia tenet, & mai. prob. nam quia Deus, in dilectione charitatis, qua diligimus creaturas, semper attingitur in obliquo, per primum actum charitatis, attingitur semper in recto. Et idem de primo actu fidei, & spei, qui Deum attingunt in recto, quia in omni alio actu fidei, & spei, debet Deus, saltem in obliquo attingi. Sicut etiam intellectus, cognitione absoluta, prius attingit ens reale, quàm ens rationis; quia omnis cognitio absoluta entis rationis, ad ens reale in obliquo terminatur. Ergo etiam, quod in omni actu intellectus nostri, attingitur in obliquo, per primum actum in recto debet attingi.

Hæc tamen ratio, manifestè instatur; quia malum ingreditur in obliquo, in quocumque actu doni timoris; & tamen per primum actum non attingitur in recto; eo quod nullus actus doni vel virtutis, potest attingere malum in recto: aliàs bonus, & virtuosus non esset. Ergo quamvis materialitas in omni actu nostri intellectus ingrediatur in obliquo, non inde inferitur, quod per primum actum attingatur in recto.

Insuper etiam, ad rationem præ-

prædictam facile respondebunt contrarij, illud esse intelligendū, quando obiectum actuum per alios actus in obliquo, habet proportionem cum primò actu, sicut illam habet Deus, cum primo actu fidei charitatis, & spei: & ens reale cum primo actu intellectus; & talem proportionem, non habere ens materiale in ordine ad primum actum. Et ideo alia ter.

Probatur conclusio nostra, ex doctrina D. Tho. contenta in locis antecedentèr relatis. Nam illud primo, pro præsentī statu, ab intellectu cognoscitur, quod per se primò representatur per speciem à phantasmatibus abstractam: quia per talem speciem cognoscit intellectus obiectum, & ita illud primo debet cognoscere, quod primò representat species; sed species à phantasmatibus abstracta, per se primò, & explicite, representat ens materiale: ergo ens materiale, pro præsentī statu, primò ab intellectu cognoscitur. Prob. min. in qua difficultas est. Illud primò, & per se representat species abstracta, cuius singulare primò, & per se, representatur in phantasmate: eo quod iuxta doctrinam D. Tho. q. 85. art. 3. in corpori: Idem ordo cognitionis, in sensu, & in intellectu servari debet: sed in phantasmate non representatur, nisi singulare entis materialis formaliter: ergo quod per se primò representat spe-

cies abstracta à phantasmate, debet esse ens materiale formaliter. Minor prob. Phantasma in esse representativo, est intrinsicè, & formaliter materiale, ut omnes farentur: ergo in phantasmate non representatur, nisi singulare entis materialis formaliter. Consequentia bona est: & ans: etiam constat: quia species in esse representativo, non potest propriam potentiam, & illius immaterialitatem excedere; sed phantasia est potentia essentialiter, & intrinsicè, materialis: ergo phantasma, quod est species phantasie, debet in esse representativo, esse materiale formaliter. Quod etiam eo constat, quod phantasia solum cognoscit ens explicite materiale in individuo, hoc autem signum est, in phantasmate solum representari ens materiale formaliter, si namque aliud representaret, illud etiam phantasia cognosceret.

Ad rationem istam respondet contrarij. Speciem à phantasmatibus abstractam, representare omnes gradus, & prædicata omnia, quæ in obiecto reperiuntur, cumque inter omnia prædicata, ratio entis, sit magis confussa, & magis universalis, consequens fit, speciem per se primò, debere representare rationem entis, & intellectum illam cognoscere.

Hæc tamen solutio nititur principio falso. Quia species à phantasmate abstracta solum repræsentat explicitè omnes gradus materiales; sed inter omnes istos, ratio communis entis materialis, magis confusa, & vniuersalis est: ergo illam primò repræsentat species. Prob. mai. Species illa, secundum repræsentationem adæquatam est intrinsicè materialis: ergo solum repræsentat explicitè omnes gradus materiales, Prob. ant. Nihil repræsentat species illa, nisi quod prius in singulari repræsentatur per phantasma: sed phantasma est intrinsicè materiale, secundum repræsentationem adæquatam: ergo species illa, secundum adæquatam repræsentationem, intrinsicè materialis est. Min. cum consequent. tenet. & mai. similiter constat quia species intellectus, & phantasma, tantum distinguuntur in eo, quod species repræsentat in communi, quod phantasma in singulari repræsentat, & consequenter nihil repræsentat species, quod prius in singulari phantasma non repræsentet.

Respondent contrarij, quod singulare entis, implicitè repræsentatur in phantasmate; & consequenter species à phantasmatibus abstracta, repræsentare debet rationem communem entis; cum que aliàs ratio entis sit magis confusa, magis etiam debet esse proportionata, & primò etiam ab

intellectu cognita.

Contra tamen est. Quamvis singulare entis, implicitè repræsentetur in phantasmate, hæc tamen repræsentatio purè materialis est. Ergo sufficit ut à phantasmatibus, possit abstrahi species repræsentativa entis. Prob. ant. Phantasma nec implicitè, nec explicitè potest repræsentare formaliter, nisi illud quod est formaliter materiale: Sed singulare entis, non est formaliter materiale: aliàs esset singulare, non quidem entis, sed entis materialis. Ergo repræsentatio illius implicita in phantasmate, purè materialis est. Probo mai. nihil potest formaliter repræsentare phantasma, nisi sub ratione sui obiecti; sed obiectum phantasmatis, est formaliter, & intrinsicè materiale; sicut, & obiectum phantasie, eo quod species extēdi non potest ultra obiectum suæ potentie: ergo phantasma, nec implicitè, nec explicitè, potest repræsentare formaliter, nisi, quod formaliter materiale est.

Secundo impugnatur solutio data. Eo modo, per speciem intellectus, potest repræsentari ens in communi, quo singulare entis per phantasma repræsentatur; sed singulare entis, tantum implicitè materialiter, per phantasma repræsentatur: ergo species abstracta à phantasmate, solum implicitè materialiter, potest repræ-

presentare rationem entis.

Explicatur impugnatio. Ita proportionabiliter, repræsentat species intellectus rationem communem: sicut phantasma repræsentat singulare; sed phantasma non repræsentat singulare entis, ut hoc ens, sed ut hoc ens formaliter materiale: ergo species intellectus, non repræsentat ens, formaliter ut ens, sed potius ut ens formaliter materiale. Min. probatur, quia singulare entis tantum repræsentatur in phantasmate, propter identitatem, quam habet cum singulari entis materiali: ergo non repræsentatur ut hoc ens, sed ut hoc ens materiale. Sicut species potentie visive, non repræsentat formaliter ens, quia in obiecto potentie visive, solum reperitur ens materialiter, & per identitatem cum colore formaliter terminante visionem.

Secundo probatur ratione conclusio nostra. Absoluta cognitio entis, debet necessario præsupponere cognitionem entis materialis: ergo ens materiale debet esse primum cognitum. Prob. antec. Omnis cognitio entis absoluta, debet esse connotativa, & ad modum rei materialis: ergo debet necessario præsupponere cognitionem entis materialis. Quia propterea Deum, & Angelos, non primo cognoscimus, quia semper Deum, & Angelos connotative attingimus ad modum rei materialis. Ant. verò solum contra

manifestam experientiam, poterit negari: Omnes namque experimur, nihil nos cognoscere, nisi ad modum rei materialis, & ipsum prædicatum entis, non aliter apprehendimus, nisi ad modum alicuius materialis: & si semel prædicatum entis possemus cognoscere, & non ad modum rei materialis, etiam, Deum, & Angelos, eodem modo possemus attingere: ergo omnis cognitio entis absoluta, debet esse connotativa, & ad modum rei materialis.

Confirmatur, & vergetur ratio prædicta. Materialitas est ratio formalis constituendi obiectum proportionatum: ergo solum ens materiale, potest esse obiectum proportionatum, & primum ab intellectu cognitum. Prob. antec. 1. ea est ratio formalis proportionandi, vel constituendi obiectum proportionatum, quæ se ipsa proportionata est: sicut patet in luce, quæ est ratio formalis videndi alia, & se ipsa visibilis est: & universaliter ratio formalis respectu aliorum, est etiam ratio formalis ad se ipsam: sed materialitas, per se ipsam proportionata est: siquidem illam attingimus per speciem propriam, quidditative, & non ad modum alterius: ergo materialitas, est ratio formalis proportionandi, vel constituendi obiectum proportionatum.

Secundo proba. antec. Non

intellecta materialitate, solum remanet obiectum specificativum intellectus, ipsa namque non intellecta, solum remanet ens ad materiale, & spirituale, commune; sicut non intellecta rationalitate in homine, tantum remanet animal, commune ad hominem, & ad equum: ergo materialitas est ratio formalis constituendi obiectum proportionatum.

Tertio prob. antec. Immaterialitas est differentia constitutiva constituendi obiectum proportionatum intellectus Angelici: ergo materialitas est ratio formalis proportionandi obiectum intellectus humani, pro statu vitæ præsentis.

Respondebis: Seclusa materialitate, vel illa non intellecta, remanere ens connotans materialitatem, & prædictam connotationem materiæ esse rationem formalem constituendi obiectum proportionatum.

Sed contra est. Ea est ratio formalis constituendi obiectum proportionatum, quæ per se ipsam proportionata est; sed materialitas, per se ipsam proportionata est, ut probavimus: ergo materialitas ipsa, non autem connotatio materiæ, erit ratio formalis constituendi obiectum proportionatum.

Secundo impugnatur data solutio. Immaterialitas, non autem connotatio immaterialita-

tis est ratio formalis proportionandi obiectum intellectus Angelici: ergo ab opposito, materialitas erit ratio formalis proportionandi obiectum intellectus humani. Et quidem, ens materiale, non redditur obiectum proportionatum, per connotationem materiæ, sed per ipsam materiam, quæ formaliter importat: ergo connotatio materiæ non est ratio formalis proportionandi, vel constituendi obiectum proportionatum. Et certè mirum est, quod connotatio materiæ constituat obiectum proportionatum, & quod ipsa materia per se ipsam proportionata non sit, neque constitutur possit obiectum proportionatum.

§. V.

Argumentis primæ sententiæ respondentur.

IN favorem primæ sententiæ. Arguitur primo, autoritate Sanctissimi Præceptoris, in proœmio de ente, & essentia. Et 1. 2. q. 94. art. 2. in corpor. In quibus locis expressè asserit, ipsum ens esse, quod primo concipit intellectus, & quod primo cadit in intellectus apprehensione: ergo ens est primum cognitum ab intellectu, pro statu præsentis vitæ.

Respondent aliqui, D. Tho. in locis relatis, loqui de obiecto pro-

proportionato, intellectus secundum se, quod quidem est ens in communi: Non tamen loqui, de obiecto proportionato, pro statu vite presentis.

Hæc tamen solutio expressa est contra mentem D. Thom. Ipse namque loquitur de obiecto, quod intellectus cognoscit in actu secundo; siquidem loquitur de obiecto, quod primò cadit in apprehensione intellectus, & solum apprehenditur, quod cognoscitur; sed intellectus secundum se, non intelligitur in actu secundo: quia intellectus secundum se, non operatur, sed solum importat prædicata essentialia, & habitudinem ad obiectum specificativum; quod comparative ad intellectum prout sic, est etiam proportionatum: ergo non loquitur D. Thom. de obiecto proportionato intellectus secundum se; & ideo hæc solutione relicta.

Responderetur, D. Thom. loqui de ente, non tamen secundum expressionem entis, sed solum secundum expressionem entis materialis. Cuius ea est ratio, nam quando Angelicus Præceptor de eadem re, in pluribus locis sermonem facit, verba, quæ adducit in locis extraneis, intelligenda sunt, iuxta ea, quæ habet in proprio loco, in quo rem ex professo disputat: sed in proprio loco, videlicet in 1. p. à q. 84. usque ad 88. semper assignat pro obiecto proportionato quid-

ditatem rei materialis. Ergo verba quæ alibi habet in hoc sensu intelligenda sunt, & maximè quia in quest. 87. art. 3. Explicans, quodnam sit obiectum proportionatum, & quid sit quidditas rei materialis, asserit, quod est *natura materialis*. Quibus verbis, & non alijs clarioribus, possumus nos, mentem nostram declarare. Rursus etiam ad primum in eodem articulo responder: *Quod obiectum intellectus, est commune quoddam ens, & verum, sub quo comprehenditur etiam ipse actus intelligendi. Unde intellectus potest, suum actum intelligere, sed non primo, quia neque primum obiectum nostri intellectus secundum presentem statum, est quodlibet ens, & verum, sed ens, & verum consideratum in rebus materialibus.* Iuxta quam doctrinam, alia loca D. Thom. intelligenda sunt.

Secundo arg. à ratione. Prima cognitio intellectus nostri, pro statu vite presentis, est cognitio imperfectissima omnium; sed cognitio entis materialis imperfectissima non est; si quidem imperfectior est cognitio entis in communi. Ergo ens materiale primum cognitum non est. Minor cum conseq. tenet. & prob. maior. quia agens procedens de potentia ad actum, prius elicit actum imperfectissimum; sed intellectus est agens procedens de potentia ad actum. Ergo prima cognitio illius, imperfectissima est.

Respondetur, disting. min. non est imperfectissima absolute, concedo min. Imperfectissima circa obiectum proportionatum, nego min. & conseq. Intellectus namque procedens de potentia ad actum, non debet, prius elicere cognitionem, imperfectissimam absolute; sed illam quæ imperfectissima est, circa obiectum proportionatum; & cum talis sit cognitio entis materialis (vt iam vidimus) illa debet esse prima.

Sed instabis. Cognitio entis, vt sic, est etiam circa obiectum proportionatum; sed hæc imperfectior est cognitione entis materialis. Ergo cognitio entis materialis imperfectissima non est, circa obiectum proportionatum, prob. maior. Ens, vt sic, quidditative cognoscitur à nobis pro statu vite presentis. Ergo est obiectum proportionatum: alias non posset quidditative cognosci, sed solum connotative, & ad modum obiecti proportionati; consequenterque cognitio entis vt sic, circa obiectum proportionatum versatur. prob. ant. Ens materiale cognoscitur à nobis, quidditative, pro statu vite presentis; sed non potest quidditative cognosci, quin ens vt sic, quidditative attingatur: ergo ens vt sic, quidditative cognoscitur.

Min. syllogismi, in qua difficultas est. Prob. 1. Ens materiale, constat ex ratione entis, &

ratione materialis: ergo non potest quidditative cognosci, nisi ratio entis quidditative attingatur. Prob. consequentia. Non potest res aliqua quidditative cognosci, nisi prædicata quidditativa, & essentialia ipsius, quidditative attingatur: Cognitio namque quidditativa, est cognitio clara, & distincta, & non potest esse distincta, nisi prædicata constitutiva rei, quidditative cognoscat. Ergo si ens materiale, constat essentialiter ex ratione entis, & ratione materialis, non poterit quidditative cognosci, nisi ratio entis quidditative attingatur.

Secundo prob. min. Quia animal est prædicatum essentialiter hominis, non potest homo quidditative cognosci, quin etiam animal, quidditative attingatur: ergo non potest res aliqua cognosci quidditative, quin etiam prædicata constitutiva illius, quidditative attingantur.

Respondetur, neg. mai. ad probationem nego antec. & ad probationem, distinguo minor. quidditative attingatur, exercite, & inconcreto, concedo min. in sua communitate, neg. min. & sub eadem distinctione negat. conseq. Vt enim aliqua res quidditative cognoscatur, necessarium non est, quod prædicata essentialia, & constitutiva ipsius, quidditative cognoscantur in sua communitate, & amplitudine; sed satis est, quod inconcreto, vel

ut contracta, cognoscantur quidditative, quomodo, quando ens materiale quidditative cognoscitur; etiam ratio entis, cognoscitur quidditative, ut contracta videlicet, & determinata per materiam contrahentem. Per quod patet ad secundam probationem minoris principalis. Cuius etiam plures habemus instantias.

Prima instantia reperitur in Angelo, qui propriam substantiam cognoscit quidditative, per primam operationem, & tamen rationem entis in communi, non cognoscit quidditative, in sua communitate: nam omnis cognitio Angeli circa naturalia inferiora, vel equalia, comprehensiva est, & ad rem insignulari terminatur. Et etiam anima separata, per primam operationem, se ipsam attingit quidditative, & non attingit ens in sua communitate: alias cognitio sui ipsius, non esset prima cognitio.

Secunda instantia invenitur, in communi Dialecticorum doctrina asserente, primam cognitionem quidditativam Dialectici, esse circa terminum; & tamen non supponitur quidditative cognita antecedenter secunda intentio in communi, quæ pertinet ad Metaphysicam. Et in sententia contrariorum, ipsum ens in communi, quidditative cognoscitur; & tamen ens spirituale, quod est de essentia entis pro

implicito, non attingitur quidditative.

Sed instabis 1. Implicat, aliquid scientificè cognosci, nisi etiam quidditative attingatur; sed ens in sua communitate, scientificè cognoscimus: Siquidem passionibus illius, verè in Metaphysica demonstramus; ergo ens ut sic, quidditative cognoscimus. Prob. maior. ante assensum scientificum, debet de obiecto scibili præ cognosci, *an sit, & quid sit*: nam quod quid est subiecti, est unum ex præcognitis ad ipsam demonstrationem, ut Aristoteles docet; sed cognoscere de obiecto, quid sit, est ipsum quidditative cognoscere: ergo implicat aliquid scientificè cognosci, nisi etiam quidditative attingatur. Quibus addimus, demonstrationem fieri, per diffinitionem subiecti: Diffinitio autem, & quidditas idem sunt; & consequenter non poterit aliquid, scientificè cognosci, nisi etiam quidditative cognoscatur.

Secundo instabis. Conceptus formalis representans ens in communi, ut imperfectè præcisum ab inferioribus suis, representat ipsum quidditative, & non admodum alterius: ergo ens in communi quidditative cognoscitur.

Tertio instabis. Ita nominamus, sicut concipimus, ut asserit D. Sanctus 1. p. q. 13. art. 9. sed nominamus ens, per nomen
abso.

absolutum, & quidditativum ipsius. Ergo ipsum quidditative cognoscimus.

Quarto instabis. Ens est representabile per speciem propriam. Ergo potest quidditative cognosci. Probatur aut. species, qua ens per cognitionem metaphysicam attingitur, est propria entis. Ergo ens, est representabile per speciem propriam, probatur aut. Species qua Metaphysica vitur, repræsentat ens, secundum expressum entis, & nullo modo materiam. Ergo species illa est propria entis, probatur aut. Eo modo species repræsentat ens, quo Metaphysica ipsum attingit; sed Metaphysica attingit ens, secundum expressum entis, non verò attingit materiam: quia Metaphysica abstrahit ab omni materia. Ergo species, qua Metaphysica vitur, repræsentat ens, secundum expressum entis, & nullo modo materiam.

Respondetur tamen ad primam instantiam. Negando maiorem, & ad eius probationem, distinguo mai. *an sit, & quid sit*, per propriam vel alienam speciem, concedo mai. per propriam temper, neg. mai. & distinguo min. *quid sit*, per propriam speciem, concedo min. per alienam, neg. min. & conseq. Licet namque ut obiectum scientifice cognoscatur, debeat cognosci de illo quid sit, vel quidditas, & ipsius diffinitio; non tamen requiritur, quid-

ditatem per propriam speciem cognosci, vel aliam rei superioris, quod est necessarium, ut obiectum quidditative attingatur; sed satis est, quidditatē cognosci, per speciem alienam, quia hoc sufficit, ut intellectus de tali obiecto proprietates demonstret. Doctrina est D. Th. 1. p. q. 88. art. 2. & instantia clara invenitur in Deo, & Angelis, & in anima separata: quorum in hac via veram scientiam habemus; & tamen nullum illorum, per propriam speciem, & quidditative cognoscimus.

Ad secundam inst. Respondemus. Conceptum formalem entis, non repræsentare ens quidditative, sed solum connotative, & admodum rei materialis.

Dices, quod ens in communi, est diffinibile, & de facto diffinitur. Ergo quidditative cognoscitur.

Respondetur distinguendo conseq. quidditative ex parte rei cognite, concedo conseq. ex parte modi, neg. conseq. ut enim res diffiniri possit, necessum non est, cognoscere illam quidditative, & per propriam speciem, sed satis est, quidditatem illius, quamvis per alienam speciem attingere, sicut constat in Angelis, & Anima separata.

Ad tertiam Instantiam, neg. min. Ad quid enim tale nomen: Si non possumus ipsum ens cognoscere quidditative? Unde nomen ens, solum significat quidditatem

entis, ex parte rei, non tamen ex parte modi significandi. Sicut nāque ipsum connotativè concipimus, ita ipsum connotativè nominamus; & ita universaliter verum est, quod sicut concipimus, ita nominamus: & entis, Dei, & Angelorum, sicut nec species, ita nomina quidditativa nō habemus.

Ad quartam Respondetur, negando duo antecedentia prima, & ad probationem, dist. ant. Secundum expressum entis ex parte rei representatæ, concedo ant. Ex parte modi representandi, nego ant. & consequ. species namque, qua Metaphysica vitur, est abstracta à phantasmatibus, & ideo non representat ens, nisi ad modum rei materialis; quamvis ex parte rei, representet expressum entis. Et quando dicitur, Metaphysicam abstrahere ab omni materia, de rebus ex parte rei cognitæ intelligendum est, non tamen ex parte modi attingendi, propter speciem ipsam, qua vitur; quæ quidem, solum est propria rerum terminativè, non tamen motivè, sed potius ab ente materiali producitur, & ab eodem Metaphysica movetur. Sicut etiam per Theologiam, non attingimus Deum, nisi modo materiali, motivè; & tamen Theologia abstrahit ab omni materia. Et idem de Logica dicendum.

Quod alijs terminis poterat dici, Metaphysicam videlicet, attingere ens, secundum expres-

sionem entis in recto, non tamen in obliquo: quia licet ens attingat, secundum conceptum entis, ipsum tamen attingit admodum rei materialis; eo quod species entis ab ente materiali producitur, & ita representat cū connotatione ad ipsum, quidquid ipsa representat.

Tertio arguitur. Obiectum specificativum intellectus, necessario debet attingi, per primum actum illius; sed ens ut sic, est obiectum specificativum intellectus: ergo debet primò attingi.

Respondent aliqui. Obiectum specificativum intellectus, pro hoc statu, non esse ens ut sic, sed solum ens materiale, & ideo solum hoc debet esse primum cognitum.

Hæc tamen solutio falsissima est. Nam si obiectum specificativum intellectus, pro hoc statu, non esset ens ut sic, sed solum ens materiale, intellectus, pro hoc statu, esset potentia essentialiter distincta ab intellectu secundum se, cuius specificativum, est ens ut sic; eo quod, per specificativa formaliter distincta, potentia etiam distinguuntur formaliter; sed talis diversitas essentialis in intellectu, non est admittenda: ergo solutio admittenda non est. Et ideo aliter.

Respondetur: Dist. mai. debet attingi, ut quo, concedo mai. ut quod, nego maior. & concessa

min.

min. nego conseq. quia obiectum specificativum potentia, debet attingi, ut quo, & ut ratio formæ attingendi, per actum primum illius; non tamen est necessarium, quod attingatur, ut quod. Instantia est, in potentia viviva, cuius obiectum, est coloratum in communi, vel communiter, quod in omni colorato reperitur; & tamen coloratum, prout sic, non attingitur per primum actum potentia prædictæ.

Sed instabis. Obiectum specificativum intellectus, est proportionatum cum in intellectu, proportionem accidentali, ergo per primum actum, debet attingi, ut quod. Probat. antec. est magis confusum inter omnia prædicta: quia est universalis: ergo est proportionatum, proportionem accidentali, & magis proportionatum inter omnia. Probat. conseq. Cum intellectu procedente de potentia ad actum prædicatum magis confusum, est proportionatum, proportionem accidentali, & maiori proportionem, quam alia prædicta: ergo si obiectum specificativum intellectus, est magis confusum, erit proportionatum, proportionem accidentali, & magis proportionatum inter omnia. Probat. ant. Cum materia procedente de potentia ad actum, gradus magis confusus, est etiam proportionatus, proportionem accidentali, & magis proportionatus. Et

ideo materia prius recipit gradum corporis, quam viventis: ergo idem de prædicato magis confuso, in ordine ad intellectum, dicendum est.

Respondetur negando ultimam consequentiam. Et ratio discriminis est, quia materia ratione sui recipit gradus provenientes à forma, & cum ratione sui, & in se ipsa, sit pura potentia, maiorem proportionem habet cum gradu, qui est magis potentialis, qualis est gradus magis confusus; & ideo ante alios, istum recipere debet; intellectus verò proportionatur cum obiecto, media specie; & ideo, quod per speciem non repræsentatur primò, non est proportionatum cum intellectu in prima cognitione, proportionem accidentali, nec magis proportionatum, & tale est prædicatum, confusissimum entis; nam species à phantasmate abstracta solum potest per se primò repræsentare entia materialia, non tamen ens, secundum rationem entis. Instantia est in sententia plurium contrariorum asserentium, obiectum magis proportionatum, & primum cognitum, esse solū ens commune ad omnia entia realia, non verò ens commune, ad ens reale, & rationis, quamvis universalissimum sit; eo quod tale ens, non specificat intellectum: ergo proportio accidentalis, & maior proportio, ex maiori universalitate desumenda non est.

Quar.

Quarto Arguitur. Ex immersione intellectus in materia, non inferitur, primum cognitum, non esse ens ad materiale, & spirituale commune. Ergo tale ens potest esse primum cognitum. Prob. ant. voluntas nostra est immersa in materia; & tamen primum volitum voluntatis, est bonum ut sic, ad materiale, & spirituale commune. Ergo ex immersione intellectus in materia, non inferitur, primum cognitum, non esse ens ad materiale, & spirituale commune.

Resp. neg. ant. & ad probationem dist. mai. immersa in materia in esse entis, concedo mai. In ratione principij volitionis, neg. mai. & concessa min. neg. consequ. Intellectus namque est immersus in materia formaliter, in ratione principij intellectivi; eo quod in ratione talis constituitur, per speciem abstractam à phantasmatibus, quæ quidem in esse representativo, adequatè materialis est. Voluntas verò, licet cognitionem, & speciem abstractam à phantasmatibus præsupponat, non tamen per talem speciem, constituitur in ratione principij, quia voluntas non est potentia apprehensiva, quæ trahit res ad se, & ita in ratione principij, præsupponit species, per illas tamen non constituitur.

Et aliter, & aliter esse immersum intellectum in materia, & potentiam voluntatis, debent adversarij concedere; siquidem

intellectus, Deum, & alia spiritualia cognoscit per fidem, admodum rei materialis, & cum connotatione ad phantasmata; voluntas verò per charitatem amat prædicta obiecta, sine tali connotatione, & tendit in Deum, prout in se ipso est.

Sed instabis. Si ex immersione provenit, primum cognitum intellectus, non esse ens ad materiale, & spirituale commune, etiam primum volitum voluntatis, non erit bonum commune ad materiale, & spirituale; sed hoc negamus. Ergo ex immersione intellectus, non poterit provenire, obiectum primum cognitum ab illo, non esse ens ad materiale, & spirituale commune. Minor cum consequentia tenet. Et mai. similiter constat: quia voluntas, nihil potest amare, nisi quod intellectus proponit, & cognovit, iuxta commune proverbium, nihil volitum, quin præcognitum; ergo si ex immersione intellectus, inferitur bene, primum cognitum ab intellectu, non esse ens in communi, inferetur etiam, primum voluntatis volitum, non esse bonum, ad materiale, & spirituale commune.

Respondetur facile. Voluntatem amare non posse, nisi quod fuerit ab intellectu cognitum, cæterum prima operatio voluntatis, non sequitur ad primam operationem intellectus, sed ad secundam, vel tertiam. Nam operatio

ratio voluntatis sequitur ad operationem practicam intellectus, quæ quidem operatio, non est prima in intellectu. Quapropter ex quo voluntas, per primam operationem attingat bonum in communi; non inferitur, quod ipsum primò cognoverit intellectus sed quod cognoverit ipsum, quod in re ita est, nam licet intellectus primò cognoscat ens materiale, postea tamen admodum rei materialis, intelligit ens, & bonum in communi, & ipsum voluntati proponit.

Quinto poterat argui. Primum cognitum in cognitione complexa, est principium universalissimum, videlicet quodlibet est, vel non est: ergo primum cognitum per simplicem cognitionem, erit gradus communissimus entis: quia cognitio complexa, sequitur ordinem simplicis cognitionis, & secunda operatio, quæ est compositiva imitatur ordinem primæ operationis, quæ est apprehensiva simplicium.

Respondetur dist. ant. Universalissimum inter proportionata, concedo antec. universalissimum absolutè, neg. ant. & consequ. Prima namque cognitio complexa non attingit principium illud, quodlibet est, vel non est, in summa universalitate, quatenus componitur ex ente, & illius negatione; sed solum attingit illud principium, secundum expressionem entis materialis, &

secundum quod componitur ex ente materiali, & illius negatione; eo quod solum ens materiale representatur per se primò per speciem intellectus. Instantia est, in eodem principio, quodlibet est vel non est, quod universalissimum est, quatenus componitur ex ente abstrahente à reali, & rationis; tamen prout sic, non est primum cognitum, in cognitione complexa, in sententia aliquorum ex contrariis.

Sexto poterat argui. Intellectus ad attingendum obiectum accidentaliter non proportionatū, indiget elevatione, & ideo Deus clarè visus, non potest attingi ab intellectu non elevato: quia Deus clarè visus, non est obiectum proportionatum, sed intellectus ad attingendum ens ut sic, elevatione non indiget, nec ullus talem elevationem, necessariam esse cōcedit: ergo ens ut sic, obiectum proportionatum est respectu intellectus.

Respondetur etiam facile. Intellectum, ad attingendum ens ut sic, non indigere formaliter elevatione subiectiva conferente virtutem; quia ens ut sic, formaliter supernaturale non est, sed solum dicit conceptum entis, ad naturale, & supernaturale communem; indigere tamen intellectum elevatione obiectiva ad cognoscendum ens ut sic, quod quidem non est improporcionatum, defectu virtutis intellectivæ, sed solum

lum defectu speciei repræsentati-
væ illius, qua indiget, ut ab inte-
lectu cognoscatur; eo quod spe-
cies, quæ de facto reperitur, est
abstracta à phantasmatibus, &
consequenter, solum entia mate-
rialia formaliter repræsentat, &
alia solum ad modum rei materia-
lis. Instantia est, in anima ratio-
nali, quæ proportionata non est
cum intellectu nostro, propor-
tione accidentali; & tamen licet
intellectus ad illam cognoscendā,
indigeat specie superadita defectu
cuius proportionata non est, non
tamen indiget superadita virtu-
te, & ita in statu separationis,
ubi intellectus utitur speciebus nō
abstractis à phantasmatibus, sine
virtute superadita, animam ra-
tionalem quidditative cognosci.

§. VI.

*Argumentis secundæ sententiæ
occurritur.*

IN favorem secundæ sententiæ
arguitur fundamento, quo
illius Patroni. Ens conno-
tans materialitatem, est magis
proportionatum. Ergo primum
cognitum est. Prob. ant. Ens cō-
notans materiam, convenit cum
intellectu nostro in modo essendi,
& aliunde est magis confusum,
quàm ens materiale. Ergo est ma-
gis proportionatum. Prob. mai.
Intellectus noster non est intrin-
sicè materialis, sed solum con-

notat materiam, tanquàm sub-
iectum immediatè receptivum
animæ, & mediatè intellectus, &
tanquàm terminum à quo, abs-
trahuntur species intelligibilis. Er-
go ens connotans materiam, con-
venit cū intellectu nostro in mo-
do essendi.

Hor argumentum, si con-
vinceret, probaret, primum cog-
nitum, esse ens spirituale entita-
tive connotando materiam, quia
intellectus noster, entitative spi-
ritualis est, probaret etiam, ac-
cidens spirituale ut sic, esse primū
cognitum: quia magis convenit
cum intellectu in modo essendi,
nam intellectus etiam est accidēs.
Et probaret ens explicitè materia-
le, non esse obiectum proportio-
natum: quia intellectus entitati-
vè non est materialis formaliter.

Respondetur tamen, quod
licet intellectus noster non sit in-
trinsicè materialis, in esse entis,
est tamen intrinsicè materialis, in
ratione principij operativi, &
prout sic etiam maiorem propor-
tionem habet cum ente materia-
li.

Dices, quod operari sequi-
tur ad esse. Ergo si intellectus est
immaterialis in esse entis, erit
etiam immaterialis, in esse prin-
cipij operativi.

Respondetur tamen. Quod
operari, sequitur ad esse formæ,
& non ad partem materialiter
sumptam; cumque intellectus
constituatur, tanquam per for-
mam.

mam, per speciem abstractam à phantasmatis, quæ in esse representativo materialis est; inde fit, quod intellectus in esse operativo, est formaliter materialis, & cum ente materiali proportionem maiorem habet.

Sed instabis. Species, qua intellectus constituitur, non est materialis in esse representativo. Ergo intellectu in esse operativo; materialis non est. Probat. ant. Representatio speciei, debet proportionari cum intellectu, in quo recipitur. quia unumquodque recipitur ad modum recipientis; sed intellectus, quamvis in re, sit cōiunctis cum materia intrinsicè tamen materialis non est. Ergo species in esse representativo, materialis non erit.

Respondetur tamen negando ant. ad probationem, dist. mai. proportionari cum intellectu tantum, ne. mai. cum intellectu, & phantasmatis simul, concedo mai. & dist. min. intellectus solus, concedo min. simul cum phantasmatis, neg. min. & consequ. illa namque species recipitur in intellectu, producit tamen secundum determinationem phantasmatum, & cum ipsis proportionari debet; cumque phantasmata materialia sint; etiam species in esse representativo, debet esse materialis.

Angelicus, D. q. 10. de veritat. arr. 6. ita ad simile argumentum respondet, per hæc verba:

In receptione, qua intellectus possibilis, species rerum accipit à phantasmatis, phantasmata se habent, ut agens instrumentale: intellectus vero ut agens principale, & primum, & ideo actionis effectus, relinquitur in intellectu possibili, secundum conditionem utriusque, & non conditionem alterius tantum. Unde intellectus possibilis recipit formas, ut intelligibiles actu, virtute intellectus agentis; sed ut similitudines determinatarum rerum, ex cognitione phantasmata. In quibus clarissimè docet D. Th. speciem in esse representativo, debere proportionari cum phantasmatis, & representare naturam materiale in communi, quam phantasma in singulari representat.

Sed instabis: Species, non debet proportionari cum phantasmatis, ergo solutio nulla est. Prob. ant. Species in esse representativo, potest esse spiritualis; quamvis phantasmata, in esse representativo, materialia sint: ergo non debet proportionari cum illis. Prob. ant. 1. Species, in esse entis, spiritualis est, & phantasmata, materialia sunt: ergo poterit esse spiritualis, in esse representativo, quamvis phantasmata in representando, materialia sint.

Secundo probatur ant. Phantasmata, in representando singularia sunt; & tamen species in representando, est universalis: ergo poterit esse spiritualis in representando, quamvis phantasmata in

in repræsentando , materialia
sint.

Respondetur: Negando duo
antecedentia prima. Et ad primā
probationem , negatur conseq.
quia entitas speciei , provenit ab
intellectu agente, vt à causa prin-
cipali ; & cum intellectus agens,
sit spiritualis , in esse entis , etiam
species in esse entis , debet esse spi-
ritualis : repræsentatio verò , non
provenit ab intellectu solum , sed
ab illo ex determinatione phan-
tasmatum , cumque phantasma-
ta in repræsentando materialia
sint etiā species, hoc debet habere

Respondetur secundò , præ-
bendo aliam disparitatem , con-
sistentem , in eo quod , phantasma
est causa principalis repræsen-
tationis speciei , cuius signum est,
quod species in repræsentando,
assimilatur phantasmati: vnde si
phantasmata in repræsentando,
materialia sunt , talis etiam erit
species: Cæterū phantasma nō est
causa principalis entitatis speciei,
sed solus intellectus, in quo etiā re-
cipitur: & ita in esse debet esse spi-
ritualis , & assimilari cum intel-
lectu , à quo producitur, & in quo
etiam recipitur , & debet habere
esse , iuxta modum recipientis.

Addimus , paritatem de
genere entis ad genus representa-
tivum , rectam non esse. Quia
species in esse entis , est acci-
dens , & ens reale , & in esse
repræsentativo , potest esse subs-
tantia , & ens rationis. Species

Mag. Froylan.

insuper , in esse repræsentativo,
non est spiritualis intrinsicè ; si-
quidem rem spiritualement , per se
primò non repræsentat ; & ta-
men in esse entis , intrinsicè spi-
ritualis est , habet ergo species,
in esse repræsentativo , maiorem
convenientiam cum phantasma-
te , quam in esse entis.

Ad secundam probationem
antecedentis principalis , neg.
conseq. & ratio disparitatis est,
quia species debet proportionari
cum phantasmate , modo possi-
bili ; impossibile autem est , pro-
portionari cum illo , in repræ-
sentando primò , & per se sin-
gulare , eo quod singulare non
est intelligibile in actu , sed potius
intellectus abstrahit naturam à
singularitate , & alijs conditioni-
bus individuantes , vt intelligat:
non tamen abstrahit à materia
communi : quia species abstracta
à phantasmatibus , repræsentat
naturam materialem , quā phā-
tasma in singulari repræsentat ; &
ita quantum ad hoc , possunt pro-
portionem habere.

S. VII.

Difficile argumentum solvitur.

TAndem arguitur , in favo-
rem eiusdem sententiæ. Quid
quid species à phantasma-
tibus abstracta repræsentat,
est obiectum cum intellectu pror-

C

por.

portionatum; sed species repræsentat gradum entis, vt connotantis materiam. Ergo ens connotans materialitatem, est obiectum proportionatum. Probat. min. illum gradum repræsentat species, cuius singulare phantasma repræsentat; sed phantasma repræsentat singulare entis. Ergo species abstracta, gradum entis repræsentat. Probatur min. Phantasma, non solum repræsentat hoc ens materiale, sed etiam repræsentat hoc ens: quia hoc ens includitur in hoc ente materiali, & de illo prædicatur. Ergo phantasma etiam singulare entis repræsentat.

Resp. neg. 1. & 2. min. & ad prob. dist. ant. hoc ens identice, & materialiter, conc. antec. formaliter, nego antec. & consequent. quia phantasma est adæquatè materiale, & ita repræsentare non potest, nisi obiectum, vt materiale formaliter: cumque singulare entis, non sit formaliter materiale; aliàs non esset singulare entis, sed esset singulare entis materialis formaliter; inde est, non posse singulare entis repræsentari formaliter in phantasmate, sed solum materialiter, & identice, quatenus singulare entis, in obiecto phantasmatis, in esse rei, & identice continetur.

Sed instabis. Vt possit à phantasmatis abstrahi species repræ-

sentativa entis, necessarium non est, quod ens in phantasmate repræsentetur formaliter. Ergo quavis singulare entis, formaliter, & explicitè, in phantasmate non sit; poterit abstrahi species repræsentativa entis. Prob. ant. 1. Singulare substantiæ, non repræsentatur formaliter in phantasmate: quia phantasma est adæquatè materiale, & sensibile, & ita solum potest repræsentare formaliter singulare sensibile accidentis, non tamen singulare substantiæ; eo quod substantia ratione sui, non est sensibilis; & tamen à phantasmatis abstrahitur species repræsentativa substantiæ. Ergo poterit etiam abstrahi species repræsentativa entis, quamvis singulare entis, non repræsentetur in phantasmate formaliter.

2. Prob. ant. Per speciem sensus, Ovis, non repræsentatur inimicitia lupi; & tamen per speciem æstimativæ, quæ potentia superior est, repræsentatur inimicitia prædicta. Ergo vt possit à phantasmatis abstrahi species repræsentativa entis, necessarium non est, quod singulare entis repræsentetur in phantasmate formaliter.

Illustris. Herrera in manuscripto brevi ad artic. istum resp. singulare substantiæ, explicitè in phantasmate repræsentari, & formaliter à phantasia cognosci: quia licet phantasia ratione sui, non possit formaliter, & explicitè, cog-

cognoscere singulare substantiæ, potest tamen phantasia, vt subordinata intellectui, ad talem cognitionem pertingere.

Hæc tamen solutio argumentum insolutum relinquit: quia si phantasia, vt subordinata intellectui, potest cognoscere formaliter singulare substantiæ, cum eadem subordinatione, poterit formaliter cognoscere singulare entis, consequenterque assignata disparitas nulla erit.

Insuper etiam solutio vera non est: quia phantasia etiam vt subordinata intellectui, non potest formaliter attingere, quod non continetur intra eius obiectum specificativum, vt late probamus in 2. logicæ lib. sed obiectum specificativum phantasiæ est materiale sensibile: ergo phantasia, etiam vt subordinata intellectui, non potest cognoscere formaliter, nisi sensibile singulare, quod non habet singulare substantiæ formaliter: & ideo aliter.

Resp. dist. antec. Ens, vel virtus illius, neg. ant. Ens præcise, concedo antec. & ad primam prob. distin. mai. Singulare substantiæ in se, con. mai. in sui virtute, nego mai. & concessa min. neg. conseq. licet namque singulare substantiæ, explicite, & formaliter, non repræsentetur in phantasmate, repræsentatur tamen, formaliter in phantasmate accidens sensibile, quod quidem

est virtus substantiæ, & entis materialis, non vero entis: quia accidentia sensibilia non sunt virtutes entis, secundum quod est, alias essent virtutes cuiuscunque entis, sed tantum sunt virtutes substantiæ, & entis materialis: & ideo, sicut accidens in virtute substantiæ potest producere substantiam: ita accidens sensibile, quod est virtus substantiæ, & entis materialis, speciem repræsentativam utriusque, producere potest.

Ad 2. prob. ant. Nego mai. quavis namque sensus Ovis, propter sui materialitatem, non percipiat inimicitiam lupi; revera tamen, inimicitia illa repræsentatur per speciem sensus exterioris, saltem virtualiter in accidentibus sensibilibus lupi, in quibus talis inimicitia continetur: & ideo æstimatoria, quæ perfectior est, talem inimicitiam cognoscit.

Addimus tamen, æstimatoriam posse formare tertiam speciem, repræsentantem inimicitiam lupi: quia non cognoscit inimicitiam illam statim, & in prima cognitione, sed in secunda, vel tertia: Ex quo solum sequitur, quod ens possit cognosci in secunda, vel in tertia cognitione, media specie ab intellectu formata, repræsentante ens, ad modum rei materialis.

Sed instabis. Accidens, in esse repræsentativo, non est virtus substantiæ: ergo à singulari accidentis non poterit abstrahi spe-

cies repræsentativa substantiæ, vel poterit etiã abstrahi species repræsentativa entis. Prob. antec. Accidens non repræsentatur vt virtus substantiæ : ergò non est virtus substantiæ in esse repræsentativo : probatur anteced. Non repræsentatur vt simile substantiæ : ergo nec vt virtus illius. Consequent. videtur bona. Et ant. probat. Potentia, cui repræsentatur vnum, vt alteri simile, potest vtrumque cognoscere, cum similitudo sit quadam comparatio, & connexio, quæ non potest cognosci, quin vtrumque extremum attingatur ; sed phantasia non potest substantiam cognoscere : ergo in specie illius, non potest accidens, vt simile substantiæ, repræsentari.

Secundo vrgebis. Quia in solutione data, videtur admitti, phantasmata instrumentaliter concurrere ad speciem intellectus, secundum esse repræsentativum ; sed hoc ipso possunt producere speciem, quæ in esse repræsentativo, intrinsicè materialis non sit ; ergo poterunt producere speciem repræsentantem gradum entis, vt connotantis materiam. Probatur min. quia phantasmata instrumentaliter concurrunt ad speciem, in esse entis, possunt producere speciem, quæ in esse entis materialis non sit : ergo propter similem concursum, ad speciem secundum esse repræsentativum, poterunt producere speciem,

quæ in repræsentando, intrinsicè materialis non sit.

Tertio replicabis. In phantasmate reperiuntur accidentia materialia, quæ sunt virtutes rei spiritualis. Ergo poterit ab illis abstrahi species repræsentativa entis, quod formaliter materiale non sit, sed solum materiam connotet. Probatur anteced. In phantasmate repræsentantur sensus externi, & potentia materiales, quæ sunt virtutes animæ rationalis, medijs quibus ipsa operatur. Ergo verum est antecedens.

Resp. tamen, neg. ant. ad prob. dist. ant. vt virtus substantiæ signatè, conc. antec. exercitè, nego ant. ad prob. dist. ant. vt simile signatè, conc. ant. exercitè, nego ant. Et ad prob. sub eadem distinctione neg. mai. Potentia namque, cui repræsentatur vnum, vt simile alteri exercitè, necessarium non est, quod vtrumque formaliter attingat, sed satis est, quod attingat exercitè extremum similitudinis, qualiter phantasia attingit substantiam ; eo quod attingit ipsum accidens in concreto, & in substantia, & ideo exercitè attingit formaliter ipsam rationem virtutis in accidētī : quamvis non attingat signatè accidens, secundum rationem virtutis, sed solum secundum rationem sensibilis. Sicut nutritia attingens obiectum vt præsens, quamvis non attingat signatè præsentiam

ut plures affirmant, semper tamen illam attingit exercite.

Ad 2. replicam, admissa, mai ut conformi doctrinæ D. Thom. nego min. & ad prob. nego causalem: quia non ideo præcisè illud contingit, sed insuper, quia phantasma ad speciem, in esse entis concurrat iuxta dispositionem, & capacitatem intellectus, in quo species accipitur; cumque vnum quodque recipiatur ad modum recipientis, & intellectus spiritualis sit; inde fit, quod species producta spiritualis debet esse. Ad speciem vero, in esse repræsentativo, concurrat phantasma secundum representationem propriam, de terminando intellectum; & cum representatio phantasmatis, materialis sit: etiam species producta, debet esse, in repræsentando, materialis.

2. Resp. neg. maj. quia nos non admissimus, phantasma instrumentaliter concurrere ad speciem, in esse repræsentativo, sed potius satis probabiliter dicimus, concurrere tanquam causam principalem. Sicut namque species, in esse entis, minus perfecta quam obiectum, potest ipsum adæquare, in esse repræsentativo, sicut patet in specie substantiam repræsentante: ita similiter accidens, quod est virtus instrumentaria substantiæ in esse entis, potest in esse repræsentativo, esse virtus principalis, & speciem substantiæ principaliter

producere.

Ad 3. replicam, neg. antec. quia sensus, & omnes potentie materiales, non dimanant ab Anima, ut spiritualis est; sed secundum gradum corporis, formiscorporeis cōmunē; & ideo nō sunt virtutes entis spiritualis formaliter.

Sed instabis. In phantasmate reperitur virtus entis spiritualis formaliter, ut talis: ergo poterit ab illo abstrahi species repræsentativa entis spiritualis, vel non materialis formaliter, ut connotantis materiam. Probo antec. Sententia probabilis est, intellectum agentem illuminare phantasmata, communicando illis virtutem spiritualem intrinsecam, qua redduntur illustrata, ut possint producere speciem: ergo in phantasmate reperitur virtus entis spiritualis, formaliter ut talis.

Respond. dist. ant. reperitur subiectivè, conc. ant. obiectivè, nego ant. & conseq. quāvis namque in phantasmate reperitur subiectivè, virtus ab intellectu agente producta, non tamen ibi est, per modum obiecti repræsentati, sicut accidens sensibile, quod est virtus substantiæ repræsentatur in phantasmate, & hoc erat necessarium, ut à tali virtute, posset abstrahi species repræsentativa entis, non materialis formaliter: quia phantasma ad abstractionem specierum, in-

tellectum determinat, secundum representationem, quam in se ipso habet. Et replica ista, si probaret, convinceret etiam posse abstrahi à virtute prædicta speciè propriam representativam Angelii, & alterius rei spiritualis; licet connotando materiam.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in articuli discursu, infertur primo, quod licet intellectus noster semper intelligat per speciem abstractam à phantasmatibus, quæ primò, & per se representat ens materiale; hoc tamen non obstante, in cognitionibus quæ sequuntur ad primam, potest attingere, res spirituales, admodum rei materialis, per cognitionem, quæ non absoluta, sed connotativa est.

Secundo infertur, quod ens connotans materiam, quamvis conveniat cum intellectu nostro, in eodem gradu generico immaterialitatis, non potest ab illo quidditative cognosci; quia ad cognitionem quidditativam, requiritur ultra, convenientia in modo efficiendi.

Sed instabis. Ideo Angelus inferior potest Angelum superiorem quidditative cognoscere, imò, & attingere comprehensive, in probabili sententia, quia convenit cum illo, in gradu generico immaterialitatis. Ergo idem in

nostro casu dicendum.

Resp. neg. causalem antec, ut adequatam, sed ultra causam assignatam, requiritur convenientia in modo efficiendi, quam habent omnes Angeli, univocè convenientes in abstractione à materia physica, & quorum intellectus, per speciem spirituales formaliter, constituitur in ratione principij ad propriam intellectionem. Tertio colligitur ex dictis, materiam communem, non esse rationem formalem proportionandi obiectum, nisi secundum modum aliquem immaterialitatis, quem importat; quatenus videlicet abstrahit à materia singulari.

Dices, ex hoc sequi, prædictum magis universale, magis etiam esse proportionatum: quia magis abstrahit à materia singulari.

Sed facile Resp. Rationem formalem proportionandi, esse abstractionem à materia singulari, secundum propriam rationem, in qua omnia sic abstrahentia conveniunt; maiorem autem, vel minorem abstractionem, de materiali tantum se habere, sicut ratio formalis proportionandi Angelos superiores cum intellectu inferioris, ad cognitionem quidditativam, est abstractio ab omni materia physica, intra quâ maior, vel minor elongatio à materia materiali se habet, & hæc de articulo isto, ad Philophum, ubi articulus præcedens applicanda.

QVES.

QVAESTIO SECVNDA.

De obiecto, & unitate philosophiae

NATVRALIS Philosophia, diffusione variegata, & varietate diffusa, mira pulchritudine lata, lititudine mirabili pulchra, sinum vastissimum, periculosa intrat, quando rerum exercitum, quem natura format, intrepida calcatur; quæ tamen, dum totum Orbem per ambulare cernitur, quasi lux emissâ procul diffunditur: Cum omni generabili, & corruptibili, cum Coelo, mundo, cum plantis, & animalibus, officiosa laborat, & omnia candida lustrat; quorum Doctrina, sensum demum licet, Animam pasci; quia tamen tam diversis obiectis, delectata conspicitur, merito quæritur; quodnam ex illis primum sit, & an scientia, quæ fertur ad tanta, perseveret una? Ad quod dirigitur quæstio ista. Adiuvet ergo nos Angelicus D. totius vniuersi Magister, quem laudare nequit quisque, quamvis illi linguæ centum sint, oraque centum: quia Coelo affinis, & famam terminat Astris. De cuius luce sit.

ARTICVLVS I.

Utrum ens mobile substantiale, sit obiectum primum quod, ad æquatum Philosophiæ?

§. I.

Quibusdam suppositis, statuitur nostra conclusio.

AD intelligentiam istius difficultatis, quæ levis non est, quædam supponenda sunt. Quorum primum est, nos in presenti non disputare de ratione formali, sub qua, vel de obiecto formali quo, nam de hoc articulo se-

Mag. Froylan.

quenti dicemus; sed solum de obiecto formali quod, inquiremus in presenti.

Secundo notandum est, quod proprie, & in rigore loquendo, non est idem, obiectum scientiæ, atque subiectum illius: quia scientia, ut distinguitur ab habitu principiorum, habet pro obiecto veritates medias: habitus autem primorum principiorum, pro obiecto respicit immediatas veritates: subiectum verò scientiæ, illud est, quod radicat passiones, & proprietates, quæ in scientia demonstratur, & hoc subiectum, cuius proprietates scientia demonstrat, cuiusque perfectio

cognitionem intendit, communiter Philosophi, obiectum appellant, & quoddam tale obiectum sit, articulus noster inquirir.

Tertio supponendum est, obiectum Philosophiæ esse, ens mobile motu sensibili: quia propter Deum, & Angeli non per se pertinent ad Philosophiam, sed tantum per accidens, & secundariò, quatenus Deus est prima causa omnium motuum sensibilium; & Angeli movent Cœlum, cuius motus etiam sensibilis est.

Quarto supponendum est, scientiam Philosophiæ, esse scientiam naturalem, & consequenter obiectum illius, esse etiam ens mobile motu naturali: unde motus violentus, & præternaturalis, & alij motus sensibiles, tantum secundariò attinguntur à Philosophia, eo quod conducunt, ut ipsa melius proprium obiectum intelligat.

Tandem supponendum est, duplex dari ens mobile naturale; vnum quidem substantiale, & accidentale aliud. Substantiale, illud est, quod componitur ex partibus substantialibus; sicut homo componitur ex materia, & forma, quarum quælibet est substantia. Accidentale verò, est illud, cuius aliqua pars accidentalis est, sicut album, cuius forma est accidens, licet habeat pro materia substantiam; & vtrumque horum dividitur in ens mobile subiectivum, quod est proximè, vel remotè re-

ceptivum motus; & ens mobile terminativum, ad quod motus terminatur.

His igitur præsuppositis, difficultas est, an solum mobile substantiale, & accidentale simul, sit obiectum primum, quod adæquatum Philosophiæ? Prima namque sententia asserit, vtrūque mobile, primariò ad Philosophiam pertinere. Huius Princeps Caietanus, in opusculo de obiecto Physicæ. Quem etiam sequuntur Ferrara, 1. physicorum q. 2. Iavellus, Prado, R.R. Mag. Sancto Thoma, & noster SS. Lince: & plures in manuscriptis. Secunda sententia affirmat, solum ens mobile substantiale ad obiectum primum pertinere. Ita Magister Soto. Venerandi Patres Carmelitæ Complutenses, Hortiz, Parra, Lerma, & nostrum, semper insignis Collegium Complutense, quod pro millibus poterat computari: Cum quibus sit.

S. II.

Nostra Conclusio.

Solum ens mobile substantiale, est obiectum primum Philosophiæ.

Sententiam istam docet expresse D. Th. libro de Cœlo ad cap. 1. textu 1. & 6. Metaphysicæ, textu 1. ubi quædam verba Philosophi exponit, per ea quæ sequuntur; Dicit ergo, quod scien-

ria naturalis, non est circa ens simpliciter, sed circa quoddam genus entis, scilicet circa substantiā naturalem, quę habet in se principium motus, & quietis. Quę verba ponderatione non indigent.

Ratione vetō prob. conclusio nostra. Quia obiectum Philosophię, est ens mobile; sed solum ens mobile, est ens naturale: ergo solum hoc est obiectum Philosophię. Mai. cum conseq. tenet. Et prob. min. Ens naturale illud, est, quod ex principijs naturalibus constat; sed solum ens mobile substantiale, ex principijs naturalibus constat: ergo solum mobile substantiale, est ens naturale. Prob. min. Principia naturalia sunt, primum, & radicale principium motus, & quietis; sed solū principia entis mobilis substantialis, sunt prima, & radicalia principia ergo solum ens mobile substantiale, ex principijs naturalibus constat. Prob. min. Principia entis mobilis, non sunt prima, & radicalia: ergo solum principia entis mobilis substantialis, sunt prima, & radicalia principia. prob. ant. Principia entis mobilis accidentalis, supponunt alia priora; siquidem supponunt principia entis mobilis substantialis: ergo non sunt prima, & radicalia principia. Quia principium supponēs aliud prius, nequit esse primum, iuxta regulam namque Dialecticorum, hæc propositio, *Hoc est primum principium*; sic exponenda

est; *hoc est principium*, & non est aliud ante ipsum; Sicut Adam est primus homo, exponitur per istam: Adam est homo, & non est alius ante ipsum. Et hæc, Deus est prima causa determinans, idē est ac dicere; Deus determinat, & nullus determinat ante Deum.

Respondent contrarij. Principia entis mobilis accidentalis supponere alia priora, in esse entis: non tamen formaliter, & in ratione principij: quia materia entis mobilis accidentalis, videlicet totum substantiale, in ratione totius compositi ex partibus substantialibus, ipsas quidem præsupponit; in ratione tamen subiecti receptivi formę accidentalis, primum principium est: eo quod nō supponit aliud prius, in quo forma accidentalis recipi possit. Et idem de forma accidentali discunt, quę absolutē formam substantialem supponit, in ratione tamen constituentis compositum accidentale, non supponit alteram formam, & ideo in hac linea, primum principium est.

Hæc solutio, turris Davidica est, ex qua contrariorum Clypei pendent, non tamen ita firma, vt existimant adversarij; quin potius supra arenam facile mobilem, fabricata consistit. Vnde rejicitur primò, quia principia mobilis accidentalis, etiam in ratione principij motus naturalis, supponunt principia substantialia. Ergo solutio nulla est. Probatur

ant. Vnitas vel violentia motus, non sumitur per ordinem, & conformitatem ad accidens, sed solum ad principia substantialia. Ergo principia mobilis accidentalis, etiam in ratione principij motus naturalis, supponunt substantialia principia. ante. probatur primò. Ideo motus deorsum in lapide, naturalis est, quia conformis est substantiæ lapidis, quæ in centro exigit conservari: & ideo motus sursum violentus est, quia est contra substantiam lapidis, oppositum exigentem. Ergo ant. verum est.

2. Prob. ant. Ideo intensio calor in igne, naturalis est, nõ verò in aqua; quia est conformis substantiæ ignis, nõ verò aque, quæ paulatim per calorem, ad propriam corruptionem disponitur. Et similiter, si Cælum moveretur motu augmentationis, vel alterationis, talis motus non esset violentus: quia oppositus quantitati, vel qualitati cœli, sed quia substantiæ opponeretur: quia quætitas ex se, augmentabilis est usque in infinitum; & quæcumque qualitas, ex propria ratione, semper intensibilis est. Ergo idem quod prius.

2. Reijcitur data solutio: Nā intellectus est primum principium in linea accidentali, respectu intellectionis, & voluntas respectu volitionis; & tamen quia supponunt aliud prius in linea substantiali, non dicitur intellectus primum, & radicale principium

intellectionis, nec voluntas volitionis. Ergo si principia mobilis accidentalis, supponunt alia priora quamvis in linea accidentali, prima sint; non dicuntur absolute prima, & radicalia principia.

3. Impugnatur. Quamvis accidens sit separatum à substantia, sicut contingit in Sacramento Eucharistiæ, semper tamen est principium motus naturalis, dependenter à substantia. Ergo in ratione principij, semper supponit substantiam. Prob. ant. Motus deorsum in accidentibus Eucharistiæ, est naturalis, quia conformis substantiæ panis, vel vini. Ergo accidens etiam separatum, est principium motus naturalis, dependenter à substantia.

4. Impugnatur: quia in definitione naturæ, absolute, & sine addito dicitur, quod sit primum principium motus, & quietis: & consequenter ly primum, de primo absolute intelligendum est; sed principia mobilis accidentalis, non sunt absolute prima; siquidem supponunt principia substantialia: linea autem substantialis, absolute dicitur prima. Ergo principia mobilis accidentalis, principia naturalia non sunt.

5. Impugnatur, ut principia mobilis accidentalis, non sint prima, & radicalia, satis est, quod in eodem genere causæ, supponant alia priora; sed ita de facto contingit. Ergo prima, & radicalia non sunt. Patet minor, com-

positum substantiale in genere causæ materialis, & receptivæ, supponit materiam primam, quæ est primum subiectum; & forma accidentalis, in genere causæ formæ substantialem, quæ est prima causa formalis: ergo principia accidentalia supponunt alia in eodem genere causæ.

Respondebis fortasse. Talia principia supponere alia in eodem genere causæ subalternæ, divisibili per varios modos causandi; non tamen supponere alia in eodem genere causæ infimo; & hoc erat necessarium, ut prima, & radicalia non essent.

Sed contra est. Quia intellectus, tantum supponit aliud principium intellectionis, in eodem genere causæ subalternæ, eo quod supponit animam, quæ est principium radicale, non verò proximum, sicut intellectus est; & tamen intellectus, non dicitur primum, & radicale principium intelligenti: ergo idem in præsentibus dicendum.

Secundo respondent alij, quod ut aliquid habeat rationem naturæ, sufficit esse primum principium passivum motus; forma autem accidentalis, licet non sit primum principium activum, est tamen primum passivum; quatenus est ratio formalis, ut compositum substantiale recipiat motum intensionis, & remissionis; & ideo forma accidentalis, est naturale principium.

Contra tamen est. Quia quamvis ut aliquid sit natura, sufficiat esse, primum principium passivum; non tamen forma accidentalis, potest hoc habere: ergo solutio nititur principio falso. Prob. ant. antec. ideo iuxta solutionem istam, forma accidentalis, potest esse primum principium activum, quia supponit formam substantialem, quæ in linea activa, est primum principium; sed etiam supponit materiam primam, quæ in linea passiva, est primum principium: ergo forma accidentalis, nequit esse primum principium passivum.

2. Impugnatur. Licet forma accidentalis sit ratio proxima recipiendi motum intensionis; ratio tamen prima, & radicalis, est sola materia: ergo forma accidentalis, in linea passiva, prima non est. Prob. ant. Ratio prima, & radicalis recipiendi, est prima potentia à qua oritur omnis mutabilitas; sed sola materia, est prima potentia: ergo ratio prima, & radicalis recipiendi, est sola materia.

Addimus, quod si accidens esset primum principium passivum, Physica demonstraret motum naturalem de ipso accidenti, secuso respectu ad substantiam, & independentem ab illa, & consequenter non differret à Metaphysica: quæ accidentia omnia, & illorum propria demonstrat, independentem à substantia formaliter.

Ultimo Respondent. alij: quod naturalitas motus, non solum à subiecto, sed etiam à termino desumenda est, & accidens, ratione sui, & independenter à substantia, habet terminare motum, quantitas namque ratione sui terminat augmentationem, & qualitas alterationem; & ita ad obiectum primarium Physicæ pertinere debent.

Contra tamen est: quia D. Th. q. 6. de potent. art. 8. incorp. ait: quod actio propriè speciem habet à termino, à principio autem propriè habet, quod sit naturalis: motus namque naturalis dicitur à principio intrinseco. Ergo naturalitas motus non sumitur à termino.

2. Impugnatur. Si naturalitas motus à termino sumeretur, augmentatio hominis usque ad Cœlum, esset naturalis: siquidem esset conformis termino, videlicet quantitati, quæ ex propria ratione, usque in infinitum sine thegorematicè augmenrabilis est. Et intensio caloris in aqua, esset naturalis, sicut est in igne: quia terminus, scilicet calor, idem terminat utrumque motum. Ergo naturalitas motus, à termino desumenda non est.

§. III.

Argumentis contrariorum respondetur

Contra conclusionem nostram, arguitur primo ex D. Thom. 1. & 3. Metaphysi.

cæ, lect. 6. & lib. 4. lect. 5. & in 6. lect. 1. asserente; quod si non esset aliqua alia substantia, præter eas, quæ consistunt secundum naturam, de quibus est Physica, Physica esset prima scientia; & si non essent substantiæ spirituales, scientia naturalis esset Philosophia prima; sed si obiectum Philosophiæ esset ens mobile substantiale; quamvis non darentur substantiæ spirituales, adhuc tamen Physica naturalis, non esset Philosophia prima. Ergo obiectum Philosophiæ, non est tantum ens mobile substantiale. Prob. minor. si obiectum Philosophiæ esset, solum ens mobile substantiale quavis non essent substantiæ spirituales, daretur alia scientia, quæ per se primo ageret de ente mobili abstrahente à mobili substantiali, & accidentali. Ergo adhuc Physica naturalis, prima non esset.

Hoc tamen argumentum, à contrarijs solvendum est. Quia si aliquid probaret, convinceret etiam, Philosophiam non fore primam scientiam, quamvis obiectum illius, esset ens mobile prout abstrahit à substantiali, & accidentali; eo quod adhuc posset dari altera scientia prior, quæ ageret de mobili abstrahente à mobili motu naturali, & mobili motu præternaturali, & violento: quod ergo ipsi ad hoc respondere debent, nos etiam ad eorum argumentum respondemus, & aliquid sequi contra nostram sententiam.

nam, ex autoritate D. Thom. negamus, & pro omnibus.

Resp. neg. min. quia licet substantiæ spirituales deficerent, non esset necessaria scientia, quæ primario ageret de ente mobili, abstrahente à substantiali, & accidentali: eo quod Philosophia per se primò agit de ente mobili substantiali; secundario verò, & ex consequenti agit de mobili accidentali, & de mobili abstrahente, tamquam de ratione communi, & quoddam parte metaphysica, ex qua componitur ens mobile substantiale, quod per se primo considerat Philosophia.

Sed instabis: Ex quo mobile accidentale, secundario consideretur à Physica, non infertur, quod non possit ab alia scientia, primario considerari; sed illa scientia esset prior Philosophia: ergo Philosophia naturalis, in illo casu, prima scientia, non esset. Prob. mai. 1. Ens rationis secundario à Metaphysica attingitur; & tamen primario consideratur à Logica: ergo quamvis ens mobile accidentale secundario consideretur à Physica, non infertur, quod non possit ab alia scientia, primario considerari.

2. Prob. mai. Theologia secundario attingit creaturas nam obiectum primarium Theologiæ, est solus Deus sub ratione Deitatis; & tamen creaturæ primario per Metaphysicam attinguntur; ergo idem quod prius.

Resp. tamen ad primam prob. mai. neg. consequ. & ratio discriminis est. Quia enti rationis correspondet specialis abstractio, sub qua à Logica attingitur, formaliter distincta ab ea, per quam attingitur à Metaphysica; & ideo licet secundario à Metaphysica consideretur, potest tamen à Logica primario considerari. Cæterum ens mobile prout abstrahit, non potest specialem abstractionem habere, sub qua ab aliqua scientia attingeretur primario; si namque aliquam habere posset, maximè abstractionem à materia singulari, quæ est propria entis naturalis: quæ tamèn abstractio essentialiter illi repugnat, siquidè ens mobile accidentale convenire non potest cum mobili substantiali, in radicans motum naturalem. (Vt probabimus:) & consequenter non potest cum illo in ratione entis naturalis, formaliter convenire.

Ad 2. Prob. mai. similiter resp. Creaturas, per Theologiam attingi lumine divinæ revelationis, & per principia fidei: per Metaphysicam verò attinguntur sub alia ratione formali, abstractione, videlicet, ab omni materia, cuius creaturæ sunt capaces. Et idèò dispar est ratio. Solutio est D. Thom. 1. p. q. 1. art. 1. ad 2. & 3. & art. 3. ad 2. ubi simile argumentum proponit.

2. Arguitur. Accidens est primum, & radicale principium

motus natulis: ergo ens mobile accidens intrat objectum primum Philosophiæ. Prob. antec. motus intentionis, radicitur in qualitate: ergo accidens est principium radicale motus naturalis. Prob. antec. In illo principio radicitur motus naturalis, quod denominatur intensibile, & remissibile, sed qualitas, & non substantia, intensibilis, & remissibilis est: ergo motus naturalis radicitur in qualitate. Prob. min. Forma intensibilis, & remissibilis debet habere latitudinem gradualem, & suscipere magis, & minus; sed sola qualitas habet latitudinem gradualem, non verò substantia, quæ non suscipit magis, & minus. Ergo sola qualitas intensibilis, & remissibilis est.

Resp. neg. duo antec. prima, & ad prob. dist. mai. quod est intensibile, & remissibile radicaliter, conc. mai. proximè, neg. mai. & dist. min. intensibilis, & remissibilis proximè, conc. min. radicaliter, neg. min. & consequ. licet namque qualitas sit intensibilis, & remissibilis proximè, non tamen radicaliter: sed hoc solum competit substantiæ, in qua motus radicitur: nec adhuc necessaria est latitudo gradualis, sed tantum requiritur in ea forma, quæ proximè intensibilis est, principium verò radicale, solum radicaliter importat latitudinem gradualem, & eodem modo suscipit magis, & minus.

Sed instabis 1. Si substantia radicaret intentionem, & remissionem, diceretur absolute intensibilis, & remissibilis: sed substantia non dicitur absolute intensibilis, & remissibilis. Ergo non radicitur intentionem. Prob. mai. quia anima rationalis radicitur in intellectionem, dicitur absolute intellectiva. Ergo si substantia radicaret intentionem, diceretur absolute, intensibilis, & remissibilis.

2. Instabis. Intendi, & remitti, est proprium quarto modo qualitatis, sicut constat ex his, quæ dicuntur in predicamento ipsius; sed proprietas radicitur in essentia cuius est. Ergo intentio radicitur in qualitate.

Resp. ad primam instantiam, neg. mai. & ad prob. neg. consequ. Ratio quæ discriminis est. Quia sicut intelligibile, & amabile, non significant principium intelligendi, & amandi, sed potius terminum intellectionis, & amoris: Ita intensibile, & remissibile, non denotant principium intentionis, & remissionis, sed illius terminum; cumque terminus intentionis, & remissionis, non sit substantia, sed qualitas: inde fit solum qualitatem intensibilem, & remissibilem, absolute dominari. Intellectivum vero significat principium intelligendi: & cum anima sit principium primum, & radicale intelligendi debet denominari absolute intellectiva.

Alia est etiam ratio discrimi-
ni.

minis. Quia forma quę in se habet denominationem oppositam, nō debet denominari ab eo quod radicat: sicut Anima rationalis, quę est intrinsicē spiritualis, non denominatur corporea, quamvis corporeitatem radice, nec appellatur quanta, & extensa, licet sit radix extensionis, & quantitatis; habet autem Anima denominationem oppositam cum de nominatione intensibilis: eo quod Anima indivisibilis est, & ita non potest absolutē, intensibilis denominari; cum denominatione verō intellectivā, nihil oppositum habet, & ideo potest dici absolutē intellectiva.

Adest etiam alia disparitas. Quia non oportet causam equivocam denominari ab eo quod causat: sicut sol non denominatur formaliter calidus, quamvis sit causa æquivoca caloris. Substantia vero causa æquivoca est respectu intensiois, & remissionis, & ita necessarium non est, intensibilem absolutē denominari.

Ad 2. inst. resp. dist. conseq. motus intensiois, quatenus physicē naturalis est, neg. conseq. absolutē, & metaphysicē sumptus, conc. conseq. licet namque motus intensiois absolutē, & metaphysicē consideratus, sit proprietas qualitatis; Philosophicē tamen, & ut naturalis est, non radicitur in illa, sed in ipsa substantia, per ordinem ad quam motus dicitur naturalis.

Sed instabis 1. Ratio motus, & ratio naturalis realiter identificantur in motu naturali intensiois: ergo si quatenus motus est, radicitur in qualitatē: etiam radicabitur in illa, quatenus naturalis est. Prob. conseq. quando duo prædicata identificantur realiter, utrumque reducitur in idem principium, & in eandem causam. Unde quia in visione beata, ratio vitalitatis, & supernaturalitatis realiter identificantur, utraque reducitur in idem lumen glorię: & quia intellectus non potest supernaturalitatem producere, nequit etiam propria virtute producere vitalitatem. Ergo si ratio motus, & formalitas naturalis, identificantur in motu intensiois, si intensio, quatenus motus est, radicitur in qualitatē: etiam quatenus naturalis radicabitur in illa.

2. Inst. Quando duo identificantur realiter, ex independentia unius ab aliquo principio, bene infertur alterius independentia; & ita, quia in anima rationali gradus vegetativus, & sensitivus identificantur cum gradu rationali, & anima, quatenus rationalis, non dependet à materia, etiam quatenus vegetativa, & sensitiva, à materia non dependet; sed ratio motus, & formalitas naturalis identificantur realiter in motu intensiois: ergo si intensio, quatenus motus est, non dependet formaliter à substantia, nec

nec radicatur in illa, etiam quatenus naturalis est, non radicatur in substantia, nec ab illa formaliter dependebit.

Ad utramque impugnationem, eadem doctrina resp. quod ea quæ realiter identificantur, licet non possint in esse entis, reduci in principia radicalia diversa, quia radicatio rei in esse entis, tendit ad illius entitatem, quæ non potest in diversis principiis radicaliter contineri; possunt tamen prædicata realiter identificata, reduci in esse scibilis, ad principia radicalia diversa. Sicut hæc conclusio, *terra est rotunda*, radicatur in principiis diversarum scientiarum, à quibus attingitur propositio prædicta. Et veritas accidentis, & illius bonitas, in esse scibilis à Metaphysica, radicatur in accidenti, quamvis in esse rei, radicetur in substantia. Quod, & universaliter contingit: & ideo motus intensificationis, in esse scibilis, potest secundum diversas considerationes in qualitate, & in substantia radicari.

2. Resp. Alij. Quod in visione beata, vitalitas trahitur ad esse supernaturalitatis, & similiter omnes gradus in anima, trahuntur ad esse gradus rationalis: & ita in quocumque principio continetur unus gradus, debet alter contineri. Secus autem contingit in ratione motus, quæ non trahitur formaliter ad esse naturalis, in motus intensificationis.

Sed contra est Idèò in visione beata trahitur vitalitas ad esse supernaturalis, & omnes gradus in anima, ad esse gradus rationalis, quia identificantur realiter; sed etiam in motu intensificationis, prædicata supradicta, & motus, & naturalis, identificatur realiter. Ergò idem in utroque casu dicendum; & consequenter disparitas nulla erit.

Resp. Tamèn, solutionem traditam ad mentem nostram explicando: quia doctrina illius deservit ad plurima; & intelligentia doctrinæ consistit in eo, quod prædicata aliqua possunt identificari quantum ad substantiam, & modum, quando videlicet unum prædicatum subinduit modum alterius, & quæ sic identificatur ad idem principium reducuntur: sic autem identificatur prædicata, quæ in instantiis adducuntur: quia vitalitas fit formaliter supernaturalis, & omnes gradus animæ subinducunt etiam modum gradus rationalis, omnes namque fiunt per se subsistentes.

Aliquando verò prædicata solum identificantur, quantum ad substantiam vel in esse rei; non verò quantum ad modum, & tunc possunt benè ad diversa principia reduci: sicut entitas peccati identificata cum malitia reducitur in Deum, in quem malitia non reducitur: quia entitas non subinduit modum deformitatis: Et Pater Divinus producit realiter filio

cionem, non tamen naturam divinam; quia natura non subinduit modum relativum filiationis: & quia gradus corporis in homine, non fit formaliter vivens, vel non subinduit modum viventis, potest Caelum producere rationem corporis, quin rationem viventis formaliter producat. Talem igitur identitatem habent ratio motus in intensiōne, & formalitas naturalis: quia ratio motus non fit formaliter naturalis, adhuc identificata cum motu; & ideo mirū non est, quod ad principia diversa, videlicet ad substantiam, & accidens, possint reduci, & in diversis radicari.

Ceterum, quumvis hæc omnia satis probabilia sint, placet tamen aliter respondere; negando, rationem motus identificari realiter cum ratione naturalis. Quæ solutione adhibita, vim non habent replicæ factæ. Ratio vero solutionis ea est, quia divisio motus in naturalem, & violentum, est divisio subiecti in accidentia, non tamen est essentialis divisio; eo quod divisio essentialis fit per intraneam, & essentialia divisi: cumque motus habeat à termino speciem, & essentiā, fit inde, quod essentialis divisio motus, solum potest fieri, penes ordines diversos, & ad terminos distinctos. Naturalitas autem, & violentia motus, non à termino, sed à subiecto sumuntur; & consequenter divisio motus in naturalem, &

violentum, accidentalis est, & ratio motus realiter à naturalitate distincta. Sicut subiectum realiter à suo accidenti distinguitur.

Sed instabis. Divisio motus in naturalem, & violentum fit per ordinem ad terminum. Ergo divisio essentialis est. Prob. ant. naturalitas motus, ut motus est, sumitur à termino. Ergo divisio motus in naturalem, & violentum fit per ordinem ad terminum. Prob. ant. naturalitas motus, ut actio est, sumitur à principio. Ergo naturalitas illius, ut motus est, sumitur à termino. Prob. consequ. ideo primum contingit, quia actio, ut actio, specificatur à principio; sed ut motus, specificatur à termino. Ergo habet ab illo naturalitatem, sicut actio à principio.

Resp. dist. mai. à principio intrinseco, conc. mai. à principio, tanquam ab aliquo extrinseco, neg. mai. & dist. min. à termino extrinseco, conc. min. tanquam ab aliquo intrinseco, neg. min. & consequ. Motus namque licet habeat speciem essentialem à termino, non tamen habet naturalitatem hanc enim non debet habere à termino extrinseco, à quo habet speciem, sed à principio intrinseco, in ipsum motum inclinante. Motus autem ut actio, respicit principium, tanquam quid intrinsecum, à quo intrinsece procedit: & ita mirum non est, quod à principio habeat naturalitatem.

Et quidè si motus haberet naturalitatem à termino, nullus motus esset violentus; siquidè omnis motus est via ad terminum extrinsecum, cui non potest, non esse conformis, quando quidè essentialitèr ordinatur ad ipsum.

Sed inst. Generatio substantialis non solum est naturalis ratione materiæ, sed etiam ratione formæ substantialis, & motus lapidis ad centrum, idè naturalis est, quia in centro reperiuntur aliquæ qualitates conservativæ ipsius lapidis. Ergò naturalitas motus, etià à termino sumitur.

Resp. diff. ant. Ratione termini considerati absolutè, neg. ant. Ratione termini ut conformis est inclinationi subiecti, cõc. ant. & neg. conseq. licet namque motus sit naturalis, ratione termini generationis, non tamen est naturalis, ratione illius absolute, sed solum ratione illius, quatenus conformis est subiecto generationis, scilicet materiæ inclinatæ ad novam formam. Et similiter motus lapidis naturalis est, ratione qualitatum sensibilibum, quatenus tales qualitates sunt conformes substantiæ lapidis, & eius inclinationi: & idè naturalitas motus per se, & radicalitèr desumitur à subiecto.

3. arg. Accidens in esse scibilis à Philosophia, non dependet à substantia: ergò intrat obiectum primariū Philosophiæ: prob. ant. Accidens in esse scibilis à Metha-

physica, non dependet à substantia: ergò in esse scibilis à Philosophia, à substantia non dependet.

Resp. neg. conseq. quia Metaphysica est universalissima scientia, & agit de rebus, secundum universalissimam rationem entis, ut radicatem unitatem, bonitatem, & veritatem; in ratione autem entis radicans passionibus prædictas, accidens nõ dependet à substantia: quia si per impossibile, substantia ipsa redderetur impossibilis, adhuc accidens passionibus assignatas radicaret; & idè accidens, in esse scibilis à Metaphysica, non dependet à substantia. In radicando verò motum naturalem, à substantia dependet, ut vidimus. Et propterea, in esse scibilis per Philosophiam dependet à substantia.

Sed inst. 1. Accidens dependet à substantia, in esse entis, quod est obiectum Metaphysicæ; & tamen in esse scibilis à Metaphysica, non pendet à substantia: ergò quamvis accidens, in ratione radicans motus naturalis, quæ specificat Philosophiam, dependeat à substantia, poterit in esse scibilis, à substantia non dependere.

2. inst. Etiam accidens, in radicando motum philosophicum, non dependet à substantia: ergò disparitas nulla est. Prob. ant. Motus sensibilis, absolutè consideratus, radicatur in quantitate, sicut antecederet concessimus; sed motus iste pertinet ad Philosophiam: ergò accidens

In radicando motum philosophicum, non dependet à substantia: prob. min. Philosophia demonstrat augmentationem de quantitate, & probat illi cōvenire, quia quātitas est accidēs materiale, habēs partes divisibiles quod totū cōcernit materiā sensibilem; & consequenter continetur sub abstractione Philosophiæ: ergo motus iste pertinet ad Philosophiam.

3. inst. Motus naturalis Cœli, reducitur vltimò in privationem accidentalem, *vbi*, vel *loci*: ergo accidēs habet radicare motum naturalem, independentèr à substantia. Prob. ant. Motus localis Cœli non reducitur in privationem substantialem, quæ in Cœlo non potest reperiri, cum Cœli materia nunquā fuerit sine forma: ergo solū vltimò reducitur in accidentalē privationē.

Resp. dist. mai. in esse entis pro implicito, conc. mai. in esse entis pro expreso, & secundum rationem radicis proprietatum, neg. mai. & conc. mino. neg. conseq. licet namque accidens, in ratione entis pro implicito cōsiderata, dependeat à substantia, sicut ens in alio ab ente per se; in ratione tamen explicita entis, nō explicatur dependentia ista, sed solum exprimitur conceptus essendi, & radicis veritatis, & bonitatis; in quo accidens à substantia non dependet, sed implicita dependentia, purè de materiali se habet: Secus autem depē-

dentia accidentis à substantia, in ratione scibilis per Philosophiā: quia dependentia accidentis à substantia, exprimitur in ipsa ratione radicis motus naturalis formalitèr. Instātia est in depēdētia, quā creatura habet à Deo, in ratione entis, quæ tamē, quia nō exprimitur in ratione entis, nō tollit creaturā simul cū Deo, pertinere ad obiectū Metaphysicæ primariū.

Ad 2. inst. resp. motū augmentationis, absolutè consideratum, pertinere ad Metaphysicā, quæ licet primariò non possit agere de rebus concernentibus materiā sensibilem; secundariò tamen, propter universalitatem suam potest agere de illis, per ordinem ad suum obiectum primarium, quod abstrahit ab omni materia positivè. Sicut secundariò agit de ente rationis, quod non potest abstrahere ab omni materia positivè, quia Metaphysica ipsum considerat per ordinem ad ens reale, quod positivè abstrahit ab omni materia.

Et si dicas. Quod concernit materiā sensibilem, & non abstrahit ab omni materia, non cōtinetur sub abstractione Metaphysicæ. Ergo nō potest ab illa, etiā secundariò attingi: quia nulla sciētia, etiā secundariò, potest excedere suam rationē formālē.

Resp. dist. ant. nō continetur subiectivè, conc. ant. terminativè, neg. ant. & conseq. Licet namque obiectum, quod nō ab-

trahit ab omni materia positivè, non contineatur subiectivè, sub abstractione Metaphysicæ, potest tamen ordinem dicere ad ipsam; & hoc satis est, vt per Metaphysicam attingatur. Sicut attingitur ens rationis à Metaphysica per ordinem ad ens reale, quamvis ens rationis, non possit abstrahe-
re positivè ab omni materia.

2. resp. ad 2. replicam principalem. Motum augmentationis, secundùm rationem communem motus sensibilis, in quantitate radicari per se primò, & independentèr à substantia formalitèr subiectivè, & simul etiam pertinere ad Philosophiam; non tamen per se primò, sed solùm ex consequenti, & secundario, quatenus illius cognitio conducit ad perfectam intelligentiam obiecti primarij, entis videlicet substantialis, & illius proprietatis, scilicet motus naturalis, qui formalitèr vt naturalis, solùm in substantia radicatur. Nec doctrina nova est: scientia namque, quæ agit de ratione particulari, potest agere de ratione communi conducente ad perfectam intelligentiam rationis particularis, quæ per se primò respicit scientiam. Sicut Logica primariò respicit modum sciendi, & secundariò etiâ attingit rationem communem entis rationis, cuius cognitio cõducit ad modum intelligendû perfectè: ita physica primariò agit de motu sensibili, vt naturali, & secundariò attingit ra-

tionem communem motus sensibilis, cuius notitia, ad perfectam cognitionem motus naturalis requiritur.

Ad 3. inst. resp. Motum non dici naturalem, vel violentum per ordinem ad privationem, quæ extrinsece tantum comparatur ad motum; sed solùm dici motum naturalem, vel violentum, per ordinem ad principia intrinseca in motum positivè influentia; & ideo, ex quo in Cœlo solùm detur privatio accidentalis, non infertur, naturalitatem motus, in principium accidentale reduci; siquidem in privationem non reducitur naturalitas motus.

Poterat etiam dici ad veram privationem, non requiri prioritatem temporis, sed sufficere præcedentiam naturæ: quæ præcedentia fuit de facto in materia Cœli, respectu formæ substantialis; & ita fuit privatio substantialis, in quam reducitur motus.

4. arg. Motus localis ultimo reducitur in quantitatem: ergo accidens est principium radicale motus, & consequenter pertinet ad obiectum primarium. Prob. ant. Ideò corpus potest moveri localitèr, quia est divisibile, & extensum in ordine ad locum, sed divisibilitas, & extensio in ordine ad locum, reducitur ultimo ad quantitatem: ergo etiâ motus localis ultimo in quantitatem reducitur. Mi. cū cons. constat, & prob. mai. Ideò corpus potest moveri localitèr, quia potest mutare locum; & ideo locum mutare potest, quia potest etiâ esse partim in termino à quo

quo, & partim in termino ad quem; & ideo hoc ultimum potest habere, quia est divisibile, & extensum in ordine ad locum: ergo ideo potest moveri localiter, quia est divisibile, & extensum.

Resp. sicut ad alia argumenta: Motum localem ut divisibile, & sensibilem, in quantitatem reduci, non tamen ut naturalem.

Sed contra. Motus localis deorsum in Hostia consecrata, naturalis est; sed talis motus ut naturalis, non reducitur in substantiam, quæ in Hostia consecrata non est, sed potius conversa est in substantiam corporis Christi. Ergo ille motus ut naturalis, ultimo in quantitatem reducitur.

2. inst. Si Deus auferret gravitatem à lapide, ipsamque poneret in igne, motus deorsum in igne, esset naturalis; sed illa naturalitas non reduceretur in substantiam ignis; siquidem ille motus, esset oppositus cum ignis substantia: ergo idem quod prius.

3. inst. Calefactio in aqua est naturalis; sed naturalitas ista, non reducitur in substantiam aquæ, sed potius tendit calefactio ista ad destructionem aquæ: ergo idem.

Ad 1. resp. Motum naturalem deorsum in Hostia consecrata, ultimo reduci in substantiam panis, quæ licet ibi non sit formaliter, est tamen virtualiter ibi; quatenus ibi remanent accidentia, quæ sunt virtutes substantiæ; sicut quando semine decif-

so, moritur generans, proles sequuta attribuitur generari, quod quamvis formaliter iam non sit, in semine tamen decisso, virtualiter perseverat.

Ad 2. resp. Ignem in illo casu, non fore movendum motu naturali deorsum, quia motus iste esset verè contra naturam ignis.

Possit etiam dici probabiliter; motum illum fore naturalem, non per ordinem ad substantiam ignis, sed per ordinem ad substantiam lapidis, virtualiter existentem in ipsa gravitate, quæ in illo casu esset igni communicata. Melior tamen est prima solutio.

Ad 3. resp. quod si calefactio non producit calorem ut octo, est quidem violenta aquæ, quia tendit ad illius destructionem, cui aqua per suam formam resistit: si verò calefactio calorem ut octo producit, erit naturalis aquæ, propter conformitatem ad materiam, quæ ultimo per illam calefactionem disponitur ad habendam formam novam, quam materia naturaliter appetit.

Sed inst. Si conformitas cum materia sufficit ad naturalitatem motus, quilibet motus disponens ad introductionem novæ formæ, erit motus naturalis; siquidem est conformis materiæ, quæ semper appetit novam formam; sed hoc est contra experientiam, manifestantem, aquam pati violentiam, quando incipit calefieri: ergo conformitas cum materia

nō sufficit; ut motus sit naturalis.

Hæc replica solvenda est à contrarijs. Ipsi namque asserunt, motum augmentationis esse naturalem per ordinem ad quantitatem; sed omnis augmentatio est conformis quantitati. Ergò omnis est naturalis, quam consequentiam concedere nō possunt; & consequenter tenentur ad replicam respondere in simili forma.

Pro omnibus tamen dicimus. Motum alterationis disponentem ad novam formam, in principio esse violentum, quia prædominatur inclinatio formæ, quæ est pars principalis in composito, & naturaliter appetit propriam cōservationem, & in materia perseverare. Quando verò alteratio plures dispositiones introducit, vel saltem ultimam dispositionem, est calefactio naturalis; quia licet sit contra inclinationem materiæ, quæ iam prædominatur, eo quod forma in via corruptionis existit.

§. IV.

Ultimum argumentum solvitur.

TAndem arg. Ens mobile accidentale, est ens naturale. Ergò pertinet ad obiectum primum Philosophiæ. Prob. ant. ens naturale illud est, quod ex principiis naturalibus constat, videlicet, materia, for-

ma, & privatione; sed mobile accidentale habet hæc tria. Ergò est ens naturale.

Resp. quod principia naturalia sunt materia, forma, & privatio, nō reducibilia in alia priora; & talia sunt materia, forma, & privatio de linea substantiæ; non autem illa, ex quibus mobile accidentale componitur.

Contra est I. Forma constitutiva mobilis accidentalis, v. g. albedo, qua constituitur albū, & frigiditas, qua constituitur frigidum, in ratione radicis alicuius proprietatis Philosophiæ, non supponit aliam priorem; & idem de materia talis compositi dicendum. Ergò verè constituit ens mobile accidentale, in ratione entis naturalis. Prob. ant. Proxima intensibilitas naturalis frigiditatis, non est proprietas substantiæ, & consequenter non radicatur in illa, sed in sola frigiditate. Ergò forma ista constitutiva mobilis accidentalis, in ratione radicis proprietatis philosophicæ, non supponit aliam priorem. Prob. ant. Proprietas prædicatur de subiecto, & de essentia cuius est; sed proxima intensibilitas naturalis, sumpta complexivè, non prædicatur de substantia: Quia hæc propositio est falsa, *substantia est proximè intensibilis naturaliter*. Ergò proxima intensibilitas naturalis, sumpta cōplexivè formaliter, non est proprietas substantiæ.

2. inst. Ut principia aliqua, naturalia sint, sufficit esse prima in sua linea; sed principia mobilis accidentalis hoc habent. Ergo naturalia sunt. Min. patet, quia compositum substantiale, in ratione subiecti proximè receptivi accidentium, nō supponit aliud; siquidem ante ipsum non datur aliud proximè receptivum accidentium; & forma accidentalis, in linea accidentali, est prima forma. Mai. verò prob. sicut natura diffinitur, per esse primum principium motus, ita causa efficiens diffinitur, *esse id, à quo primò incipit motus*; sed ly primò in diffinitione causæ efficientis intelligitur de primo in sua linea; siquidem principium proximum, quod non est primum absolutè, est vera causa efficiens. Ergo eodem modo intelligendum est, ly primum in diffinitione nature; & consequenter, ut aliqua principia sint verè naturalia, sufficit esse prima in sua linea.

Resp. ad 1. replic. neg. duo ant. & ad prob. dist. mai. proprietates, quæ non reduplicat pro substracto, quod est proprium principij proximi, vel alterius ab essentia diversi, conc. mai. Si talè reduplicatione involvat, neg. ma. & cōc. mi. neg. cōf. Proxima nāq; insensibilitas naturalis reduplicat pro substracto naturalitatis, rationem proximæ; & idèd quamvis in substantia radiceretur, non potest prædicari de illa. Sicut

insensibilitas est proprietas naturæ humanæ; & tamen insensibilitas proxima non potest prædicari de natura: quia reduplicat pro substracto aliquid, quod est proprium principij proximi tendendi.

Ad 2. inst. neg. mai. & ad prob. neg. consequ. Ratioque discriminis est: quia diffinitionum intelligentia, ex Antiquorum explicatione, desumenda est; & omnes, ly primum, in diffinitione nature, intelligunt de primo, quod est absolutè primum, nec ullus principium proximum ut tale, radicale principium appellavit. Econtra verò, ly primum, in diffinitione causæ efficientis, omnes intelligunt de principio, quod est primum comparative ad alias causas, à causa efficiendi distinctas; hoc autem convenit, tam proximo, quam radicali principio, efficienter influenti.

Sed instabis 1. Quamvis principium accidentale supponat aliud prius, potest esse primum, & radicale principium: ergo solutio nulla est. Prob. antec. primò. Principia scientiæ subalternatæ, supponunt principia scientiæ subalternantis; & tamen sunt prima, & radicalia principia respectu cōclusionum, quas scientia subalternata demonstrat: ergo paritèr, quamvis principium accidentale, supponat aliud prius, potest esse

primum, & radicale principium.

2. prob. ant. Veritas prima in dicendo supponit naturam divinam, & in illa radicatur: & tamen est prima, & radicalis ratio credendi, inquam ultimò resolvitur assensus fidei; ergò idem, quod prius.

3. prob. ant. forma totalis, v. g. humanitas, habet rationem naturæ, in probabili sententia; & tamen supponit alia principia priora, videlicet materiã, & formam, ex quibus componitur: ergò idem quod antè.

2. inst. Vt compositum accidentale sit ens naturale, sufficit habere vnam partem, quæ sit radicale principium motus; siquidẽ, Coelum est ens naturale; & tamẽ motus Cœli solum in materia radicatur, vt videbimus infra; sed compositum accidentale habet vnam partem redicantem motũ, videlicet compositum substantiale, in quo omnis motus radicalitèr continetur: ergò mobile accidentale est ens naturale.

Resp. ad 1. repl. neg. ant. & ad 1. prob. dist. mai. supponit materialitèr, & in esse rei, conc. mai. formalitèr in ratione radice, vel principij conclusionũ sciẽtię subalternatę, neg. mai. & conc. min. neg. cõseq. Principia nãque scientiæ subalternatæ, in esse rei, supponunt principia scientiæ subalternantis: formalitèr tamẽ vt stãt suo abstractione scientiæ subalter-

natæ, sunt prima, & radicalia; & sub hac ratione non supponunt alia formalitèr: eo quod principia subalternantis nõ continentur sub abstractione scientiæ subalternatæ, sed sub alia formalissimè diversa; sicut & ipsæ scientiæ formalitèr diversæ sunt.

Ad 2. similiter resp. Veritatẽ in esse rei ad naturã divinã reduci, non tamẽ in ratione moventis ad assensum infallibilẽ fidei; ad quẽ sufficit cognoscere Deũ esse Summè veracẽ, & primã veritatẽ in dicendo, vnde cũq; hoc illi cõperat.

Ad 3. resp. Humanitatem, vel formam totalem verè, & propriè fieri ex alijs, nempè ex materia, & forma; & ità falsũ est, quòd habeat rationẽ naturæ. Admissa tamẽ probabilitate sententiæ, resp. formam totalem supponere alia materialitèr, non tamen formalitèr, & in ratione principij: quia humanitas, v. g. radicat aliquas proprietates, & operationes non potentes convenire materiæ, vel formæ: sicut ridere, & flere, & alias huiusmodi. Accidens verò in ratione principij motus naturalis, supponit substantiã, & ab illa dependet formalitèr, vt probatũ relinquimus: & ità dispar est ratio.

Ad 2. repl. resp. Mobile accidentale non habere aliquam partem verè, & propriè radican-tem: quia compositum substantiale, quatenus componit accidentale, non radicat ratione sui, & vt pars compositi accidentalis: sed

tantum radicali ratione materiæ, vel formę substantialis, ex quibus ipsum componitur. Materia verò Cœli, ratione sui, exigit motum, vt in proprio loco dicemus, & ideo mirum non est, quod Cœlum ex tali materia compositum, sit ens naturale.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX his quæ in arti. discursu dicuntur, colligitur 1. quod mobile substantiale idem est in re, quod corpus mobile, substantia mobilis, & ens naturale: quia mobile substantiale illud est, quod habet in se principium radicale motus; & hoc idem est corpus mobile, substantia mobilis, & ens naturale, vt per se manifestum est; vnde licet omnia ista differant in modo significandi, in re tamen significata conveniunt, & supponunt pro eodem.

2. Infertur. Obiectum Philosophiæ melius explicari, per hoc complexum, *ens mobile*, quam per quodlibet aliud: quia illud nomen convenientius explicat obiectum Philosop., de quod omnes vnanimiter asserunt, esse Philosophiæ obiectum; sed omnes vnanimiter affirmant, ens mobile esse obiectum Philosophiæ, aliqui tamen negant. solam substantiam mobile esse obiectum, asseren-

tes, obiectum Philosophiæ abstrahere ab ente substantiali, & accidentali; & alij etiam dicunt, obiectum Philosophiæ non esse determinatè corpus mobile, sed etiam substantias in corporeas, & spirituales, esse obiectum primarium Philosophiæ: ergo obiectum Philosophiæ melius explicatur per hoc complexum, ens mobile, quam per quodcumque aliud.

Prob. insuper. Quia nulla scientia probat ex proprijs, dari suum obiectum; nam subiectum, vel obiectum scientiæ est præcognitum ad demonstrationem scientiæ necessarium, vt habemus in posterioribus Logicæ; sed Philosophia probat ex proprijs, omne mobile esse corpus, non tamen omne mobile esse ens; nam in 6. physicorum prob. omne mobile debere esse partim in termino à quo, & partim in termino ad quem; & consequenter esse divisibile, & corpus: ergo obiectum Philosophiæ melius explicatur per nomen assignatum, quam per aliud quodcumque.

Deinde prob. Illud explicat melius, subiectum, vel obiectum Philosophiæ, quod ponitur in diffinitione primæ passionis, quam Philosophia demonstrat; sed in diffinitione primæ passionis, quæ Philosophia demonstrat, ponitur ens, non verò corpus, substantia, vel aliud: ergo obiectum Philosophiæ melius explicatur per ens mobile: prob. min. Prima

passio, quam physica demonstrat, est mobilitas, vel motus, sed motus diffinitur: *Actus entis in potentia, secundum quod in potentia*, non verò diffinitur actus corporis, vel alterius: ergo in diffinitione primæ proprietatis, quam Philosophia demonstrat, ponitur ens, non verò corpus, substantia, vel aliud. Addimus Præcep. Ang. quoties loquitur de obiecto Philosophiæ, illud significare per assignatum nomen, quod signum est, per tale nomen congruentius explicari.

Dices. Illud est obiectum Philosophiæ, quod est radix omnium passionum, quæ in ea demonstrantur; sed ens mobile, non est radix omnium passionum, quæ demonstrantur in Physica: nam quiescibile in Physica demonstratur, & ens mobile non dicit radicem quietis; sed motus. Ens verò naturale, importat utrumque. Ergo melius explicatur obiectum Philosophiæ per ens naturale, quam per ens mobile, vel quocumque aliud.

Resp. neg. min. Quia motus tendit ad quietem, & ita ens mobile, quod importat radicem motus, sufficienter etiam explicat radicem quietis; & consequenter ex impugnatione non probatur, melius, per ens naturale significari obiectum Philosophiæ.

Dices 2. illud nomen melius explicare obiectum Philosophiæ, quod exprimit subiectum, cui per se primo competit motus philos-

sophicus; sed subiectum cui per se primò competit motus philosophicus, est corpus, non vero ens: quia ens movetur motu physico, non quia ens, sed quia corpus: ergo melius explicatur obiectum per corpus mobile, quam per aliud.

Resp. dist. mai. si illi per se primo convenire, apud omnes supponatur, & in scientia non probetur, conc. mai. si talis convenientia in scientia probatur, neg. mai. & dist. min. convenientia supposita, neg. min. convenientia probata, conc. min. & neg. consequ. obiectum namque scientiæ non debet in scientia ex proprijs probari; sed ad scientiæ præsupponi: Motum verò corpori convenire, probat, ut vidimus, Philosophia; & ideo licet motus philosophicus, per se primò competat corpori, obiectum Philosophiæ melius explicatur per ens mobile, cui motum philosophicum convenire, non probatur in Philosophia, sed supponitur ad ipsam. Et hæc de articulo isto, ad Philosophum applicanda i. physic. capit. 1, ad illa verba: *Manifestum quidem est, quod quæ sunt circa principia scientiæ, quæ de natura est, prius determinare tentandum.*

§§

§§§§

§§§§§§

§§§§§§§§§§

ARTICVLVS II.

Verum Philosophia sit vna secundum speciem aihomam?

§. I.

Referuntur sententia, & aliqua supponuntur.

ANte conclusionem nostram breviter notandum est contra Heraclium, & Cratillū, Philosophiam esse verē, & propriē scientiam: quia scientia est habitus certus, & evidens, per demonstrationem acquisitus; in Physica autem plures sunt demonstrationes, sicut mixtum esse corruptibile, quia componitur ex qualitatibus contrarijs: Viventia à se moveri, quia habent animā, & constant partibus athereogēnijs, quarum vna potest esse principium movendialiam, & omnia naturalia moveri, quia in se habent naturam, quæ est primum principium motus. Per quas demonstrationes aliquis habitus generari debet, qui aliū esse non potest, nisi habitus Philosophiæ. Contra quam doctrinam, quæ poterant opponi, ex his, quæ in Logica dicuntur, solutionem facilem habent.

2. Not. est. Philosophiam esse verē speculativam, quia non ordinatur ad res naturales efficiendas, sed ad illas contemplandas,

& ordinari, non ad opus, sed ad contemplacionem veritatis, solum potest competere scientiæ, quæ verē speculativa est. Si tamen aliquando rerum naturalium cognitio excitat ad opus aliquod bonum, vel ad amorem Dei, hoc non habet talis cognitio per se, siquidem Philosophia non tradit regulas, & præcepta ad agendum quod erat necessarium, vt per se ordinaretur ad opus: sed illa motio, & excitatio ad amorem, vel aliud opus provenit à cognitione philosophica occasionaliter, & per accidens; quatenus ex illa originatur cognitio practica, quæ proponit Deum vt amandum, vel aliquod opus faciendum.

His breviter prælibatis, duplex in puncto difficultatis, sententia reperitur. 1. quidem asserit, Philosophiam, quatenus extenditur ad omnes libros, & ad omnes partes, esse tantum genericē vnā; quam defendit Caietanus in 1. physicorum q. 2. quamvis etiam asserat, oppositum esse probabile, eandem sequuntur Capreolus, & Ferrara, quorum auctoritas sententiæ probabilitatem ostendit.

2. Affirmat, Philosophiam esse vnā in specie aihoma, quā defendunt Mag. Soro RR. Sancto Thoma, Venerandi PP. Carmelitæ, & Thomistæ recentiores communiter: cum quibus

fit.
(5)

§. II.

*Nostra conclusio.**Philosophia est unica scientia specie.*

Conclusio ista breviter ratione prob. Quia unitas scientiæ sumitur ab unitate obiecti, non quidem in esse entis, sed formaliter in esse obiecti; sed obiectum Philosophiæ, quatenus extenditur ad omnia obiecta, quæ per Philosophiam attinguntur, est idem formaliter in esse obiecti: ergo etiam Philosophia, ut ad omnes partes extenditur, est una in specie aethoma: prob. min. Ratio formalis sub qua constitutiva obiecti Philosophiæ in esse talis, videlicet abstractio à materia singulari; cum concernentia materiæ sensibilis, est eadem formalissimè: ergo ipsum obiectum est idem formaliter in esse obiecti: patet consequ. Quia unitas obiecti formaliter in esse talis, sumitur à differentia illius constitutiva; consequenterque, si talis differentia eadem est, etiam obiectum erit idem formaliter. Ant. verò prob. Illa abstractio est eadem formaliter, quæ determinatur per eadem principia formaliter; sed abstractio ab omni materia singulari cū concernentia sensibilis determinatur per eadē principia formaliter, videlicet, per principia entis mobilis naturalis, quæ sunt

formaliter eadem in omni obiecto Philosophiæ: ergò differentia constitutiva obiecti Philosophiæ, quæ est abstractio à materia: singulari cum concernentia sensibilis, est eadē formalissimè.

Resp. Principia entis mobilis naturalis in omni obiecto Philosophiæ, non esse formaliter eadem: quia inter obiecta Philosophiæ non invenitur eadem immaterialitas, sed maior, vel minor, secundum obiectorum diversitatem.

Sed contra est. Ea principia sunt eadem formaliter, quorum unum derivatur ex alio, vel utrumque ex vno tertio: sicut docet Ange. Præc. 1. post. cap. 13. l. c. 4. & ratio etiam suadet: quia si unum derivatur ex alio, vel utrumque ex vno tertio, habent ordinē ad invicem, & unitatem in esse scibilis; & consequenter, non possunt esse diversa formaliter: sed principia naturalia derivantur ex vno tertio, videlicet ex conceptu communi naturæ, qui omnibus communis est, siquidem omnia hæc principia attinguntur per Philosophiam, quatenus conveniunt in ratione communi naturæ, & in ratione radicis motus, & mobilitatis naturalis; quas proprietates Philosophia demonstrat: ergò principia entis mobilis naturalis, & totius Philosophiæ, sunt formalissimè eadem; ita ut maior, vel minor abstractio, & maior, vel minor concernentia

mat.

materiae sensibilis, de materiali se habeat. Certè nāque si maior, vel minor concernentia materiae sensibilis, de formali se haberet, plures darentur habitus Philosophiae specificè distincti, quàm contrarij recognoscunt; nam in quo cūq; particulari tractam, maior, vel minor concernentia materiae sensibilis reperitur V. C. in octo lib. Phys. partes compositi substantialis concernunt aliquam materiam sensibilem, à qua abstrahit motus localis Caeli. Et in tract. de Anima magis concernit de materia sensibili, Anima vegetativa, quam anima sensitiva, & hæc, etiam magis, quam anima rationalis.

Respondebis. Conceptum communem naturæ, vel radieis, non esse univocum, sed tantum analogicè communem ad principium activum, & principium passivum, scilicet ad materiam, & formam: quia si esset univocus, esset quidem per modum generis, vel per modum speciei; consequenterque materia esset verè composita ex genere, & differentia, haberetque verum actum metaphysicum, quod negat sententia inter Thomistas communior; & ideo principia naturalia non habent convenientiam univocam in aliquo tertio communi, neque illi subordinantur formaliter; & consequenter principia entis mobilis naturalis, non sunt eadem prin-

cipia formaliter.

Sed contra est. Admissio: rationem naturæ, & radieis, esse prædicatum analogum, quod infra negabimus; in conceptu tamen expressio radieis, & naturæ, nulla explicatur diversitas: sed Philosophia motum, & mobilitatem naturalem demonstrat per principia naturalia, secundum conceptum explicitum radieis, & naturæ. Ergo talia principia, comparative ad habitum Philosophiæ, diversitatem non explicant. Consequenterque licet, ratio communis naturæ, in esse rei sit analogica, in specificando tamen Philosophiam, univoca est. Sicut ratio entis, in esse rei est analogica ad inferiora, & in specificando Metaphysicam, univoca est: quia in conceptu explicito entis radican- tis veritatem, & bonitatem, quæ respicit Metaphysicam, nulla explicatur diversitas.

Conf. conclusionis nostræ doctrina. Eadem specificè scientia, quæ agit de ratione communi, agit etiam de ratione inferiori, & speciebus, sub illa contentis, quando utrumque continetur sub eadem abstractione, & attingitur per eadem principia. Sicut eadem specificè logica, quæ agit de modo sciendi in communi, agit etiam de diffinitione, divisione, & argumentatione, quæ sunt species illius; sed ens mobile naturale, & omnes species eius, continentur sub eadem abstractione.

ne à materia singulari, & attinguntur per eadem principia naturalia. Ergo eadem specificè Philosophia agit de omnibus illis.

Explicatur confirmatio prædicta, quando aliqua scientia attingit rationē communem, secundum conceptum radicis alicuius proprietatis, attingit omnia illa, in quibus invenitur eandem proprietatem radicare. Sicut eadem Logica, quæ attingit rationem communem modi sciendi, ut ostensivam veritatis, attingit etiam diffinitionem, Divisionem, & Argumentationem, quæ modo peculiari veritatem ostendunt. Et eadem Metaphysica, quæ attingit rationem entis, ut radicem veritatis, attingit etiam omnia entia particularia, ut conveniunt in radicando veritatem; sed Philosophia attingit ens mobile naturale, secundum quod in se habet radicem motus naturalis. Ergo eadem specificè Philosophia attingere debet omnia entia naturalia, ut conveniunt in habendo radicem motus, & mobilitatis naturalis: & consequenter Philosophia, ut extenditur ad omnia entia naturalia, erit specificè vna, & formaliter indistincta.

§. III.

Argumentis contrariorum occurratur.

Contra conclu. nost. arg. 1. auth. 88. Prec. in 1. post.

lect. 41. ubi loquendo de corpore naturali, & mathematico ait: *Aliud genus scibile est, corpus naturale, & corpus mathematicum; & utrumque horum generum, dividitur in diversas species scibilem*: Sed corpus naturale est obiectum Philosophiæ naturalis: ergo obiectum Philosophiæ dividitur in diversas species scibilem; & consequenter Philosophia non est vna scientia specie.

Scio aliquos respondere: Corpus naturale non dividi in diversas species scibilem formaliter, sed solum materialiter distinctas: & hoc solum intendere D. Tho. Sed hanc solutionem non approbo: quia tam de corpore naturali, quam de corpore mathematico, affirmat D. Thom. dividi in species diversas scibilem, sed divisio corporis mathematici fit in species scibilem distinctas formaliter: ergo hoc idem sentit D. Th. de corpore naturali. Et ideo aliter.

Resp. ad arg. D. Th. loqui de corpore naturali in esse rei, & materialiter sumpto; non tamen loqui de corpore naturali formaliter accepto.

Contra tamen est. D. Tho. loquitur de corpore naturali formaliter sumpto. Ergo nulla est solutio: prob. ant. In eadem acceptione loquitur de corpore naturali, & de corpore mathematico; sed loquitur de corpore mathematico formaliter sumpto: ergo etiam

etiam loquitur de corpore naturali formaliter accepto.

Resp. tamen, dist. ante. de corpore naturali formaliter, sub illis terminis, quibus ibi ponitur, conc. ant. De illo formaliter in ratione mobilis naturalis, neg. antec. & conf. Corpus namque naturale, sub his terminis, *Corpus naturale*, est indifferens ad corpus naturale sanabile per artem, quod est obiectum Medicine, & ad corpus mobile motu physico naturali, quod est obiectum philosophiæ: & sicut Philosophia, & Medicina differunt specie, ita corpus naturale formaliter sub his terminis, est divisibile in diversa scibilia formaliter, & de illo sub hac ratione, sũpto formaliter, loquitur D. Tho. non tamen de illo formaliter accepto in ratione mobilis, motu naturali; sub quibus terminis non ponitur ibi.

Poteramus etiam dicere, quod inter Philosophiam, & Mathematicas inveniuntur quædam scientiæ inter mediæ, participâtes aliquid ab extremis, qualis est Musica, quæ participat à Philosophia aliquid sensibile, scilicet, rationem sonori, & ab alia participat partem obiecti, videlicet numerum. Et perspectiva participat ab obiecto Philosophiæ aliquid sensibile, scilicet rationem visualis, & ab alia partem obiecti, scilicet lineam; & ideo corpus naturale, secundum quod commune est ad obiecta harum scien-

tiarum, dividitur in diversa scibilia formaliter, & de illo prout sic, sine ullo inconvenienti, poterat explicari D. Th.

2. Arg. auth. etiam D. Th. in eodem lib. lect. 25. afferentis: *Quod animal est species corporis naturalis, & ideo scientia de animalibus, est sub scientia naturalis*; Sed hoc salvari non potest, nisi scientia de animalibus, sit species scientiæ naturalis: sicut animal est species corporis naturalis: ergo Philosophia naturalis diversas species habet.

Resp. explicando causalem, ly *ideo* dicente continentiam, tractatus particularis sub tractatu cõmuni, conc. causalem. Dicente continentiam speciei sub genere suo, nego causalem mai. min. & conseq. Ad eandem namque scientiam Philosophiæ, ad quam pertinet agere de ratione communi entis mobilis naturalis, pertinet etiam agere de particularibus sub illa contentis; & sicut mobilia particularia continentur sub mobili naturali in communi; ita tractatus de mobili particulari, continetur sub tractatu de mobili in communi, non quidem ut species diversa, sed ut tractatus particularis. & de obiecto particulari intra eandem rationem formalem, qua tractatur de ratione communi: & hoc, & non aliud D. Th. intendit.

Sed contra. Quia D. Th. ideo probat scientiam de animalibus

conti-

cōtineri sub scientia naturali, quia animal est species corporis naturalis; sed animal est verā species corporis naturalis; ergo scientia de animalibus, est verā species scientiæ naturalis.

Resp. neg. conseq. Nam ex quo animal sit species corporis naturalis, solum intendit D. Th. inferre, in Philosophia debere dari tractatum particularem de animalibus, non tamē tractatum specificē distinctum; eo quod ad eandem specificē scientiam pertinet agere de ratione communi, & de speciebus illius. Et quidē si diversitatem specificam tractatus intenderet D. Th. consequentia ipsius bona non esset, quod non est asserendum. Consequentiam autem nō fore bonam patet, quia substantia, continetur sub ente, tanquam sub ratione analogā: ergo tractatus de substantia in metaphysica analogicē continetur sub tractatu de ente in communi. Non est bona consequentia. Et etiam iuxta adversarios; Anima vegetativa continetur tamquam verā species sub anima in communi: ergo tractatus de Anima vegetativa eodem modo continetur sub tractatu de Anima in communi. Bona consequentia non est: siquidem ipsi negant, tractatum de anima esse tantum generi cē vnum.

3. Arg. Physica agit de corpore corruptibili, & etiam de cœlo, quod incorruptibile est; sed

corruptibile, & incorruptibile, non habent univocam convenientiam, teste Aristotele 1. Metaph. in ultimo textu: ergo obiecta Philosophiæ non habent univocā convenientiam, consequenterque physica specificē vna non est.

Conf. Motus Cœli terminatur ad ubi, alij verō motus terminantur ad alias qualitates sensibiles; sicut motus alterationis; sed motus specificē distinguuntur per terminos specie distinctos ergo mobile motu locali, & mobile motu alterationis specificē differunt; & consequenter physica, quæ de illis disputat vna non est.

Resp. dist. min. univocam in esse physico, & conc. min. in esse scibilis, neg. min. & conseq. Quæ namque in genere entis univocē non conveniunt, possunt in alio genere univocē convenire. Sicut substantia, & accidens, in esse scibilis à Metaphysica, cōveniunt univocē, & in esse entis, tantum habent analogam convenientiam. Et eodem modo, corruptibile, & incorruptibile conveniunt univocē in esse scibilis à Philosophia, licet in esse entis analogicē conveniant. Addimus tamē, quod secundum rationem corruptibilis, & incorruptibilis, conveniunt analogicē in ratione tamen corporis, & substantiæ, & mobilis naturalis habent univocam convenientiam.

Ad conf. resp. obiectum Philosophiæ esse ens mobile motu
sen-

Sensibili naturali, in quo conveniunt univocè mobile motu locali, & mobile motu alterationis; quod autem talis motus terminetur ad ubi, & alius ad qualitates sensibiles, de materiali se habet comparativè ad habitum Philosophiæ, quamvis tales motus inter se specificè distinguantur. Sicut diffinitio, divisio, & argumentatio distinguuntur specificè inter se; & tamen comparativè ad habitum Logicæ, habent convenientiam univocam.

4. Arg. Obiecta Philosophiæ habent inæqualem abstractionem à materia. Ergo specie distinguuntur: quia diversa abstractio constituit obiecta specificè diversa, ant. prob. Anima rationalis magis abstrahit à materia, quàm obiecta sensibilia; siquidem Anima rationalis, spiritualis est. Ergo obiecta Philosophiæ habent inæqualem abstractionem.

Resp. dist. 2. ant. Magis abstrahit excessu materialiter se habente, conc. ant. formaliter se habente neg. ant. quia illa maior abstractio competit Animæ materialiter, & in esse entis; formaliter tamen prout à Philosophia consideratur, etiam concernit materiam sensibilem: Philosophia namque considerat Animam rationalem, quatenus in format corpus, & à sensibus intelligendo dependet; & quamvis in consideratione ista, magis abstrahat, & minus concernat de materia

sensibili; hæc tamen abstractio determinatur per eadem principia formaliter, propria aliorum obiectorum: & ita comparativè ad philosophiam de materiali se habet.

Dices. Physica agit de Anima rationali, ut intellectiva est; eò quod agit de illa, quatenus est forma, qua vivimus, sentimus, loco movemur, & intelligimus; sed anima rationalis, ut intellectiva est, non concernit materiam sensibilem, sed potius abstrahit ab omni materia, & supra omnia sensibilia elevatur. Ergo illius abstractio de formali se habet comparativè ad habitum Philosophiæ.

Resp. dist. mai. Ut intellectiva est dependenter à sensibus, conc. mai. Ut intellectiva absolute, neg. mai. & dist. min. ut intellectiva absolute, conc. min. Ut intellectiva dependenter à sensibus, neg. min. & consequ. quia Anima rationalis intelligit dependenter à sensibus, & ita concernit materiam sensibilem formaliter præsuppositivè; secundum quam considerationem attingitur à Philosophia; quamvis etiam attingatur à Philosophia formaliter, quatenus est radix aliorum motuum naturalium vitalium, qui in homine reperiuntur. Et hæc replica solvenda est à contrariis asserentibus, animam rationalem contineri sub abstractione generica Philosophiæ, & tamen in eorum sententia, abstractio ge-

nerica Philosophiæ est, à materia singulari cum concernentia materiæ sensibilis: ergo anima rationalis materiam sensibilem concernere debet.

5. Arg. Ad diversam scientiam pertinet, agere de quantitate in communi, & de illa in particulari; siquidem quantitas in communi pertinet ad Metaphysicam, & quantitas in particulari pertinet ad Mathematicas: ergo etiam ens mobile in communi, & mobile particulare, pertinent ad scientias specificè diversas. Consequentia à paritate nota est.

Confirmatur primo. Ens in communi specificat habitum Metaphysicæ, & entia particularia specificant aliàs scientias: ergo idem de mobili in communi, & in particulari dicendum.

Confirmatur secundò. Sensibile commune specificat potentiam diversam ab ea, quam specificat sensibile particulare: nam sensibile commune specificat sensum communem, alia verò sensibilia pertinent ad sensus particulares: ergo idem quod prius.

Respondetur ad argumentum, negando consequ. Ratioque discriminis ea est: quod ratio communis, & particularis pertinent ad eandem scientiam, quando continentur sub eadem abstractione formali sicut ens mobile in communi, ens mobile in particulari continentur sub

eadem abstractione Philosophiæ, sub abstractione, videlicet, à materia singulari, cum concernentia sensibilis; & ideo pertinent ad eandem specificè Philosophiam. Quantitas verò particularis, & communis important abstractiones diversas, vt §. seq. dicemus. Et etiam ens in communi, & entia particularia habent formaliter abstractiones distinctas: & ita ad diversas pertinent scientias. Per quæ patet ad 1. confir.

Ad 2. confir. neg. consequ. Et disparitas est, quod sensibile commune, & sensibile particulare, habent diversas rationes formales, & distinctam abstractionem à materia: nam sensibile commune perfectius est, & modo perfectiori habet immutare potentiam sensitivam; & ideo mirum non est, quod specificet potentiā distinctam formaliter. Oppositū autem in ente mobili in communi, & in particulari reperiri, probavimus.

§. III.

Fundamentum principale contrariorū diluitur.

TAndem arg. Tractatus de Cœlo, & tractatus de Generatione specificè distinguuntur: ergo physica, vt ad omnes partes extenditur, specificè vna non est. Prob. ant. In obiectis horum tractatum reperitur abstractio di-

diversa; siquidem tractatus de Generatione plures cōcernit qualitates sensibiles, à quibus abstrahit tractatus de Cœlo: quia ens generabile respicit qualitates sensibiles alterantes, & corrumpentes, quas non habet Cœlum, quod est incorruptibile: ergo tractatus de Cœlo, & tractatus de Generatione specificè distinguuntur.

Resp. abstractiones illas Cœli, & entis generabilis, & aliorū obiectorum ad Physicam pertinētium, non esse distinctas formaliter, sed tantum esse materialiter diversas.

Contra tamen est. Ideo talis abstractio non esset diversa formaliter, quia continetur intra abstractionem à materia singulari, quæ est ratio sub qua Philosophiæ; sed hoc non tollit diversitatem formalem. Ergo talis abstractio formaliter diversa est. Probatur minor, intra eandem abstractionem à materia singulari, est dabilis abstractio distincta formaliter. Ergo continentia prædicta non tollit diversitatem formalem. Probatur antec. intra eandem abstractionem à materia sensibili datur abstractio formaliter distincta; videlicet abstractio Geometriæ, & Arismetice, quarum utraque abstrahit à materia sensibili, & utriusque abstractio est distincta formaliter: sicut etiam istæ scientiæ formaliter distinguuntur. Ergo etiam erit dabilis abstractio formaliter diversa intra

Mag. Froylan.

eandem abstractionem à materia singulari.

Solutionem tamen huius argumenti, & discrimen paritatis assignavit. Angel. Doct. 1. poster. lect. 4. ubi loquens de scientiarum diversitate, hæc verba subiungit: *sicut autem formalis ratio visibilis sumitur ex lumine, per quod color videtur, ita ratio formalis scibilis accipitur secundum principia ex quibus aliquid scitur; & ideo quamvis sint aliqua diversa scibilia per suam naturam, dummodo per eadem principia sciuntur, pertinent ad unam scientiam, quia non erunt iam diversa, in quantum sunt scibilia; sunt enim per sua principia scibilia.* Et paulo infra addit: *si vero aliqua sint eadem secundum naturam, & tamen per diversa principia sciuntur, manifestum est quod ad diversas pertinent scientias.* Ex quibus constat, abstractiones, & obiecta esse distincta formaliter; quando determinantur per diversa principia; secus autem, quando per eadem principia determinantur: cumque abstractiones Geometriæ, & Arismetice determinantur per diversa principia; non autem abstractiones obiectorum Philosophiæ; consequens fit, illas abstractiones, esse diversas formaliter, non tamen in philosophia,

Sed instabis. Abstractio non potest determinari per principia: ergo nulla est solutio, probatur antec. Abstractio est ratio formalis specificativa scientiæ,

& constitutiva obiecti, sed vna ratio formalis non determinatur per aliam : ergo abstractio non determinatur per principia.

2. Inst. Etiam in Philosophia dantur principia distincta formaliter : ergo abstractiones in obiectis Philosophiæ, erunt distinctæ formaliter, si solutio data vera est : prob. ant. 1. Diffinitiones sunt mediæ, & principia demonstrandi proprietates ; sed in Philosophia dantur definitiones formaliter distinctæ : nam definitio materiæ, sicut, & ipsa materia, essentialiter distinguitur à forma, & eius diffinitione : & idem in pluribus alijs obiectis : ergo dantur in Philosophia principia distincta formaliter.

2. prob. antec. Intra eandem abstractionem à materia sensibili, dantur principia distincta formaliter : ergo etiam in Philosophia intra eandem à materia, singulari, poterunt dari principia formaliter diversa.

Resp. ad 1. repl. dist. antec. determinari formaliter, & quantum ad rem, sicut per formam ^{diversam} : antec. conc. ant. quantum ad explicari, nego antec. & consequ. Abstractio namque specificativa scientiæ, est ipsa immaterialitas principiorum, & non est forma diversa ; aliàs (vt bene probat argumentum) non posset per principia determinari, quia vna ratio formalis per aliam determinari non potest : de hac tamen abstrac-

tione, vel immaterialitate principiorum, asserimus per principia determinari quantum ad explicari, & quoad nos : nam talem immaterialitatem esse vnam, cognoscimus ex eo quod principia eadem sint. Quando autem principia eadem sint, statim infra dicemus.

Ad 2. repl. resp. diffinitiones obiectorum Philosophiæ esse tantum materialiter diversas, non tamen formaliter in ratione principij inferendi conclusiones : quia omnia ista principia non inferunt, nisi quatenus derivantur ex vno tertio, videlicet principio communi naturæ, cui subordinantur, & in quo conveniunt ad inferendas conclusiones Philosophiæ.

Dices. Non esse dabile tertium, ex quo proprietates materiæ, & formæ simul inferantur : quia non est dabile tertium, in quo omnes proprietates istæ radicentur ; aliàs proprietates formæ possent in materia, & proprietates temporis possent radicari in essentia loci : ergo non est dabile tertium, ex quo principia demonstrandi proprietates, deriventur, & in quo conveniant formaliter. Præterquamquod, diffinitiones sunt veritates immediatæ : ergo non subordinantur alicui tertio communi, aliàs veritas immediata posset probari per aliud, & consequenter immediata non esset.

Resp. tamen facile, disting.
ant.

antec. ex quo inferantur ut quod, conc. antec. ut quo, neg. antec. & conseq. licet namque non sit dabile aliquod tertium, quod sit tertium continentia, & radicer, ut quod proprietates cuiuscumque obiecti Philosophiæ, nec diffinitiones peculiares subordinentur tali tertio, aliàs non essent veritates immediatæ; est tamen dabile tertium convenientia, & quod inferat ut quo, vel sit ratio formalis, in qua diffinitiones inferentes, convenientiam habent: quia diffinitiones peculiares non inferunt peculiares proprietates, nisi quatenus conveniunt in ratione communi naturæ, & radices, quæ formalitas per se primò inspicitur à Philosophia, & tollit diversitatem formalem obiectorum comparativè ad habitum, licet inter se formaliter diversa sint. Et quidè si replica convinceret, in quocumque tractatu particulari darentur plura principia distincta formaliter, & habitus etiam diversi; si quidè in quocumque tractatu datur plura obiecta, & plures diffinitiones, quæ non subordinantur alicui tertio, ex quo proprietates diversorum obiectorum inferantur.

Ad 2. prob. ant. repl. principalis, neg. cons. Nam principia sunt formaliter diversa, quando vnum non derivatur ex alio, nec utrumque ex vno tertio, & hoc contingit intra abstractionem à materia sensibili, respec-

tu Arithmetica, & Geometriæ, non tamen intra abstractionem à materia singulari, quæ est propria Philosophiæ: & ideo intra primam abstractionem dantur principia distincta formaliter, non tamen intra secundam.

Sed inst. Principia Arithmetica, & Geometriæ derivantur ex vno tertio, & in ipso conveniunt; & tamen sunt distincta formaliter: ergò quamvis principia contenta intra abstractionem à materia singulari, propria Philosophiæ, derivantur ex vno tertio, poterunt distingui formaliter. Mai. prob. 1. Nam quantitas continua, & discreta, quæ sunt obiecta Arithmetica, & Geometriæ subordinantur quætitati in communi, & ex illa derivantur: ergò principia Arithmetica, & Geometriæ derivantur ex vno tertio.

2. prob. mai. Hoc principium, *si ab equalibus equalia demas, quæ remanent sunt equalia.* Est principium commune Arithmetica, & Geometriæ. Ergò principia utriusque scientiæ derivantur ex vno tertio, & in ipso conveniunt.

Resp. neg. mai. & ad 1. prob. dist. ant. quantitati in communi materialiter, & in esse entis, cōc. ant. formaliter, nego ant. & cōseq. quia quantitas continua, & discreta non considerantur ab Arithmetica, & Geometria materialiter, secundum rationem extensionis, secundum quam cōsiderationem subordinantur quantitati

in communi, & ipsa est communis ad utramque; sed potius considerantur ab Arismetica, & Geometria secundum rationem mensuræ continuæ, & discretæ, in qua ratione formaliter distinguuntur, & reducuntur ad prima principia diversa; eo quod primum principium mensurandi discrete, est unitas, quæ est principium numeri: primum verò principium mensurandi continuè, est punctum, quod est primum principium in quantitate continua: quæ principia secundum rationem istam mensurandi continuè, & discretè, prima sunt. Secus autem principia Philosophiæ, quæ considerantur ab illa secundum rationem naturæ, in qua omnia principia naturalia habent convenientiam formalem.

Ad 2. prob. maior. resp. dist. ant. commune remotum, conc. ant. commune proximū,

& in quod sit resolutio intra genus particulare scibilis, nego ant. & consequ. licet namque prædictum principium sit commune Arismetice, & Geometriæ, est tamen valdè remotum; prima verò principia intra genus particulare scibilis per scientias prædictas, sunt unitas, & punctum, & alia ex his derivantur. Unde principia Arismetice, & Geometriæ non derivantur ex aliquo principio proximo, respectu virtutisque scientiæ, sed tantum ex aliquo principio remoto, à quo unitas, vel diversitas scientiæ nõ sumitur: aliæ omnes scientiæ essent eiusdem speciei, siquidē ad omnem scientiam dantur principia communia remota, *ut quæ sunt eadem uni tertio, &c. & quodlibet est, vel non est.* Et hæc de articulo isto, & de Proximalib. Philosophiæ, ubi articulus præcedens ad Philosophum applicanda.

LIBER PRIMVS

PHYSICORVM.

Nitiquiores Philosophi, quibus propter excellentiam ingenij, orbis revelavit occulta, apperta sunt secretiora, quibusque vniversi conditor, dedit mysteriorum intellectum, & non negavit ipsa natura tributum, plura dixerunt circa principia naturæ sine ordine doctrinæ. Aristoteles verò illorum Princeps, primis omnium, modum procedendi ordinavit, & ordinem

ab omnibus observandum assumpsit : nam novem capita , de principiis entis naturalis in modum in particulari , de materia videlicet , formatione , latissimè disputavit , & Philosophiæ naturali licissimum dedit : quem modum scribendi observare intendimus dum nos ad ingressum Philosophiæ præparamus : quia notitiam in communi præmittendam esse cognoscimus , antequam de particularibus differamus ; horum namque intelligentiam necessariam esse ad cognitionem claram , & distinctam entis mobilis sufficienter scimus ; per partes enim obscuritas in lucem transit , & lux obscuritatem excludit : itaque umbrarum terminum supergressi dictabimus claritate præcincti . Si tamen non desit Thomas , cuius lux almà Ecclesiam cingit , tenebrasque resolvit : ad cuius præsentiam Hæreticorum ingemiscunt silvæ , tremunt toto pulvere campi , qui semper inter sapientes canit victorias , & fert ad sydera palmas . De cuius fortitudine sit .

QVÆSTIO VNICA.

De Principijs in communi.

ARTICVLVS I.

Verum principia entis naturalis sint plur a quàm tria?

§. I.

Aliquibus suppositis statuitur negativa conclusio.

IN art. præsentī , ante omnia præmittenda est differentia inter principium , & causam , & elementum : nam principium est illud , à quo aliquid procedit . Sicut Pater in divinis est principium respectu filij procedentis ab ipso , de quo D. Tho. 1. p. q. 33. Causa verò , supra rationē principij , addit veram dependentiā : &

ideò Pater in divinis causa non est respectu filij : quia filius non verè dependet à Patre . Elementum autē supra vtrumque superaddit esse aliquid intrinsecū . Unde elementum est intrinsecū principium , & extrinseca causa . Ex his constat latius patere principium , quàm causam , & causam , quàm elementum : quia plus ad causam , quàm ad principium , & plus ad elementum , quàm ad vtrumque requiritur . Privatio namque est principium entis naturalis , nō tamen causa , Et finis , & causa efficiens , sunt verè causæ . nō tamen sunt elementa ; eo quod nō intrinsicè , sed extrinsicè tantū comparantur ad effectum . Modo autē solum loquimur de principio , in quadam determinata acceptione , & quatenus ex illo fit ens naturale ; & in hoc sensu principia

. de Principijs entis naturalis:

esse illa: no à quo fieri, aut mutationis ip-
sae ex altera.
neque ex altera.

est: Diffinitionem
tam esse bonā: quod sua-
a. authoritas Aristotelis 1. Phy-
sicor. textu 24. talem diffinitio-
nem assignantis.

Prob. tamen particulas ex-
plicando. Per primam namque
particulam, *que non sunt ex alijs*,
denotatur talia principia esse pri-
ma: quia si fierent ex alijs, prima
non essent. Sicut omnia compo-
sita non sunt prima principia,
quia semper ex alijs sunt. Per al-
teram particulam, *neque ex altera*,
utris, significatur vnum princi-
pium ex alio fieri non posse, ad
distinctionem aliorum, quae ex
alijs componuntur. Per ultimam
denique particulam, *sed omnia*
sunt ex ipsis, indicatur omnia
entia naturalia fieri ex praedictis
principijs. Ex qua quidem ex-
plicatione, constat esse bonam
diffinitionem traditam principiorum.

Dices 1. Diffinitionem istā
competere Deo, qui tamen
non est principium entis natura-
lis: ergo competit alijs à definito,
& consequenter bona non est:
prob. ant. Deus ex nullo fit, &
omnia sunt ex Deo: ergo con-
venit illi diffinitio.

Resp. tamen facile. Omnia
fieri ex Deo, tanquā à quo: quo-
niam ex ipso sunt omnia; non ta-
mē ex ipso tanquā ex quo, vel
ex parte componente, aut termi-

Dices 2. Forma materialis
est principium entis naturalis; &
tamen fit ex materia, quia ex illa
educitur, & in ipsa recipitur. Er-
gò illa particula *neque ex altera*,
utris non competit omni definito;
ac proinde diffinitio bona non
erit.

Rursus etiam, forma fit ex
privatione; nam vnumquodque
fit ex non tali, sicut ignis ex non
igne, vel ex privatione ignis; sed
privatio etiam est principium. Er-
gò vñ principium ex altero fit;
& consequenter non benè poni-
tur praedicta particula.

Resp. tamen, formam fie-
ri ex materia, tanquā ex sub-
iecto, in quo recipitur, & ex quo
educitur: non tamen fit ex mate-
ria, tanquā ex parte intrinseca
componente; in quo sensu in-
telligitur assignata particula. Si-
militer etiam forma fit ex pri-
vatione, tanquā ex termino à
quo, non tamen tanquā ex
parte intrinseca componente. Et
itā nunquā fit ex alio, eo mo-
do, quo fieri ex alijs, per defini-
tionem principiorum excluditur.

2. resp. ad utramque, quod
forma propriè loquendo non
fit: nam fieri ordinatur ad esse,
& ideo sicut forma propriè non
habet esse, itā propriè loquendo
non

non fit; sed solum constituit cōpositum factum. Et propterea fieri ex alijs propriè, quomodo intelligitur in diffinitione principiorum, non competit formæ in ordine ad privationem, vel in ordine ad materiam. His ergo præsuppositis.

§. II.

Statuitur nostra Conclusio.

Principia entis naturalis in fieri non sunt plura quam tria.

Conclusionem istam probamus. Quia ad generationem entis naturalis, sufficit terminus à quo, & terminus ad quē, & subiectum vtriusque: ergo ad fieri entis naturalis non concurrunt plura principia, quam hæc tria, privatio videlicet, quæ est terminus à quo, & forma, quæ est terminus ad quem, & materia, quæ est vtriusque subiectum. Ant ec. probatur. Ad quamcumque mutationem sufficiunt terminus à quo, & terminus ad quem, & subiectum vtriusque: nam hæc tria sufficiunt, ut subiectum mutabile verè transeat de non esse, vel de privatione formæ ad formam habendam: ergo etiam ad generationem entis naturalis sufficiunt terminus à quo, & terminus ad quem, & subiectum vtriusque, quod verè per generationē mutatur.

Respondetur generationē non esse per se mutationem, quia plures asserunt, educationem formæ elementorum, quæ potuit contingere in prima eorum productione, futuram esse generationem, non tamen futuram esse veram mutationem; eo quod ibi non intercederet vera privatio; & consequenter, ex quo ad omnem mutationem sufficiant tria principia assignata, non infertur eadem sufficere ad generationem, quæ solum per accidens mutatio est.

Contra tamen est: quia licet iuxta sententiam admissam, generatio ex conceptu communi sit per accidens mutatio; generatio tamen, quæ fit virtute naturalis agentis, est mutatio per se: ergo tria principia, quæ sufficiunt ad mutationem, etiam sufficiunt ad generationem, quæ fit virtute agentis naturalis, de qua tantum loquimur in presenti. Probatur ante. Generatio, quæ fit virtute naturalis agentis per se connectitur cum alteratione; sed per alterationem disponitur materia ad receptionem vnius formæ præ alia; & consequenter in ipsa materia pro priori ad generationem subsequutam, invenitur vera privatio; ac proinde vera reperitur mutatio in ipsa materia, dum per generationem transit de tali privatione ad formam habendam: ergo generatio, quæ fit virtute naturalis agentis, per se, & essentialiter est mutatio.

III.

*Argumentis contra conclusionem istam
occurritur.*

Arg. 1. Alia principia præter assignata requiruntur ad fieri entis naturalis. Ergo principia entis naturalis in fieri, sunt plura quam tria. Probatur antec. primò. Ad fieri entis naturalis, requiritur ex parte termini ad quẽ, privatio formæ corruptæ: & etiã ut fiat ens naturale, requiritur generatio; sed hæc non assignantur inter principia. Ergo alia præter assignata requiruntur.

2. Prob. ant. Partes ex quibus materia componitur, in probabili sententia, requiruntur ad fieri entis naturalis, & in ipso iam facto permanent, & rursus, modus unionis, qui requiritur in sententia probabili, ut uniantur forma, & materia, per se etiam ingreditur ad fieri entis naturalis. Deinde in sententia etiam probabili, forma totalis habet rationẽ naturę; & consequenter est verè principium: ergo alia principia ultra assignata requiruntur.

Resp. ad arg. neg. antec. & ad 1. prob. dicimus: quod sicut est per accidens, quod in materia præcesserit forma; ita privatio formæ corruptæ se habet per accidens ex parte termini ad quem. Et ideo per se nec ad mutationẽ, nec ad generationem requiritur.

De generatione autem concedimus necessariam esse, sed solũ se habet ut motus, & via ut mediũ necessarium ut uniantur, & causent materia, & forma; illud autem quod tantum se habet ut motus, & via; non est verè principium entis naturalis.

Ad 2. prob. ant. resp. partes materiæ esse eiusdem speciei, constituentes vnã, & eandem materiam per modum vnũ receptivam formæ, & materiam per ipsas non constitui in ratione mobilis: & ita tales partes rationem principij non habent. De modo etiam unionis, asserimus esse medium, & nexum, ut uniantur partes, & principia; non tamen esse partem; & ideo non esse principium.

In tertio exemplo maior est difficultas: quia forma totalis verè fit ex alijs, quod est contra rationem principij; & insuper est quid distinctum realiter tam à materia, quam à forma divisivè; consequenter si pro principio assignatur, videtur plura quã tria: Quia tamen sententia saltem extrinsecè probabilis est.

Respondetur, formam totalem non ponere in numero cũ principijs assignatis: quia tantum importat materiam, & formam vnitas, & ab illis simul sumptis realitet distincta non est. Si autẽ comparatur ad illas divisivè, realiter ab illis distinguitur, sed à forma distinguitur ratione materiæ,

riæ, & à materia ratione formæ: qua propter ab vno principio solum differt ratione alterius; & propterea non ponit in numero cum principijs assignatis.

Secundo, & facilius poterat responderi, nos in præsentia non determinare omnia principia, quæ habent rationem naturæ, inter quæ admissa sententia numerat formam totalem; sed solum determinare principia illa, quæ perse requiruntur ad fieri, & ex quibus resultat ens naturale, tamquam ex partibus intrinsicè componentibus, & vt ex termino à quo mutationis, & fieri. Cumque forma totalis, nec sit pars respectu sui ipsius, nec terminus à quo mutationis; inde fit; principia entis naturalis, de quibus loquimur, non esse plura quàm tria.

2. arg. Ad fieri entis naturalis, per se requiruntur dispositiones ad formam introducendā: per se etiam requiritur ex parte termini à quo forma corruptæ: quod generatio vnius, est corruptio alterius. Ergo alia principia præter assignata requiruntur.

Respondent aliqui. Dispositiones non ponere in numero cum materia: quia ex parte materię se habent, illam præparantes ad novam formam; & ita licet dispositiones habeant rationem principij, non inde inferatur, quod dentur plura quam tria.

Hæc tamen solutio, quam-

vis sufficienter argumento satisfaciatur, vera tamen non est: quia principia entis naturalis, tantum sunt forma, & privatio, & subiectum vtriusque; sed dispositiones non sunt forma, vel privatio, nec subiectum vtriusque: nam in dispositionibus, nec forma, nec privatio recipitur. Ergo dispositiones rationem principij non habent.

2. Doctrinæ falsitas suadetur: quia dispositiones præparantes ad formam ignis v.g. sunt verè, & propriè accidentia; sed forma accidentalis non potest esse principium: quia non habet rationem naturæ. Ergo idem quod prius. Vnde tali solutione relicta.

Res. Dispositiones necessario requiri ad fieri entis naturalis; solum tamen requiruntur tamquam conditiones ad fieri, & vt materia determinetur potius ad hanc formam, quam ad alteram habendam: non tamen ex illis fit ens naturale, tamquam ex partibus vel termino à quo: & ita nõ debent inter principia numerari. Sicut ex parte causæ efficientis requiritur applicatio ad agendum; non tamen verè, & propriè numeratur inter causas efficientes effectus.

Ad aliam autem prob. imbitam in principali arg. Resp. corruptionem non esse per se intentam à natura, & quod ignis generetur ex ligno, vel pala, esse per

per accidens: nam ignis per se solum petit fieri ex non igne; & ideo forma corrupta per accidens se habet ad mutationem; & consequenter inter principia numeranda non est. Si enim per impossibile daretur generatio absque corruptione, adhuc esset vera mutatio, & principia veræ mutationis haberet.

Sed inst. Datur generatio, quæ per se, & formaliter supponat corruptionem alterius formæ: ergo forma corrupta per se ad fieri entis naturalis requiritur: prob. antec. Generatio cadaveris, per se supponit corruptionem viventis; & generatio aceti, per se supponit corruptionem vini: ergo antec. verum est.

Resp. tam n facile, negan. utrumque ant. quia forma cadaveris, per se solum fit ex non cadavere; & acetum per se solum fit ex non aceto: Aristotele dicente, quod unumquodque fit ex non tali. Qua propter generatio aceti, & cadaveris solum ex conceptu individuali, & materiali supponit formam vini, vel viventis, & non ex conceptu individuali per se (ut occurramus replicæ, quæ poterat fieri, sed ex conceptu individuali, præsuppositivè, & ut quid antecedenter requisitum. Hic autem solum assignamus principia, quæ per se, & formaliter requiruntur: & ideo formam corruptam inter principia non ponimus.

ARTICVLVS II.

*Virum principia entis naturalis in fieri
sint tria?*

§. I.

Statuitur affirmativa conclusio.

PRincipia entis naturalis in fieri esse tria materiam videlicet, & formam, & ipsius privationem, docuit Arist. in præsentia capit. 6. & Angelicus Præceptor ibidem lect. 13. & hoc idem nos.

Ratione sequenti probamus. Ea sunt principia entis naturalis in fieri, quæ per se, & formaliter requiruntur ad quacumque veram mutationem; sed ad veram mutationem, tria principia assignata requiruntur: ergo tria sunt principia entis naturalis in fieri: prob. mi. Vera mutatio, est verus transitus de non esse formæ ad formam. sed in tali transitu, verè importatur non esse formæ, vel privatio illius, & subiectum, quod mutatur: quod quidem est materia, & etiam ipsa forma, quæ anteceden- ter in materia non erat: ergo ad veram mutationem, tria principia assignata requiruntur.

Conf. Ad fieri entis naturalis, secundum doctrinam Philosophi, requiruntur principia contraria, qualia sunt forma, & illius privatio, quæ simul esse non possunt; sed contraria hæc debent ha-
bere

bere aliquod subiectum cōmune, à quo se expellere possint : ergò ad fieri entis naturalis requiruntur tria principia , forma videlicet , & privatio formæ , & subiectum , vel materia , in qua forma , & privatio recipiuntur.

Respondebis. Principia entis naturalis esse in linea substantiæ ; & consequenter non posse esse contraria : quia substantiæ nihil est contrarium , sicut dicitur in eius prædicamento.

Respondebis. 2. Aliqua non fieri ex suo contrario , sed potius ex suo simili , sicut quando ex homine pallido generatur cadaver pallidum , & ex alimento nigro , corpus nigrum excrementi generatur , & huiusmodi alia ; sed tali principio probat Aristoteles , principia esse contraria , quia videlicet vnumquodque fit ex non tali , vel ex suo contrario : ergo principia entis naturalis contraria nō sunt.

Vtraque tamen solutio inefficax est : quia contrarietas in præfenti , non accipitur strictè , in quo sensu substantiæ nihil est contrarium , sed accipitur latè , pro incompatibilitate rerum ; sed principia substantialia in hoc sensu , sint contraria : quia forma , & eius privatio incompatibiles sunt : ergo principia entis naturalis in sensu , quem intendimus , sunt contraria.

2. Etiam solutio rejicitur , quia illud principium , *Vnumquod-*

que fit ex non tali , vel ex suo contrario , intelligendum est , de eo quod primario fit ; non autem de illo quod solum fit secundario : sed forma substantialis , quæ primario fit , semper producit ex privatione contraria : ergo ex illo principio , bene infertur principia esse contraria.

Addimus , quod accidentia licet secundario producantur ad productionem substantiæ ; etiam per se sunt ex non tali , quia sicut forma substantialis per se fit ex privatione , & solum materialiter , & præsuppositivè supponit formam corruptam ; ita accidentia quandoque supponunt accidentia sibi similia : per se tamen , & formaliter solum privationem propriam requirunt ; ideo sicut forma cadaveris solum materialiter supponit formam corruptam , ita pallidum solum materialiter fit ex pallido , & rubrum de rubro , idemque in omnibus alijs.

§. II.

Solvuntur Argumenta contra conclusionem istam.

ARg. 1. Arist. numerat privationem inter principia per accidens. Ergo privatio non est principium per se requisitum ad fieri entis naturalis. Rursus etiā in fieri coelorum , & elementorū fuit simul creata materia cum forma : quia vtraque fuit per eandem actionem.

actionem producta. Ergo ibi non fuit vera privatio, ad quam requiritur, materiam præcedere formam; consequenterque privatio non requiritur ad fieri omnis entis naturalis.

Resp. privationem vocari ab Aristotele principium per accidens comparative ad ens naturale in facto esse, ad quod privatio non intrat: non tamen esse principium per accidens comparative ad ipsum in fieri, vel ad eius mutationem, quæ per se, & formaliter est transitus de non esse, vel de privatione formæ, ad formam habendam.

Ad alteram prob. ibi inducitur resp. nos in præsentem solum assignare principia, quæ per se requiruntur ad fieri entis naturalis, quod per generationem producitur; non autem entis, naturalis quod per creationem fit, qualia fuerunt Coelum, & Elementa in prima sui productione, & ratio est, quia creatio est productio entis ex nihilo, & ideo non fit ex præsupposito subiecto, in quo privatio reperiri possit.

Sed inst. Dabile est ens, quod per creationem non fiat; & tamē in sui fieri privationem non habeat. Ergo ad fieri entis, etiam per creationem non facti, non requiritur per se privatio. Probatur anteced. Si ex materia non disposita educeretur, virtute divina, forma; compositum resultans non esset per creationem productum,

quia non esset de nihilo factum; & ideo Adamus creatus non fuit, quia de limo terræ fuit formatus, & tamen in materia illius entis ita producti, non daretur vera privatio; eo quod materia non præcessisset cum carētia privativa formæ: siquidem antecedenter, quo tempore poterat esse privatio, nō erat materia disposita ad talem formam habendam. Ergo dabile est ens, etiam per creationem nō factum, ad cuius fieri privatio requisita non sit.

Resp. tamen facile, nos in præsentem solum loqui de ente producto, non virtute divina sed virtute naturalis agentis; illud autē ens, de quo replica procedit, non esset factum virtute agentis naturalis: nam agens naturale solum de materia antecedenter disposita, potest educere formam.

2. Arg. Forma substantialis non est principium entis naturalis in fieri: ergo non requiruntur tria principia assignata: prob. ant. forma substantialis est terminus ad quem generationis: ergo non est principium entis naturalis in fieri; nam ideo compositum principium non est, quia est terminus ad quem generationis; & consequenter si hoc idem habet forma, non erit principium.

Resp. Compositum esse terminum ad quem, nō quidem simplicem sicut forma, sed compositum ex alijs tanquam ex partibus, quod forma non habet: & ideo

Ideo excluditur à ratione principij, non verò forma.

3. Arg. Privatio est aliquid rationis; sed ens rationis non potest esse principium entis realis, qualis est generatio substantialis, vel compositum in fieri: ergo privatio principium generationis non est.

Resp. dist. Mai. Privatio sumpta formaliter, conc. Mai. fundamentaliter sumpta nego mai. & conc. min. neg. conseq. sub dist. Mai. Licet namque privatio formaliter sumpta sit ens rationis, & ideò prout sic non possit esse principium; fundamētaliter tamen sumpta privatio, est carentia realis formæ, in subiecto apto ad illam habendam: & secundum istam rationem est principium entis naturalis in fieri.

Sed inst. Privatio fundamētaliter sumpta non ponit in numero cum materia: ergo si prout sic est principium, non erūt tria principia. Prob. ant. Materia est principium generationis, vt excludit omnem formam, quia prout sic est proximè capax novæ formæ; sed materia, vt excludit omnem formam, non ponit in numero cum privatione formæ fundamentaliter sumpta, neque è contra. Ergo privatio fundamentaliter sumpta non ponit in numero cū materia.

Resp. Neg. Ant. Ad prob. dist. Mai. Exclusionem connotata necessario, conc. mai. Exclusi-

sione constituyente materiam in ratione principij, neg. mai. & sub eadem dist. min. neg. Conf. Licet namque materia non sit principium generationis, nisi quatenus excludit omnem formam, exclusio tamen formæ solum de connotato requiritur, vt materia sit principium: quatenus vnum principium essentialiter connotat aliud: ipsa verò materia per suam solam entitatem, tamquam per rationem formalem constituitur in ratione principij. Instantia est in ipsa forma, quæ non est principium, nisi quatenus connotat privationem ex qua fit; & tamen est principium à privatione diversum.

4. Arg. Privatio opponitur cum generatione. Ergo non est principium ipsius generationis: quia principium nequit opponi cum eo, cuius est principium. Sicut punctum indivisibile, quod est principium lineæ non opponitur cum ipsa. Prob. ant. Privatio destruit generationem. Ergo opponitur cum illa. Prob. ant. Privatio destruit formam constituentem inadequatè generationem in ratione mutationis: Nam mutatio essentialiter constituitur per formam, tamquam terminum ad quem. Ergo destruit generationem: quia destruens constitutivum, destruit etiam constitutum.

Confir. Motus non dicitur naturalis per ordinem ad privationem. Ergo privatio non est principium

cipium entis naturalis: aliàs motus diceretur naturalis per ordinē ad ipsam; eo quod motus in tantum est naturalis, in quantum cōformis est suo naturali principio.

Conf. 2. & præcedens doctrina explicatur. Quia principium debet esse in eodem instanti cum principiato; sed privatio in instanti generationis non est. Ergo non potest esse principium illius. Prob. min. In instanti in quo est generatio, est etiam forma substantialis; sed privatio, & forma non possunt esse simul. Ergo privatio in instanti generationis non est.

Resp. dist. Ant. Cum generatione quantum ad simultatem essendi; conc. ant. Quantum ad essendi necessitatem, neg. ant. & conseq. Privatio namque cum sit terminus a quo per generationē derelictus, & exclusus, non potest esse simul cum ipsa generatione, sed opponitur cum illa, quantum ad simultatem essendi, necessario tamē requiritur privatio, ut ipsa generatio existat. & ideo quantum ad necessitatem essendi, non opponitur cum illa.

Ad prob. Verò, eodem modo resp. Privationem destruere generationem, & formam quantum ad simultatem essendi: quia simul esse non possunt; non tamē illas destruere, quantum ad necessitatem essendi, sed potius ut existat generatio, & producat forma per veram mutationem, privatio necessaria est.

Dices. Si semel privatio destruit generationem, quantum ad simultatem essendi, principium destruit verè principiatum; sed principium verè destruere principiatum, est principium non esse principium, & initium; sed destructionem, & finem. Ergo privatio non erit principium ipsius generationis.

Resp. Principiatum pro instanti in quo principij, conc. mai. Pro duratione sequenti, neg. mai. & dist. min. Non esse principium rei exituræ pro eodem instanti, conc. Min. Pro duratione sequenti neg. Min. & conseq. Licet namque principium intrinsecum non possit destruere principiatum: aliàs se ipsum destrueret Principij tamē extrinsecum, quod quidē principiat per modum termini necessariò derelicti, destruit principiatum, ipsumque tollit pro tempore vel instanti principij; non tamē pro duratione sequenti; sed potius principium ipsum requiritur, ut pro duratione sequenti existat principiatum. Cumque privatio sit principium extrinsecum, per modum termini derelicti, cōsequens sit modo prædicto posse destruere generationem, & simul ipsam principiare.

Ad 1. Conf. Facile resp. Motum solum dici naturalem per ordinem ad principia intrinseca, non verò per ordinem ad extrinseca, & ideo mirum nō est, quod non dicatur naturalis per ordinem

quam non asserimus esse principium intrinsecum, sed solum esse extrinsecum principium.

Ad 2. conf. resp. neg. mai. universaliter intellectam : quia principium, quod est tale per modum termini à quo derelicti, nō debet esse simul, pro aliquo instanti cum ipso principiato; sed satis est, quod immediatē antea præcesserit; & huius generis est privatio, quæ se habet tanquā terminus à quo derelictus per ipsam generationem: & ideo non debet esse simul cum ipsa, neque cum forma producta in instanti generationis, sed utramque præcedit, & ad utramque requiritur.

2. resp. Principium per modum termini à quo derelicti per ipsam generationem, non posse esse simul cum ipsa, & cum forma producta, per modum efficientis subiectum. Aliās privatio, & forma essent simul efficientes subiectum, & præstantes illi proprium effectum formale utriusque, quod implicat: sicut implicat subiectū, vel corpus aliquod, esse simul lucidum, & tenebrosū; potest tamen privatio in expelli esse simul cum ipsa generatione, & forma producta: quia forma non præstat effectum formalem expellendi privationē, nisi dū est; & consequenter in instanti, in quo est forma, expellit privationem: si autem forma expellit, ipsa etiam privatio expellitur. Quapropter privatio, quæ enti-

tativē, & in genere causa materialis iam non est, expellitur modo formalitē, quia antecedentē adhuc forma non præstaverat effectum formalem expellendi. Sicut forma de novo introducta expellit etiam formam præcedentem, quæ licet iam entitativē non sit, modo tamen terminat expulsionem formale novæ formæ, & ita modo est in expelli. Et eodem modo peccatum, ut sapē asserit D. Th. expellit gratiam, quæ fuit, non gratiam, quæ est: Quod intelligendum est de gratia sumpta entitativē; nam de gratia sumpta quantum ad expelli formalitē, affirmare modo non esse, nihil aliud est, quā asserere, modo de præsentī non expelli, quod expellitur de præsentī. Quam solutionem eandem cum præcedenti, licet non ita ciaram, iudicamus. Ex quo constat, quam sine fundamento solutio ista à pluribus impugnatur.

§. III.

Argumentum difficile solvitur.

TAndem arg. Quia quando vermis generatur ex fructibus Sacramentalibus, nō intervenit aliqua privatio. Ergo datur ens per generationem productum, ad cuius fieri non concurrat privatio. Prob. ant. In tali generatione nō datur aliquod instans, in quo materia vermis

non fuerit sub eius forma. Ergò in illa generatione privatio non est. Prob. antec. quando forma vermis producitur, vel in illo eodem instanti creatur materia, vel quantitas in materiam convertitur. Ergò non datur aliquod instans, in quo materia vermis non fuerit sub eius forma: Quia si materia creatur, in eodem instanti, quo creatur, recipit formam, & si quantitas in materiam convertitur, in eodem etiam instanti conversionis, recipit formam; & consequenter non datur instans, in quo materia vermis non fuerit sub eius forma.

Respondent aliqui Thomistæ, quod quando vermis generatur ex speciebus Sacramentalibus, creatur de novo materia substantialis, quæ pro aliquo priori præcedit formam, pro quo priori intelligitur formæ carentia, quæ tamen est aliqua privatio; licet non ita stricta, sicut ea, quæ tempore præcedit formam: & ita nunquam verificatur dari generationem naturaliter factam, non involventem aliquam privationem.

Quid autem sentiamus circa veritatem privationis assignatæ, infra dicemus, de formis Coelorum, & elementorum disputantes. Modò verò solum intendimus persuadere solutionem istam esse expressam contra doctrinam D. Th. quia 3. p. q. 77.

art. 5. in corp. propè finem, refert Ang. Doct. opinionem aliquorum asserentium: Quod quando vermis generatur, creatur de novo materia; & talem opinionem sequentibus verbis impugnat: *Verum quia non rationabiliter videtur dici, quod miraculose aliquid accadat in hoc Sacramento, nisi ex ipsa consecratione, ex qua non est, quod materia recreetur, vel redeat, melius videtur dicendum, quod in ipsa consecratione miraculose datur quantitati dimensiva panis, & vini, quod sit primum subiectum subsequen-
tium formarum, hoc autem est proprium materie, & idè ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensiva, omne illud, quod ad materiam pertinet, & idè quidquid posset generari ex materia panis, vel vini, si adesset, totum potest generari ex prædicta quantitate dimensiva panis, vel vini, non quidem novo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.* Quibus verbis, & materiam non creari, & simul quantitatem recipere formam vermis geniti de novo, apertissimè docet D. Thom.

Resp. adversarij, D. Th. solum intendere, non creari eandem materiam, quæ prius erat materia panis, & vini; non tamen negare, quod alia materia creetur.

Sed cōtra est. Quod ratio, quæ D. Th. suadet, materiam panis, vel vini non recreari, excludit etiam creationem cuiuscumque materie, ut verba, & articulum considerari
conf.

constabit. Nè tamen hæc via maneat adversarijs fugiendi, audiant modò Ang. Præcep.

Ipsè namque quodl. 9. art. 5. ad 3. prædictâ solutionem attingens, & illam esse probabilè dicens, hæc verba subiungit: *Vndè si debet ista opinio sustineri, intelligenda est per substantiam panis, materia panis, non quod redeat, quæ prius erat: sed quod destructis speciebus, aliqua materia à Deo ibi provideatur, vel per creationem, vel quocumque alio modo, ex qua possint huius modi corpora generari. Alia verò opinio est planior, ut dicatur, quod illis accidentibus, sicut datum est per se subsistere divina virtute, similiter datum est ut agant, & ex eis fiat quidquid fieret ex substantia panis, vel quidquid ageret si maneret, & hac virtute nutriunt, & vermes, vel cineres exindè generantur.* In quibus manifestè explicat, se ipsum sentire, nullam materiam, nec panis, vel vini, nec alteram de novo creari.

2. resp. alij, materiâ de novo nō creari, ut docet D. Th. sed ipsam quantitâ panis, vel vini, in materiâ converti, & ita convertam, recipere formam vermis.

Sed hæc solutio eadē via impug. Quia D. Th. asserit rationabiliter nō dici, quod aliquid accidat miraculosè in hoc Sacramento, præter id, quod est ex ipsa consecratione, ex qua non est, quod materia creetur, sed etiam ex ipsa consecratione non est, quod quantitas in materiam converta-

tur. Ergò quantitas non convertitur in materiam.

Insupèr etiam Ang. Præc. in auth. 2. cit. impugnat sēntentiā asserentē, materiam ibi provideri, vel per creationē, vel quocūque alio modo sed provideri materiam ibi, per conversionē quantitatis in materiam, est materiam de novo provideri aliquo modo. Ergò D. Th. impugnat conversionem quantitatis in materiam; & consequentè hanc secundam solutionem impugnat.

Ex quibus, quia clarissima sunt conitat, quod quādo D. Th. affirmat quantitâ in materiam converti, intelligendus est, de conversione quantum ad effectum, & modum, quatenus quantitas ex vi præcedentis miraculi, recipit formam substantialē de novo advenientem, & facit quidquid materia faceret, si adesset.

Et similiter ex his manifestum est nostra solutio, videlicet in generatione vermis ex speciebus sacramentalibus, neque materiam creari, neque quantitâ in materiam converti, sed ipsâ quantitâ gerere vices substantiæ, & esse substantiam in munere, & recipere formâ substantialem, sicut illam materia panis recipere, & in ipsa quantitate tempore antecedenti generationē, esse etiam privationē formæ substantialis introducendæ, sicut esset in quacūque materia, si ibi materia inveniretur. Per quæ argumentū fac-

tum nullam difficultatē conser-
vat. Et quamvis doctrina imagi-
nationem non transcendentibus,
difficillima sit, est tamen sustinē-
da, quia traditur expressē ab An-
gelico Magistro, cuius intelligen-
tia, in omnibus, & maxime in si-
milibus difficultatibus, imbecili-
tati nostræ præferenda est.

§. IV.

*Solventur plura, quæ contra so-
lutionem nostram oppo-
nuntur.*

Contra doctrinam istam, tam
D. Thomæ, quam nos-
tram, arguunt adversa-
rij 1. Quia nullum agens natu-
rale potest educere formam sub-
stantialem de potentia quantita-
tis. Ergo quando vermis natura-
liter generatur ex speciebus Sa-
cramentalibus, forma vermis
non in quantitate recipitur. Prob-
ant. Agens naturale non potest
educere formam de potentia sub-
iecti, nisi talis potentia sit natura-
lis; eo quod sola potentia natu-
ralis subijcitur virtuti natura-
lis agentis; sed potentia quanti-
tatis ad formam substantialem,
alis non est, sed tantum
obediētiā, & soli subdita Deo.
Ergo nullum agens naturale po-
test educere formam substantia-
lem de potentia quantitatis.

Resp. ad arg. neg. ant. ad
prob. dist. min. naturalis non est

in quantitate secundum se, cone-
min. In quantitate per se subsis-
tente, & ex suppositione mira-
culi, neg. min. & conseq. licet
namque potentia ad formam
substantialem, non sit naturalis
in quantitate secundum se; est
tamen naturalis quantitati, sup-
posita consecratione, ex qua ha-
bet quantitas, quod gerat vices
materiæ, & faciat quidquid ma-
teria faceret, si ibi esset, & ideo
agens naturale, supposito mira-
culo præcedenti, potest educere
formam substantialem de poten-
tia quantitatis.

Dices. Etiam supposito
miraculo præcedenti, quantita-
tem esse verum accidens. Ergo
nequit recipere formam substan-
tialē: quia forma substantialis
non potest in accidenti recipi, ne-
que ex illo educi.

Resp. tamen, quantitatem
supposito miraculo præceden-
ti, esse de linea accidentis, ma-
terialiter, & entitativè; forma-
liter tamen, & in munere esse
materiam substantialem: & ideo
potest formam substantialem re-
cipere.

Sed inst. Quantitas non po-
test esse in munere primum sub-
iectum receptivum formæ sub-
stantialis. Ergo non potest esse
in munere materia. Probatur
ant. Esse primum subiectum re-
ceptivum formæ substantialis, est
de essentia materiæ. Ergo quan-
titas non potest esse in munere
pri-

primum subiectum receptivum formæ substantialis: quia quod est de essentia materiæ, nullo modo potest quantitati convenire.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. Primum subiectum connaturaliter, & ex natura rei receptivum formæ conc. ant. primum subiectum, tam ex natura rei, quam in munere, vel alio modo, neg. ant. & conseq. quia de essentia materiæ est esse primum subiectum connaturaliter, & ex natura rei receptivum formæ substantialis, & ad talem finem ordinatum à natura; & idè esse subiectum tali modo, nullatenus potest quantitati convenire, non tamen est de essentia materiæ esse subiectum primū, substitutivè, & in munere, & ex vi alicuius miraculi præsuppositi: & ita esse subiectum hoc modo potest competere quantitati.

Sed inst. Esse subiectum primum ex natura rei, & connaturaliter receptivum, est de essentia materiæ. Ergò quantitas, nec in munere potest esse primum subiectum. Prob. conf. quia esse primum actum ex natura sua, est de essentia formæ substantialis, non potest aliqua forma accidentalis, etiam in munere esse primus actus. Ergò si esse primum subiectum connaturaliter receptivum, est de essentia materiæ, non poterit quantitas esse primum subiectum, etiam in munere.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg.

Mag. Froylan.

causalem ut adæquatam: quia non idè præcisè forma accidentalis non potest esse in munere primus actus, quia esse primum actum ex natura sua, sit de essentia formæ substantialis; sed insuper quia primus actus dat esse simpliciter substantiale, & speciem essentialem composito substantiali; quod tamen formæ accidentali convenire non potest.

Dices. Formæ accidentali convenire non potest, dare primum esse simpliciter. Ergò quantitati accidentali convenire non poterit, recipere primum esse simpliciter substantiale: quia in utroque eadem repugnantia videtur.

Resp. neg. conseq. Et ratio discriminis est: quia esse subiectivum receptivum formæ substantialis, est prædicatum imperfectum in linea substantiæ; eo quod est prædicatum magis potentiale inter omnia substantialia: & idè potest competere quantitati, quæ in linea accidentis, est perfectissimum prædicatum, & supremum infimi, potest attingere infimum supremi. Esse verò primum actum, est perfectissimum in linea substantiæ idè non potest competere alicui accidenti: quia supremum supremi nullum prædicatum ex inferioribus potest attingere.

2. arg. Si forma substantialis in quantitate reciperetur, illud cō-

F 3

possi-

positum non esset vnum numero: quia in rebus materialibus sola materia est principium individuationis, & consequenter si ibi non esset materia, sed sola quantitas, compositum illud non posset habere numericam unitatem; sed hoc admittendum non est: ergo forma vermis non recipitur in quantitate.

Conf. Si forma vermis reciperetur in quantitate, non posset à tali forma dimanare aliqua quantitas: quia in presentia primæ recipientis formam, secunda superflua est; sed hoc etiam non est dicendum, quia accidentia sequuntur ad formam, & inter ea primario sequitur quantitas, & propterea in viventibus quantitas semper est determinata, quia sequitur ad formam determinatam: ergo forma vermis in quantitate recipi non potest.

Resp. tamen neg. mai. quia in rebus materialibus, principium individuationis, quod est tale ex natura sua, est sola materia; ex suppositione tamen alicuius miraculi præcedentis, sicut quantitas gerit vices materiæ ad recipiendas dispositiones præparantes ad novam formam, & per

Gillius ita etiam determinata, & sigillata per illas, est principium individuationis. Et ideo illud compositum erit vnum numericè, quamvis forma in quantitate recipiatur.

Ad conf. etiam neg. mai.

quia illa quantitas, secundum rationem propriam quantitatis, purè de materiali se habet, & solum habet de formali, gerere vices materiæ; & ideo non communicat composito extensionem, quam habet, sed ultra illam propria quantitas à forma dimanat, per quam tota substantia vermis extenditur, non tamen totaliter; quia quantitas receptiva formæ per se ipsam extensa est: & consequenter alia extensione non indiget, sed tantum indiget illa totum, & alia, ad quæ quantitas formaliter non comparatur ut extensa, sed solum ut materia comparatur.

Dices. Si vera est data doctrina, erunt duæ quantitates in eodem composito, & consequenter erunt in eodem composito, duo accidentia solo numero distincta, quod Thomistæ nunquam admittimus. Ergo solutio admitenda non est.

Resp. tamen illa accidentia materialiter, & in esse entis, solo numero distingui, formaliter tamen specificè distinguuntur: Quia quantitas receptiva formæ, in manere, & formaliter, est substantia, vel materia; & ideo formaliter diversa est à quantitate consequens ad formam substantialem, quæ formaliter considerata, intra lineam accidentis existit.

3. arg. Vermis genitus ex speciebus Sacramentalibus est totum sub-

substantialiter; sed partes compositi substantialis debent esse de linea substantiæ. Ergo subiectum receptivum forme substantialis non potest esse quantitas, quæ est de linea accidentis. Prob. min. 1. Compositum substantiale est totum per se; sed ex accidenti, & substantia non potest resultare vnum ens per se: Quia substantia, & accidens pertinent ad diversa predicamenta, & ex rebus pertinentibus ad diversa predicamenta, vnum ens per se resultare non potest. Ergo ambæ partes compositi substantialis debent esse de linea substantiæ.

2. prob. min. Totum, cuius vna pars non est substantia, nequit esse substantiale: ergo ambæ partes compositi substantialis debent esse de linea substantiæ: probatur antec. Esse substantiale est de genere boni; sed bonum debet esse ex integra causa: ergo totum, cuius vna pars non est substantia, nequit esse substantiale.

Resp. neg. min. quia secundum doctrinam Arist. & D. Th. *Ab optimo in quocumque venit denominatio.* Cumque forma in composito substantiali pars perfectissima sit, ut ipsum compositum sit substantiale, sufficit formam esse de linea substantiæ. Sicut propositio, cuius copula formalis est, dicitur propositio formalis: quia copula est pars principalis in ipsa propositione.

Ad 1. verò prob. dicimus,
Mag. Froylan.

quantitatem formaliter, & in munere, non pertinere ad predicamentum accidentis, sed esse de linea substantiæ; & ideo ex illa, & forma potest resultare vnum per se substantiale.

Ad 2. probat. min. eodem modo resp. quantitatem formaliter, & in munere, esse de genere boni, & de linea substantiæ; & ideo ex forma substantiali, & ex tali quantitate potest totum de genere boni, vel totum substantiale resultare.

Ex doctrina tamen antecedenter explicata, & tradita ad utramque prob. manifestum fit, quantitatem futuram esse subiectum subsequentium formarum usque ad finem mundi; & quod si homo longo tempore, solis speciebus sacramentalibus nutriretur, decursu temporis, tota materia, vel maxima pars illius esset ipsa quantitas, in qua anima rationalis, sicut in propria materia inveniretur, & cum qua etiam superaddita materię propriæ, in qua homo fuit genitus ad initio, resurget in die Iudicii. Quod quidem incredibile non est, & maxime nobis, qui cum D. Th. credimus, & quem alloquētes usurpamus illud Terentii affatum: *Domine per te credimus, à te decepti sumus.*

Sed contra doctrinam datam ulterius instabis. Actus, & potentia, per se ad actum ordinata, debent esse entitativè in eodem genere: qua ratione probant Thomistæ,

mistæ substantiam etiam ex suppositione miraculi, & de potentia absoluta non posse esse immediate operativā, sed primum subiectum receptivum formæ substantialis, est potentia per se ad formam substantialem ordinata, & specificatur ab ea. Ergo non solum in munere, sed etiam entitativè debet esse in genere substantiæ, in quo est ipsa forma substantialis; & consequenter quantitas, manendo entitativè in linea accidentis, non poterit esse in munere materia, & ad formam substantialem recipiendam ordinari.

Resp. dist. mai. in eodem, vel in genere inferiori, conc. ma. in eodem determinatè, nego mai. & conc. min. nego conf. Potentia namque per se ad actum ordinata, debet esse in eodem genere cū actu, vel genere inferiori: nā si in genere inferiori reperitur, absque ullo inconvenienti, potest specificari ab actu, & ad ipsū ordinari. Et sic intelligenda est ratio, & doctrina Thomistarum, & efficaciter probat intentum: quia si substantia esset immediatè operativa, esset in eodem genere accidentis cum operatione, vel in genere inferiori, & ita iam in

substantiæ non esset; cūque quantitas, licet non sit entitativè substantia, sit tamen in genere inferiori, videlicet accidentis; consequens sit quantitatem posse in munere esse substantiam, vel materiam, & ad

formam substantialem recipiendam ordinari.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX his, quæ diximus in art. discursu, colligitur 1. principia entis naturalis in fieri, esse tantum tria, cuius propositionis, utramque exponentem iam probatam relinquimus, videlicet esse tria, & non esse plura quàm tria.

2. infertur ex dictis. Principia entis naturalis in fieri, esse prima contraria, contrarietate latè accepta, pro ipsorum incompatibilitate: quia talia principia non supponunt alia priora, & incompatibilitas ipsorum est prima in genere substantiæ. Ergo contrarietas illorum prima est: nam omnis alia, vel non est prima in genere substantiæ, vel est in genere accidentis, quod genus substantiale supponit.

Dices. Antecedenter ad assignata principia datur alia priora contraria, scilicet forma communis abstrahens à substantiali, & accidentali, & privatio opposita cum forma prædicta. Ergo principia assignata prima contraria non sunt.

Resp. formā communem ad substantialem, & accidentalem esse priorem in prædicando: quia de forma, tam substantiali, quàm acci-

accidentali prædicatur, non tamen esse priorem in causando, & in essendo: Nam in rerum natura, prior est forma substantialis, & prius causat, quam accidentalis forma. Nos autem impræsentis solum loquimur de principijs in essendo, & secundum ordinem, quem in rerum natura habent; in qua consideratione, principia substantialia sunt priora, & prima contraria sunt.

3. Colligitur ex dictis. Principia entis naturalis in facto esse, esse solum duo: quia illa sunt principia entis naturalis in facto esse, quæ in ipso iam facto perseverant per modum partis; sed in ipso iam facto, perseverant materia, & forma, tamquam partes componentes, non verò aliud. Ergo principia illius in facto esse, tantum sunt duo.

Resp. In composito etiam perseverare elementa, & ex illis ens naturale componi, & consequenter esse plura principia.

Contra tamen est. Quia Elementa sunt composita ex alijs. Ergo non possunt esse principia, quamvis in composito maneant: Quia principia debent esse simplicia, & non ex alijs composita.

2. Impug. data solutio. Quia elementa remanent in mixto, præcisè ratione suarum qualitarum, ex quibus resultat temperamentum; sed qualitas non est principium, nec pars compositi substantialis, sed illud constitutum

supponit; sicut substantia, & existentia, quæ propterea rationem principij non habent. Ergo ex modo quo elementa manent in mixto, non inferitur in ipso manere plura quam duo principia.

Sed inst. Modus unionis, in sententia illum admittente, permanet in composito; sed etiam illud constituit per modum partis. Ergo manent plura quam duo principia. Prob. minor. Copula unionis inter prædicatum, & subiectum constituit propositionem per modum partis. Ergo modus, qui unit materiam, & formam, ipsum compositum constituere debet.

Resp. neg. conf. Quia copula est terminus à subiecto, & prædicato distinctus, & ita habet significationem partialem diversam, ratione cuius componit per modum partis signum totale, vel ipsam propositionem. Insuper etiam dat speciem propositioni, & illam constituit in ratione enuntiativa, & ideo debet esse pars, & principalior inter partes. Modus verò unionis non dat esse composito, sed est pura applicatio partis materialis, & formalis, & purè nexus inter utramque, & ita dispar est ratio. Et hæc de articulo isto, à capite primò usque ad novum, ubi pluries materiam istam repetit, ad Philosophum applicanda.

(S)

QVÆS.

QVÆSTIO SECVNDA.

De materia Prima.

ARTICVLVS I.

Virum detur à parte rei materia prima, realiter à forma distincta?

§. PRIMVS.

Sensus difficultatis aperitur, & assignatur Conclusio.

PER materiam primam intelligimus in præsentī quandam entitatem substantialem, purè potentialem, ex qua simul cum forma compositum substantiale resultat, de qua quidem entitate inquirimus, an in rerum natura detur.

Talem agitur entitatem Aristoteles textu 82. per hæc verba diffinitivè: *Materia est primum subiectum, ex quo aliquid fit, cum insit nõ secundum accidens.* Quæ diffinitio per particulas explicatur. *Subiectum* namque ponitur loco generis, in quo conveniunt materia prima, & compositum substantiale, quod dicitur materia secunda, receptiva accidentium. Particula *primum* distinguit materiam à subiecto accidentium, quod quidem primum non est. *Ex quo aliquid fit.* Excludit causam efficientem, à quo fit effectus, non tamen ex illa; & similiter causam finalem, propter

quam effectus fit, & formalem, qua constituitur effectus. Cum insit excludit privationem, quæ non manet in composito sicut materia. Et propter eandem rationem excludit formam corruptam, & etiam ipsa elementa, quæ non manet in mixto formaliter, sed solū virtualiter, & ratione qualitatum. *Non secundum accidens* denotat, compositum, in quo materia perseverat, esse unum per se, ex forma, & materia constitutū. In qua diffinitione aliquæ particule ponuntur solum ad maiorem explicationem; ut entitas ita imperfecta; qualis est materia clarius nobis innotescat.

Sed instabis. Quia diffinitio ista non convenit materiæ hominis. Ergo non convenit omni diffinitio, & consequenter bona non est. Prob. ant. Ex materia hominis nihil fit. Ergo illi non convenit diffinitio. Prob. ant. Ex materia hominis non fit anima rationalis, quæ non educitur ex potentia materiæ; deinde non fit compositum quia nihil aliud est, quàm materia, & forma simul unitæ, & consequenter si forma non sit, nõ potest fieri compositum. Ergo ex materia hominis nihil fit.

Resp. quod licet anima rationalis, non fiat ex materia tamquam ex subiecto educationis, quia non educitur de potentia materiæ; fit tamen ex materia, tamquam ex subiecto receptionis; eo quod verè in materia recipitur.

2. Resp.

2. Resp. quod licet concedere mus. Animam rationalem non fieri ex materia, semper tamen compositum ex materia fit: quia licet compositum, nihil aliud fit, quam materia, & forma simul unitæ, ipsa tamen materia est vera pars, compositumque ex illa vere fit tamquam ex parte.

Sed inst. Si compositum fieret ex materia, esset incorruptibile, sed hoc non est concedendum. Ergo ex materia non fit. Prob. mai. Compositum cuius una pars est incorruptibilis, est etiam incorruptibile. Sicut compositum cuius una pars est materialis, dicitur absolutè materiale, ut patet in homine, qui materialis est, propter materiam ipsam, quamvis forma spiritualis sit, sed materia est incorruptibilis. Ergo si compositum ex illa fieret tamquam ex parte, esset etiam incorruptibile.

Resp. facile, quod corruptibile, & materiale sunt de genere mali, malum autem ex quocunque defectu; & ita sufficit una pars, ut compositum sit absolutè corruptibile, & materiale. Denominatio vero incorruptibilis est de genere boni, bonum autem debet esse ex integra causa; & ideo ut compositum incorruptibile, sit, requiritur, omnes partes esse incorruptibiles, & incorruptibiliter, vel inamissibiliter unitis. Statuta igitur, & explicata definitione materiae, de existentia

illius, & distinctione à forma, manet difficultas discutienda. Proqua sit.

§. II.

Nostri conclusio.

Datur à parte rei materia, realiter à forma distincta.

DVplicem partem in volvit conclusio ista, videlicet dari in rerum natura materiam; & ipsam realiter à forma distingui, & primam partem probamus: quia à parte rei datur generatio substantialis: nam homo produciens hominem, non producit ipsum per creationem, nec per conversionem alterius in ipsum; eo quod creatio est actio propria Dei; & similiter conversio unius in aliud, est actio miraculosa, & virtutem infinitam requirit, & consequenter homo, qui alium hominem producit, solum per generationem potest producere ipsum. Nam ultra actiones enumeratas, alia actio, præter generationem, in homine assignabilis non est; sed generatio sine materia dari non potest. Ergo datur in rerum natura materia. Prob. min. 1. Per generationem transit subiectum de non esse sub forma, ad essendum sub illa; sed subiectum, quod ita transit, est verè materia: nam subiectum, quod ita transit, est subiectum in quo

forma

forma substantialis recipitur, quod quidem, & non aliud per materiam intelligimus. Ergo generatio sine materia dari non potest.

2. Prob. min. Si generatio fieret sine materia, non esset generatio, sed creatio. Ergo generatio sine materia dari non potest. Prob. ant. creatio est productio entis ex nihilo; sed si generatio fieret sine materia, esset productio entis ex nihilo; nam esset productio ex nullo praesupposito subiecto, siquidem ante formam non potest alterum subiectum praesupponi, quam materia. Ergo si generatio fieret sine materia, non esset generatio, sed creatio.

2. Partem conclusionis efficaciter etiam probamus. Quia quae realiter separantur, realiter distinguuntur; ut per se manifestum est, quia unum, & idem non potest à se ipso separari, alias esset idem, & non esset idem, sed à se ipso diversum, siquidem esset à se ipso separatum; sed materia realiter separatur à forma. Ergo realiter à forma distinguitur. Prob. min. quando moritur canis, desinit esse forma illius, quia forma Canis est corruptibilis, & ideo composito pereunte, non manet; sed in illo eventu, materia non desinit esse. Ergo materia realiter separatur à forma. Prob. min. Si desineret esse materia, corruptio canis, esset à nihilatio: quia desinerent simul esse materia, & forma; & consequen-

ter in nihilo canis maneret, ac proinde corruptio, canis esset annihilatio: nam desinitio totius entis in nihilum, vera à nihilatio est; sed hoc non est admitendum. Ergo quando moritur canis, non desinit esse materia.

Cont. Quando moritur homo, anima rationalis transit in purgatorium, in Coelum, vel in infernum; sed materia, quae erat sub illa, transit ad formam cadaveris. Ergo anima rationalis realiter à materia separatur, & realiter ab ea distinguitur. Cumque de materia, & forma rationali, & de quacumque alia materia eadem ratio sit, idem etiam est de quacumque materia, & forma dicendum.

Urgetur ista doctrina. Nam in resurrectione, forma uniatur iterum cum materia, ut fides docet; sed quae realiter non sunt separata, reuivisci non possunt: nam reunio est reconiunctio duorum. Ergo idem quod antea. Et eandem doctrinam in alijs rebus experientia suadet, qua cognoscimus, ex aere generari ignem, & ex alimento nutrirì hominem, & vermes ex terra putrefacta generari: quod quidem esse non potest, nisi forma ignis introducatur in materia aeris, & in materia alimenti, forma hominis; & consequenter materia est subiectum commune, quod de vna forma transit in aliam, quod esse non valet, nisi realiter sit ab omni forma distinctum.

§. III.

Argumentis contra primam, & secundam partem occurritur.

ARg. 1. contra 1. partem conclus. In Equo, Leone, & alijs, nulla invenitur materia: ergo nulla datur materia in rerum natura. Prob. antec. Si in Equo, & alijs reperiretur materia, pars nobilior in illis non esset forma, sed potius eorum materia: quia forma eorum corruptibilis est, materia vero, si datur, est incorruptibilis, & res incorruptibilis rem corruptibilem excedit; sed hoc non est asserendū. Ergo in Equo, & alijs nulla materia reperitur.

Resp. faciliè, quod incorruptibile, ex conceptu communi, perfectius est corruptibili; ex conceptu tamen specifico, potest ab illo superari. Nam homo Cœlum excedit in perfectione specifica, & ex eadem forma etiam Equi superat materiam, & ita nobilior pars semper est forma.

2. poterat argui. Quia materia est ingenerabilis, & insuper non potest per creationem produci; eo quod creatio per se terminatur ad totum, & materia totum non est. Ergo non potest per generationem, vel creationem produci; consequenter que in rerum natura non erit.

Resp. tamen faciliè. Quod

creatio per se primò determinatur ad totum; ex consequenti verò, & ratione totius terminatur ad partes: & ita materia ex consequenti per creationem produci tur; & propterea magis dicitur concreata, quam creata. Sicut 1. p. q. 7. art. 2. asserit Ang. Doct.

Ex his intelliges, quod quando in Sacra Scriptura, homo appellatur Spiritus, & anima, per ea verba non excluditur materia; sed intelliguntur verba per figuram synecdochem, secundum quā pars accipitur pro toto; sicut etiā eodem modo intelliguntur alia verba Scripturæ, quibus aliquando homo, caro nominatur.

Contra 2. partem arg. Homo componitur ex corpore, & anima, tamquam ex materia, & forma; sed hæc duo sunt idem entitativè. Ergo materia non est realiter à forma distincta. Prob. min. Ratio corporeitatis est effectus formalis, & intrinsecus animæ, à qua proveniunt omnes gradus, à ratione corporis, usque ad ultimam differentiam; sed effectus formalis, & intrinsecus formæ, non est à forma entitativè diversus, sed est ipsa forma subiecto communicata. Ergo illa duo sunt idem entitativè.

Conf. Si materia, & forma realiter essent distinctæ, totum resultat, & ex ipsis simul sumptis, & unitis; sed compositum ex partibus unitis, non est unum simpliciter, sed plura, licet unita. Ergo

compositum substantiale non esset vnum simpliciter, si daretur materia realiter à forma distincta, quod cum non sit admittendum, non erit etiam admittenda materia realiter distincta à forma.

Resp. Quod homo non componitur physice ex anima, & ex corpore, quod est gradus: Nam gradus corporis non est realiter à forma distinctus; sed componitur homo physice ex corpore, quod non est gradus sed quædā substantia pure potentialis realiter receptiva formæ; quæ quidem substantia nihil est aliud, quam materia realiter à forma distincta.

Ad conf. verò respondetur. Negando minor. Quia partes substantiales, vt vnità, & ordinatæ ad totum, componendū, licet non faciant vnum simpliciter, vnitate simplicitatis; faciunt tamen vnum simpliciter, vnitate compositionis. Sicut natura humana, & personalitas diuina cōstituant in Christo vnum simpliciter, vnitate personæ. Et hæc sufficiant in materia leui. In hoc textu 82. ad Philosophum applicanda.

ARTICVLVS II.

Primum materia prima habeat actum metaphysicum?

6. Primus.

Quibusdam suppositis statuitur affirmatiua conclusio.

Ad intelligentiam difficultatis primo supponendum est: ma-

teriam primam essentialiter importare ordinem transcendentalem ad formam, tamquam ad actum proprium, ad quem per se, & ex natura sua ordinatur, & à quo habet speciem: & ideo intelligi non posse, nisi ex parte termini, forma etiam intelligatur. Et propterea non inquirimus in presenti, an materia habeat verum actum metaphysicum independenter ab ordine ad formam; sed solum quærimus, an pro priori ad formam, ante quam illam recipiat, habeat aliquem actum verum. In quo puncto satis Thomistæ diuiduntur, pluribus asserentibus talem actum non habere, & paucioribus affirmantibus, habere talem actum.

2. not. est. Materiam primam, antequam recipiat formam, nullum habere actum physicum; quod vincit ratio communis: quia materia est primum subiectum receptivum actus primi, qui est forma substantialis, vt constat ex eius definitione; sed ante primum actum physicum, non supponitur alius actus in genere physico: quia hæc propositio, forma substantialis, vel altera est primus actus, exponitur sic: forma est actus, & non est alius actus ante formam. Sicut dicitur de alia Adam est primus homo. Ergo materia ante formam, nullum habet physicum actum.

Eadem doctrina explicatur. Pura potentia in genere physico, non

non potest habere physicum actum: quia potentia pura in aliquo genere non habet admixtionem in eodem genere alicuius actus; alias non esset pura potentia. Sicut ab opposito, Deus non esset actus purus, si haberet admixtionem potentię; sed materia in genere physico, est pura potentia: siquidem est potentia receptiva primi actus, & potentia receptiva primi actus immediatę proportionata cum illo, debet esse pura; alias non esset immediatę proportionata, sed mediante alio; videlicet mediante proprio actu, si semel illum importat: ergo materia ante formam nullum habet physicum actum.

Contra suppositionem istā plura poterant opponi, quę probant, materiam habere, propriā, & partialem existentiam; sed de his infra dicemus, de partiali existentia disputantes. Modo tamen arguitur: Quia secundum D. Th. q. 3. de veritate art. 5. ad 1. Materia prima assimilatur Deo; sed Deo assimilari non potest, nisi ratione alicuius actus. Ergo habet aliquem actum physicum. Prob. mi. Deo assimilari non potest, nisi habeat aliquam convenientiam cum ipso; sed non potest cum Deo convenire, nisi ratione alicuius actus: Siquidem in Deo nulla invenitur potentia, quę cum materia, conveniat, quidquid reperitur est actus. Ergo materia prima non potest Deo assimilari.

nisi ratione alicuius actus.

Expli. argumenti doctrina. Ut duo homines habeant convenientiam in aliquo predicato, debet tale predicatum in utroque reperiri; & idem de omnibus extremis in aliquo convenientibus dicendum est. Ergo ut materia cum Deo habeat aliquam convenientiam, necessarium est, aliquod predicatum, quod in Deo simul, & materia reperiat; quod predicatum, cum non possit esse aliqua potentia, quę in Deo non est, debet esse aliquis actus; & consequenter materia aliquem actum habebit.

Eandē doctrinā conf. ex eo quod materia prima est actu bona; & consequenter est actu ens: quia bonitas est passio entis, & aliunde bonitas est actualitas, & perfectio: ac proinde si materia est actu bona, habebit aliquem actum.

Resp. 1. materiam primam assimilari Deo ratione actus metaphysici: quia Deus physicę, & metaphysicę est purus actus.

2. Resp. Materiam primam Deo assimilari, propter rationē entis, in quo actus purus, & pura potentia analogicę conveniunt. Quę quidem ratio entis in Deo, licet implicite sit actus purus, pro expresso tamen solum dicit esse, in quo Deus, & creatura conveniunt.

3. Resp. Quod sicut materia prima non est cognoscibilis

per propriam ideam, sed per ideā totius; ita ratione totius assimilatur Deo.

Ex his constat, materiam primam ratione sui esse bonam, bonitate transcendentali, quæ consiluit, in integritate prædicatorum essentialium, & non consequitur solum ad entitatem actualem, sed etiam consequitur ad entitatem potentialem materiæ, quæ etiam habet propriam essentiam distinctam ab essentia formæ, quamvis etiam posset dici, materiam primam esse bonam, solum ratione totius.

Dices. Si semel materia, ratione totius est similis Deo, erit materia prima pars totius verè, & propriè; sed pars totius debet habere aliquem actum. Ergo materia habebit aliquem actum. Prob. min. Pars totius componit ipsū totum actuale; sed totum actuale, ex partibus actualibus constat. Ergo pars totius aliquem actum habebit.

Facile resp. Totum actuale habere partes actuales, actualitate compositionis, id est, actualiter cōponētes; nō tamē necessariū est quod totū actuale habeat partes actuales, secūdū suas entitates: imò totum per se substantiale necessario requirit, vñā partē esse potentiam; eo quod totum per se substantiale ex actu, & potentia resultare debet. Quibus suppositis ad actum metaphysicum deveniendo,

S. II.

Statuitur nostra conclusio.

Materia ante formam verè, & propriè habet metaphysicum actum.

Conclus. istam probant aliqui Thomistæ: quia in materia prima reperitur ratio substantiæ, in qua convenit cum forma, & ratio potentiæ, vel substantiæ potentialis, per quam à forma distinguitur; sed illa differentia puræ potentiæ per quam à forma distinguitur, est verè actus metaphysicus. Ergo materia prima actum metaphysicum habet. Prob. min. illa differentia distinctiva materiæ à forma determinat rationem communem; sed forma quæ metaphysicè determinat rationem communem, est actus metaphysicus: quia determinare, est proprium actus; & consequenter quod metaphysicè determinat, erit actus metaphysicus. Ergo illa differentia puræ potentiæ, per quam materia distinguitur à forma, actus metaphysicus est.

Sed rationem istam non possumus approbare, & Authores illa vtentes maxima equivocatio ne laborant: quia per actum metaphysicum intelligere videntur, omnem differentiam essentialiter distinctivam; in quo sensu nullus negare potest, materiam habere actum metaphysicum, nisi negando.

De ipsam habere prædicata essentialia, & essentialem differentiam, per quam ab omnibus alijs rebus, & ab ipsa forma distinguitur, & in hoc equivocatione patiuntur: nam actus metaphysicus verè talis, est illa differentia solum, quæ contrahit veram potentiam metaphysicam, & cum ea facit compositionem metaphysicam verà, ex pluribus distinctis, penes includens, & exclusum; quod cum solum habeat differentia contractiva prædicati superioris univoci, sola hæc erit actus metaphysicus verus. Si tamen aliquis actum metaphysicum prohibito suo appellare velit, omnem differentiam essentialiter distinctivam, de sola vocis differentia disputabit.

Rursus rationem istam non esse veram, exempla urgentissima probant: quia in Deo invenitur ratio substantiæ, in qua convenit cum creatura, & ratio substantiæ divinæ, per quam à creatura distinguitur; & tamen in Deo non invenitur vera potentia metaphysica, neque verus actus metaphysicus: aliàs Deus haberet compositionem metaphysicam verè talem. Ergo licet in materia detur ratio substantiæ, in qua convenit cum forma, & ratio puræ potentiæ, vel talis substantiæ, per quam à forma distinguitur, non inde inferitur, materiam verum actum metaphysicum habere.

Deinde. In supremo ge-

Mag. Froylan.

nere substantiæ invenitur ratio entis, in quo convenit cum alijs, & ratio entis substantialis, per quam essentialiter ab alijs distinguitur; & in supremo genere quantitatis, ratio communis accidentis, & differentialis talis accidentis, sicut, & in genere supremo relationis, ratio accidentis, & differentia accidentis relativi; & tamen hæc omnia genera simplicissima sūt, & compositionem metaphysicam non habent, nec actum metaphysicum verum. Ergo idē quod prius. Quapropter sola differentia essentialis, quæ obiectivè præcindit à ratione communi, vel quæ verè contrahit rationem univocam, verus actus metaphysicus est, & talem actum, vel differentiam habere materiam defendimus, & in hoc sensu.

Concl. nostra efficaciter prob. Quotiescumque in aliquo reperitur differentia contractiva, & essentialiter divisiva prædicati superioris univoci, reperitur etiam in eo verus actus metaphysicus: nā talis differentia verè determinat rationem communem potentialem metaphysicè, & obiectivè à differentia præcindentem, & ita ex illa, & differentia resultat compositio metaphysica vera; & consequenter differentia contrahens, verus actus metaphysicus est; sed, in materia reperitur differentia contractiva, & essentialiter divi-

G

siva

siva prædicati superioris univoci: ergo materia verum actum metaphysicum habet. Min. in qua difficultas est, prob. 1. Ratio partis potentialis est differentia essentialis, per quam materia essentialiter à forma distinguitur; sed rationem univocè communem ad materiam, & ad formam: ergo in materia reperitur differentia contractiva prædicati superioris univoci: prob. min. Ratio partis potentialis contrahit rationem partis communem; sed ratio partis univoca est ad materiam, & ad formam: ergo ratio partis potentialis contrahit rationem univocè communem ad materiam, & ad formam: probatur min. Ratio partis simpliciter, & equaliter participatur à materia, & forma: quia materia est pars simpliciter compositi substantialis: ergo ratio partis univoca est ad materiā, & formam.

Respondebunt fortasse adversarij, materiam non esse partem simpliciter, sed solum secundum quid; compositi substantialis: & ideo rationem partis non univocè participari, & equaliter à materia cum forma.

hæc tamen solutio ad monstrum in metaphysica confugit: quia nullus sine metaphysica determinatè affirmare poterit, materiam non esse partem simpliciter compositi substantialis.

Deinde solutio data impug. Compositum resultans ex materia, & forma, est tale simpliciter; sed totum simpliciter debet resultare ex partibus, quæ sint simpliciter partes. Ergo materia erit pars simpliciter compositi substantialis. Prob. min. Totum essentiale simpliciter est de genere boni; sed bonum est ex integra causa. Ergo totum simpliciter debet resultare ex partibus, quæ sint simpliciter partes, & si aliqua fuerit pars secundum quid, totum non erit tale simpliciter. Sicut si aliqua pars compositi est materialis, totum non est spirituale simpliciter, ut in homine constat.

2. impug. solutio. Nam ita se habet materia in genere physico, sicut terminus, in genere logico vel Dialectico: quia materia est primum principium, in quod fit ultima resolutio in genere physico, sicut terminus est primum principium, in quod omnia resolvuntur in Dialectica; sed terminus est pars simpliciter totius Dialectici: ergo materia est simpliciter pars totius physici.

3. In composito accidentali, v. g. in albo, materia est pars simpliciter, & etiam ipsa albedo, quæ est forma accidentalis, est simpliciter pars: ergo etiam in composito substantiali, utraque pars, materia videlicet, & forma erunt simpliciter tales. Non enim videtur ne-

Articulus Secundus.

ganda materię ratio partis simpliciter, quę formę accidentali, & materię compositi accidentalis conceditur.

Aliter etiam resp. poterunt adversarij. Rationem partis non esse univocam ad materiam, & formam; non quia inæqualiter ab illis participetur, sed quia transcendit usque ad ultimas differentias: nam differentia constitutiva materię est verè pars.

Sed contra est. Quia si ratio partis transcenderet usque ad ultimas differentias, ratio purę potentię, quę determinat rationem partis ut sic, esset etiam pars ut quod. Sicut quia ratio entis transcendit usque ad ultimas differentias rerum, quęcumque differentia est ens ut quod; sed differentia constitutiva materię non est pars ut quod: ergo ratio partis ut sic, non transcendit ultimam differentiam materię: prob. min. Ultima differentia materię non componit ut quod compositum, sed solum habet constituere materiã, & ipsa materia constituta componit ut quod: & idem de formę differentia dicendum: aliàs materia composeret ut quod, & etiam differentia materię, & ita darentur quatuor componētia, ut quod compositum substantiale: ergo differentia constitutiva materię non est pars ut quod.

Secundò probatur conclusio. Quia materia verè componitur ex genere, & differentia.

Mag. Froylan.

Ergo actum metaph. bet. Prob. ant. Prob. naturalis per se dicitur de m

go materia genere, & differentia. Prob. antec. Ratio principij naturalis prædicatur de materia, & forma, tamquam de pluribus differentibus specie: nam materia est principium passivum, & forma essentia liter est principium activum, & principium activum, & passivum specificè distinguuntur: sed aliunde prædicatur univocè. Ergo per modum generis prædicatur. Prob. min. Ratio principij naturalis, simpliciter, & equaliter participatur à materia, & forma. Ergo de illis univocè prædicatur. Antec. constat. Quia principium passivum est simpliciter principium entis naturalis: & ideo motus alterationis, quo producit calor ut octò, est motus naturalis simpliciter, quamvis sit solum conformis materię, cuius inclinatio tunc prædominatur. Propterea quę dum Aristoteles assignavit principia entis naturalis, materiam, & formam equaliter enumeravit. Ergo ratio principij, simpliciter, & equaliter participatur à materia cum forma. Et certè contra veram metaphysicam videtur asserere, rationem naturę non esse univocam ad materiam, & formam.

Tertio probatur conclusio. Materia Coelestis, & mate-

Quaest. 2. de materia.

is, specificè distinguū
differentias particu
em ad formas
; & aliunde
in ratione

communi materiæ: ergo quæcum
que ex illis componitur ex gene
re, & differentia; & consequen
ter actum metaphisicum habet.

Ex prædictis rationibus so
lum ultima attingit nostrum
Collegium Complutense, & res
ponder ad illam. Quod materia
cœlestis, & sublunaris non con
veniunt univocè, sed analogicè
in ratione communi materiæ; ha
bent quippè convenientiam pro
portionalem consistentem in eo
quod, sicut materia sublunaris re
cipit formas amissibiliter, ita cœ
lestis, formas innamissibiliter re
cipit.

Sed contra est. Quia ratio
communis materiæ simpliciter,
& equaliter participatur à mate
ria sublunari, & à materia cœ
lestis: nam materia sublunaris,
est materia simpliciter, & primū
subiectum simpliciter, & sicut ma
teria cœlestis: ergo materia su
blunaris, & cœlestis, in ratione
communi materiæ, habent uni
vocam convenientiam.

Foris se poterat responde
ri, rationem communem mate
riæ simpliciter participasse ta
men rationem transcendentem,
imbibitā in ultimis differentiis; tã
materiæ cœlestis, quam materiæ
sublunaris, & propterea esse

analogam ad utramque.

Contra tamen est. Quia si
ratio materiæ communis, & ra
tio primi subiecti transcenderet
ultimam differentiam materiæ, iã
ultima differentia materiæ esset
materia ut quod, & consequen
ter ipsa ultima differentia non so
lum constitueret primum subiec
tum, ut quod receptivum formæ,
sed etiam ipsa ultima differentia
esset subiectum receptivum, ut
quod. Sicut ultima differentia
cuiuscūque entis est ens ut quod,
quia ens transcendit usque ad vl
timas differentias; quod tamen
admittendum non est.

2. impug. eadem solutio.

Quia differentia constitutiva for
mæ substantialis sublunaris in spe
cie determinata, non est actus
primus ut quod, neque imbibit
rationem communem formæ,
aliàs etiam forma substantialis
non prædicaretur univocè de qua
cumque forma quod est falsum.
Ergo etiam differentia constituti
va primi subiecti sublunaris in spe
cie determinata, non est primum
subiectum ut quod nec imbibit ra
tionem communem subiecti, sed
potius ab illa præscindit: quia
quantum ad hoc de differentia
materiæ, & de differentia for

mæ eadem ratio
videtur.

§§

§§§§

§§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§§§

§. III.

§. III.

*Argumentis contrariariorum
occurritur.*

Contra concl. istam arg. 1.
ex doctrina D. Thom. 1.
parte q. 105. art. 1. ad 2.
asserentis, materiam primam, esse
puram potentiam, sicut Deus
est actus purus; sed Deus ita est
actus purus, ut nullam habeat
potentiam metaphysicam. Er-
gò materia ita est pura poten-
tia, ut actum metaphysicum non
habeat.

Conf. doctrina D. August.
q. 54. in libro 83. quæst. asseren-
tis etiam: Quod materia, ex qua
sunt corpora dicitur nihil, quia
omni specie caret; sed quod ca-
ret omni specie non habet actum
metaphysicum, vel differentia
constituit speciem. Ergò mate-
ria non habet actum metaphy-
sicum. Cui doctrinæ aliam etiam
similem tradit 12. conf. cap. 7.
ubi dicit: *Duo fecisti Domine, unum
propè te; scilicet naturas Ange-
licas. Aliud propè nihil, scilicet
materiam, quæ ideo vocatur ni-
hil, quia nihil est in actu, sed so-
lum est in potentia: propter quam
causam antiqui Poetæ, materiam
primam chaos, & tenebras vo-
cant: quia perfectionem, & actua-
litem non habet.*

Resp. dist. vel explic. mai.
ita parificante in genere physico.

Mag. Froylan.

co, conc. mai. in genere me-
taphysico, neg. mai. & conc.
min. neg. conseq. Sicut enim
Deus in genere physico est ac-
tus purus, ita etiam materia in
genere physico est pura poten-
tia, & non est in actu, neque
perfectionem, & actualitatem
habet, ut asserit Augustinus, in
genere verò metaphysico, licet
Deus non habeat potentiam me-
taphysicam; materia tamen ha-
bet metaphysicum actum prop-
ter dicta antecedentè. Et ideo
D. Th. in tali genere non parifi-
cat materiam cum Deo.

Ad conf. ex D. August.
sumptam, resp. Materiam ex se
carere specie extrinseca, quam
non habet nisi per formam;
habere tamen intrinsecam spe-
ciem, per propriam, & intrin-
secam differentiam, qua cons-
tituitur in specie partis poten-
tialis, & principij passivi, &
determinatæ naturæ. Unde pri-
mam speciem, & non secun-
dam Augustinus in verbis suis
exclusit.

Dices. Quando materia re-
cipit formam, trahitur ad spe-
ciem formæ: ergò ex se nul-
lam habet speciem, etiam in-
trinsecam: aliàs *ergo* in duplici
specie, in vna intrinseca, &
propria, & alia extrinseca, quam
habet à forma.

Resp. materiam in se ipsa
habere speciem intrinsecam, quæ
species tamen est incompleta:

G 3

quid

quā est species entis potentialis physice, & per modum partis ordinati ad totum substantiale componendum. Habet in se materia aliam speciem extrinsecam à forma, quam recipit. Et ideo materia in composito habet duplicem speciem, vnam quidem intrinsecam propriam, per quam à forma essentialiter distinguitur; & aliam extrinsecam à forma desumptam, à qua etiam accipit extrinsecam unitatem. Quapropter quando D. Th. 1. p. q. 16. art. 7. ad 2. asserit, materiam esse vnam negativè, loquitur de unitate extrinseca, quam materia ex se, negativè habet, quatenus illam non excludit, & solum positivè eam habet per formam.

2. arg. Materia prima essentialiter est pura potentia, sicut constat ex eius diffinitione; sed pura potentia essentialiter excludit omnem actum; ergo materia actum metaphysicum non habet.

Conf. In materia prima non est dabile prædicatum magis potentiale, quam ratio puræ potentiæ; sed actus metaphysicus non est prædicatum magis potentiale, quam potentia metaphysica, quæ constituitur per illum; ergo ratio puræ potentiæ non se habet vt actus metaphysicus, cōparativè ad aliquam rationem cōmunem in materia repertam; aliàs prædicatum magis potentiale non esset.

Resp. ad argum. Materiam primam essentialiter esse puram potentiam in genere physico, in quo genere nullus actus includit; non tamen est pura potentia in genere metaphysico; sed potius ex vera potentia metaphysica, & actu metaphysico componitur, vt probavimus.

Per hæc patet ad conf. argum. quia physice loquendo, nō est dabile prædicatum magis potentiale, quam ratio puræ potentiæ, & primi principij passivi. Metaphysice tamen magis potentialis est, ratio communis partis abstrahentis à materia, & forma, & ratio principij communis ad activum, & passivum, & per vtrūque metaphysice contracta.

Sed inst. Si semel materia est pura potentia in genere physico, in tali genere composita non est; ergo non potest esse composita in genere metaphysico: patet conseq. quia compositio metaphysica physicam compositionem supponit, & supra illam fundatur. Et propterea Deus in doctrina D. Th. 1. p. q. 3. art. 5. nō est cōpositus in genere metaphysico, quia in genere physico, nullam habet compositionem.

Resp. dist. ant. Composita vt quod, conc. ant. vt quo, neg. ant. & conf. Materia namque in genere physico est pura potentia, & ita non est composita vt quod; est tamen composita vt quo, quia est pars physica compositi subf.

Substantialis, & ad ipsum componendum ordinatur; & ideo actum metaphysicum habere potest; eo quod ad compositionem metaphysicam satis est materia esse physice compositam ut quo. Deus autem in genere physico, nec ut quod, nec ut quo compositionem habet; non enim ordinatur per se ad aliquod totum physice componendum, & ita mirum non est, quod compositionem metaphysicam non habeat.

Instantia arg. est in anima rationali, quæ non est composita ut quod in genere physico; & tamen metaphysice composita est: quia est pars physice compositionis. Et in forma Angeli, quæ non est composita ut quod in genere physico, sed solum ut quo, quatenus recipit substantiam, & cum illa physice componit, & tamen metaphysice composita est.

3. arg. Materia sine forma non est in aliqua specie determinata, ut asserit D. Th. q. 4. de Potent. art. 1. ubi probat, quod si materia existeret sine forma, esset sub determinato aliquo genere, & non esset sub specie determinata, quod implicat. Et rursus materia specificatur à forma, & consequenter materia sine forma, non est in aliqua specie: ergo actum metaphysicum non habet: quia actus metaphysicus constituit speciem.

Resp. tamen. Materiam sine forma non esse in aliqua specie

physica, & completa, & extrinseca, quam habet solum per formam. Esse tamen in specie metaphysica, & intrinseca, quam habet antecederet ad formam. Unde si materia existeret sine forma, esset sub determinato genere, & non esset sub aliqua specie physica, & completa, quod implicat: quia repugnat, aliquid existeret physice sub genere determinato, & non esse in aliqua specie physica, & in aliquo individuo constituto per physicam formam. In quo sensu D. Th. intelligendus est.

Sed inst. Materia ex se, & antecederet ad formam, nullam habet speciem, etiam intrinsecam: ergo actum metaphysicum non habet. prob. antec. Nulla species potest in materia reperiri, nisi per ordinem ad formam, à qua materia specificatur: ergo ex se, & antecederet ad formam, nullam habet speciem, etiam intrinsecam.

Resp. dist. ant. Nullam habet speciem, independentem à forma, tanquam à specificativo extrinseco, concedo antec. Tanquam ab intrinseco specificativo, nego ant. Sicut namque potentia specificatur à forma; & ideo materia non habet speciem intrinsecam, nisi per ordinem ad formam, ut terminantem habitudinem, & relationem transcendentalem materiæ: est tamen illa species in ipsa materia antequam recipiat formam, & eo

quod forma non est intrinsecum specificativum, sed solum extrinsecum respectu materiæ: & ideo ut materia habeat speciem, sufficit formam respicere, non tamen requiritur, formam actualiter habere. In quo quidem apparet equivocatio aliquorum existimantium, nos ponere actum metaphysicum, & speciem intrinsecam metaphysicam in materia, non solum ante formam, sed etiam independentem ab illa, tanquam à termino extrinseco; nos autem solum primum concedimus, secundum verò negamus.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu, colligitur 1. Materiam habere unitatem specificam, licet incompletam antecedenter ad formam: siquidem habet actum metaphysicum, & actus metaphysicus constituit speciem.

2. infertur. Materiam ex proprijs solum habere unitatem numericam, negativè, quatenus materia ex proprijs plures non est, & illi non repugnat, fieri unam numerè positivè per ipsam formam; non tamen habet materiam ante formam numericam unitatem positivè: quia principium individuationis est materia signata per quantitatem, radicaliter antecedenter præhabitam, & mate-

ria ante formam, solum inchoativè, non verò formaliter, & completè radicat quantitatem determinatam; consequenterque ante formam non est una numerè positivè: & propterea dicitur, etiam gradum individuale provenire à forma, tanquam à causa formali, & non esse ab alijs gradibus metaphysicis realiter entitativè distinctum.

3. colligitur ex dictis, contra aliquos, & Durandū in 2. dist. 12. Materiam coelestem, & sublunarem specificè distingui; ratio autem ea est, quia materia specificatur à forma secundum eam rationem, qua respicit ipsam tanquam actum adæquatum, & per eam sic inspecta debet à materia distingui; sed forma coelestis, quæ est actus adæquatus materiæ coelestis, & forma sublunaris, quæ actus est adæquatus materiæ sublunaris specificè distinguuntur. Ergo materia sublunaris, & coelestis etiam specificè differunt.

Dices, Quod etiam formæ sublunares distinguuntur specie. Ergo etiam materiæ sublunares, specificè distinguuntur, si ratio facta aliquid probat.

Resp. Formas sublunares specificè differre secundum rationes particulares, & inter se; non tamen cōparativè ad materiam, quæ respicit omnem formam sublunarem, secundum cōceptum cōmunem formæ amissibiliter informantis; & ita

existentia sic accepta diffiniri potest, *Actus ultimus entis, quod res complete ponitur extra causas.* In qua diffinitione, particula *actus*, ponitur loco generis, quia in ratione actus convenit existentia cum subsistentia, & cum substantiali forma, quæ habent rationem actus. Per particulam vero *ultimus* distinguitur existentia à forma substantiali, quæ est actus primus. Per particulam autem *entis* distinguitur à subsistentia, quæ quamvis sit ultimus actus, non tamen ultimus est in linea entis, sed solum in linea substantiæ, sicut in fine articuli dicemus.

3. sup. est: Quod essentia, cuius existentia est ultimus actus, est illud, quod primò intelligitur in quacumque re, & per eius diffinitionem quidditativam physicam, vel metaphysicam explicatur. Quæ quidem essentia in duplici statu considerari potest. Primo in statu possibilitatis, in quo statu essentia est in potentia ad habendam existentiam, & non est aliquid actu actualitate existentie, licet sit aliquid actu actualitate essentia. Secundo potest essentia considerari in statu existentie, quatenus videlicet existit exercitè extra omnes suas causas.

4. sup. Quod existentia à parte rei exercita distinguitur ab essentia intra statum possibilitatis considerata, tamquam ens principaliter ab ente nominaliter sumpto. An vero ab essentia ex-

tra causas constituta distinguatur realiter existentia, in presenti dubitatur. In qua parte, prima sententia negat, quam communiter defendunt Auctores extra scho- lam D. Thom. Alia quidem sententia affirmat, quam tenent omnes Thomistæ cum Angel. Doct. Cum quibus sit.

5. II.

Nostri Conclusio.

Existentia realiter ab essentia distinguitur.

Conclusionem istam esse mentem expressam Sanct. Præcep. solum ille potest dubitare, qui potest in meridie cœcutire; & ideo auctoritatibus omis- sis. Efficaci ratione conclusio nostra prob.

Inter recipiens namque realiter, & realiter receptum, necessario cōcedenda est distinctio realis: quia idem realiter, non potest realiter recipere semetipsum; aliàs esset idem realiter, & non esset, sicut adversarij fatentur; sed existentia est actus realiter in essentia receptus: ergo realiter ab essentia distinguitur: prob. mi. quæ negatur à contrarijs. Si existentia non esset actus realiter in essentia receptus esset actus simpliciter infinitus; sed implicat aliquid creatum esse simpliciter infinitum: ergo existentia est actus realiter in es-

essentia receptus; prob. mai. Si essentia non esset actus realiter in essentia: receptus, esset simpliciter actus purus: ergo esset actus simpliciter infinitus: prob. ante. Careret existentia potentialitate: ergo esset simpliciter actus purus: nam solus actus purus omnem potentialitatem excludit: prob. antec. Omnis potentialitas provenit ex eo quod forma receptiva est alicuius, vel in altero recepta: aliud namque principium potentialitatis excogitabile non est; sed existentia non potest esse, alicuius receptiva: ergo si non esset etiam in altero receptibilis, vel recepta, omni potentialitate careret. Prob. min. Ultima actualitas rei non potest esse alicuius receptiva: alias non esset ultima actualitas, sed ulterius actuabilis per aliam, quam reciperet, sed existentia ultima actualitas est: ergo non potest esse alicuius receptiva. De quo iterum artic. seq. dicemus. Et hac ratio ne probat D. Th. 1. p. q. 3. art. 6. Deum non posse recipere aliqua accidentia, quia Deus est suū esse, & ipsum esse nihil adiunctum habere potest.

Hæc est ratio, qua Thomistarum Acies armata, & invincibiliter ordinata procedit; cui tamen contrarij plures solutiones adhibere conantur. Primo namque respondent aliqui, quod quavis existentia non sit alicuius receptiva, nec in altero recepta, ad huc tamē potest esse limitata, per

ordinem ad causam efficientem, à qua producit: nam omne quod habet causam efficientem, finitum, & limitatum est.

Hæc tamen solutio in efficacissima est, quia si existentia non recipitur in essentia, nec est potentia alicuius receptiva, non poterit vllō modo per causam efficientem. Ergo solutio nulla est. Prob. ant. Implicat essentialiter, actum purum per causam efficientem produci; sed si existentia non recipitur in essentia, nec est potentia alicuius receptiva, est formaliter actus purus, & caret omni potentialitate: eo quod omnis potentialitas provenit in re, ex quo receptibilis est, vel alterius receptiva. Ergo si existentia non recipitur in essentia, nec est potentia alicuius receptiva, non poterit vllō modo per causam efficientem produci.

2. impug. data solutio. Nā ideo effectus à causa efficiēte producit, quia ex se, & ab intrinseco limitatus est. Ergo existentia ante causam efficientem intelligitur limitata; & consequenter non ideo, saltem à priori, limitata est, quia causam efficientem habet. Prob. ante. 1. à paritate. Nam homo v.g. iure producit per causam efficientem, compositus ex materia, & forma, quia ex natura sua homo talem exigit compositionem. Et ideo Angelus simplex producit per causam efficientem, quia ex natura sua,

simplicitatem requirit. Ergò idè effectus per causam efficientem producitur, quia ex se, & ab intrinseco limitatus est.

2. Prob. Ant. Ratione. Idè effectus producibilis est per causam efficientem, quia eius esse est dependens à causa efficiēti; sed idè est dependens, quia est limitatum. Ergò idè effectus est producibilis per causam efficientem, quia est ab intrinseco limitatus. Prob. min. Dependētia à causa efficiente fundatur supra esse limitatum, potentiale, & diminutum. Ergò idè esse à causa efficiēti dependet, quia limitatum est. Prob. ant. quia indepēdētia à causa efficiēti, fundatur supra esse illimitatum, & purum; & ita Deus, qui est actus purus, & essentialiter immutabilis, non potest ab aliquo dependere tāquā à causa efficiente. Ergò ab opposito dependētia à causa efficiente fundatur supra esse limitatum, potentiale, & diminutum.

3. impug. solutio. Esse limitatum, & finitum, est predicatum transcendens, & imbitum in quacumque re creata. Sicut ratio entis in finiti, est predicatum transcendens ad omnia predicata divina; sed predicata transcendentia intelliguntur in creatura ante causam efficientem; sicut ratio entis, ratio veri, & boni transcendentalis intelliguntur ante causam efficientem, quia sunt predicata transcendentia.

Ergò esse finitum, & limitatum intelligitur in quacumque creatura ante causam efficientem.

Explicatur eadem doctrina. Limitatio est predicatum intrinsecum cuiuscumque creaturæ, ut per se manifestum est; sed causa efficiens, cum intrinseca sit, non potest intrinsecam limitationem præbere ergò ante causam efficientem intelligitur in creaturis intrinseca limitatio; & consequenter existentia creata est limitata formaliter ante causam efficientem.

Respondebunt contrarij. Existentiam ante causam efficientem intelligi limitatam, & finitam ab intrinseco; non tamen hoc habere, quia recipitur in essentia, sed quia componitur ex genere, & differentia.

Hæc tamen solutio impug. 1. ad hominem contra Vazquez, qui concedit Deo compositionem ex genere, & differentia, ob idq̃ asserit, Deum in predicamento substantiæ collocari; & tamen ratione huius compositionis, Deus limitatus non est: ergò ex vi solius compositionis generis, & differentia, existentia creata non poterit ab intrinseco limitari.

2. impug. solutio ad hominem contra Suarez. Quia si esset identitas inter intellectum, & intellectionem Angeli, repugnaret illi compositio ex genere, & differentia, in sententia huius authoris: ergò data identitate inter es-

sentiam, & existentiam, repugnat existentiae compositio ex genere, & differentia.

3. impug. solutio. Quia ubi non est compositio esse, & essentia, compositio ex genere, & differentia non habebit fundamentum in re; & consequenter erit chimerica. Et propterea in via D.Th. 1. p. q. 3. art. 5. quia in Deo non datur compositio ex essentia, & existentia, sed quia Deus est suum esse, non potest in Deo dari compositio ex genere, & differentia: ergo si semel existentia non distinguitur realiter ab essentia, non poterit ex genere, & differentia componi.

2. respondent alij ad rationem principalem. Quod licet existentia non recipiatur in essentia, est tamen ipsa receptiva subsistentiae, & ideo limitata, & finita est.

Hac tamen solutio etiam inefficax est. Quia repugnat essentialiter, ultimum actum per alterum actuari, sicut articulo sequenti dicemus; sed existentia est ultimus actus, ut ibidem probabimus: ergo existentia non potest recipere subsistentiam, & ex tali capite limitari.

2. impug. data solutio. Nam praedicatum, quod est posterius nequit recipere quod est prius, sed e contra contingere debet, sed existentia supponit subsistentiam: nam per subsistentiam redditur natura ultimo capax recipiendi

existentiam, & existere non est, nisi rei subsistentis: ergo existentia nequit recipere subsistentiam.

Ex eadem ferè doctrina impugnata manet solutio aliorum asserentium, quod licet essentia identificent existentiam, recipit tamen subsistentiam, & ex hoc capite limitatur. Manet inquam impugnata: quia implicat essentiam identificare ultimam actualitatem, absque identitate cum actualitate inter media, quae minus ab essentia distat, & minus debet distingui; sed existentia est ultimus actus, subsistentia verò est actualitas intermedia: ergo implicat essentiam identificare existentiam, & simul subsistentiam recipere.

3. resp. alij ad rationem nostram. Existentiam formae v. g. limitari: quia recipitur in materia, & existentiam materiae limitari, quia recipit formam, sicut, & ipsa materia. Et existentiam compositi limitari, quia dependet à partibus. Et existentiam accidentis, quia recipitur in eodem subiecto accidentis receptivo.

Hac tamen solutio ad impossibilia recurrit, & implicationem involvit; etiam videlicet supra dicta, esse suum esse, & identificare existentiam, & aliud limitari. Nam ideo Deus non potest aliquid recipere, nec in alio recipi, nec à partibus dependere: quia in Deo idem est esse, & essen-

tia. Ergò si supra dicta identificat existentiam, nec materia poterit recipere, nec forma recipi; & idè de accidenti decendum, nec poterit compositum à partibus dependere.

2. impug. data solutio. Primum limitativum existentia, est ipsa essentia: quia existentia est actus proprius essentie, & hæc se habet tamquam prima potentia in ordine ad existentiam; prima verò potentia est primum limitativum in ordine ad proprium actum. Ergò si semel conceditur, omnia supra dicta identificare existentiam, non poterunt ex alio capite limitari: quia deficiente primo limitativo, omnis alia limitatio deficere debet.

2. prob. conclusio. Quæ realiter separantur, realiter distinguuntur; sed existentia creata realiter ab essentia separatur. Ergò realiter ab essentia distinguitur. Prob. min. Nam in via D. Th. 3. p. q. 17. art. 2. Humanitas Christi Domini caret existentia creata, & per existentiam in creatam verbi tantum existit. Ergò minor verà est.

Consi. Si essentia identificaret existentiam, esset simpliciter infinita. Ergò essentia creata existentiam identificare non potest. Prob. ant. quia intellectio est ultima actualitas in linea intellectiva, & perfectio simpliciter simplex, si semel intellectus identificaret intellectiorem, esset simpliciter in-

finitus; sed existentia est ultimus actus in linea entis, & perfectio simpliciter simplex, siquidem formaliter reperitur in Deo. Ergò si essentia identificaret existentiam, esset simpliciter infinita.

Addimus, quod si essentia identificaret existentiam, identificaret etiam omnem actum de linea entis; quia existentia est ultimus actus de linea entis, & quod identificat ultimum actum in aliqua linea, omnem alium actum identificare debet: & consequenter essentia esset infinita in linea entis, siquidem intra talem lineam tota esset actus; quod autem in linea entis est infinitum, simpliciter infinitum est.

3. prob. concl. ratione D. Th. quod l. 2. art. 3. & 4. quia quid quid de aliquo in singulari, accidentaliter prædicatur, realiter ab eo distinguitur: ex quo enim albedo accidentaliter prædicatur de homine in singulari, bene inferitur, quod realiter distinguatur ab illo. Et idem contingit in omnibus prædicatis, quæ dicuntur accidentaliter de subiecto; sed existentia accidentaliter prædicatur de essentia in singulari: ergò realiter ab ea distinguitur. Prob. min. hæc propositio Petrus existit, est accidentalis, & quinti prædicabilis, ut logici communiter dicunt. Rursus existentia in diffinitione physica, nec metaphysica Petri; & consequenter accidentaliter advenit illi; & tandem solus Deus est

est suum esse, iuxta illud, ego sum qui sum. Creaturis autem contingenter advenit existentia : ergo existentia de essentia in singulari, accidentaliter prædicatur.

§ III.

Solvitur argumentum contra ultimam rationem.

Contra ultimam rationem probativam conclusionis arg. Stat aliquid accidentaliter prædicari de aliquo, à quo realiter non distinguitur. Ergo ratio ultima nititur principio falso. Prob. ant. 1. Unio materiæ, & formæ accidentaliter prædicatur de illis : quia materiæ, & forma contingenter uniuntur ; & tamen unio non distinguitur realiter ab illis, in sententia probabili negatè modum unionis realiter à materiæ, & forma distinctum. Ergo antecedens verum est.

2. Representatio intuitiva accidentaliter prædicatur de specie Angeli, quæ modò intuitivè repræsentat objectum præsens, quod antea intuitivè non repræsentabat, quando objectum erat futurum ; & tamen intuitiva repræsentatio non distinguitur ab specie realiter. Ergo idem quod prius.

3. Esse actuale exercitum essentię, accidentaliter prædicatur de essentia : nam tale esse competit essentia, per hoc quod termi-

nat actionem agentis, quæ terminatio est accidentalis essentię ; & tamen illud esse non distinguitur realiter ab essentia. Ergo.

4. Hæc propositio, Nullus est aureus, est accidentalis ; & tamen inter prædicatum, & subiectum non est distinctio realis. Ergo.

5. Hæc propositio, Actio est passio, est accidentalis ; & tamen actio, & passio non distinguntur realiter. Ergo.

6. Hæc propositio Animal est rationale, est accidentalis ; & tamen non distinguntur realiter : ergo idem.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad 1. prob. aliqui resp. unionem sumptam exercitè esse accidentalem respectu materiæ, & formæ ; non tamen unionem consideratam signatè : sic enim essentialis est tam materiæ, quam formæ, & de utraque non accidentaliter, sed essentialiter prædicatur.

Hæc tamen solutio principium querit, nisi melius explicetur, & ideò pro intelligentia ipsius, & aliarum huiusmodi, notandum est. Quod prædicata contingentia possunt esse in duplici differentia : aliqua enim sunt, quæ in suo conceptu formali non connotant aliquid extrinsecum. Sicut quantitas, & albedo, & huiusmodi alia semul cum existentia creata, quæ licet ex ratione generali formæ creatę, connotet actionem creantis, talem tamen con-

nota

notationem in conceptu formali non explicat. Alia prædicata sunt quæ in formali conceptu connotant aliquid extrinsecum: sicut unio, quæ intelligi non valet absque extremis, & agente per cuius actionem uniuntur. Inter hæc autem prædicata talis differentia est quod prædicata primi generis, si semel accidentaliter prædicantur signum est, quod à subiecto realiter distinguuntur: quia talia prædicata ratione sui conveniunt contingenter, & non ratione alicuius connotatis; ita accidit in existentia creata. Unde necessum est, quod ab essentia realiter distinguatur. Prædicata verò secundi generis possunt ratione connotati accidentaliter convenire; & ideo ut accidentaliter prædicentur, sufficit, quod connotatum distinguatur realiter à subiecto, & necessarium non est, quod ipsa prædicata in se ipsis, & ratione sui à subiecto distinguantur.

Iuxta hanc ergo doctrinam ad argumentum. nego antec. & ad 1. prob. conce. mai. & min. Distin. conf. Si tale prædicatum in conceptu formali connotativum sit, conce. conf. Si sit absolutum, nego. confesso. per quæ patet ad primam conclusionem clarissime: quia unio est prædicatum connotativum in conceptu formali. Patet etiam ad 2. & 3. prob. Quia representatio intuitiva, secundum conceptum formalem connotat extrinsecum, scilicet præsentiam obiec-

ti. Et similiter esse actuale, & exercitum essentia connotat actionem agentis, per quam essentia extrahitur à statu possibilitatis, & tendit ad existentiam.

Ad 4. prob. resp. quod esse aureum, accidentaliter prædicatur de annulo, ratione figure; eo quod annulus est artefactum constans ex subiecto, & forma artificiali: cumque forma artificialis realiter distinguatur à substantia annulli, fit inde quod prædicatum etiam realiter à subiecto distinguatur, ratione figure.

Ad 5. resp. aliqui, quod actio, & passio, quamvis accidentaliter prædicentur inter se, essentialiter tamen prædicantur de aliquo tertio, scilicet de motu, cum quo utraque identificatur realiter; & ideo mirum non est, quod inter se non distinguatur realiter. Existentia verò accidentaliter prædicatur de essentia, nec tamen utraque essentialiter prædicatur de aliquo tertio; & ita realiter distinguuntur. Quæ solutio satis probabilis est.

Melius tamen resp. quod hæc propositio; actio est passio, est propositio essentialis, propter realem identitatem utriusque. Sicut hæc propositio, iustitia est misericordia, est essentialis in Deo, propter realem identitatem misericordiae, & iustitiæ.

Ad 6. prob. resp. Rationale accidentaliter prædicari de animali sumpto logicè, & in cōmu-

ni; non tamen de animali physice, & in singulari: nam animal in singulari necessario determinatum est, & constitutum per aliquam differentiam. Nostra autem ratio, de illis, quæ accidentaliter prædicantur de aliquo in singulari, intelligenda est.

Poterat etiam resp. quod animal, & rationale essentialiter prædicantur de aliquo tertio, videlicet de homine; & ita necessarium non est, quod realiter distinguatur.

Aliter etiam poterat dici: Rationalem esse prædicatum inadequatum respectu animalis, sicut individuum respectu speciei; sicut hæc propositio, homo est Petrus, est accidentalis, ita etiam altera, animal est rationale. Existencia verò est prædicatum adequatum essentiae; & ita dispar est ratio.

§. III.

Ceteris argumentis occurritur.

Secundo arg. contra nost. conclus. fundamento principali, in quo sententia contraria maxime fidit. Quia existencia non recipitur realiter in essentia. Ergo realiter ab essentia distincta non est. Prob. ant. Essentia, nec ut est intra causas, nec ut extra causas est, potest recipere existentiam. Ergo existencia non recipitur realiter in essen-

tia, ant. quantum ad 1. partem constat: quia essentia intra statum possibilitatis nequit facere compositionem cum existentia: existentia namque statum possibilitatis essentialiter excludit. Ergo essentia intra statum puræ possibilitatis nequit existentiam recipere. Quantum ad 2. verò partem prob. ant. Essentia quando est extra causas intelligitur cum effectu existentie. Ergo ut est extra causas nequit existentiam recipere. Prob. ant. Quando essentia est extra causas, intelligitur cum effectu existentie; quia effectus existentie est constituere rem extra causas. Ergo essentia quando est extra causas, cum existentia intelligitur.

Resp. ad argum. neg. duo antec. 1. Et ad prob. diit. ant. quoad secundam partem, quando est extra causas completè, & in facto esse, conc. antec. incompletè, virtualiter, & in fieri, nego ant. & consequ. Essentia namque potest considerari extra omnes suas causas completè, & in facto esse: & prout sic nequit existentiam recipere, sed potius iam intelligitur cum illa; siquidem intelligitur iam cum effectu existentie, qui est constituere rem completè, & in facto esse extra omnes suas causas. Potest insuper essentia considerari extra causas incompletè, virtualiter, & in fieri: quando videlicet essentia incipit pas-

sive moveri per actionem causae efficientis, & illius influxum incipit terminare; in quo statu, solum est in via ad habendam existentiam, & nondum intelligitur cum illa; consequenterque in hoc statu medio, existentiam recipere potest.

Instantia argum. invenitur in substantia creata, quae in sententia contrariorum non recipitur in substantia, prout est intra statum possibilitatis, nec prout est extra causas completè, & in facto esse; & tamen in substantia recipitur, quando substantia incipit passivè moveri, & ponitur extra causas incompletè, vialitèr, & in fieri.

Sed inst. Essentia in illo statu medio, & pro illo priori, quo ponitur in via ad habendam existentiam, intelligitur iam cum aliqua existentia: ergo prout sic non potest existentiam recipere. Prob. antec. 1. Essentia dum est in via ad essendum extra causas existit saltim incompletè, vialitèr, & in fieri: ergo intelligitur cum aliqua existentia: prob. consequ. bene valet, essentia pro illo priori existit vialitèr: ergo existit; sed existere est effectus existentie: ergo si pro illo priori, saltim vialitèr existit, pro eodem priori intelligitur cum existentia.

2. prob. ant. Essentia pro illo priori, intelligitur cum aliquo esse actuali exercitè: ergo cum

aliqua existentia intelligitur: prob. cons. quia essentiam esse constitutam in actu exercito, est effectus existentiae: ergo si pro illo priori intelligitur essentia cum aliquo esse actuali exercitè, etiam cum existentia intelligitur.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. cons. quia existere vialitèr, nihil aliud est, quam esse in via ad habendam existentiam; & idè quod existit vialitèr nondum existit. Vnde consequentia in argumento illata, bona non est: nam ut ait D. Th. opusc. 39. de fallacijs syllogism. cap. 10. in illa consequentia arguitur, à secundum quid ad simpliciter; eo quod arguitur ab existere vialitèr, ad existere absolutè, & simpliciter. Vnde procedit ab antecedenti cum addito, ad consequens absolutè, & simpliciter, qui modus arguendi, bona consequentia non est.

Dices. Hæc est bona consequentia, homo velocitèr currit: ergo homo currit; & tamen arguitur ab antecedenti cum addito: ergo etiam altera consequentia bona erit.

Resp. dist. min. Cum addito nō diminuēte, cōc. mi. cū addito diminuēte, neg. mi. & cōs. Quādoq; namque additum nō diminuit de ratione illius cui additur, sicut in consequentia facta; eo quod velocitas non diminuit de ratione cursus, & tunc consequentia bona est. Quandoque verò addi-

additum diminuit de ratione eius cui additur, sicut in his, Cessat est in memoria hominum: ergo Cessat est. Petrus est bonus latro: ergo est bonus. Essentia pro priori ad existentiam existit vialitèr: ergo existit. In quibus omnibus bona consequentia non fit.

Ad 2. prob. ant. resp. dist. ant. Cum aliquo esse actuali, actualitate exercita essentia, concedo ant. actualitate existentia, neg. ant. & conf. quando namque essentia incipit terminare actionem agentis habet aliquam actualitatem exercitam essentia: quia hoc, quod est terminare actu actionem causae efficientis, aliqua actualitas est, quam quidem essentia non habebat intra statum possibilitatis, in quo statu non terminabat essentia actionem causae efficientis; hæc tamen actualitas non est existentia, sed est ipsa essentia, ut terminat actionem agentis; & ideo pro illo priori nondum habet existentiam, cuius effectus est, tribuere esse actuale completum, & ultimum.

Sed inst. Illud est esse existentia, per quod essentia distinguitur à suis causis; sed per illud esse, quod habet essentia, dum incipit terminare actionem agentis, differt essentia à suis causis: ergo illud esse, est esse existentia.

Resp. dist. mai. Distinguitur cōpletè, & in facto esse, cōc.

Mag. Froylan.

mai. vialitèr, & incompletè, neg. mai. & secundum eandem auct. min. neg. conf. Eo namque modo, quo essentia est extra causas, à suis etiam causis distinguitur; cumque per illud esse assignatum, solum essentia sit extra causas vialitèr, & incompletè, solum etiam incompletè à suis distinguitur. Instantia est in doctrina suarez distinguens virtualitèr essentiam ab existentia, in qua doctrina essentia pro priori virtuali ab existentia, differt à suis causis; & tamen non differt ab illis per esse existentia, & completè: ergo idem in nostro casu dicendum.

Poterat 2. alijs terminis responderi. Essentiam videlicet intra statum possibilitatis esse in potentia ad duplex esse actuale exercitum, vnum quidem essentia, & alterum existentia, per quorum primum tollitur eius potentialitas, solum quantum ad vnam partem; & ita tantum inadæquatè, & quantum ad illam partem, per illud esse à suis causis distinguitur; ut tamen adæquatè distinguatur à causis, vtrumque esse, tam essentia, quàm existentia debet habere.

Sed inst. Essentia per illud esse assignatum fit ens participialitèr sumptum; sed esse ens participialitèr sumptum, est effectus existentia. Ergo illud esse, est esse existentia.

Resp. dist. mai. Ens parti-

cialiter incompletè, & vialiter, conc. mai. completè, & in facto esse, neg. mai. & sub eadem distr. min. neg. conf. sicut namque essentia, pro illo priori est in via ad habendam existentiam, ita etiam est ens participialiter, vialiter, & incompletè; non tamen est ens participialiter completè, & in facto esse; hoc enim solum ab existentia præstatur.

3. arg. Essentia creata per se ipsam terminat actionem agentis. Ergò per se ipsam existit: quia actio causæ efficientis terminatur ad existentiam; & ideo si essentia creata per se ipsam terminat actionem agentis, per se ipsam debet existere.

Resp. distr. antec. Terminat inecompletè, & inadæquatè, conc. ant. completè, & adæquatè, nego ant. & conf. quia essentia creata per se ipsam, solum inadæquatè terminat actionem agentis; eo quod actio causæ efficientis non solum tendit ad essentiam, sed etiam ad existentiam communicandam: & ita usque quo existentiam producat, actio completa non est.

Sed instr. Essentia ut terminat actionem agentis, per se ipsam habet quiddam requiritur, ut sit à parte rei. Ergò per se ipsam completè, & adæquatè terminat actionem agentis. Prob. ant. Essentia ut terminat actionem agentis, per se ipsam habet esse temporale, quod est novum,

& non erat ab eterno. Ergò per se ipsam habet quiddam requiritur ut sit à parte rei.

Respondebis. Essentiā prout sic, habere esse temporale incompletè, & vialiter, non tamen in facto esse, & completè.

Contra tamen est. Essentia creata ut per se ipsam terminat actionem agentis, est completè, & in facto esse extra causas. Ergò habet esse temporale completè, & in facto esse. Probatur ant. Essentia cum indivisibilis sit, vel totaliter est intra causas, vel totaliter est extra illas: nam indivisibile, sicut totum attingitur, vel nihil illius attingitur, ita totum est intra causas, vel totaliter est extra illas; sed essentia ut terminat actionem agentis, non est totaliter intra causas: ergò totaliter est extra suas causas.

Resp. neg. ant. ad prob. distr. mai. quantum ad esse essentia, & ex parte rei, conc. mai. quantum ad ultimum esse existentia, nego mai. & concess. min. neg. conf. sub distr. mai. Essentia namque indivisibilis est secundum prædicta essentialia, & quantum ad esse essentia; & ideo pro illo priori, quo terminat actionem agentis est totaliter extra causas quantum ad esse essentia, & ex parte sui, non tamen est totaliter extra causas, quantum ad esse ultimum existentia, eo quod nondum habet in facto esse existentiam, quamvis sit in via ad existentiam habendam.

4. arg. Ex identitate existentia cum essentia nulla sequitur infinitas: ergo quamvis existentia cum essentia identificetur, infinita non erit. Prob. antec. 1. Existentia, & essentia creata sunt aliquid limitatum, & finitum; sed finitum additum finito non facit infinitum. Ergo ex identitate existentia cum essentia creata, nulla sequitur infinitas. Prob. min. indivisibile additum alteri indivisibili, non facit divisibile, & extensum. Ergo finitum additum finito, non facit infinitum. Conf. a parit. bona est.

2. Existentia creata realiter eadem est cum sua essentia: nam ipsa existentia creata habet etiam sua predicata essentialia realiter ab ipsa indistincta; & tamen existentia creata infinita non est: ergo idem, quod prius.

3. Ex identitate essentia cum ultima actualitate de linea entis nulla sequitur infinitas: ergo ex identitate illius cum existentia propria, infinitas non sequitur: prob. antec. ex identitate causae finalis cum sua causalitate, quae est ultima actualitas in linea finis, nulla sequitur infinitas; siquidem in probabili Thomist. sent. causalitas finis consistit in allicientis appetitum voluntatis, quae tamen allicientia realiter distincta non est, sed potius identificata cum ipsa bonitate finis, absque vlla infinitate: ergo pariter ex identitate allicientia, & attractione propriae bonitatis, ad

se trahentis, & essentia cum ultima actualitate de linea entis, infinitas inferenda non est.

Resp. ad arg. neg. antec. & min. & ad prob. neg. conf. Ratioque discriminis est, quia indivisibile ex conceptu formali est indivisibile, & illi secundum formalem conceptum repugnat divisibilitas, & extensio, ideoque licet cum alio indivisibili coniungatur, adhuc tamen indivisibile manet; & consequenter nequit praestare extensionem. Finitum verò, quod ex conceptu formali limitatum non est, si semel identificatur cum alio, à quo limitari debebat, totaliter infinitum, & illimitatum evadit: quia nullum relinquitur principium limitationis; & propterea cum existentia creata ex conceptu formali limitata non sit, sed per essentiam limitari debeat; si cum essentia identificata conceditur, erit simpliciter infinita.

Instantia argumenti invenitur in anima, & gratia iustificante, quarum quaelibet finita est; & tamen si anima identificaret gratiam iustificantem, esset infinita simpliciter. Hoc idem etiam haberet intellectus, si intellectionem creatam identificaret. Et substantia creata, si identificaret supernaturalitatem creatam, quamvis omnia ista de facto limitata, & finita sint.

Sed inst. Data identitate

existentiæ cum essentia, posset adhuc existentia per causam efficientem limitari: ergò maneret adhuc principium limitationis; & consequenter infinita non esset: probatur antec. Potest aliquid ex se non limitatum, per causam efficientem limitari, sicut constat in specie expressa creata quidditativa Dei, quæ in probabili sententia Thomistarum, possibilis est, quæ quidem ex se non est limitata, per causam tamen efficientem limitaretur, quia ab intellectu creato esset producta. Ergò data identitate existentie cum essentia, posset adhuc existentia per causam efficientem limitari.

2. inst. Existentia creata prius intelligitur creata, & ab alio producta, quam intelligatur receptibilis in essentia. Ergò quamvis receptibilis non esset, sed eadem realiter cum essentia, adhuc esset limitata. Prob. ant. Esse creatum, & ab alio productum est prædicatum analogice commune ad omnem formam creatam, sive receptibilem, sive receptam, &c. esse verò receptibilem est prædicatum proprium, & particulare formæ receptibilis, sed prædicata communia, priora sunt, quam prædicata particularia. Ergò prius existentia intelligitur creata, & ab alio producta, quam intelligatur receptibilis in essentia.

Resp. ad 1. replicam neg. ant.

& ad prob. dicimus: quod species illa pro priori ad causam efficientem intelligitur receptibilis in intellectu creato; & ideo ante causam efficientem intelligitur ex se limitata per ordinem ad intellectum creatum, in quo receptibilis est.

Ad 2. replicam respondetur. Prædicata superiora esse priora in essendo, & prædicando absolute; non tamen in constituendo, sed potius differentia propria cuiuscunque rei in constituendo speciem prima est: nec species ipsa intelligitur usque quo differentia intelligatur; & ideo existentia creata intra speciem propriam, prius intelligitur receptibilis, quàm ab alio producta; & si differentiam receptibilis non haberet, non esset in tali specie, nec tali modo ratione communem contraheret, quia si differentia esset differentia formæ irreceptibilis, species non esset ab alio.

Ad prob. 2. ant. princ. neg. conf. quia existentia est actus verè, & propriè essentia cōplete, illamque respicit ut potentiam, & proprium limitativum. Unde si cum illa identificaretur, careret limitativo, & evaderet infinita. Non tamen existentia respicit eodem modo suam essentiam incōpletā, nec tanquam verus actus cōparatur ad se ipsam ut potentiam; & ideo quamvis propriam essentiam identificet, limitata manet per ordinem ad essentiam cōplete.

pletam; in qua receptibilis est. Sicut intellectio creata absque ulla infinitate identificat suam essentiam; non tamen identificare potest essentiam, & substantiam agentis, quia ad istam comparatur tanquam verus actus secundus, idcirco limitatus, quia immediate in intellectu, & mediate in substantia operantis receptibilis est.

Ad 3. prob. ant. resp. Sententiam oppositam probabiliorē esse: illa tamen admitta, in qua argumentum procedit, dicimus; existentiam ex conceptu formali importare positivè perfectionē, & idcirco absque infinitate, cum essentia identificari non potest: causalitas vero finis, ex conceptu formali non dicit imperfectionem, quia reperitur in Deo formalitèr, non tamen dicit positivè perfectionem, sed solum permissivè, quia contrahibilis est per causalitatem divinā summè perfectam, & etiam per causalitatem creatam, quæ imperfectionem importat, eo quod causa finalis creata causat, ut in apprehensione existens, & solum intentionalitèr movet: & ita ex idēitate causæ finalis cū sua causalitate infinitas inferēda nō est.

Tandem arg. Quæ realitèr distinguuntur, possunt, saltem per absolutam Dei potētiā, realitèr separari; sed essentia, & existentia creata, realitèr separari non possunt, etiā de potentia absolu-

ta: quia si existentia tollitur, essentia vitra non exiit, nec est in rerum natura: ergo existentia creata realitèr ab essentia distincta non est.

Conf. Non est assignabilis effectus formalis, quem existentia superaddita possit essētiæ præstare: ergo existentia creata non potest esse aliquid superadditum essētiæ, & realitèr ab ea distinctum. Prob. ant. Existentia superaddita non potest præstare essentia, quod sit terminus actionis, quia essentia ratione sui terminat actionem ut quod, & immediate producit, ut quo verò, constituitur in ratione termini per ipsam actionē causæ. Rursus existentia non potest essētiæ tribuere esse per se, eo quod esse per se, est proprius effectus subsistentiæ. Tandem existentia requirit præstare esse in alio receptivè, vel inhæsiivè; hoc enim a receptione, vel eductione præstatur; sed præter hos effectus, alius assignabilis non est: ergo non est assignabilis effectus formalis, quem existentia superaddita possit essentia præstare.

Conf. & vrgetur 2. Dūm Petrus existit in rerum natura cum existentia, quam superaddimus, deficit à Petro carentia essentia, & carentia ista formalitèr, & immediate excluditur per essentiam Petri, ut ab existentia distincta; eo quod cū sola essentia opponitur, contradictoriè immediate; sed

defectus formalis, & exclusio immediata vnius contradictorii, est formalis existentia alterius: ergo dum Petrus existit in rerū natura, essentia Petri, vt distincta ab existentia superaddita, per se ipsam existit. Sicut etiā immediate per se ipsam non essentiam, vel carentiam essentiae sui contradictoriam excludit.

Hac tamen omnia plus, nam facilia sunt, & ad ea resp. ad arg. quidē neg. mai. quia totū, in plurimū cōtrariorum sententia, realiter distinguitur a suis partibus, a quibus tamen etiam de potentia absoluta, separari non potest. Et in sententia Thomist. & aliorū, totum realiter dist. a materia, a quo tamen non potest separari. Et relatio predicamentalis realiter differt a termino, & ab illo separari non potest.

Ad 1. conf. resp. plura falsa cōtinere, videlicet, essentia constitui in ratione termini quo, per ipsam actionē productivam: nam terminus quo, vel producit, vel communicatur per actionē, & in re producta manet: actio vero nec se ipsam cōmunicat, vel producit, nec in termino manet, vt per se manifestum est. Rursus etiam falsum est, esse in alio praeitari formaliter ab educatione, a qua solū provenit efficienter. Et tandem praeter numerata, est assignabilis effectus proprius, quē existentia superaddita possit essentiae prestare, videlicet constituere ip-

sam extra omnes suas causas completē, & in facto esse, & ultimō in linea entis completam, & actuatam, quem effectum formale non potest essentia per se ipsa habere, vt relinquimus probatū.

Ad 2. conf. resp. Exclusionem formalem, & immediatam vnius contradictorii, ex terminis, & absolute non esse existentiam alterius: nam essentia hominis in statu possibilitatis excludit carentiam essentiae, quia eo modo, quo ibi invenitur essentia, non datur carentia illius: & idem de quacumque essentia in illo statu dicendum: & tamen essentia in statu possibilitatis nō existit per se ipsam. Loquendo verō de rebus, quae in rerū natura existunt, dicendū est exclusionē formale, & immediatam vnius contradictorii, esse alterius existentia, tanquam conditionē necessariō requisita, non tamen tantā formam formaliter expellētē. Albedo namque per se ipsam, vt connotantē existentiam exercitā excludit in rerū natura carentia sui ipsius. Et relatio relationis carentia. Et essentia Petri per se ipsa excludit formaliter, nō essentia, non quidē per se ipsam absolute, sed per se ipsam vt exercitē existentem, vel vt connotantem exercitam existentiam.

Instantia manifesta invenitur in sentēt. cōtrariorū ipsa aq; asserūt, existentia virtualiter ab essentia distinguī, in qua essentia, essentia vt vir-

qualiter ab existētia distincta per se ipsam excludit non essentia, vel, carentiam essentie; & tamen essentia ut sic virtualiter ab existentia distincta, non existit per se ipsam: aliās ut virtualiter ab existentia distincta haberet etiam aliam existentiam virtualiter distinctā, de qua idem fier argumentum, & dabitur processus in infinitum. Intellectus etiam Divinus, ut virtualiter a voluntate distinctus excludit carentiam sui: & idem de voluntate dicendum; & tamen intellectus divinus, ut sic a voluntate distinctus non existit per se ipsum, aliās haberet existentiam virtualiter distinctam ab existentia aliorum attributorū, & quod cumque attributum haberet existentia ab existentia alterius attributi virtualiter adæquatē distinctam.

§. Ultimus.

Collocaria ex dictis.

EX dictis inferitur 1. Quod quando D. Th. q. 21. de ver. art. 5. asserit: *dato quod creatura esset suum esse, adhuc tamen creatura non haberet rationem boni, nisi præsupposito ordine ad creatorem*, loquitur dato impossibili, quod videlicet creatura esset suum esse, & simul maneret in ratione creature: si namque in illa hypothēsi creatura maneret, necessario diceretur ordinem ad creatorem.

2. inf. Ea quæ in inferiori-

bus sunt dispersa, posse in superioribus adunari, quando non adest specialis repugnantia. Sicut practicum, & speculativum adunantur in habitu Theologiæ, & in habitu fidei: qui tamen habitus ex conceptu formali imperfectiorem important receptibilis forme; ex quo tamen essentia, & existentia in aliqua creatura, quavis superiori adunentur, sequitur, specialis repugnantia, & infinitas, quam supra probavimus.

Inf. 3. Etiam subsistentiam esse realiter a substantia distinctā. Pro cuius intelligentia notamus: quod sicut in quacunque linea datur aliquis actus ultimus, ita etiam in linea substantiæ datur aliquis ultimus actus, qui dicitur subsistentia, quæ eadem non est cum singularitate, sed ab eâ realiter distincta. Sicut constat in mysterio incarnationis, in quo quidem humanitas singularis sine propria subsistentia fuit assumpta ad subsistentiam divinā.

Nota 2. effectum formalem subsistentiæ esse, reddere substantiam, vel naturam independentem ab alio tanquam a sustentante, & incontinē unicabilem alteri supposito: quæ quidem subsistentia naturam irrationalem constituit suppositum: naturam vero rationalem de non inat personās & ita persona diffinitur: *rationalis natura in actu substantiæ*.

Modò autem doctrina illata prob. Nam quod identificat ultimum

nam actualitatem dicentem perfectionem simpliciter simplicem, est infinitum simpliciter; sed subsistentia est ultima actualitas in linea substantiae, & perfectio simplex, sicut ipsa existentia, & propter similem rationem. Ergo si substantia identificaret subsistentiam, esset simpliciter infinita; & consequenter illam identificare non potest. Contra quam doctrinam non obstat, D. Th. 1. p. q. 3. art. 3. affirmare, quod *in his, quae non sunt composita ex materia, & forma, non differunt suppositum, & natura*. In quibus verbis appertè significare videtur, in Angelis substantiam constituentem suppositum, non esse realiter distinctam à natura.

Non inquam obstant verba ista D. Th. quia suppositum potest accipi radicaliter, pro ipsa natura individua, ad quam consequitur subsistentia; & potest accipi formaliter, pro ipsa natura ut incommunicabili alteri ut supposito sustentanti, secundum quam considerationem, natura involvit formaliter subsistentiam. Ang. autem Præc. loquitur de supposito, solum in prima acceptione; non tamen in acceptione secunda; nam 2. p. q. 4. art. 1. ad 2. expresse fateretur: naturam Angelicam potuisse assumi ad subsistentiam divinam, quia potuit ita proveniri, ut propria personalitate, & subsistentia careret, & hæc de articulo isto, in hoc lib. tex. 17.

ad Philosophum applicanda.

ARTICVLVS II.

Verum Materia habeat propriam existentiam?

§. I.

Sensus difficultatis apperitur, & statuitur nostra conclusio.

IN præsentī difficultate vnum iam probatum supponimus, & inquirimus aliud. Supponimus quidem existentiam materiæ realiter ab illa distingui: & inquirimus, an ipsa materia, & forma vnica, & indivisibili existentia totius existant, an verò tam materia, quam forma habeant proprias, & distinctas existētiās? Quod sub alijs terminis à pluribus disputatur: Vtrum videlicet in composito dentur existentiae partiales? In qua parte duplex versatur sententia: prima concedit materiæ propriam, & partialem existentiam. Illam tuentur PP. Societatis, quibus extra scholam D. Th. plures adhæssere sequaces. Secunda sententia multitudinem existentiarum, tamquam inanem excludit, solumque concedit vnā existentiam dimanantem à forma, qua compositum, & eius partes existunt; consequenterque materiam propriam existentiam non habere. Ita vniuersi Thomistæ cū Ang. Doct. Cum quibus sit.

§. II.

§. II.

Nostra Conclusio.

Materia non habet propriam, & partialem existentiam.

Conclusionem esse mentē D. Th. nullus debet dubitare; ipse namque 1.2.q. 4. art. 5. ad 2. asserit: *Quod idem est esse formę, & materię, & hoc idem est esse compositi.* Quę verba pro conclusione nostra expressissima sunt; prob. tamen ex doctrina D. Th. quia quidquid habet existentiam, est ens in actu; eo quod effectus existentię est, rem in actu constitueres; sed materia prima antecederet ad formam non est in actu ergo propriam existentiam non habet: prob. min. ex D. Th. 1.p. q. 7. art. 2. ad 3. dicente: *Quod materia prima non existit in rerum natura per se ipsam, cum non sit ens actu, sed potentia tantum.* Ergo minor verā est.

Respondebis. D. Th. non negare, materiam esse ens in actu, sed solum esse in actu completo.

Contra tamē est. Quia D. Th. illud affirmat tamquam proprium, & speciale materię; sed non existere in actu completo nō est proprium materię, sed etiam compositi, & antequam unum sit in ipso composito, in actu completo;

ergo solutio ad mentem D. Th. non est.

2. impug. solutio ex D. Th. opusc. 31. approbante, quod asserit Averrois 2. de Anima, quod videlicet; *Materia nullum esse habet, vnde simpliciter loquendo, forma dat esse materię.* Sed quod nullum habet esse, non habet etiam esse incompletum, & partiale; ergo materia antē formam non est in actu, etiam incompleto.

Ex his etiam impugnata manet solutio aliorum asserentium, D. Th. non negare, materiam esse ens in actu antē formam: sed tantum negare, esse ens in actu per se ipsam, vel per existentiam secum identificatam.

Manet inquam impugnata doctrina ista; quia D. Thom. 4. contragentes cap. 81. rat. 3. asserit, *Quod materia non habet esse in actu, nisi per formam.* Ergo ante formam non est ens in actu, sicut corpus non potest esse coloratum ante colorem, quia non nisi per colorem habet esse coloratum.

2. Impug. Quia D. Thom. ut vidimus, asserit; quod idem est esse formę, & materię; sed esse formę non est ante formam; ergo materia ante formam non habet esse, & consequenter ens in actu non est.

Ratione autē conclusio nostra prob. Quia de conceptu formalissimo existentię, est esse ultimum actum, quo res ponitur extra causas

fas ; sed existentia materiae hoc totum repugnat : ergo materia non potest propriam existentiam habere. Mai. patet ex D. Thom. q. vnica de Anima. art. 6. ad 2. asserente , & diffiniendo , existentiam esse vltimum actum , qui est participabilis ab omnibus , & ipsum non participare , id est , omnia ad existentiam ordinari , & per ipsam actuari , illam tamen ad alterum non ordinari , nec per alterum actuari posse : ergo existentia est vltimus actus , quo res ponitur extra causas. Mi. autem princ. prob. Existentia materiae esset potentialis , & actuabilis per existentiam formae : ergo non esset vltimus actus ; quia vltimū in aliqua linea , essentialiter repugnat ad alterum ordinari ; post vltimum namque in aliqua linea nō datur aliud. Sicut non datur aliud ante primum. Ant. prob. Existentia totius , quae in sententia leuitarum , ex partialibus existentibus resultat , est vna per se : ergo existentia materiae erit potentialis , & actuabilis per existentiam formae ; quia totum per se debet habere partes , quarum vna ad alteram ordinetur.

Ad rationem istam aduersarij an si sunt negare maiorem : asserunt namque de conceptu formali existentiae in communi non esse , quod sit vltimus actus , sed hoc dumtaxat existentiae completae convenire. Vnde pro inconuenienti non habent quod existen-

tia materiae , quae in eorum sententia , partialis , & incompleta est , per existentiam formae , actuabilis , & determinabilis sit.

Hoc est principium inexpugnabile contrariorum , in quo omnes vnanimiter conveniunt , in negando videlicet diffinitionem existentiae ; quod quidem impugnatur.

1. ex D. Tho. qui q. 7. de pot. art. 2. ad 9. asserit : quod esse nihil addi potest , quod sit eo formalius , ipsumque determinet , sicut actus potentiam ; sed si aliqua existentia non esset vltimus actus , sed potius esset ad alteram ordinabilis , & actuabilis per aliam , iam vna existentia esset altera formalius , ipsamque terminaret , sicut actus determinat potentiam : ergo repugnat aliquam existentiam non esse vltimum actum.

2. rejicitur. Existentia in communi , ex conceptu formali est actus vltimus ad alium non ordinabilis : ergo repugnat existentia aliqua , quae non sit vltimus actus : prob. antec. Existentia in communi , ex conceptu formali est actus secundus in linea entis ; sed actus secundus cuiuscumque lineae , in eadem linea vltimus actus est , vt per omnes discutienti constabit : ergo existentia in communi , ex conceptu formali est vltimus actus.

3. efficitur solutio. Quia in communi contrahitur

da-
m
per
xis-

existentiam partialem, & potentialem: ergo non est dabilis existentia potentialis, & partialis ad alteram ordinata: prob. ant. existentia in communi contrahibilis non est per illud, quod secundum ultimam differentiam est extra lineam actus secundi; siquidem existentia essentialiter est in linea actus secundi; & consequenter non poterit contrahi per illud, quod secundum ultimam differentiam est extra lineam actus secundi; sed existentia partialis, & potentialis secundum ultimam differentiam, est extra lineam actus secundi: ergo existentia in communi per existentiam partialem, & potentialem contrahibilis non est: probatur min. Existentia potentialis secundum ultimam differentiam, est extra lineam actus: ergo etiam est extra lineam actus secundi. Cōf. evidens est. Et ant. prob. Existentia potentialis secundum ultimam differentiam, est in linea potentiae; siquidem secundum ultimam differentiam potentialis est, & ad alteram ordinata: ergo secundum ultimam differentiam extra lineam actus est.

4. impug. Si semel vna existentia per alteram actuatur, debet per aliam existere: nam si vna actuatur alteram, communicabit illi proprium effectum formalem, & consequenter illam reddet existentem; sed vna existentia nequit per aliam existere. Ergo non potest vna ad alteram ordinari. Prob. min. quod existentia habet à se in genere causæ formalis

non potest habere ab alio in eodē genere causæ. Sicut patet in forma substantiali, quæ non potest habere speciem ab alia forma, quia illam habet à se in genere causæ formalis; & propter eandem rationem non potest quantitas extensionem ab alia forma desumere; sed existentia habet à se in genere causæ formalis existere. Ergo existere non poterit per alteram existentiam.

Respondebis fortasē. Quod existentia potēialis habet à se existere incompletē: & ita poterit completē existere, habere per alteram existentiam.

Contra tamē est. Quia forma substantialis habet à se in genere causæ formalis esse actum primū & quantitas extensionem, non possunt ab alijs formis similes effectus, nec completē, nec incompletē participare; sed existentia habet à se in genere causæ formalis existere. Ergo nec completē nec incompletē poterit existere per alteram existentiam.

2. impug. Vnius rationis formalis non datur alia; sed existentia est ratio formalis existendi. Ergo nec completē, nec incompletē potest per aliam existere.

3. Existentia ex conceptu formali est complera in genere existendi, vel faciendi formaliter existere. Ergo vna existentia nec completē poterit existere per alteram existentiam. Prob. ant. Primum in quocūque genere debet esse ex conceptu formali in eodem genere completum;

tum : nãm primum in quocumque genere est illud à quo cætera sunt talia ; & consequenter omnia participant ab illo , ipsum verò non participat ab alijs , ac proindè completum est ; aliàs ab alijs participaret completionem ; sed existentia ex conceptu formali est primum principium in genere existendi , sicut forma substantialis est primum principium in genere dandi speciẽ , & quantitas in linea extendendi , & relatio in genere referendi. Ergò existentia in genere existendi completissima est.

2. prob. conclusio. Effectus formalis existentie est constituere rem extra omnes suas causas ; sed materia ex se , & antecedenter ad formam extra omnes causas non est ; siquidem antè formam non est extra causalitatem ipsius formæ. Ergò antè formam nequit habere existentiam. Prob. mai. Effectus formalis existentie est , constituere rem completè extra statum possibilitatis ; sed quando res non est extra omnes suas causas , non est completè extra statum possibilitatis , sed adhuc manet in potentia suæ causæ. Ergò effectus formalis existentie est , constituere rem extra omnes suas causas.

3. prob. concl. Partes totius sunt extensæ per quantitatem , & existentiam , qua totum extensum est , & per eandem albedinem , omnes partes redduntur albæ. Ergò per existentiam totius poterunt

existere omnes partes ; consequenterque ut materia existat , non erit necessaria existentia diversa ab existentia totius.

Confi. Si materia propriam existentiam haberet , esset composita ex potentia , & actu ; & consequenter non esset primum subiectum , nec esset pura potentia. Et forma similiter non esset primus actus ; siquidem alium actum supponeret. Ergò materia non potest propriam existentiam habere.

2. confi. & vrgetur. Eadem actione , qua producitur totum , producantur eius partes. Ergò per eandem existentiam existunt : quia productio ponit terminum sub existentia. Ex quo etiam habetur , quod si materia pro priori ad formam existeret , pro priori etiam ad formam esset ultimò completa ; eo quod esset in ultimo termino productionis : nãm ultimus terminus productionis est ipsa existentia , ad quam actio productiva ultimè terminatur.

4. prob. concl. Quia ex duobus entibus in actu non potest vnũ ens per se resultare ; sed si materia propriam existentiam haberet , & similiter forma , essent duo entia in actu : nãm effectus existentie est , rem in actu constituere. Ergò ex materia , & forma non posset fieri vnum ens per se , quale est compositum substantiale. Mai. Prob. 1. Propterea nãmque in doctrina Arist. 8. Metaph. tex. 13. Ex subiecto , & accidenti non potest vnum
per

per se resultare, quia accidens advenit subiecto iam in actu constituto, per formam videlicet substantialem: ergo ex duobus entibus in actu non potest vnum per se resultare. Et propterea D. Th. opus. 15. c. 7. approbat consequentiam veterum Philosophorum, qui ex quo materia est ens in actu, inferebant per se solam esse rerum omnium substantiam, & formam illi advenientes, esse omnino accidentales, non constituentes vnum per se cum materia.

2. Ens per se solum fit ex actu, & potentia; sed duo entia in actu non se habent ut actus, & potentia, sed tantum se habent ut vnum in actu, & alterum in actu: ergo ex illis non potest vnum per se resultare. Et ideo ex huminitate, & verbo resultat vna persona per se quia humanitas comparatur ad substantiam divinam, tanquam potentia actuabilis, & complebilis per ipsam; non tamen ex natura divina, & humana resultat vna natura totalis, propter rationem oppositam. Nec ex intellectu divino, & humano resultat vnus intellectus totalis: quia intellectus humanus non se habet ut potentia actuabilis per intellectum divinum.

§. III.

Argumentis contrariorum occurritur.

Contra concl. istam arg. 1. Materia antè formam, verè, & propriè existit: ergo habet

propriam, & partialem existentiam: prob. ant. Omnis causa pro priori quo causat, debet existere; sed materia pro priori ad formam causat formam ipsam in genere causæ materialis, in quo genere formam præcedit: ergo materia antè formam verè, & propriè existit.

Resp. aliqui Thomistæ, materiam antè formam iam intelligi existentem, non per illud, per quod est prius natura tam forma, quam existentia, sed per ipsam existentiam, à qua nō potest pro illo priori præscindere; nam quod solum prioritate à quo alterum præcedit, semper cum alio intelligitur. Sicut Pater semper intelligitur cum Filio quē antecedit prioritate à quo. Et actus liber semper intelligitur cum termino producto, quem tamen prioritate à quo antecedere debet. Et substantia, quæ est subiectum quantitatis, semper cum quãtitate, & extensione intelligitur.

Hæc tamen solutio doctrinæ Thomistarum firmiorem, & magis principiis Metaphysicæ conformem, & simul causarum prioritatem evertit. Causarum namque prioritatem tollit, quia si materia antè formam intelligitur existens formalitèr, & completè, non potest formam præcedere prioritate natura; ergo tollitur causarum prioritas. Prob. ant. si antè formam intelligitur existens completè, & formalitèr, antè formam etiam intelligitur cum ultimo actu, qui est existentia; sed si antè formam

intelligitur

intelligitur cum ultimo actu, etiam intelligitur cum actu primo, qui est ipsa forma. Ergo antequam formam intelligitur cum forma, & consequenter non precedit ipsam prioritate naturae, nisi simul verificetur, precedere, & non precedere formam. Precedere quidem, ut supponimus. Et non precedere, quia antequam formam intelligitur cum forma.

Explicatur, & vrgetur impugatio. Implicat materiam pro priori ad formam, intelligi cum effectu formae. Ergo implicat intelligi existentem antequam formam. Pater consequenter, quia non potest intelligi existens, vel cum effectu existentiae, quin intelligatur cum effectu formae, qui essentialiter prior est. Antequam verò probetur. Effectus formalis formae est ipsa forma communicata formaliter; sed implicat, materiam antequam formam intelligi cum forma pro illo priori aliàs intelligeretur prior, & non prior forma. Ergo implicat intelligi cum effectu formali formae.

3. impug. solutio. Pro illo priori, quo materia precedit formam, precedit etiam existentiam prioritate naturae, ut per se manifestum est; sed pro illo priori quo, materia precedit etiam effectum existentiae: ergo implicat materiam, pro illo priori existentem intelligi: aliàs intelligeretur existens antequam effectum existentiae:

4. Implicat subiectum antequam

formam intelligi cum effectu formalis formae. Sicut implicat subiectum intelligi album, antequam intelligatur albedo. Et intellectum intelligentem in actu secundo completè, & formaliter, antequam intelligatur intellectio. Et substantia: quantificatam, & extensam, antequam quantitas intelligatur; sed materia, pro illo priori quo precedit tam formam, quam existentiam, intelligatur antequam existentiam, & formam: ergo implicat intelligi existentem pro illo priori.

5. Solutio praedicta in equivoco laborat. Nam aliud est, materiam pro illo priori intelligi sine existentia, aliud verò non intelligi cum illa: primum quidem falsum est, quia materia nequit intelligi sine illo, quod habet pro instanti reali temporis, qualiter materia habet existentiam, dum recipit illam. Secundum autem est verum, quia materia pro illo priori, nondum intelligitur completè, & formaliter cum forma, quam antecedit prioritate naturae; & consequenter nondum intelligitur cum existentia completè, sed solum incompletè & virtualiter, quatenus pro illo priori causat & recipit formam; ac proinde est in fieri, & in via ad habendam existentiam.

Exempla verò quibus videtur praedicta solutio ad propositum non veniunt: nam illud quod prioritate naturae alterum antecedit, non

non intelligitur cum alio, ut ex-
tente formaliter pro eodem prio-
ri: alias non intelligeretur ut an-
tecedens ipsum; quamvis ve-
rum sit, non posse intelligi quin
intelligatur aliud, ut pro alio
posteriori consequutum. Sicut ac-
tus liber, & scientia practica Dei
non possunt intelligi, quin intel-
ligatur effectus ut consequutus
pro posteriori naturæ; non ta-
men intelligitur effectus ut præ-
cedens in eadem prioritate suæ
causæ. Neque Filius in divinis in-
telligitur ut præcedens in eadem
prioritate originis, in qua intel-
ligitur Pater, quamvis non pos-
sit Pater intelligi, quin intelli-
gatur Filius, ut pro alio poste-
riori originis extitutus. Circa
eandem solutionem, & doctrinā
plura facillimè occurrunt, quæ
tamen examinare non licet, nè
tēpus innaniter consumatur. Re-
lieta igitur solutione ista, aliter.

Ad argum. resp. neg. ant.
& ad prob. dist. mai. existere via-
liter, & in fieri, vel in facto esse,
conc. mai. Existere in facto esse,
neg. mai. & conc. min. neg.
conseq. Licet namque causa ef-
ficiens pro illo priori, quo cau-
sat, debeat existere completè;
eo quod causa efficiens agit in
quantum est in actu, & tendit ad
communicandam existentiam, &

debet existentiam habere. Cau-
sæ enim primæ non
est, sed ut sit, non
potius accipit illud à

Mag. Freyler.

forma; & quando causat tendit
ad esse acquirendum, & existen-
tiam recipiendam. Et ideo pro
priori, quo causat solū existit via-
liter, & in fieri, quatenus est inten-
dētia, & via ad existentiam habēdā.

Solutionem istam nostram,
& communem Thomist. diffi-
cultatē magnā involvere, & diffi-
cilitèr intelligi, affirmat quidam
ex nostris: & illam impugnat.
Quia si materia pro illo priori
verè tendit ad acquirendam exis-
tentiam, hoc, quod est materiam
tendere ad existentiam, verè exis-
tit in rerum natura: quia sicut
Petrus currere, est cursum Pe-
tri existere ita materiam tende-
re, est tendentiam materiæ verè
existere: ergo etiam ipsa mate-
ria pro illo priori verè existit. Nā
implicat materiam pro illo prio-
ri exerceri exercitio existenti, &
eam non existere simul.

2. Si materia per solam sub-
iectionem ad causam efficientē
transit de statu possibilitatis, ad
statum accidentālē vialitèr exis-
tendi, per eandem subiectionem
poterit ad formalem existentiam
transire; hoc admittendum non
est. Ergo materia pro illo priori
verè existit, & non solū est in
via ad existentiam per subiectio-
nem ad causam efficientem inci-
pientem producere.

3. Materia in illo statu via-
li habet aliquid, per quod distin-
guatur à nihilo. Ergo habet exis-
tentiam, vel existentia necessaria

non est, vt res aliqua à nihilo dif-
tinguatur.

4. Si doctrina vera est, materia pro illo priori habet actu rationem puræ potentiae, & subiecti receptivi. Ergò pro illo priori distinguitur à se ipsa intra statum possibilitatis. Ergò est ens simpliciter pro illo priori, & verè existens : nam secundum D. Th. 1. p. q. 5. art. 1. ad 1. *Secundum hoc aliquid simpliciter dicitur ens, secundum quod primò discernitur ab eo, quod est in potentia tantum.*

5. In illo statu viali, materia est iam extra causam efficientem. Ergo est etiam extra omnes alias causas; & consequenter existit: nam causa efficiens non aliter agit, & producit effectum, quam extrahendo illum extra suas causas; eo quod causa efficiens effectui extrinseca est, & non dat illi esse per se ipsam, sed media causa formali. Sicut album non producitur effectivè, nisi quatenus efficitur albedo, quæ est causa formalis albi.

6. Implicat formam, quæ educitur de potentia materiæ. intelligi pro aliquo priori vt à causa efficiente, & non intelligi educam: ergo implicat materiã intelligi pro aliquo priori vt à causa efficiente, & non intelligi vt habentẽ esse à forma; & consequentè extra causam formalem: patet conf. Quia non minus materia pendet à forma, quam forma pendet à materia.

7. Materia, vel accipit illud esse viale à forma, vel habet aliudè: si aliudè habet: ergo causa formalis illius non est forma; & consequentè effectus ille non dependet à forma, sed potius ante illam erit cōpletè productus extra omnes suas causas: Si verò illud esse venit à forma, non potest esse ante formam; quia effectus formalis formæ ante formam non est; ac proindè materia non habebit esse viale antecedentè ad formam.

Hęc tamen faciliora sunt, quam à viro docto sperarem. Et ad 1. resp. dist. ant. verè existit secundùm quid, & in via, conc. ant. Absolutè, & simpliciter, neg. ant. & conf. Illud namque esse viale non est distinctum ab ipsa materia, sed potius est materia ipsa vt primo incipit terminare actionem causę efficientis: cumque materia vt primò incipit terminare actionem causę efficientis, solum existat vialitèr: indè est, quod illud esse viale solum vialitèr existit, sicut & ipsa materia. Ad eum modum, quo materia pro priori ad formam causat formam, & refertur ad illam relatione transcendentali, & materiam ità causare, & referri, existit in rerum natura; & tamen illa relatio, & causalitas materię non existit completè, sed solum vialitèr.

niente forma nõ erit. Ergò modò completè existit, vel nunquam existit completè.

Resp. quod illud esse viale, quantum ad denominationem non non erit adveniente forma: quia quantum ad denominationem, dependet à præcissione, & ab hoc statu incompleto, qui incapax est, vt aliquando sit completus. Illud tamen esse viale, adveniente forma erit quoad entitatem, sicut etiam ipsa materia, à qua illud esse quantũ ad entitatem diversum non est.

Ad 2. resp. Statum vialem nihil aliud esse, quàm ipsam materiam vt incipientem moveri, & terminare actionem causæ efficientis; & ideò mirum non est, materiam per subiectionem ad causam efficientem ad hunc statum pervenire. Existencia verò formalis provenit ab existentia tanquã à causa formalis; & propterea non potest materia per solam subiectionem ad causam efficientem, & sine existentia formali transire ad existendum formalitèr.

Ad 3. resp. Materiam in illo statu viali incipere iam moveri, & connotare actionem causæ efficientis, per quod distinguitur à nihilo, non quidè consumativè, & completè, sed incompletè, & vialitèr; ad quam distinctionem existentia in recto necessaria non est, sed solũ de connotato, quatenus materia tendit ad ipsam.

Mag. Froylan.

Ad 4. resp. Materiam pro illo priori habere actu rationem puræ potentiaæ actualitate viali ipsius essentia, vt connotantis actionem causæ efficientis, & vialitèr à se ipsa intra statũ possibilitatis distingui; & ita non esse ens simpliciter, quia esse simpliciter est illud per quod res ipsa completè, & in facto esse primò discernitur ab eo, quod est in potentia tantũ, quod quidè esse solũ præstatur ab existentia formali. Et in hoc sensu intelligendus est D. Thom.

Ad 5. resp. Materiam in illo statu viali esse etiam extra causam efficientem, & extra omnes alias causas vialitèr, & incompletè: quia incipit moveri per causam efficientem, & est in via, vt ponatur extra formam, & existentiam completè, & in facto esse; non tamen esse materiam pro illo priori extra causam efficientem completè, eo quod nondum est completè extra formam, & existentiam, quibus completetur actio causæ efficientis, quæ non dat esse completum, vsque quo effectus sit completè extra omnes suas causas.

Ad 6. resp. Materiam pro priori, quo intelligitur cum prima dependentia exercita à causa efficiendi, nondũ intelligi educatam completè, & in facto esse, sed solũ vialitèr, & in fieri: quia actio eductiva completa non est vsque ad ipsam existentiam, &

eodem modo intelligi materiam vt habentem esse à forma vialitèr, & in fieri.

Ad 7. resp. Materiam habere illud esse vile à se ipsa vt connotante actionem exercitam causæ efficientis, & incipiente moveri; & tendere ad formam, & existentiam; & consequentèr ipsam materiam esse causam formalem talis esse quantum ad denominationem, quam præstat, non tamen illius quantum ad entitatem, quæ distincta non est ab entitate materiæ: & idè illud esse quantum ad entitatem non esse completè ante formam extra omnes suas causas; de quo ante dictum est.

Sed inst. Materiæ pro priori ad formam debetur concursus ad formam recipiendam: quia causæ proximè dispositæ debetur concursus, & materia pro illo priori proximè disposita est ad formam recipiendam; sed concursus non debetur causæ possibili, sed causæ existenti: ergò materia pro illo priori existit.

2. inst. Eodem proportionali modo se habet materia respectu formæ, quo se habet essentia completa respectu existentia, sed essentia completa est causa efficiens respectu existentia, quia est principium dimanationis illius, & principium dimanationis reducitur ad genus causæ efficientis: ergò etiam materia est causa efficiens respectu for-

mæ; & consequentèr pro priori ad formam existit.

3. Intellectus est causa materialis intellectiōis; & tamen pro priori ad illam intelligitur existens: ergò idem de materia comparativè ad formam.

Resp. ad 1. repl. quod vt concursus debeat materiae pro priori ad formam, sufficit materiam esse proximè dispositam, & ad hoc satis est, quod pro illo priori sit proximè capax habendi formam, & vialitèr existendi. Vndè si materia nullam haberet dispositionem ad hanc formam potius quàm ad aliam, non deberetur illi concursus, nisi tantum ad aliquam formam vagè; eo quod materia nō potest existere sine vlla forma.

Ad 2. Esse duplicem dimanationem, vnam quidè strictam, & propriam, qua passionēs ab essentia dimanant, & consequuntur ex principiis specificis, vel communibus; quæ dimanatio reducitur ad genus causæ efficientis. Aliam autem esse dimanationem latam, qua omnia quæ sunt per eandem actionem, dicuntur ab essentia dimanare: qualia sunt omnia prædicata logicè contingentia pertinentia ad quintum prædicabile, inter quæ existentia numeratur; & hæc dimanatio nō reducitur ad genus causæ efficientis, & ita paritas adducta nulla est.

Ad 3. Intellectum respec-

tu intellectus non solum esse causam materiale, sed etiam esse causam efficientem, & ita mirum non est, quod pro illo priori existat.

Sed inst. Intellectus respectu speciei intelligibilis solum est causa materialis, & tamen praevis ad illam intelligitur existens: ergo de ratione causae pure materialis est existētia pro illo priori, quo causat.

Resp. intellectum in ordine ad speciem intelligibilem esse causam materiale secundum quid talem, quatenus ab illa solum habet esse tale secundum quid; & ita pro priori ad ipsam intelligitur cum existentia simpliciter. Sicut compositum substantiale intelligitur cum existentia simpliciter pro priori ad accidentia, à quibus tantum accipit esse secundum quid tale. Materia verò est causa simpliciter respectu formae, & ideo dispar est ratio.

Dices. Causa materialis simpliciter talis fundat relationem predicamentalem ad formam, ut modò supponimus ex doctrina D. Th. sed relatio predicamentalis existentiam extremorum requirit: ergo etiam causa materialis simpliciter talis debet habere existentiam pro eo priori, quo causat.

Resp. facile. Relationem predicamentalem requirere extrema existentia pro eodem ins-

Mag. Freylan.

tanti reali temporis, & in quo, non tamen pro omni priori à quo. Sicut 1. p. q. 14. dicitur de notitia intuitiva, quae non requirit praesentiam obiecti, nisi pro eodem instanti reali temporis, & in quo: nam notitia intuitiva quam Deus habet de rebus, prioritate à quo rerum existentiam praecedit, siquidem illam efficienter producit.

2. arg. Materia est ingenerabilis, & incorruptibilis. Ergo non potest existere per existentiam formae: aliàs adveniente forma acquireret existentiam, & forma deficiente existentiam amitteret, quod esset verè generari, & corrumpi.

Conf. 1. Si materia existeret per existentiam formae, causaret se quando causat formam: quia saltē mediātē causaret existentiam sui proveniētē à forma, hoc non est dicendū. Ergo materia non potest existere per existentiam formae, sed propriam, & partialem existentiam debet habere.

Conf. 2. Materia est causa efficiens suarum proprietatū antecedentē ad formam; sed causa efficiens supponitur existens. Ergo materia pro priori ad formam existit.

Respondetis materiā habere proprietates metaphysicas, sicut esse ingenerabile, & incorruptibile, & appetitum formarū, & huiusmodi alias, quae efficienter à materia non procedunt; nō ta-

men habere aliquas proprietates physicas, physice à materia dimanantes, & physice efficienter à materia productas.

Sed contra est. Quia quantitas est proprietas physica materiæ, cui competit soli, & semper, & aliàs est proprietas realiter à materia distincta, quæ propter distinctionem realem potest à materia efficienter produci: ergo materia habet proprietatem physicam efficienter producibilem ab ipsa.

Resp. ad argum. Corruptionem esse transitum de esse ad non esse; cumque materia quando formam amittit, non transeat de esse ad non esse, sed de esse quod habeat, ad novum esse formæ advenientis; inde fit materiam non corrumpi, & propter similem rationem non generari, quia nunquam transit de non esse ad esse, nisi quando creatur, sed transit de esse sub una forma ad essendum sub alia.

Ad 1. conf. resp. quod sicut materia causando formam, non causat mediatè se ipsam: quia causat formam in genere causæ materialis, à qua tamen non causatur in hoc genere, sed in genere causæ formalis; ita causando formam causat etiam in genere causæ materialis existentiam sui mediatè, sicut illam mediatè, recipit, non tamè causat mediatè se ipsam; eo quod materia ab existentia, quæ

recipit, non causatur ut à causa materiali, sed ut à causa formali.

Ad 2. conf. bona est solutio inter arguendum data, & ad repl. resp. nullam esse proprietatem physicam à materia verè in composito immediatè dimanantè: sed omnè proprietatem, etiam ipsam quantitatem à forma secundum gradum particularè, vel communè immediatè dimanantè. Et si quantitas invenitur ubique materia, & non in alijs materia carentibus, hoc idè est, quia solum in rebus materialibus invenitur forma secundum gradum corporeitatis, à quo quantitas dimanat.

3. arg. Existentia est actus essentis; sed materia habet propriam essentiam diversam ab essentia formæ. Ergo propriam existentiam habebit.

Resp. existentiam esse actum immediatū, non quidè essentia incompletè, qualis est essentia materiæ, sed solum essentia completa, quæ sola capax est ut immediatè per existentiam extra causas ponatur.

Sed inst. Ergo datur essentia incompleta: ergo etiā datur existentia incompleta: nam existentia cum essentia proportionari debet.

Resp. existentiam quantum ad hoc debere proportionari cum essentia solum, quam immediatè actuat quaque immediatè constituit extra causas, quæ solum est essentia completa.

Dices. Existentia debet proportionari cum essentia completa, ut concedimus; sed essentia completa componitur ex duplici essentia partiali: ergo etiam existentia componitur ex partibus existentibus.

Resp. dist. mai. proportionem possibili, & debita, conc. mai. proportionem repugnanti ultimo termino; neg. mai. & conc. min. neg. conf. Quia existentia est ultimus terminus, & ita proportionari non debet cum essentia, quantum ad compositionem ex pluribus: nam de ratione ultimi termini est simplicitas, & unus terminus ultimus sufficit ad actuandas omnes partes subiecti recipientis. Sicut una figura sufficit ad figurandas omnes partes quantitatis, cuius est ultimus terminus, quapropter proportio existentiae cum essentia debet esse solum quantum ad alia, quatenus videlicet existentia, & essentia sunt eiusdem ordinis, & comparantur per modum potentiae, & actus.

4. arg. Non implicat ultimum actum alicuius lineae ad alterum ordinari: ergo non implicat existentia partialis propria materiae, & ad aliam ordinata; prob. ant. 1. Nam in sententia probabili, materia habet actum metaphysicum, qui in hac linea est ultimus actus, & tamen actus iste actuatur per ultimam differentiam formae, & ad ipsam ordinatur: ergo non im-

plicat ultimum actum alicuius lineae ad alterum ordinari.

2. Intellectio est ultimus actus in linea intellectiva, & tamen ordinatur ad ultimum actum de linea intelligibili passiva, scilicet ad verbum: ergo idem quod prius.

3. Sicut post ultimum non est dabile aliud ultimum, ita ante primum non est dabile aliud primum; & tamen potest unus primus actus alterum supponere, & unus ad alterum ordinari. Sicut forma embrionis ordinatur ad formam hominis: ergo idem.

Resp. Actum metaphysicum materiae non ordinari ad actum metaphysicum formae: quia differentiae divisione generis sunt oppositae inter se, & ideo non potest una ad alteram ordinari, nec actuari per aliam.

Sed contra. Quia actus metaphysicus materiae est ratio purae potentiae; sed ratio purae potentiae per formam actuabilis est, & ordinatur ad illam: ergo actus metaphysicus materiae debet actuari per actum metaphysicum formae, & ad ipsum ordinari.

Resp. dist. mai. Ratio purae potentiae metaphysice considerata, conc. mai. Physice sumpta, neg. mai. & dist. min. Ratio purae potentiae physice sumpta, conc. mi. Metaphysice considerata, nego min. & consequ. Ratio namque purae potentiae physice considerata ordinatur ad

formam, sicut & ipsa materia; considerata tamen metaphysicè solum habet esse differentiam contractivam rationis communis ad materiam, & formam; differentia autem contractiva rationis communis, ut talis est, non ordinatur ad alteram differentiam, sed potius cum illa essentialem oppositionem importat.

Ad 2. prob. princ. antec. resp. ultimum unius generis bene posse ad ultimum alterius generis ordinari. Sicut intellectio, quæ est ultima actualitas in linea intelligibili activa, ordinatur ad verbum, quod est in linea passiva. In eadem verò linea implicat esse plures ultimos actus; & ita in materia dari non potest existentia, quæ est ultimus actus in linea entis, ordinata ad existentiam formæ, quæ etiam in linea entis ultimus actus est.

Ad 3. Vnum primum actum posse ad alterum ordinari ordinatione communiter accepta, qua omne imperfectum ab ipsa natura ordinatur ad perfectum; in quo sensu forma embrionis ordinatur ad formam hominis, vel per modum dispositionis, vel per modum viæ, vel per modum essentialis requisitis non tamen posse unum primum actum ordinari ad alterum, ut actuabilem per ipsum. Unde nec forma embrionis potest per formam hominis actuari, & ideo ex argumento non in-

fertur esse possibile existentiam partialem in materia actuabilem per existentiam partialem formæ.

Sed inst. Potest unus primus actus ad alterum ordinari, in sensu explicato, & non actuari per illum. Ergo poterit existentia materiæ ordinari ad existentiam formæ, quin per illam actuetur.

Resp. neg. supposit. consequentis. Quia sicut implicat dari materiam, quæ per formam actuari non possit, ita implicat dari partialem existentiam in materia, quæ per existentiam partialem formæ actuabilis non sit.

Sed inst. Potest forma actuare materiam, quin existentia formæ actuaret existentiam materiæ. Ergo potest dari existentia in materia, quæ per existentiam formæ actuabilis non sit. Prob. ant. si Pater Divinus assumeret humanitatem, quam modò habet Filius, actuaret illam; & tamen non actuaret subsistentiam filij; eo quod una subsistentia divina per aliam actuari non potest. Ergo poterit etiam forma actuare materiam, quin existentia formæ actuaret existentiam materiæ.

Resp. neg. conf. quia subsistentia Verbi Divini non est ab intrinseco ipsius humanitatis; & ita potest subsistentia Patris actuare humanitatem, non actuando subsistentiam Verbi. Existentiæ verò materiæ esset ab intrinseco ipsius; & ita
sicut

sicut materia per formam actuat, ita existentia materiæ esset actuabilis per existentiam formæ.

5. arg. Non implicat existentia partialis : ergo est possibilis in materia prima : probatur antec. Existentia qua existit anima separata est existentia partialis; siquidem est existentia vnius partis, videlicet formæ quæ per se ordinatur ad totum substantiale componendum : ergo non implicat existentia partialis.

Resp. dist. conf. Partialis ex parte rei existentis, conc. conf. ex parte existentia, neg. consequ. Existentia namque animæ separata, solum improprie, est partialis, nimirum ex parte rei existentis, quæ est quædam pars; proprie tamen, & ex parte existentie totalis est : quia potest etiam reddere materiam existentem, si forma uniatur cum illa.

Dices. Existentia illa non potest facere materiam existentem. Ergo nulla est solutio. Prob. ant. Existentia illa est spiritualis, & consequenter est improporcionata materiæ. Ergo materiam nequit reddere existentem.

Resp. Quod sicut anima rationalis ut quod, & formaliter spiritualis est, ut quo tamen, & virtualiter est materialis, ita existentia formæ ut quo materialis est, & ideo est proporcionata materię, ipsamque actuare potest.

6. arg. Non repugnat ultimum actum de linea intellectiva

ordinari ad alium ultimum intra eandem lineam, sicut assensus premissarum ordinatur ad assensum conclusionis, cum quo simul reperitur. Et cognitio vespertina in Angelis refertur ad matutinam, ut 1. p. q. 58. art. 6. & 7. docet Ang. Doct. & idem de cognitione sui ipsius, quam simul habet Angelus cum visione beatifica, sicut 1. p. quæst. 62. art. 6. docet ipse D. Th. Ergo non repugnat ultimum actum de linea entis, qualis est existentia ad alterum ordinari.

Resp. neg. conf. & ratio discriminis est, quia actualitas de linea intellectiva, respicit aliquid extrinsecum, videlicet obiectum, à quo accipit speciem; cumque sæpè contingat obiecta esse inter se subordinata, inde fit etiam vna intellectionem posse ad alteram ordinari sicut in exemplis argumenti contingit. Vna tamen actualitas de genere entis non respicit aliquid extrinsecum, ratione cuius ad alteram ordinatur; sed solum respicit essentiam, quam intrinsicè actuatur, & ita ultimus actus de linea entis, ad alterum ordinari non potest.

Addimus, quod ultimus actus de linea entis habet pro effectu formali constituere rem extra causas, posita vero quacumque re extra suas causas non potest ulterius extra causas poni, & ideo ultimus actus de linea entis non potest ad alterum ordinari; intellectio

lectio autem actualitatem intellectum in ordine ab obiectum determinatum, & ita relinquit locum, ut in intellectu actualitatem per unam intellectum actualitatem etiam in ordine ad aliud obiectum, per intellectum alteram. Instantia est in ipsa intellectum, quae est actualitas totalis in linea intellectiva, & ad alteram ordinatur, & tamen actualitas totalis de genere entis ad alteram ordinari non potest: ergo inter utramque actualitatem dispar est ratio.

Sed inst. idem una intellectum potest ad alteram ordinari, quia obiectum unius intellectum ordinatur ad obiectum alterius; sed etiam materia ordinatur ad formam. Ergo existentia, & actualitas materiae poterit etiam ordinari ad existentiam, & actualitatem formae.

Resp. dist. min. ad formam tanquam ad comparantem, ut ex utraque unum per se componatur conc. min. aliter neg. min. & consequentiam. Materia namque ordinatur ad formam, ut ex utraque resultet unum per se, quod fieri non posset, si materia, & forma proprias existentias haberent, eo quod ex duobus entibus in actu non potest unum per se resultare.

Sed inst. maior unitas resultat ex intellectu, & obiecto, quam ex materia, & forma; & tamen intellectus, & obiectum sunt duae entia in actu, & proprias habent

existentias: ergo quavis materia propriam existentiam haberet posset ex illa, & forma unum per se resultare. Prob. mai. Unitas intellectus, & obiecti in esse intelligibili est unitas per identitatem; unitas vero compositi ex materia, & forma est unitas per compositionem, quae minor est: ergo maior unitas resultat ex intellectu, & obiecto, quam ex materia, & forma.

Resp. neg. 1. consequ. quia unitas, quae resultat ex materia, & forma est unitas compositionis potens unam partem per alteram actuali, quod fieri non posset si utraque pars propriam existentiam haberet. Unitas vero obiecti; & intellectus est unitas intentionalis, vel in esse intelligibili, quae non requirit unam partem per alteram actuali, & idem ex duobus entibus in actu, talis unitas resultare potest.

Alijs terminis resp. materia, & formam ordinari ad componendum totum, tanquam partes incompletas per modum potentiae, & actus, & ideo una ad alteram ordinatur, & per aliam actualitabilis est. Unitas vero intentionalis solum requirit unam partem, videlicet intellectum ad alteram ordinari tanquam ad obiectum à quo habet speciem, & propterea talis unitas ex pluribus completis resultare potest.

7. arg. Materia terminat diversam actionem, ab actione pro-

productiva formæ, & ipsius compositi: ergo habet existentiam diversam ab existentia totius, & ipsius formæ. Prob. ant. 1. quia materia, quæ in principio fuit simul creata cum forma, modo per eandem creationem conservatur; sed forma, quæ de novo introducit in materia, non per creationem; sed per generationem fit: ergo materia terminat diversam actionem, ab actione productiva totius, & formæ.

2. Quando vermis ex speciebus Sacramentalibus generatur, nova materia per creationem producit, in probabili sententia, sed forma, & ipsum compositum vermis per generationem sunt: ergo materia terminat distinctam actionem.

De hoc argumento infra dicemus, de formis celorum, & elementorum disputantes; modo tamen breviter resp. materiam quædoque terminare diversam actionem ab actione productiva totius, & formæ, illam tamen actionem non communicare materiæ aliquam existentiam; & ideo ex argumento non inferitur materiam propriam existentiam habere.

Sed inst. Actio constituit, & ponit terminum proprium sub aliqua existentia: ergo si materia diversam terminat actionem, diversam etiam existentiam habebit.

Resp. dist. ant. actio completa conc. ant. incompleta neg. antec. & con. seq. illa namque ac-

tio solum ad materiam terminata incompleta est, & ideo ex vi illius materia non habet aliquam existentiam, sed existentia communicatur materiæ, quando advenit altera actio, per quam actio productiva materiæ ultimo completur, & completè ponitur extra causas; unde per hanc ultimam actionem, materiæ communicatur existentia.

Sed inst. materia potest, se sola, actionem completam terminare: ergo poterit propriam existentiam habere. Prob. antec. 1. quia non videtur assignabilis ratio, quare materia non possit actionem completam terminare: ergo potest.

2. Quando ex speciebus Sacramentalibus generatur vermis, in opinione probabili creatur materia; sed illa actio, ut terminatur ad materiam, completa est, siquidem est actio divina, quæ non potest esse incompleta: ergo materia potest actionem completam terminare.

2. inst. etiam actio incompleta commutat existentiam: ergo si materia terminat actionem incompletam, ex vi illius aliquam existentiam habebit. Ant. prob. tum quia actio ex conceptu formali habet communicare existentiam: ergo etiam actio incompleta; tum actio completa communicat existentiam: ergo etiam incompleta.

Resp. ad 1. inst. neg. duo ant. prima,

prima ratio autem efficax saepe assignatur à D. Thom. quia etie, & fieri primo, & per se convenit toti composito, partibus autem ex consequenti, & ratione totius unde actio primo, & per se terminatur ad totum, & secundario ad materiam, & formam; consequenterque materia non potest actione completam per se primo terminare.

Ad 2. prob. ant. neg. min. licet namque actio divina subiectivè, & entitativè considerata completa sit, terminativè tamen incompleta est, quatenus ex voluntate divina terminatur ad materiam, consequenterque terminativè complebilis est per actione, quæ terminatur ad totum.

Ad 2. inst. neg. antec. & ad prob. dicimus, quod actio completa ex conceptu formali habet ponere terminum sub existentia; actio vero incompleta, vel abstracta à completa, & incompleta non habet ex conceptu formali existentiam communicare, quia actio incompleta non terminatur per se primò ad ipsum totum, sed ad aliquam partem illius, cumque pars non possit primo, & per se fieri, & produci, inde est actionem incompletam non communicare existentiam. Ex quo constat ad utramque probationem.

Adest etiam altera ratio; quia illa solum actio habet communicare existentiam, quæ rem efficienter ponit extra omnes suas cau-

sas, nam per existentiam constituitur res extra omnes suas causas; cumque sola actio completa habeat constituere rem efficienter extra omnes suas causas, sola etiã actio completa habet communicare existentiam.

5. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in artic. discursu inferitur 1. in composito substantiali, plures etiam subsistentias, non dari, quia subsistentia est ultimus actus in linea substantiæ, & impossibile est unum ultimum actum de linea substantiæ ad alterum intra eandem lineam ordinari, sicut de existentia probavimus.

Dices: in Deo subsistentiam absolutam ordinari ad subsistentias relativas. Ergo non implicat unam subsistentiam ad alteram ordinari.

Resp. subsistentiam absolutam esse in linea distincta à subsistentia relativa, & ita mirum non est, quod ordinetur ad illam; una vero subsistentia absoluta ad alteram absolutam ordinari non potest, quia in eadem linea inveniuntur, & ita in composito substantiali non possunt dari plures subsistentiæ, quolibet namque ex illis esset in linea absoluta.

2. inferitur ex dictis quod propter eandem rationem, quæ
non

non possunt dari plures existentia partiales in composito substantia li, non possunt etiam dari in composito integrali, plures partiales existentia.

Dices: quando aqua dividitur in duas partes, quaelibet pars ponitur in rerum natura, ab altera divisa, & habet propriam existentiam; ergo in toto quæcunque pars propriam existentiam habebat, & consequenter in toto erant existentia partiales.

Resp. neg. conseq. quia in partibus, quando dividuntur resultant novæ existentia ex vi illius actionis, quæ aquam primo produxit, eo quod talis actio produxit aquam iuxta suam naturam, & consequenter cum aptitudine, ut in quacumque parte, ab altera separata, propria existentia resultaret, sicut si humanitas separaretur à Verbo Divino, dimanaret ab humanitate propria existentia, quam tamen in composito non habebat.

Dices: ergo quando una pars ab altera separatur, mutatur realiter, siquidem novam recipit existentiam, quod inconveniens non admittendum videtur.

Resp. conc. conf. quod tamen inconveniens non est, sed iuxta naturas rerum, & illarum exigentiam.

Dices: ergo saltim aqua individualiter mutatur, quando perperdit aliquas partes leves, vel guttas, quæ realiter separantur ab aqua.

Resp. aquam non individuali per partes materialiter sumptas; sed per illas, ut tali ordini, vel dispositioni subduntur, & cum separata una parte, vel duplici gutta, eadem dispositio maneat inter cæteras partes, etiam aqua eadem individualiter manet. Et hæc de artic. isto textu 82. ad Philosophum applicanda.

ARTICVLVS III.

Utrum materia possit existere sine Forma?

§. I.

Difficultas apperitur, & statuitur conclusio.

IN præsentī difficultate supponimus: materiam de lege ordinaria, & naturaliter loquendo non posse existere sine forma, quod etiam recentiores concedentes materia incompletam existentiam nobiscum fatentur, quia naturaliter loquendo generatio vnius est corruptio alterius. Unde una forma corrupta, altera etiā introducit in materia, consequenterque materia naturaliter nunquam invenitur sine forma.

Rursus etiam agens naturale non intendit per se corruptionem, & ita nunquam expellit unam formam, quin alteram introducat.

Præterea etiam, quidquid exist.

existit in rerum natura debet esse individuum, & consequenter in determinata aliqua species/species autem venit à forma: ergo naturaliter saltem non potest materia existere sine forma.

Dices D. August. nobis opponi lib. 12. confess. cap. 12. & lib. 2. de Genesi ad lit. cap. 11. dū explicans illa verba Genes. 1. *Terra autem erat inanis, & vacua*, interpretatur ea de materia prima, quæ propter carentiam formarū vacua erat, & informis.

Ad hoc tamen facile resp. terram appellari inuaniem, & vacuam propter carentiam formæ accidentalis, videlicet propter carentiam decoris, & ornatus, quo terra pro illo priori carebat.

2. resp. D. August. loqui de informitate materiæ per carentiam formæ substantialis, non quidem per carentiam tempore præcedentem, sed solum prioritate naturæ præcedentem ipsam formam.

Difficulas autem art. in eo sita est, an videlicet etiam de potentia absoluta, non possit materia existere sine forma in quo pūc to vniuersi Patres Societatis affirmant, qui hac de causa, existimant se defensores omnipotentie Divinæ; reuera tamen eadem de causa divinam omnipotentiam impugnant, siquidem asserunt non posse Deum de sua potentia absoluta producere entitatem ita imperfectam, & quæ ita sit pura

potentia, vt sine forma non possit existere. Eandem sententiam omnes Scotistæ tuentur. Negant autem vniuersi Thomistæ cum Ang. Præcep. 1. p. q. 66. art. 1. & q. 4. de pot. art. 1. & quodl. 3. art. 1. asserente: *Dicere quod materia sit in actu sine forma est dicere contradictoria esse simul, vnde à Deo fieri non potest.*

§. II.

Nostra Conclusio.

Ratione vero Div. Th. prob. conclusio nostra, nam quod involuit contradictionem, non potest à Deo fieri, etiam de potentia absoluta; sed materiam existere sine forma contradictionem involvit: ergo à Deo fieri nō potest, etiam de potentia absoluta: prob. mi. si materia existeret sine forma, esset in actu, & non esset in actu: ergo materiam existere sine forma implicationem involuit, quia esse in actu, & non esse in actu prædicata contradictoria sunt. Ant. quantum ad 1. partem constat ex eo, quod si materia existeret sine forma haberet existentiam, & consequenter esset in actu, eo quod effectus existentie est rem in actu constituere.

Quantum ad 2. vero partem prob. 1. Materia tunc casus esset sine forma: ergo non esset in actu, quia forma est primus actus, vt dicitur in eius definitione, &

consequenter si materia esset sine forma esset sine actu, nam ante primum actum nullus datur actus alias primus actus non esset primus.

2. In illo eventu materia non haberet existentiam; ergo non esset in actu; probatur ant. in illo eventu non haberet formam, quæ essentialiter est primus actus actus; ergo non haberet existentiam, quæ est actus ultimus in linea entis, quia implicat actum ultimum alicui communicari, quin prius communicetur actus primus, sicut implicat quantitatem habere extensionem in ordine ad locum, & non habere extensionem in ordine ad se, quæ essentialiter prior est, & implicat intellectionem alicui communicari, in quo non sit intellectus, eo quod intellectus se habet, ut potentia, & actus primus in ordine ad intellectionem.

Conf. & videtur: implicat habere ultimum complementum in aliqua linea, & non habere esse simpliciter in eadem linea; sed existentia est ultimum complementum in linea entis, forma vero dat esse simpliciter; ergo implicat materiam esse in aliquo actu existendi, & non habere formam, consequenterque materia etiam de potentia absoluta nequit

existere sine

forma.

§§

§§§§

§§§§§§§§

§. III.

Argumentis contra conclusionem occurratur.

Contra conclus. nostram arg. 1. Quia potest existentia uniri materiæ immediate, & absque aliqua forma: ergo potest materia de potentia absoluta existere sine forma. Prob. ant. 1. quia secundum D. Th. q. 2. de Spirit. creat. art. 3. ad 5. existentia Verbi Divini in triduo mortis remansit immediate unita carni; sed esse immediate unitam carni est esse immediate unitam materiæ: ergo existentia potest uniri materiæ immediate, & absque aliqua forma.

2. Materia non habet essentialem dependentiam à forma ut existat. Ergo potest existentia immediate materiæ communicari. Prob. ant. Secundum D. Th. loco citato, in incarnatione Verbi Divini anima rationalis fuit medium inter materiam, & Verbum Divinum non quidem necessitatis, sed congruentiæ, sed si materia dependeret in existendo essentialiter à forma, esset ipsa forma medium necessitatis, & non solum congruentiæ. Siquidem ut uniretur materia cum verbo, forma esset essentialiter requisita: Ergo materia ut existat non dependet essentialiter à forma.

Resp. neg. ant. ad prob. dist.

mai.

mai. immediate excludente formam spiritualem conc. mai. excludente omnem formam nego mai. & min. & similiter conf. Nam D.Th. solum intendit Verbum Divinum non fuisse materiae unitum mediante forma spirituali, qualis est anima rationalis; non tamen excludit formam corporalem, sed potius Verbum Divinum in triduo mortis, erat unitum cum materia mediante forma cadaveris.

Inst. iuxta commune Theologorum axioma. Verbum Divinum nunquam dimissit, quod semel assumpsit; sed in resurrectione sua dimissit formam cadaveris. Ergo nunquam illam assumpsit; consequenterque existentia Verbi Divini in triduo mortis non erat unita carni mediante forma cadaveris.

Resp. Verbum Divinum nunquam dimisisse, quod assumpsit permanenter; in quo sensu axioma intelligendum est; sed formam cadaveris solum transcurter, & pro illo brevi tempore assumpsit.

Ad 2. prob. princ. ant. resp. Verbum Divinum non potuisset assumere materiam absque aliqua forma; potuisset tamen materiam assumere absque anima rationali, quamvis fuerit magis congruum materiam assumere cum anima rationali, propter ea quibus probat D.Th. fuisse congruentius assumere naturam humanam, quam aliam naturam, & ob istam

rationem asserit D.Th. animam rationalem fuisse medium congruentem.

2. arg. potest materia intelligi existens absque forma: Ergo in existendo non dependet essentialiter à forma. Prob. ant. pro illo priori quo, in morte Christi, materia eius transivit de anima rationali ad formam cadaveris, intelligebatur materia existens per existentiam Verbi Divini, cui semper unita mansit; sed pro illo priori non intelligebatur cum aliqua forma, sed in via ad formam cadaveris: ergo potest intelligi existens absque forma.

Conf. materia potest existere per existentiam non provenientem à forma: Ergo, potest existere sine forma. Prob. ant. humanitas Christi existit per existentiam Verbi Divini, quæ non provenit à forma. Ergo verum est ant.

Resp. neg. ant. ad prob. dist. mai. existens vialiter conc. mai. completè, & in facto esse nego mai. & conc. mai. neg. consequ. sicut namque in illo transitu, non intelligebatur materia cum forma, sed in via ad illam, ita non intelligebatur cum existentia, sed in via ad existentiam, & ideo pro illo priori tantum intelligebatur existens in complete, vialiter, & in fieri.

Ad conf. facile resp. materiam non dependere essentialiter à forma, ut ab ipsa forma existentia dimanet, dependere tamen essen-

essentialiter à forma, ut per illam reddatur capax existendi, eo quod materia est pura potentia, & ideo sine forma non potest ultimum complementum, & existentiam habere.

3. arg. ex quo materia existeret sine forma solum sequeretur, quod esset in actu, & non esset in actu; sed hæc contradictoria non sunt: ergo non sequerentur contradictoria, ex quo materia existeret sine forma. Prob. min. propositio affirmativa, quod materia esset in actu verificaretur de actu existentie, negativa verò, quod materia non esset in actu verificaretur de actu formæ, quam materia non haberet: ergo non sunt contradictoria, siquidem non sunt de eodem secundum idem, sed secundum diversa.

Resp. Propositionem negativam verificari de actu formæ immediate, & mediate de actu existentie, quia forma, cum sit primus actus dans esse simpliciter, est prior existentia, & in negatione prioris clauditur negatio posterioris. Et ita sicut in negatione rationalitatis clauditur negatio risibilitatis, ita in negatione formæ clauditur existentie negatio, proptereaque propositiones prædictæ sunt contradictoriæ, quia sunt secundum idem virtualiter, & mediate. Sicut propter eandem rationem istæ sunt contradictoriæ, Petrus est ri-

sibilis: Petrus non est rationalis, eo quod qui negat rationalitatem; risibilitatem etiam negat.

Sed inst. secundum doctrinam istam, propositiones prædictæ solum opponuntur contradictorie mediate, sed prædicata sic opposita possunt simul de eodem verificari, & in eodem reperriri: ergo prædictæ propositiones possunt esse simul veræ. Prob. min. contraria in gradibus remissis opponuntur contradictorie mediate, quia album essentialiter est non nigrum, & ita in albo clauditur essentialiter negatio nigri: & negatio nigri, & nigrum, opponuntur contradictorie immediate; & tamen contraria in gradibus remissis inveniuntur, simul in eodem subiecto: ergo prædicata opposita contradictorie mediate possunt simul de eodem verificari.

Resp. quod contraria physice, opponuntur contradictorie mediate, nunquam tamen sunt in eodem subiecto formaliter, sed in illo sunt secundum diversas virtualitates; ex quo non probatur, quod eadem materia formaliter possit esse in actu, & non esse in actu; sed ab opposito retorqueretur argumentum, nam quia album, & nigrum saltem mediate contradictorie opponuntur, non possunt esse in eodem subiecto secundum eandem virtualitatem: ergo si alia prædicata opponuntur contradictorie media-

diatè de eadem materia verificari non poterunt.

4. arg. materia vt existat non dependet essentialitèr à forma: ergò sine illa existere potest. Prob. ant. 1. vt materia recipiat formam, non dependet essentialitèr à dispositionibus, quia Deus de potentia absoluta, potest introducere formam in materia non disposita: ergò vt materia recipiat existentiam, non dependet essentialitèr à forma, nam forma solum se habet vt dispositio ad existentiam habendam.

2. Quod perpetuum est, & incorruptibile, non dependet essentialitèr ab alio, vt exeat; sed materia perpetua, & incorruptibilis est: ergò non dependet in existendo essentialitèr à forma.

3. Ità dependet principium proximum, vt operetur, à principio radicali, sicut materia à forma vt existat; sed principium proximum, vt operetur, non dependet essentialitèr à principio radicali, sicut constat in peccatore fideli, in quo non est gratia, est principium radicale in ordine supernaturali; & tamen in illo sunt fides, & spes, quæ proximè eliciunt actus supernaturales: ergò idem quod prius.

4. Maior distantia est inter esse, & non esse, quàm inter puram potentiam, & vltimum actum, nam hæc secunda distantia est inter ens, & ens, quæ non ità distant, sicut ens, & non ens;

& tamen potest res transire de non esse ad esse, vt patet in Cœlis, & elementis, quæ de nihilo fuerunt per creationem producta: ergò etiam poterit pura potentia transire ad vltimum actum existentia absque transitu per formam.

5. In linea intellectuiva, intellectus est actus primus, & intellectio est vltimus actus; & tamen potest intellectio poni in subiecto, in quo non est intellectus, v. g. in lapide: ergò poterit etiam materia transire ad vltimum actum sine transitu per formam, quæ se habet vt primus actus.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad 1. prob. dicimus, aliquas esse dispositiones veras, & rigurosas, quæ auferunt indifferentiam subiecti, & ipsum præparant ad formam habilitantes ad ipsam, quas Deus supplere potest, qui de potentia absoluta, potest introducere formam hominis, vel ignis absque vlla dispositione præcedente; alias verò dispositiones, quæ communicant subiecto prædicatum essentialitèr requisitum ad formam; sicut libertas essentialitèr requiritur, vt actus sit in genere moris: & quantitas, vt corpus sit in loco: & diaphanum, vt corpus sit lucidum, & intellectus ad voluntatem; quæ quidè dispositiones latè solum dispositiones appellantur, & re. verà sunt prædicata essentialitèr requisita, & huius generis est

est forma, quæ requiritur essentialiter ad existentiam habendam.

Ad 2. prob. resp. quod licet sit incorruptibilis, est tamen pura potentia, & ita transire non potest ad existentiam, sine forma, quæ dat esse simpliciter.

Ad 3. dist. mai. principium proximum, quod est passio radicalis, conc. mai. quod passio non est, neg. mai. & sub eadem dist. min, neg. conf. quia fides, & spes non sunt passionibus gratiæ, nec habent cum illa indispensabilem connexionem, sed possunt ab illa realiter separari, & de facto separantur in homine peccatore, & ita mirum non est, quod sine illa operentur.

Addimus etiam, quod accidentia Eucharistiæ realiter à subiecto separata, operantur, & moventur: maior ergo est dependentia materiæ à forma ut existat, quam principij proximi à principio radicali.

Ad 4. dist. mai. maior materialiter, & in esse entis, conc. mai. Formaliter in ratione termini producibilis, neg. mai. & conc. min. neg. conf. quia illa maior distantia inter esse, & non esse, est materialis tantum, eo quod creatura, à prima usque ad ultimam differentiam continetur in Deo tanquam in causa, & ideo potest à Deo produci de nihilo, nam Deus

quidquid continet in sua virtute, producere valet: coniunctio verò materiæ cum existentia, absque unione cum forma, essentialiter repugnat, propter ea, quæ dicta sunt, & ita distantia inter materiam, & existentiam formaliter est maior, & impertransibilis est, absque transitu per formam.

Ad 5. Intellectionem materialiter, & in esse qualitatibus posse poni in lapide, in quo non est intellectus, ut asserit illa sententia; formaliter tamen ut intellectio, & ultimus actus in linea intellectiva, in lapide poni non potest, & ideo argumentum nihil probat.

Dices: ergo poterit existentia saltem materialiter poni in materia absque aliqua forma.

Negatur conf. quia si existentia, etiam materialiter poneretur in materia, aliquod esse substantiale, vel accidentale communicaret illi, quod implicat, quia ante primum actum, qualis est forma, non potest dari aliud esse substantiale, & similiter ante formam dantem esse simpliciter, non potest dari esse accidentale, quod est tale secundum quid.

Sed inst. potest intellectus recipere intellectionem formaliter, & non mediante specie, quæ se habet, ut actus primus in ordine ad intellectionem ipsam: ergo potest materia recipere exist-

tentiam formaliter, & non mediante forma. Conf. à paritate nota est, & ant. constat. Nam intellectus efficit intellectionem mediante specie intelligibili, & consequenter non recipit illam, mediante specie, alias secundum idē esset agens, & patiens: ergo poterit recipere intellectionē formaliter, non mediante specie.

Resp. ad arg. quod species intelligibilis, ad efficiendam intellectionem, se habet ut actus primus, & ita intellectus intelligere non potest sine specie; ad recipiendam verò intellectionē non se habet species, ut actus primus, sed solum concōmitanter se habet, & ideo necessarium non est, quod intellectio recipiatur mediante specie formaliter, quin potius debet recipi intellectio, in intellectu nudē sumpto, qui solus constituitur per intellectionem intelligens in actu secundo. Præterquamquod, loquendo de motu intentionali, qui rigorosus, & strictus motus non est, nullum etiam est inconueniens, quod idem secundum idem realiter sit agens, & patiens, ut in proprio loco dicimus.

5. arg. Quidquid Deus facere potest, mediante causa secunda, potest facere, se solo; sed media forma potest Deus facere, quod materia existat: ergo etiam se solo facere potest, materiam existere sine forma.

Conf. Potest Deus supplere effectum speciei intelligibilis sicut patet in beatis, quorum intellectui vnitur essentia Divina per modum speciei: ergo potest supplere Deus effectum formæ substantialis, & facere materiā existere sine forma.

Resp. Deum posse facere, se solo, quod facit mediante causa secunda purē efficienti, non tamen quod facit mediante causa secunda formali, quia supplere effectum causæ formalis imperfectionem involvit, vnde cum forma det esse materiæ in genere causæ formalis, nō poterit Deus talem causalitatem supplere, & facere, materiam existere sine forma.

Inst. forma substantialis non est causa formalis intrinseca: ergo nulla est data solutio. Prob. antec. 1. existentia non est effectus formalis formæ, nam effectus formalis formæ est forma communicata, & existentia communicata non est ipsa forma: ergo forma substantialis nō est causa formalis intrinseca, ut existat materia.

2. Materia non est effectus formalis formæ: ergo forma non est causa intrinseca formalis; prob. ant. effectus formalis formæ est ille, qui resultat ex vnione formæ cum materia; sed effectus, qui resultat ex vnione prædicta, est ipsum compositum, nō verò materia: ergo materia

teria non est effectus formalis formæ.

Resp. ad replic. neg. ant. & ad 1. prob. dist. conf. causa formalis immediata, conc. conf. mediata, neg. conf. forma namque non est causa formalis immediata, ut materia existat, eo quod forma, se ipsa non reddit materiam existentem, sed solum est causa formalis mediata, quatenus immediatè proportionat materiam cum existentia, & reddit ipsam actuatā in actu primo, & proximè capacem existendi, & itā ad effectum formæ consequitur effectus existentie, & propterea dicitur causa formalis mediata, quatenus effectus illius debet mediare ad effectum existentie.

Ad 2. prob. ant. resp. compositum resultans ex vnione materie cum forma, esse effectum mediarum ipsius formæ, effectum verò immediatum esse ipsam materiam, ut constitutam in actu primo, vel secundum rationem entis in actu.

Ad conf. autem principalis argumenti respondetur negando consequ. quia species intelligibilis ex conceptu formali solum exigit vniri per modum formæ representantis obiectum, ad quod sufficit vnio per modum obiecti, vel termini: quæ vnio nullam imperfectionem involvit, & itā à Deo supplebilis est; sicut Deus supplere potest vnionem subsis-

tentie, & existentie creatæ, quæ solum requirunt vnionem per modum termini, reddentis substantiam independentem, & incommunicabilem, & extra causas constitutā; forma verò substantialis communicat materie esse simpliciter, quod absque informatione fieri non valet, & ideo à Deo suppleri non potest.

Sed inst. quia potest Deus supplere effectum causæ formalis intrinsicè informantis absque vlla imperfectione: ergo poterit effectum formæ substantialis supplere. Prob. ant. Potest Deus supplere effectum causæ materialis, sicut patet in Sacramento Eucharistie, in quo Deus conservat accidentia sine subiecto, à quo tamen ipsa dependent in genere causæ materialis: ergo poterit supplere effectum causæ formalis intrinsicè informantis absque vlla imperfectione, quia causa formalis, & materialis in causando, eandem vel æqualem imperfectionem importat.

Resp. subiectum habere duplicem causalitatem, respectu accidentium: aliam causæ materialis, quatenus recipit accidentia, & hanc Deus supplere non potest: habere insuper subiectum causalitatem causæ efficientis in ordine ad accidentia, quatenus illa conservat, & substantiant, dando illis esse, quam causalitatē solam supplet Deus in Sacramento Eucharistie, in

genere causae efficientis accidentia sustentando.

Dices : etiam materia dependet à forma in genere causae efficientis nam ipsa forma conservat etiam materiam : ergo poterit Deus talem causalitatem in forma supplere, & facere materiam existere sine forma.

Resp. tamen facile, quod sustentare, & conservare propriè in genere causae efficientis, solum est proprium illius, quod habet esse completum, & per se primò existit, & subsistit, & ita solum est proprium compositi, non verò partis materialis, vel formalis, quae ratione sui nec per se primo fieri, nec existere potest, nec vero alterum sustentare : & idèò forma in ordine ad materiam non exercet efficientis causalitatem.

6. arg. maior est dependentia accidentis à substantia, quàm materiae primae à forma, sed accidens potest existere sine substantia : ergo materia sine forma : prob. mai. 1. totum esse accidentis est in ordine ad substantiam, totum verò esse materiae, cum substantiale sit, non est in ordine ad formam : ergo maior est dependentia accidentis, quàm materiae à forma.

2. Dependētia posterioris à priori, maior est quàm dependentia prioris à posteriori; sed materia est prior forma, accidens verò est posterius ad substantiam:

ergo idem quod prius.

Resp. ad arg. neg. mai. & ad 1. prob. dicimus, totum esse materiae, esse etiam in ordine ad formam, quia licet materia substantia sit, est tamen pura potentia per se ad formam ordinata; à qua etiam magis dependere debet in existendo, quam accidens à substantia, eo quod accidens est actus, & ita immediatè capax est existendi.

Ad 2. neg. min. quoad primam partem, quia licet materia prima, absolute, & in genere causae materialis prior sit, quam ipsa forma, in ordine tamen ad existentiam prior est forma, cui existentia prius communicatur, & illa mediante materiae. Aliter etiam resp. poterat, neg. mai. intellectam absolute, quia si praedicatum prius, est pura potentia magis dependet à posteriori, quàm prius à priori, si posterius obtinet rationem actus, cui potest immediatè communicari existentia.

Sed inst. maiorem proportionem habet materia cum existentia, quam accidens habet : ergo si accidens, ut existat non dependet essentialitèr à substantia, nec materia dependebit à forma. Prob. mai. praedicatum magis perfectum in aliqua linea maiorem proportionem habet cum actu ultimo talis lineae; sed in linea entis perfectior est materia, quae est substantia, quàm accidens; ergo

ergò cum existentia maiorem proportionem habebit.

2. inst. existentia immediate recipitur in materia : ergò poterit materia existere sine forma, prob. ant. datur variatio formarum sine variatione existentie, sicut patet in materia humanitatis Christi, quæ in morte transivit de forma rationali ad formam cadaveris, & tamen non mutavit existentiam, & subsistentiam: ergò existentia immediate recipitur in materia; prob. consequ. quia in doctrina Thomistarum bene valet, datur variatio formarum, sine variatione accidentis: ergò accidens immediate recipitur in materia; qua ratione ab inconvenienti probant, non manere in genito eadem numero accidentia, quæ erant in corrupto: ergò si datur variatio formarum, sine variatione existentie, signum est, quod existentia immediate recipitur in materia.

Resp. ad 1. repl. quod quamvis materia absolute fit perfectior accidenti, comparative tamen ad existentiam, perfectius est accidens, quia est actus, & ita potest immediate existere, quamvis hoc non possit habere materia.

2. resp. quod intellectus est perfectior alijs accidentibus, & tamen alia accidentia habent maiorem proportionem cum existentia, siquidem alia accidentia de potentia absoluta possunt

existere sine substantia, non tamen intellectus; consequenterque, ex quo aliquod prædicatum sit magis perfectum, non inferitur inde, maiorem proportionem habere cum existentia, quæ solutio cum prima coincidit, & solum terminis diversa est.

Ad 2. inst. resp. in corrupto non manere aliud prædicatum potens sustentare accidentia, præter materiam primam, & ideo si formæ variantur bona consequ. est: ergò accidentia in materia immediate recipiuntur. In Christo verò, quamvis formæ variantur manet suppositum cum alia natura, subsistentia, & existentia, quæ per se verat in illo, & propterea licet formæ variantur, non inferitur existentia immediate recipi in materia, sed in illa, vel in alio manere, quod verum est, siquidem existentia perseverat in supposito divino.

Ex dictis in articuli discursu inferitur 1. quod quamvis forma materialis possit existere sine materia, non inde inferitur materiæ ipsam posse existere sine forma, quia forma materialis est actus, materia verò pura potentia est.

2. inferitur, quod admissa naturam completam posse existere sine subsistentia, non inde inferitur materiam posse existere sine forma, quia natura completa est actus, & ideo ut existat non dependet essentialiter

litèr à subsistentia, materia verò pura potentia est, & ita essentialitèr pendet à forma, & hæc de art. isto in hoc libro text. 42. ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO QVARTA.

De potentia materia.

ARTIC. VNICVS.

Vtrum materia equalitèr appetat omnes formas, & etiam formam amissam.

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur nostra conclusio.

AD articuli intelligentiam 1. supponendum est, quod appetitus naturalis nihil aliud est, quàm propensio quædam, & inclinatio naturæ substantialis in perfectionem propriam convenientem appetenti: qui tamen est duplex; alius quidem innatus, qui sequitur ad formam naturalem constitutivam cuiuscumque rei, & cognitionē antecedit, sicut appetitus lapidis in centrum, vel ad locum deorsum, & ignis ad locum sursum: alius verò est appetitus elicitus, qui dicitur etiam appetitus animalis, & cognitionem sensitivam, vel intellectivam consequitur, qualis est appetitus, quem

habet homo ad perfectionē cognitam, & animal ad herbā, quam videt sibi paratam.

2. not. est, appetitum innatum duplicem esse; vnum activum consistentem in propensione naturæ, vel potentia activæ ad perfectionem suam, vt appetitus, quem intellectus habet ad intellectionem, & ad volitionem voluntas; alterum verò passivum consistentem in pondere, vel inclinatione potentia receptivæ ad perfectionem convenientem sibi. De quo quærimus vtrum detur in materia? Et an æqualis sit ad omnes formas, quas materia potest habere, & an etiam terminetur ad formam amissam, quam materia naturalitèr habere nō potest?

3. suppon. est (vt procedamus cum maiori claritate) materiam naturalitèr appetere formas, quas nondum habet, & naturalitèr habere potest. Quia quæcumque res naturalitèr appetit suam perfectionem; sed omnis forma est perfectio materiae: ergo materia formam nondum habitā naturalitèr appetit: prob. min. Quælibet forma substantialis aëuat materiam, illique communicat esse simpliciter substantiale: ergo quælibet forma est perfectio materiae.

Conf. Quæcumque potentia naturalitèr appetit proprium actum, sicut intellectus naturalitèr appetit intellectionem; sed quælibet

libet forma substantialis est actus primus materiæ : ergo materia prima naturaliter appetit formā. Quod confirmat Arist. 1. physic. tex. 81. dicens : *Sed hoc est materia perinde appetens illud , atque si femina marem , & turpe appetat pulcrum.*

Dices D. Th. 1. p. q. 80. affirmare, quod appetitus naturalis est inclinatio consequens formam naturalem; sed materia non est forma : ergo in materia nullus datur appetitus naturalis.

Resp. propositionem D. Th. non esse exclusivam, quia licet ad omnem formam consequatur appetitus, non inde infertur, quod etiam appetitus non sequatur ad materiam; sicut ex quo omnis homo sit animal, non infertur equum animal non esse, quia prima propositio exclusiva non est.

2. resp. D. Th. loqui de appetitu activo, qui semper ad formam consequitur, non vero de appetitu, & inclinatione passiva, hæc namque consequitur ad materiam.

2. inst. quia materia non potest recipere omnem formam; eo quod omnes formæ sunt infinitæ syncategorematicè : ergo non appetit omnem formā, pat. conseq. quia appetitus materiæ, terminari non potest ad actum impossibilem ipsi, consequenterque si materia non potest recipere omnem formam, non poterit omnem appetere.

Resp. materiam non appetere

omnem formam, ut habendam collectivè, sed ut habendam divisivè, & omnem formam divisivè recipere posse, eo quod inter omnes formas, nulla est, quæ ratione sui non possit in materia reperiri; sicut, ut intellectus noster possit appetere omnes veritates naturales speculativas divisivè sumptas sufficit quod omnem veritatem naturalem divisivè cognoscere possit.

Sed inst. materia, dum est sub vna forma, non appetit aliàs: ergo non appetit omnes formas divisivè, prob. ant. quia materia non potest appetere destructionem compositi; sed si dum est sub vna forma, appeteret aliam, appeteret destructionem totius, siquidè forma nova nequit in materia introduci, nisi forma prior, & compositum destruantur: ergo materia dum est sub vna forma non appetit aliàs.

2. prob. ant. materia magis appetit bonum totius, quam bonum proprium, quia bonum totius est bonum commune; sed introductio novæ formæ bonum totius non est, sed potius illius destructio: ergo materia non appetit novæ formæ introductionem.

3. Materia dum est sub anima rationali non appetit aliam: ergo dum est sub vna forma, aliàs non appetit: prob. ant. omnes formæ continentur in anima rationali, nam hæc sola præstat gradum vegetandi, sentiendi, & intel-

telligendi: ergo dum materia est sub anima rationali non potest appetere aliàs: quia ideo humanitas Christi, dum habet subsistentiam divinam, non appetit propriam subsistentiam, quia subsistentia propria continetur in divina subsistentia.

Resp. ad repli. neg. ant. & ad 1. prob. dist. mai. destructio- nem compositi per se, & tanquā terminum primo intentum, conc. mai. per accidens, & ut terminū consequurum, nego mai. & dist. mi. destructionē totius per accidens, conc. min. per se, neg. min. & cons. Materia namque per se solum appetit introductionem novę formæ, & talem terminum per se intendit appetitus, & intentio materiæ, quia tamen generatio unius est corruptio alterius, & ideo duę formę substantiales non possunt esse in eadem materia, propterea materiæ, quæ per se appetit introductionem novę formæ, destructionem etiam compositi per accidens appetere potest.

Sed inst. Materia nec per accidens potest appetere proprium malum; sed destructio compositi est malum materiæ; siquidem ex vi talis destructionis, amittit materia esse simpliciter, quod habebat à forma; ergo materia nec per accidens destructionē compositi appetere potest.

Resp. neg. min. quia destructio compositi, non est malum ma-

terię, sed potius illius bonum, eo quod forma quantumvis perfecta sit, amissibiliter informat, & ita potest materiam non informare, consequenterque si materia non appeteret aliam formam, posset materia relinqui sine aliqua forma, & propter hæc, ut tantum malum ipsi non eveniat, melius illi est aliam, & aliam formam appetere, & per formas diversas successive determinari.

Ad 2. prob. princ. ant. dist. min. totius secundum se, & absolute conc. mi. totius ut est pars universi neg. min. & cons. destructio namque compositi, est bonū universi, cuius bonitas, & perfectio consistit in varietate generationis, & corruptionis, & ita etiā est bonum totius, ut totum est pars universi: iam parti quatenus tali bonum est, quod respectu totius est bonum, consequenterque materia destructionem totius, modo explicato, appetere potest.

Ad 3. resp. subsistentiam divinam continere creatam secundum ultimam differentiam ipsius, & secundum quod communicat tale esse particulare, & aliunde perfectissima, & ideo humanitas Christi dum habet subsistentiam divinam non potest appetere creatam, sed potius per divinam appetitus illius perfectè faciatus est; anima vero rationalis non continet aliàs formas secundum ultimas differentias illarum, nec secundum quod communicant esse

proprium, & peculiare. Vnde dum materia est sub anima rationali, aliàs formas appetere potest. Quibus prælibatis sit.

§. II.

Prima Conclusio.

Materia æqualiter appetit omnes formas.

Conclusio ista ratione sequenti prob. Materia prima appetit omnes formas, sub ratione communi formæ amissibiliter informantis; appetit namque materia formas, ut per ipsas conservetur in esse, & cum ipsæ possint realiter à materia separari, ne materia relinquatur sine aliqua forma, & consequenter destruat, propterea non appetit vnā determinatè sed appetit omnes ut inæquarè satiantes, & potentes materiam informare successive, quod est appetere illas sub ratione communi formæ amissibiliter informantis; sed ratio formæ amissibiliter informantis æqualiter reperitur in omni forma sublunari, quarum quælibet amissibiliter informat, & propterea omne compositum sublunare corruptibile est: ergo materia æqualiter appetit omnes formas.

Conf. & explicatur: nam in raturam materia prima appetit formas, in quantum illarum introductio conducit ad finem inten-

tum ab authore naturæ; sed ad talem finem æqualiter conducunt omnes formæ: ergo æqualiter appetit omnes. Prob. min. finis intentus ab authore naturæ, est pulchritudo vniuersi, quæ in varietate generationis, & corruptionis consistit; sed ad istum finem æqualiter conducunt omnes formæ: ergo min. vera est.

Respondebis: quod licet omnes formæ, æqualiter conveniant in ratione, formæ amissibilis; vna tamen secundum differentiā particulare, perfectior est alia, quod sufficit ut materia magis appetat illam, quia appetitus elicited conformatur appetitui innato, & si materia cognosceret formas magis appetet appetitu elicited eam formam, quæ secundum rationem particularem perfectior est.

Contra tamen est. Quia appetitus elicited non terminatur ad illud, quod absolute melius, & perfectius est, sed ad illud tantum, quod in ratione medij, melius est, magisque ad finem conducit: meliora namque sunt viventia, quam non viventia, tamen avarus appetitu elicited magis appetit pecunias, quam amenitatem in prato virentem, ac proinde appetitus innatus non debet appetere magis, quod absolute est perfectius, sed quod magis perfectum est in ratione medij, magisque ad finem conducit; sed omnes formæ sublunares conducunt æqualiter

liter ad conservandam materiã, & species rerum, & vniverſi pulchritudinem: ergo materia æqualiter appetit omnes formas.

§. III.

Argumentis contra conclusionem occurratur.

Contra concl. istam arg. 1. Materia magis appetit formam corpoream, quam spiritua-lem: ergo æqualiter non appetit omnes; pro. ant. Forma corporea est magis proportionata cum materia, cum qua magis convenit in modo essendi materiali, sed materia magis appetit formam magis proportionatam: ergo magis appetit formam corpoream.

Resp. neg. & ad prob. dicimus, quod forma corporea est magis proportionata materialiter, & in esse entis, quia magis convenit cum materia in modo essendi; formaliter tamen magis proportionata non est; nam in ea de formali solum se habet ratio formæ communicantis amissibiliter esse, in quo omnes formæ materiales, & spirituales conveniunt æqualiter, & ideo materia æqualiter appetit omnes.

2. arg. Materia prima magis appetit animam rationalem, quam alias formas: ergo æqualiter non appetit omnes: prob. ant. Materia magis appetit perfectiorem formam; sed anima rationa-

lis perfectior est: ergo magis appetit animam rationalem.

Respondebis: Animam rationalem esse perfectiorem secundum se, & absolute; non tamen comparative ad materiam: quia materia appetit formas ut communicantes esse simpliciter substantiale modo amissibili; & in hoc omnes formæ conveniunt æqualiter, & una alteram non excedit.

Sed inst. Forma quæ secundum se perfectior est, perfectiorem terminat appetitum materiæ; sed anima rationalis secundum se perfectior est: ergo perfectiorem terminat appetitum. Prob. mai. Scientia quæ secundum se perfectior est, perfectiorem terminat appetitum intellectus, ut per se experientia comperimus: ergo forma quæ secundum se perfectior est, perfectiorem etiam appetitum terminabit.

Resp. neg. conf. Quia materia non appetit formas secundum rationes particulares, in quibus invenitur inæqualitas, & excessus; sed appetit illas secundum rationem communem formæ amissibiliter informantis, in qua omnes conveniunt formaliter. Intellectus vero appetit scientias secundum rationes particulares; & ita quæ secundum se perfectior est, perfectiorem terminat appetitum intellectus.

Dices. Intellectus appetit scientias secundum rationes particulares: ergo etiam materia appe-

tit formas secundum particulares rationes.

Resp. neg. conf. nam appetitus intellectus terminatur ad scientias vt intellectum perficientes; cumque scientiæ secundum rationes particulares intellectum perficiant, consequens fit appetitū intellectus, terminari ad scientias secundum proprias, & peculiare rationes. Appetitus verò materiæ primæ inditus est ab Authore naturæ vt per diversas generationes, & corruptiones salvetur, & conservetur vniversi pulchritudo; consequenterque, non tendit ad formas secundum rationes particulares: aliàs materia dū habet formā perfectiorem nō appetere aliàs, ne maiorem perfectionem amitteret; itaque deficeret vniversi pulchritudo.

Sed inst. Forma secundum rationem particularem, etiam est perfectio materiæ: ergo materia debet appetere formam secundū rationem particularem: propterea, nāque, intellectus appetit scientias secundum rationem particularem, quia ipse secundum rationem particularem, intellectum perficiunt.

Resp. Intellectum non appetere scientias secundum rationes particulares, quia ipsæ secundum rationes particulares perficiunt intellectum, sed etiam quia potè appetit illas, vt ipsum perficiant. Materia verò non appetit formas, solum vt perficiant ipsam, sed po-

tius, vt perficiant, modo conducenti ad pulchritudinem vniversi conservandam; & ita debet appetere formas, vt convenientes in ratione cum uni formæ amissibiliter informantis, & non satiantis capacitatem materiæ, sed relinqueret ipsā cū aptitudine ad vnam formam habendam, vt ita per diversas mutationes perseveret vniversi pulchritudo. Modò autem sit.

§. III.

Secunda conclusio.

In materia non datur appetitus innatus ad formam amissam.

Concl. ista prob. ratione D. Th. lib. 2. cont. cap. 60. quia in quocumque genere, tantum se extendit potentia passiva, quantum activa potentia; eo quod non est aliqua potentia passiva in natura, cui non correspondeat potentia naturalis activa: nā potentia passiva connotat essentialiter agens, à quo possit immutari; sed non est dabile agens aliud quod naturale potens reunire cū materia formam amissam. Ergo non potest dari in materia, in ordine ad formam amissam appetitus naturalis.

Conf. & explicatur ratio prædicta. Nam appetitus naturalis solum terminari potest ad formam naturaliter acquisibilem; sed for-

ma semel amissa, naturaliter acquisibilis non est. Ergo non est diabolus in materia appetitus naturalis ad formam amissam. Minor constat, quia de privatione ad habitum non est regressus per naturam. Unde revincit formæ ad materiam, in quo resurrectio consistit, opus miraculosum, quod solum a Deo fit supra totum ordinem, & exigentiam naturæ; consequenterque forma amissa, naturaliter acquisibilis non est.

Ma. verò conf. prob. ex doctrina communi Thomistarum 1. p. q. 12. art. 1. quia appetitus innatus est naturalis exigentia termini, sicut appetitus elicited est eliciteda exigentia termini vel objecti, ad quod tendit; sed naturalis exigentia solum est ad terminum naturaliter acquisibilem; ergo etiam appetitus naturalis, & innatus. Prob. iii. Naturalis exigentia solum est ad formam debitam naturaliter: quia talis exigentia vel fundatur supra privationem, vel illam essentialiter involuit, privatio autem est carentia formæ debitæ; sed forma naturaliter impossibilis, naturaliter debita non est: ergo naturalis exigentia solum est ad terminum acquisibilem naturaliter. Prob. min. forma naturaliter impossibilis tantum potest esse possibilis supernaturaliter; sed forma quæ solum supernaturaliter est possibilis, non est debita naturaliter, sed potius est supra debitum, & exigentiam,

naturæ: ergo forma naturaliter impossibilis, naturaliter debita non est.

5. V.

Solvuntur argumenta.

A Rg. 1. contra istam conclus. Quia forma amissa est proportionata materiæ: ergo materia naturaliter appetit illam: nam materia naturaliter appetit formam sibi proportionatam. Ant. prob. forma amissa essentialiter est actus primus, & materia primum subiectum; sed actus primus, & subiectum primum essentialiter proportionantur: ergo forma amissa est proportionata materiæ.

Resp. formam amissam secundum se esse proportionatam negativè cum materia: quia secundum conceptum communem formæ, supernaturalis non est quantum ad substantiam, vel modum: ipsa tamen ut amissa supernaturalis est quantum ad modum, & ita etiam est improporcionata positivè cum materia; consequenterque non terminat appetitum naturalem illius.

Sed inst. Forma amissa ut talis, naturaliter acquisibilis est: ergo non est supernaturalis quantum ad modum, & improporcionata positivè cum materia. Prob. antec. quia lapis educus extra centrum

trum naturaliter acquirere potest centrum amissum, & per virtutē naturalis agentis potest ibi iterum collocari, vt experientia quotidiana demonstrat: ergo forma semel amissa etiā naturaliter acquisibilis est.

Resp. neg. conf. Quia formam reuniri materiæ, est re producere eundem numero effectū, quod virtutem infinitam requirit; exigit namque virtutem contentivam eiusdem numero actionis, quæ primò talem effectum produxit: & idè forma amissa naturaliter impossibilis est. Terminus vero per motum localem derelictus, sive centrum, sive aliud, vt iterum recuperetur, non requirit eundem numero effectū reproduci, sed solum exigit actionem limitatam, & finitam agentis naturalis, cui terminus ille subijcitur; & propterea naturaliter acquisibilis est.

2. arg. Ex impossibilitate naturali formæ amissæ, non inferitur impossibilitas appetitus ad ipsam: ergo materia appetere potest formam amissam. Prob. ant. 1. Nam secundum doctrinam D. Th. 1. 2. q. 85. art. 2. ad 3. In damnatis reperitur appetitus naturalis ad virtutem, & in homine cæco ad visum; & tamen virtus est naturaliter impossibilis damnatis, & visus homini cæco: ergo ex impossibilitate naturali formæ amissæ, non bene inferitur impossibilitas appetitus.

2. prob. ant. In rebus naturalibus datur naturalis appetitus ad perpetuam conservationem. Et in anima separata datur etiā naturalis inclinatio ad vnionem cum materia, & tamen hæc vnio naturaliter impossibilis est. Et similiter perpetua conservatio in rebus est naturaliter impossibilis, quia ipsæ sunt corruptibiles naturaliter, vel attenda propria natura: ergo idem quod prius.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. dist. ma. Appetitus naturalis radicalis, conc. mai. Proximus, & expeditus, neg. mag. & conc. mi. neg. conf. Cum enim damnati facti sint ad imaginem Dei, & secundum suam naturam sint capaces virtutis, & homo cæcus, secundum suam naturam sit aptus ad videndum; sit inde, in damnatis reperiri appetitum radicalem, & remotum ad virtutem, & in homine cæco ad visum. Quem etiā appetitum concedimus in materia, quæ remotam capacitatem habet etiā ad formam amissam. Appetitus verò proximus, quem negamus, in his omnibus impossibilis est.

Ad secundam probationem responderetur. Appetitum rerum naturalium non esse ad perpetuam conservationem, sed ad ipsam prolongandam; quod quidem naturaliter possibile est.

Ad aliud de anima separata respond. Solum habere inclinatio-

tionem, & appetitum radicalem ad unionem cum materia, quatenus materia ipsi animae secundum se non repugnat; non tamen habere proximum, & expeditum appetitum, propter dicta. Et ideo dicendum est absolute, appetitum non habere, quia appetitus absolute, pro appetitu proximo, & expedito supponit.

Dices. Materia habet saltem appetitum radicalem ad formam amissam, & radicaliter capax est illam habendi: ergo habet privationem illius; & consequenter appetitum proximum, & expeditum habebit: quia privatio est causa appetitus.

Resp. Materiam habere privationem radicalem, & remora, propter remotam capacitatem, quam habet ad formam amissam, & consequenter solum habere appetitum radicalem: nam privatio eo modo quo ipsa est, causat appetitum.

§. Ultimus.

Corollarium ex dictis.

EX dictis in art. disc. collig. Appetitum materiae non esse realiter à materia distinctum: quia materia appetit formam, quatenus est primum subiectum, & pura potentia receptiva formae. Ratio verò purae potentiae realiter à materia distincta non est; & consequenter appetitus non erit rea-

liter à materia diversus: de connotato tamen importat formam, & actionem agentis potentis introducere illam.

Dices: quod privatio quatenus importat subiectum, ut privatum forma, est causa appetitus; sed causa realiter ab effectu distinguitur. Ergo materia ut privata forma realiter distinguitur ab appetitu.

Resp. subiectum, ut privatum forma, non esse causam appetitus, sed rationem formalem, ad quam appetitus consequitur absque ulla distinctione reali, sicut ratio boni consequitur in ente ad rationem veri; carentia vero, se sola, tantum est conditio, ut appetitus resuletur.

Inst. 2. inclinatio hominis ad bonum alterius suppositi, realiter distinguitur ab homine, & illius voluntate, & inclinatio lapidis ad centrum realiter distinguitur à substantia lapidis: ergo inclinatio materiae ad formas, realiter à materia distinguitur.

Sed neg. cons. quia appetitus materiae est ad aliquid intrinsecum, immediate proportionatum cum ipsa, qualis est forma substantialis, & ideo talis appetitus non distinguitur realiter à materia: appetitus vero lapidis ad centrum non est ad terminum immediate proportionatum; centrum namque proportionatur cum substantia lapidis, mediante gravitate proxima realiter à substantia

sia distincta, & bonum alieni suppositi proportionatur cum voluntate appetentis, mediante bono proprio, & ita vterque appetitus realiter à subiecto diuersus est. Et hæc de art. isto in hoc libro textu 81. ad illa verba sicut fœmina mare, &c. ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO QVINTA.

De educatione formarum.

ARTICVLVS I.

Verum anima rationalis sit educibilis de potentia materie.

§. I.

Natura formæ, & educationis declaratur.

DAri formam substantialem in hoc lib. & lib. 2. cap. 1. & 7. Metaphysicę Arist. affirmavit, quod etiam manifestè constat, siquidem ens naturale est totum substantiale completum; sola autem materia prima non est totum substantiale completum, & consequenter debet dari aliqua forma substantialis, quæ simul cum materia totum substantiale componat.

Hæc igitur forma substantialis in communi diffinitur: *Actus primus materie, ex quo fit vnum per se.* In qua diffinitione
Mag. Froylan.

actus ponitur loco generis in quo convenit forma cum accidentibus, & Angelorum natura, *Primus* ponitur loco differentię, per quod ab accidentibus distinguitur, & à substantia, & existentia, quæ formam substantialem supponunt; per aliam verò particulam *ex quo fit vnum per se* denotatur compositum substantiale, factum ex materia, & forma, esse ens per se, & vnum simpliciter ad distinctionem compositi accidentalis, quod est vnum secundum quid.

Sed inst. contra definitionem prædictam, quia actus primus materie est aliquid simplex, sed forma substantialis componitur ex actu, & potentia, aliàs esset actus carens potentia, & consequenter actus purus: ergo forma substantialis non est actus primus materie.

2. inst. actus primus materie est in illa tanquam in subiecto; sed esse in alio vt in subiecto, repugnat substantię, cū sit propriū accidentis: ergo forma substantialis actus materie non est.

3. In rebus corporeis forma corporea non est actus materie: ergo idem, quod prius prob. ant. forma corporea non potest simul existere cum materia, quia forma corporea habet quantitatem sicut ipsa materia, & vnū habens quantitatem, nequit simul esse cū alio in eodē loco: ergo in rebus corporeis forma cor-

L

porea

porea non est actus materiæ.

4. Si forma esset actus materiæ, ipsa materia esset magis substantia, quàm forma; nam materia pluribus substat, quàm forma, quia substat omnibus alijs, & substat etiam ipsi formæ; substantia verò dicitur à substando; hoc admittendum non est: ergo forma non est actus materiæ.

Resp. formam esse simplicem realitèr entitativè, qualitèr requiritur ad actum primū materiæ, componitur tamen per rationem ex actu, & potentia, quia eadem entitas formæ, quæ materiæ actuatur, est etiam in potentia ad subsistentiam, & existentiam; compositio autem per rationem non tollit simplicitatem realem.

Dices: ergo forma realitèr est actus purus, siquidem realitèr composita non est, & quod realitèr non est compositum, est actus purus realitèr.

Resp. facile formā non esse realitèr cōpositam ut quod ex partibus distinctis realitèr esse tamen realitèr cōpositā, ut quo, quatenus est pars realis cōpositionis, & hoc sufficit, ut realitèr non sit actus purus.

Ad 2. inst. resp. accidens esse in subiecto inhaesivè; formam verò substantialem non inhaerere materiæ, sed solum in illa recipi, quod substantiæ non repugnat.

Ad 3. resp. formā corpoream non habere quantitatem distinctā

à quantitate materiæ, sed materiam, & formam per eandem quantitatem extendi, & ita benè coherent in eodem loco.

Ad 4. resp. substantiam esse magis, vel minus perfectam à maiori, vel minori actualitate: non autem ab eo quod plura, vel pauciora recipiat, & cum forma sit magis actualis est etiam magis perfecta in ratione substantiæ quàm materia.

2. not. est secund. doctr. D. Th. 1. p. q. 90. art. 2. ad 2. formam educi de potentia materiæ, nihil aliud esse, quàm ipsam formam fieri actu, quæ prius erat in potentia. Sic enim asserit ibi: *Actum extrahi ex potentia materiæ nihil aliud est, quam aliquid fieri actu, quod prius erat in potentia.*

Quia tamen forma, quæ erat in potentia materiæ, potest in actu fieri per creationem, propterea advertendū est, quod ut forma educatur, debet fieri dependentèr à materia, ita quod ipsa productio formæ à materia dependeat, quod solū contingit, quando per talem actionem, non fit materia, sed potius præsupponitur materia ad actionem illam producentem, & ponentem in actu formā, non quidem extra materiam, sed in ipsa ut in subiecto, in quo forma recipitur. Nam sic verificatur educationem esse ex præsupposito subiecto, sicut creatio fit ex nullo subiecto præsupposito.

Ex

Ex doctrina ista constat, aliquas formas posse esse ex natura sua educibiles, quæ tamen de facto non educantur, quia non producuntur dependenter à materia, sed per eandem actionem productivam materiæ, producuntur etiam formæ, sicut constat in formis Cælorum, & elementorum, quæ de facto non fuerunt educæ; quavis natura sua sint educibiles.

3. not. est: formas aliquas substantiales de facto esse educatas de potentia materiæ, quod probatur ex doctrina D. Th. q. 3. de Potentia art. 8. quia ex vi actionis agentis naturalis incipit esse forma substantialis, in his, quæ fieri videmus; sed non incipit per creationem, eo quod solius Dei est creare: ergo incipit per educationem.

Dices: agens naturale v. g. ignem: solum ponere ultimam dispositionem ad novam formam producendam; non tamen ipsam formam producere, sed illam à Deo creari.

Contra tamen est, quia quando effectus virtutem causæ non excedit, si incipit ad positionem operationis causæ, sine vlla ratione negatur causæ influxus in entitatē effectus; sed posita operatione ignis v. g. incipit etiam forma ignis geniti, quæ non excedit perfectionem, & virtutem generantis: ergo ignis generans verè

talem formam producit.

Conf. Quando animalia producuntur, materia in qua recipitur eorum forma, tempore præsupponitur ad formam ipsam; sed creatio nullum subiectum præsupponit tempore præcedenti, sed de nihilo formam producit: ergo forma non creatur, sed verè educitur de potentia præsuppositi subiecti per actionem naturalis agentis.

Inst. implicat vnum fieri ex alio tanquam ex causa, nisi illi simile sit, nam effectus debet esse similis suæ causæ; sed materia similitudinem non habet cum forma, eo quod forma est actus, & materia pura potentia: ergo forma non potest fieri per educationem de potentia materiæ, & dependenter ad illa tanquam à causa.

Conf. non potest forma educi de potentia materiæ, si semel in potentia materiæ non continetur; sed re vera forma non continetur in potentia materiæ, eo quod forma est actus; materia verò pura potentia, & pura potentia excludit omnem actum: ergo forma non potest educi de potentia materiæ.

Resp. ad repl. similitudinem tantum requiri inter causam efficientem, & effectum, eo quod causa efficiens communicat esse per suam actionem, & intendit se ipsam communicare in quantum potest, & ita inten-

dit producere sibi simile; causa verò materialis solum est potentia, & capacitas passiva ad formam recipiendam, non quia similem, sed quia dat esse, & materiam perficit.

Addimus: in causa materiali sufficere similitudinem, & convenientiam analogam, quam habet materia cum forma in omnium sententia.

Ad conf. verò resp. formam contineri in potentia materiæ non quidem continentia formali, & quia formaliter in materia sit secundum esse accidentale; sed contineri in potentia materiæ, continentia virtuali, & prout sic contentam non esse in actu distinctam ab ipsa materia, sed solum in virtute, & in potentia, in quo sensu materia non excludit omnem actum, sicut effectus causæ efficientis reduplicativè ut contentus in causa, non est distinctus ab ipsa, nec entitas causæ excludit entitatem effectus, sed potius entitas causæ, & effectus, ut contenti virtualiter in ipsa, eadē realiter est.

Dices: ergo antequam forma fiat non est actu in materia, sed solum in potentia, & consequenter, quando producitur, fiet de nihilo sui, & ita non per educationem, sed per creationem fiet.

Resp. quod ut forma non fiat per creationem, non requiritur, quod secundum aliquod esse actuale præcedat in materia, sed

fatis est, quod præcedat in potentia materiæ, & ex illa fiat per actionem agentis.

Dices: creatio est productio entis ex nihilo: ergo si forma fit ex nihilo sui, per creationem producitur.

Resp. explicando ant. ex nihilo absolute, conc. antec. ex nihilo formæ productæ, nego ant. & consequ. creatio namque debet esse absolute de nihilo, illud verò quod fit ex præsupposito subiecto, quamvis fiat de nihilo formæ productæ, non tamen fit de nihilo absolute; siquidem præsupponit subiectum, ex quo fit, & consequenter non per creationem, sed per educationem producitur. His ergo suppositis, quorum etiam intelligentia ex infra dicendis constabit, circa principalem difficultatem sit.

§. II.

Nostra Conclusio.

*Anima rationalis non potest
educi de potentia ma-
teriae.*

Animam rationalem de facto non educi, ex Sacra Scriptura colligitur, in qua habetur, animam rationalem esse immortalē, & per se subsistentē. Et Genes. 1. dicitur, Animam rationalem à Deo creari. Unde opposi-

posita sententia, vt erronea ab aliquibus habetur, ab alijs verò tanquàm hæretica reputatur, & esse saltim erroneam constat, ex eo quod communiter docetur à Theologis: quia videlicet propositio erronea, ea est, quæ opponitur consequentiæ deductæ ex duplici præmissa de fide, vel ex vna de fide, & altera evidentè nota lumine naturali. Talis autem est nostra sententia, vt videri potest in Mag. Bañez 1. p. q. 90. art. 2. Vbi solita eloquentia præsentem difficultatem examinat, & extendit: ergò opposita sententia saltim vt erronea reputanda est. Eandem doctrinam habet Ang. Doct. 1. p. q. 75. art. 2. & 3. & 79. art. 4. & 90. art. 2. & præcipuè 118. art. 2. & q. vnica de Anima, art. 14. & 2. contra gentes. cap. 55. vbi asserit: *Quod anima rationalis non potest educi de potentia materiæ, quia habet esse elevatum supra omnem illam. Quæ autoritas etiam videtur probare, animam rationalem de potentia absoluta educi non posse de potentia materiæ.*

Id ipsum ratione probatur. Ea sola forma de potentia materiæ educibilis est, quæ continetur in potentia materiæ, si namque in materia non continetur, non potest extrahi de potentia materiæ; sed anima rationalis in potentia materiæ non continetur: ergò de potentia materiæ educibilis non est. Prob. mi. For-

ma contenta in potentia materiæ non est elevata supra potentiam materiæ, & illius esse, sed potius talis forma dependet in esse à materiæ; sed anima rationalis non dependet in esse à materiæ: ergò in potentia materiæ contenta non est. Prob. min. anima rationalis est per se subsistens, & existens: ergò non dependet in esse à materiæ, aliàs per se, & sine materiæ, subsistere, & existere non posset. Ant. prob. anima rationalis à materiæ separata intelligit, & amat, sicut fides docet; sed operatio est rei subsistentis, & existentis: ergò anima rationalis est per se subsistens.

2. prob. min. Anima rationalis non dependet in operari à materiæ, siquidē anima rationalis à materiæ separata, operatur intelligendo, & amando: ergò non dependet in esse. Patet conf. quia operari sequitur ad esse, & cum illo proportionatur, consequenterque forma, quæ non dependet in operari, non dependet in esse.

Eadem doct. explic. quia intelligere, & velle sunt operationes animæ rationalis, & in his non dependet à materiæ: ergò nec in esse depēdet; quia operationes elevatæ, & independētes debēt provenire ab aliquo esse independenti, & elevato. Antec. prob. operationes illæ non sunt affixæ organo corporali; sicut

1. p. quaest. 14, art. 1. Latissime prob. à nostris: ergò anima rationalis in his operationibus non dependet à materia.

Rursus etiam anima rationalis potest intelligere obiectum in vniuersali: ergò in intelligendo non dependet à materia, quia namque phantasia, & alij sensus à materia in operari dependent, non possunt obiectum in vniuersali percipere.

Ex his etiam conf. ratio nostra, quia anima rationalis non dependet in esse à materia, siquidem immortalis, & incorruptibilis est, & perseverat in esse, à materia separata, ut catholicè fateamur: ergò non dependet in fieri, consequenterque educi non potest. Patet conf. quia eo modo quo convenit fieri, convenit esse, & fieri ad esse ordinatur: ergò si anima rationalis non dependet in esse, non dependebit in fieri. Quæ doctrina amplius ex argumentorum solutione constabit.

§. III.

*Argumentis contra conclusionem
satisfit.*

CONTRA conclusionem nostram arg. 1. Educatio est productio formæ ex præsupposito subiecto, sed ad productionem animæ rationalis, præsupponitur subiectum, siquidem

supponitur materia: ergò anima rationalis educitur.

Resp. Ad productionem animæ rationalis, supponi quiddam materiam, non ut subiectum, ex quo anima producat, sed ut subiectum in quo recipitur, & cui vnitur anima per creationem producta.

Dices: datur potentia activa naturalis productiva animæ rationalis; sed potentia naturalis activa solum potest formam producere ex subiecto præsupposito: ergò ad productionem animæ rationalis, præsupponitur materia, ut subiectum, ex quo forma ipsa producat. Prob. mai. in materia datur potentia passiva naturalis in ordine ad animam rationalem: ergò datur potentia naturalis activa productiva talis formæ, quia cuilibet potentia passivæ aliqua potentia activa correspondere debet.

Resp. tamen facile: quod ex quo datur in materia potentia naturalis passiva ad recipiendam animam rationalem, solum infertur, debere dari, potentiam naturalem activam, ad vniendam animam rationalem cum materia, non tamen ad illam producendam.

2. arg. Anima rationalis dependet in fieri à materia: ergò de potentia materiæ educibilis est. Probat. ant. 1. anima rationalis connaturaliter fieri non potest absque

absque materia, eo quod est pars per se ordinata ad totum simul cum materia componendum: ergo dependet in fieri à materia. Patet conf. nam licet accidens de potentia absoluta possit existere, & fieri sine subiecto, quia tamen connaturaliter sine subiecto fieri non valet, absolute dependet in fieri: ergo si anima connaturaliter fieri non potest sine materia, ab illa dependebit in fieri.

2. prob. ant. Materia exercet suam causalitatem in animam rationalem, siquidem recipit illam: ergo anima rationalis à materia dependet in fieri.

3. Anima rationalis in existendo dependet à materia: ergo etiam in fieri: probatur ant. anima rationalis in composito subsistit, & existit, ut quo per existentiam, & subsistentiam totius; sed totum absque materia non est; imò ab illa essentialiter dependet: ergo anima rationalis in existendo à materia dependet.

4. Anima rationalis continetur in potentia materiæ: ergo ab illa pendet in fieri; prob. ant. nulla res naturaliter appetere potest perfectionem, quam in sua potentia non continet; sed materia naturaliter appetit animam rationalem: ergo hæc continetur in potentia materiæ.

5. ab opposito. Species intelligibilis dependet in fieri à

Mag. Froylan.

phantasmatis; & tamen non continetur in potentia illorum, quia ipsa materialia sunt, species verò spiritualis est: ergo quamvis anima rationalis non contineatur in potentia materiæ, ab illa dependebit in fieri.

Resp. ad arg. neg. ant. ad prob. neg. conf. & ad eius prob. dist. ant. ly quia dicente principium essentialiter requisitum, conc. ant. dicente principium, & causam sufficientem, nego ant. & consequ. licet namque non posse connaturaliter fieri sine subiecto, sit principium necessarium, ut accidens à subiecto dependeat in fieri, non tamen est principium sufficiens, sed causa sufficiens est, quia cum accidentis esse sit in esse subiecto, non potest accidens, attenda propria natura, sine subiecto naturaliter existere, sed solum miraculose, & de potentia absoluta. Anima vero rationalis, quamvis absque materia connaturaliter fieri non possit, eo quod est pars per se ordinata ad totum cum materia componendum; potest tamen absolute naturaliter existere sine materia, & consequenter in fieri à materia non dependet.

Ad 2. prob. resp. dist. antec. in formam quantum ad in esse, conc. ant. quantum ad esse, neg. ant. & conf. Materia namque exercet causalitatem in formam, quantum ad

L 4

vnio-

unionem, & in esse formæ, quia recipit illam, non tamen exercet causalitatem in formam, quantum ad esse, quia non continet esse formæ, & hæc secunda causalitas necessaria erat, ut forma à materia dependeret in fieri.

Ad 3. prob. resp. quod ut anima rationalis existat ut quo, & in composito per existentiam totius, à materia dependet, non tamen ut existat absolūtè, sed potius à materia separata, existere potest, & secundum erat necessarium, ut à materia dependeret in fieri.

Ad 4. quidam sapientissimus Magist. quod sicut materia appetit animam rationalem secundum rationem communem formæ, ita illam continet secundum rationem communem; quod tamen non sufficit, ut anima rationalis educatur, quia educio, nō ad rationē cōmunē sed ad totam entitatem terminatur.

Si autem obijcias illi, quod alię formæ educuntur de potentia materię; & tamē solū cōtinentur in materia secundum rationem cōmunem.

Resp. quod anima rationalis continetur in potentia materiæ secundum rationem communem formæ abstrahentis à corporea, à dependenti, & non dependenti à materia; aliæ verò formæ continentur in materia secundum rationem communem formæ corporeæ, dependentis in esse, & fieri à materia, & ideo alię formę educuntur de potentia materiæ; anima verò rationalis educibilis non est.

Hæc tamen solutio veritatem nō continet, quia si materia cōtineret formas corporeas, secundum ra-

tionem cōmunē formæ corporeæ, illas etiam appeteret, ut corporeas, & ut à forma spiritali distinctas, cōsequenterque materia appeteret formas corporeas, secundum illā rationem, in qua à forma spiritali exceduntur, & ita non æqualitèr appeteret omnes formas. Quapropter hac solutione relicta.

Resp. ad 4. neg. ant. & ad prob. dicimus, quod ut materia apperatur animam rationalem, sufficit, animā rationalem posse naturalitèr recipi in materia, & cū illa naturalitèr uniri, contineri autem in potentia materiæ, minimè necessarium esse.

Dices: ideo in homine non datur appetitus naturalis ad visionem beatam, quia talis visio non continetur in potētia, & virtute naturali: ergo si anima rationalis nō cōtinetur in potentia materię, nō erit in materia appetitus ad animā rationālē.

Resp. neg. causalē, ut adæquatā, sed causa adæquata est, quia visio beata non continetur in potentia naturali, nec cum tali potētia naturalitèr unibilis est, cuius oppositum contingit in anima rationali.

Ad 5. neg. min. quia licet phantasma materiale sit, recipit tamē ab intellectu agente spiritali virtutē, ratione cuius potest speciem intelligibilē continere, ut ex ipso educatur. Vel quod verius est recipit ab intellectu virtutem spiritali, ratione cuius potest efficienter producere speciem intelligibilē de potentia intellectus possibilis. Nā species intelligibilis recipitur in intellectu possibili, & ita de potentia intellectus possibilis debet educi, per virtutē causæ efficiētis.

Addi-

Addimus. Species intelligibiles esse aliquid spirituale, accidētale, diminutū, & imperfectum, & ita mirum non est, quod contineantur in potentia phantasmatis materialis; anima vero rationalis spiritualis perfectē est, & per se subsistēs, & ideo in potētia materię contineri nō potest.

3. arg. Anima rationalis dependet in operari à materia: ergo depēdet in esse, & fieri, & consequenter educitur. Prob. ant. vegetare & sentire sunt operationes provenientes ab anima rationali; sed in his à materia dependet: ergo in operari dependet à materia.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ma. operationes principales, differentiales, & proprię, neg. mai. operationes minūs principales, conc. mai. & conc. mi. neg. conf. Secundū distinctionē mai. quia dependentia formę à materia nō colligitur ex dependētia cuiuscūque operationis, sed solū ex dependētia operationis principalis, differētialis, & proprię, eo quod in operatione principali explicatur esse propriū, & differentiale formę, & ideo forma, quę depēdet in tali operatione, etiam in esse dependet; vegetare autē, & sentire sunt operationes minūs principales animę rationalis, & illi cū alijs formis cōmunes, quatenūs per sentire cōvenit cū brutis, & per vegetare, cū plātis, cōsequenterque ex depēdentia prædictarū operationū, nō infertur animę dependētia. Instanti: est in Angelo, qui habet dependenter à materia aliquas operationes, videlicet loquutiones, signa exteriora, & alia, quę exercet in corporibus assūptis; & tamen

in suo esse à materia non dependet.

Sed inst. si anima rationalis in intelligēdo dependeret à materia, educeretur de potentia materię, formaliter vt intellectiva est: ergo si in vegetare, & sentire à materia depēdet, erit etiam educibilis, vt vegetativa, & vt sensitiva est.

Resp. neg. conf. quia in operatione principali explicatur esse propriū, & differētiale formę, & ideo dependentia operationis principalis connectitur cum dependentia in essendo, & arguit necessario dependentiam in esse; cumque intellectio sit operatio principalis animę, si in ista dependeret à materia, etiam dependeret in esse: in alijs verò operationibus, non explicatur esse propriū, & differētiale formę, & consequēter ex illarū dependētia, nō colligitur, quo forma depēdeat in esse.

Sed vrg. ex dependentia in operatione principali formę, benè infertur depēdentia in esse ipsius formę, quę est operationis principiū; sed sentire est operatio principalis animę rationalis: vt sensitiva est: ergo ex dependentia in hac operatione infertur etiā depēdentia animę, quatenūs sensitiva est.

Resp. dependentiā formę non inferri ex dependentia operationis principalis animę, vt sensitiva est, sed solū ex dependētia operationis principalis absolute, qualis est operatio intellectiva, alia autē operatio videlicet sensitiva solū est principalis animę reduplicata formalitate secundaria animę vt sensitiva.

Sed instabis: operatio dependens sequitur ad esse dependens: ergo

ergo si anima rationalis in sentien-
do dependet à materia, etiam in
esse sensitivo dependebit ab il-
la.

Respondebis: quod ope-
ratio dependens, si est prima-
ria, sequitur ad esse dependens,
non tamen si operatio secunda-
ria sit.

Dices: ergo saltim in esse
reduplicativè ut tali anima ratio-
nalis dependebit à materia.

Sed neg. conf. quia entitas
animæ ut rationalis, & ut sensiti-
væ, eadem realiter, & indivisi-
bilis est, consequenterque si in es-
se rationali non dependet à mate-
ria, etiā ut sensitiva non depēde-
bit ab illa; depēdentia nāque à ma-
teria in essendo non penes forma-
litates diversas sed penes entita-
tem attenditur.

Sed inst. 1. Eadem indivisi-
bilis entitas animæ, in vna opera-
tione dependet, & non in alia: er-
go eadem entitas poterit depen-
dere, ut sensitiva, quin ut ratio-
nalis dependeat.

2. inst. quāvis anima indivisibilis
sit, illi tamen, ut intellectivè con-
venit aliqua operatio, videlicet
intellectio, quæ illi, ut sensitivæ
repugnat: ergo pariter poterit illi
convenire depēdentia, sub aliqua
formalitate essendi, quia sub alia
formalitate conveniat.

Respondetur ad primam
instantiam, negando consequen-
tia, quia operari convenit principio
etiam secundum formalitatem,

sicut patet in intellectu, qui ut
intellectus intelligit, & ut ra-
tio discurret, & voluntas ut
natura elicit actum necessarium,
& ut libera actum liberum pro-
ducit. Sicut ergo potest princi-
pium secundum vnam formali-
tatem, & nō secundū alterā ope-
rari, ita potest secundum vnam,
& non secundum alteram de-
pendere à materia, dependen-
tia vero formæ in esse, & edu-
ci de potētia materiæ conve-
nit formæ secundum entitatem
suam, & cum entitas animæ,
ut rationalis, & ut sensitivæ
sit eadem realiter, & tam gra-
dus rationalis, quam gradus sen-
sitivus, & vegetativus sint per
se subsistentes, inde fit, ani-
mam rationalem non posse in
esse sensitivo à materia depen-
dere, si semel ut rationalis à
materia non dependet. Per quæ
constat ad secundam replicam
supra factam.

Addimus: operationes ani-
mæ realiter esse distinctas, & ideo
potest in vna dependere, quin in
altera dependeat; esse vero ra-
tionale, sensitivum, & vegeta-
tivum sunt idem realiter, &
consequenter dispar est ratio. Et
argumentum in contrarios retor-
quetur, quia si operatio intellec-
tiva, & sensitiva essent realiter
idem, utraque, vel nulla depen-
deret à materia: ergo idem de es-
se sensitivo, & intellectivo dicen-
dum.

4. arg. Anima rationalis in operatione principali dependet à materia : ergo etiam in esse à materia dependet. Prob. ant. Intellectio est operatio principalis animæ rationalis ; sed in hac dependet à materia : ergo in operatione principali dependet à materia. Prob. min. Anima pro isto statu intelligit dependenter à sensibus materialibus : ergo in intelligere dependet à materia.

2. prob. ant. Anima in quo cumque statu , etiam in statu separationis exigit materiam , ut intelligat , ut docet. Angelicus Preceptor 1. p. q. 39. art. 1. Ergo in intelligere dependet à materia. Prob. conf. Accidens absolute potest existere , & operari sine substantia ; & tamen quia semper exigit substantiam ut operetur , in operari dependet à substantia : ergo si anima rationalis exigit materiam ut intelligat in quo quocumque statu , signum est , quod in intelligere à materia dependet.

Respondetur negando antec. & ad probationem nego minor. & ad illius probationem distinguo antec. Dependenter à sensibus materialibus , dependentia præsupposita , concedo antec. Dependencia formali , & tamquam ab organo , nego antec. & consequ. Cum enim anima rationalis sit omnino spiritualis , & adhuc à materia separata potens intelligere ; inde est , quod in intelligendo non

dependet à sensibus dependentia formali , & tãquã ab organo : quia anima rationalis formaliter ut talis non utitur organo corporali , neque est ad extra operativa , sed solum à corpore præsuppositivè dependet , quatenus in isto statu semper intelligit per species à phantasmatis abstractas.

Sed inst. Intellectus agens spiritualis est ; & tamen in principali operatione à materia dependet : ergo etiam anima poterit à materia dependere in principali operatione , quamquam spiritualis sit. Prob. minor. Operatio principalis intellectus agentis est abstrahere species à phantasmatis ; ergo in operatione principali dependet à materia.

Respondetur distinguendo ultimum consequ. A materia tamquam ab obiecto , concedo consequ. tamquam ab organo , nego consequ. Dependencia enim intellectus agentis à phantasmatis , solum est ab illis tamquam ab obiecto ex quo educit species ; non tamen tamquam ab organo. Hæc autem dependentia à materia tamquam ab obiecto , etiam intellectui possibili , imò Angelico intellectui convenit : unde ex hac dependentia nullatenus insertur , intellectum educi de potentia materiæ ; consequenterque ex hac dependentia non potest à paritate probarieductio animæ rationalis.

Ad 2. prob. antec. princi. nego conf. ad probationem cōc. mai. dist. min. quia exigit præcisè, nego mi. Quia exigit substantiam, & principium radicale in virtute cuius operatur, conc. min. & nego consequent. Licet namque anima rationalis sit pars per se ordinata ad totum simul cum materia componendum, & ideo sit illi connaturale operari, ut cōiuncta cum altera comparte, scilicet materia, ob hocque exigit illam, non tamen inde sequitur, quod in operari, à materia dependeat: quia cum anima rationalis sit semisuppositum, separata à materia, propria virrute existit, & operatur. Cuius oppositum in accidenti invenitur; quod quidē separatum à substantia, semper operatur in virtute substantiæ; quapropter exigit illam ut principium radicale, in virtute cuius operatur: & ita semper dependet à substantia in operari.

5. arg. Eadem realiter forma potest secundum vnum gradum esse dependens à materia, & secundum alterum independens: ergo quamvis gradus sensitivus, & rationalis identificentur in anima, poterit secundum gradum sensitivæ à materia dependere, & ex illa educi; quamvis non pendeat ab illa secundum quod rationalis. Prob. ant. Eadem forma realiter entitativè, potest secundum vnum gradum produci ab aliqua causa, à qua secundum

alterum gradum producibilis non est: ergo eadem realiter forma poterit secundum vnum gradum, & non secundum alterum à materia dependere. Conf. à paritate nota est; ant. vero pluribus exemplis constat; quia entitas peccati identificatur cum malitia positiva, & tamen entitas producitur à Deo, non vero malitia, & relatio filiationis producitur à Patre Eterno; non autem divina natura; & in Sacramento Eucharistiæ, ponitur ex vi verborum ratio corporis, non vero ratio intellectivi; & Cœlum producit in homine rationē corporis; non vero rationem intellectivi.

2. prob. ant. princ. eadem realiter gratia secundum conceptum iustificantis dependet à dispositionibus, à quibus gratia secundum conceptum auxiliantis non dependet. Et eadem anima rationalis, ut vegetativa communicatur capillis, & vnguibus; non tamen, ut rationalis: ergo eadem etiam, ut vegetativa poterit à materia dependere, quin ut rationalis deindeat.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. distin. ant. quando identificantur solum quantum ad substantiam conc. ant. Si identificantur quantum ad substantiam, & modū neg. ant. & conf. Si namque gradus solum identificantur quantum ad substantiam, potest vnus ab aliqua causa produci à qua non producitur alius. Et ita entitas

peccati producit à Deo, quin inde inferatur produci malitiam; & Pater Æternus producit filiationem, non producendo naturam, quia natura non subinduit modum relativum filiationis; & entitas peccati non subinduit modum deformitatis, & malitiæ, sed pertinet ad genus physicum formaliter; vnde non identificantur quoad substantiam, & modum, cuius oppositum contingit in gradibus animæ, qui identificantur quoad substantiam, & modum, eo quod omnes gradus trahuntur ad esse gradus rationalis, & omnes fiunt per se subsistentes, sicut calor solis non potest ab igne produci, quia subinduit modum in corruptibilem solis. De quo plura quæst. 2. proœmioli art. 1. §. 3. diximus.

Ad aliud exemplum dicimus; quod licet ex vi verborum solum causetur formaliter ratio corporis, quatenus hæc sola formaliter significatur; realiter tamen per concomitantiam, & propter identitatem, ponitur ibi ratio intellectivi, & alia prædicata identificata realiter; quod quidem intelligendum est, quando per concomitantiam ponitur anima rationalis; si tamen non ponatur anima rationalis, ut in triduo mortis Christi, non ponitur etiã gradus corporis identificatus realiter cum anima rationali.

Ad aliud exemplum dicimus: Cœlum ex parte rationis sub qua

solum producere hominem sub ratione corporis; ex parte tamen rationis quæ, etiam producere formaliter ipsam rationem viventis.

2. poterat etiam dici: Cœlum non producere formaliter ipsam rationem corporis: Sicut nec rationem viventis, sed solum producere rationem corporis per quamdam appropriationem, quatenus producit dispositiones ad gradum corporis requisitas.

Ad 2. prob. ant. neg. conf. quia dependētia, quam habet gratia iustificans à dispositionibus, nō est dependentia stricta in genere causæ materialis, sed solum est dependentia, ut gratia connaturaliter recipiatur, subiectoque cōmunicet proprium effectum formalem, quam dependentiam à dispositionibus, & ut sit connaturaliter in materia, habet etiam anima rationalis.

Ad aliud exemplum de anima unita capillis, dicimus, formam uniti subiecto secundum capacitatem illius, cumque in subiecto possit esse capacitas ad unum, & non ad alterum gradum, etiã forma potest illi unum, & non alterum communicare. Dependētia vero à materia penes entitatē attenditur, & omnes gradus in anima sunt eiusdem entitatis.

6. arg. Forma, quæ in proprio effectu formali dependet à materia educitur de potentia materiæ; sed anima rationalis in suo effectu

effectu formali à materia dependet; nam effectus formalis animæ rationalis est esse humanum vel homo, quod quidem non datur sine materia: ergo anima rationalis educitur de potentia materiæ: Prob. maior. magis intimus, & intraneus est formæ effectus formalis, quam principalis formæ operatio, siquidem formalis effectus est ipsa forma subiecto communicata; operatio vero est accedens realiter à forma, & à potentia proxime operativa distinctum; sed forma, quæ in principali operatione dependet à materia, educitur de potentia materiæ: ergo etiam illa forma, quæ dependet à materia in proprio effectui formali.

Conf. Anima rationalis producit per generationem: ergo educitur de potentia materie: probat. ant. per generationem hominis aliquid producit; non materia, nec modus unionis: in sententia negante illum: ergo anima rationalis producit.

Resp. ad arg. dist. min. in suo effectui formali sumpto adæquatè, conced. min. inadequatè sumpto, neg. mi. & conf. Effectus namque formalis animæ rationalis potest considerari inadequatè, quantum ad intrinseca talis effectus, in quo sensu non dependet à materia, sed sine materia salvatur in ipsa anima rationali se parata, in qua invenitur esse intellectivam, & operativam forma-

liter. Potest etiam effectus animæ adæquatè considerari, quantum ad intrinseca, & extrinseca, videlicet, quantum ad materiam, cui forma communicatur, & totum, quod ex materia, & forma resultat; in quo sensu effectus formæ à materia dependet. Cæterum in consideratione ista non est intimior formæ, quam principalis operatio; nam operatio principalis convenit formæ in quocumque statu sit, & procedit à primario conceptu formæ, à qua tamē non provenit materia, nec totū, quod ex materia, & forma resultat.

Ad conf. resp. quod ut homo per generationem alium hominem producat, non requiritur, quod formam, vel materiam producat, sed satis est, quod formā uniat cum materia; sicut, qui parietem facit album non producit lutum, albedinem, nec materiam lapidis, sed solum albedinē cum luto, & lapidibus uniat.

Inst. homo per generationem ponit ultimam dispositionem ad animam rationalem: ergo animam rationalem producit; ideo namque ignis alterum ignem producit, quia ponit ultimam dispositionem ad ipsum.

Respondetur: hominem ponere ultimam dispositionem ad animam rationalem, non tamen quantum ad esse, sed solum quantum ad inesse, & unionem cum subiecto, quia ani-

ma rationalis non requirit dispositiones, ut absolute sit, sed tantum ut uniatur cum materia; in igne vero alia ratio militat, quia forma ignis est materialis, & ideo in esse dependet à materia, consequenterque, qui ponit ultimam dispositionem, ut talis forma sit in materia, ponit etiam ultimam dispositionem, ad esse formæ, & ad ipsam producendam, anima autem rationalis spiritualis est, & per se subsistens, & ita à solo Deo debet produci, & qui generat solum ponit dispositiones ad illam vniendam.

Dices: quia homo non potest producere divinam essentiam, non potest etiam ponere unionem essentiae Divinæ cum intellectu creato, nec ultimam dispositionem ad unionem istam, quod est lumen gloriæ: ergo si homo animam rationalem producere non valet, nec etiam poterit producere ultimam dispositionem, ad animam rationalem vniendam.

Dices secundo: anima rationalis non producitur à Deo: ergo produci debet ab homine generante: probatur antec. Si Deus produceret animam rationalem, non produceret illam extra materiam, sed in ipsa materia, & cum materia de facto unitam, sed hoc dicendum non est: aliàs homo animam rationalem non vni-ret cum materia ergo anima rationalis non producitur à Deo.

Resp. ad 1. inst. non ideo

præcisè hominem non posse ponere unionem essentiae cum intellectu creato, & ultimam dispositionem ad illam, quia non possit producere essentiam, sed quia essentia, & illius unio sunt in ordine diverso, & altissimo, ad quem pertingere non potest intellectus creatus, & propterea non potest intellectus ponere ultimam dispositionem ad unionem essentiae cum intellectu creato; oppositum autem, ut constat, in anima rationali contingit.

Ad secundam instantiam responderetur Deum pro priori, quo creat animam rationalem, illam producere in materia negativè, id est; non extra materiam: non tamen producere illam in materia positivè, id est, unitam, & coniunctam cum materia tamquam illius subiecto, sed hoc facit Deus pro alio posteriori, pro quo simul cum causa secunda unit, & coniungit positivè animam rationalem cum materia.

§. Ultimus.

Ultimum argumentum solvitur.

Vltimo arguitur argumento difficili contra nostram conclusionem: quia homo per generationem producere potest animam rationalem: ergo anima rationalis educibilis est de potètia

ma-

materiæ; prob. ant. Anima rationalis, non excedit hominem in ratione generantis: ergo homo per generationem potest producere animam rationalem; probat. ant. Forma hominis generantis, adæquat animam rationalem geniti, siquidem forma hominis generantis, est etiam alia anima rationalis: ergo anima rationalis non excedit hominem in ratione generantis.

Resp. animam rationalem generantis entitativè adæquare animam geniti; non tamen in ratione causæ, & effectus, eo quod anima rationalis est forma per se subsistens, & ita in ratione effectus excedit virtutem cuiuscunque creature. Instantia est in homine iusto, qui constituitur in ratione talis per gratiam habitualement, & tamen non potest principaliter aliam gratiam habitualement producere.

Sed inst. Ideo forma generantis non adæquaret animam rationalem in ratione causæ, & effectus, quia agit mediante semine corporeo; sed hoc non tollit adæquationem: ergo illam adæquat in ratione causæ, & effectus; prob. mi. virtus corporea ut subordinata animæ rationali generantis, potest producere aliam animam rationalem: ergo operari mediante semine corporeo, nō tollit adæquationem prædictam; prob. ant. Accidens, ut subordinatum substantiæ, potest produ-

cere substantiam, quamvis accidens secundum se, non possit substantiam producere. Et phantasma materiale subordinatum intellectui agenti, speciem intelligibilem spiritualem producit; & ipsa phantasia subordinata intellectui circa singularia discurrit, & potest in probabili sententia facere entia rationis. Et virtus ipsa corporea seminis producit modum spiritualem, quem probabilis sententia admittit inter materiam, & formam: ergo virtus etiam corporea, ut subordinata animæ rationali generantis, potest producere aliam animam rationalem.

Resp. tamen, virtutem corpoream non posse subordinari animæ rationali formaliter, ut talis est, quia virtus corporea non est formaliter virtus animæ rationalis; eo quod anima rationalis, ve intellectiva, & spiritalis est, non est operativa ad extra per actiones immanentes, intelligendi, & amandi, & ita semen corporeum tantum subordinatur animæ, in quantum est eminenter formaliter sensitiva; non tamen quatenus rationalis est. Rursus etiam anima formaliter, ut spiritalis, non potest uti organo corporali, & ideo non potest mediante semine corporali producere aliam animam rationalem.

Ex quo constat ad exempla, quia accidens est virtus substantiæ formaliter ut talis, & ideo ipsi substantiæ ut tali subordinatur, &

consequentè in virtute substantiæ, cui subordinatur, potest producere aliam substantiam. Phantasma autè non subordinatur intellectui agenti, tanquàm potentia, seu virtus operativa intellectus agentis, sed tanquàm obiectum, vel subiectum illustratum, & perfectum per virtutem intellectus agentis, quæ subordinatio satis est, vt aliquid spirituale imperfectum, qualis est species intelligibilis producere possit; & cogitativa non subordinatur, etiam intellectui tanquàm virtus, vel organum illius, sed solum sicut potentia imperfecta coniuncta superiori potentia, quæ etiam subordinatio sufficit, vt aliquid spirituale imperfectum producere possit. Virtus etiam feminis solum subordinatur animæ sensitivæ, hæc tamen subordinatio satis est, vt modum spirituale imperfectum inter materiam, & formam producere possit.

Sed inst. quamvis phantasma, & potentia cogitativa sint aliquid materiale, possunt tamen subordinari intellectui formaliter, vt spiritualis est; ergo etiam virtus corporea poterit subordinari animæ vt rationali, & spirituali formaliter. Conseq. à paritate bona videtur.

2. inst. Virtus corporea feminis ex parte termini attingit animam vt intellectivam formaliter: ergo etiam ex parte principij agit in virtute animæ vt in-

tellectivæ, & illi subordinatur, prob. antec. Virtus corporea feminis producit hominem, vt homo est, sed homo constituitur in ratione talis per animam, vt intellectivam formaliter: ergo virtus corporea feminis attingit ex parte termini animam, vt intellectivam formaliter.

Resp. ad 1. repl. neg. conf. ratioque discriminis est, quia virtus corporea subordinari non potest animæ, nisi per modum principij proximi, vel virtutis instrumentariæ, qua mediante anima operatur; virtus verò instrumentaria cum principio radicali proportionari debet; cumque virtus corporea proportionata non sit cum anima vt rationali, & quia nō est ad extra operativa, & quia rationalis, & intellectiva est, supra corpus in agendo formaliter elevata, indè fit virtutem corpoream animæ, vt rationali, non posse subordinari. Phantasma verò subordinatur intellectui, sicut subiectum perfectibile per virtutem ab intellectu derivatam, & sicut instrumentum causæ principali, & phantasia subordinatur intellectui, sicut potentia inferior ad potentiam superiorē, & ita similem proportionem non requirunt.

Ad 2. virtutem corpoream attingere ex parte termini animam, vt rationale, & intellectivam specificativè, non tamen reduplicativè vt talem, quia anima intel-

lectiva formalitèr non est terminus formalis, nec etiam est principium generationis, sed solum anima est terminus generationis, quatenus est actus corporis, & hoc modo, est etiam generationis principium.

Dices: ergo non producit homo, ut homo est, per generationem: nam homo ut homo, per animam ut rationalem constituitur.

Neg. conf. quia homo ut homo non constituitur per animam rationalem secundum se, sed per ipsam, ut est actus corporis, & cum per generationem attingatur anima, ut actus, corporis est, inde fit, quod homo ut homo, per generationem producit.

Sed inst. homo genitus procedit per generationem formalitèr, ut intellectivus, & ut rationalis est; ergo virtus corporea feminis attingit animam duplicativè ut talem.

Respondebis: hominem per generationem procedere formalitèr ut rationalem, & intellectivum, ex parte rationis *quæ* non tamen ex parte rationis *sub quæ*.

Contra tamen est: quia si homo ex parte rationis *sub quæ* non procedit ut intellectivus formalitèr, sed solum ex parte rationis *quæ*, non communicabitur illi natura, ut intellectiva formalitèr: ergo non procedit ut fi-

lius secundum quod rationalis.

Resp. neg. conf. quia ut homo procedat ut filius, secundum quod natura rationalis, sufficit quod natura rationalis communicetur illi formalitèr ex parte rationis *quæ*.

Sed inst. quia Spiritui Sancto solum ex parte rationis *quæ*, communicatur Divina, propterea Spiritus Sanctus ex vi processioneis non procedit ut Filius formalitèr: ergo si homini genito solum ex parte rationis *quæ*, communicatur natura, ut rationalis, & intellectiva, homo genitus non procedit ut filius, secundum quod rationalis.

Resp. explicando causalem, natura identicè, & concomitantèr, concedo causalem: natura formalitèr ex parte rationis *quæ*, nego causalem antecedentis, & consequentiam illatam. Quia Spiritui Sancto solum identicè communicatur natura Divina, propter identitatem realem, quam habet cum impulsu, qui est terminus formalis processioneis, homini vero genito formalitèr ex parte rationis *quæ* communicatur natura rationalis, eo quod homo generans ponit ultimam dispositionem ad unionem animæ rationalis, quatenus rationalis est, & idè ex parte rationis *quæ* unitæ, attingit formalitèr animam ut rationalem; ac proinde

indè homo genitus procedit vt filius secundum quod rationalis est.

Ex dictis in artic. discursu colligitur dispositiones materiales, positas ab agente naturali, esse proportionatas cum anima rationali, quia licet anima rationalis sit spiritualis vt quod, vt quo, tamen, corporea est, eo quod est actus corporis, & per se ad totum materiale componendum ordinata.

2. collig. quod qui ponit vltimam dispositionem ad gratiam, non facit sanctum, & gratum, quia effectivè non vnit gratiam ipsam cum anima, eo quod accidentis esse est in esse, & ità, qui vniret effectivè gratiam cum subiecto, produceret ipsam gratiam, quod implicat, nam gratia à solo Deo producibilis est. Qui verò ponit vltimam dispositionem ad vniionem animæ rationalis vnit ipsam effectivè cum materia; in anima namque rationali aliud est esse, & aliud esse in materia, primum fit à Deo, secundum ab homine generante, & vltimam dispositionem ponente, qua materia vltimo ad

vniionem præparatur.

ARTICVLVS II.

Verum Formæ Cælorum potuerunt educi.

§. I.

Statuitur prima conclusio.

Formæ Cælorum, & elementorum de facto non fuerunt educæ.

Conclusionem istam probat illud Genesis cap. 1. *In principio creavit Deus Cælum, & terram*, quod convincit formas Cælorum, & elementorum non esse factas per educationem ex præsupposito subiecto, sed potius creatas, & de nihilo productas; quod cõfirmat Clem. vnica de sũma Trinit. in qua dicitur Deum vtramque de nihilo condidisse creaturam spiritualem, & corporealem, Angelicam videlicet, & mundanam.

Eandem doctrinam tradit Ang. Doct. 1. p. q. 65. art. 5. & 63. art. 4. & 2. Contr. c. 43. & in Compendio Theologiæ, c. 95. per ea verba: *Manifestum est autem quod corpora cælestia non possunt produci in esse nisi per creationem, non enim potest dici quod ex materia aliqua præiacente sint facta.*

Ratione autem conclusio nostra prob. Totum compositum Cœli v.g. (& idè de elemētis

dicendum) fuit productum per creationem; sed eo ipso forma Cœli, & elementi fuit per creationem producta: ergo formæ Cœlorum, & elementorum fuerunt de facto creatæ. Prob. min. si actio productiva totius fuit creatio, materia, & forma simul sumptæ fuerunt creatæ, quia totum aliud non est præter materiam, & formam simul sumptas, & unitas; sed si materia, & forma ut unitæ, & simul sumptæ, fuerunt per creationem productæ, etiam entitas formæ fuit facta per creationem: ergo forma Cœli, & elementi fuit per creationem producta. Prob. mi. Si materia, & forma ut unitæ, & simul sumptæ fuerunt per creationem productæ, actio productiva earum non præsupponebat aliam actionem præcedentem terminatam ad illarum entitates, aliàs actio, quæ produceret materiam, & formam, ut unitas, & coniunctas, non esset productio illarum ex nihilo, siquidem illarum entitates supponeret, ut aliam actionem terminantes, & consequenter non esset creatio: ergo si materia, & forma, unitæ, & simul sumptæ, fuerunt factæ per creationem etiam entitas illarum fuit per creationem producta.

Conf. Quotiescumque aliquod totum per creationem producit, per creationem etiam productur eius partes, eo quod

si totum creatur partes non præsupponuntur antecedenter productæ, aliàs totum non posset per creationem produci, & quando partes non præsupponuntur factæ fiunt per actionem totius, nam totum sine partibus non est; sed totum Cœli, & elementi fuit per creationem productum, sicut scriptura testatur, ut vidimus, & in 2. Machab. c. 7. dicitur Cœlum, & terram de nihilo fuisse producta: ergo forma Cœli, & elementi non fuiteducta de potentia materiæ, sed per creationem facta.

Conf. 2. Eadem actione produxit Deus materiā, & formā, tamen cœli, quam elementi, sed talis actio non fuiteductio, quandoquidem erat creatio productiva materiæ de nihilo, & eadē actio nequit esseeductiva, & creativa: ergo forma Cœli non fuiteducta. Prob. mai. Deus se solo, producens Cœlum, & elementum frustra multiplicaret actiones, si eadē actione posset producere omnes partes; sed Deus eadem actione potuit producere materiam, & formam, & in prima rerum productione nihil frustra egit: ergo eadem actione produxit materiam, & formam simul.

Resp. ad conf. istā, Deum frustra non operasse, actiones multiplicando, creando per unā actionem materiā, & per aliā educendo formā, quia operabatur iuxta rerum naturam, & illarum exigentiam,

& forma Cœli, & elementi ex propria natura exigebat per educationem produci, eo quod forma materialis est, & à materia dependet in esse.

Sed contra est. Quia forma Cœli, & elementi solum exigit per educationem produci ab illo agente, qui ut formam producat, debet necessariò supponere productam materiam, ut ita formam producat ex præsupposito subiecto; sed Deus quando se solo operatur, non habet necessitatem præsupponendi materiam, ut ex illa educat formam: ergò forma Cœli, & elementi non exigit per educationem, à Deo, primo operante, produci.

Eandem doctrinam facta suadent, quæ in scriptura continentur, quia in homine, pueritia, & adolescentia antecedunt virilitatem, & in plantis, virgulta antecedunt arbores, & semina parva fructus, & tamen Deus in principio hominem in perfecta ætate produxit, & arbores cum fructibus fecit: ergò ex quo aliqua res exigit connaturalitè fieri speciali aliquo modo per actionem naturalis agentis, non infertur inde eodem modo etià exigere produci per actionem Dei primo operantis. Quod etià constat ex eo, quod forma petit fieri per actionem naturalis agentis ex materia antecedentè disposita, & tamen Deus in contrariis sententia formam Cœli

ex materia non disposita produxit. Alia autem ex argumentorum solutione constabunt.

§. II.

Solvuntur argumenta.

Contra concl. istam arg. 1. auct. D. Th. opusc. 42. c. 15. ubi loquens de prima productione corporis cœlesti, hæc verba subiungit. *Corpus cœleste consequutum est per educationem suæ formæ de potentia propriæ materiæ, nullo motu locali, vel alteratione precedente, essentialitè. Ergò natura corporis educationem formæ corporalis de potentia materiæ. Ergò forma Cœli fuiteducta de potentia materiæ.*

Resp. 1. opusc. illum non esse D. Th. ut stilus eius demonstrat, & propterea iussu Pij V. fuisse minoribus characteribus impressam ut distinguatur à legitimis operibus D. Th.

2. resp. cum Rmo. à S. Th. educationem dupliciter sumi uno modo strictè pro educatione formæ de potentia materiæ per actionem antecedentem productæ: alio quidem modo latè materialitè, & terminativè pro productione videlicet formæ, quæ in suo esse à materia dependet, & modo prædicto sumi educationem formæ in opusc. D. Th. Quod constat ex his, quæ ibi dixerat, videlicet: *Cælum non esse genitum, sed*

per simplicem emanationem à Deo tantum processisse. Et post verba in argumento relata sequentia subiungit: *Nec hoc adhuc est, quia educitur; sed quia sit unum ex materia, & forma educata.* Et hoc confirmat doctrina, quia in proprijs locis affirmat oppositum D. Th. Constat ergo ibi tantum de educatione late sumpta fieri sermonem, & sensum.

2. arg. Formæ Cœlorum, & elementorum dependent in fieri à materia, & de facto sic dependebant: ergo fuerunt educatæ. Prob. antec. 1. formæ Cœlorum, & elementorum dependent in esse, & operari à materia: ergo ab illa dependent in fieri: quia fieri est via ad esse, & cum illo proportionatur, & consequenter si dependent in esse dependent in fieri.

2. Formæ Cœlorum, & elementorum dependent in conservari à materia: ergo ab illa dependent in fieri, quia conservatio est continuata productio, ac proinde si dependent in conservari, etiam in fieri, & in produci dependent.

3. Ex dependentia in esse, & operari, bene inferitur dependentia in produci, & fieri; sed formæ Cœlorum dependent in esse, & operari: ergo dependent in fieri. Prob. mai. Ex independentia in esse, & operari, bene inferitur independentia in fieri: ergo ex dependentia in esse, & operari bene inferitur dependentia in fie-

ri, quia sicut affirmatio est causa affirmationis, ita negatio est causa negationis, & ideo si ex independentia in esse inferitur independentia in fieri, ab opposito ex dependentia in esse inferitur dependentia in fieri. Ant. verò constat in anima rationali, quam, probavimus non dependere in fieri à materia, quia in esse, & operari non dependet ab illa.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. neg. conf. quia educio est actio, quæ terminatur ad formam educendam de potentia materiæ, & ita requirit, quod materia se habeat, aliquo modo, ex parte termini à quo, comparative ad formam, quod tamen fieri non valet nisi materia supponatur prius per aliam actionem producta; cumque in prima rerum productione, materia, & forma connaturaliter debeant per eandem actionem produci, propter ea, quibus conclusionem probavimus; inde fit, formam Cœli in prima rerum productione non dependere in suo fieri à materia, nec quantum ad hoc servandam esse proportionem inter esse, & fieri, sed solum quantum ad alia, quatenus videlicet utrumque materiale est, & connaturaliter non datur sine materia.

Ad 2. prob. resp. dist. conf. in fieri ex parte formæ productæ, conc. conf. ex parte formæ, & actionis producentis, neg. conf.

Ex

Ex quo enim formæ Cœlo-
rum, & elementorum sine ma-
teria conservari non possint, sed
à materia in conservari depen-
deant, solū infertur, quod depen-
deant in fieri ex parte formæ pro-
ductæ, quod ita contingit, quia
forma non potest, nisi in mate-
ria naturaliter produci, non ta-
men infertur formam depende-
re in fieri ex parte formæ, & ac-
tionis producentis, eo quod ac-
tio productiva formæ non præ-
supponit actionē productivā ma-
teriæ, quod erat necessarium, ad
veram dependentiam in fieri.

Dices: Conservatio est con-
tinuata productio: ergo si verum
est, formam Cœli dependere in
conservari, etiam dependebit in
fieri.

Resp. claritatis gratia, dist.
conf. in conservari ratione for-
mæ, & actionis, conc. conf. ra-
tione solius formæ, neg. conf.
Forma namque Cœli solū de-
pendet in conservari ratione sui,
quatenus est forma materialis,
quæ sine materia, naturaliter es-
se non valet. Non tamen depen-
det ratione sui, & actionis con-
servantis; nam actio conserva-
tiva non exercetur dependentèr
ab actione conservatè materia-
m, sed eadem actio formaliter pro-
duxit utramque, & eadem utrā-
que cōservat, & quando dicitur,
conservationem esse continuatā
productionem, fit sermo, de cō-
servatione activa, vel de actione

conservante, quæ nō potest for-
maliter dependere ab actione cō-
servante materiam, nisi etiam
actio productiva formæ depen-
deat ab actione materiam produ-
cente. Instantia invenitur in in-
tellectu, & voluntate Angeli, &
in substantia, & existentia, quæ
ratione sui dependent in conser-
vari à substantia Angeli, si-
ne qua, saltem naturaliter, esse nō
possunt, & tamen non depen-
dent in fieri, siquidem eadem ac-
tio creativa Angeli, intellectum,
& voluntatem, substantiam il-
lius, & existentiam creavit.

Ad 2. prob. ant. princ. neg.
mai. & ad prob. neg. conf. Quia
forma, quæ non dependet in es-
se, excedit capacitatem materiæ,
& ita non continetur in poren-
tia ipsius, consequenterque de
potentia materiæ nō potest edu-
ci; forma verò, quæ dependet
in esse, potest produci per ean-
dem actionē productivā mate-
riæ, & ideo potest, in fieri non
dependere, sed ab ipso Deo pro-
duci per actionem à materia in-
dependentem.

Dices: Deus supplere non
potest concursum materiæ con-
tinentis in potentia sua formam
producendam: ergo non potest
producere formam, per actio-
nem à materia independen-
tem.

Ad prob. verò dist. ant. con-
cursum materiæ executivè conc.
ant. æquivalètèr neg. ant. & cōf.

Deus namque non potest supplere concursum materiæ exercendo munus causæ materialis; potest tamen supplere concursum materiæ equivalentèr, id est, potest præstare concursum, in cuius præsentia concursus materiæ necessarius non est.

Ad prob. verò in 3. prob. ant. contentam, resp. quod illud axioma intelligendum est, quando affirmatio, & negatio sunt causæ adæquatæ, non tamen quando affirmatio, vel negatio solum est causa sufficiens, & non dependere in esse, est causa sufficiens, vt forma non dependeat in fieri, non tamen causa adæquata, quia quamvis forma dependeat in esse, non dependebit in fieri, si materia, & forma per eandem actionem fiant. Vndè bene valet, non dependent in esse: ergò non dependent in fieri, vt constat in anima rationali; non tamen valet: dependent in esse: ergò dependent in fieri: sicut bene valet non est animal: ergò nō est homo, non tamen valet: est animal: ergò homo, quia non esse animal est causa sufficiens vt aliquid non sit homo, nō tamen causa adæquata, eo quod licet sit animal, si non est rationale, non erit homo.

3. arg. Formæ Coelorum, & elementorum ex natura sua petunt educi de potentia materiæ: ergò de facto fuerunt educæ. Patet conseq. quia Deus, in

operando, se conformat cum rerum natura, & illarum exigentia. Ant. prob. formæ Coelorum, & elementorum sunt formæ materiales: ergò ex natura sua petunt educi.

Resp. formam materiale ex natura sua esse educibilem, quando producit ab agente naturali per actionem præsupponentem materiam, antecedentèr productam; non tamen quando producit à solo Deo, producente materiam, & formam, sine agente naturali; vt in prima rerum productione, in quo eventu exigentia formæ subordinatur modo proprio operandi Dei; & ita non petit educi, sed produci per eandem actionem, qua producit materia; quia Deus se solo, agens per eandem actionem potest materiam, & formam producere, & hoc modo utramque producere debet, nè multiplicet actiones frustra, & absque ulla necessitate, sicut Deus, quando se solo operatur non disponit materiam per vnam actionem antecedentem, & per alteram producit formam, sed potius formam de materia non disposita producit, & oppositum frustra faceret.

Sed inst. Deus, se solo, produxit volucres, & plantas, & tamen non fecit eas per creationem, sed per educationem, sicut etiam Adamum non per creationem produxit; ergò quamvis
Deus

Deus , se solo , producat materiam , & formam elementorum , non debet formam per creationē producere.

Secundo instabis Deus , se solo , produxit substantiam Angelorum , & illis gratiam iustificantem infundit ; & tamen gratia fuit per educationem producta in communiore sententia i. p. quæst. 62. artic. 2. ergo idem quod prius

Respondetur : ad primum instantiam , quod ante volucres , & plantas præexistebat materia , ex qua poterat Deus prædictas educere , & ideo ne Deus frustra de novo materiam produceret , debuit ex materia præexistente eorum formas educere ; quando vero coelos , & elementa produxit , non præexistebat materia antecederet producta , & ita Deus per eandem actionem debuit formā , & materiam producere , & consequenter utramque creare.

Ad 2. quod gratia , utpote forma supernaturalis , exigit super naturalem actionem , & ita petit fieri per actionem distinctam ab actione producente substantiam naturalem , consequenterque petit substantiam naturalem producram supponere , & de potentia illius educi ; formæ vero coelorum , & elementorum in prima productione , non exigebant , supponere materiam productam , sed potius per eandem actionem cum materia simul exigebant produci.

4. arg. In prima productione coelorum per diversam actionem produxit Deus materiam , & formam : ergo formam non eduxit ; prob. antec. modo perseverat actio productiva materiæ , quia conservatio est continuata productio , & ita eadem actione , qua Deus produxit materiam , conservat materiam modo , consequenterque actio productiva materiæ , modo perseverat ; & tamen actio productiva formæ non perseverat modo : ergo per diversam actionem utramque produxit. Minor. prob. Formæ primæ elementorum non perseverant modo , quia sunt formæ corruptibiles , & saltim quantum ad plures partes manent substantialiter transmutata : ergo non perseverat modo actio productiva.

Respondetur negando anteced. ad probationem distinguo minor. non perseverat , ut ad formam terminata , concedo min. ut terminata , ad materiam , nego minor. & consequenter. Eadem namque actio , qua Deus à principio materiam , & formam produxit , perseverat modo , non quidem completa , & ut terminata ad utramque , sed incompleta , ut ad materiam terminata , sicut si Deus ab initio creasset equum , modo perseveraret actio divina , non quidem completa , & ut terminata ad totum , sed incompletè superata , & ad materiam terminata.

Sed

Sed inst. destructa forma, perseverare non potest actio illius productiva, etiam incompletè sumpta: ergo talis actio in prædicta consideratione non manet. Prob. ant. destructo termino primario actionis, non potest actio vlllo modo perseverare, eo quod actio est in ordine ad terminum primarium, sed destructa forma, non manet terminus primarius actionis, nam terminus primarius erat totum compositum elementi, & totum compositum non manet forma destructa: ergo destructa forma perseverare non potest actio productiva illius.

Respondetur: actionem dependentem, & specificatam à termino primario perseverare nō posse, termino primario destructo, secus vero actionem independentem, & non specificatam à termino, & talis est actio, quæ Deus cœlos, & elementa produxit, quæ non specificatur à termino producto primario, & ita illo destructo perseverare potest.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

Formæ calorum, & elementorum de potentia absoluta potuerunt educi.

PRob. concl. ista. Quia Deus facere potest, quod non implicat contradictionem; sed for-

mas Cœlorum, & elementorum educi de potentia materiæ, contradictionem non implicat: ergo formæ prædictæ potuerunt educi. Probatur min. Non implicat contradictionem, in eodem instanti reali, pro aliquo priori producere materiam & pro alio posteriori educere formam: ergo mi vera est. Probatur ant. ratione, & exemplo, ratione quidem; quia materia pro illo priori intelligitur cum actualitate sufficienti, vt de illius potentia educatur forma: ergo potest Deus pro priori producere materiam, & pro alio posteriori educere formam. Probatur antec. vt materia exerceat causalitatem materiale, non requiritur, quod intelligatur existens, neque completere producta sed satis est, quod intelligatur in via ad habendam existentiam, quod quidem constat ex differentia, quam assignant Philosophi inter causam efficientem, & materiale, quia causa efficiens, vt causet, debet intelligi cum existentia; causa vero materialis, satis est quod intelligatur in via, ad habendam existentiam; sed materia pro illo priori sic intelligitur: ergo intelligitur pro illo priori cum actualitate sufficienti, vt de illius potentia educatur forma.

Exemplo autem probatur ant. Quia in eodem instanti reali, in quo Deus substantiam Angeli produxit, largitus est illi gratiam, edu-

educendo illam de potentia naturæ Angelicæ, ut communiter docent Thomistæ cum D. Aug. & D. Th. 1. p. q. 62. art. 3. ergo poterit similiter Deus in eodem instanti reali, pro vno priori producere materiam, & pro alio posteriori educere formam.

Addimus: quod in frequentiori sententia, quando vermis generatur ex speciebus Sacramentalibus, in eodem instanti reali, vel creatur materia, vel quantitas in materiam convertitur, & pro alio posteriori, educitur forma; ergo idem poterit in præsentis contingere. Et re vera, si ut effectus fiat cum dependentia à causa efficiendi, sufficit prædentia naturæ: sicut sol tantum prioritate naturæ antecedit illuminationem. Et intellectus Angeli suam operationem, eadem prædentia naturæ sufficiens erit, ut forma fiat dependenter à materia, & de potentia ipsius vere, & realiter educatur.

§. IV.

Argumentis occurritur

Contra concl. istam arg. Materia non potest terminare actionem diversam, ab actione productiva formæ; sed materia solum potest creari: ergo forma non potest educi. Prob. mai. Omnis actio tendit ad ponendum terminum sub existentia; sed ma-

teria, se sola, capax existentia non est: ergo non potest terminare actionem diversam ab actione productiva formæ.

Conf. Cælum est incorruptibile, & consequenter debet esse ingenerabile: ergo forma Coeli solum poterit per creationem produci.

Resp. dist. mai. diversâ actionē cōpletā, cōc. mai. incōpletā, neg. mai. Et ad prob. dist. mai. cōplete, vel incomplete, conced. maior. complete determinatē, neg. mai. Actio namque iuxta qualitatem sui ipsius tendit ad comunicandā existentiam; actio quidem completa, ad communicandam existentiam completē, & in factō esse; actio autem incompleta tendit ad communicandam existentiam incompletē, vialiter, & in fieri, & mediante altera actione, per quam ipsa ultimo determinatur, & completur; cumque materia pro priori ad formam, possit existere incompletē, & vialiter; inde fit, quod possit etiam pro illo priori actionem incompletam terminare, diversam ab actione productiva formæ. Instantia est in quacunque generatione substantiali, in qua pro priori ad formam supponitur materia conservata per actionem distinctam, ab actione per quam de novo forma producitur.

Ad conf. distinguo anteced. incorruptibilitate proveniente ex independentia formæ à materia, neg.

neg. anteced. Ex quo materia per formam satiatur, concedo anteced. Et nego conseq. Cœlum namque est incorruptibile, quia forma Cœli totaliter, & adæquarè, sariat capacitatem materiæ; non tamen Cœlum est incorruptibile, quia forma eius non dependeat à materia, & hoc erat necessarium, ut forma non posset educi, & cœlum non esset generabile, quod videlicet forma Cœli à materia non dependeret.

Secundo arguitur fundamento contrariorum, quia ad educationem requiritur materiam præcedere formam in aliquo instanti reali temporis, sed materia cœlorum non potuit in aliquo instanti reali temporis præcedere formam, alias pro aliquo instanti reali præcessisset sine forma: Ergo Deus formas cœlorum non potuit educere de potentia materiæ: probatur mai. Ad educationem requiritur transmutatio materiæ; sed transmutatio dari non potest, nisi materia præcedat formam pro aliquo instanti reali temporis: ergo talis præcedentia ad educationem requiritur. Probatur min. Ad transmutationem necessarium est, quod materia præcedat cum privatione formæ; sed ut materia præcedat cum privatione formæ, requiritur etiā quod præcedat pro aliquo instanti reali temporis, alias ma-

teria pro eodem instanti reali temporis haberet formam, & illius privationem: ergo ad transmutationem: requiritur præcedere formam, temporis præcedentia.

Resp. ad argu. neg. mai. ad eius prob. neg. min. & ad prob. dist. mai. cum privatione mutationi proportionata, conced. mai. non proportionata mutationi, neg. maior. & dist. minor. Cum privatione rigorosa: cōc. min. Cū privatione lata, neg. min. & cōf. Privatio namque cum mutatione proportionari debet; mutatio vero alia est rigorosa, quæ regulariter contingit, & quando per virtutem naturalis agentis, materia per alterationem disponitur, & ex illam disposita per aliam actionem educitur forma, quæ mutatio veram, & rigurosam privationem requirit, & ita ut materia talem induat mutationem debet etiam prioritatem temporis formam præcedere, ne pro vno, & eodem instanti reali temporis, sit materia cum forma, & cum vera privatione, quod essentialiter implicat: alia autem est mutatio lata, quando videlicet pro vno priori producit, & pro alio posteriori in eodem instanti reali per aliam actionem producit forma, & talis mutatio veram privationem non includit, sed solum privationem latam, quæ præcedentiam temporis in materia non requirit.

Sed instabis; ex prædicta so-

Sed instabis: ex prædicta solutione sequitur, aliquam privationem esse simul cum forma in eodem instanti reali, sed implicat aliquam privationem esse cū forma simul in eodem instanti reali, sicut implicat corpus esse simul lucidum, & tenebrosum, & hominem esse cæcum, & videntem: ergo solutio data nulla est.

Respondetur distinguo minor. aliquam privationem strictam, concedo minor. latam, nego minor. & consequent. Privatio namque est duplex, alia videlicet stricta, quæ facit subiectum esse in re sine forma, & hæc privatio cum forma esse non potest: alia est privatio lata, quæ solum facit, quod subiectum, pro aliquo priori, non intelligatur cum forma, quæ privatio compatibilis est cum forma pro eodem instanti reali, & ad educationem miraculosam sufficiens.

Sed inst. Ad educationem requiritur rigurosa privatio, nam ad omnem educationem concurrere debent tria principia, materia, forma, & privatio, quæ de privatione rigorosa intelligi debet, & in oppositum non est assignabilis ratio; sed privatio rigurosa in materia coeli reperiri non potuit, ut concedimus: ergo forma non potuit educi.

2. inst. illa privatio lata, quamdamus, est non esse formæ; sed non esse formæ, & forma non possunt simul esse: ergo illa priva-

tio non potuit esse, in eodem instanti reali, cum forma producta.

Respondetur ad primam instantiam; privationem rigorosam tantum requiri ad educationem regulariter contingentem, non tamen ad educationem miraculosam, qualis esset educio formæ coelorum de potentia absoluta, imò privatio rigorosa necessaria non est ad educationem connaturalem, dum modo miraculum præsupponat, ut constat in generatione, qua vermis ex speciebus sacramentalibus generatur.

Ad secundam replicam negatur maior. privatio non est, nō esse forma in re, sed solum non intelligi subiectum cum forma, pro aliquo priori à quo, & quamvis impossibile sit, subiectum esse in re sine forma, & simul esse cum illa, aliàs darentur duæ contradictoriæ simul veræ; impossibile tamen non est, subiectum esse in re cum forma, & pro aliquo priori non intelligi cum illa, sicut implicat, notitiam intuitivam esse in re cum termino, & obiecto præsentis, & non esse in re cum illo, non tamen implicat esse cū illo in re, & pro aliquo priori non intelligi cum illo, nam pro illo priori, quo Deus intuitive cognoscit obiecta creata, non dum ipsa

intelliguntur cum præsentia reali, & exercitè existentia

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. disc. collig. r. formas accidentales, quæ se habent ut proprietates, & passionēs, respectu naturæ, vel formæ, educi de potentia subiecti, si educatur forma, cuius sunt proprietates, si vero talis forma creetur, etiam iste proprietates creantur; sicut si aqua crearetur etiam frigiditas, quæ est eius proprietas, & si ignis crearetur, etiam calor crearetur, qui est proprietas ignis: Quando vero regulariter forma ignis educitur, etiam coeducitur calor, & idem de omnibus proprietatibus, & passionibus; cuius ratio est, quia proprietates, & passionēs, fiunt per eandem actionem, qua fit materia, & forma; tum quia, qui dat formam dat consequentia ad formam; tum quia sunt terminus secundarius actionis producentis naturam, ac perinde per eandem actionem fiunt, & consequenter, si natura, vel forma creatur, etiam istæ creabuntur.

Secundo colligitur: omnes alias formas accidentales artificiales scilicet, vel violentas, vel naturales, & supernaturales, educi de potentia subiecti, cuius ea est ratio. Nam ille formæ educuntur de potentia subiecti, quæ in esse, & fieri ab illo dependent;

sed omnes prædictæ formæ à subiecto in esse, & fieri dependent, quia naturaliter loquendo, sine subiecto, nec existere, nec conservari possunt, & alias fiunt per diversam actionem; ergo omnes formæ productæ educuntur de potentia materiæ.

Dices: quod gratia, & virtutes supernaturales creantur à Deo iuxta illud *cor mundum crea in me Deus*, & in Tridentin. Sessione 9. de iustifi. cap. 7. diffinitur, gratiam, & virtutes supernaturales à solo Deo infundi: ergo non educuntur de potentia subiecti prædictæ formæ.

Dices secundo: nec formæ supernaturales, nec artificiales, nec violentæ continentur in potentia subiecti: ergo de illius potentia educi non possunt. Cōseq. est bona, & ant. probat. Subiectum contentivum formæ dicit inclinationem naturalem ad illam; sed subiectum inclinationem non habet, ad virtutes, & formas supernaturales, & artificiales: ergo istæ formæ non continentur in potentia subiecti.

Resp. ad 1. gratiam, & virtutes supernaturales dici infusas à Deo, non quia creentur, sed quia in creatis nullum est earum principium, sed solum virtute divina possunt produci.

Et si dicas; subiectum educationis formæ debet habere proportionem cum illa; sed subiectum

naturale cum forma supernaturali, proportionem non habet: ergo forma, supernaturalis de illius potentia educi non potest.

Respondetur: disting. mai. proportionem similem continentiae, conced. mai. dissimilem, & non accommodatam, neg. mai. & dist. min. sub eadem dist. neg. consequ. Proportio namque debet esse similis continentiae, cumque subiectum naturale solum contineat supernaturalem formam in potentia obedientiali, quæ consistit in non repugnantia, & subiectione ad Deum, ut in eo, & ex eo faciat, quid voluerit: inde est quod solum proportionem non repugnantiae requirit, quam proportionem subiectum naturale, cum supernaturali forma, de facto habet.

Ad secundum respondetur: negand. ant. ad prob. disting. mai. contentivum secundum potentiam naturalem, conced. maior. secundum obedientialem nego mai. & conc. minor. neg. consequent. licet namque subiectum, in cuius potentia naturali, aliquid continetur, dicat naturalem inclinationem ad illud, subiectum tamen, quod solum in potentia obedientiali continet formam, necessarium non est, quod dicat inclinationem ad illam; sed sufficit habere capacitatem, vel non repugnantiam, ut de illius potentia obedientiali educatur. Unde ad

formas supernaturales, artificiales, & violentas, non habet subiectum naturalem inclinationem, quia in eius potentia naturali, non continentur, sed solum in potentia obedientiali, ex qua etiam educuntur. Et hæc de art. isto in hoc lib. text. 80. & 81. ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO SEXTA.

De composito.

ARTICVLVS I.

Vtrum detur modus unionis, inter materiam, & formam realiter ab utraque distinctus.

§. I.

Sensus difficultatis apperitur, & statuitur negativa conclusio.

MAteriam, & formam realiter vniri, & ex illis sic unitis compositum substantiale resultare, ratio convincit, & experientia demonstrat; an vero realiter vniantur per se ipsas immediate, & absque aliquo modo superaddito ad utramque, quo formaliter copulentur, ita certum non est, sed plurimi negant extra scholam D. Th. & ex Thomistis Illust. Godoy, Araujo, Herrera, & Patres venerandi Carmelite. Alij autem nullum modum necessariū esse

esse cognoscunt, sicut Capreolus, Caietanus, & Ferrara, & magis communiter nostri; & hanc sententiam existimo D. Th. 1. p. q. 76. art. 7. & 8. & 1. 2. q. 110. art. 1. q. vnica de Ani. art. 9. vbi asserit: *Formam secundum se ipsam, vniri materie primæ, & non per aliud ligamentum.* Quæ verba expressissima sunt; nec minorem expressiorem habent alia, quæ adducit 2. contrag. cap. 71. quod videlicet: *Forma vnitur materie absque omni medio: per se enim competit formæ, quod sit actus corporis, & non per aliud quod aliud.* In quibus clarissime continetur, formam per se ipsam vniri, & non per aliquem modum, & ideo hæc erit.

§. II.

Nostre conclusio.

Conclus. ista efficaciter prob. ratione desumpta ex doctrina D. Thom. quia modus vnionis inter materiam, & formam, necessarius non est: ergo non est admittendus, nam entitates absque necessitate multiplicandæ non sunt, eo quod frustra fit per plura, quod per pauciora fieri potest. Ant. vero prob. Possita actione causæ efficientis, applicantis materiam ad formam, materia per se ipsam vnitur cum forma: ergo modus superadditus necessarius non est; prob. ant. Materia per se ipsam est proportionata cum

forma: ergo supposita applicatione causæ efficientis, per se ipsam debet vniri cum forma: ant. prob. Materia per se ipsam est pura potentia, & forma essentialiter est primus actus, sed pura potentia, & primus actus sibi inuicem correspondent, & immediatè proportionantur; ergo materia per se ipsam est proportionata cum forma.

Resp. contrarij: Materiam, & formam per suas entitates esse proportionatas in actu primo, non tamen in actu secundo; & ideo ut in actu secundo vniantur indigēt aliquo modo realiter ab vtraque distinctio, quo mediante forma possit actuare materiam, & materia recipere formam.

Hæc tamen solutio in primis D. Thom. impugnatur asserentem: *Formam secundum se ipsam vniri materie primæ.* Vniri autem non actum primum, sed exercitium, & actum secundum significat.

2. impug. data solutio: quia enim figura quantitatis, per se ipsam proportionata est in actu primo cum quantitate, per se ipsam etiam cum eadem quantitate, in actu secundo proportionatur, & vnitur, ergo si materia per se ipsam in actu primo cum forma proportionatur per se ipsam etiā erit proportionata in actu secundo, & poterit vniri cum forma.

3. Materia in actu secundo est proportionata cum forma; sed talem proportionem non habet

bet à modo vnionis realitèr superaddito: ergò per se ipsam habet materia proportionem istà. Prob. mi. Proportio materiæ cū forma, provenit, ex quo materia est primum subiectum, & forma primus actus; sed esse primum subiectum non habet ab aliquo superaddito: ergò proportionem in actu secundo non habet ab aliquo modo.

4. Materia per se ipsam recipit, & forma per se ipsam informat; sed recipere, & informare, est in actu secundo vniri: ergò per se ipsas vniuntur, & exercitè proportionantur. Prob. mai. Forma per se ipsam dat esse materiæ primæ, & materia per se ipsam recipit esse: ergò materia per se ipsam recipit, & forma per se ipsam informat, sicut etiā per se ipsam tanquā per rationem formalem vivificat corpus, & dat illi primum esse.

Dices: materiam per se ipsam recipere, & formam per se ipsam actuare tāquā per rationem formalem; vnionē verò realitèr distinctam esse solam conditionem, sine qua forma non informabit materiam.

Sed contra est: forma per se ipsam est actus primus, & materia per se ipsam est primum subiectum; sed primum subiectum, & actus primus non requirunt conditionem inter mediam vt vniantur: ergò non requirunt vnionem, etiam tanquā con-

ditionē. Prob. min. Primum subiectum respicit primū actum tanquā proprium, & magis inter omnia proportionatum, vt ex terminis patet; sed potentia, vt vniatur cū actu magis proportionato conditionē inter mediam nō requirit: ergò primum subiectum, & actus primus non requirunt conditionem inter mediam, vt vniantur.

Conf. Natura vt vniatur cum prima passione accidentali, realitèr à natura distincta, non indiget aliqua conditione, vel dispositione inter media, sed potius immediatè vnitur cum illa, sicut risibilitas, vel esse admirativum proximè, conveniunt immediatè naturæ, & inter potentias vt voluntas vniatur cum anima non requiritur aliquod medium, nisi solus intellectus, & vt intellectus vniatur, non indiget alio intermedio; sed hoc ideo est: quia prima proprietas, in linea proprietatis, est magis proportionata, & prima proprietas, & intellectus, in linea potentia, est prima potentia: ergò primum subiectum, vt vniatur cum primo actu, nullam requirit conditionem inter mediam.

Conf. 2. vt intellectus vniatur cum prima specie repræsentativa primi obiecti, & magis proportionati, nullam conditionem inter mediam requirit: ergò idem de materia in ordine ad formam.

Respondebis: modum vnionis requiri tanquàm causalitas materiæ, & tanquàm causalitas formæ, quæ causalitates debent convenire materiæ, & formæ, per aliquid realitèr ab vtraque distinctum; eo quod causalitates istæ non possunt non realitèr à materia, & forma distingui.

Sed contra est: quia causalitas formæ, qua in actu secundo causat effectum formalem non potest realitèr à forma distingui, & idem dicendum de causalitate materiæ: ergò solutio nulla est. Prob. ant. Magis distat effectus formalis à forma, quàm causalitas ipsius formæ, vel saltim equalitèr, eo quod causalitas formæ mediat inter effectum, & formam, & medium minus distat ab extremis, quàm extrema ipsa inter se; sed effectus formalis formæ non distinguitur realitèr ab ipsa forma: ergò etiam causalitas formæ realitèr distincta non est.

2. prob. concl. destruendo fundamentum contrariorum: quia sicut forma indifferens est, ut sit, vel non sit vnita, ita etiam indifferens est, ut det esse, vel non det esse materiæ; & tamen forma per se ipsam in actu secundo, tanquàm per rationem formalem, dat esse materiæ: ergò per se ipsam, tanquàm per rationem formalem, poterit in actu secundo vniri.

Conf. Compositum substan-

tiale diffinitur per materiam, & formam, tanquàm per partes essentielles physicas, & nihil aliud ponitur in eius diffinitione: ergò non datur modus vnionis realitèr à materia, & forma distinctus: patet consequ. Quia si talis modus daretur, essetque essentialitèr exactus, ut totum compositum resuleret, deberet poni in diffinitione physica, in qua poni debent omnia prædicata physice constitutiva: sicut in diffinitione metaphysica, omnia prædicata metaphysice constitutiva ponuntur.

Conf. vltius: Si modus vnionis esset essentialitèr exactus, inter materiam, & formam ipsa forma non esset prima differentia in genere physico, siquidem supponeret aliud prædicatum essentialiale, & physicum, à materia essentialitèr distinctum; sed hoc dicendum non est, quia forma dat primam speciem physicam, & consequenter est prima differentia: ergò modus vnionis realitèr à materia, & forma distinctus, admittendus non est.

Addimus tamen: modum vnionis non posse esse duplicem, neque vnum; non quidem duplicem, quia modus se tenens ex parte materiæ, verè, & realitèr vnit illam cū forma, aliàs non esset modus vnionis: ergò quilibet alius modus, ab isto diversus, admittendus non est; consequenteque modus vnionis non debet esse duplex.

Mo-

Mag. Groyan.

Modum verò illum non esse unicū, prob. quia modus unionis recipitur realiter in extremis diversis, videlicet in materia, & forma, & consequenter, nequit esse vnus, nam idem modus recipi non potest in extremis realiter entitativè diversis.

Rursus etiam: modus unionis est causalitas materiæ, & formæ: sed materia, & forma habent causalitates diversas, siquidem sunt causæ distinctæ, & distinctæ causæ distinctas etiam debent habere causalitates: ergo modus unionis unicū esse non potest.

Dices: modum se tenentē ex parte materiæ, esse inadæquatum sufficientem ad uniendam materiam; non tamen adæquatum, & sufficientem etiam, ad uniendam formam.

Contra tamen est: Impliat esse modum unionis, & solum se tenere ex parte materiæ, & inadæquatum esse: ergo nulla est data solutio. Prob. antec. Unio essentialiter connotat extrema, quæ uniuntur, & essentialiter est nexus inter vtrumque, sed nexus inter duo essentialiter connectit vtrumque, & ex parte vtriusque se tenet. Unde eadem, & unica capula propositionis connectit prædicatum cū subiecto, & ex parte vtriusque se tenet; quæ tamen magis distant, & minorem proportionem habent, quàm materia, & forma: ergo implicat esse mo-

dum unionis, & inadæquatum esse, vel solum se tenere ex parte materiæ.

§. III.

Argumentis occurrunt.

Contra concl. istam arg. 1. Generatio hominis aliquem terminū debet producere, eo quod est vera actio, & omnis vera actio aliquem terminum producere debet; sed generatio hominis non producit materiam, nec formam: ergo producit modum unionis realiter ab utraque distinctum.

Resp. poterat neg. mai. Nam actiones sensuum externorum non producant aliquem terminum, & visio beata nullum terminum producit. Et secunda demonstratio, nec habitum, nec modum aliquem producit, sed solum habitum præexistentem ad novam materiam applicat, & extendit; & tamen sunt verè actiones.

Dices: Actiones enumeratas esse actiones immanentes: nos autem solum de actione transseunti loquimur in præsentī.

Contra tamen est. Quia sicut actio transiens est vera actio ad extra, ita actio ad intra; sed actio immanens salvatur sine termino ad intra: ergo actio transiens salvari potest sine termino producto ad extra.

Quidquid tamen sit de probabilitate solutionis huius. Aliè resp. 2. Quod licet generatio hominis non producat materiam, vel formam, vel etiam modum vnionis; producit tamen totum compositum, & ad producendum totum necessarium non est, aliquam partem quantum ad suam entitatem producit: sed sufficit vnionem partium effectivè causare. Sicut constat in homine dealbante parietem, qui albedinem, vel parietem non producit; & tamen quia albedinè cum pariete coniungit, verè facit albū, & producit compositum accidentale.

Sed inst. Illa actio productiva hominis est vera actioeductiva: ergò aliquid præter totū producit: nam illud, quod formalitèr educitur, non est ipsum totum. Ant. verò prob. Illa actio non est conversio, nec est creatio: ergò est actioeductiva, quia præter illas duas actiones alia assignabilis non est.

2. inst. Per generationem hominis non solum producit terminus *qui*, sed etiam terminus *quo*: quia per nullam actionem producit terminus *qui*, vel totalis, nisi rationè termini *quo* formalitèr producti; sed terminus *quo* productus per actionem illam, non est materia, nec forma; ergò erit modus vnionis realitèr ab utraque diversus.

Resp. ad 1. inst. Præter ac-

tionem conversivam, creativam, &eductivam dari etiam alteram actionem effectivè vnitivam partium, & productivam totius, quæ facit efficientèr, quod forma sit in materia, & materiam vniri formæ. Instantia est in actione dealbantis parietem, quæ non est creatio, neceductio, nec conversio; & tamen est vera actio, quia efficientèr parieti albedinem vnit.

Ex eadem doctrina constat ad 2. repl. Non enim omnis actio productiva termini *qui*, debet producere terminum *quo*: ut patet in actione parietem dealbantis, quæ parietem, vel albedinem non producit; sed solum est de ratione actionis producentis terminum *qui*, producere terminum *quo*, si illum non supponat pro alio priori productum. Cumque generatio hominis supponat terminum *quo*, vel animam rationalem pro alio priori productam à Deo; inde fit, non debere illam producere, sed tantum illam vnire.

Poterat etiam dici: Quod sicut consecratio est vera actio, quia licet Christum non producat absolutè quoad suam entitatem, ipsum tamen prout ex pane producit: ita generatio hominis actio vera est, quia licet formam non producat quantum ad esse; illam tamen quantum ad inesse producit, faciendo quod forma sit in materia.

2. arg. quod essentialiter consistit in potentia ad aliquem actum, non potest ad ipsum actum transire, nisi per aliquid realiter superadditum: quia si nihil realiter superadditur, manebit in potentia sicut antea, sed essentia materiae, & formae non in actuali vnione, sed in potentia ad illam consistit: ergo materia, & forma non possunt ad vnionem actualem pervenire, nisi per aliquem modum realiter superadditum, & ab utraque distinctum. Prob. min. Si essentia materiae, & formae consisteret in vnione actuali, semper materia, & forma essent actualiter vnitae: nam quod est de essentia alicuius, ab illo separari non potest; sed materia, & forma semper vnitae non sunt: ergo essentia materiae, & formae non consistit in vnione actuali, sed potius in potentia ad vnionem.

Conf. Materia, & forma non possunt actualiter vniri, absque modo realiter superaddito: ergo talis modus inter materiam, & formam admittendus est. Prob. ant. 1. Ita comparatur materia ad formam, sicut intellectus ad obiectum; sed intellectus non potest in actu secundo vniri cum obiecto, nisi mediante verbo: ergo materia, & forma non potest vniri absque medio, vel modo realiter superaddito.

2. Accidens non potest vniri

ri cum subiecto, nisi mediante modo inherentiae realiter ab accidenti distincto: ergo idem de materia, & forma dicendum est.

3. Partes continui per aliqua indivisibilia inter media copulantur: ergo materia, & forma per aliquem modum vniantur.

4. Materia, & forma vniantur per proprias causalitates; sed istae causalitates realiter differunt a materia, & forma: ergo vniantur per aliquid realiter superadditum. Prob. n. 1. Nulla causa creata potest identificare se cum propria causalitate: alias evaderet infinita: ergo causalitas materiae, & formae realiter distinguitur ab illis.

Resp. ad arg. dist. mai. In potentia ad aliquem actum, quantum ad rectum actus, conc. mai. Quantum ad connotatum, & obliquum, neg. mai. & dist. min. Ad illam quoad rectum, neg. mi. Quantum ad obliquum, conc. min. & neg. conf. Materia namque, & forma, cum se habeant sicut primum subiectum, & primus actus, habent proportionem immediatam ut vniantur: & ita propria entitas utriusque est ratio formalis vniendi, quae ad proprium exercitium vnionis, solum desiderat connotatum actionis causae efficientis applicatis materiam ad formam. Quapropter entitas materiae, & formae per se ipsam est vnio, & ideo solum est in potentia ad vnionem quantum ad

connotatum, & obliquum actionis vnite; non tamen quantum rectum vnionis.

Dices. Entitas formæ v.g. non est ratio formalis vniendi: ergò solutio nulla est. Prob. ant. Si entitas formæ esset ratio formalis vniendi, ipsam formam esse vnitam, & compositum ex vnione resultans, tribueretur principaliter Deo creanti, & minus principaliter homini generanti, & ipsum etiam compositum esset principaliter creatum; sed hoc dicendum non est: ergò entitas formæ non est ratio formalis vniendi. Min. cum conf. tenet. Et prob. mai. Deus produceret rationem formalem vniendi, scilicet formam; homo verò solum applicationem, vel conditionem producit: ergò animam esse vnitam tribueretur Deo principaliter creanti rationem formalem vniendi, & compositum esset principaliter creatum.

Resp. tamen facile. Deum producentem formam, producere rationem formalem vniendi materialiter, & in esse rei; non tamen formaliter: eo quod ratio formalis vniendi est ipsa forma, quatenus actuatur corpus, & materiæ communicatur, secundum quam rationem forma non est à Deo, sed ab homine vniente illam cum materia. Ideoque compositum principaliter est genitum, & formam esse vnitam fit principaliter ab homine generante.

Ad conf. arg. princ. neg. conf. primæ prob. quia obiectum est extra intellectum, & illi extraneum, & non potest intra intellectum poni, nisi per aliquam similitudinem in actu secundo, quæ dicitur verbum; consequenterque licet intellectus per se ordinetur ad obiectum, indiget verbo ut vniatur cum obiecto: Materia verò per se ipsam cum forma proportionata est, & ita dispar est ratio.

Ex hoc ad 2. prob. antec. constat solutio: quia accidens non est immediate proportionatum cum substantia; eo quod non est actus simpliciter talis respectu substantiæ; nec substantia per se ordinatur ad accidens. Et ita mirum non est ad vnionem cum substantia indigere modo inherentiæ realiter ab accidenti distincto.

Addimus probabilius esse, inherentiæ non esse realiter ab accidenti distinctam, & alios etiam asserere, inherentiæ non esse vnionem accidentis, sed modum peculiarem existendi dependentem à subiecto, accidentis completivum: Sicut substantia est completiva substantiæ.

Ad 3. neg. conf. Quia partes continui non comparantur per modum actus, & potentiæ, sed tanquam actus, & actus; & ita ut vniantur, indivisibilibus indigent. Rursus, partes continui faciunt extensionem in toto, & vna ponitur extra aliam, ad quod indi-

divisibilia necessaria sunt, ut una pars sit extra aliam, & secundum se totam non tangat alteram partem.

Ad 4. Nullam causam creatam posse identificare causalitatem dicentem perfectionem simpliciter simplicem; posse tamen absque vlla infinitate identificare causalitatem dicentem imperfectionem in suo conceptu formali. Et talis est causalitas materię, & formę, receptio videlicet, & informatio: & ideo mirum non est, causalitates prædictas non esse realiter à materia, & forma diversas.

3. arg. quod accidentaliter de aliquo prædicatur, realiter ab illo distinguitur; sed unio prædicatur accidentaliter de materia, & forma: ergo ab illis realiter distincta est.

Conf. Quia subiectum est indifferens ut sit album, & non album, & ut sit agens, & non agens, albedo, & actio sunt aliquid superadditum, & realiter à subiecto distinctum; sed materia, & forma sunt realiter indifferentes ad uniri, & non uniri: ergo unio realiter distinguitur à materia, & forma.

Conf. 2. implicat rem aliquam transire de vno ad aliud contradictorium absque aliquo realiter superaddito; sed materiā esse unitam, & non esse unitam sunt prædicata contradictoria: ergo quando materia transit de

non unita ad unitam, superadditur unio realiter à materia diversa.

Ad hoc arg. resp. quod si illud, quod prædicatur accidentaliter, sit prædicatum absolutum, necessarium est, realiter à subiecto distingui: secus verò si sit prædicatum connotativum ex conceptu formali, qualis est unio, quæ ex conceptu formali connotativa est. Nam unio connotat essentialiter extremam, & actionem agentis, extrema unitabilia applicantis. Et instantia est in exercitio referendi, quo Pater, per relationem realem, ad secundum filium refertur, quod exercitium realiter separatur à relatione, quando moritur secundus filius; & tamen non distinguitur realiter à relatione ipsa. Nam Pater eadem relatione ad omnes filios refertur. Similiter etiam albedinem fundare relationem similitudinis, potest realiter ab albedine separari, deficiente altera albedine, cui similis sit; & tamen hoc exercitium fundandi, non est distinctum realiter ab albedine fundante. Et actus liberum Dei terminari ad creaturas, non est quid distinctum realiter ab ipso actu; & tamen potest realiter separari, & Verbum Divinum potuit, non terminare realiter humanitatē, absque aliqua mutatione reali; quia hæc omnia prædicata connotativa sunt.

Ad 1. conf. resp. explican-

do causalem maioris; quia indifferens præcisè, neg. causalem, quia indifferens ad talia extrema, conc. causalem: & dist. min. ad vniri quantum ad denominationem, conc. min. quantum ad entitatem, neg. min. id& conf. Albedinem namque, & actionem esse aliquid realitèr à subiecto distinctum, non infertur præcisè ex indifferentia subiecti, sed etiam ex indifferentia subiecti, ad extrema determinati, ad albedinem videlicet, & actionem, quæ secundum suas entitates possunt adesse, & abesse absque subiecti corruptione, & ita subiectum est indifferens ad illas formas, etiam secundum entitates; consequenterque ipsæ debent esse aliquid realitèr entitativè à subiecto distinctum: materia verò, & forma non sunt indifferentes ad entitatem unionis; sed solum, vt denominentur vnitè, ad quam denominationem habendam solum desiderant actionem agentis, applicantis materiam ad formam; nō tamē aliquod medium, realitèr à materia, & forma distinctum.

Ad 2. conf. dist. mai. ad aliud cōtradiçtorium entitativè, conc. mai. cōtradiçtorium denominativè secundariò, neg. mai. Et dist. min. Contradiçtoria denominativè secundariò, conc. min. entitativè, neg. min. & conf. Res namque non potest transire de vno cōtradiçtorio in aliud con-

tradiçtorium quantum ad entitatē, absque aliquo realitèr superaddito; potest tamē transire de vno cōtradiçtorio in aliud, quantum ad denominationem, absque aliquo intrinseco superaddito realitèr: sicut quando nascitur secundus filius, pater denominatur relatus ad ipsū absque aliquo intrinseco, realitèr superaddito, quia per eandē relationē, qua antea referebatur ad primum filium, modò ad secundum refertur, & in materia esse vnitam solum est denominatio secundaria eiusdē entitatis materiæ. Vnde materia potest ad illā transire absque aliquo superaddito realitèr. Ad dimus: quod quando materia denominatur vnita, superadditur realitèr forma, quæ est intrinseca materiæ informativè, sicut materia receptivè est intrinseca formæ.

Sed inst. quando materia transit de non vnita ad vnitam, resultat in materia relatio realis ad formam; sed hæc relatio resultare nō potest, absque aliquo, realitèr producto de novo: ergò aliquid de novo producitur, realitèr à materia distinctum. Prob. min. Relatio realis non potest resultare nisi ad productionem alicuius termini, primariò producti; eo quod ad relationem nō datur per se motus: ergò relatio realis vnitæ in materia, resultare non potest absque aliquo realitèr producto de novo.

Resp. ad relationem non dari

uari per se motum, sed ad aliquē, terminum, ex quo relatio resultat, non tamen requiri, talem terminum esse de novo productum, quantum ad entitatem, sed satis est, esse productum, quantum ad in esse, vel esse cum alio de novo unitum; cumque per actionem agentis, materia uniatur cum forma, & forma sit in materia, inde est, quod ad utramque sic unitam potest resultare relatio.

4. arg. fundamento principali contrariorum: quę realiter separantur realiter distinguuntur; sed unio inter materiam, & formam, realiter ab utraque separatur: ergo realiter à materia, & forma distinguitur. Prob. minor. In morte hominis non desinit esse materia, nec desinit esse forma; & tamen desinit esse unio: ergo realiter ab utraque separatur.

Resp. dist. mi. Separatur quantum ad denominationem secundariam, conc. min. quantum ad entitatem, neg. min. & consequ. Quia materia, & forma se habent sicut pura potentia, & primus actus, & ita habent immediatam proportionem, ut per se ipsas uniantur, supposita actione agentis applicantis utramque, consequenterque, quando de facto unitur solū advenit de novo, denominatio secundaria, & hæc eadem deficit, quando ab invicem separantur; non tamen deficit aliqua entitas, realiter ab utraque distincta,

et ea, eo quod entitas unionis ab utraque distincta non est.

Sed instabis primo: In morte hominis deficit aliquid reale, siquidem deficit denominatio uniti, quę est denominatio realis; sed non deficit materia, nec deficit forma: ergo deficit alia entitas, præter materiam, & formam; nā defectus alicuius realitatis, sine defectu alicuius entitatis impossibilis est.

Secundo instabis: in morte hominis deficit entitas unionis constitutiva: ergo deficit entitas, realiter à materia, & forma distincta, quia entitas materialis, & formæ non deficit. Antec. prob. Si non deficeret entitas unionis constitutiva, maneret unio in suo esse constituta; sed non manet unio constituta in suo esse, aliàs etiā extremo maneret unita: ergo deficit entitas unionis constitutiva.

Tertio inst. unio est aliquid quantum ad entitatem à materia, & forma distinctum: ergo quando deficit unio, deficit aliqua entitas. Prob. ant. Actio agentis applicantis materiam ad formam, est conditio necessaria, ut unio sit in rerum natura; sed non est conditio necessaria, ut detur materia, vel forma: ergo quia unio est aliqua entitas à materia, & forma distincta.

4. modo dantur omnia identificata cū materia, & forma Divi Petri, & cōsequenter nihil illorū deficit, sed modo deficit: ergo unio

non

non est identificata cum materia, & forma, sed realiter ab illis distincta.

Quinto instabis: in morte hominis deficit vnio quantum ad denominationem: ergo deficit etiam vnio quoad entitatem: probat. consequent. Tum quia forma, quæ in exercitio consistit, nō potest deficere, quantum ad denominationem, nisi deficiat etiā quantum ad entitatem. Tum etiā, quia relatio, deficiente termino, deficit quantum ad denominationem, deficit etiam quoad suam entitatem: ergo idem de vnione dicendum.

Resp. dist. mai. aliquid reale denominativum, conc. mai. entitativum neg. mai. & dist. mi. materia, & forma entitative, conc. min. denominative, neg. min. & cons. Licet namque materia, & forma intrinsece, & formaliter per suas entitates vniantur, vt tamen de facto subinduant denominationē vnitæ, cōnotant necessario actionem agentis, & ideo, quando deficit actio vnitativa, per seuerantibus materia, & forma, deficit denominatio realis vnitæ, sine defectu alicuius entitatis; eo quod denominatio vnitæ non deficit propter defectum alicuius entitatis in recto, sed tamen propter defectum extrinseci connotati: sicut deficiente secundo filio, deficit in Patre denominatio realis relati ad ipsum, non quidem propter defectum alicuius entitatis in

recto, sed solum propter defectum extrinseci connotati.

Ad secundam instantiam; disting. ante. deficit quantum ad rectum entitatis, neg. ant. quantum ad obliquum, concedo ant. quia in morte hominis entitas vnionis constitutiva, non deficit, sed potius manet vnio in suo esse entitativo constituta, non tamen manet vnio in ratione denominantis, quia entitas vnionis non denominat extrema vnita, nisi, vt connotat actionem agentis applicantis materiam ad formam, & cum hæc actio deficiat, deficit etiam vnio in ratione denominantis, absque defectu alicuius entitatis.

Ad tertiam instantiam; neg. ant. ad prob. dist. mai. vnio quoad entitatem neg. mai. vnio denominativè conc. mai. & dist. min. vt detur materia, vel forma entitativè conc. min. denominativè nego min. & cons. quia licet actio agentis non sit conditio necessaria, vt detur vnio entitativè, est tamen necessaria conditio, vt detur vnio, quoad denominationem, sicut etiam est conditio necessaria, vt forma sit in materia, & ambæ partes denominentur vnitæ.

Ad 4. eodém modo; quod videlicet modo deficit vnio non quantum ad entitatem identificatam cum materia, & forma, sed solum denominationem secundariam talis entitatis, propter defectum extrinseci connotati.

Ad quintam instantiam; neg. cons.

conseq. ad probationem dicimus: formam consistentem in exercitio, quantum ad denominationem secundariam, posse deficere quoad talem denominationem, sine defectu entitatis, & talem esse unionem, in qua denominatio unionis exercite connectentis extrema, solum secundaria est, essentia vero, & differentia primaria talis unionis est ratio puræ potentie, & primi actus à materia, forma indistincta.

Inter denominationem vero relationis, & unionis, lata disparitas est, quia denominatio relationis est primaria denominatio, eo quod relatio secundum suam entitatem, & essentiam, est ad aliud, & habet denominare relatum, & ita deficiente quantum ad denominationem, etiam deficere debet, quoad ipsam entitatem, cuius esse, est primaria denominatio. In unionem vero primaria denominatio est denominatio puræ potentie, & actus primi; denominatio vero exercite unientis, & exercite uniti solum secundaria est, & ita ex defectu huius denominationis, non infertur defectus alicuius entitatis.

Sed instabis: entitas materie, & forme, non potest præstare primario denominationem puræ potentie, & actus primi; & secundario denominationem unientis exercite: ergo denominatio unionis secundaria esse non potest: probatur antec. Eadem en-

titas albedinis non potest primario facere album, & secundario referre unum ad alterum album: ergo entitas materie non potest primario præstare denominationem puræ potentie, & secundario denominationem unientis.

Secundo instabis: deficiente unionem, quoad denominationem, deficit aliquid adæquatè distinctum à materia, & forma, & à connotato actionis applicantis utramque: ergo deficit unio quoad aliquam entitatem, aliàs nihil deficeret adæquatè distinctum à materia, & forma, & ab ipso connotato: prob. antec. Defectus formalis, & immediatus unionis est defectus formalis, & immediatus compositi: sed quando deficit compositum formaliter, & immediatè deficit aliquid adæquatè distinctum à materia, & forma, & ab ipso connotato: ergo hoc idem deficit, quando deficit unio quoad denominationem: probat. min. Quando deficit compositum formaliter, & immediatè, non deficit materia, vel forma, & aliunde defectus immediatus connotati non est defectus formalis, & immediatus compositi, sed tantum medius, & illativus: ergo quando deficit compositum formaliter, & immediatè, deficit aliquid adæquatè distinctum à materie, & forma, & ab ipso connotato.

3. Illud, quod solo deficiente, deficit compositum, est essentia, vel

vel pars essentia compositi, quia si nulla pars essentia deficit, tota res, & essentia perseverabit; sed deficiente solavniione quoad denominationem, deficit totum compositum: ergo deficit essentia, vel pars essentia compositi, & consequenter aliqua entitas deficit.

4. Vnio quantum ad denominationem, non deficit præcisè ad defectum extrinseci connotati, sed necessario deficere debet ad defectum alterius; sed illud aliud non est materia, vel forma, quæ non deficient: ergo est aliqua alia entitas, ab his omnibus realiter condistincta. Min. cum consequ. tenet, & prob. mai. Nulla res deficit, deficiente præcisè aliquo adæquatè ab ipsa distincto; sed actio unitiva adæquatè distincta est ab vnione, quantum ad denominationem: ergo vnio quantum ad denominationem, non deficit præcisè ad defectum huius extrinseci connotati.

Hæc omnia adducit sapi. modernus extra scolam D. Th. quæ licet subtiliter apposita, specialè tamen difficultatem supradicta non addunt. Et ad 1. resp. nego ant. & ad prob. neg. conf. quia albedo secundum suam entitatem est aliquid absolutum, & non habet totum esse in ordine ad aliud, & ideo per suam entitatem, nec primario, nec secundario, potest vnum ad alterum referre; sed ad hoc indiget alia forma entitative

distincta, & entitative pertinente ad prædicamentum relationis; materia vero per se ipsam est proportionata cum forma, & ita, supposita actione agentis potest materia per se ipsam secundo præstare denominationem unitæ.

Ad secundam replicam respondetur: negando antec. ad probationem negatur min. ad probationem distinguo antec. materia, & forma entitative, concedo antec. denominative, nego antec. & consequ. Quando namque deficit compositum, licet non deficient materia, & forma entitative, deficient tamen secundum denominationem unitæ, & ipsum compositum deficere, nihil aliud est, quam materiam, & formam unitas non permanere. Vnde vnum ex his per alterum deficit formaliter immediate, consequenterque, deficiente vnione, quoad denominationem, non deficit aliquid adæquatè distinctum à materia, & forma unitis, vel ab illis sumptis denominative.

Ad tertiam respondetur: distinguendo maior. pars essentia quoad entitatem, & denominationem concedo maior. pars essentia solum quoad entitatem neg. maior. & secundum eandem distinctionem concessa min. neg. consequ. Compositum namque non solum essentialiter includit entitates materiae, & formæ, sed essentialiter etiam importat utramque partem unitam, vel utramque secundum

dum denominationem vnite : & ideo deficiente vnione quoad denominationem, deficit totum compositum non propter defectum entitatis alicuius ex partibus, sed propter defectum denominationis vnite, quæ composito essentialis est. Nam dum partes separantur, quamvis entitative perseverent, non manet ultra totum, vel compositum ex illis.

Ad quartam respondetur distinguendo minor. non est materia, vel forma entitative, & materialiter, concedo minor. Formaliter in ratione connotantis, neg. minor. & consequ. Vnio namque quantum ad denominationem, non deficit præcisè ad defectum extrinseci connotati, sed deficit formaliter immediatè, ad defectum materie, & forme in ratione connotantis, quia materia, & forma solum habent denominationem vnite, dum perseverant connotando actionem agentis applicantis vtramque, & ideo si talis actio vnitiva, virtualiter non perseverat, deficit vnio quoad denominationem, eo quod deficit etiam materia in ratione connotantis actionem applicantem, & vnientem, & formam, tamquam extremum unitum.

Dices: vnio quoad denominationem deficit necessario ad defectum alicuius entitatis: ergo vnio est aliqua entitas, à materia, & forma distincta: probatur antec. Quando deficit vnio, defi-

cit compositum ex materia, & forma; sed compositum ex materia, & forma est entitas totalis realiter distincta ab ipsa materia, & forma: ergo vnio quoad denominationem deficit necessario ad defectum alicuius entitatis.

Resp. dist. vltimum consequ. alicuius entitatis materie, vel forme, vel mediantis inter vtramque, neg. consequ. Entitatis ex vtraque resultantis, conc. consequ. Non enim negamus, deficiente vnione deficere etiam compositum, quod est realiter entitative à quacumque parte distinctum, & vera entitas composito ex entitatibus partibus quæ quidem non manet, si partes ab invicem separantur, eo quod compositio est distinctorum vnio; sed tantum in præsentī negamus deficere aliquam entitatem, mediantem inter formam, & materiam, sicut adversarij persuadere conantur, & solum dicimus, deficiente vnione deficere materiam, & formam, in ratione connotantis, quod est deficere secundum formalitatem secundariam vnionis entitative, & essentialiter sumptæ.

Ex dictis in articuli discursu colligitur, quod licet admittatur modus vnionis inter humanitatem, & Verbum Divinum, quem aliqui Thomistæ concedunt, non propterea admittendus est inter materiam, & formam, eo quod humanitas infinite distat à Divi-

na subsistentia, consequenterque proportionem immediatam cum ipsa non habet, & ideo ad vniendam vtramque, modus aliquis supernaturalis necessarius est. Oppositum autem ut vidimus in materia, & forma contingit. Et hæc de artic. isto in hoc lib. tex. 17. ad Phil. applicanda.

ARTICVLVS II.

Utrum totum distinguatur realiter à partibus simul sumptis, & vnitis?

§. I.

Difficultas apperitur.

Totum, quod ex partibus resultat, aliud est accidentale, quod quidem ex substantia, & accidenti componitur: aliud est substantiale, in quo vna pars per se ad alteram ordinatur, sicut compositum ex materia, & forma substantiali; aliud vero est integrale, quod componitur ex partibus, quarum, quælibet ab alia diuisa, est totum; & hoc aliud est Etherogeneū, quod habet partes diuersæ rationis, & denominationis; sicut homo compositus ex ossibus, & carne, ex quibus nulla pars subinduit denominationē totius: caro namque non denominatur homo. Homogeneum autem constat ex partibus eiusdem rationis, quarum quælibet subin-

duit denominationem totius, sicut ignis, cuius quælibet pars est ignis, & aqua, cuius quæcumque pars aqua etiam denominatur, & de his omnibus, an realiter distinguantur à partibus? Disputamus; non tamen à quacumque diuisione, de quo dubium esse non potest, quia totum includit plures partes, & ratione vnius realiter ab alia distinguitur; sed de distinctione totius à partibus simul sumptis, & vnitis, in præsentī sermo est.

Affirmant aliqui Thomistæ totum esse realiter distinctum à partibus simul sumptis, & vnitis. Ita Capreolus Caiet. Ferrara, & alij. Plurimi vero negant, cum quibus sit.

§. II.

Nostra conclusio.

Hæc sententia videtur expressa D. Th. 4. contra ge. cap. 81. ubi ait: *De humanitate vero non est intelligendum, quod sit quædam forma surgens ex cuius iunctione formæ ad materiam, quasi realiter sit alia ab utraque, quia cum per formam materia fiat hoc aliquid actus, ut dicitur 3. de anima tex. 9. illa tertia forma surgens non esset substantialis, sed accidentalis. & 4. phys. tex. 53. asserit: Non enim præter partes est totum. Quæ verba clara sunt, & ponderatione non indigent.*

Ratione autem probatur

con-

cocl. nostra. Quia totum physicum nihil addit supra partes simul sumptas, & vnitas: ergo non distinguitur realiter à partibus simul sumptis, & vnitis. Consequenter patet, quidquid in contrarium clament aliqui Thomistæ. Nam iuxta regulam dialecticorum. Hæc propositio, *totum realiter distinguitur à partibus*. Exponitur sic: totum realiter est, & partes realiter sunt, & totum realiter non est suar partes, consequenterque implicabit totum realiter à partibus distingui, si semel nullam addit entitatem, quæ non sit entitas partium.

Ant. vero probatur primo. Vnita materia cum forma resultat compositum, abque aliqua entitate realiter superaddita: ergo totum physicum supra partes simul sumptas, nullam addit entitatem. Prob. ant. vnita materia cum forma, abque entitate superaddita, intelligitur adæquata diffinitio physica compositi substantialis; nam totum substantiale solum diffinitur per materiam, & formam: ergo vnita materia cum forma, resultat compositum, abque aliqua entitate superaddita realiter.

2. Per hoc præcisè, quod partes component totum, manet compositum in suo esse constitutum: ergo totum nullam addit entitatem, supra partes simul sumptas; probatur antec. Per hoc præcisè, quod partes component totum,

materia recipit formam, & forma informat materiam; sed per hoc præcisè, quod materia recipiat formam, & forma informat materiam, manet compositum adæquatè constitutum: ergo per hoc præcisè, quod partes component absque aliquo superaddito dabitur totum constitutum adæquatè.

3. Materia, & forma, simul sumptæ, & vnitæ, sunt aliquid per se vnum, non quidem vnitate simplicitatis, sed vnitate compositionis, vt per se notum videtur, sed vnum vnitate compositionis est totum: ergo totum nihil addit supra partes simul sumptas.

4. Illa entitas superaddita deberet esse entitas accidentalis, quia adveniret materiæ constitutæ iam in actu per formam, & quidquid advenit materiæ constitutæ iam in actu, est accidens, præter substantiam, & existentiam, quæ sunt modi substantialiter essendi, sed implicat, illam entitatem superadditam esse accidentalem, aliàs totum substantiale non esset, eo quod per illam entitatem accidentalem constitueretur, ergo totum nullam addit entitatem supra partes simul sumptas.

Addimus illam entitatem superadditam debere vniri cum entitatibus partium, aliàs illa sola constitueret totum; non verò ipsa cum partibus; vniri autem illam entitatem cum entitatibus partium

implicatorium est, aliunde, ex illa vnita cum partibus, alia entitas resularet, & ex his alia, & sic in infinitum, quod tamen admittendum non est.

Hoc idem assumptum probari poterat ad hominem contra Scotum, quia in eius sententia, quæ realiter distinguuntur realiter separantur; sed totum non potest à partibus realiter separari, nã totum sine partibus implicat: ergo totum non potest realiter distinguui à partibus simul sumptis, & vnitis.

§. III.

Solvuntur argumenta.

CONTRA concl. nostram arg. 1. Realiter, & ex parte obiecti idem sunt materia vnita formæ, & materiæ forma, & vni; sed totum non est realiter materia vnita formæ: ergo totum nō est realiter materia forma, & vni; sed aliquid addit supra ista ratione cuius realiter distinguatur ab illis.

Ad hoc facile resp. quod licet ex parte obiecti idem realiter importetur in utroque obiecto, modus tamen significandi diversus est, quod sufficit, vt vna propositio sit vera, & altera falsa, sicut etiam ex parte obiecti, idem importatur in complexo isto palliū Petri, & in alio Petrus, & palliū, & tamen Petrus, & palliū sunt

duæ res, & palliū Petri est vnica tantum.

Resp. 2. quod realiter pro recto, & obliquo idem est materia vnita formæ, & materia, & forma; non tamen, materia vnita formæ, est pro recto realiter materia, & forma, sed tantum est pro recto materia, & forma de connotato, sicut materia, vt recipiens, & causans realiter formam, est forma pro obliquo, nō tamen est materia, & forma, pro recto realiter.

2. arg. Quæ distinguuntur realiter inter se, non possunt identificari cum vno tertio; sed partes componentes realiter distinguuntur inter se: ergo non identificantur cum toto, sed hoc erit realiter distinctum ab illis.

Resp. explic. mai. cum vno tertio vnitatem simplicitatis, conc. mai. vnitatem compositionis, neg. mai. quia partes componentes solum faciunt vnum tertium vnitatem compositionis, & quæ realiter distinguuntur inter se possunt esse vnum, & idem cum tertio vnitatem compositionis, quæ plura involuit realiter inter se diuersa,

et Addimus: Partes simul sup-
tas, esse idem realiter cum toto, & in hoc eodē sensu non esse realiter distinctas inter se, quia partes simul sumptæ, & vnite non differunt realiter à se ipsis.

Dices: plura dicuntur de toto, quæ de partibus non dicun-

tur, quia de homine dicitur, quod operatur, quod generatur, & alia, quæ tamen de partibus non dicuntur: ergo totum realiter à partibus distinguitur.

Resp. poterat, quod ea, quæ realiter prædicantur de toto, prædicantur etiam de partibus simul sumptis, partes namque simul sumptæ, & unitæ realiter operantur, & generantur realiter.

Dices, de partibus verificatur, componere totum, de toto autem non verificatur, quod se ipsum componat: ergo aliqua verificantur realiter de partibus, quæ non verificantur de toto.

Resp. quod partes simul sumptæ, & unitæ solum componunt formaliter, quatenus sunt causa formalis totius, non tamen componunt materialiter; sed partes simul sumptæ, & unitæ, & ipsum totum supponunt pro eodem, cum sola distinctione rationis inter utrumque.

Melius tamen, hac soluta relicta, resp. quod ut aliqua dicantur de toto, quæ de partibus non dicuntur, sufficit distinctio rationis formaliter per intellectum, & fundamentalis à parte rei, quæ quidem verè reperitur inter totum, & partes simul sumptas, & unitas: sicut definitio constituit definitum, de quo non dicitur, quod constituat se ipsum, & tamen definitum, & definitio solum differunt distinctione rationis, & non excludentis, & ex-

clusi, sed penes implicitum, & explicitum. Et ratio omnium est, quia hæc prædicata, quæ de aliquo dicuntur, & non de alio secum identificato, sunt prædicata appellativa, & ita appellantur supra unum, ratione ab alio distinctum, & fundamentaliter à parte rei. Unde de rationali dicitur, quod facit differre hominem ab equo; non tamen hoc dicitur de animali, quamvis animal, & rationale idem realiter sint.

3. arg. Inter causam, & effectum realem, datur realis distinctio, nam idem realiter non potest causare se ipsum; sed partes, simul sumptæ, & unitæ, causant realiter totum: ergo totum realiter distinguitur à partibus simul sumptis. Prob. min. Quia partes realiter causant totum; non divisæ, & separata: ergo simul sumptæ, & unitæ.

Resp. 1. dist. min. simultate concomitantæ, conc. min. simultate causalitatis, neg. min. & cons. quia partes non causant totum simul sumptæ, simultate causalitatis, eo quod partes simul sumptæ sunt realiter ipsum totum; causant tamen totum, simul sumptæ, simultate concomitantæ, quatenus non una sola causat, sed materia, ut realiter distincta à forma, recipiendo formam causat totum, & forma aduando materiam totum similiter causat, & ideo causalitas unius concomitatur causalitatem alterius, cōse-

quenterque causant simul simultate concomitantia, totum tamen ab illis prout sic realiter distinctum est.

Dices: aliqua datur causa adequata totius, sed non alia nisi partes, simul sumptæ; ergo simul sumptæ causant totum similitate causalitatis: prob. min. Forma divisivè à materia, & materia divisivè à forma, non est causa adequata totius: ergo causa adequata alia non est, nisi partes simul sumptæ.

Resp. neg. min. & ad prob. dist. ant. divisivè divisione unionis, conq. ant. divisione causalitatis, neg. ant. & conseq. Licet namque materia, & forma divisivè divisione unionis, id est, ut separatæ, & divisæ, non sint causa adequata totius, sunt tamen causa adequata divisivè, divisione causalitatis, id est, materia ut exercet causalitatem in formam, & forma similiter, ut concomitanter exercet causalitatem in materiam, causant adequatè totum, quod est, ipsam causare simultate concomitantia, non tamen simultate causalitatis, sed pro vno priori materia recipit, & forma recipitur, & pro alio posteriori, forma causat, informando, quæ causalitates adinvicem se præcedunt in diverso genere causæ, & adinvicem se committantur, & ideo simul causant simultate concomitantia, in qua consideratione realiter

distinguntur à toto, quam solutionem satis probabilem iudicamus. Aliter tamen, & fortasè melius, & clarius.

2. ad arg. resp. Partes non esse causam extrinsecam totius, quæ per emanationem extra se producit effectum, sed esse causam intrinsecam illius, quia causant totum per unionem inter se, & communicationem sui, & ita non debent realiter à toto distingui, eo quod causa intrinseca non debet esse realiter distincta ab effectu, quem intrinsecè causat, & simul ipsum constituit. Exemplum est in definitione, quæ causat intrinsecè definitum, & in quacumque forma, quæ in genere causæ formalis, causat effectum intrinsecum, & tamen inter definitionem, & definitum, realis distinctio non est, nec inter formam, & intrinsecum effectum, siquidem effectus intrinsecus, nihil aliud est, quàm forma ipsa subiecto communicata.

Sed inst. idem non potest causare realiter se ipsum: ergo si partes simul sumptæ causam realiter totum, tanquàm causa intrinseca, & formalis ipsius, debet realiter ab illo distingui. Prob. ant. inter causam, & effectum realem, datur realis relatio, & dependentia realis; sed eiusdem ad se ipsum, non potest esse relatio, vel dependentia realis: ergo idē non potest realiter causare.

2. prob.

2. prob. ant. forma est causa intrinseca respectu materie, & materia respectu forme; & tamen realiter distinguuntur: ergo nunquam idem potest realiter causare se ipsum.

Resp. dist. ant. tanquam causa extrinseca, vel inadæquata, conc. ant. tanquam causa intrinseca, & adæquata, neg. ant. & ad prob. dist. mai. inter causam extrinsecam, vel inadæquatam, conc. mai. intrinsecam adæquatam, neg. mai. & conc. min. neg. conf. licet namque inter causam extrinsecam, vel causam inadæquatam, & effectum, detur realis relatio, & dependentia realis, non tamen inter effectum, & causam intrinsecam adæquatam. Sicut constat in effectu intrinseco forme, qui non dependet realiter à forma, nec dicit relationem realem ad ipsam, sed est realiter ipsa forma subiecto communicata; partes autem simul sumptæ; & unitæ sunt causa formalis, & intrinseca totius.

Dices: totum essentialiter importat relationem realem ad partes, & ipsæ partes realiter ordinantur ad totum, & realiter ab ipso dependent, tanquam à causa finali, quia partes sunt propter totum, ut finem: ergo solutio nulla est.

Resp. totū dicere relationē realem ad partes, divisivè sumptas, & partes ad totum, & etiam

divisivè sumptas ad ipsum ordinari, tanquam ad finem, & ab illo realiter dependere, inter ipsum tamē, & partes simul sumptas, & unitas non dari relationē, vel dependentiam realē, nec illas prout sic à toto finalizari.

Ad 2. prob. ant. resp. formam non esse causam intrinsecam respectu materie: nec materiam respectu forme; sed solum formam esse causam intrinsecam respectu sui ipsius, ut communicatæ materie; cumque forma à se ipsa, ut communicata materie, realiter distincta non fit indè est, causam intrinsecam nunquam esse realiter à proprio effectu distinctam.

Ex dictis in art. disc. inf. 1. quod quando Arist. 5. Metaph. textu 19. asserit: *bis tria non esse sex*, intelligendus est de tribus formaliter, & ut constituunt speciem numeri ternarij, in quo sensu sunt duo numeri ternarij, non tamen sex, cæterum non negat Arist. bis tria materialiter esse sex, siquidem, bis tria materialiter sex unitates importat.

Infertur 2. quod quando 7. Metaph. text. 60. affirmat Arist. Syllabam non esse elementa, tantum intendit syllabam non esse elementa, vel litteras sine ordine, sicut acerbus lapidum; non tamen negat syllabam esse elementa, vel litteras ordinatè se habentes, ut ipse in eodem explicat loco.

3. colligitur : quod si aliquis Patrum inveniatur affirmasse totum esse aliud præter partes, intelligendus est non de alicuius rei reali, sed de alicuius rei rationis. Vel esse aliud præter partes diuisivè sumptas, non tamen simul sumptas, & unitas, & hoc intendit D. Tho. in 2. dist. 2. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1. dùm ait

in Christo fuisse corpus, & animam, & ulterius formam totius, quod est dicere. Verbum assumpsisse corpus, & animam nõ seorsim, & diuisivè, sed corpus, & animam, ut inter se uniuntur, & faciunt humanitatem; & hæc de al. isto, & toto lib. 1. Physic. locis in art. cit. & etiam in præcedentibus ad Philos. applicanda.

LIBER SECVNDVS PHYSICORVM.

PRINCIPALIOREM de Natura, causa efficiente, & finali Arist. in 2. lib. disputationem induxit; & in omni arte, casu, & fortuna Ingenij sui, sedes, & testa locavit. Naturæ quidem ante omnia, virtutem prædicat, excellentiam indicat, cuius varia semper, & numerosa potestas, intrinseca rebus, cunctorum motibus vna, melior est omnibus, latis extensissima regnis; quæ vtrique, tam in viventibus, quàm non viventibus, laboriosa viget; nunquàm otiosa latet: quamque cupiditas artis semper emula, imitari cupit, sed artis forma, si natura apparet, semper obscura silet. Fortunæ insuper, quæ ordinem mutat, mutationes ordinat, & invariabili doctrina describit, quam variabilem esse docet, quam pedibus præcipi Vates finxere carèrem, inque pila stantem, pennigeramque Deam. Rursus etià inter omnia prædicta, differentiam inveniri, demonstratione declarat, & claritate demonstrat; & dùm eorū proprietates, mētis fulgore corrusco, abundantius explicat, explicatione corruscat. Et tandem ad causas foeliciter transiendo, discurrit, & discurrendo, foelicissimè transit: foelix definit omnes, foelix consequitur fines, foelix pervenit ad metas, & foelix, qui rerum potuit cognoscere causas. Talem ergo foelicitatē præstet nobis Doctor veritatis, Ang. Thom. Eccles.

Ecclesiæ lumen Aquinas, cui tot sunt dotes, quot grana segetes, metalla generat Alpes, quot gemmas continet Indus niger, quot herbas germinat ager, quot fluvius aquas, quot mare tenet arenas. Cuius gratia sit quæstio prima de Natura.

ARTICVLVS I.

Quibus competat ratio naturæ.

§. I.

Diffinitio naturæ explicatur.

Diversas naturæ acceptiones, 1. p. q. 29. art. 1. explicavit D. Tho. quibus tamen omisissis ad illud, quod principalius est, devenientes, tradimus diffinitionem naturæ, de qua Philos. in præf. text. 3. est ergo natura: *Principium, & causa motus, & quietis eius, in quo est primum per se, & non secundum accidens.*

Bonitas definitionis istius prob. particulas explic. Illa namque particula principium, & causa, ponitur loco generis, quia in ratione principij convenit natura cum privatione, quæ est principium, licet non sit causa, & propterea rationem naturæ non habeat. In ratione verò causæ convenit natura cum causa extrinseca effectiva, vel finali. Aliæ autem particule *motus, & quietis* accipiuntur per distributionem accommodam, ut nulla sit natura, quæ non sit principium motus, vel quietis, & aliqua etiam natura sit, quæ est prin-

cipium utriusque, sicut lapidis natura, quæ est principium motus in centrum, & simul quietis in ipso.

Illa particula, *eius, in quo est*, significat naturam debere esse subiectum ipsius motus cuius est naturale principium, quia ignis v. g. non habet naturam, propterea, quod alia calefacit, & movet, sed potius, quia in se recipi motum sursum, & in seipso habet principium illius.

Illa particula *primum* denotat naturam debere esse, non principium, & causam qualicumque, sed principium radicale, & primum motus. Alia particula *per se, & non secundum accidens* excludit à ratione naturæ illud principium motus, quod solum per accidens, & non per se, est in eodem subiecto, in quo motus reperitur, sicut ars qua medicus se ipsum curat, per accidens est in ipso medico, & æquè bene ars esset principium motus sanationis, & fortasse melius, si infirmus non haberet artem, & ab alio curaretur.

Sed inst. contra definitionem assignatam; quia nihil potest esse principium oppositorum sed motus, & quies opponuntur: ergo natura non potest esse motus, & quietis principium.

Resp. dist. mai. oppositorum simul, & in eodem statu convenientium subiecto, conc. mai. divisivè convenientium, neg. mai. & conc. mi. neg. conf. Quia natura non est principium motus, & quietis, ut habendæ simul cum motu, sed habendæ successivè, vel pro tempore diverso, sicut natura lapidis est principium motus, antequam veniat ad centrum, & principium quietis cum in centro reperitur.

Sed inst. natura non potest radicare opposita, etiam successivè convenientia, vel pro diverso statu: ergo nulla est solutio. Prob. ant. natura inclinationem habet ad ea, quæ radicat; sed non potest habere inclinationem ad opposita, aliàs daretur duplex opposita inclinatio in eadem natura: ergo non potest opposita radicare, etiam pro diverso tempore convenientia.

2. inst. natura non potest esse principium non entis, vel nihili; sed quies est carentia motus, & consequenter est nihil: ergo natura non potest esse principium quietis.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. mi. Quia inclinationes ad terminos oppositos successivè convenientes, vel pro tempore diverso, non sunt inclinationes oppositæ, quia non tendunt ad terminos ipsos, ut exercentes oppositionem, & simul habendos, & ita inclinatio ad terminos, quorum

unum alterum excludit, potest esse simul in materia; sicut homo simul habet potentiam, ad sedendum, & ambulandum, licet non habeat potentiam, ad sedendum, & ad simul ambulandum; & eadem gratia iustificans est principium meriti, & motus pro statu viæ, & visionis beatæ, vel quietis, pro statu patriæ.

Ad 2. inst. resp. naturam non esse principium quietis, & causam illius, quatenus quies est præcisè carentia motus, sic enim quies non habet causam per se; sed natura est principium quietis, secundum quod quies est possessio termini, permanentia, & conservatio in loco naturali, secundum quam rationem, quies est aliquid positivum, & primariò terminat inclinationem naturæ.

2. arg. Calefactio ignis est illi naturalis; & tamen non recipitur in igne, sed potius in subiecto, quod calefacit, eo quod actio transiens non recipitur in agente, sed in passivo: ergo datur motus naturalis non receptus in subiecto, in quo est natura, qui talem motum radicat.

Resp. aliqui: calefactionem ignis esse quidè naturalem propter inclinationem principij passivi scilicet materiæ, quæ reperitur in ligno in quo calefactio recipitur, & ita calefactio recipitur in subiecto, in quo est natura, quæ est principium ipsius, non activum, sed passivum.

Hæc

Hæc tamen solutio continet doctrinam falsam, quia calefactio, quæ producit calorem ut octo, vel saltem calorem ut septem, est naturalis in ligno, in quo recipitur; calefactio verò, quæ minorem calorem producit, semper est ligno violenta, eo quod est contra inclinationem formæ ligni, quæ prædominatur in ligno, usque ad ultimam, vel penultimam dispositionem, ad formam oppositam, & motus contra inclinationem prædominantem semper est violentus, consequenterque calefactio solum dici potest naturalis, propter naturam calefacientis, & tamen non recipitur in ipso: ergo manet insolutum argumentum: & ideo aliter.

Resp. dist. mai. naturalis in lata acceptione, conc. mai. Strictè naturalis, neg. mai. Et conc. mi. neg. conf. Ulla namque calefactio non est naturalis in sensu proprio, qualiter accipitur in præsentī, pro motu videlicet, qui est à principio intrinseco subiecti, cuius est motus; sed solum est naturalis naturalitate sumpta pro inclinatione naturali ad terminum, vel pro termino talis inclinationis, sicut in frigidare dicitur naturale aquæ, vel nivi, & Angelo naturale est, se ipsum cognoscere, & homini circa plura discurrere.

Ex his, quæ diximus, supra dictam definitionem explicantes,

clarissimè constat traditam definitionem esse quidditativam, quia datur per esse primū, & radicale principium motus, & quietis; esse verò primū, & radicale principium motus, & quietis, est de essentia naturæ, eo quod est primū, quod intelligitur in natura, & essentia rei debet esse ea forma, quæ primò intelligitur in ipsa re. Tum etiam, quia nomē naturæ per se primò significat conceptū radicis, motus, vel operationis. & ita, nec de potentia absoluta potest dari natura, quæ non sit motus, vel quietis, quod quidē signum est, esse primum, & radicale principium esse de essentia naturæ, & consequenter, diffinitionem datā esse quidditativam; sicut gratia sanctificans essentialiter diffinitur per esse principium radicale cognoscendi, & amandi Deum tanquam auctorem, & finem connaturale, & ipsam etiam divinam naturam, constituimus per illud prædicatum, quod est prima radix operandi.

Sed inst. prius est naturam esse in se ipsa, quam operari, eo quod operari sequitur ad esse: ergo esse primum, & radicale principium, non est, quod primo intelligitur in natura, & consequenter essentia naturæ non est.

Resp. dist. ant. naturam secundum conceptum essentia, conc. ant. Secundum conceptum naturæ, neg. antec. & consequ. Natura namque secundum

conceptum essentiae dicit ordinem ad esse, & prior est se ipsa, secundum conceptum naturae, quamvis hi duo conceptus non distinguantur adaequatè; natura verò, secundum rationem naturae, non est prius, quam esse radicem operandi, sed potius in conceptu radice consistit esse differentiale naturae, & quando dicitur, prius est esse, quam operari intelligitur de operatione exercita, & potentia proximè operativa, quae supponunt esse subiecti; non tamen de operari radicalitèr in actu primo, quod non consequitur ad esse, sed est ipsum esse naturae, nam tale predicatum, licet connotet motum, & operationem possibilem, non tamè dicit relationem ad ipsam, sed verè absolutum est.

Dices natura in diffinitione praedicta, diffinitur per motum, qui est illius effectus: ergo diffinitio descriptiva est.

Resp. non diffiniri per motum in recto, sed per esse principium radicale illius, in quo essentia naturae sita est.

Sed inst. natura non potest essentialitèr diffiniri per ordinem ad aliquod accidens, eo quod est substantia, & consequenter est aliquid absolutum, & ens ad se, & non per ordinem ad accidens, sed in diffinitione data diffinitur per ordinem ad motum, qui est accidens: ergo diffinitio essentialis non est.

Resp. dist. mai. per ordinem relativum, conc. mai. per ordinem connexionis, vel connotativum, neg. mai. & secundum eandem dist. min. neg. conf. Natura namque non diffinitur per veram relationem ad motum, sed solum per connexionem, & connotationem ad ipsum, eo quod principium, & causa diffiniri non possunt, sine connotatione ad effectum, quae tamen connotatio non extrahit naturam à ratione entis absoluti, & entis ad se, siquidem connotatio ista vera relatio non est.

S. II.

Violenti diffinitio explicatur.

STatuta diffinitione naturae, violentum diffinire debemus, quod sit illud, *Quod sit ab extrinseco, passo non conferente vim.* Quae diffinitio coincidet cum alia à Phil. tradita 3. Ethic. cap. 1. dicente: *Violentum est cuius principium est foris, in quod nihil confert is, qui agit, aut patitur.* Sicut quando lapis projicitur sursum, talis motus est violentus, quia fit ab extrinseco, scilicet à projiciente lapidem, & ipse lapis non confert, vel iuvat ad motum, sed potius illi, ratione propriae gravitatis, positivè resistit, qualiter in praesenti intelligitur illa particula passo non conferente vim, quia videlicet, ad

ad violentum non sufficit, quod passum mere negative se habeat, sed requiritur, quod positive resistat per contrariam inclinationem, nam lapis non confert vim ad formam artificialem, in lapide introducendam; & tamen quia positive non resistit, forma ipsa artificialis lapidi violenta non est. Alia autem particula *fit ab extrinseco* excludit naturale, & voluntarium, quæ debent ab intrinseco provenire.

§. III.

Ad violentum sufficit esse contra inclinationem principij passivi.

DOctrina hæc expressa est D. Tho. 1. 2. q. 6. art. 4. dicens: *non semper quod passum movetur ab activo violentatur, sed solum quando est contra inclinationem principij passivi.* Sentit ergo D. Th. quod motus, qui est contra inclinationem principij passivi est violentus, & consequenter ad violentum sufficere, quod procedat contra inclinationem principij passivi.

Ratione vero probatur. Ideo quod est contra principium activum, est violentum, quia principium ipsum activum, illi per suam inclinationem resistit, sed principium passivum etiam resistit per suam inclinationem, illi quod est contra ipsum; ergo ad rationem

violenti sufficit esse contra principium passivum.

Hoc idem prob. ad hominē contra Vazquez 1. 2. disp. 25. ca. 3. dicentem: principium passivum habere rationem naturæ, sed si rationem naturæ habet, violentum erit, illud, quo est contra ipsum: ergo ad rationem violenti sufficit esse contra inclinationem principij passivi.

Dices: Arist. in 2. phys. text. 9. docet, quod violentum est contra intrinsecum impetum passivi; sed impetus activitatem significat: ergo ad violentum requiritur, esse contra principium activum.

Dices 2. D. Tho. q. 5. de potent. art. 3. docet: quietem cælorum post diem iudicii non fore violentam, quia motus cælorum non est naturalis ratione principij activi, quod post diem iudicii perseverabit in cælo. Sentit ergo D. Tho. ad violentiam requiri, quod fiat contra principium activum.

Dices 3. quod humanitas Christi habet inclinationem passivam ad propriam subsistentiam; & tamen illa carere, non est humanitati violentum. Et similiter aer habet inclinationem ad lucē, & materia ad formam; & tamen carentia lucis nō est aeri violenta, nec materia violentiam patitur, quando amittit formam, quam antecederet habebat.

Resp. ad 1. repli. quod impe-

tus non semper significat activitatem; sed aliquando solum significat pondus, & inclinationem ad aliquid, in quo sensu ibi sumitur ad Arist. & cum principium passivum habeat etiam pondus, & propriam inclinationem, inde fit, esse violentum, quod procedit contra principium passivum.

Addimus: propositionem Arist. non esse exclusivam, sed solum assertivam, & ideo ex quo illud, quod est contra impetum subiecti, violentum fit: non inferatur, non esse violentum, quod est contra inclinationem principij passivi; sed Arist. in principio, activo, quod est magis notum, apposuit exemplum.

Ad secundam respondetur: ly quia adductum à D. Tho. non dicere causam absolutè, sed solum causam ex suppositione, quia post diem iudicii non erit in coelo principium passivum, inclinatum ad motum, eo quod non erit tunc influxus coeli in hæc corpora inferiora, & hoc supposito, bene inferitur, quietem non fore violentam, quia motus naturalis non est ratione principij activi, & ideo si aliunde supponitur, post diem iudicii non manere principium passivum inclinatum ad motum, bene inferetur, quietem non fore violentam.

Ad tertiam: neg. maior. Quia inclinatio, quam humanitas Christi habet ad propriam substantiam, faciata est per substantiam divi-

nam infinitam, & eminenter continentem substantiam creatam, & præstantem humanitati, quidquid propria substantia præstaret, & ideo humanitas actuata per substantiam divinam, non manet cum inclinatione proxima, & expedita ad substantiam creatam.

Ad illud de aere dicitur: quod aer non inclinat determinate ad lucem, sed ad lucem, vel tenebras, & similiter materia non inclinat ad hanc formam determinate, sed ad omnes vage, & sub ratione communis formæ, quapropter, aer maneret violentus si luce, & tenebris careret, non tamen cum sola carentia lucis; & materia si careret omni forma, non tamen propter carentiam istius determinate. Sicut oculus dispositus ad videndum maneret etiam violentus si privaretur omni specie, & corpus, ad motum præparatum, privaretur omni motu.

§. III.

Naturalia ab artificialibus distinguuntur.

Angelicus Præcept. 1. 2. quæst. 57. art. 5. docuit, quod ars est *recta ratio operum faciendorum iuxta regulas artis*. Id est, habitus, quo mediante, facit potentia opera conformia regulis artis. Unde ars solum est

est principium proximum, in quo distinguitur à natura quæ est radicale principium.

Ant. Artem autem non posse efficere opera naturæ communiter affirmant Philosophi, & iure optimo, quia ars nullam formam naturalem potest efficere: ergo opera naturæ facere non potest. Probat. ant. Forma naturalis non continetur in virtute artis, sed solum continetur forma artificialis: ergo ars nullam formam naturalem potest efficere. Prob. ant. nullus habitus continet in virtute sua, nisi effectum eiusdem lineæ, sicut habitus philosophiæ solum continet actus ad physicā pertinentes, & habitus cuiuscunque virtutis solum etiam continet actus pertinentes ad eandem speciem, ad quam pertinet virtus: ergo nulla forma naturalis continetur in virtute artis, sed tantummodo forma artificialis, in illius virtute continetur. Nam hæc sola pertinet ad lineam ipsius artis.

Conf. Opera naturæ procedunt à primo, & radicali principio, & ab illius virtute instrumentaria; sed habitus artis, nec est principium radicale, nec virtus illius instrumentaria, siquidem non dimanat ab illo: ergo habitus artis non potest efficere opera naturæ.

Conf. & vrgetur: quia ars operatur, media idea artificis; sed mediante, idea, non potest efficere opera naturæ, siquidem idea

in creatis, solum est respectu artificialium: ergo idem quod prius.

Rursus quia ens artificiale procedit efficienter ab arte; sed ars est extra ipsum artificium, eo quod ars solum invenitur in ratione practica operantis: ergo ens artificiale est, cuius principium est extra, & consequenter non est ens naturale, ac proinde ars, non facit opera naturæ.

Dices: Sanitas infirmi naturalis est, & panis etiam est ens naturale, & tamen fiunt per artem: ergo ars potest opera naturæ efficere.

Resp. Sanitatem non causari ab arte, sed à medicina, quæ per artem applicatur, & panem etiam non fieri ab arte, sed ab alijs, quæ per artem applicantur scilicet à fermento, farina, & aqua, & ita opera naturæ solum fiunt ab arte efficienter applicative, quatenus ars applicat adiva passivis, & sic opera naturæ facit.

Sed inst. quod in libro Exodi narratur magos Egyptiorum fecisse serpentes, & alias plagas, & virgas in serpentes convertisse; sed hoc per artem fecerunt: ergo.

Resp. tamen ex D. Th. q. 3. de pot. art. 1. ad 3. Serpentes illos non fuisse factos per artem, nisi tantum applicative, quia demones applicando aliqua naturalia, & illa coniungendo cum alijs fecerunt talia viventia resultare secundum diversam dispositionem illorum entium naturalium, quæ demones applicabant. Mo-

Modo autem explicata natura artis facilis manet via ad probandum naturalia ab artificialibus esse distincta, quia naturalia habent in se principium sui motus, secus autem artificialia: ergo ad invicem distinguuntur. Probatur anteced. ens naturale constituitur per formam naturalem, & ens artificiale, per formam artificialem; sed forma naturalis est principium motus naturalis; forma vero artificialis principium motus non est: ergo naturalia habent in se principium sui motus: secus autem artificialia.

Sed instabis: aliqua entia naturalia sunt aptiora ad unam formam artificialem, quam ad alteram recipiendam; ergo entia artificialia, quæ sunt ex ipsis habent in se principium passivum suæ formæ, & ipsius motus, quo forma artificialis introducit, consequenter non distinguuntur ab ente naturali.

Conf. forma artificialis est principium alicuius motus: ergo ratio supra facta nititur principio falso. Prob. ant. Forma artificialis navis est principium passivum motus ipsius navis, & forma artificialis plaustrum est principium passivum motus eiusdem: ergo ant. verum est. Prob. ant. si ne forma artificiali non posset moveri navis, nec plaustrum moveretur ab equis: ergo forma artificialis utriusque est principium motus.

Ad inst. resp. aliqua entia naturalia esse magis apta ad unam formam artificialem, hæc tamen maior aptitudo non est per modum inclinationis, & exigentiæ, sed solum per modum non repugnantiam, & primum requirebatur ut illud principium passivum rationem haberet naturæ.

Ad confirmationem vero respondent aliqui: formam artificialem esse principium motus, quantum ad modum, vel quantum ad maiorem velocitatem; non tamen quantum ad substantiam motus, & in quo distinguitur à forma naturali, quæ est principium intrinsecum motus, quantum ad substantiam ipsius.

Hæc tamen solutio vera non est; quia modus velocitatis est aliquid naturale, licet imperfectum, & consequenter non potest informari artificiali radicari: si namque forma artificialis radicaret motum, quantum ad modum velocitatis iam haberet rationem naturæ, ac proinde esset forma naturalis, non autem artificialis.

Respondetur igitur aliter ad argumentum: quod licet sine forma artificiali non possit navis moveri, non inde infertur talem formam esse principium motus, sed solum esse conditionem ad talem motum requisitam. Principium vero in quo motus radicatur, solum est forma ligni, & aliorum, ex quibus conficitur navis.

Sed instabis: forma artificiali

aliorū, ex quibus cōficitur navis.

Sed inst. forma artificialis dat esse, & constituit ipsum ens artificiale: ergo erit principium motus, quia operari sequitur ad esse, & consequenter si talis forma dat esse, dabit etiam operari.

Resp. facile: quod operari sequitur ad esse naturale, non tamen ad esse artificiale. Vnde in artefacto logicali, forma rationis dat esse, & ipsam demonstrationem constituit, & tamen forma rationis non est principium quo demonstratio producit habitum realem, sed sola conditio est; causa verò realiter productiva est ipsa virtus naturalis intrinseca præmissarum.

Sed inst. quando corpus pyramidale, & corpus rotundum æquali impulsu proijciuntur, perfectius movetur corpus rotundum, quàm corpus pyramidale, sed illa maior velocitas, & perfectio provenit ab artificiali forma, tanquàm ab ipsius principio: ergo forma artificialis non solum est conditio, sed etiam principium motus. Prob. min. illa maior velocitas, & perfectio non provenit ex maiore virtute moventis; siquidem utrumque corpus æqualiter impellitur ab agente: ergo provenit solum ab artificiali forma.

Resp. neg. mi. Quia illa maior perfectio, & velocitas radicaliter provenit à forma naturali conjuncta cum tali forma

artificiali spherica, vel rotunda velociorem motum radicat, efficienter autem illa velocitas provenit ab impellente, ex cuius actione, velocior motus resultat in corpore rotundo propter maiorem dispositionem ad motum. His ergo pro generali doctrina constitutis, ad principia naturalia deveniendo.

§. V.

Statuitur prima conclusio.

Materia, & forma habent rationem naturæ.

CONCLUS. istam docuit Ang. Doct. 2. Physic. lect. 1. & 2. ubi asserit, quod in rebus naturalibus eodem modo est principium motus, quo eis convenit movere, quibus ergo movere cōvenit est principium motus activum, quibus autem convenit moveri, est principium passivum, quod est materia, quod principium, in quantum habet potentiam naturalem ad talem formam, & motum, facit esse motum naturalem: ergo principium activum, & passivum, vel materia, & forma habent rationem naturæ.

Ratione verò quoad utramque partem breviter probatur concl. quia forma substantialis est primum, & radicale principium activum motus; materia autem est

est primum passivum : ergò utraque habet rationem naturæ. Pater consequ. quia ly primum , & radicale in definitione naturæ, extensive sumitur quatenus primum radicale , tam activum , quam passivum comprehendit , & in oppositum non est assignabilis ratio. Ant. similiter constat : quia motus alterationis, generationis, & corruptionis radicatur in materia, & non in forma ; eo quod tendit ad non esse formæ , & destructionem illius. Et motus gravis in centrum radicatur in forma gravis , à qua gravitas ipsa dimanat : ergò forma est primum principium activum , & materia primum, & radicale passivum.

Sed inst. Quia D. Th. 3. p. q. 33. docet : Conceptionem Christi Dom. in visceribus B. Virg. non naturalem , sed miraculosam fuisse , & virtute Spiritus Sanc. & tamen principium passivum , scilicet virgo Beata , fuit principium naturale : ergò principium passivum ad rationem naturæ non sufficit.

Resp. dist. min. Naturale in esse entis , concedo min. In ratione mobilis , nego min. & consequ. Licet namque Beata virgo fuerit entitave naturalis ; fuit tamen supernaturaliter mota virtute Spiritus Sancti : ad motum verò naturalem requiritur principium passivum moveri consueto modo , & naturaliter ab activo.

2. inst. Materia lapidis nul-

lum motum radicat : ergò rationem naturæ non habet. Prob. ant. Non enim radicat motum sursum vel motum deorsum divisivè , & terminatè : quia non est maior ratio vnius quam alterius ; sed utrumque radicare non potest : ergò nullum motum radicat. Prob. min. Motus illi sunt contrarii ; sed principium naturale non potest motus contrarios radicare : ergò minor vera est.

Conf. Nec motus sursum, nec deorsum recipitur in materia prima : quia in via D. Th. accidentia in composito recipiuntur : ergò materia primum principium non est motus sursum , vel deorsum.

Resp. ad arg. communiter : Motus illos inter se esse contrarios , non tamen comparative ad principium : quia respiciuntur per modum vnius termini adequati , & ut acquirendi pro diverso statu non tamen ut simul habendi. Sicut motus , & quies inspicuntur à natura , non tamen ut simul habenda.

Dices : Natura est ad vnum determinata : ergò principium naturale non potest motus inter se oppositos radicare.

Resp. dist. ant. Ad vnum ex parte modi , conc. ant. Ad vnum materialiter , & ex parte rei , nego antecedens & consequentiā. Quia natura ex parte modi est ad vnum determinata : eo quod non tendit ad vnum cum indifferentia ad

ad oppositum, sicut agentia libera: ex parte verò rei potest respicere plura. Sicut appetitus materiæ naturalis, & innatus terminatur ad omnes formas.

Ad conf. verò dicimus: quod accidentia immediatè recipiuntur in composito, tanquàm in subiecto quod; cæterum subiectum quo primum, & radicale, quod est prima ratio recipiendi est ipsa materia, ratione cuius compositum recipit accidentia.

Hæc solutio sufficientèr argumento satisfacit, vera tamèn non est quia materia radicare non potest motum non conformem illius inclinationi; sed motus deorsum in lapide, conformis non est inclinationi materiæ: ergò illud radicare non potest: prob. minorem. Motus deorsum non disponit ad novam formam, sed potius conducit ad lapidem conservandum: ergò non est conformis inclinationi materiæ, quæ appetit novam formam, & motus præparantes, ad illam; & idèò aliter.

Resp. argumento. Materiam lapidis radicare motum sursum, qui tendit ad lapidis destructionem, & disponit ad novam formam. Et idèò conformis est inclinationi materiæ; non tamèn talis motus in materia radicans dicitur naturalis, eo quod est contra inclinationem formæ, quæ semper prædominatur; usque dum materia habeat plures

dispositiones ad oppositam formam. Ad confirmationem verò bona est data solutio.

3. instabis. Si materia haberet rationem naturæ, calefactio aquæ esset illi naturalis: nam talis calefactio disponit ad novam formam, quam materia appetit; & consequenter est materiæ conformis, & ità erit naturalis, si semel materia habet rationem naturæ; sed hoc non est dicendum: ergò materia natura non est.

Resp. distinguen. maior. Calefactio productiva caloris ut octo, vel saltem ut septem, conc. maj. si minorem calorem producat, nego mai. min. & consequen. quia si calefactio producit minorem calorem, ad huc inclinatio formæ prædominatur in subiecto; & ità calefactio, quamvis in aqua radicetur, erit violenta: eo quod est contra inclinationem formæ prædominantem. Si verò calefactio producit calorem ut octo, vel ut septem, iam in subiecto prædominabitur inclinatio materiæ radicans talem motum; & idèò calefactio erit a quæ naturalis.

Sed vrgebis. Motus ad formam artificialem non est naturalis; & tamèn est materiæ conformis: ergò materia natura non est.

2. Materia ex se non est principium motus sursum specificè sumpti, sed hoc solum habet à forma; eo quod materia indiffe-

rens est ex propria natura , tam ad motum sursum, quàm ad motum deorsum : ergò materia lapidis nullum motum ratione sui radicatur ; & consequenter natura non est.

3. Ens naturale non distinguitur ab artificiali ratione materiæ , sed ratione formæ : quia aliquando materia vtriusque eadem est ; sicut eadem est materia ligni, & materia cathedræ : ergò materia non est natura : aliàs ratione illius esset ens naturale ab artificiali distinctum.

Resp. ad 1. dist. min. Conformis negativè , conc. min. Positivè neg. mai. & conseq. quia motus ad formam artificialem nō est conformis positivè materiæ, quæ non dicit inclinationem positivam ad ipsam, sed solam non repugnantiam , & potentiam obedientialem : quæ conformitas cum principio passivo satis non est, ut motus sit naturalis.

Ad 2. Materiam lapidis à se ipsa , tanquàm à ratione formali habere, radicare motum sursum in lapide , & solum à forma tanquàm à conditione dependere. Sicut forma ad radicans motum deorsum , à materia tanquàm à conditione dependet ; non enim radicatur , nisi materiæ coniuncta.

Ad 3. Nunquàm materiam entis naturalis esse eandem cum materia entis artificialis : quia materia entis artificialis est totum sub-

stantiale. Materia verò entis naturalis semper est pura potentia , & ipsa materia prima.

Contra 2. partem conclus. arg. 1. Quia forma non viventium non est principium activum motus ; eo quod non viventia non moventur à se , sed solum à generante : ergò talis forma natura non est.

Conf. Natura semper est principium motus existentis in eodem subiecto , in quo est ipsa natura ; sed principium activum non est principium motus eius in quo est , sed alterius subiecti : nam movere activè semper est respectu alterius : ergò principium activum non habet rationem naturæ ; & consequenter forma natura non est.

Resp. ad arg. Quod licet motus non viventium sit efficienter à generante , provenit tamèn ab illorum forma radicaliter dimanativè , quatenus à forma dimanatur , & hoc ad rationem naturæ sufficit.

Ad conf. verò facilè resp. Quod activè movere , non semper est respectu alterius, sed quandoque respectu sui nam forma ignis est principium motus sursum, per quem ignis ipse movetur , & forma viventis est principium activum motus vitalis , per quem vivens se movet in actu secundo.

Dices : Principium activum motus solum habet movere , vel

agere, non verò esse mobile passivè: ergò nō est principium motus eius, in quo est.

Resp. Principium activum motus solū habere movere subiectum, sed quandoque movet subiectum in quo est. Sicut ignis ratione formæ movet se ipsū, & ratione materiæ movetur.

Dices: obiectum Philosophiæ non est ens mobile activè, sed solū mobile passivè: nam obiectum physicæ explicatur per hos terminos *ens mobile*, per quos tantum explicatur mobile passivè: ergò mobile ratione principij activi non pertinet ad obiectum Philosophiæ: ac proinde principium activum naturale non est.

Resp. facile: quod per ly *mobile*, quod est obiectum Philosophiæ, intelligitur vtrumque mobile, tam activum, quàm passivum: quia vtrumque per *ens mobile* nominamus.

2. arg. Naturale illud est, quod fit à natura, sed anima rationalis non fit à natura, sed à solo Deo producitur: ergò anima rationalis natura non est.

Resp. Quod vt aliquid habeat rationem naturæ, non requiritur fieri à natura. Sicut patet in Cœlo, quod quidem in prima productione tam secundum materiam, quàm secundum formam fuit à solo Deo productū. Addimus: Animam ra-

tionalē, licet à solo Deo producatur, vniri tamen ab homine cū materia; quod ad rationē naturæ sufficit; aliās nec ipsa materia rationē naturæ haberet, quia ab homine non producitur, sed solum vnitur.

3. Arg. Anima rationalis formalitèr vt talis non est principium motus sensibilis, & physici: ergò non habet rationem naturæ; & consequentè aliqua forma natura non est: prob. ant. Anima rationalis formalitèr vt talis solū radicat operationes intelligendi, & amandi; sed istę non sunt formalitèr sensibiles: ergò non est principium motus sensibilis, & physici.

Resp. dist. min. sensibiles in se, & formalitèr, conc. mi. Præsuppositivè, neg. mi. & consequ. Quia intellectus pro statu vitæ præsens intelligit per species abstractas à sensibus, quę semper connotant materiam sensibilem, & eandem connotat intellectio: & ita anima, vt radicat operationes intelligendi, & amandi, vt dependentes à sensibus, & materiam sensibilem connotantes, habet rationem naturæ.

Dices. Iuxta solutionem datam, operationes intelligendi & amandi entitativè, & in se ipsis non sunt operationes sensibiles: ergò anima rationalis, secundum suam entitatem considerata, non habebit rationem naturæ.

Resp. dist. conseq. secundum suam entitatem præcisiuè, conc. conseq. Vt corpori unitam, neg. conf. sicut namque operationes intelligendi, & amandi secundum substantiam suam, & vt præcidentes à connotatione materiæ sensibilis, non pertinent ad Philosophiam; ita anima solum vt unita corpori, & intelligens dependenter à sensibus, habet rationem naturæ: nõ tamen secundum suam entitatem præcisiuè sumptam. Vnde anima rationalis in statu separationis rationem naturæ non habet.

§. VI.

Secunda conclusio.

Natura vniuocè dicitur de materia, & forma.

CONCLUS. istam latè probauimus de actu metaphysico materiæ disputantes. Et modo illam breuiter suademus. Quia ratio naturæ vniuocè dicitur de principio activo, & passivo, sed materia est primum principium passivum, & forma primum principium activum: ergo ratio naturæ vniuocè de vtrique prædicatur. Min. cum conf. tenet, & prob. mi. quia vtrique principio, tam activo, quàm passivo conuenit simpliciter diffinitio naturæ, esse videlicet primum, & radicale principium motus

cuius, in quo est. Vt diximus, naturæ diffinitionem explicantes, & quod dependentia materiæ à forma solum est in ratione particulari, quod solum sufficit ad causandam physicam analogiam: ergo ratio naturæ vniuocè dicitur de principio, tam activo, quàm passivo.

Dices 1. forma est magis natura, quàm materia: ergo ratio naturæ inæqualitèr ab vtraque participatur, & consequenter analoga est.

2. inst. quia Arist. 5. Meth. c. 4. asserit, quod omnis substantia metaphoricè natura dicitur, præter formam: ergo nulla substantia præter formam est simpliciter natura.

Resp. ad 1. formam esse magis perfectam, non quidem in ratione communi naturæ, sed secundum differentiam particularem, quod solū arguit physicam analogiam, sicut homo, secundum rationem particularem perfectior est omni animali, & tamen cum omni animali, habet in ratione communi animalis, vniuocam convenientiam.

Ad 2. Formam tribuere speciem essentialem omnibus rebus, & ideo sumpta natura pro quidditate, & specie, sola forma est verè, & propriè natura, aliæ verò metaphoricè, & ex participatione formæ.

Sed inst. aliæ substantiæ diuersæ à forma, habent suam quidditatem

tatem, & essentia m: ergò natura sumpta pro quidditate, & essentia nō convenit soli formæ, sed etiā verè, & propriè competit alijs.

Resp. dist. conf. alijs tanquàm habentibus, conc. conf. alijs vt communicantibus, neg. conf. Arist. namque solùm intendit, quod natura sumpta pro quidditate, solùm verè competit formæ, vt communicanti, quidditatem, saltim completam, alijs verò solùm competit quidditatem communicare metaphoricè, & improprie, licet verè alijs competat, quidditatem habere, sicut & habere formam.

§. VII.

Tertia conclusio.

Cælum verè, & propriè habet naturam.

Conclusio ista, quantum ad omnes Cœlos probatione indiget, & in primis de Cœlo Empyreo prob. Quia Cœlum Empyreum habet influxū in alios Cœlos inferiores, & virtutem continendi illos, & aliquo modo causandi, sicut docet Ang. Doct. 1. p. q. 66. art. 3. ad 2. per ea verba: Probabilius tamen videtur dicendum, quod sicut supremi Angeli, qui assistunt, habent influentiam super medios, & ultimos, qui mittuntur, quamvis ipsi non mittantur, secundum Dionysium; ita Cœ-

Mag. Froylan.

lum Empyreum habet influentiam super corpora, quæ moventur, licet ipsum non moveatur: & propter hoc potest dici, quod influit in primum Cœlum, quod movetur, non aliquid transiens, & adveniens per motum, sed aliquid fixum, & stabile; puta virtutem continendi, & causandi, vel aliquid huiusmodi ad dignitatem pertinens: Sed influxus iste in Cœlo Empyreo naturalis, & sensibilis est, eo quod Cœlum Empyreum est materiale, & sensibile tantum, & ideo habere nō potest nisi sensibilem, & materialem influxum: ergò Cœlum Empyreum verè, & propriè habet naturam, saltim ratione formæ, quæ talem influxum radicat.

Ratione insuper prob. quia ad rationem naturæ sufficit esse principium naturale motus, vel quietis, sed in Cœlo Empyreo est principium naturale passivum suæ perpetuæ quietis; nam Cœlum Empyreum cum sit sedes Beatorum, & ad hoc ab auctore productum, habet inclinationem ad quietem perpetuam, conducentem, vt Sancti sedeant, & requiescant in illo: ergò Cœlum Empyreum verè, & propriè habet naturam.

De cæteris autem Cœlis prob. conclusio nostra: Quia in omni Cœlo (præter Empyreum) datur motus naturalis: ergò in quocumque Cœlo reperitur vera natura. Prob. ant. primo. Influxus in hæc inferiora

cuicumque Caelo naturalis est, eo quod Coelum fuit productum à Deo, ut influeret in hæc inferiora, usque quo numerus electorum compleretur, & ideo Caelum naturaliter inclinatur ad prædictum influxum; sed influxus ille per motum fit: ergo in omni Caelo datur motus naturalis.

2. prob. ant. Cui est naturale medium ad aliquem finem, etiam finis naturalis est; sed figura circularis, & rotunda est medium aptissimum ad motum circularem, & est naturalis Caelo: ergo motus ipse naturalis est.

3. Coelum habet aliquam inclinationem naturalem; sed non aliam quam ad influendum in hæc inferiora; alia namque assignabilis non est, vel saltem hæc præcipua erit, siquidē Coelestes orbis sunt causa universalis horum inferiorum: ergo naturaliter inclinatur ad motum, quo mediante in inferiora influit, & consequenter motus naturalis erit.

Dices: quod motus naturalis debet esse à statu non naturali, ad statum naturalem, sicut constat in lapide, qui movetur à loco non naturali ad centrum, in quo naturaliter quiescit; sed motus Coeli talis non est, eo quod Coelum nunquam est extra statum naturalem: ergo motus Coeli non est naturalis.

Sed neg. mai. illa namque solū est vera in motibus corrup-

tibilium, qui ordinantur ad quietem, non tamen in motu Coeli, qui ad quietem non ordinatur.

Dices: motus naturalis ordinatur ad quietem, sed motus Coeli non ordinatur ad quietem, iuxta solutionem datam: ergo naturalis non est.

Resp. non omnē motum naturalem esse propter quietē, sed solū, quando mobile cū motu imperfectū est, usque dum quietē consequatur; ceterum perfectio Coeli in ipso moveri consistit. Instantia est in motu cordis, qui naturalis est, & non ordinatur ad quietem, quia illius perfectio in ipso moveri consistit.

§. VIII.

Argumentis contrariorum occurritur.

Arguitur 1. contra concl. istam. Si motus Coeli esset naturalis, duplex motus oppositus, & contrarius, conveniret naturaliter Caelo; sed duo motus contrarii non possunt eidem subiecto naturaliter convenire: ergo motus Coeli naturalis non est. Prob. mai. Motus quo Coelum movetur ab oriente in occidentem, & ab occidente in orientem, est duplex motus contrarius; siquidem uterque motus tendit ad oppositum terminum; sed isti competunt Caelo: ergo si motus Coeli naturalis esset, duplex motus contrarius, Caelo conveniret.

Resp.

Resp. tales motus non esse contrarios, nec esse duos motus, sed potius partes eiusdem motus circularis, & continui, nec terminos eorū aliquam oppositionem habere, sed vnum esse viam, ad alterum adquirendum.

Sed inst. saltem motus proprius Cœlorum, & motus, quo moventur ad motum primi mobilis sunt motus contrarij, & oppositi, quia motus proprius Cœlorū tardus est, & alter motus est velocissimus, & motus tardus, & velox oppositionē habent; sed isti competunt Cœlo: ergo idem quod prius.

Resp. neg. mai. Nām tales motus non opponuntur, nec terminos oppositos habent; motus quippē tardus, & velox non semper habent rigurosam oppositionē, eo quod motus lapidis in principio tardus, velox est in fine; iuxta probervium, motus in fine velocior, & homo existens in navi per motū proprium paulatim deambulat, & ad motum navis velocissimē movetur, & quādoque motus proprius est versus Hispaniam, & motus navis ad Indias.

Sed dices: motus primi mobilis est ab Oriente in Occidens; motus verò proprius Cœlorum habent terminos transversales, respectu Occidentis, & Orientis: ergo motus isti terminos oppositos habent, & consequentē motus contrarij sunt.

Mag. Froylan.

Resp. dist. conf. Oppositos materialiter, conc. conf. Formalitē, & exercitē, neg. conf. Nām termini ex se contrarij, & oppositi, si inspiciantur à mobili secundum diversum respectum ad virtutem moventis, formalitē non opponuntur, sicut etiam motus ipsi oppositionem non habent, vt constat in exemplo, quod sæpè adducit D. Th. in aqua maris, quæ motu proprio movetur deorsum, & ad motum Lunæ movetur sursum, absque vlla oppositione. Et in illo, qui motu navis movetur ad Oriens, & motu proprio movetur ad Occidens, & eodē modo Cœlū motu proprio movetur ad vnum terminum, & ad motum primi mobilis, ad oppositum terminum movetur.

2. arg. Si motus Cœli esset naturalis, quies post diem iudicij esset illi violenta; sed quies post diem iudicij violenta non est, siquidē erit perpetua, & nihil violentum est perpetuum: ergo motus Cœli est naturalis. Mai. prob. Motus, & quies opponuntur: ergo si motus Cœli esset naturalis, ipsa quies esset violenta; quia duplex oppositum non potest esse naturale, respectu eiusdem subiecti, sicut motus sursum, & deorsum, non possunt esse lapidi naturales.

Resp. 1. motum, & quietē non opponi rigurosē, sed solū se habere tanquā imperfectum,

& perfectum, & ita posse eidem subiecto naturajiter convenire, sicut lapidi convenit moveri ad centrum, & etiam quiescere in illo: Motus autem sursum, & deorsum in lapide opponuntur inter se, quia per motum sursum, non tendit lapis ad quietem desideratam, & proportionatam cum natura ipsius: sicut quies post diem iudicii erit proportionata Caelo.

2. resp. opposita, pro diverso statu posse naturaliter convenire, & ita post motum, posse quietem convenire naturaliter Caelo, quia motus Caeli ordinatur, ad influendum in hæc inferiora, & cum iste finis cesset in die iudicii post talem diem erit quies naturalis in Caelo.

Dices: si motus est naturalis, quies illi opposita non erit ab intrinseco Caeli, nam duplex oppositum non potest ab intrinseco provenire: ergo si motus esset naturalis Caelo, quies post diem iudicii non esset ab intrinseco ipsius, consequenterque naturalis non esset.

Resp. duplex oppositum pro statu, & tempore diverso posse ab intrinseco convenire: sicut lapis naturaliter movetur ad centrum, & post motum naturaliter, & ab intrin-

seco, quiescit

in illo.

.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. disc. collig. 1. rationem naturæ non posse Deo, & Angelis convenire: Deo quidem, quia propter summam perfectionem non potest motum sensibile, & physicum radicare. Angelis verò, quia natura spiritualis illorum, non potest etiam radicare motum sensibilem, & materialem, naturæ completæ spirituali repugnantem.

Dices: Deus habet naturam Divinam, & Angelus veram naturam Angelicam: ergo in Deo, & Angelis reperitur vera natura.

Resp. In Deo, & Angelis, reperiri veram naturam sumptam pro quidditate, & essentia, nō tamen acceptā pro principio radicali motus sensibilis, qualiter de natura loquimur in presenti.

2. inferitur privationem non habere rationē naturæ, eo quod non est principium intrinsecum motus, nec est causa, quæ in motum verè influat, & hoc ad rationem naturæ requiritur. Quapropter quando Arist. in hoc lib. text. 15. asserit privationem esse speciem naturæ: loquitur de natura latissime, quatenus omne illud, quod concurrat ad fieri entis naturalis dicitur natura in lata acceptione; eo quod ad naturam

requiritur, & ad illam producendam concurrat per modum termini derelicti, qualiter explicatum manet.

3. Formam totalem non esse verè naturam. Tum quia in hoc lib. text. 12. Philosophus asserit: *Quod compositum natura quidem non est, sed est, & constat natura.* Tum etiam, quia principia naturalia non fiunt ex alijs, nec ex alterutris; sed forma totalis fit ex alijs, quia ex materia, & forma componitur: ergò non est principium naturale, & consequenter natura non est.

Dices: Forma totalis est primum principium motus naturalis: ergò habet rationem naturæ. Prob. ant. Forma totalis est principium motus; sed non est principium proximum; eo quod substantia non est immediate operativa: ergò est primū, & radicale principium.

Respondebis: Formam totalem esse radicale principium, non quidem simplex, & primū absolute, sed radicale solum in linea determinata, & compositū ex alijs, quod destruit rationem naturæ, vel principij naturalis, nam principia naturalia non fiunt ex alijs.

Dices 1. ad rationem naturæ sufficit esse principium radicale, & primum in sua linea, non tamen requiritur esse primum absolute, nec huius doctrinæ est assignabilis ratio: ergò

si forma totalis, est primū principium in sua linea, erit etiam verè natura.

2. Motus flendi, & ridendi non radicanter in materia, nec in forma totali: ergò forma totalis est primum, & radicale principium non in linea determinata, sed primum absolute, in ordine ad tales motus.

Resp. ad 1. quod ly primum in definitione naturæ debet intelligi iuxta explicationē sapientum, qui definitiones invenerunt, & rectam earum intelligentiam. Et antiquiores Philosophi, & sapientes, ly primum in definitione naturæ de primo absolute asserunt intelligendum.

Ad 2. facile resp. Motus flendi, & ridendi per se primò radicari in anima rationali, quæ primo, & per se est in homine radix harum operationum; ad formam verò totalem solum reducuntur tanquàm ad radicem completam, & compositam ex alijs.

4. collig. ex dictis: motum procedentē contra inclinationē subiecti esse violentum, quamvis sit conformis inclinationi minus principali subiecti, & idè motus progressivus animalis, qui causatur elevando pedē post pedē est motus naturalis, quia licet sit contra inclinationē corporis, est tamē cōformis inclinationi vī vītis sēnsibilis, quæ principalior est.

Ex hac eadem doctrina colligitur; quod si lapis moveretur sursum ad replendum vacuum ille motus esset naturalis; eo quod quamvis sit contra inclinationē particularem lapidis, est tamen cōformis alteri inclinationi magis principali, qua lapis tanquā pars vniuersi inclinatur ad replendum vacuum, vt itā vniuersum conservetur.

Ex eadem insuper doctrina colligitur, quod corruptio equi, vel hominis, vel alterius corporis animati, licet contra inclinationem particularem, qua compositum inclinatur ad suum esse cōservandum, est tamen conformis inclinationi compositi, quatenus compositū est pars vniuersi, nā prout sic inclinatur ad bonū commune vniuersi, quod in diversitate generationis, & corruptionis principaliter consistit.

§. collig. Cœlum habere rationem naturę propter principium actiuum, & etiam propter principium passivum; propter principium quidē actiuum, quia forma Cœli radicaliter efficienter influit in hæc inferiora, & ad talem influxum, naturalē habet inclinationem.

Insuper etiam propter principium passivum, quo inclinatur ad motum recipiendum, ad motum utique, quo efficienter ab Angelo movetur, vt ipsum Cœlum exercere possit influxum in inferiora. Et doctrina huius co-

rollarij non satis explicatur ab alijs Thomistis asserentibus Cœlum habere rationem naturę solū propter principium passivū, quos tamen credimus intelligendos esse in ordine ad motum, ad quem Cœlum solū comparatur passivē, non tamen in ordine ad influxum, quem Cœlum efficienter exercet in hæc inferiora, & ad ipsū naturaliter inclinatur.

Dices: motum Cœli dimanare à forma Cœli, sicut motus deorsum à forma lapidis: ergo Cœlum habet rationem naturę propter principium emanationis actiuum.

Resp. motum Cœli non dimanare à forma cœlesti, tanquā passionem, vel proprietatem illius, sed solū ab Angelo efficienter provenire, conformiter ad naturam Cœli, quæ naturaliter exigit recipere talem motum, sicut dicitur de speciebus Angelo infusis, in primo cōditionis instanti, quæ non dimanant à forma Angeli, sed vnicē infunduntur à Deo, licet Angelus naturaliter exigit species illas recipere. Oppositum autem contingit in motu lapidis, qui naturaliter dimanat à forma, tanquā proprietate, vel passio ad naturam consequuta, propter eā, quæ alibi dicenda relinquimus. Et hæc de art. isto in hoc lib. text. 3. 11. &

12. & alijs sequentibus ad

Philosophum applicanda.

QVÆTIO SECVNDA.

De causis in comuni.

ARTICVLVS VNICVS.

*Verum divisio in quatuor genera
causæ, ad æquata, & uni-
voca sit.*

§. I.

Diffinitio causæ explicatur.

CAUSAM in comuni, secundum doctrinam Arist. in hoc lib. lect. 10. D. Tho. diffinivit dicens *causam esse id, ex quo aliud sequitur*: quæ diffinitio bona est, quia per illam particulam sequitur absolutè sumptam, convenit causa phisica cum causa purè logica, nam etiam ex causa logica sequitur aliud, sicut ex risibili benè in fertur retionale, & ex decreto per missivo Dei, benè sequitur forè peccatum.

Per eandem autem particulam, intellectam de sequela phisica per verum, & realem influxum, qualiter debet intelligi, excluduntur ab hac definitione causa logica & privatio, & conditiones sine quibus non, quorum nullum verè, & propriè, influit in effectum. Et per eandem particulam denotatur, quod causa per talem influxum facit effectum à se ipsa dependere.

Per ly *aliud* denotatur inter causam, & effectum debere esse diversitatem saltem materialem in natura inter effectum, & causam, & propterea Pater in divinis, quamvis producat filium, non est aliud à Patre in natura, sed potius eadem realiter natura reperitur in utroque. Quo supposito.

§. II.

Statuitur prima conclusio.

Divisio predicta, ad æquata est in quatuor genera causæ.

CONCLU. istam brevi ratione probamus; quia genera causarum sunt quatuor, & non sunt plura quam quatuor: ergò divisio ad æquata est. Ant. quantum ad 1. partem prob. Quid quid sit ab aliquo efficienter fit, nam idem à se ipso effici non potest: ergò datur causa efficiens, sed causa efficiens non potest agere nisi mota ab aliquo fine, eo quod omne agens operatur propter finem, sive cognitum à se, sive ab auctore naturæ: ergò datur causa finalis. Rursus effectus iste non potest ex nihilo fieri à causa secunda, sed semper sit ex præsupposito subiecto, quod est materia ergò datur causa materialis; sed causa prima materialis cum sit pura potentia non potest tribuere speciem: ergò requiritur

ritur forma, ad speciem communicandam, consequenterque dantur quatuor genera causarum materialis, & formalis, efficiens, & finalis.

2. verò partem videlicet plures causas non esse: Prob. ex eo, quod omnis alia causa reducitur necessario ad aliquam ex assignatis, sicut constabit, argumentis respondendo: ergo genera causarum non sunt plura, quam assignata.

Contra 1. partem inst. quia causa materialis non est vera causa: ergo genera causarum non sunt quatuor. Prob. ant. causa debet esse perfectior effectu, sed causa materialis non est perfectior forma, quam poterat causare: ergo vera causa non est.

Resp. quod licet materia non sit perfectior ipsa forma entitativè, & secundum se, est tamen perfectior forma prout recepta in materia, quia prout sic forma ab ipsa materia dependet.

Sed inst. forma ut recepta in materia communicat illi esse: ergo etiam prout sic excedit ipsam materiam. Conf. bona est. Et prob. ant. forma dat esse materiæ; sed non dat esse nisi prout in materia recepta: ergo prout in materia recepta communicat illi esse.

Resp. dist. ant. ut recepta concomitanter conc. ant. formaliter nego ant. & consq. licet namque ut forma det esse materiæ requiratur quod sit in

materia concomitanter, & in eodem instanti, non tamen forma dat esse prout recepta formaliter, sic enim accipit esse à materia, in genere causæ materialis, & ipsa forma dat esse, quatenus materiam actuat, & ipsam informat, secundum quam rationem, est causa formalis materiæ, & non illius effectus.

Dices: forma, ut actuat materiam est perfectior materia ipsa, sed non actuat materiam, nisi prout in materia recepta: ergo prout sic recepta perfectior est.

Resp. dist. min. ut recepta cōcomitanter, conc. min. formaliter neg. min. & consq. Quia quamvis ut forma actuat, & causet materiam, debeat esse concomitanter in materia recepta, non tamen actuat formaliter ut recepta, sed solum se habet, ut informans, & actuans, licet esse in materia receptam, essentialiter necessarium sit, ut forma præstet effectum per suam informationem.

Contra 2. partem conclu. arg. Dispositiones, quibus materia ad formam recipiendam, disponitur, habent rationem causæ; & tamen non continentur sub aliquo ex predictis generibus: ergo plura sunt genera causarum. Prob. mi. Dispositiones non pertinent ad genus causæ efficientis, finalis, vel formalis, ut per se notum est, nec causæ materialis, quia non

non recipiunt formam: ergò non continentur sub aliquo ex prædictis generibus.

Resp. dispositiones pertine-
re ad genus causæ materialis, quia
licet non recipiant formam, dis-
ponunt tamen materiam, ut pos-
sit formam recipere; sicut assen-
sus præmissarum, qui determinat
intellectum ad assensum conclu-
sionis, concurret efficienter ad
conclusionis assensum, sicut in-
tellectus ipse.

Sed inst. 1. dispositiones nō
determinant materiam ad recipi-
endam formam, quia determina-
re est proprium formæ, non verò
dispositionis: ergò dispositiones
non concurrunt in genere causæ
materialis, sicut, & ipsa mate-
ria.

2. inst. dispositiones non se
tenent ex parte materiæ: ergò nō
concurrunt in genere causæ ma-
terialis. Prob. ant. Quod se tenet
ex parte alicuius causæ, dat illi vir-
tutem in ordine ad effectum, si-
cut assensus præmissarum, quia
se tenet ex parte intellectus, præ-
stat illi virtutem ad assensum con-
clusionis; sed dispositiones non
dant materiæ virtutem, ad reci-
piendam formam, nam materia
à se ipsa est capax recipiendi: er-
gò dispositiones non se tenent ex
parte materiæ.

Resp. ad 1. determinare esse
proprium formæ; ex quo non in-
fertur repugnare dispositioni quia
dispositio est forma accidentalis

dans esse secundum quid, & ita
per modum formæ ad materiam
comparatur; quia tamen mate-
riam præparat, & disponit, po-
tius ad hanc formam, quam ad
aliam: propterea se tenet ex par-
te materiæ, & in eodem genere
causæ materialis in ordine ad
formam concurret.

Ad 2. inst. neg. ant. ad prob.
dist. mai. ex parte causæ non ha-
bentis sufficientem virtutem,
conc. mai. illam habentis, neg.
mai. & conc. min. neg. conseq.
Illud namque, quod se tenet ex
parte causæ non habentis suf-
ficientem virtutem ad effectum,
causæ virtutem communicat, &
ideo assensus præmissarum com-
municat intellectui virtutem ad
assensum conclusionis: eo quod
intellectus ex se indifferens est ad
verum, vel falsum: consequen-
terque, ut determinare verum
atingat indiget super addita vir-
tute præmissarum. Materia verò
ex se habet sufficientem virtutem
ad formam recipiendam, & ita
non indiget nova virtute, disposi-
tionibus super addita.

Addimus tamen; eo quod
ut aliquid se teneat ex parte cau-
sæ, non requiritur, præstare virtu-
tem, sed sufficit quod causam
determinet ad effectum, ut const-
tat in applicatione ignis, quæ non
dat igni virtutem ad comburēdū;
& tamen se tenet ex parte ignis.

Dices: ergò dispositiones nō
cōmunicant materiæ aliquā vir-
tutem,

tutem, ad recipiendam formam, consequenterque non concurrunt in genere causæ receptivæ, sicut ipsa materia, ac proinde non concurrunt in eodem genere causæ,

Respondebis: non concurrere in eodem genere causæ infimo, quia non concurrunt recipiendo; concurrunt tamen, in eodem genere causæ subalterno; quatenus concurrunt disponendo, & coaptando materiam, ut recipiat formam. Nam genus causæ materialis est divisibile per diversos modos causandi, recipiendo videlicet, vel disponendo materiam ad recipiendum.

Dices: secundum doctrinam istam, intra genus causæ materialis, dantur diversi modi causandi specificè diversi: ergo causæ sunt plures, quam quatuor assignatæ, & consequenter divisio adæquata non erit.

Resp. dist. conseq. plures pluralitate specifica concedo consequ. pluralitate generica, nego conseq. quia divisio causæ in quatuor genera assignata, non est in species infimas eo quod intra genus causæ materialis dantur diversi modi causandi, & intra genus causæ efficientis datur etiam causa efficiens instrumentalis, & efficiens principalis, causa radicalis, & proxima, causa superior, & inferior; & ita divisio prædicta solum est in genera causæ, sub quibus plures continentur speci-

es. Sicut corpus dividitur in animatum, & inanimatum, quæ divisio adæquata est, quamvis sub utroque corpore dividente, plures contineantur species.

2. arg. Obiecta potentiarum, & habituum sunt veræ causæ, & tamen non continentur sub assignatis: ergo dantur alia præpter assignatas:

Conf. causa instrumentalis est verè causa; & tamen sub his non continetur: ergo idem quod prius. Dices contineri sub causa efficienti.

Contra tamen est; quia causa efficiens est illa à qua primo incipit motus; sed à causa instrumentali non primo incipit motus ergo ea non continetur sub causa efficiente.

Rursus etiam. Idæa, quæ est in mente artificis, est verè causa artefacti, & tamen non continetur sub his: ergo idem quod prius.

Resp. tamen ad arg. quod obiecta potentiarum, & habituum specificant potentias, & habitus in genere causæ formalis extrinsecæ, & ita sub causa formali continentur. Licet etiam possit dici, contineri sub genere causæ finalis, quia potentiæ, & habitus ad obiecta, ut ad finem, ordinantur, & etiam ad genus causæ materialis reduci, eo quod sunt materia circa quam habitus, & potentiæ versantur.

Ad conf. bene responsum est,

est, & ad replicā distinguo mai. primo cōparativè ad alias causas cōced. mai. primo absolutè nego mai. & subeadē distinctione minoris, negatur cōf. Quia licèt ab instrumento nō incipiat primo motus absolutè, incipit tamèn primo comparativè ad alias causas, eo quod prius incipit in executione motus ab instrumento, quam à causa materiali, formali, & quam à causa finali.

Ad aliud de idēā resp. Idēā pertinere ad genus causę formalis, quia dat speciem saltim extrinsecè idēato, eo quod arte factum producit ad instar, & similitudinem idēę, quę solutio colligitur ex Arist. 5. metaph. text. 2. & ex D. Th. ibi lect. 2.

Poterat etiam dici, idēam reduci ad genus causę finalis, nam operans artificialiter, intendit assimilare effectum artificialem idēę vel exemplari.

3. resp. & bene: idēam reduci ad genus causę efficientis, quia sicut forma naturalis se habet ad effectum naturalem, ita se habet idēā ad effectum artificialem, & consequenter sicut forma naturalis concurret effectivè ad effectum naturalem; ita forma idēalis concurret efficientèr ad artificialem effectum; & rursus Idēā determinat agens artificiale ad effectum artificialem producendum. Vndè D. Tho. quęst. 3. de verit. art. 1. sic definit idēam; *est forma quam aliquis imitatur ex*

intentione agentis determinantis sibi finem: quā definitio coincidit cum alia communiter assignata, quod videlicet: Idēā est id ad quod respiciens artifex operatur. Determinat ergo idēā ipsum artificem, ad effectum artificialem producendum, & consequenter concurret efficientèr cum illo ad eundem effectum.

§. III.

Secunda conclusio.

Divisio causę in quatuor genera assignata univoca est.

ANtequam conclusionem istā probemus, præ notare oportet, causam analogicè dici de causa prima, & secunda, eo quod causa secunda comparativè ad primam, est causa secundum quid, & à prima in operando dependet; & Deo, & creature nihil datur univocum.

Dices: quod licèt Deo, & creaturis nihil detur univocum in esse entis, potest tamèn dari aliquid univocum in ratione causę, sicut licèt enti reali, & rationis, substantię, & accidenti nihil detur univocum in esse entis, datur tamen aliquid univocum in esse scibilis; quia accidens, & ens rationis sunt scibilia simpliciter.

Resp. tamen, quod ratio scibilis solum importat connexionem essentię cum proprietatibus suis, in qua cōnexionē accidens, & substantia, ens reale, & ens ratio-

nis habent convenientiam univocam: ratio verò causæ non solum importat connexionem explicitam cum effectu, verum etiam virtutem contentivā effectus, & cum virtus causæ secūde sit talis secundum quid comparative ad virtutem causæ primæ, & essentialiter ab illa dependeat, indè sit, rationem causæ non posse, esse univocam ad utramque.

2. prænotandum est: causam analogicè dici de substantia, & accidenti, quia virtus causæ accidentalis est talis secundum quid & productiva effectus secundum quid talis: virtus verò substantialis est talis simpliciter, & productiva effectus, qui simpliciter talis est; consequenterque virtus contentiva effectus inæqualiter participatur à virtute substantiæ, & à virtute accidentis, ac proindè in ratione causæ, analogicè conveniunt.

Dices: quod accidens in operando non dependet à substantia: ergò divisio causæ ad substantialem, & accidentalem univoca est. Prob. ant. calor v.g. potest tanquā causa principalis producere aliū calorem, nam calor producentis, non excedit virtutem caloris producentis: ergò aliquando accidens non dependet in operando à substantia; aliàs numquā accidens esset causa principalis comparative ad effectum.

Resp. tamèn: replicam istam probare, divisionem causæ non

esse analogam ad substantiam, & accidens, analogia orta ex dependentia unius ab alio, non tamèn non esse analogam, analogia orta ex inæquali participatione, quatenus virtus substantiæ est talis simpliciter, virtus verò accidentis est talis secundum quid.

Præterquam quod, licet calor produendus in esse entis nō excedat virtutem caloris producentis, in ratione tamèn effectus talem virtutem excedit, quia calor produendus præparat, & disponit ad formam ignis, & ideo sicut calor non potest producere formam ignis, nisi dependentèr à substantia, ita non potest producere calorem disponentem ad illam nisi cum dependentia à substantia. Quibus, suppositis.

Conclusio nostra prob. Quia ratio causæ simpliciter participatur ab omnibus assignatis: ergò ratio causæ univoca est. Prob. ant. Quælibet causa ex supra dictis est causa simpliciter: ergò ratio causæ simpliciter participatur ab omnibus assignatis. Prob. ant. Quælibet causa independētèr ab alia habet suam rationem causæ: nā materia indepēdētèr à forma, à se ipsa habet recipere formam, & forma à se ipsa habet aduare materiam, & finis à se ipso habet movere, & causa efficiens à se ipsa habet efficientèr producere; ergò quælibet causa ex supra dictis est causa simpliciter.

Dices: divisio ista non est generis

neris in species: ergò univoca nō est, quia si esset univoca esset generis in species, ut vidimus. Ant. prob. Materia, quę est unum membrum divisionis, non est verā species, eo quod est aliquid incompletum, & insuper non habet actum metaphysicum in probabili sententia: ergò divisio non est generis in species.

2. inst. causa finalis solum metaphoricè movet: ergò non est simpliciter causa, & consequenter divisio univoca non est.

3. influxus causę materialis, & formalis non distinguitur ab ipsis: ergò verus influxus non erit, proindequę ipsę non erunt verę causę, nec divisio erit univoca.

Aliqui authores actum metaphysicum negantes, affirmant, divisionem causę esse univocam ad quatuor genera causę, sed revera in consequenter procedunt; nam asserere, materiam non habere actum metaphysicum, est dicere materiam non habere differentiam veram generis contractivam, quod est dicere materiam non esse speciem, & consequenter non esse compositam ex aliqua ratione communi univoca, & ex vera differentia. Quapropter negare actum metaphysicum, & concedere rationem causę esse univocam ad materiā, in consequentia maxima est, & contradictoria affirmare. Unde

in illa sententia probabili, divisio causę solum est analogica.

Nos autē adū metaphysicum cōcedentes similiter affirmamus, materiam esse speciem, non quidem completam, sed incompletam, ut explicavimus ibi, & ideo ex hac parte non repugnat, rationem causę univocam esse.

Ad 2. resp.: verē, & propriē movere, solum convenire causę habenti contactum physicum, & realem cum effectu, quem contactum non habet causa finalis, quę solum causat, ut est ens in apprehensione operantis, & propterea solum metaphoricè movet; verē tamē, & realiter influit, ut in proprio loco dicemus, & verē effectus ad illam consequitur, & ideo est causa simpliciter.

Ad 3. resp. influxum in presenti non accipi pro agere, vel efficere, quod propriē solum cōpetit causę efficienti; sed influxū in presenti summi, quatenus importat physicam sequelam effectus, quod verē competit causę materiali, & formali, & ita sunt verę causę.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis inferitur 1. omnem causam realiter ab effectu distingui, nam causa realiter

litrè influit in effectū, & effectus realitrè pender à causa, & idem non potest in se ipsum realitrè influere, nec à se ipso realitrè pendere.

Dices: effectus formalis formæ est ipsa forma subiecto communicata, sed forma subiecto communicata non distinguitur realitrè à se ipsa: ergo effectus causæ formalis non distinguitur ab illa realitrè.

Resp. dist. mai. effectus intrinsecus, conc. mai. effectus extrinsecus, vel quasi extrinsecus, neg. mai. Et conc. min. neg. conf. secundum distinctionem maio. Forma namque duplicem habet effectum, vnum intrinsecum, qui est ipsa forma communicata subiecto, de quo non loquimur in præsentī: alium verò extrinsecum, qui est ipsum subiectum, vt actuatum per formam, qui effectus realitrè à forma distinguitur, & de tali effectū extrinseco solum in præsentī procedit locutio nostra.

2. ex dictis inf. quod licet causa in esse entis possit esse imperfectior effectū, formalitrè tamen in ratione causæ semper est perfectior, quia effectus habet esse à causa, & ipsa dat esse effectui, & perfectius est dare quam accipere.

Tandem inf. ex dictis: quod licet causa, vt dicens relationem prædicamentale ad effectum, sit simul natura cum illo: quia intèr

relativa prædicamentalia nulla datur præcedentia naturæ, co quod vnum non est vera causa alterius; quæcumque tamen causa, vt causat actualitrè effectum, est prius natura, quàm effectus: nam effectus dependet à causa, & id à quo aliquid dependet, est prius natura illo. Cum hac tamen differentia, quod si causa, vt realitrè existens causat, sicut causa efficiens, debet existere prius prioritate naturæ: & si causat vt existens in apprehensione, debet esse prius natura prout sic. Si verò vt tendens ad existentiam, sicut materia, debet præcedere prioritate naturæ, vt in via ad habendam existentiam.

Ex quo constat: Causam constitui in ratione prioris ad effectū; per suam entitatem, vt causativā, & etiam vt causantē effectū: nā causa non solum est prior natura vt causativa est, sed etiam vt in actu secundo causat. Vnde omnia requisita ad causā constituentem in ratione causantis, & etiam proximè expeditam ad causandum, debent etiam effectum præcedere prioritate naturæ. In quo cum Thomistis convenit, & rationi conformatur quidam recentior Iesuita.

Non tamen rationi conformatur Oviedo controversia 7. punct. 3. §. 1. vbi asserit: Prioritatem naturæ consistere in eo, quod à priori ad posterius non valeat consequentia: bene tamen

ab existentia posterioris. Quæ tamen doctrina falsa est: quia bene valet, existit Sol: ergo existit illuminatio, quæ est posterior natura. Et bene valet, existit Angelus in primo instanti: ergo intelligit, quamvis intellectio supponat intellectum, & Angelum præcedentem prioritate nature, tanquæm veram causam intellectio-
nis. Et in sententia Iesuitarum asserentium: Materiã de lege ordinaria nõ posse existere sine forma; bene valet, existit materia: ergo existit forma: & tamen materia prioritate nature præcedit formam, quod nõ negat P. Oviedo. Et hæc de art. isto in hoc lib. text. 19. ad Philos. applicanda.

QVÆSTIO TERTIA.

De causa efficiente.

ARTICVLVS I.

Utrum Forma substantialis sit principium quo operandi?

§. I.

Explicatur diffinitio causæ efficientis.

CAusam efficientem in hoc lib. text. 3. Philos. diffinit: *Quod sit principium, unde primò incipit motus.* In qua diffinitione, principium ponitur loco generis, in hoc enim conve-

nit causa efficiens cum alijs causis, & etiam cum privatione; quia tamen ab alijs causis, non primo incipit motus: ideo altera particula, loco differentie ponitur.

Inst. esse id à quo primò incipit motus, nequit esse diffinitio causæ efficientis: ergo non bene sic diffinitur. Prob. antec. Causa secunda est verè efficiens, & tamen ab illa non primo incipit motus, sed prius incipit à causa prima: ergo illa non potest esse diffinitio causæ efficientis.

2. Causa creans est verè causa efficiens; & tamen ab illa non primo incipit motus, quia creatio verus motus non est: ergo idem quod prius.

3. Motus prius incipit à causa finali: ergo non prius à causa efficiente. 4. Esse primum principium motus convenit naturæ, sicuti dicitur in eius diffinitione: ergo non cõvenit causæ efficienti, quæ à natura essentialitèr distinguitur.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. dist. min. non primo absolute, conc. min. comparative ad alias causas, neg. min. & conseq. De ratione namque causæ efficientis, non est quod prius incipiat motus ab illa absolute, sed solum comparative ad alias causas, materialem videlicet, & formalem, & finalem, quod quidem verè convenit causæ se-

cundæ; sicut propter eandem rationem, causæ instrumentali verè convenit diffinitio prædicta.

Ad 2. prob. resp. in presenti solum diffiniri causam efficientem operantem ex præsupposito subiecto, qualis non est causa creans, & ita mirum non est, quod illi non cõperat diffinitio.

2. resp. motum in præsentisum generalitèr, pro motu cõprehendente verum motum, & metaphisicam mutationem, qualis creatio est.

Ad 3. resp. quod causa finalis prius movet in intentione operantis; ceterum motus in executione non prius incipit à causa finali, sed potius ab ipsa causa efficiente, quæ per suam operationem in executione applicat causam materialem, & formalem ad causandum, & ipsum finem consequitur.

Ad 4. Naturam esse primū principium motus radicale, & intrinsecum, motus quidem eius subiecti in quo est ipsa natura: causa verò efficiens est principium motus, quatenus principium abstrahit à radicali, & à proximo, ab intrinseco, & extrinseco, siue motus sit in ipsa, siue in alio subiecto recipiatur.

Hæc autem causa efficiens, generalitèr accepta, dividitur in causam per se, & causam per accidens. Causa per se est illa, quæ per se, & ut talis producit effectum, sicut statuarius est

causa per se statuar, & ædificator est causa per se ædificij, quia tales effectus necessario petunt à talibus causis produci.

Causa per accidens ea est, quæ per accidens ad effectum concurrat, sicut musicus est causa per accidens ædificandi, nam per accidens est, quod qui ædificat musicus sit.

Causa etiam per se dividitur in causam primam, qualis est Deus, & in causam secundam, qualis creatura est. Et etiam in universalem, & particularem, universalis verò est, quæ producit effectus diversæ rationis, sicut Sol producit effectus diversos, tam in terra, quam in mari. Particularis autem est determinata ad aliquam speciem in agendo, ut homo, qui solum hominem producere potest. Dividitur insuper in univocam, & equivocam, univoca est, quæ assimilatur sibi effectui, sicut homo hominem. Equivoca est, quæ producit effectum diversæ rationis, sicut Sol, qui tam diversos effectus in his inferioribus operatur.

Dices: assensum præmissarum esse causam equivocam ad assensum conclusionis; & tamen non potest producere effectus diversæ rationis, sed necessario determinat ad assensum verum, & ad hunc numero assensum: ergo ad causam equivocam non requiritur, producere effectus diversæ rationis.

Resp.

Resp. tamen ad causam æquivocam sufficere, quod producat effectum specificè diversum ab ipsa causa, qualiter assensus conclusionis specificè distinguitur ab assensu præmissarum.

Deindè causa efficiens dividitur in principalem, quæ propria virtute operatur, & instrumentalem, quæ virtute causæ principalis producit effectum. Et etiam in liberam, quæ medio iudicio indifferenti operatur, sicut agentia intellectualia, & in causam necessariam, quæ agit cum omnimoda determinatione ad unum, ut agentia, quæ ratione carent. Etiam dividitur in physicam, quæ physicè attingit effectum, & moralem, quæ moralitèr influit per consilium, præceptum, vel orationem.

Tandem dividitur causa in totalem, quæ, se sola, in proprio genere producit effectum. Et partialem, quæ non, se sola, producit, sed virtute alterius indiget, sicut bos, ad portandum currum, indiget altero bove, vel quando duo attèperant concursum proprium ad eundem effectum, ut duo portantes lapidem. Ex quo colligitur effectum causæ univocæ non dependere ab illa in conservari; secus autem effectum æquivocæ. Quia causa univoca communicat effectui formam eiusdem rationis, & consequenter effectus à causa, in conservari,

Mag. Froylan.

non pendet. Et propter rationem oppositam, effectus à causa æquivoca dependet in conservari. Quo supposito inquirimus in præsentī, an forma substantialis sit principium quo, & radicale efficientè operandi? In qua parte affirmativa sententia communis est inter Philosophos, & expressa Sancti. Præcept. 1. p. q. 77. art. 1. ad 4. & in præsentī, & pluribus alijs in locis, & in 2. de Anima tradit illam Arist. text. 24. animam diffiniendo; quod sit forma, *qua primum vivimus, sentimus, loco movemur, & intelligimus.* Quæ satis indicant formam esse primum principium, & radicale operandi, & ideo hæc erit.

§. II.

Nostri conclusio.

Conclus. istam efficacitèr ratione probamus. Illud est primum, & radicale principium operandi, in quo agens intendit assimilare sibi effectum; nam agens intendit effectum assimilare in illo, quod est principale in ipso; quale est radicale principium; sed agens intendit effectum assimilare in forma substantiali: ergò hæc erit principium radicale operandi. Prob. min. Quia homo hominè genitum intendit assimilare in forma substantiali (& idè de quocumque agente dicendum) ergò min. ve-

Q2

ra

ra est. Prob. ant. Illud principaliter intendit homo, ad quod ponit, & ordinat omnes dispositiones, quas introducit, ad effectum consequendum; sed homo generans hominem, omnes dispositiones sibi posibles ponit, & ordinat ad formam rationalem in materia introducendam: ergo homo generans effectum, quem producit, in forma substantiali intendit a similare.

Conf. Illud est radicale principium operandi, quo agens constituitur in suo esse, & in actu; sed per formam substantialem agens constituitur in actu, & in esse, eo quod forma substantialis est primus actus constitutivus agentis, & communicat speciem essentialem: ergo forma substantialis est principium radicale operandi. Mai. prob. Nam operari sequitur ad esse: ergo illud est radicale principium operandi, quo agens constituitur in suo esse, & in actu.

Explicatur: quia materia est primum in genere potentiae, est primum, & radicale principium recipiendi, sed forma substantialis est prima in genere actus: ergo erit principium radicale operandi, nam sicut recipere consequitur ad rationem potentiae, ita operari sequitur ad actum.

2. prob. conclusio. Nam in agente naturali assignandum est aliquod radicale principium; sed

accidens tale principium non est: ergo sola forma substantialis hoc potest habere. Prob. mi. principium radicale operandi debet esse magis, vel saltem æquè perfectum cum effectu, quem producit; sed accidens non potest in perfectione adæquare substantialem effectum: ergo non potest esse principium radicale operandi.

§. III.

Argumentis occurritur.

Contra conclusionem istam arg. 1. quod accidens potest, in ratione causæ adæquare substantiam: ergo potest esse principium radicale producendi substantialem effectum. Prob. antec. cum excessu accidentis à substantia in esse entis, stat in ratione causæ adæquare substantiam: ergo potest accidens in ratione causæ substantiam adæquare. Prob. antec. 1. Sol in esse entis est imperfectior viventibus imperfectis, quæ sunt ex putrefactione terræ, & tamen in ratione causæ adæquat talia viventia, siquidem illa producit tantam causam principalem: ergo pariter cum excessu accidentis à substantia in esse entis stabit adæquare illam in ratione causæ.

2. Materia in esse entis est imperfectior formæ; & tamē in ratione causæ illam adæquat, quia omnis

nis causa est perfectior effectu, vel saltem æquè perfecta, & materia est causa formæ: ergo idem, quod prius.

3. Licet formica in esse entis sit imperfectior homine, in ratione tamen obiecti potentia visiva est perfectior illo, quia perfectiorem visionem terminat formica, quam homo: ergo idem.

Resp. ad arg. neg. duo ant. 1. & ad 1. prob. resp. D. Tho. 1. p. q. 70. art. 3. ad 3. Solem non esse causam principalem viventiam imperfectorum, formaliter ut talia sunt, sed solum esse causam instrumentalem, quatenus virtute Angeli producat instrumentaliter viventia imperfecta, quæ fiunt ex putrefactione terræ; unde Sol in ratione causæ, viventia imperfecta formaliter non adæquat. Aliam solutionem dabimus infra, consistentem in eo, quod excessus inter Coelum, & viventia imperfecta parvus est in esse entis, quia licet ipsa sint viventia, sunt tamen imperfectissima, & ipse Sol est perfectissimum, & incorruptibile corpus, & propter istam perfectionem, viventium excessus facile refarcitur.

Ad 2. prob. resp. materiam esse perfectiorem formam in ratione causæ actualiter causantis, sub qua consideratione, omnis causa etiam instrumentalis est perfectior effectu, eo quod sub hac expressione explicat da-

re esse, non autem recipere, vel dependere ab effectu; non tamen materia, absolute sumpta, perfectior est forma, & in presenti solum loquimur de causa considerata absolute.

Sed inst. stat vnum effectum imperfectionem alio in esse entis, esse perfectiorem in ratione effectus: ergo stabit causam minus perfectam in esse entis adæquare effectum in ratione causæ. Conf. à paritate nota est. Ant. prob. Materia prima in esse entis est imperfectior forma corruptibilis & tamen in ratione effectus, perfectior est materia, quam corruptibilis forma, siquidem materia solum potest per creationem produci, forma verò corruptibilis per educationem producitur ab agente naturali: ergo ant. verum est.

Resp. conc. 1. ant. neg. conf. Ratioque discriminis est, quia effectus prout talis, dicit habitudinem ad actionem, qua producitur; cumque materia producatur per actionem perfectiorem, quam forma corruptibilis: indè fit, in ratione effectus materiam esse perfectiorem, quamvis non in esse entis; causa verò constituitur per virtutem contentivam effectus, & cum causa minus perfecta in esse entis, minus etiam perfectam virtutem habeat, causa minus perfecta in esse entis non poterit effectum perfectiorem principaliter continere.

Sed inst. effectus in ratione talis potest excedere alium effectum, à quo exceditur in esse entis; sed hoc ipso ratio effectus potest excedere entitatem: ergo etiam ratio causæ poterit excedere causæ entitatem; cōsequenterque causa minus perfecta entitativè, poterit esse perfectior in ratione causæ.

Resp. neg. conf. propter solutionem datam, quia videlicet effectus prout talis dicitur habitudinem ad actionem, & ad causam productivam, & effectus minus perfectus in esse entis, potest perfectiorem causam, & actionē exigere; causa verò per virtutem contentivam constituitur, & virtus contentiva non potest entitatem excedere.

Dices: homo in esse entis excedit Cœlum; & tamen Cœlum excedit hominem in ratione causæ, quia Sol est causa universalis, quod non habet homo: ergo solutio nulla est.

Resp. tamen facile: hominem quantum ad substantiam, & absolute, & simpliciter, etiam excedere Cœlum in ratione causæ, nam homo viventia perfecta generare potest, quod Cœlo repugnat. Ipsum autem Cœlum solum quantum ad modum, & secundum quid, hominem excedit in ratione causæ, eo quod Sol causa universalior est, & plura producere potest.

Ad 3. prob. princ. ant. neg.

conf. quia obiectum visibile connotat essentialiter potentiam visivam, & cum in potentia visiva perfectior virtus requiratur ad videndum formicam, quam ad hominem videndum, inde fit formicam in ratione obiecti potentia visivæ esse homine perfectiorē. Causa verò principalis continet effectum producendum in sua intrinseca entitate, & ita ipsam principaliter continere non potest, nisi ipsum saltem adæquet in esse entis.

2. arg. Potest accidens principaliter producere effectum substantialem: ergo accidens potest esse principium radicale operandi. Prob. ant. 1. Calor ut octo potest principaliter producere formam substantialem ignis: ergo antec. verum est. Prob. ant. Calor ut octo potest producere alium calorem ut octo, qui est ultima dispositio ad formam ignis, nam unus calor ut octo non excedit virtutem alterius caloris eiusdem intensiois: ergo etiam formam ignis producere potest, quia agens potens producere ultimam dispositionem ad formam, potest etiam formam producere.

2. prob. ant. Quia secundum doctrinā D. Th. 3. p. q. 77. Species Sacramentales nutriunt hominē, consequenterque producunt substantiam, eo quod nutritio est motus ad substantiam terminatus, sed in speciebus Sacramentalibus substantia nō est, sed solum sunt

acci-

accidentia: ergò accidens potest principaliter effectum substantialem producere.

3. Si ferro candenti applicetur stupa ferrum candens producit ignem; sed ille ignis non producitur a forma substantiali ignis existentis in ferro candenti: ergò solum calor ferri candentis producit formam substantialem ignis; consequenterque accidens potest substantiam producere. Min. pater, quia forma ignis non est in ferro candenti, alias si ferrum mergeretur in aqua, resultaret forma carbonis, quod falsum esse, experientia convincit: ergò ille ignis non producitur à forma ignis, quæ sit in ferro candenti.

Resp. ad arg. neg. tria ant. quæ continentur in illo, quia propter connexionem, quam habet calor ut octo cum forma ignis, eo quod est ultima dispositio ad talem formam, calor ut octo operantis, nec potest producere formam ignis, nec alium calorem ut octo, quem licet adæquet in ratione entis, & non adæquat in ratione causæ, propter assignatam rationem. Instantia est in homine, qui in esse entis adæquat, & excedit equum, & formicam, & nullum producere potest.

Alijs terminis poterat dici, solutionem præcedentem explicando, calorem ut octo in esse qualitatibus non excedere calorem agentis, in ratione tamen ultime dispositionis ad formam excede-

re illum, sicut ipsum superat formam, & ita calor agentis, neque formam, neque calorem ut octo producere valet.

Ad 2. prob. ant. princ. resp. nutritionem solum principaliter à substantia provenire, ab accidentibus verò tanquam à virtute instrumentaria, & in virtute substantiæ, quæ licet ibi formaliter non sit, virtualiter tamen ibi est. Sicut quando vinum consecratum convertit in se guttam aquæ illa conversio provenit principaliter à substantia vini consecrati, quæ est ibi virtualiter, quamvis formaliter ibi non sit.

Ad 3. productionem ignis principaliter provenire solum à forma ignis, quæ, licet non sit in omnibus partibus ferri candentis, est tamen in aliquibus partibus, & quia in partibus minutissimis reperitur, resultat forma cineris, non tamen forma carbonis.

Dices: sicut ad formam corruptam viventis, sequitur forma cadaveris, ita corruptam formam ignis sequitur forma carbonis: ergò si in ferro candenti non resultat forma carbonis, idè est, quia antecedenter non erat ibi forma ignis.

Sed neg. ant. Quia ad formam ignis non sæper sequitur forma carbonis, sed solum hoc contingit, quando forma ignis reperitur in materia sufficiente, ut carbones generentur: quando autem

forma ignis in partibus minutissimis reperitur, illa corrupta, forma solum cineris resultat.

Ex dictis inferitur, quod ille ignis, qui aliquando producitur à navi introeunti in mare, non producitur principaliter à calore navis, in qua non est forma ignis, sed calor ille principaliter fit à Sole virtualiter eminentèr continente formam ignis, & idem est dicendum de igne, qui quandoque in curribus resultat; non tamen de igne, qui producitur à silice, quia forma silicis valdè similis est formæ ignis, & ideò ipsam virtualiter continet, ipsamque producere valet, quamvis sine ullo inconvenienti possit affirmari, ignem illum, mediante silicis dispositione principaliter à Sole produci. Et hæc de art. isto, text. 29. ad Philosophum applicando.

ARTICVLVS II.

Virum formam substantialem possit esse immediatè operativam?

§. I.

Relatis sententijs statuatur conclusio.

IN difficultate præsentis, quæ magis oppositione, quam rationum gravitate, difficilis reputatur ab omnibus, diver-

sissima sunt placita Philosophorum: Aliqui namque extra Scholam D. Th. asserunt substantiam de potentia ordinaria non posse esse immediatè operativam, quos sequitur quidam aversus Thomista, quem honoris causa nolumus nominare.

Alij autem affirmant substantiam non solum de possibili, sed etiam de facto esse principium immediatè operativum, non solum ut quod, & immediate suppositi, sed etiam immediate virtutis, & per modum principij quo, ita Scotus in 1. dist. 37. & in 2. dist. 17. & in 4. dist. 12. q. 3. Durandus in 1. dist. 2. q. 2. & omnes Scotistæ sequuntur. Et præter paucos antiquiores, idem sentiunt omnes Auctores Societatis cū Patre Suarez, disp. 18. Metaph. sect. 2. à numero 21. & sect. 3. n. 3. Quorum plurimi expressam esse dicunt in August. in Isidoro, & Bernardo. Quamvis aliqui sine vlla obscuritate, & verbis expressis, dicant oppositam esse expressissimam D. Th. & de illius mente non posse ab aliquo dubitari, & quia verum est, hic ultimus sufficit nobis, quem tamè fallum est ab August. recedere, ut contendunt adversarij.

Propterea ergò Thomistæ uniformiter defendunt substantiam, tam de lege ordinaria, quàm de potentia absoluta non posse esse immediatè operativam; quã sententiam semper amplexus est

est D. Tho. 1. p. q. 9. art. 2. q. 14.
art. 3. & q. 54. art. 3. & 59. art. 2. &
77. art. 1. & pluribus alijs in locis.
De cuius doctrina sit.

§. II.

Prima Conclusio.

Substantia de facto immediate operativa non est.

Relictis autoritatibus Sanctis. Præcep. quæ appertissimè sententiam istam declarant, ratione efficaci prob. conclusio nostra: potentia respicientes actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversos, realitèr distinguuntur quia namque facere album, est effectus pertinens ad lineam absolutam, & referre ad alterum album, pertinet ad lineam relativā, ideo proveniunt à principijs realitèr entitativè diversis. Et proptèr similem rationem, visus, & auditus realitèr distinguuntur, quia respiciunt, tamquam proprios actus, videre, & audire, qui sunt actus diversæ lineæ, & adæquate diversis; sed substantia, & potètia proximè operativa respiciunt actus distinctæ lineæ, & adæquate diversos: ergo substantia creata non potest esse potentia immediate operativa, sed potius à tali potentia realitèr entitativè distinguitur.

Mim. prob. substantia res-

picit existentiam, & esse, tamquā actum propriū, & potentia proximè operativa respicit operationem; sed existentia, & operatio sunt actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversi, ergo substantia, & potentia proximè operativa respiciunt actus de distincta lineæ; & adæquatè diversos. Prob. Existencia, & esse substantiale pertinet ad lineam entis substantialis, operatio vero ad lineam accidentis: ergo existentia, & operatio sunt actus distinctæ lineæ, & adæquate diversi. Qua ratione 1. p. q. 54. ar. 3. probat Ang. Doct. potentiam intellectivam Angeli, esse ab Angeli substantia realitèr entitativè diuinā.

Ad rationem istam resp. contrarij: Existentiā, & operationem comparativè ad substantiam se habere per modum actus primarij, & secundarij, & cum principium non specificetur ab actu secundario, nec per illum distinguatur, inde est, substantiam, quæ primario respicit esse posse secundario respicere operationem, & ad illam ordinari.

Hæc tamen solutio inefficax est, quia substantia non potest primario respicere esse, & secundario respicere operationem: ergo solutio nulla est. Probatur antecedens. Quia potentia, quæ respicit duos actus, vnum, vt primarium, & alium, vt secundarium in

in eodem genere causæ respicit
vtrumque; sed substantia non res-
picit existentiam ad operationē
in eodem genere causæ siquidem
respicit existentiam in genere
causæ formalis, operationem ve-
rò in genere causæ efficientis: er-
gò substantia non potest prima-
rio respicere esse, & secundo
operationem.

2. Potentia, quæ recipit
vnum actum, vt primum, &
aliud, vt secundarium, sub ea-
dem ratione formali respicit vtrū-
que, vt per se patet in omnibus,
quæ per modum exercitij prima-
rij, & secundarij comparantur;
sed substantia operationem, &
esse, nō respicit sub eadem ratio-
ne formali: ergò non potest sub-
stantia respicere primum esse, &
operationem secundario. Prob.
min. Substantia respicit existen-
tiam, tanquàm vltimum actum
in linea entis, operationem verò
tanquàm actum vltimum in linea
operativa; sed ratio vltimi actus
de linea entis, & actus vltimi de
linea operativa, sunt rationes, &
lineæ formalissimè diversæ: er-
gò substantia non respicit opera-
tionem, & esse sub eadem ratio-
ne formali.

Dices: operari sequitur ad
esse: ergò eadem substantia, quæ
primario respicit esse, præstat se-
cundo operari, ac proinde
substantia ipsa est immediatè ope-
rativa.

Resp. explic. ant. sequitur

sequela ordinis, & causalitatis
mediatè, & remotè, conc. ant.
Causalitatis proximè, & imme-
diatè, neg. ant. & consequ. Ope-
ratio namque sequitur ad esse se-
quela ordinis, sicut voluntas se-
quitur intellectionem, quia nihil
volitum, quin præ cognitum, vtra-
que tamen provenit à distincto
principio formaliter, & appeti-
tus elicitus sensitivus, supponit
cognitionem cogitativæ, vel phā-
tasiæ; vterque tamen provenit à
principio distincto, vel à poten-
tia distincta formaliter in senten-
tia contrariorum. Et scibilitas se-
quitur ad entitatem, & tamen
summitur à distincto principio
formaliter. Et moralitas actus
humani, & illius libertas pertinet
ad lineam formaliter diversā, &
tamen moralitas ad libertatem
consequitur.

§. III.

*Solvitur unicum argumentum, contra
rationem istam.*

Contra rationem arg. Quia ea-
dem potentia realiter potest
respicere actus distinctæ li-
neæ, & adæquate diversos: ergò
ratio facta nititur principio falso
Prob. ant. 1. Existencia acciden-
tis, & illius operatio sunt actus
distinctæ lineæ, & adæquate di-
versi, siquidem existencia acciden-
tis pertinet ad lineam entis; ope-
ratio verò ad lineam operati-
vam,

yam, & tamèn ab eadem potentia accidentali inspiciuntur, nam potentia proximè operativa respicit existentiam suam, & etiam operationem: ergò eadem potentia realitèr potest respicere actus distinctæ lineæ, & adæquatè diversos.

2. Actus liber, & necessarius pertinent ad lineam diversā; & tamèn eliciuntur ab eadem voluntate.

3. Actus practicus, & speculativus sunt actus distinctæ lineæ; & tamèn eliciuntur ab eodem intellectu, & quandoque ab eodem habitu, quia habitus Theologiæ practicus simul, & speculativus est, & idem de habitu fidei, & lumine gloriæ: ergò idem quod prius.

Resp. ad arg. neg. ant. Et ad prob. neg. mai. Quia accidens non datur ut sit, sed potius ut operetur, & substantiæ deserviat, & ideo accidens ordinatur ad operationem ut finem, consequenterque existentia accidentis, & illius operatio non sunt distinctæ lineæ, sed in eadem linea accidentis; quod quidem non respicit existentiam, & substantiam, ibi sistendo, sed in ordine ad operandum, sicut dicitur de virtute quod prius respicit subiectum, non tamèn ibi sistendo, sed cum ordine ad actum, ita ut ordo ad actum sit ultima differentia in adæquatæ virtutis, & propterea minimum non est, quod existentia, &

operatio ab eadem potentia accidentali inspiciuntur. Existentia verò substantiæ, est in linea substantiali, & substantia per se primo solum datur, ut sit, operatio verò est in linea accidentali, & ita non potest substantia primario existentiam, & secundario operationem respicere.

Ad 2. prob. ant. principalis, neg. mai. Quia obiectum voluntatis est bonum, quod non diversificatur formalitèr per liberam, vel necessariam attingentiam. Unde idem obiectum charitatis attingitur in via libere, & in patria necessariò, & ideo actus liber, & necessarius tantum materialitèr distinguuntur, non autem formalitèr, comparativè ad voluntatem, consequenterque poterunt ab eadem voluntate provenire.

Ad 3. dist. mai. comparativè ad habitum inferiorem, cōc. mai. ad habitum superiorem neg. mai. Quia actus practicus, & speculativus sunt diversæ lineæ, comparativè ad habitus inferiores; unde habitus logicæ non potest esse simul practicus, & speculativus; comparativè tamen ad habitum superiorè non sunt lineæ diversæ, eo quod, quæ in inferioribus sunt dispersa, possunt in superioribus adunari.

Sed inst. quia actus scientificus, & opinativus pertinent ad lineas diversas, etiam comparativè ad habitum inferiorè,

riorem, & tamèn idem habitus logicè potest primario actum scientificum, & secundario actum opinativum elicere: ergò actus distincte lineæ possunt ab eodem principio procedere.

Resp. neg. mai. quia in illa sententia, actus scientificus, & opinativus non pertinent ad lineam formalitèr diversam, sed solum materialitèr distinctam; nam uterque cadit sub eadem ratione formali, abstractione videlicet ab omni materia negatvè, & respicit uterque idem obiectum attributionis, & per eadem principia eliciuntur. Huius aliquale exemplum invenitur in actibus, quibus metaphisica attingit ens reale, & ens rationis, qui pertinent ad lineas materialitèr diversas, non tamèn formalitèr distinctas, vnde eadem metaphisica primario attingit ens reale, & secundario ens rationis attingit.

§. III.

Uterius probatur conclusio.

Secundo conclu. nostra prob. De facto homo generat hominem, mediante virtute accidentali seminis substantialis, & idem proportionabiliter in alijs agentibus contingit: ergò substantia de facto immediate operativa non est. Prob. ant. Virtus seminis est virtus hominis gene-

rantis: ergò mediante illa, alium hominem producit. Conf. patet, & ant. prob. Quando homo moritur potest decissionem seminis, adhuc semen decisum producit hominem; sed hoc ideo est, quia virtus hominis manet in semine, in ipsoque, virtualiter remanet homo: ergò virtus seminis, & virtus hominis generantis. Eadem etiam ratione accidentia panis, & vini separata à substantia in Sacramento Eucharistiæ possunt producere substantiam, quia sunt virtutes substantiæ, medijs quibus operatur.

Resp. contrarij: semen decisum solum dispositive concurrere ad hominem producendum; ipsam autem substantiam solum producere immediate hominem genitum, tanquam causam efficientem illius.

Contra tamen est: Quia quando homo moritur post decissionem seminis, aliqua causa efficiens assignanda est respectu hominis producti: sed alia causa assignari non potest, præter hominem virtualiter in semine permanentem: ergò semen, ut virtus hominis est, efficienter cōcurrit ad talem generationem.

Respondebis: causam efficientem in illo eventu, esse Deum, qui respectu talis generationis, non solum est causa universalis, sed etiam causa particularis est.

Sed contra est: quia si solum Deus

Deus esset causa particularis illius generationis, generatio illa miraculosa esset, nam quod solū fit à Deo, secluso agente naturali, miraculosum est; sed hoc non est admittendum, alias passim darentur generationes miraculosæ: ergo solutio nulla est.

Alij autem aliter resp. Deū non esse causam particularem illius generationis, sed illam tamquam à causa particulari procedere à corpore circumstanti.

Hæc tamen solutio, illorum venia, ridicula est: nam homo genitus dicitur filius hominis mortui, non verò alicuius corporis circumstantis: ergo homo mortuus, non verò corpus circumstans, est causa particularis illius generationis. Et certè poteramus interrogare adversarios, quis corpori circumstanti v.g. aeri, pulveri, vel alijs huiusmodi, tam excellentem virtutem dedit, ut hominem generarent? hoc etiam saltim sine miraculo fieri non posset.

Rursus etiam assignanda est aliqua causa univoca illius hominis ita producti, quæ tamen causa non potest esse corpus circumstans, quod est specificè diversum, & aliquando valde dissimile homini producto: ergo solutio admittenda non est.

3. prob. conc. Si forma substantialis esset principium proximum immediatè operativum habens talem formam, semper

operaretur in actu secundo, sed hoc experientia probat, esse falsum: ergo forma substantialis immediatè operativa non est. Prob. mai. Quia anima est principium proximum, & immediatum essendi habens illam, semper existit in actu secundo: & quia est principium immediatum vivendi, illam habens, semper vivit in actu secundo: ergo si esset principium immediatum operandi, semper operaretur in actu secundo, qui talem formam haberet.

Inst. quod forma per se ipsam unitur materiæ: & voluntas immediatè se movet quoad exercitium, sicut 1. 2. quæst. 9. Theologi communiter dicunt; & tamen materia non semper est unita, nec voluntas semper in actu secundo se movet: ergo quamvis substantia esset immediatè operativa, non infertur inde, quod semper operaretur in actu secundo.

Resp. tamen facile: quod si substantia esset immediatè operativa, non dependeret ab aliquo in operando, & ita semper operaretur in actu secundo: cuius oppositum in forma contingit, quæ ut uniatur materiæ dependet ab extrinseco, videlicet ab actione agentis applicantis materiam ad formam. Et similiter voluntas se movet immediatè dependenter ab amore finis, & cum amor finis aliquando deficiat,

inde

inde est, quod voluntas non semper se movet.

Sed inst. Etiã substantia, si esset immediatè operativa, ab aliquo dependeret: ergo par ratio militat in utroque. Prob. antec. Dependeret à concursu prævio Dei: ergo ab aliquo dependeret.

Resp. dist. cons. ab aliquo necessario, & saltim connaturalitè debito, conc. cons. ab aliquo libero, vel debito contingenter, neg. cons. si namque substantia esset immediatè operativa, per se ipsam haberet, quid quid requiritur ad operandum, & per se ipsam esset sufficientè applicata, & idèò concursus prævius, ad semper operandum, deberetur substantiæ, sicut cuicumque causæ habenti virtutem completam, & sufficientè applicatæ ad agendum, semper debetur concursus ad operandum.

Dices: accidens est principium immediatum operandi, in doctrina Thomistarum, & tamen non semper debetur illi concursus ad operandum; non enim semper operatur: ergo idem de substantia dicendum.

Resp. tamen ex dictis antecedenter: quod accidens est principium immediatum operandi dependenter à substantia tamquam à principio radicali; cumque substantiæ non semper debeat concursus ad operandum, inde est, quod talis concursus nō semper accidenti debetur. Si ta-

men substantia esset immediatè operativa, non dependeret à principio proximo, vel principio radicali, sed per se ipsam haberet utrumque, essetque sufficienter applicatæ, & ita semper deberetur illi, & pro semper concursus ad operandum: sicut potentiæ vivæ sufficienter applicatæ debetur concursus ad videndum, &posito assensu præmissarum, debetur intellectui concursus ad assensum conclusionis. Præterquamquod, si substantia esset immediatè operativa, esset simplicitè infinita, ut probabimus infra, & ita semper operaretur in actu secundo. Quæ rationes licet diversæ sint, doctrinæ tamen connexionem habent.

§. V.

Argumentis contra conclusionem istam occurritur.

ADversarij autem suam sententiam existimant, expressam esse in August. & Bernard. in isto, quidem, quia in lib. meditat. cap. 1. affirmat: *Tria quædam intueor in anima, memoriam, intelligentiam, & voluntatem, & hæc tria esse ipsam animam.* In illo autem, quia lib. 9. de Trinit. cap. 4. asserit: *Mens, & spiritus non relative dicuntur, sed essentiam demonstrat.* Et rursus in eodem cap. *Hæc tria videlicet mentem, amorem, & notitiã esse in anima, non tamquam in subiecto*

lecto ut color, aut figura in corpore, aut vlla alia qualitas, aut quantitas. Et lib. 10. cap. 12. prosequitur: *Memoriam, intelligentiam, & voluntatem esse vnā vitam, vnam essentiam.* In quibus manifeste continetur, potentias proximè operativas non esse realitèr ab anima diuersas, nec in illa vt in subiecto, sed ipsam animam per se ipsam realitèr immediatè, esse etiam immediatè operivam.

In lib. etiam de spiritu, & anima cap. 13. affirmat August. quod: *Anima habet sua naturalia, & illa omnia est, potentia namque, & sue vires idem sunt cum ipso: habet accidentia, & illa non sunt sue vires, & sue virtutes non sunt, non est enim sua prudentia, sua temperantia, sua iustitia, sua fortitudo:* In quibus verbis idem affirmare videtur.

Nos autem magis credimus Ang. præceptori melius intelligenti Augustinum, cum ipsoque propterea explicamus auctoritates prædictas. Ad primam namq̃ Bernardi, q. vnica de spirit. erat. artic. 11. ad 1. resp. D. Tho. illa tria videlicèt memoriam, intelligentiam, & voluntatem esse ipsam animam, origine, vel subiecto, quatenus ab ipsa dimanant, & subiectantur in illa, sicut si diceretur, quod calidum, lucidum, & leve sunt vnus ignis, & eodem modo esse intelligendam auctoritatem Aug. 10. de Trinit. asserit ibi Doct. S.

Ad 2. auth. in 9. de Trinit. resp. August. non sentire mentē, & spiritum realitèr ab anima nō distingui, sed ipsum nomine proprietatum applicare substantiæ, sicut Arist. 1. de Anim. tex. 63. humanum animum vocavit intellectum, & Angeli in Sacra Scriptura appellantur intellectus, & virtutes, & sic esse intelligendum August. 1. p. q. 79. art. 1. docet Ang. Doct.

Dices: Homo non denominatur visus, nec potest denominari visus, nec potest denominari sensus, vel potentia ambulativa: non ergo poterit homo denominari intellectus, & virtus.

Resp. tamen: potentiam intellectivam esse virtutem principaliorē in homine, & ita maiori congruitate potest homo intellectus appellari, quam visus, vel alia potentia, eo quod in intellectu explicatur id, quod in homine principalius est, ratio videlicèt, & virtus intellectiva.

Ad aliam auth. q. vnica de An. art. 12. ad 3. resp. Ang. Doct. quod: *Cum notitia in actu sit quodammodo cognitum, & amor in actu sit quodammodo ipsum amatum, isti duo actus sunt vna substantia, & vna essentia obiectivè, quatenus eadem substantia animæ, & mentis est obiectum vtriusque, cum mens se ipsam cognoscit, & se ipsam amat, de qua mente se cognoscente, & amante loquitur August. subdit namque loco citato:*

Quomodo illa tria non sint eiusdem essentie, non videt, cum mens ipsa se amet, atque ipsa se noverit.

Et August. non posse intelligi de identitate subiectiva amoris, & notitiæ cum anima; constat etiam ex D. Thom. de spirit. creat. art. 11. ad 1. per ea verba: tamen nullus vnquā opinatur, nisi insanus, quod habitus, & actus animæ, sint ipsa eius essentia.

Eodem modo intelligendus est August. cum asserit, non esse accidentia, neque esse in anima tamquam in subiecto, sicut color, aut figura, loquendo videlicet de illis originativè, quatenus dimanativè, sunt ipsa anima aqua dimanativè procedunt, & etiam sunt ipsa obiectivè, quatenus illā attingunt; vnde animam involvunt, tam ex parte principij, quā ex parte obiecti, & non præcisse vt subiectum, sicut color vel figura, aut vlla alia qualitas, quā doctrinam 1. p. q. 77. art. 1. traddere videtur D. Th.

Si tamen in re tam gravi licet mihi ex doctrina D. Th. discurrere, & ex contextu August. resp. aunderem. August. loqui de identitate connexionis, non autem de identitate subiectiva, quatenus memoria, intellectus, & voluntas sunt realitèr connexivè anima ipsa, quam in omni statu commitantur, nec vnquam ab anima realitèr separatur, & ideò non sunt accidentia connexive,

vel realitèr separabilla ab anima ipsa, sicut color, & figura, & alia qualitates possunt a corpore separari, quam solutionem nō impugnabit, vt existimo, quicumque August. contextum attenderit.

Iuxta hanc etiam doctrinam explicari poterat autoritas alia Aug. de spiritu, & anima. Verum Aug. Præcep. q. vnica de spirit. creat. art. 11. ad 2. resp. librum esse apocryphum, & authorem ignorari, & multa falsa continere, vel improprie dicta, & non intellexisse dicta sanctorum, qui talem librum composuit. Et hæc de mentè Augustini propter eius reverentiam, in quibus tamen amplius immorari, non licet.

2. arg. à ratione contra conclus. prædictam. Substantia immediatè operativa est respectu suarum passionum: ergo etiam respectu cuiuscumque operationis, & effectus erit immediatè operativa. Ant. prob. Passiones immediatè procedunt à substantia: ergo immediatè operativa est respectu suarum passionum.

Resp. neg. ant. & ad probat. dist. ant. immediatè per emanationem, conc. ant. per veram actionem, neg. ant. & cons. licet nāque passiones immediatè dimanent ab essentia, non tamen procedunt ab illa per veram actionem, sed per eandem actionem, qua producit essentia, producuntur proprietates, tamquam terminus secundarius; cumque
dima-

emanatio non sit vera actio, inde est, quod substantia, respectu suarum passionum, immediate operativa non est.

Sed inst. etiam actio per emanationem fit; quia actio non fit per aliam actionem, alias vnius actionis daretur alia, consequenterque daretur processus in infinitum: ergo poterit actio immediate a substantia procedere, ac proinde substantia poterit esse immediate operativa.

Resp. di. t. ant. per emanationem improprie talem, conc. ant. proprie talem, neg. ant. & conf. Illud namque proprie emanat ab aliqua forma, quod se habet tanquam terminus secundarius eiusdem actionis, qua forma producitur, cum illaque saltem connaturaliter connectitur; quo modo actio non emanat a forma, sed illi convenit contingenter, de illaque predicatur, predicatione quinti predicabilis, & ideo actio solum improprie a forma emanat, quatenus forma ad vnam actionem alia non indiget, sed potius actio est ratio formalis producendi effectum, & se ipsam producendi.

3. arg. Operatio immediate procedit a substantia: ergo substantia immediate operativa est. Prob. ant. primo intellectio, qua Angelus se ipsum intelligit procedit immediate ab specie impressa, & in genere causae efficientis, iuxta sententiam probabi-

liorē asserentem speciem impressam efficienter ad intellectionem concurrere, sed species impressa respectu intellectionis, qua Angelus se ipsum intelligit, est propria Angeli substantia: ergo operatio immediate a substantia procedit.

2. Generatio substantialis non procedit immediate a virtute instrumentaria substantiae: ergo a substantia procedit immediate; consequenterque operatio immediate a substantia procedit. Prob. ant. Tum quia alteratio, & generatio realiter distinguuntur, & etiam specificè formaliter; sed alteratio procedit radicaliter a substantia, & immediate ab accidenti, quod est virtus instrumentaria substantiae: ergo è contra generatio procedit immediate ab ipsa substantia, & non a virtute instrumentaria substantiae.

3. Quia actio vitalis non potest ab aliquo instrumento procedere, sed generatio est actio vitalis: ergo non procedit immediate a virtute instrumentaria substantiae.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. dist. mai. tanquam a principio obiectivo, conc. mai. subiectivo, neg. mai. & conc. min. neg. conf. Sub eadem distinctione. Licet namque operatio possit immediate procedere a substantia tanquam a principio obiectivo, & tanquam ab specie, non tamen potest immediate a substantia pro-

cedere, tanquàm à principio subiectivo, & vt à potentia proxima, se tenente ex parte subiecti. Ratio autem ea est, quia species se tenet ex parte obiecti, cumque obiectum non ordinetur ad operationem, sed potius operatio ad obiectum, inde fit, etiam speciem ad operationem non ordinari, nec ab illa specificari, quod maxime verum est in specie, quæ per se primo est substantia, & ordinatur ad esse, non verò ad obiectum representandum, & ideo substantia per modum speciei potest esse immediate operativa; non tamen per modum potentiae, & principij subiectivi, quod per se primo ad operationem ordinatur, & speciem accipit ab illa. Instantia est in essentia divina, quæ per modum speciei concurret efficienter cum intellectu beati ad visionem ipsam beatam, & tamen non specificatur ab illa, eo quod nullum prædicatum divinum à creatura specificari potest.

Ad 2. prob. ant. principalis, neg. ant. & ad 1. prob. neg. conf. quia alteratio, & generatio formaliter, & realiter distinguuntur penes terminos, & cum terminus utriusque sit formaliter diversus, scilicet, substantia, & accidens, inde fit prædictas operationes esse distinctas formaliter, & realiter, quamvis ex parte principij procedant ab eadem virtute instrumentaria substan-

tia. Nam alteratio disponit ad formam substantialem introducendam, & ita provenire debet ab accidenti, vt à virtute substantia: accidens enim ratione sui ad substantiam disponere nequit.

Poteramus etiam dicere: alterationem ordinari ad effectum accidentalem, non excedentem virtutem accidentis operantis ex parte principij, & ideo procedere ab accidenti, propria virtute, & ratione sui. Generationem verò semper procedere ab accidenti vt à virtute substantia, & ita in modo procedendi à principio accidentali, esse distinctas formaliter prædictas operationes.

Ad 2. prob. eiusdem ant. resp. actionem vitalem non posse procedere ab instrumento separato, & riguroso, quia vivere est se movere; instrumentum verò rigurosum non se movet, sed movetur à causa principali, & ita tale instrumentum formaliter, non potest vivere, vel actionem vitalem elicere; posset tamen actionem vitalem procedere à virtute instrumentaria, quæ se ipsa, est virtus agentis principalis, & vitalis agētis, & ita agens media illa virtute potest vivere, vel elicere actionem vitalem, ac proinde actio vitalis potest immediate à virtute instrumentaria procedere.

Dices: si intellectus instrumentaliter ad visionem beatam concurr-

curreret, visio illa non esset vitalis, nec per illam viveret intellectus, sicut Thomistæ 1. p. q. 12. docent; & tamen intellectus est virtus instrumentaria animæ rationalis: ergo non potest actio vitalis à virtute instrumentaria procedere.

Resp. Thomistæ solum docere, quod si intellectus tanquam verum instrumentum concurreret ad visionem beatam, illa non esset vitalis; non tamen non fore vitalem, si intellectus per modum virtutis instrumentariæ ad illam concurreret.

Dices: Intellectus nec per modum virtutis instrumentariæ potest concurrere ad beatam visionem: ergo ideo est, quia actio vitalis non potest procedere à virtute instrumentaria.

Resp. neg. causalem conf. non enim ideo intellectus non potest ad visionem beatam concurrere per modum virtutis instrumentariæ, quia talis modus concurrendi impediatur vitalitatem; sed ex alio cap. id probant nostri Thomistæ, quia videlicet intellectus ratione sui non subordinatur Deo auctori supernaturali, in operando; sicut nec illi subordinatur in essendo, consequenterque non potest intellectus esse virtus instrumentaria Dei auctoris supernaturalis. Aliunde etiam non potest esse virtus instrumentaria animæ rationalis, aliis subordinaretur ani-

mæ tanquam causæ principali, quod quidem esse non potest, eo quod visio excedit animam rationalem, & illius virtutem, & existentiam ideoque anima non potest esse causa principalis respectu visionis. Unde intellectus non potest esse virtus instrumentaria Dei, vel animæ rationalis, consequenterque nullo modo potest, tanquam virtus instrumentaria, ad visionem beatam concurrere.

4. arg. quia accidens non potest esse principium immediate productivum respectu substantialis effectus: ergo in ordine ad effectum substantialem sola substantia erit immediate operativa. Prob. ant. Accidens non potest intrinsece continere substantiam: ergo non potest esse principium immediate productivum substantialis effectus; nam quæcumque causa debet effectum præcontinere. Ant. prob. Accidens est imperfectius, & inferius ipsa substantia: ergo illam intrinsece præcontinere non potest.

Hoc est contrariorum fundamentum, quo sententiam nostram penitus evertere tentant, & figmenta sua dicunt plausu memoranda canoro, leve tamen est ut doctrinam nostram, & rationis pondera frangat. Et ad ipsum neg. ant. Ad prob. dist. ant. continere tanquam causa principalis, conc. ant. tanquam virtus instrumentaria substantiæ,

neg. ant. & conseq. Licet namque accidens nō possit esse principium radicale, & causa principalis ad producendum effectum substantialem, eo quod imperfectius, & inferius est substantia; potest tamen accidens tanquā virtus instrumentaria continere substantiam & ut talis concurrere ad substantiam producendam.

Sed inst. quia omne instrumentum accipit virtutem superadditam à causa principali, in ordine ad effectum, quem producit instrumentaliter; sed substantia nullam virtutem potest communicare accidenti ad producendum substantialem effectum: ergo accidens etiam instrumentaliter, vel tanquā virtus instrumentaria non potest concurrere ad substantiam producendam. Prob. min. Talis virtus nō potest esse substantialis, eo quod accidens virtutis substantialis capax non est: nec potest esse accidentalis, nam in vi huius non potest accidens continere substantiam, sicut nec ratione sui: ergo substantia nullam virtutem potest communicare accidenti ad producendum substantialem effectum.

Resp. dist. mai. Omne instrumentum verè tale, conc. mai. improprie tale, neg. mai. & conc. mi. loquendo de virtute superaddita de novo, neg. cōf. Instrumentum namque verum, & rigurosum, & à causa principali sepa-

ratur, indiget speciali motione, & virtute de novo superaddita, ad effectum producendum, sicut ferra, penicillus, & alia huiusmodi instrumenta; instrumentum verò, quod rigurosum non est, sed potius est virtus instrumentaria ipsius causæ principalis, nō indiget nova virtute, sed potius eo ipso, quod sit coniunctū causæ principali, cuius est virtus, potest producere effectum, quem secundum se non posset producere, sicut calor coniunctus cū substantia animalis producit carnem, & calor in muliere producit lac, & coniunctus cum igne potest alium ignem producere.

Sed inst. accidens nequit producere substantiam, nisi accipiat à substantia superadditam virtutem: ergo si non potest virtutem superadditam accipere, non poterit etiam substantiam producere. Prob. ant. Accidens non potest producere substantiam, nisi in virtute substantiæ: ergo nequit producere substantiam, nisi accipiat à substantia superadditam virtutem.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. nisi in virtute intransitiva, conc. ant. transitiva, neg. ant. & conf. Accidens namque producit substantiam in virtute substantiæ, non quidem in virtute substantiæ transitive, id est à substantia derivata, & transeunte de substantia in ipsum accidens, & in ipso de novo recep-

ta; sed solum in virtute substantiæ in transitiva producit; quatenus accidens se ipso est virtus dimanans à substantia, & illi subordinatur, & confertur à natura ad agendum, ex qua subordinatione, & cōiunctione ad substantiam, potest tanquàm virtus instrumentaria aliam substantiā producere. Sicut in multorum sententia, cogitativa, ex subordinatione ad intellectum, potest circa singularia discurre, & entia rationis imperfecta formare, & intellectus, ex coniunctione ad voluntatem, potest efficaciter movere, absque aliqua virtute superaddita de novo.

Sed inst. 1. accidens ex coniunctione, & ex subordinatione ad substantiam non mutatur intrinsecè: ergo etiam ex tali subordinatione, non poterit continere intrinsecè substantiam, nec producere illam, quia accidens non potest substantiam intrinsecè continere, nisi ratione alicuius intrinseci, quo intrinsecè mutetur.

Inst. 2. accidens, vt dimanans à substantia, entitativè, & formalitèr est accidens, quod quidem non potest in se habere virtutem substantialem, sed solū virtutem accidentalem; sed ratione huius nequit substantiam producere, neque illam continere: ergo idem quod prius.

Ad 1. repl. resp. dist. ant. Intrinsecè receptivè, conc. ant.

Mag. Froylan.

intrinsecè dimanativè, neg. ant. & conf. Quia quamvis accidens, ex subordinatione ad substantiā, nihil de novo recipiat, per quod mutetur intrinsecè receptivè; dimanat tamen cum maiori perfectione intrinseca, quam haberet secundum se: & ideo propter hanc maiorem perfectionē, quā habet per dimanationem à substantia, potest substantiam producere, & ipsā intrinsecè continere.

Ad 2. replic. resp. tam accidens, quàm virtutem ipsius, entitativè, & formalitèr esse de linea substantiæ accidentis; virtualitèr tamen esset de linea substantiæ, quatenus à substantia dimanat, tanquàm virtus instrumentaria, à natura determinata, vt substantia per ipsam, possit substantiam producere.

Dices: ergo in tantum accidens est principium immediatum operandi, in quantum est virtualitèr substantia: ergo iam ipsa substantia est principium immediatum operandi.

Resp. dist. secundum conf. ipsa substantia in se, neg. conf. Ipsa substantia in sui virtute, cōc. conseq. Accidens namque est ipsa virtus substantiæ, & in quantum talis, potest substantiā producere; ex quo non sequitur, substantiam in se ipsa esse immediate operativam, sed solum in sui virtute, qua substantia est formalitèr accidens, & solū virtualitèr substantia, & ita quod

R 3 imme-

immediatè operatur, est accidens formalitèr, quamvis virtualitèr substantia sit.

Dices: benè valet substantia virtualitèr est principium immediatum operandi: ergò substantia est immediatè operativa. Consequenterque, si potentia immediatè operativa virtualitèr est substantia, iam ipsa substantia erit immediatè operativa.

Resp. consequentiam non valere, quia arguitur in illa, à secundum quid, ad simpliciter, & ab antecedenti cum addito diminvente, ad consequens absolute simpliciter, eo quod esse substantiam virtualitèr diminuit de ratione substantiæ, sicut esse animal potentialitèr diminuit de ratione animalis. Quæ doctrina est D. Th. opusc. 39. cap. 10. Et nos etiam dedimus illam, de distinctione inter existentiam, & essentiam disputantes.

§. VI.

Statuitur secunda conclusio.

Substantia etiam de potentia absoluta non potest esse immediatè operativa.

Concl. ista prob. ratione D. Th. 1. p. q. 77. art. 1.

Quia si substantia esset potentia proxima immediatè operativa, esset formalitèr accidens, sed substantiam esse accidens, essentialitèr repugnat, & contin-

gere non potest; etiam de potentia absoluta: ergò attentè etiam tali potentia non potest substantia esse immediatè operativa. Prob. mai. si substantia esset potentia proxima immediatè operativa, esset in eodem genere cum operatione sua: ergò esset formalitèr accidens, sicut & ipsa operatio. Prob. ant. Actus, & potentia per se ad actum ordinata, debent esse in eodem genere; sed si substantia esset potentia proxima immediatè operativa, esset etiam potentia per se ad operationem ordinata: ergò esset in eodem genere cum operatione sua. Mai. videtur principium lumine naturali notum, & explicatur sic. Nam actus, & potentia per se ad actum ordinata, dividunt quodlibet genus entis, & consequenter etiam dividunt accidens in communi: eo quod accidens in communi est quodam genus entis, sumpto genere lato modo: ergò actus, & potentia debent esse in eodem genere, quia in bona divisione, membra dividenda continentur sub diviso, & pertinent ad idem genus, si divisio essentialis est, qualiter omne genus entis est essentialitèr divisibile in potentiam, & actum.

Resp. quod si ratio facta vera esset, actus, & potentia per se ad actum ordinata deberent esse in eodem prædicamento; quod tamen falsum est. Nam generatio
ratio

ratio pertinet ad prædicamentum actionis, potentia verò proxima generandi, pertinet ad prædicamentum qualitatis, sicut dicitur in Logica in proprio prædicamento, quamvis reductivè potentia generativa pertineat ad prædicamentum actionis, tanquam actionis principium, ut punctum pertinet ad prædicamentum quantitatis.

Hæc tamen solutio, ex prava intelligentia rationis factæ, procedit, quia actus, & potentia per se, & essentialitèr dividunt omne genus physicum entis, consequenterque contineri debent in eodem genere physico, ita ut si actus est substantia, potentia per se ad actum ordinata, debeat esse substantialis, & si actus fuerit accidens, etiam erit de genere accidentis, potentia, quæ per se ordinatur ad actum, non tamen necessum est, quod actus, & potentia per se ad actum ordinata dividant essentialitèr idem genus prædicamentale, alias nec ipsa substantia esset immediate productiva actionis transeuntis, quando quidem actio transiens, & substantia pertinere non possunt ad idem prædicamentum.

Dices: esse probabilem sententiam, formam vermis geniti ex speciebus Sacramentalibus, recipi in ipsa quantitate, non verò in aliqua materia substantiali; in qua opinione quantitas est

Mag. Froylan.

potentia per se ad formam substantialem ordinata; & tamen quantitas non est in eodem genere physico, in quo forma substantialis existit; siquidem quantitas illa manet accidens entitativè, & ita ad genus accidentis pertinere debet.

Sed contra est: quia potentia per se ad actum ordinata, debet esse in eodem genere physico cum actu, vel in genere inferiori, ut ita possit per se ad actum ordinari, & habere suum esse in ordine ad actum, quod quidem non repugnabit potentia, si sit in genere inferiori ad genus ipsius actus; sed illa quantitas, licet sit in genere diverso à genere actus, est tamen in genere inferiori, videlicet in genere accidentis; actus verò est in genere substantiæ: ergo poterit illa quantitas, absque ullo inconveniente contra rationem prædictam, esse potentia per se ordinata, ad formam substantialem recipiendam. Adimus quantitatem illam formalitèr, & in munere esse substantiam, & sub genere substantiæ contineri, quidquid sit de illa materialitèr accepta.

§. VII.

Unicum argumentum contra rationem istam.

Contra rationem guitur: quia actus, & potentia non debent esse in eodem genere:

nere: ergò ratio nititur principio falso. Prob. ant. primò. Potentia obedientialis, & eius actus non sunt in eodem genere, nam potentia obedientialis, entitativè naturalis est, & eadem realitèr cum potentia naturalis; actus verò illius est formalitèr supernaturalis: ergò actus, & potentia non debent esse in eodem genere.

2. prob. ant. Compositum substantiale cōparatur ad accidentia, sicut potentia ad actum; & tamen in eodem genere non inveniuntur, ut per se manifestū est: ergò idem quod prius.

Resp. neg. ant. ad 1. prob. dist. conf. Potentia, quæ per se non ordinatur ad actum, conc. conseq. per se ad actum ordinata, neg. conseq. quia in presenti loquimur de potentia, quæ per se ordinatur ad actum, & habet positivam inclinationem ad ipsum, qualis non est potentia obedientialis, quæ quidem non dicit inclinationem ad actum supernaturalem, & licet ipsum connotet, non tamen per se ordinatur ad ipsum, sed est mera non repugnantia ad illum habendum.

Dices: etiā potentia per se ad actum ordinata, non debet esse in eodem genere cum actu: ergò solutio nulla est. Prob. ant. Habitus Logicæ per se ordinatur ad ens rationis, & ad ipsū tanquā ad obiectum, ordinem,

& inclinationem importat; & tamen non est in eodem genere cum ipso, siquidem habitus est in genere entis realis: ergò etiā potentia per se ad actum ordinata non debet esse in eodem genere cum actu.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. mai. ad ens rationis ut ad terminum purè extrinsecum, concedo maiorem, tanquā ad intrinsecum actum, & intrinsecè perficientem, neg. mai. Quia habitus Logicæ solum respicit obiectum, tanquā terminum purè extrinsecum, & extrinsecè perficientem, & propterea non requiritur, quod sit in eodem genere habitus; sicut generatio substantialis per se ordinatur, ad effectum substantialem producendum, & tanquā ad extrinsecum terminum; & tamen generatio est in genere accidentis, & terminus est in genere substantiæ. Nos autem in presenti tantum loquimur de potentia per se ordinata ad actum, vel terminum intrinsecum, intrinsecè specificantem, & intrinsecè perficientem, nam solum talis actus, & potentia dividunt essentialitèr, & per se omne genus physicum entis.

Ad 2. prob. ant. princ. resp. compositum substantiale habere esse simpliciter, antecedenter ad accidentia, quæ solum dant esse secundum quid; & ita non esse potentiam per se ad acci-

accidentia ordinata; de qua solū in præsenti sermo est.

Dices : quamvis substantia esset immediate operativa , non esset potentia per se ad operationem ordinata : ergo non deberet esse in eodem genere cum operatione sua. Prob. ant. Quia in illo eventu substantia esset ens simpliciter, & causa principalis operationis ; sed ens simpliciter , & causa principalis non per se ordinatur ad effectum : ergo substantia in illo eventu non esset potentia per se ad operationem ordinata.

Resp. neg. ant. Ad probationem dist. mai. ens simpliciter modo repugnanti , conced. mai. modo debito , neg. mai. & concessa min. Sub eadem distinctione, neg. conf. Nam si substantia esset immediate operativa esset ens simpliciter modo repugnanti, eo quod esset ens simpliciter habens totum suum esse , non in ordine ad esse , sed in ordine ad operationem , cuius esset immediatum principium , consequenterque esset potentia , per se ad operationem ordinata , cumque hoc repugnet enti simpliciter, etiam repugnabit tali enti, esse principium immediate operativum. In quo etiam eventu esset causa principalis radicalis, quamvis modo repugnanti, quatenus per se ad effectum ordinatur.

(SS)

§. VIII.

Alia ratio conclusionis proponitur.

SI substantia esset immediate operativa , specificaretur ab operatione , ab illaque essentialiter dependeret , quia potentia, per se ad actum ordinata , specificatur ab illo , sicut constat in quacumque potentia, & si substantia esset immediate operativa, esset potentia per se ad operationem ordinata ; sed substantiam specificari ab operatione essentialiter repugnat : ergo non potest esse substantia immediate operativa ; etiam de potentia absoluta. Prob. min. 1. Quia substantia essentialiter est perfectior, excessu entis simpliciter, quam accidens : ergo substantiam specificari ab operatione, essentialiter repugnat.

2. prob. mi. substantiā nō esse ens per se essentialiter repugnans, sicut etiā essentialiter repugnat substantiā nō esse substantiā ; sed si substantia specificaretur ab operatione, non esset ens ad se, sed ad aliud, videlicet ad suam operationem : ergo substantiam specificari ab operatione essentialiter repugnat.

3. prob. min. Nam quod specificatur ab alio, respicit illud ut finem ; sed substantia non potest, ad accidens tamquam ad finem ordinari, sed , è contra, accidens est

est propter substantiam, & ad illam ordinatur tanquam ad finē: ergo idem quod prius.

§. IX.

Argumentum contra rationem solvitur.

Argui. contra rationem prædictam. Nam ex quo substantia sit perfectior accidenti, non sequitur, quod ab illo specificari non possit: ergo ratio nititur falso principio. Prob. ant. 1. Habitus logicæ perfectior est enterationis, & tamen specificatur ab illo: ergo ex quo substantia sit perfectior accidenti, non inferitur, quod ab illo specificari non possit.

2. prob. ant. intellectus, & voluntas, in probabili sent. Th. sunt simpliciter perfectiores suis actibus; & tamen specificantur ab illis: ergo idem quod prius.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Perfectior est absolute conc. mai. excessu entis simpliciter, neg. mai. & cōc. min. neg. cōf. sub distinctione maioris. Non enim probamus, substantiam nō posse specificari ab accidenti, ex quo magis perfecta sit, absolute loquendo, sed ex maiori perfectione entis simpliciter substantialis, de cuius ratione est, quod sit ad se, & non sit ad aliud, & propter talem perfectionem ab alio specificari non valet; habitus

autem logicæ, quanvis sit perfectior ente rationis, est tamen accidens, cui non repugnat, esse quid respectivum, & ad aliud ordinatum, quod in habitibus, & potentijs specialiter contingit.

Ad 2. prob. constat solutio; quia intellectus, & voluntas sunt potentia essentialiter respectivæ, consequenterque ab alio specificari possunt, quāvis illud aliud minus perfectum sit absolute, vel in alio genere causæ.

Alijs terminis poterat resp. actus intellectus, (& idem de actibus voluntatis) esse imperfectiores intellectu, & voluntate in genere causæ efficientis, cōterum in genere causæ formalis perfectiores sunt, quod tamen non potest habere operatio respectu substantiæ, quia genus accidentis, simpliciter imperfectius est, genere substantiæ, & ita operatio sub nulla ratione, & in nullo genere causæ potest simpliciter substantiam superare.

Sed inst. substantia non est essentialiter ens ad se, sed potest bene ad alterum ordinari: ergo solutio nulla est. Prob. ant. 1. substantia ordinatur ad suam operationem: iuxta commune proverbium. *Vnumquodque est propter suam operationem*: ergo substantia non est essentialiter ens ad se, sed potest ad alterum ordinari.

2. Principium radicale ordinatur ad propriam operationem; sed substantia est principium radicale:

Mag. Stephan.

dicale: ergo non est ens ad se, sed potius habent esse in ordine ad operationem.

3. Materia habet esse in ordine ad formam: sed materia prima est substantia: ergo substantia habet esse ad aliud.

4. visio beata perfectior est quacumque substantia naturalis: & tamen est ad aliud videlicet ad suum obiectum: ergo etiam substantia potest esse ad aliud.

Resp. ad replic. neg. ant. cuius falsitas constat ex diffinitione substantiæ, & experientia compertum est, substantiam non esse similem alteri, nisi ratione qualitatis, nec dicere respectum ad locum, nisi ratione quantitatis: nec ad aliud ut purum terminum nisi tantum ratione relationis, quod signum est, substantiam essentialiter esse ens ad se, & non posse, nisi ratione alterius, ad alterum ordinari. Vnde ad 1. prob. dicimus substantiam esse propter suam operationem, tamquam propter finem effectum, vel perficiendum per ipsam substantiam: ad eum modum, quo incarnatio dicitur esse propter salutem hominum, tamquam finem effectum, & consequutum ad ipsam incarnationem.

Addimus cum Caiet. vnum. quodque esse propter suam operationem, id est, propter se ipsum, ut perfectum, & coniunctum cum operatione ipsa, & ita esse pro-
verbum intelligendum.

Ad 2. prob. resp. principium radicale non ordinari proximè ad suam operationem, nec esse propter illam tamquam finem; sed tantum radicaliter ad eam ordinari, ex quo non infertur, quod specificetur ab illa.

Ad 3. resp. dist. cōf. ad aliud intra lineam substantiæ, conced. cōf. extra talem lineam, neg. cōf. substantia namque est ens ad se contrapositivè ad accidēs, quod est ens in alio, & sic accidens dicit respectum ad aliud extra lineam propriam, videlicet ad substantiam: ita ab opposito substantia non dicit respectum ad aliud extra lineam substantiæ, potest tamen aliquid aliud intra lineam substantiæ respicere, sicut materia respicit formam, & creatura creatorem, ad quem omnis creatura tamquam ad causam exemplarem ordinatur.

Ad 4. resp. quod licet visio beata sit perfectior quacumque substantia naturali est tamen accidens, & ita non repugnat illi ad alterum ordinari.

§. X.

Ultima ratio conclusionis proponitur.

SI substantia esset immediate operativa esset simpliciter infinita, sed hoc habere non potest etiam de potentia absoluta: ergo de potentia absoluta substantia non potest esse immediate
ope-

operativa. Prob. mai. Si substantia esset immediatè operativa, identificaret ultimam differentiam accidentis, siquidem identificaret rationem principij proximi, quæ est ultima differentia accidentis immediatè operativi: ergo esset infinita simpliciter.

Explicatur hæc ratio. Quid quid identificat ultimam actualitatem generis dicentis perfectionem simpliciter simplicem, est simpliciter infinitum; sed si substantia esset immediatè operativa, identificaret secum ultimam actualitatem generis dicentis perfectionem simplicem simpliciter: ergo evaderet infinita. Prob. min. Identificaret operationem, sed operatio est ultima actualitas, de linea operativa, dicente perfectionem simpliciter, & quæ vere reperitur in Deo: ergo min. vera est. Prob. mai. Identificaret rationem principij proximi; siquidem per se ipsam esset immediatè operativa: ergo identificaret etiam operationem, quia non minus est extra lineam substantiæ ratio principij proximi, quam operatio ipsa; consequenterque ex identitate cum primo, bene infertur identitas cum secundo. Nam si utrumque est extra lineam substantiæ, utriusque quantum ad identitatem eadem est ratio; sicut communiter dicitur, quod si homo identificaret differentiam ultimam formicæ, identificaret etiam teram omnium ultimas differentias, eo

quod omnes sunt extra lineam hominis, & ideo omnium illarum eadem ratio est.

§. XI.

Duobus argumentis occurritur.

A Rg. 1. contra rationem. Nā ex quo substantia sit immediatè operativa, nulla sequitur infinitas: ergo ratio nititur falso principio, ant. prob. Ex identitate principij proximi cum principio radicali nulla sequitur infinitas: ergo ex quo substantia esset immediatè operativa, nulla sequitur infinitas. Ant. prob. Tū in probabili sent. Thomis. asserente, obiectum philosophiæ ens mobile provt abstrahit a substantia, & accidenti, in qua sententia accidens non solum est principium proximum motus naturalis, sed etiam radicale principium.

Tum etiam, nam in proxm. q. 2. art. 1. diximus, motum naturalem in esse entis, radicare in accidenti, sicut intensio qualitatis in esse entis, radicitur in qualitate, quamvis non in ratione naturalis; & tamen qualitas ut principium proximum motus, etiam in esse entis accepti: ergo absque vlla infinitate potest principium proximum identificari cum principio radicali.

Resp. ad arg. neg. ant. Et ad prob. dist. ant. in accidenti, conc.

ant.

ant. in substantia, neg. ant. & cōf. Licet namque in accidenti possit absque vlla infinitate identificari ratio principij proximi cum principio radicali, hoc tamen in substantia contingere non potest; quia esse principium proximum operandi est de linea entis ad aliud, consequenterque est extra lineam substantiæ, & ita talem formalitatem substantia identificare non potest absque vlla infinitate; esse verò principium radicale potest indifferenter substantiæ, & accidenti convenire, eo quod ratio principij radicalis nō est determinata ad lineam entis ad se; proindeque non est extra lineam accidentis.

2. resp. & verius, quod ratio principij proximi verè, & propriè efficienter concurrentis ad actum, nunquam identificari potest cum principio radicali, efficienter concurrente, absque vera infinitate, quod quidem ratio cōclusionis efficaciter suadet; nec vnquam accidens est verè principium radicale, quod efficienter concurrat, sed tantum est principium radicale, non quidem phisicè, sed solum metaphisicè, & in esse scibilis, quatenus suas proprietates radicat, sicut qualitas intensibilitatem, vel motum intensionis in esse entis; quæ quidem proprietates demonstrantur de accidenti independentem à substantia, & ideo in esse scibilis à metaphisica, vel mathematica

ultimo reducuntur ad ipsum.

Contra utramque solutionem instabis: ex identitate principij proximi cum principio radicali substantiali, & efficienter concurrente ad veram operationem, nulla sequitur infinitas: ergo utraque solutio ruit. Prob. antec. Ex identitate obiecti cum principio proximo, in linea intelligibili passiva, nulla sequitur infinitas, sicut constat in substantia Angeli, quæ per se ipsam est species impressa, ut Angelus se ipsum intelligat, quæ tamen, ut substantia, est principium radicale intelligendi, & sub munere speciei est principium proximū, & verè efficienter ad intellectiōnem concurrat: ergo ex identitate principij proximi, efficienter concurrentis cum principio radicali substantiali, vere etiam efficienter concurrente, nulla sequitur infinitas: quia sicut ratio principij proximi est perfectio simpliciter, & in Deo reperta, ita etiam ratio speciei impressæ; proindeque si ex identitate substantiæ cum specie, nulla sequitur infinitas, ex altera identitate, infinitas sequenda non est.

Resp. neg. conf. & ratio discriminis est, quia species creata, ex conceptu communi speciei impressæ, non petit esse accidens, nec exigit realem distinctionem ab obiecto, consequenterque extra lineam substantiæ non est, sed po-

est absque vlla infinitate esse substantia ipsa, quae intelligitur, ut constat in exemplo Angeli in argumento relato. Principium verò proximum increatis habet totum esse in ordine ad aliud, & ideo semper est extra lineam ipsam substantiae.

Sed inst. species impressa creata ex conceptu communi non exigit realiter ab obiecto distinguì: ergo principium proximum à principio radicali substantiali distinguì realiter, non exposcit.

Reg. neg. conf. & disparitas est, quia species creata requiritur, ad proportionandum abiectum cum ipsa potentia, & cum substantia Angeli sit per se ipsam proportionata cū intellectu proprio, propter suam immaterialitatem, & quia cum illo intimè coniuncta est. Inde fit non exigere realem distinctionem à specie impressa, qua Angelus propriam substantiam intelligit. Unde species creata ex conceptu communi permittit distinctionem realem ab obiecto, non tamen illam positivè requirit. Principium autem proximum operandi, essentialiter est ad aliud, & ita realiter debet distinguì ab ente per se, vel ab ente substantiali.

2. arg. Quamvis substantia identificaret rationem principij proximi, immediatè operativi, adhuc tamen non identificaret operationem suam: ergo adhuc infinita non esset. Prob. antec. 1.

Substantia Angeli identificat principium proximum in linea intelligibili passiva: videlicet speciem impressam; & tamen non identificat ultimam actualitatem talis lineae videlicet verbum: ergo quamvis substantia identificaret rationem principij immediatè operativi, adhuc tamen non identificaret operationem suam.

2. Potest substantia praestare effectum principij immediatè operativi, quia identificet ultimam differentiam potentiae: ergo quamvis substantia praestaret tale effectum, & esset immediatè operativa, adhuc tamen non identificaret rationem principij proximi, & operationem suam. Prob. ant. Anima rationalis praestat gradum sensitivum, eiusdem rationis cū sensitivo bruti; & tamen non identificat formam bruti secundum ultimam differentiam ipsius: ergo potest substantia praestare effectum principij immediatè operativi, quia identificet ultimam differentiam talis principij, & suam operationem.

Resp. ad inst. neg. antec. Et ad 1. prob. neg. conf. Quia species impressa, vel principium proximum in linea intelligibili passiva non exigit esse extra lineam substantiae, & realiter ab illa distinguì, propter rationem traditam in solutione argumenti praecedentis, & ideo ex identitate substantiae cum specie impressa, non infertur identificatio cum ultima actuali-

actualitate, vel verbo. Oppositū autem contingit in principio proxime operativo, quod essentialiter petit esse extra lineam substantiæ, propter rationem in eodem loco traditam, & sæpè in articulo repetitam, & ita si substantia identificaret principium proximum, identificaret etiam operationem, cum vtriusque eadem ratio sit.

Ad 2. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Eiusdem rationis generice, conced. mai. Specificè neg. mai. & conc. min. neg. conf. Anima namque rationalis solum continet formam sensitivam equiv. g. secundum rationem communem, & propterea solum præstat effectum illius secundum rationem genericam, & communem; non tamen præstat sensitivum bruti, propt̃ in illo est, sed sensitivum specificè perfectius, quod in homine reperitur; esse vero principium proximum operandi, est vltima differentia potentiae proxime operative, & ita si substantia esset operativa immediatè identificaret talem vltimam differentiam, & suam operationem.

§. vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu colligitur 1. accidens non posse esse virtualiter substantiam in genere causæ formalis, nec in-

trinsece, nec extrinsece specificative; quia accidens participare nō potest, est perfectissimum intra lineam substantiæ; esse autē causam formalem intrinsecam, vel extrinsecam præstantem speciē substantialem, est perfectissimū in linea substantiæ, & ita ab accidenti participari non potest.

Dices: accidens potest esse virtualiter substantia in genere causæ efficientis, vt vidimus, & constat in accidentibus Eucharistiæ, & etiam in genere causæ materialis; nam quantitas potest recipere formam substantialem in probabili sententia: ergo potest accidens esse etiam virtualiter substantia in genere causæ formalis.

Neg. conf. Quia esse virtualiter substantiam in genere causæ efficientis, est esse virtutem emanantem à substantia, & datā ipsi ad agendum, quod quidem accidenti non repugnat. Et similiter esse causam materialem, & imperfectissimū intra lineam substantiæ, consequenterque potest participari ab accidenti perfecto, qualis est quantitas, quod supremum infimi potest attingere infimum supremi. Esse verò substantiam in genere causæ formalis intrinsecè, & per modum formæ, est perfectissimum in linea substantiæ; & etiam esse substantiam extrinsecè specificativè repugnat substantiæ, quæ secundum vltimā differentiam non potest non esse

ens per se, vel ad alterum ordi-
nari.

2. collig. substantiam in ac-
tu secundo causantem constitui
per suam operationem, quia per
illam reducitur de actu primo ad
secundum, per ipsamque in actu
secundo agit. & hæc de art. isto
vbi art. præced. ad philos. appli-
canda.

ARTICVLVS III.

*Verum Deus concurrat simultaneo con-
cursu ad effectum causæ creatæ?*

§. I.

Relatis sententijs statuitur conclusio.

PER concursum simultaneum
intelligimus, & benè causali-
tatem, qua Deus simul cum
creaturis concurrat ad earum ef-
fectus, talemque concursum po-
nimus, vt effectus creati imme-
diatè dependeant à Deo, tamquā
à prima, & vniuersalissima causa;
non tamen ipsum simultaneum
nominamus, quia eadem actio
creaturæ sit etiam actio Divina,
quia Deus in actu secundo simul
cum creatura producat effectum,
alias Deus verè ageret per actionē
formaliter transeuntem, & for-
maliter in passio receptam, sicut
ipsa creatura; sed concursum di-
cimus simultaneum, quia actio
Divina increata, & infinita, si-
mul cum actione creaturæ, con-

currit ad effectum creatum, &
facit, ipsum à Deo immediatè
dependere. Quo prenotato.

In primis fuit quorundam
antiquorum error, qui (vt refert
D. Tho. 1. p. q. 105 art. 3. & 5.)
asseriebant creaturam ad nullum
concurrere effectum, sed solum
Deum ad effectum creatum con-
currere in præsentia creaturæ, v.
g. ad præsentiam ignis, Deum
vrere, & ad præsentiam hominis,
hominem generare. Quæ senten-
tia erronea est, & ratione con-
vincitur, quia si creatura nullum
producit effectum, frustra ea es-
set virtus, quam Deus contulit
causæ secundæ, eo quod virtus,
quæ non reducitur ad actum frus-
tranea est.

2. sent. fuit Durandi in 2. d.
5. & d. 37. q. 1. vbi asserit, Deum
non concurrere immediatè ad
effectum creaturæ, sed solū media-
tè, quatenus causas secundas pro-
duxit, illisque virtutem commu-
nicauit, vt effectus creatos produ-
cerent. Quam sententiam aliqui
temerariam; alij erroneam; alij vt
hereticam censurant. De quo pa-
rum interest nobis, qui quæstio-
nem solum philosophicè dispu-
tamus.

Non tamen potest sententia
hæc veritatem habere, sicut ex
ratione nostra constabit, & quia
dicitur Isaïæ 26. *omnia opera nostra
operatus est in nobis Domine.* Et ac-
tor. 12. *Non longe est ab vnoque nos-
trum, in ipso enim viuimus mouemur,*

Et sumus. Quæ verba si absolute intelligantur, dependentiam immediatam effectus creati à Deo manifestè declarant; esse verò absolute intelligenda ex eo constat, quod ex tali intelligentia nullum sequitur inconueniens, cōsequenterque absolute intelligēda sunt, iuxta regulam Aug.

3. sententia Theolog. & Philosoph. cum Ang. Doct. affirmat, Deum pylicè immediate, & concursu simultaneo concurrere ad effectum creaturæ. Nām vt dicitur Ioan. 5. *Pater meus usque modo operatur*; sed quia clare ex Sacra Pagina colligitur, auctoritates omittimus.

Ratione conclusionem nostram probant aliqui: quia si Deus non concurreret immediate ad effectum creaturæ, & concursu simultaneo, nūquā posset Deus talem effectum impedire, quod tamē falsum est, & pluribus probari poterat, sufficiat autem exemplū ignis Babylonici, quem Deus impedivit, nè pueros in fornace combureret.

Hæc ramen ratio efficaciter non probat; nā vt Deus impediat effectū creaturæ, suffieit negare concursum præuium, quem Deus liberè donat, & potest pro libertate sua negare, quo quidem non dato, causa secunda nō produceret effectum, & ita tali ratione relicta aliter.

Prob. concl. nostra: quia Deus immediate conservat quemcum-

Mag. Froylan.

que effectum creatum: ergò illū etiam immediate producit; quia conservatio est continuata productio. Ant. verò prob. Deus potest annihilare immediate quemcumque effectum creatum; nām vt Deus in nihilum redigat effectum creatum, non dependet à creatura, sed se solo, potest hoc facere, quomodo, & quando voluerit: ergò talē effectum immediate conservat. Quia si Deus nō immediate conservaret effectum creatū, sed mediante causa secunda, non posset se solo. talem effectū annihilare; sed hoc facere deberet mediante causa secunda.

2. prob. concl. In quocumque effectū creato reperitur ratio entis, sed ratio entis solum potest immediate à Deo causari: ergò Deus immediate concurrat ad effectum creaturæ. Prob. mi. Prædicatum vniversalissimum solum potest immediate produci ab vniversalissima causa; nām vniversalissimum prædicatū non potest contineri in virtute alterius causæ; sed ratio entis est prædicatum vniversalissimum, quod ad omnia se extendit: ergò ratio entis solum potest produci immediate à Deo, qui vniversalissima causa est.

Conf. & vrgetur: Si creatura posset producere rationem vniversalissimā entis, posset etiā se ipsam immediate producere, siquidē ipsa sub ratione entis continetur, & qui potest rationem

S

com-

communem producere, quatenus communis est, potest etiam producere inferiora sub illa ratione contenta; sed creatura se ipsam producere non potest: ergo nequit immediatè producere rationem entis, sed hæc solum à Deo immediatè producibilis erit.

3. prob. concl. quilibet effectus creatus dependet à Deo immediatè: ergo Deus immediatè, & concursu simultaneo concurrat ad effectum creaturæ. Prob. ant. Ens per participationem immediatè dependet ab ente, quod est tale per essentiam; sed quilibet effectus creatus est ens per participationem: ergo immediatè pendet à Deo, qui est talis per essentiam. Min. cum cons. tenet, & mai. prob. Ens per participationem, omni modo dependet ab ente, quod est tale per essentiam: ergo immediatè depēdet ab illo, aliàs nō depēdebit omni modo. Ant. prob. Inter ens per essentiam, & ens per participationem debet dari perfecta superioritas primi, & perfecta subordinatio, & dependentia secundi; sed perfecta subordinatio, & dependentia perfecta non salvatur, nisi ens per participationem omni modo dependeat ab ente, quod est tale per essentiam: ergo omni modo pendet ab illo.

Respondebis: ad perfectam subordinationem, & dependentiam sufficere effectum creatum

dependere à Deo mediatè ad quā dependentiam salvandam, satis est. quod Deus contulerit virtutem causæ secundæ, & illam de facto per concursum prævium determinet ad agendum.

Contra tamen est. Quia perfecta subordinatio salvari nō potest sine dependentia immediata; ergo solutio nulla est. Prob. ant. Perfecta subordinatio non salvatur absque omni dependentia possibili; sed dependentia immediata effectus creati à Deo, possibilis est; siquidem talis dependentia arguit in Deo maximam perfectionem: ergo absque dependentia immediata, non salvatur subordinatio perfecta.

Impug. 2. quia effectus creatus immediatè habet esse participatum à Deo: ergo immediatè dependet ab illo. Prob. ant. effectus creatus, tam mediatè, quā immediatè, est ens secundum, creatū, & ab alio: ergo habet esse immediatè participatū à Deo.

3. Perfectior est dependentia immediata, quam mediata, sed effectus creatus perfectissimè pendet à Deo: ergo immediatè ab illo dependet.

4. Deus est immediatè in omnibus rebus, vt docet D. Th. 1. p. q. 8. art. 1. sed Deus in rebus est per suam operationem: ergo quilibet effectus creatus immediatè dependet à Deo.

5. Quilibet effectus creatus continetur intrinsecè in Divina Om-

Omnipotentia : ergò non potest in rerum natura poni nisi per influxum immediatum Omnipotentia Divina.

6. Quando creatura in actu secundo causat , & producit effectum , Deus voluntate efficaci vult talem effectum exillere , voluntate quidem , divisa à voluntate qua dedit creaturæ virtutem ad effectum producendum ; sed Deus producit , & causat quidquid vult efficaci voluntate : ergò causat , & producit effectum creatum voluntate diversa ab ea , qua virtutem contulit creaturæ , & consequenter , non solum mediatè per primam voluntatem , sed etiam immediatè per secundam voluntatem producit effectum.

Addimus : ex opposita sententia sequi ; dari in rerum natura effectum , quem Deus nec mediatè , nec immediatè conservat , non quidem immediatè , vt adversarij fatentur , nec mediatè , quia iuxta sententiam illorum , Deus mediatè conservat effectum , mediante causa secunda , & potest contingere , quod aliquando sit effectus , & causa secunda non sit , vt in pluribus exemplis cernere licet.

§. II.

Solvuntur argumenta.

ARg. 1. contra concl. istam : causa secunda principalis non indiget concursu si-

multaneo : ergò nulla causa secunda talem còcursum requirit , quia omnium eadem ratio est. Prob. ant. causa secunda principalis habet sufficientem virtutem ad effectum producendum ; nam si univoca est , eiusdem est perfectionis cum effectu , si autem equivoca , effectum excedit in perfectione : ergò causa secunda principalis habet sufficientem virtutem , ad effectum producendum.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. ant. Ad effectum sub ratione particulari , conc. ant. Sub ratione communi entis , neg. ant. & cons. Causa namque secunda principalis habet sufficientem virtutem ad producendum effectum sub ratione particulari propria talis causæ , sicut equus ad producendum equum secundum rationem particularem equi ; non tamen habet virtutem ad producendum effectum secundum rationem entis , eo quod ratio universalissima entis debet correspondere universalissime causæ , qualis Deus est.

Dices : creatura potest producere effectum sub ratione entis , quæ reperitur in illo : ergò nulla est data solutio. Prob. ant. Ratio entis in effectu reperta non est universalissima ratio entis , sed ratio particularis , & determinata ad entitatem determinatam effectus : ergò potest creatura producere effectum sub ratione entis.

Mag. Froylan.

S2

Resp.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. ant. Vniversalissima ex parte rationis quæ, conc. ant. Ex parte rationis sub qua, neg. ant. & conf. In effectu namque creato non reperitur vniversalissima ratio entis, in sua vniversalitate, sed potius reperitur ratio entis contracta, & determinata, & identificata cum alijs, quæ in effectu reperiuntur, & ita ex parte rationis, quæ producitur, particularis est, consequenterque creatura talem rationem producit identicè, & vt identificatam cum alijs; ex parte tamen rationis sub qua, producitur sub ratione communi entis, vt solum explicat esse commune ad omnem effectum, & propterea sub hac ratione non potest à creatura produci, sed solum à Deo immediatè producibilis est.

Dices: ergò creatura ex parte rationis quæ, producit identicè rationem entis; sed hæc ratio non aliter producibilis est: ergò creatura producit effectum sub ratione entis, eo modo quo sub illa ratione producibilis est.

Resp. neg. min. & conf. Quia ratio entis est formaliter producibilis, etiam ex parte rationis quæ, ab illo videlicet agente, qui illam producere valet sub ratione expressa entis ex parte rationis sub qua. Vnde creatura non producit rationem entis omni modo, quo est produci-

bilis ex parte rationis quæ, sed solum identicè, & materialiter illam producit, formaliter verò etiam ex parte rationis quæ, à solo Deo producibilis est.

2. arg. Dabilis est effectus, ad quem Deus nō concurrat immediatè: ergò ad nullum immediatè concurrat; nam omnium eadem ratio est. Ant. prob. 1. Deus non potest immediatè producere actum vitalem, quia actus vitalis est immediatè à principio intrinseco vitali, & vitaliter se movente per actum, & Deus non potest se movere per actum vitalem creatum, nec vivere per ipsum: ergò dabilis est effectus, ad quem Deus non concurrat immediatè.

2. Effectus causæ materialis, & formalis non sunt immediatè à Deo; aliàs Deus esset causa materialis, & formalis, quod tamen divinæ perfectioni repugnat: ergò dabilis est.

3. Actio peccaminosa non est immediatè à Deo, aliàs Deus peccaret: ergò idem quod prius.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. actum vitalem, sub ratione vitalis, conc. ant. sub ratione entis, neg. ant. & conf. Licet namque Deus non possit immediatè producere actum vitalem sub ratione sub qua particulari vitalis, sub qua ratione petit actus vitalis esse à principio intrinseco, vitaliter se movente, & vivente per ipsum actum: po-

test tamen Deus immediate producere actum vitalem sub ratione entis; nam sub ista formalitate, non petit actus vitalis immediate procedere à principio intrinseco vitali se movēte per actum; sed solum petit universalissimam causam.

Dices: ergo Deus denominatur vivens per actum vitalem, quia non stat, immediate producere actum vitalem, & non vivere per ipsum.

Sed neg. conf. Quia Deus ad illum concurrere solum sub ratione entis, & ita non denominatur vivens per actum prædictum; sicut Deus non denominatur credens, quamvis ad actum fidei immediate concurrat, nec discurrens, quamvis discursum producat, quia ad hæc omnia concurrere solum sub ratione entis.

Ad 2. prob. resp. Deum non concurrere immediate ad effectum causæ materialis, & formalis, tanquam causam materiale, & formalem, nam hoc imperfectionem importat; concurrere tamen Deum ad effectum utriusque causæ in genere causæ efficientis, & ita non est dabilis effectus, ad quem Deus in genere causæ efficientis immediate non concurrat.

Ad 3. prob. resp. Deum non concurrere immediate ad actionem peccaminosam, quatenus mala est, & ita non peccares;

concurrere tamen ad illa actionem secundam rationem entis, secundum quam rationem, mala non est, nec implicat vnam, & eandem actionem, secundum illud, quod habet de bonitate ad aliquam causam reduci, & secundum illud, quod importat de defectu non reduci in talem causam; sicut motus claudicationis secundum id, quod habet de motu, & actione reducitur in animam claudicantis, & secundum illud, quod habet de defectu, non in animam, sed in defectum tibie, vel in aliud principium reducitur; de quo plura 1. 2. q. 111. scripsimus, & Deo dante apperiemus.

3. arg. Deus non potest immediate concurrere ad effectum creatum tanquam causa partialis, nam partialiter concurrere imperfectionem involvit, nec tanquam causa totalis: ergo nullo modo potest immediate ad effectum creatum concurrere. Prob. ant. quantum ad secundam partem. Quia idem numero effectus produci non potest à duplici causa totali; sed creatura est causa totalis effectus creati: ergo Deus non potest tanquam causa totalis concurrere ad creatum effectum.

Responderetur: Eundem numero effectum non posse procedere à duplici causa totali eiusdem ordinis; posse tamen procedere à duplici

causa totali, subordinata, & ordinis diversis; sicut idē homo procedit ab homine, & à Sole, pro verbo communi asserente quod Sol, & homo generant hominē.

Sed inst. quando duæ causæ vt subordinatę concurrunt, quælibet producit effectum sub aliqua ratione particulari; sed Deus non potest effectum producere sub aliqua ratione particulari: ergo Deus, & creatura non possunt ad effectum concurrere, vt causæ subordinatæ. Prob. min. Si Deus produceret effectum sub ratione aliqua particulari, esset Deus causa partialis, partialitate effectus; sed implicat Deum in partem effectus influere, & non in totum effectum, quando totus effectus bonus est: ergo Deus non potest sub ratione particulari producere effectum.

Resp. dist. mai. particulari ex parte rationis sub qua, conc. mai. Ex parte rationis *qua*, neg. mai. Et sub eadem distinctione min. neg. conseq. Causæ namque subordinatæ producant effectum sub diversa ratione particulari sub qua. Sic Sol producit hominem sub aactione corporis, & homo sub ratione hominis: ex parte tamen rationis *qua*, omnis causa totalis producit totum effectum. Nam omnia prædicata identificantur in effectū, & ideò causa, quæ vnum producit, cætera etiam producit ex parte rationis *qua*; vnde Sol, licet sub ra-

tione corporis, totum hominem producit.

Dices: ergo Deus, ex parte rationis *qua*, totum producit effectum, consequenterque nihil producendū relinquit, ac proinde causa secunda superflua erit.

Resp. Deum, ex parte rationis *qua*, totum effectum producere, non tamen sub omni ratione sub qua, sed solum sub ratione entis; & ideò sub alia ratione particulari potest idem effectus ab alia causa, Deo subordinata produci.

4. arg. Deus, & creatura non possunt concurrere ad effectum creatum diversa, vel eadem actione: ergo Deus nullo modo potest immediatè concurrere ad effectum creaturæ. Ant. quantū ad 1. partem constat ex eo, quod vnitas actionis attenditur penes vnitatē effectus; & ideò quando effectus vnus est, actio qua Deus, & creatura concurrunt, non potest esse diversa. Rursus si actiones essent diversæ, esset prior actio divina, ac proinde prius produceret, consequenterque actio creaturæ effectum iam productum inveniret.

Quantum ad 2. verò partē prob. Illa agentia eadem actione concurrunt ad effectum, in quibus est eadem virtus productiva; sed in Deo, & creatura eadem virtus nō est: ergo Deus, & creatura non possunt eadem actione concurrere.

2. prob. ant. quantum ad eandem partem. Eadem actio non potest procedere à duplici agente, nam actio multiplicatur ad multiplicationem principij; sed Deus, & creatura sunt duo agentia, & causæ distinctæ: ergò idem quod prius.

Resp. ad arg. neg. ant. quantum ad 1. partem, quia Deus, & creatura diversa actione, diversaque virtute concurrunt ad effectum producendum; nam actio, qua Deus producit, infinita, & increata est, nec diversitas actionis tollit unitatem effectus, eo quod actiones istæ cum subordinatione concurrunt, & actio divina attingit effectum sub ratione universalis: actio verò creaturæ secundum rationem particularem producit effectum; & rursus actio divina non est prior, quam actio creaturæ, sed simul cum illa producit effectum, sicut & ipse effectus secundum omnia prædicata, & sub omni ratione simul producitur.

2. Poterat resp. neg. ant. quantum ad 2. partem; & ad prob. dist. mai. Quando agentia sunt eiusdem ordinis, conc. mai. si sint ordinis diversi, neg. mai. & concessa min. neg. conf. Quando namque agentia sunt eiusdem ordinis, non possunt eadem actione, nisi in utroque sit eadem virtus. Unde in Patre, & Filio, quicadem actione spirant Spiritum Sanctum, eadem virtus ac-

peritur; si tamen agentia sunt ordinis diversi, inter se subordinata, eadem actione possunt producere effectum, quavis in utroque eadem virtus non sit, & hoc modo Deus, & creatura concurrunt, & propterea eadem actio potest ab utroque procedere, ex quo constat ad secundam probationem.

Vrgebis: concursus Dei in nullo eventu potest non esse prior concursu creaturæ: sed hoc ipso diversa est actio utriusque: ergò non possunt eadem actione concurrere. Prob. mai. Concursus Dei semper subordinat sibi concursu creaturæ: ergò in nullo eventu poterit non esse prior, quia id, à quo alterum dependet, cuique alterum subordinatur, debet esse prius illo.

Resp. neg. mai. Et ad prob. dist. an. Concursus Dei prævius, conc. ant. simultaneus concursus, subdist. subordinatione perfectionis, conc. ant. causalitatis, & prioritatis, neg. ant. & conf. Licet namque concursus prævius subordinet sibi concursum creaturæ, subordinatione causalitatis, & prioritatis: quatenus ipsum producit, & ita sit prior illo; concursus tamē simultaneus non subordinat sibi, eadem subordinatione concursu creaturæ, sed tantum subordinatione perfectionis, & excellentiæ, subordinatione autem causalitatis, & originis, tantum subordinat sibi effectum creatum.

Eo quod concursus simultaneus tantum tendit immediatè ad effectum productum, non tamen ad actionem creaturæ.

Ex dictis autem colligitur: Deum producere effectum creatum, mediante causa secunda, quatenus simul cum illa producit effectum; non tamen mediante causa secunda, mediatione excludente, quod Deus immediatè concurrat.

Colligitur insuper: Deum, etiam in genere causæ finalis concurrere immediatè ad effectum creaturæ, eo quod omnis effectus bonus immediatè finalizatur à Deo, saltem tanquam ab ultimo fine. Et hæc de art. isto text. 35. & 38. ad Philos. applicanda.

ARTICVLVS IV.

Verum detur concursus præuius, ut causa secunda operetur?

S. I.

Difficultas apperitur, & sententia referuntur.

Celebris est inter recentiores, & Thomistas controversia, an præter concursum simultaneum, quo Deus simul cum creatura concurrat, detur etiam concursus præuius, quo mediante Deus causam se-

cundam applicet ad operandum, qui quidem concursus solet alijs terminis, appellari physica præmotio, vel determinatio physica, qua Deus causam secundam, movet, & determinat ad agendum; sicque concursus istum 8. Physic. text. 33. Philos. nominavit; dicens: *Quod sicut vaculus non movetur, nisi movente manu, ita causa secunda non movetur nisi movente prima.* Moveri autem secundam causam à Deo, ut agat, & operetur, idem est, ac à Deo præmoveri, vel prius moveri per cōcursum prævium Dei, præcedentem ad actionem creaturæ.

In hac ergo difficultate duplex sententia versatur, prima negativa, quam omnes Iesuitæ tuentur, plurimique extra Scholam D. Thom. asserentes, talem concursum necessarium non esse, imò & impossibilem, quia talis concursus destrueret libertatem creaturæ, eo quod posito illo cōcursu, sequitur infallibilitè effectus, proindeque creatura non posset, effectum non ponere, & consequenter libera non maneret.

2. sent. est omnium Thomist. cum Ang. Mag. unanimiter affirmantium, esse necessarium prævium concursum, quo Deus causam secundam præmoveret, ad operandū, & ablato tali cōcursu, creaturā nunquā operaturā, eo quod si non movetur à causa prima, non potest creatura

se movere. Quam doctrinam tradidit D. Th. 1. p. q. 105. art. 5. in corp. ubi ait : quod primum agens movet secundum ad agendum , & quod Deus movet res, ad operandum , sicut artifex applicat securim ad scindendum ; & q. 3. de pot. art. 7. post plurima habet : sequitur de necessitate, quod Deus sit causa actionis cuiuslibet rei naturalis , ut movens, & applicans virtutē ad agendum ; & alijs pluribus in locis, quæ videri possunt in venerandis PP. Carmilitis , & in Magist. Prado in præsentī q. 14. per totam , & nos omittimus illa , & alia plura Sanctorum , quorum doctrina verbis , & rationibus sententiam istam probantibus, plena est , de quo similiter plura habemus 1. 2. q. 111. art. vnico. Et Deo dante , dabimus. A quibus abstinemus in præsentī , dum rem istam purē philosophicē tractamus , & idē.

Ratione prob. 1. conclu. Causa secunda , ut operetur, debet ab aliquo determinari ; sed à se ipsa determinari non potest : ergo indiget concursu prævio Dei , quo ad operandum determinetur. Mai. patet. Nam causa secunda est indifferens ad plures operationes , specificē distinctas, si causa libera est , sicut voluntas ad amorem , & odium ; vel ad operationes numero distinctas, si causa naturalis est , ut ignis ad istam , vel aliam numero com-

bustionem : ergo ut operetur causa secunda determinari debet ab aliquo.

Mi. verò , in qua , difficultas est prob. 1. quia à principio indifferenti formaliter , ut tali, non potest oriri effectus , & actio determinata ; sed causa secunda indifferens est ad istam , vel illam operationem : ergo se ipsam determinare non potest , ad hanc operationem , præ alia.

2. prob. min. Nihil potest ad actum determinari , nisi per aliquid ratione cuius sit in actu , eo quod nihil agit , secundum quod est in potentia , sed omne agens agit secundum quod est in actu ; sed causa secunda non est in actu respectu suæ operationis , & determinationis ad ipsam : ergo causa secunda non potest se ipsam determinare. Min. prob. Causa secunda est in potentia , & indifferens ad suam operationem , & ut determinetur, vel non determinetur ad ipsam : ergo non est in actu in ordine ad operationem , & determinationem ad ipsam , quia nihil respectu eiusdem, & secundum eandem rationem potest esse in potentia , & in actu, movens, & motum, indifferēs, & determinatū.

Respondebis : quod agens creatum determinatur per concursum simultaneum , & consequenter ad propriam determinationem non indiget concursu prævio, quo ad agendum determinetur.

Sed solutio inefficax est : quia

concurfus simultaneus fupponit causam fecundam determinatam ad agendum : ergo per talem concurfum determinari non potest. Prob. ant. Concurfus simultaneus, simul est cum actione creaturæ, & propterea simultaneus appellatur; sed actio creaturæ fupponit ipsam causam fecundam determinatam ad actum, siquidē actio creaturæ procedit à creatura iam determinata, alias actio non procederet ab illa: ergo concurfus simultaneus fupponit causam fecundam determinatam ad actum.

Dices: concurfum fimelaneum esse simul cum actione creaturæ similitate temporis, vel eiusdem instantis in quo, esse tamen priorem illa prioritatem naturæ, & pro eo priori ad ipsam etiam determinare.

Sed contra: quia similitas temporis non sufficit, ut concurfus simultaneus appelleretur, aliàs etiam concurfus præuius posset etiam appellari simultaneus, quādo quidem talis concurfus est in eodem instanti temporis, cum actione creaturæ.

Contra 2. quia si concurfus simultaneus prioritatem naturæ antecederet actionem causæ secundæ, pro illo priori determinaret etiam causam secundam ad suam operationem: ergo causa secunda per aliquem concurfum determinaretur à Deo, priusquam ageret, quæ determinatio necessa-

rio est præuius concurfus: nam per concurfum præuium intelligimus illum concurfum, quo creatura priusquam agat determinatur à Deo.

2. solutio principalis rejicitur: quia concurfus simultaneus non est in causam secundam; sed in effectum illius, & adhuc datur, ut effectus immediate dependeat à Deo: ergo per talem concurfum non potest Deus causam secundam determinare ad agendum.

3. concurfus simultaneus non concurrit efficienter ad actionem creaturæ, quamvis sit simul cum illa: ergo non determinat creaturam ad agendum, aliàs efficienter concurreret ad actionem creaturæ. Quæ doctrina est D. Th. 1. 2. q. 79. in art. 2.

2. prob. concl. nostra ratione, quam tradidit D. Th. in 2. d. 37. q. 7. art. 2. Quia si causa secunda non moueretur à Deo ad propriam operationem non esset causa secunda: sed hoc dicendum non est: ergo causa secunda indiget præui concursu, medio quo, præmouetur ad agendum. Prob. mai. Si causa secunda non moueretur à Deo, ageret sine subordinatione ad causam primam: ergo causa secunda non esset secunda, sed esset prima causa, quod est hæresis manifesta. Prob. ant. Ageret, ut non mota à causa prima: ergo ageret sine subordinatione ad causam primam,

nam, quia causa, quæ agit, non mota ab aliqua causa, vere, & proprie est causa prima, sicut Deus, qui immotus omnia movet.

Resp. contrarij: causam secundam non agere, nisi dependet à prima per concursum simultaneum, sine quo causa secunda operari non potest, & ita ad salvandam dependentiam causæ secundæ, concursus prævius necessarius non est.

Hæc tamen solutio inefficax est; quia pro priori ad concursum simultaneum causa secunda formaliter dependet à Deo; sed pro illo priori non dependet per concursum simultaneum, qui adhuc non est: ergo concursus iste non sufficit ad salvandam dependentiam. Mi. cum cons. tenet, & prob. mai. Pro priori ad concursum simultaneum, causa secunda determinatur, ad operandum, nam concursus simultaneus simul est cum actione creaturæ, consequenterque supponit creaturam iam determinatam ad propriam operationem; sed in tali determinatione creatura dependet à Deo, siquidem talis determinatio est effectus Dei: ergo pro priori ad concursum simultaneum causa secunda dependet à Deo.

Urgetur: determinatio creaturæ procedit à Deo, tanquam effectus illius, nam determinatio creaturæ ad operationem bonam, etiam est bona, & consequenter

à Deo procedit, aliàs Deus non esset largitor omnium bonorum, ut canit Ecclesia, & testatur scriptura; sed illa determinatio non procedit à Deo per concursum simultaneum, quem necessario antecedit, utpote simul existentem cum actione creaturæ, ad quam determinatio præsupponitur: ergo per concursum simultaneum non salvatur dependentia, quam creatura, in propria determinatione, habet à Deo.

Rursus: Concursus simultaneus sufficiens non est ut creatura formaliter dependeat à Deo: ergo solutio data nulla est. Prob. ant. Deus non operatur sine concursu causæ secundæ; & tamen inde non infertur, Deum dependere à creatura: ergo quod creatura non possit operari sine concursu Dei simultaneo sufficiens non est, ut creatura formaliter dependeat à Deo.

Respondebis: Deum posse absolute operari sine concursu creaturæ, & ita non pendere à creatura; oppositum tamen in creatura contingere.

Contra tamen est, quia Deus non potest absolute producere actum vitalem sine concursu creaturæ, eo quod actus vitalis creatus essentialiter dependet à creatura vivente, & se movente per illum: ergo quamvis creatura operari non possit, sine concursu Dei, non inde infertur, à Deo dependere formaliter.

3. proba. conclu. breviter, evertendo fundamentum contrariorum: nam concursus prævius Dei non tolleretur libertatem creaturæ: ergo talis concursus admitendus est, nam ea ratione contrarij nolunt, concursum prævium admittere. Ant. prob. Eo tolleretur, quia determinat primo creaturam ad actum; sed inde non infertur: ergo non tolleretur libertatem. Prob. min. Creatura in sententia contrariorum determinat concursum Dei indifferentem, quem Deus offert creaturæ ad concurrentium cum illa, ad quod cumque voluerit; & tamen creatura, per talem determinationem, non tollit divinam libertatem: ergo quamvis Deus per concursum prævium determinaret creaturam ad actum, non tolleretur libertatem creaturæ.

Conf. & vrgetur: Ideo concursus prævius libertatem creaturæ destrueret, quia concursus prævius infert infallibiliter actum ponendum à creatura; sed non infertur inde, destruere libertatem: ergo idem, quod prius. Prob. min. Deus per suam actionem producit efficienter determinationem creaturæ, ut antecessenter diximus, & hæc actio Divina infallibiliter infert determinationem ipsam, quam causat, quia actio Divina infallibiliter in illo instanti, in quo est, & Deus vult, fortitur effectum; & tamen actio Divina non tollit, de

terminationem creaturæ liberam esse: ergo idem de concursu prævii dicendum; circa quam rationem plurima habemus loco antecedenter citato philosophis non tradenda, nec alia ad Philosophiam directè pertinentia, iniuria temporis omittamus.

§. II.

Argumentis contrariorum occurratur.

Argu. 1. ex Philos. 3. phis. text. 8. asserentem quod agens in quantum agens non mutatur: ergo non datur concursus prævius intrinsece receptus in causa secunda per modum qualitatis vel motus, ut ipsa ad agendum applicetur; alias per talem concursum mutaretur causa secunda, cuius oppositum Arist. affirmat.

Resp. tamen facile: Philos. tantum intendere agens formaliter per actionem transeuntem non mutari receptivè, quia actionem transeuntem non recipit; hæc namque in passio recipitur; non tamen intendit Arist. agens per actionem non mutari elicitive, siquidem agens intrinsece elicit, & emittit actionem, quod est elicitive, vel emissive mutari.

2. arg. dabilis est aliqua causa, quæ, ad operandum, non indiget prævio concursu: ergo nulla causa indiget concursu prædic

o; quia omnium eadem ratio est. Ant. prob. 1. Nam causa finalis creata est vera causa, & tamen non indiget prævio concursu Dei: ergo dabilis est causa, quæ tali concursu non eger.

2. Causa materialis non indiget prævio concursu: ergo dabilis est aliqua causa &c. Prob. ant. Materia prima habet sufficiem proportionem, ut in actu secundo per se ipsam causet, & recipiat formam: ergo non indiget prævio concursu.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. aliqui dicunt, causam finalem non indigere concursu prævio intrinsecè in illa recepto, eo quod causa finalis solum metaphoricè movet alliciendo voluntatem, & illam trahendo ad bonitatem suam eiusque causalitas solum consistit in appeti, & amari & ideò sufficienter salvatur subordinatio, per hoc, quod in actu secundo, finis creatus appetatur, & ametur propter Deum tanquam propter ultimum finem: sicut aperi, ut conclusio subordinetur præmissis, necessarium non est, quod aliquid intrinsecum recipiat ab illis, sed satis est, quod conclusio intelligatur propter præmissas, & in ordine ad illas. In causa verò efficiente sine concursu prævio non potest salvari perfecta subordinatio.

Hæc est plurimum Thomist. solutio, quam tamen satis percipere non possum, quia ideò cau-

sa efficiens indiget prævio concursu, quia indifferens est ad plures operationes, numero, vel specie diversas, & ita indiget à Deo determinari, ut operationem determinatam eliciat: sed etiam causa finalis creata indifferens est ad plures effectus, saltem numero distinctos, ut per se manifestum est: ergo indiget cōcursu prævio. Min. patet: nam causa finalis non semper causat eandem numero effectum, sed quandoque unum, quandoque alium, pro diversitate subiectorum, & differentia in movendo: ergo indifferens est ad plures effectus saltem numero distinctos. Unde tali solutione relicta.

Resp. 2. quod sicut in causa efficienti necessarius est concursus prævius, ut auferatur illius indifferentia, & salvetur perfecta subordinatio, ita etiam propter similem, vel eandem rationem, causa finalis indiget prævio concursu. Ita Illust. Noster Herrera.

Ad 2. prob. ant. princ. resp. 1. materiam concursu prævio indigere; non quidem concursu tribuente materię aliquam proportionem, sed solum applicante materiam, ut ipsa uniatur cum forma.

Dices 1. si Deus materiam applicaret ad formam, esset Deus causa materialis, quod tamen dicendum non est ergo non requiritur concursus prævius Dei applican-

cantis materiam.

2. Concurfus pravius intrinsecè recipitur in causa, quam applicat; sed in materia recipi non potest; ergò talis concurfus non requiritur in materia nec in illa poterit dari. Prob. min. Materia autè formam nihil recipere potest; ergò ille concurfus, in materia recipi, non valet.

Resp. ad 1. inst. quod sicut agens creatum, applicando materiam ad formam, non concurrat in genere causæ materialis, sed in genere causæ efficientis, ita de Deo præviè applicante dicendum.

Ad 2. resp. Concursum prævium recipi in causa, quam applicat, quando causa capax est, quod tamèn non habet materia, quæ antè formam nihil recipere potest, & idèò concurfus pravius non recipitur in illa, sed in composito ipso recipitur, quod sufficit ad materiam applicandam, sicut dispositiones, solum in composito recipiuntur; & tamèn materiam denominant dispositam ad formam, & relatio, quam materia dicit ad formam in composito, & non in materia recipitur; & tamèn materiam ipsam relatam denominat. Hæc omnia illust. Herrera in speciali tract. quem edidit de concursu prævio.

Venia tamèn huius Magistri facilius resp. & veriùs causam creatam applicantem materiam ad formam indigere concursu

prævio, non tamèn ipsam materiam; eo quod materia est prima causa in genere causæ materialis, quod est imperfectissimum genus causæ, & idèò concursum prævium non requirit, nam concurfus pravius solum est necessarius respectu illius, quod causa secunda est, non vero prima, qualis est materia, sicut quia homo respectu actionis peccaminosæ est prima causa, non indiget concursu prævio determinante ad actionem peccaminosam, vt talem.

Dices: materia ex se indifferens est ad recipiendam istam, vel alteram formam; sed causa indifferens, vt talis indiget concursu determinante: ergò materia prævio indiget concursu.

Resp. dist. mai. materia genericè, vel secundum se sumpta, conc. mai. considerata numericè, & quantitatè sigilata, neg. mai. Quia licèt materia secundum se, & ante omnem dispositionem sit indifferens ad plures formas; considerata tamen numericè, & vt disposita, vel quantitate sigilata, non habet indifferentiam, sed potius determinata est ad istam numero formam, & propterea prævio concursu nõ indiget. Addimus, ad tollendam indifferentiam illam communè, sufficere dispositiones, & concursum prævium minime necessarium esse.

3. arg. Causa secunda principalis non potest moveri à Deo; ergo

ergo concursu prævio non indiget. Prob. ant. si causa secunda principalis moveretur à Deo, esset causa instrumentalis, nam proprium est causæ instrumentalis ab alio moveri: ergo causa secunda principalis nequit à Deo moveri.

Resp. dist. ant. morione virtuosa, conc. antec. motione pure applicativa virtutis, neg. ant. & conf. Ab alio namque moveri motione virtuosa communicante virtutem, est proprium instrumenti, & ita causæ principali, in quantum tali, convenire non potest; moveri tamen ab alio pure applicante virtutem, qualiter causæ moventur per concursum prævium à Deo, bene potest causæ principali competere.

Sed urgebis ab alio moveri motione virtuosa communicante virtutem est proprium causæ instrumentalis, iuxta solutionem datam; sed in aliquorum Thomist. sent. concursus prævius est motio virtuosa: ergo si causa secunda per concursum prævium movetur, causa principalis non erit.

Resp. dist. min. motio virtuosa constitutiva potentiae elicientis, neg. min. virtuosa determinativa potentiae, conc. mi. & nega. conf. Thomistæ namque solum intendunt, concursum prævium esse motionem virtuosam in ratione determinantis, & requisitam ex parte voluntatis, ut

ipsa voluntas possit, se determinare; non tamen esse virtuosam constitutivam potentiae elicientis, eo quod voluntas per se ipsam habet sufficientem virtutem ad eliciendum amorem, vel odiū, & si motio requiratur, ut voluntas sit complete constituta, ad se determinandum ad actum.

2. resp. concursum prævium esse motionem virtuosam, in sententia illorum Thomist. non quidem comparative ad substantiā, & essentiam effectus, sed solum in ordine ad effectus existentiam, nam causa secunda respectu existentiae, quæ ultimo constituit re extra causas, non habet sufficientem virtutē, sed potius illam producit, mediāte virtute à Deo recepta per concursum prævium, qui applicat ad producendam essentiam, & virtutem præstat ad producendam existentiam, vnde creatura, ad producendam existentiam, non principaliter, sed instrumentaliter concurrit, in sententia prædictorum Thomist.

Dices: Concursus prævius communicat virtutem ad existentiam producendam, & propterea causa secunda, ad producendam existentiam concurrit instrumentaliter; sed producere effectum, est producere existentiam, siquidem essentia per existentiam constituitur extra causas: ergo concursus prævius communicat etiam virtutem, ad producendum effectum, consequenterque causa

sa secunda, ratione concursus prævij instrumentaliter solum, ad effectum creatum concurrere potest.

Resp. quod in sent. horum Thomist. producere effectum, nō est existentiam producere, sed potius est, essentiam ponere sub existentia, & existentiam vnire cum essentia. Sicut producere hominē non est producere materiam, vel formam, vel existentiam, sed omnia ista coniungere; quapropter quamvis creatura producat instrumentaliter essentiam, effectum tamen creatum principaliter producit, quia existentiam cum essentia principaliter vnit.

4. arg. causæ necessarię non indigent concursu prævio: ergo concursus præuius necessarius nō est. Prob. ant. Causæ necessarię sunt determinatæ ad suas operationes, sicut ignis ad comburendum, & sol ad illuminandum: ergo non indigent concursu prævio; nam concursus iste, ad tollendam indifferentiam requiritur.

Resp. neg. ant. Et ad prob. dist. ant. Ad operationes quantum ad speciem, concedo ant. quantum ad individuationem, nego ant. & conseq. Quia ignis non potest habere calefactiones specie distinctas, & sol illuminationes specie diversas, & ita ad speciem operationis non habent indifferentiam: sunt tamen causæ necessarię indifferentes ad plures ope-

rationes numero diversas, sicut ignis ad plures calefactiones. Et ita vt ad vnā potiusquam ad aliam determinentur, indigent prævio concursu.

Sed inst. Ad hanc determinationem non indigent aliquo intrinseco: ergo prævio concursu non indigent. Prob. ant. Ad talem determinationem sufficit, Deum velle, tales causas operari, quin aliquid intrinsecum superaddat: ergo non indigent aliquo intrinseco. Prob. ant. Voluntas creata movet ceteras potentias, absque aliquo intrinseco superaddito illis, vt habet communis Theolog. sent. ergo ad determinationem causæ secundæ necessarię sufficit etiam, Deum velle, causam necessariam operari, quin à liquid intrinsecum superaddat. Patet conf. quia perfectior, & efficacior est Divina voluntas, quam creata, & consequenter, si vt voluntas creata moveat reliquas potentias, satis est velle, & aliquo intrinseco non indiget, hoc idem erit dicendum de divina voluntate.

2. inst. Dabilis est causa creata determinata ad suam operationem, etiam quantum ad individuationem, & vnitatem numericam: ergo saltem in causa ista concursus præuius necessarius non est. Prob. ant. Supposito assensu præmissarum, manet intellectus determinatus ad hunc numero assensum conclusionis, quia

quia ex assensu præmissarum, necessitatur intellectus ad assensum conclusionis, & consequenter ex assensu determinato præmissarum, necessitabitur ad assensum determinatum, & hunc numero conclusionis: ergò dabilis est aliqua causa determinata ad suam operationem, etiam quantum ad individuationem, & unitatem numericam.

Resp. ad 1. inst. neg. conf. paritatis; ratioque discriminis est, quia omnes potentie radican- tur in eadem anima, in qua radica- tur ipsa voluntas, tanquam potentia suppositi, ad amandum bonum ipsius, & movendū alias potentias, ad boni consecutio- nem; & ideò ut moveat alias, non indiget aliquo intrinseco; causa verò secunda non radica- tur in eodem subiecto primæ cau- sę, & ita dispar est ratio. Præ- terquamquod sententia asserens, voluntatem movere cæteras po- tentias imprimendo aliquid in- trinsecum, valde probabilis est.

Ad 2. inst. resp. dist. ant. determinata, independenter à concursu prævio immediatè ap- plicante, conc. ant. mediatè, & connexivè applicante, neg. ant. & conf. Nulla namque causa creata ex se, & independenter à concursu prævio est determina- ta ad suam operationem, quan- tum ad individuationem, & uni- tatem numericam; nam licet

intellectus, ex assensu præmissa- rum, necessitetur, & determi- netur ad hunc numero assensum conclusionis, hoc tamen inde- pendentè à concursu prævio non habet, eo quod assensus præmissarum essentialitèr, vel saltim connaturalitèr, connec- titur cum assensu conclusionis; & ita per eundem concursum prævio, movet Deus immediatè intellectum ad assensum præ- missarum, & mediatè ad conclu- sionis assensum.

Dices: Lumen glorię ex natura sua determinatum est ad hanc numero visionem beatam eliciendam, & hanc determina- tionem habet lumen glorię inde- pendentè à prævio concursu, ex intrinsecis prædicatis: ergò sal- tim causa ista creata prævio con- cursu non indiget.

Resp. lumen glorię esse physi- cè determinatū ad hanc numero visionē eliciendā; habere tamen metaphysicam indifferentiam ad illā, quia visio non est de essentia luminis, sed realitèr ab illò dist. & ideò ut lumē perfectè determinet- ur, indiget concursu prævio.

2. alijs terminis dicitur: lu- men glorię esse perfectè deter- minatum ad hanc numero vi- sionem, habendam debito mo- do, id est, cum perfecta sub- ordinatione luminis ad ip- sum Deum, quæ perfecta sub- ordinatio non salvatur, nisi Deus in actu secundo moveat

lumen ipsum, ut etiam lumen influat determinatum à Deo, ipsique subordinatum tanquam vera causa secunda.

5. arg. pravius concursus destrueret libertatem creaturæ; ergò admittendus non est. Prob. ant. De ratione agentis liberi est, quod se determinet ad actum, quia operari liberè; est operari cum dominio sui actus; dominium verò est facultas utendi re sua, prout dominus ipse voluerit, id est, uti, vel non uti, elicere, vel non elicere actum, & consequenter de ratione agentis liberi est, se ad actum determinare; sed posito concursu praviò, non potest voluntas creata se determinare ad actum: ergò concursus ille destrueret libertatem. Prob. min. voluntas creata per concursum pravium determinatur à Deo. Ergò posito tali concursu, non potest se ipsam determinare, nam determinare se, & simul à Deo determinari, est determinare se, & non se determinare, sed determinari ab alio, quod implicationem involvit.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. se determinare per modum causæ secundæ, conc. mai. per modum causæ primæ, nego. maior. & distingo min. determinatione prima, vel primæ causæ, conc. min. determinatione secunda, subordinata determinationi divinæ, neg. min. & conf. De ratione namque agentis libe-

ri creati solum est, se determinare per modum causæ secundæ, id est, se determinare ex determinatione Divina, subordinante determinationem creatam; agens namque liberum, iuxta propriam conditionem, debet se determinare, primo quidem, & independentè ab alio, si agens liberum primum est, sicut Deus, qui à nullo dependet; liberum verò creatum debet se determinare determinatione secunda, quæ supponit antecederet divinam determinationem. Quam doctrinam de corrept. & gratia docet Aug. cap. 1. per verba: *Intellegant se filij Dei sunt spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant, & cum egerint, illi, à quo aguntur, gratias agant, aguntur enim, ut agant.* Quæ verba manifestè indicant, voluntatē creatā, ut se determinet, & agat, prius debere determinari, & agi à divina voluntate.

Sed inst. quod non potest causare formam determinatam, non potest se ipsum determinare; sed voluntas creata, posito concursu praviò, nō potest causare formam determinatam formalitèr, siquidem non potest causare ipsum concursum praviū, per quem formalitèr determinatur voluntas, nam concursus iste solum à Deo causatur: ergò posito concursu praviò, nō potest voluntas creata se ipsam determinare.

Resp. dist. min. formam primo

primo determinantem, conc. mi. determinantem secundo, neg. min. & conf. Duplex namque reperitur forma determinans formaliter: una quidem primo, quæ se tenet ex parte Dei, & hæc est concursus præuius, quem creatura non causat: alia est forma, quæ determinat formaliter, non tamen primo, sed secundo, & hæc est operatio ipsa voluntatis creatæ, qua voluntas ipsa constituitur in actu secundo determinata formaliter, & ut voluntas creata determinet se per modum causæ secundæ satis est, quod causet hanc determinationem secundam, videlicet, ipsius operationem, qua libertas exercetur.

Sed inst. posito concursu prævio non determinatur voluntas formaliter per propriam operationem: ergo nullam causat formam formaliter determinantem, consequenterque non se determinat creata voluntas. Prob. ant. Principium determinabile debet supponi indifferens ad formam determinantem; sed posito concursu prævio, non manet voluntas indifferens, quia iam manet determinata per concursum præuium Dei, & determinatio indifferens excludit: ergo posito concursu prævio non determinatur voluntas formaliter per propriam operationem.

Resp. neg. ant. ad prob. dist. mi. Indifferens indifferens suspensionis, conc. mi. Indifferens

libertatis, neg. mi. & conf. Quia posito concursu prævio, licet voluntas non maneat indifferens indifferens suspensionis, eo quod iam voluntas non manet suspensa, sed determinata à Deo; manet tamen voluntas indifferens indifferens libertatis, quatenus illa determinatio divina non tollit indifferens iudicij, sed potius relinquit iudicium intellectus creati indifferens in regulando, & in vitalis iudicij manet etiam voluntas libera, ut possit elicere, vel non elicere actum, in quo libertatis indifferens consistit.

Tandem poterat argui: quod voluntas creata, posito concursu prævio non potest non ponere actum, eo quod concursus præuius habet essentialem connexionem cum actu, & illam infallibiliter infert: ergo libera non manet.

Conf. poterat: si concursus præuius esset necessarius, non peccaret voluntas omittendo actum præceptum, eo quod quando omitteret, non haberet concursum præuium, & causa, quæ non habet omnia requisita ad actum, non peccat omittendo; sed hoc non est dicendum: ergo concursus præuius necessarius non est.

Resp. dist. ant. non ponere actum in sensu composito, conc. ant. in sensu diviso, neg. ant. & conf. Posito namque cōcursu prævio,

vio, non potest voluntas non ponere actum in sensu composito, idest, coniungere negationem actus cum ipso actu, & cum concursu, qui datur ad actum, & infallibiliter cum illo connectitur; potest tamen non ponere actum in sensu diviso, id est, potest non ponere actum, secundum se inspectum, vel ponere negationem actus divisam, & separatam à concursu prævio. Nam voluntas creata antecedenter ad concursum prævium poterat ponere actum, vel negationem actus pro sua libertate, quam potestatem non destruit concursus prævius, licet illam determinet ad vnum extremum libertatis: vnde posito concursu prævio, manet voluntas cum eadem potestate antecedenti ad actum, & ad omissionem actus. Instantia est in contrariorum sententia, quia magis opponitur amor cum odio, v. g. quam concursus ad amorem cum odio opponatur, nam concursus ad amorem solum ratione amoris, quem infert, habet oppositionem cum odio; & tamen in contrariorum sententia, amor liber non tollit potestatem ad odium: ergo concursus ad amorem non debet etiam tollere potestatem ad odium, & omissionem amoris.

Alijs terminis resp. alij: voluntatem posito concursu prævio posse non ponere actum, potentia antecedenti, licet non po-

tentia consequenti, quia concursus prævius solum habet determinare voluntatem creatam ad actum, & ita se tenet ex parte actus secundi, proptereaque non tollit, quidquid se tenet ex parte actus primi, & consequenter, non tollit potentiam antecedentem ad actum, quæ antecedenter erat in voluntate creata.

Alijs terminis poterat dici; voluntatem creatam posito concursu prævio non posse ponere negationem actus potentia simultaris; posse tamen ponere negationem, simultate potentia, id est, non posse ad utrumque simul habendum, simul tamen posse utrumque, sicut homo simul potest sedere, & ambulare; non tamen potest sedere, & ambulare simul, & simul potest tacere, & loqui; non tamen loqui cum tacere simul.

Ad conf. facile resp. quod ut voluntas creata peccet, omitendo actum præceptum, sufficit habere requisita ex parte actus primi; non tamen requiritur habere ea, quæ necessaria sunt ex parte actus secundi, inter quæ concursus prævius numeratur. Vnde concursu prævio deficiente peccavit voluntas omitendo, quia virtutem sufficentem, & potentiam habet ad actum.

Ex dictis in art. discursu colligitur: concursum prævium esse receptum intrinsecè in causa creata, quæ determinat ad agendum, quia illud, quo causa secunda red-

ditur

ditur intrinsecè determinata, & applicata ad agendum, debet esse intrinsecè receptum in illa, alias non mutaret illam intrinsecè, nec illam intrinsecè transferret de indifferenti ad esse determinatam; sed per concursum prævium redditur causa secunda intrinsecè determinata, & applicata ad agendum: ergò concursus iste recipitur intrinsecè in ipsa causa secunda.

Colligitur deindè: concursus prævium non recipi in creatura, per modū habitus, vel formæ permanentis, sed per modū qualitatis formalitèr transeuntis, quia concursus iste solū datur, ut causa secūda transeunter operetur, & applicetur ad actum, consequenterque solū durare debet pro tempore, vel instanti applicationis ad actus, ac proinde debet dari per modum qualitatis formalitèr transeuntis, quod quidem de pot. art. 7. docet Angel. Doct.

Et tandè inferitur concursus istum reductivè pertinere ad prædicamentum actionis, quia actio, applicatio, vel motio reducitur ad prædicamentum sui terminis; sed terminus cōcursus prævij est ipsa actio creaturæ, quæ pertinet ad prædicamentum actionis: ergò ad idem prædicamentū debet concursus prævius reductivè pertinere. Et hæc de art. isto, ubi art. præced. ad Philos. applicanda.

ARTICVLVS V.

Utrum idem numero effectus possit procedere à duplici causa totali?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur præma conclusio.

IN difficultate præsentis vnum supponimus, & inquirimus aliud; sup. quidem eundem numero effectum procedere posse à duplici causa totali subordinata, & ordinis diversi, sicut idem numero effectus procedit à creatura de facto, & à Deo; ab homine, & à Sole, quæ tamen causæ sunt inter se subordinatæ, & diversi ordinis, & illarum qualibet sub propria ratione producit effectum. Inquirimus tamen, an à duplici causa totali eiusdem ordinis, & non subordinata, possit idem effectus procedere?

2. Supp. est: de potentia ordinaria non posse eundem numero effectum à duplici causa totali, non subordinata, & eiusdè ordinis provenire, quia natura aborret superflua, & una causa totalis sufficit, ad effectum producendū, aliàs totalis non esset, siquidē nō posset totū effectū producere. Vndè alia causa totalis superflua est, ac proinde nō est admittenda de potentia ordinaria.

An verò de potentia absoluta possit idem numero effectus à duplici causa totali eiusdem ordinis provenire, in præsentì disputamus: affirmant omnes ferè Iesuitæ, Scotistæ plurimi, & inter Thomist. Domin. Caiet. 1. p. quæst. 22. art. 3. & ipsum sequitur Prado. Negant aliqui Thomistæ cum quibus sit.

§. II.

Prima conclusio.

Non potest idem numero effectus à duplici causa prædicta procedere, etiam de potentia absoluta.

Omissis auctor. plurimis Sanctis. Præcept. ratione efficaci concl. ista prob. quia eundem numero effectum procedere à duplici causa prædicta, contradictionem involvit: ergò non potest contingere etiam de potentia absoluta, nam quod implicat contradictionem, non potest à Deo fieri, etiam si Deus vratur sua absoluta potentia. Antec. prob. Si idem numero effectus procederet à duplici causa prædicta, quæcumque ex causis esset totalis, & non esset totalis, quæ sunt prædicata contradictoria: ergò eundem numero effectum procedere à duplici causa prædicta, contradictionem involvit. Ant. quantum ad 1. partē

constat ex eo, quod utramque causam fore totalem supponitur.

Quantum ad 2. partem prob. Causa totalis ea est, quæ totaliter producit effectum, ita ut nihil aliud relinquat producendum ab altera causa; sed in illo eventu quælibet causa relinqueret partem effectus, vel totum effectum producendum ab alia, siquidem utraque ad illum effectum concurreret: ergò quælibet ex illis esset, & non esset totalis. Min. cum conseq. tenet.

Mai. verò, quamvis nota reputari deberet, ad intelligentiam prob. Nam causa ideò dicitur totalis. quia totum producit effectum, ita ut nihil relinquat, ab altera producendum, quia si aliquid relinquit producendum, illud aliquid non erat productum ab ipsa, consequenterque ipsa non fuerat totalis, quando quidem, non totum effectum produxerat.

2. prob. mai. causa partialis ideò talis appellatur, quia relinquit partem effectus, vel totum effectum ab altera producendum: ergò causa totalis nihil relinquit ab alia causa producendum.

3. Corpus adæquatum cum loco taliter replet locum, quod non relinquat aliquid replendum ab alio corpore; & locus corpori adæquatus taliter circumscribit corpus, & continet ipsum, quod nihil relinquat continendum ab alio-

altero loco : ergò idem de causa totali.

4. Existencia totalis , & adæquata talitèr terminat, adæquatque naturam , vel essentiam terminatam , vt nihil illius relinquat terminandum ab alia existencia , & idem in pluribus alijs exemplis cernere licet: ergò causa totalis non relinquit partem effectus , vel totum effectum , ab altera producendum. Ex quo paritèr habemus effectum etiam in illo eventu fore totalem , vt supponitur , & nō fore totalem , quia non totus produceretur ab vna causa , sed reliqueretur etiam ab altera producendus. Vndè de ipso verificarentur eadem contradictoria.

Addimus : illam duplicem causam totalem non posse producere eundem numero effectum , per eandem actionem ; quia eadē actio non potest procedere à duplici causa eiusdem ordinis , sicut nec in vtraque causa , potest esse eadem numero virtus. Et rursus , operatio est vltima actualitas , & eadem vltima actualitas nequit duplicem causam realitèr distinctam actuare , nisi vtraque causa per modum agentis inadæquati comparatur ad actionem.

Non potest insupèr vtraque causa producere eundem numero effectum , duplici actione , quia actio est causalitas productiva effectus , & ita si esset duplex ac-

tio , quacumque ex illis esset causalitas totius effectus productiva , & non productiva totius effectus.

Præterquamquod , illa duplex actio reciperetur in effectum , ac proindè non esset solo numero distincta , quia duo accidentia , solo numero distincta , non possunt esse in eodem subiecto ; & tandè non posset illa duplex actio specificè distingui , eo quod actiones per terminos distinguuntur , & terminus , vel effectus est idem. Alia vero ex argumentorum solutione patefient , eandem veritatem efficacitèr suadentia.

§. III.

Argumenta diluuntur.

Contra conclus. istam poterat in primis argui : quod causa totalis non excludit aliam totalem , & adæquatam diversi ordinis : ergò non excludit etiam aliam totalem , & adæquatam eiusdem ordinis , sed vtraque simul potest ad eundem effectum concurrere. Antee. paret in homine procedente ab alio homine , tanquam à causa adæquata , & simul à Deo , & à Sole , quorum vterque causa adæquata est.

Resp. tamen facillè : contra. neg. cons. Quia inter causas adæquatas diversi ordinis quælibet producit effectum secundum diversam rationem , quorū vna sub altera continetur , & al-

teri subordinatur formaliter, v. g. Sol producit hominem, sub ratione corporis, & Deus, sub ratione entis, & homo, sub ratione hominis, qui tamen harum causarum simultaneus concursus non tollit, illas esse adequatas, & totales, quia quælibet sub propria ratione solum producit effectum, & ipsum relinquit producendum ab alia causa, non sub eadem ratione, sed sub ratione propria ad alteram pertinente; si tamen causæ totales eiusdem ordinis sunt, quælibet erit totalis, & non erit, eo quod relinquet effectum, sub eadem ratione producendum ab alia causa; nam causæ eiusdem ordinis sub eadem ratione concurrunt ad effectum, & si sub diversa ratione cōcurrent, ad diversum etiam ordinem pertinerent.

Argumentum etiam probat de lege ordinaria, & communi providentia, in qua idem effectus procedit à duplici causa totali subordinata, & ita à contrariis solvendum est, qui nolunt admittere, à duplici causa totali eiusdem ordinis, posse eundem numero effectum procedere de lege ordinaria.

2. poterat argui: quod causa totalis adequata intensivè, non excludit aliam, eodem modo adequatam: ergo utraque simul potest ad eundem effectum concurrere. Prob. ant. Causa adequata in eo genere, in

quo adequata est non excludit aliam causam adequatam: ergo causa adequata intensivè, & extensivè, non excludit aliam eodem modo adequatam. Prob. anteced. Causa adequata intensivè, non excludit aliam adequatam intensivè, sicut constat in substantia Verbi Divini, quæ terminat humanitatem, adequatè intensivè; & tamen non excludit aliam substantiam, etiā intensivè adequatam, videlicet substantiam Patris, per quam simul potest humanitas terminari: ergo causa adequata in eo genere, in quo adequata est non excludit alteram adequatam.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. ant. si genus sit adæquationis simpliciter, & omnibus modis talis, neg. ant. Si tale non sit, conc. ant. & neg. conf. Causa namque, solum intensivè adæquata, non est adæquata omnibus modis, & ita relinquit locum alteri causæ adæquatæ; & ita humanitas terminata per substantiam Verbi, adæquatè intensivè potest etiam terminari per alteram substantiam divinā. Causa verò adæquata intensivè, & extensivè, simpliciter, & omnibus modis adæquata est consequenterque non potest admittere aliam causam adæquatā, aliàs esset, & non esset omnibus modis simpliciter adæquata.

3. poterat argui: Idē locus potest

potest repleti à duplici corpore simul, casu, quo duo corpora penetrarentur, sicut contingere potest de potentia absoluta; sed tunc casus idem effectus procederet à duplici causa totali: ergo à duplici causa totali potest procedere idem numero effectus.

Sed hoc leve est, ut conclusionem nostram eneruet. Neg. enim suppos. quod tunc casus, illa duo corpora se haberent per modum duorum, sed solum se haberent per modum unius corporis. Quapropter idem numero effectus, & eadem numero repletio loci passiva non procederet nisi ab unica causa.

Sed inst. Corpora illa se haberent per modum duorum: ergo idem numero effectus procederet à duplici causa totali. Ant. prob. Illa duo corpora essent duo locata, & ubicata: ergo se haberent per modum duorum. Prob. ant. Illa duo corpora haberent duplex ubi predicamentale: ergo illa duo corpora se haberent per modum duorum.

Respondetur: distinguendo secundum anteced. duo ubicata materialiter, conced. antec. duo ubicata formaliter, neg. antec. & conseq. Licet enim illa corpora essent duo materialiter, essent tamen formaliter unum, quia se haberent formaliter per modum unius corporis locati, & similiter essent duo ubicata materialiter, & duplex ubi materialiter

diversum: formaliter tamen solum esset unicum locatum, & unicum ubi.

4. arg. Si duo Sacerdotes simul consecrarent, quilibet in suo altari, idem numero effectus procederet simul ab utroque, tanquam à causa totali, sed casus iste possibilis est, & sepe numero contingit: ergo possibile est eundem numero effectum procedere simul à duplici causa totali. Probat. mai. idem numero corpus Christi produceretur ab utroque: ergo producerent eundem numero effectum. Antec. prob. Corpus Christi est terminus conversionis, sed corpus Christi est idem in utraque hostia, & eadem adoratione adoratur: ergo idem numero corpus Christi produceretur ab utroque.

Resp. neg. mai. Ad prob. ne. ant. Ad prob. dist. mai. Idem corpus Christi in esse rei, neg. mai. Idem corpus Christi, prout ex pane, conc. mai. & dist. mi. Idem in esse rei, conc. min. Idem in esse termini conversionis, ne. mi. & conf. Licet enim corpus Christi in utraque hostia sit idem absolute, & in esse rei; in esse tamen termini conversionis est formaliter numero diversum, quia non est terminus conversionis, nisi prout sit ex pane, & eum ex diverso pane fiat in utraque hostia: inde fit, quod in utraque est formaliter numero diversum.

Sed urgetur: diversitas panis non obest, ut corpus Christi factum

ex pane non sit numero diversū: ergo corpus Christi, in utraque hostia, est idem formaliter in esse termini. Probant, si idem sacerdos duas hostias consecraret simul, esset diversitas panis; & tamen corpus Christi, in esse termini, esset formaliter idem: ergo diversitas panis non obest, ut corpus Christi in esse termini sit formalissimè idem.

Dices illam diversitatem panis esse materialem; non tamen esse formalem diversitatem.

Contra; si vnus sacerdos duas hostias consecraret, esset diversitas panis solum materialis; ergo si duo sacerdotes duas hostias consecrarent, esset diversitas materialis; non tamen esset formalis diversitas.

Resp. Neg. conf. & ratio discriminis est, quia in secundo casu, utraque hostia constitueret vnā materiam totalem, & vnū terminum à quo conversionis; vnde diversitas esset formalis: In primo vero casu, quaelibet hostia esset materia partialis, & terminus partialis à quo conversionis, & sic diversitas solum esset materialis.

5. arg. Idem numero obiectum representatum per vnā speciem impressam, representatur etiam per speciem expressam: ergo poterit effectus procedens ab vna causa adæquata, ab alia etiam procedere.

Sed neg. conf. quia species

impressa, & expressa, cum subordinatione quadam representant obiectum, impressa videlicet per modum actus primi, & expressa per modum actus secundi; in causis verò eiusdem ordinis non reperitur aliqua subordinatio, & ita diversa est ratio.

Dices: Inter duas species expressas, nulla datur subordinationis; & tamen potest idem obiectum representari per duplicem speciem expressam, vnā qualem existentem in intellectu Petri, & aliam existentem in intellectu Pauli, siquidem uterque potest idem obiectum cognoscere: ergo poterit idem effectus procedere à duplici causa totali eiusdem ordinis, quamvis inter utramque nulla sit subordinatio.

Resp. tamen: quod quando Petrus, & Paulus idem obiectum cognoscunt, tale obiectum est numero diversum, comparative ad utrumque, & per diversam numero speciem, & cognitionem attingitur; & ita secundum rationem numero diversam representatur per utramque speciem, in quo nulla implicatio invenitur. Cæterum idem effectus numero, de quo argumentum procedit, secundum eandem numero rationem, à duplici causa procederet, in quo implicatio supra dicta continetur.

6. arg. humanitas Christi Domini adæquatè terminatur per substantiam filij; & tamen po-

potest simul per subsistentiam Patris, & Spiritus Sancti, adæquatè terminari : ergo poterit etiam idem effectus procedere à duplici causa adæquata.

Resp. dist. mai. adæquate intensivè, & extensive, nego mai. adæquate intensivè, concedo mai. & min. & negatur conseq. Humanitas namque Christi Domini solum adæquate intensivè terminatur per subsistentiam filij, & ita potest adæquatè etiam terminari per subsistentiam Patris; sicut eadem relatio Patris, adæquatè etiam intensivè terminata in primo filio, eadem etiam terminatur ab secundo, quia nullus illorum adæquat relationem intensivè, & extensivè.

Dices, Potest eadem natura terminari adæquate intensivè per subsistentiam filij, quin per illam adæquatè intensivè, & extensivè terminetur: ergo poterit idem effectus procedere ab vna causa totali, & adæquata intensivè, quæ tamen extensivè non fit adæquata, & simul ab alia procedere.

Resp. neg. conf. Quia subsistentiæ divinæ omnes habent virtutem infinitam in terminando, & hæc virtus æqualis in omnibus est; vnde quod vna terminet, non tollit, quod possit altera terminare eandem naturam, eo quod in omnibus eadem potestas, & virtus ad terminandum invenitur; & ita nulla illarum terminat

adæquatè intensivè, & extensivè, sicut mortuo primo filio, perseverat relatio eadem Patris terminata ad secundum filium, quia in quocūque filio, est eadem formaliter ratio, & virtus, ad terminandum relationem Patris. In causis vero creatis eiusdem ordinis, non eadem numero virtus, sed virtus numero diversa reperitur, quæ quidem virtus est determinata ad individuationem effectus, & propterea continere non potest eundem numero effectū, quem continet alia, consequenterque, quæcumque causa cum proprio effectū est adæquata intensivè, & extensivè.

Hæc solutio est communis Thomist. 3. p. q. 3. Verum ad propositum faciliiori via argumēto respondemus, quod natura humana adæquatè intensivè, & extensivè terminatur per subsistentiam filij; potest tamen terminari per subsistentiam Patris, & Spiritus Sancti, quia ab omnibus subsistentiis prædictis terminatur humanitas secundum rationes formalissimè diversas. Vnde quælibet ex illis præstat effectum formalem diversum, quia effectus formalis est forma communicata, vel terminis communicatus, qui quidem effectus diversi sunt, sicut ipsæ subsistentiæ, quod patet ex eo quod si tres Personæ Divinæ terminarent eandem humanitatem, essent quidem vnus homo, sed personæ essent tres, & ad in-

vicem distincta: sicut etiam in Deo sunt tres personæ in unitate naturæ; quapropter nunquam verificatur humanitatem terminatam per unam substantiam divinam, posse secundum eandem rationem per alteram terminari.

7. arg. idem numero effectus procedere potest à duplici causa totali instrumentali: ergo etiam à duplici principali, quia utriusque eadem est ratio, & eadem prædicata contradictoria de utraque, vel de nulla verificantur. Ant. prob. Nam in die ordinationis, quando omnes Sacerdotes simul consecrant cum Episcopo, idem numero corpus Christi producit ab omnibus illis, & sub eisdem speciebus: ergo idem numero effectus producit à quocumque illorum, tanquam à causa instrumentali adæquata.

Resp. aliqui: eundem numero effectum posse procedere à duplici causa totali instrumentali, quando utraque subordinatur eadem causæ principali, sicut contingit in casu, in argumento relato; ex quo tamen non infertur, eundem numero effectum posse à duplici causa totali principali procedere.

Revera tamen disparitatem sufficientem non invenio inter utrumque casum, quia ratio equaliter militat in utroque; nam de quacumque causa instrumentali verificaretur,

quod esset totalis, siquidem totum produceret effectum, & simul non esset totalis, quia partem effectus, vel totum effectum relinqueret producendum ab altera causa instrumentali, quæ est ratio conclusionis, ad probandum eundem numero effectum non posse à duplici causa totali principali provenire, & ita tali solutione relicta.

Resp. aliter iuxta doctrinam D. Th. 3. p. q. 82. art. 2. quod omnes Sacerdos cum Episcopo consecrantes, concurrunt solum per modum unius causæ instrumentalis formaliter loquendo, eo quod omnes concurrunt per eandem virtutem causæ principalis, quæ licet materialiter in omnibus diversa sit, formaliter tamen eadem est, & omnes assumuntur, ad agendum, quatenus sunt unum in Christo, ut ibi ait D. Thom. & ideo omnes concurrunt per modum unius causæ formaliter.

2. alijs terminis resp. quod licet quilibet Sacerdos ratione characteris, sit causa sufficiens in actu primo, vel habeat sufficientem virtutem designativam, ut possit assumi à Deo, tanquam instrumentum adæquatum: Quilibet tamen in actu secundo sufficientem virtutem non habet; sed indiget divina virtute, de novo communicata à Deo, ut à causa principali, quam virtutem communicat Deus unicuique, ut at-

temperatam cum virtute alterius & propterea omnes concurrunt per modum vnius causę instrumentalis , & virtute attemperata , proveniente attemperatione , non ab ipsis , sed à Deo , omnibus conferente virtutem , non vt divisivè concurrant , & vnus sine alio , sed simul , & collectivè , sicut aequalitè contingit in homine qui lapidem se solo portare potest , & tamèn in actu secundo non vult , lapidem nisi cum alio , portare.

Vltimo arg. Si duo corpora luminosa vt duo appropinquentur æqualitè , vel in eadem distantia alicui corpori solum capaci illuminationis vt duo , producerent eundem numero effectum ; sed casus possibilis est : ergò possibile est , eundem numero effectum procedere à duplici causa totali. Ma. prob. P. producerent illa corpora eandem numero lucē : ergò eundem numero effectum. Probatur antec. non producerēt diversam numero lucem : ergò eandem. Prob. ant. si producerēt diversam numero lucem , producerent lucem vt quatuor ; siquidem vtrūque corpus potest producere lucem , vt duo , & habet sufficientem virtutem , ad illam producendam , consequentèrque vtramque simul produceret lucē vt quatuor ; sed hoc implicat , quia subiectum (vt supponitur) solum est capax lucis , vt duo. Et aliundè duo accidentia solo numero

distincta , non possunt esse in eodem subiecto : ergò illa duo corpora non producerent lucem numero diversam.

Resp. Quod illa duo corpora luminosa attemperarent concursum proprium , ad producendum solum lucem , vt duo. Vnde quamvis in actu primo quodcumque ex illis haberet sufficientem virtutem ad producendam lucem vt duo , in corpore , vel in subiecto capaci , de facto tamèn , proptèr incapacitatem subiecti , non produceret quodlibet ex illis lucem vt duo , nec ambo simul lucem , vt quatuor ; sed vtrumque produceret eandem numero lucē vt duo , per modum causę partialis. Sicut quando duo habentes sufficientem virtutem ad portantum lapidem , in actu secundo vniuntur , ad eundem lapidem portantum , attemperando concursum.

Sed inst. Illa duo corpora sunt causę naturales , ad lucem producendam ; sed causa naturalis non potest attemperare concursum , quia causa naturalis semper operatur in quantum potest , vel secundum vltimum suę virtutis , & potentie : ergò illa duo corpora non producerent eandem numero lucem vt duo , attemperando concursum.

Resp. dist. min. Attemperatione proveniente ab ipsa causa naturali , conc. min. ex incapacitate subiecti , neg. min. & conf.

Licet

Licet namque causa naturalis nō possit attemperare concursum, attemperatione proveniente ab ipsa causa, eo quod libera non est in agendo, sed operatur, in quantum potest; virtutem tamen attemperare potest, propter in capacitem subiecti, quod plus recipere non valet, vel totum, quod potest ipsa causa naturalis.

Dices: Si causa naturalis potest hoc modo attemperare virtutem, poterit etiam duplex forma concursum attemperare ad informandam eandem numero materiam. Nam si causa efficiens naturalis, potest modo dicto attemperare concursum, non est cur causa formalis non possit concursum attemperare; sed hoc dicendum non est, aliās duplex forma posset informare eandem numero materiam de potentia absoluta: ergo illa duo corpora nō possunt propter incapacitatem subiecti attemperare virtutem.

Resp. neg. mai. quia causa efficiens causat per influxum distinctum ab ipsa, & producit effectum realiter à causa diversum, & ita entitativè invariata potest attemperare concursum, vel propter præsentiam, & coniunctionem alterius causæ, vel propter in capacitem subiecti, ratione cuius causa naturalis non potest extendi ad totum effectum possibilem suæ virtuti; causa vero formalis causat, se ipsam communicando, & effectus illius est

ipsa forma, subiecto communicata; unde in potestate alterius est, illam applicare subiecto, semel tamen subiecto unita, sicut tota forma unitur, dat etiam totum effectum.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

Idem numero effectus à duplici causa totali, etiam divisivè, non potest procedere.

Inconclus. ista supponimus, eundem numero effectum procedentem à causa secunda, posse etiam à solo Deo produci: quia Deus continet eminenter virtutem, & actionem creaturæ, tam secundum speciem, quam secundum individuationem, & ideo producere potest, se solo, effectum, quem creatura producit.

Ab hac doctrina excipiendi tamen sunt actus vitales creati, qui à solo Deo produci non possunt: eo quod essentialiter à creatura dependent, & ipsa per tales actus se moveret, & se movere non posset, si solus Dens produceret illos actus. De alijs vero effectibus procedit conclusio nostra, & simul de duplici causa creata divisivè sumpta; an videlicet, idē numero effectus, qui producitur ad vna causa, illa deficiente, vel seclusa possit ab alia produci, in quo

quo sensu est negativa conclusio.

Sententia hæc expressa est D. Tho. quodlib. 5. art. 8. asserētis : *Impossibile esse eundem filium nasci , sive sit alius Pater , sive alia mater , sicut etiam non est idem numero sigillum , sive sit alia cera , sive aliud corpus sigilli , ex cuius impressione cera sigillatur.* Sentit ergo D. Tho. eundem numero effectum non posse à duplici causa etiam divisivè procedere.

Ratione verò prob. conclusio nostra : nam causa numericè ab alia distincta , non potest continere eundem numero effectum , quem continet alia : ergo nec simul , nec divisivè potest producere eundem numero effectum. Prob. ant. Causa numericè ab alia distincta habet virtutem numericè distinctā à virtute alterius causæ ; ergo non potest continere eundem numero effectum. Pater conf. quia virtus numero distincta est contentiva effectus , etiam numero diversi ab effectū , quem continet alia virtus. Consequentèrque , si virtus est numero distincta , etiam effectus erit numero diversus. Ant. pater. Quia virtus numericè distinguitur secundum unitatem numericam causæ , ac proindè causa numero diversa habet etiam virtutem numero distinctam.

Conf. Quia idem numero effectus solum potest produci per eandem numero actionem , vel

per alteram superiorem , in qualis actio eminentèr continetur ; sed eadem numero actio non potest procedere à duplici causa creata divisivè , ut per se manifestum est , & quia eadem numero actio non potest in actu secundo actuare duplicem causam numero distinctam ; aliundè actio unius creaturæ non potest actionem alterius eminentèr continere : ergo idem numero effectus non potest à duplici causa , etiam divisivè procedere.

§. V.

Argumentis occurritur.

Arg. 1. Quia idem numero corpus Christi producitur hodie ab vno Sacerdote , & die crastina producitur ab alio : ergo idem numero effectus potest procedere à duplici causa instrumentali divisivè , & consequentèr poterit à duplici principali , quia unusque eadem ratio est.

Conf. Idem numero cadaver productum ab vno homine per iugulationem v. g. potest ab alio homine per suffocationem produci , sicut etiam vnus homo potest idem animal iugulare , & alter homo potest idè animal suffocare : ergo idè numero effectus potest à duplici causa produci.

Conf. 2. idem numero calor productus ab vno igne sæpè numero conservatur ab alio : ergo

potest etiam ab alio produci: quia conservatio est continuata productio.

Resp. ad arg. neg. ant. quia Sacerdos non producit corpus Christi absolute, sed tantum propter ex pane, & cum panis, quem Sacerdos consecrat hodie diversus sit à pane quem, Sacerdos die crastina consecravit. Inde fit, corpus Christi in ratione effectus, esse numero diversum. Est etiam sententia probabilis, quod ex vi consecrationis producit modus quidam Sacramentalis ratione cuius corpus Christi hodie, & die crastina consecratum numero diversum erit.

Ad 1. conf. resp. quod qui iugulat, vel suffocat animal, non est causa per se eadaveris, sed solum per accidens, quatenus removeret dispositiones præcedentes, quæ prohibebant ingressum formæ eadaveris; causæ verò per se solum est Cælum, vel elementum, quod tunc prædominatur, in presenti autem solum loquimur de causa per se, quia de causa per accidens nulla difficultas est.

2. Resp. quod sicut duo occidentes numero distincti, diverso modo numericè disponunt materiam, ipsamque sigillant, & dispositiones numero distinctas producant, ita etiam calaver ex occisione diversa per iugulationem, vel suffocationem productum, numero diversum est.

Ad 2. conf. resp. effectum, solum conservari per se à causa producente, & ita calorem ab uno igne productum, non posse per se ab altero conservari; sed tantum per accidens conservatur ab alio removente frigiditatem, & alia impedimenta, ut conservetur calor. Ex quo non sequitur, illum calorem posse ab alio igne produci: quia sola causa, quæ per se conservat, potest producere effectum. Et hæc omnia à pluribus adversariorum solvenda sunt, eo quod probant de facto, & sic bene probare non posse plures contrarij fatentur.

2. arg. Petrus v. g. potest producere quemcumque hominem: ergo potest producere eundem numero hominem, quem continet Paulus, consequenterque potest ad eundem numero effectum. Prob. ant. homo, secundum suam speciem, potest producere quemcumque hominem, quia virtus speciei, sicut & ipsa species ad omnem hominem extenditur; sed species hominis reperitur in Petro: ergo Petrus potest quemcumque hominem producere.

Conf. individuatio est prædicatum intrinsecum cuicumque effectui creato; sed prædicatum intrinsecum non potest provenire, vel regulari per causam efficientem, quæ extrinseca est, ergo unitas numerica effectus non sumitur à causa efficiente, proinde-

que

que poterit effectus idem à duplici causa efficiendi procedere.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mi. Contracta, & limitata per individualement differentiam, conc. mi. non limitata, neg. mi. & conf. Licet namque species hominis reperiatur in Petro, & in quolibet individuo, quantum ad conceptum specificum, reperitur tamen limitata, & coarctata per individualement differentiam, & ita continere non potest nisi effectus individualiter determinatos, & numero distinctos ab alijs effectibus, quos alia causa numero distinctos præcontinet. Unde Petrus nullo modo potest quemlibet producere hominem.

Dices: illa virtus ita determinata, & singularizata, potest producere plures homines successivè: ergo etiam quemcumque hominem producere potest. Sed neg. conf. quia illa virtus licet entitative, & formaliter eadem sit, & una; virtualiter tamen, & in potentia est multiplex. Sicut in pluribus alijs rebus contingit, & maximè in semine arboris, quod actualiter unicum est, & virtualiter est multiplex, à quo plures rami producuntur, pluraque poma generantur; quia tamen illa virtus numericè distincta est à virtute alterius cause, propterea non potest præcontinere effectum, quem alia causa numero distincta præcontinet;

Mag. Froylan

eo quod sicut unumquodque constituitur per actum, non præcisivè sumptum, & in univèrsali, sed per ipsū, ut determinatum, determinatione se habente ut conditione, ita unumquodque agit, & producit effectum, in quantum est in actu, non præcisivè, sed in actu determinato per differentiam individualement propriam agentis.

Ad conf. verò resp. dist. min. à causa extrinseca effectui, tam in se, quam in causa, conc. mi. extrinseca effectui in se ipso tantum, neg. min. & conf. Licet namque causa efficiens extrinseca sit respectu effectus in se ipso, intrinseca tamen est respectu effectus prout in causa, imò eadem est cum effectui prout sic, nam effectus, prout in causa, nihil aliud est, quam ipsa causa, ut effectus contentiva, itaque effectus prout in causa accipit unitatem numericam ab illa numero causa, consequenterque in alia diversa numero contineri non potest.

3. arg. Idem numero habitus productus per primam demonstrationem continetur in virtute secundæ demonstrationis: ergo idem numero, qui producitur per primam potest per secundam produci, ac proinde idem numero effectus potest à duplici causa divisivè procedere.

Resp. habitum productum per primam demonstratio-

V

nem

nem esse numero diversū ab habitu contento in secunda demonstratione, sicut etiam utraque demonstratio numero diversa est.

Sed contra: si secunda demonstratio contineret habitum numero diversum, illum de facto produceret; sed hoc est falsū, aliās Logica non esset simplex qualitas: ergo secunda demonstratio continet eundem numero habitum, & non numero diversum. Prob. mai. si secunda demonstratio contineret habitum numero diversum, non esset de facto impedita ad illum habitum producendum, siquidem habitus producendus à secunda, non est idem numero, qui productus est per primam demonstrationē: ergo secunda demonstratio illum habitum de facto produceret.

2. inst. si contineret habitum numero diversum, illius virtus esset frustranea, eo quod non esset reducibilis ad actum, nè destrueret Logicæ simplicitatem; virtus autem, quæ non reducitur ad actum frustra est: ergo secunda demonstratio non continet diversum numero habitum.

Ad arg. hoc solutionem specialem habemus in proœmiis Logicæ, quam dabimus, Deo auxiliante. Modo autem cum communi respondemus, quod licet ille habitus contentus in secunda demonstratione sit numero diversus ab habitu pro-

ducta per primam, est tamen eiusdem speciei, & idē secunda demonstratio impedita est ad illum habitum producendum, eo quod duo accidentia (olo numero distincta, non possunt esse in eodem numero subiecto.

Ad 2. inst. respondetur: virtutem illam nō esse frustraneam, quia quamvis non possit producere proprium habitum in sensu composito habitus producti per primam, potest tamen illū producere in sensu diviso; eo quod potest secundam demonstrationem accipere loco primæ, & ab illa sumere exordium. In quo eventu secunda demonstratio habitum proprium produceret. Aliquale exemplum est in virtute omnipotentiae divine, quæ continet omnia possibilia, & frustranea non est, quamvis non possit omnia collectivè producere, vel in sensu composito, quia omnia potest producere divisivè, nullū quippè est possibile, quod omnipotentia divina, seorsū, & divisivè producere non possit.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in artic. discursu collig. 1. eundem numero effectum non posse procedere à dupliци causa totali finali, nec à duplici materiali propter eandē rationes, quia videlicet quæ-

cum-

cumque ex illis esset, & non esset totalis.

2. ex dictis inf. non posse eundem numero effectum procedere à duplici causa formali, nec materiam posse simul informari duplici forma substantiali, propter eandem rationem.

Et rursus: quia quæcumque forma substantialis est essentialiter actus primus, & consequenter essentialiter excludit aliam formam substantialem ab eadē materia, nam duo actus primi, non possunt esse simul, sicut nec simul possunt esse duo ultimi actus.

Dices: duo prima principia possunt simul esse, quia materia, & forma sunt principia materialia, & consequenter sunt prima principia; & tamen simul inveniuntur in eodem composito: ergo etiam duo primi actus possunt esse simul.

Resp. Materiam, & formā esse duo prima principia in diverso genere, materiam videlicet in genere puræ potentiae, & principij passivi, & formā in genere actus, & principij activi, & ita posse simul esse; secus verò duas formas substantiales, quarū quælibet est in genere primi actus.

Deindè etiam prob. absūptum principale: quia forma substantialis dat esse simpliciter; sed nequit duplex forma simul dare esse simpliciter: ergo idem, quod prius. Prob. min. Nam forma

Mag. Froylan.

secunda, quando advenit supponit materiam constitutam in actu per primam formam, & consequenter, supponit esse simpliciter in materia, sicut etiam accidentia supponunt esse simpliciter, quia formam substantialem in materia supponunt.

Addimus: quod si duplex forma esset in eadem materia v. g. forma equi, & hominis forma, individuum resultans esset in duplici specie hominis, & equi, ac proinde cum ex duplici specie nō possit resultare species determinata, illud individuum non esset in determinata specie; consequenterque, non esset sub aliquo genere, nam quidquid est sub aliquo genere, debet esse in determinata aliqua specie.

Dices: quod idem individuum potest esse in duplici specie substantiali, quia Christus Dominus est vnicum individuum, & est in duplici specie, divina videlicet, & humana, eo quod est Deus, & homo: ergo ratio facta nulla est.

Resp. tamen: Christum Dominum esse vnicum individuum unitate personæ: nam persona vna tantum est, non esse tamen vnum individuum unitate naturæ, siquidem habet duplicem naturam, numericè diversam, & ita mirum non est, duplicem habere speciem. Nos autem loquimur de individuo vno unitate naturæ, de quo etiam adversarij

loquuntur, quod quidem esse in duplici specie, implicationem involvit.

Contra doctrinam tamen principalis assumpti poterat argui: quod nulla forma est actus adequatus respectu materiæ, siquidem materia appetit omnes formas: ergo potest duplex forma esse in eadem materia: nam idem subiectum habere duplicem actum inadequatum nullam implicationem involvit.

Resp. Nullam formam esse terminum adequatum respectu appetitus, & ita materia dum est sub vna forma, appetit alias; quamcumque tamen formam esse terminum adequatum ad esse: quia si semel materia habet speciem, & esse per vnam formam, non potest simul recipere aliam, propter rationes allatas.

Deinde arg. Vna quantitas non excludit essentialiter aliam quantitatem ab eodem loco, siquidem duo corpora de potentia absoluta possunt penetrari, & in eodem loco existere: ergo nec vna forma substantialis aliam essentialiter excludit.

Conf. vnum contrarium, in gradu intenso, non excludit essentialiter aliud: nam contraria in gradibus intensis de potentia absoluta, possunt esse simul, in probabili sententia, quæ etiã est aliquorũ Thomist. ergo idẽ de duplici forma substantiali dicendum.

Resp. ad arg. expulsionem alterius quantitatis non esse effectum primum, sed secundarium, & ita posse separari a quantitate, & vnam quantitatem cum altera penetrari; eo quod effectus secundarius de potentia absoluta potest separari forma; expulsionem verò alterius formæ esse primum effectum formæ substantialis, & ita ab illa separari non posse.

Dices: effectus primarius formæ substantialis, & constitutivus illius est aliquid positivum, nam vt dicitur in prædicamento substantiæ, nulla substantia potest constitui per aliquid negativum; sed expulsio alterius formæ est aliquid negativum, siquidem est negatio alterius formæ: ergo primarius effectus non est.

Resp. dist. mai. positivum, quantum ad expressionem primam, conc. mai. quantum ad secundam, neg. mai. & sub eadem distinctione, conc. min. neg. consequ. Nam sæpe in effectum primario formæ ingreditur negatio alterius, sicut in effectum primario unitatis ingreditur carentia divisionis, & in effectum primario rationalitatis ingreditur irrationalitatis negatio, nec enim implicat effectum primum substantiæ quantum ad secundam expressionem esse negativum, sicut esse per se constitutivum substantiæ, quantum ad hanc primam expressionem, expri-

exprimit aliquid positivum, & in expressione secunda eiusdem importatur aliquid negativum, ipsa videlicet negatio essendi in alio, quæ substantiæ, specificè sumptæ essentialis est.

Ad conf. verò arg. principalis, neg. conf. Quia expulsiō alterius contrarij v. g. frigoris, non est effectus primarius caloris, nec aliquid essentialiter cum illo connexum, eo quod calor in summo intelligitur in sua essentia adequatè constitutus, sine negatione frigiditatis, nec ullus Philosophorum definiit calorem in summo per negationem frigoris. Oppositum autem in forma substantiali contingit. Addimus oppositā sententiā esse expressā D. Th. 2. cont. c. 23. asserentis, quod sententia admissa in præfati, involvit prædicta contradictoria.

Dices: Contraria in gradibus intensis, sunt dispositiones ultimæ ad formas substantiales oppositas; sed ultima dispositio non potest esse absque forma: ergò semel admissio, contraria in gradibus intensis, posse simul esse, hoc idem debemus de duplici forma substantiali concedere.

Resp. 1. Ultimam dispositionem ad formam esse connaturaliter cum forma connexam, non tamen essentialiter, & ita posita ultima dispositione, posse de potentia absoluta non poni formā.

Mag. Froylan.

2. resp. quod si duo contraria in gradibus intensis, simul essent, non ponerentur in ratione dispositionis ultimæ ad formam, sed solum in ratione qualitatis, in quo sensu possunt poni sine forma.

Dices: in calore intenso in summo, identificantur realiter ratio ultimæ dispositionis, & ratio ipsa qualitatis: ergò non possunt contraria in gradibus intensis poni in ratione qualitatis, quin ponantur etiam, tanquam ultimæ dispositiones.

Resp. dist. conf. in esse rei, conc. conf. formaliter, neg. conf. Ex duobus namque prædicatis identificatis realiter, non potest vnum poni, quin etiam entitativè, & in esse rei, alterum etiam ponatur; potest tamen formaliter vnum sine altero poni, eo quod subiectum potest esse capax vnius, & non habere capacitatem ad alterum; sicut anima rationalis; ut sensitiva est in carne formaliter, & ut vegetativa in capillis, non tamen ut rationalis. Et substantia relativa Verbi Divini communicatur humanitati formaliter, ut substantia, non tamen ut relatio est, siquidem non reddit relatam humanitatem.

V,

AR.

ARTICVLVS VI.

§. II.

Virum causa physica instrumentalis habeat actionem præuiam, & simul indigeat motione principalis agentis?

§. I.

Sensus difficultatis appritur, & statuitur prima conclusio.

IN præsentī difficultate sermo non est de instrumento morali, quod physicè non influit in effectum. sed ad præsentiam illius Deus effectum producit, sicut Sacramenta legis antiquæ, ad quorum præsentiam Deus producebat gratiam. Nec etiam difficultas ista procedit de virtute instrumentaria, de qua supra diximus non indigere virtute superaddita de novo. Quapropter solum loquimur in præsentī de instrumentis physicis, & rigurosis, quorum alia sunt naturalia, quæ deserviunt ad effectus naturales, sicut vaculus ad ambulandū, &c. Alia supernaturalia ad supernaturales effectus, sicut Sacramenta ad gratiam. Alia artificialia, ad effectus artificiales, vt cultelus, & setra, & calamus. De quibus inquirimus, an indigeant motione principalis agentis, vt ad effectus instrumentales concurrant? Pro quo sit.

* * *

Prima, & affirmativa conclusio.

Sententia ista expressa est D. Thom. 3. p. q. 65. art. 2. vbi asserit: Quod instrumentum non operatur, nisi in quantum motum à principali agente, quod per se operatur, & idè virtus principalis agentis habet permanens, & completum esse in natura; virtus autem instrumentalis habet esse transiens, ex vno in aliud, & incompletum, sicut & motus est actus imperfectus, ab agente in patiens. Sentit ergo D. Thom. instrumentum physicum indigere virtute, & motione principalis agentis, vt concurrat ad instrumentalem effectum.

Ratione verò prob. concl. nostra: quia instrumentum physicum ex se non habet sufficientem virtutem, vt concurrat ad effectum principalis agentis: ergo indiget virtute, & motione proveniente ab agente principali, quia si ex se virtutem non habet, ab agente principali debet illam habere. Ant. prob. Si instrumentum à se ipso haberet sufficientem virtutem, ad effectum producendum, esset causa principalis; nam quod virtute propria concurrat ad effectum, est causa principalis effectus, & si instrumentum haberet à se ipso virtutem, propria virtute concurreret ad effectum; sed hoc dicen-

dicendum non est: ergo instrumentum physicum non habet à se ipso sufficientem virtutem, ut concurrat ad effectum producendum.

Resp. quod ut instrumentum concurrat ad effectum principalis agentis, sufficit assistentia extrinseca causæ principalis, & virtus superaddita necessaria non est.

Sed contra: quia ratione assistentiæ extrinsecæ, non redditur instrumentum intrinsecè potens, ad effectum producendum: ergo ad illum producendum, necessariò indiget superaddita virtute. Ant. prob. Per extrinsecam assistentiam non mutatur instrumentum intrinsecè: ergo non redditur intrinsecè potens: quia non potest instrumentum reddi intrinsecè potens, nisi mutetur intrinsecè. Ant. prob. non potest instrumentum intrinsecè mutari per illud, quod extrinsecum est: ergo non potest intrinsecè mutari per extrinsecam assistentiam: hæc enim extrinseca, & non intrinseca est.

§. III.

Solvuntur argumenta contra conclusionem istam.

ARguitur 1. Aliqua instrumenta perfectiora sunt, vel saltem æquè perfecta cum effectu, quem producant, sicut malleus perfectior est clavo; &

alia huiusmodi: ergo saltem hæc instrumenta habebunt à se ipsis virtutem, ad effectum producendum, & non indigebunt superaddita virtute.

Resp. aliqua instrumenta in esse entis esse perfectiora, quàm effectus, quem producant, sicut calamus perfectior est littera, & malleus perfectior est clavo; formalitèr tamen, & in ratione causæ imperfectiora sunt, quia effectus sunt extra sphaeram instrumenti, sicut effectus artificialis extra sphaeram ferræ, & ita instrumenta non habent virtutem à se ad effectum producendum; in ferrâ namque v. g. solum reperitur virtus naturalis, extra cuius sphaeram est effectus artificialis, & ideo ut effectum artificialem producat, virtus nova superaddenda est.

2. arg. Phantasma est causa instrumentalis ad speciem intelligibilem producendam, & Sacramenta ad producendam gratiam, & tamen nullam accipiunt virtutem à causa principali: ergo instrumentum non indiget superaddita virtute. Min. prob. Quia talis virtus non potest esse corporea, eo quod improporcionata est cum effectu spirituali, quem talia instrumenta producant. Rursus: non potest esse spiritualis virtus illa, nam virtus spiritualis non potest recipi in subiecto corporeo, qualia sunt instrumenta prædicta: ergo instru-

menta enumerata nullā accipiūt virtutem ab agente principali.

Resp. illam virtutem esse spirituales transeunter receptam in relatis instrumentis; quā licet virtus spiritualis non possit recipi permanentemente in subiecto corporeo, bene tamen transeunter, sicut 3. p. q. 63. art. 5. ad 1. docet Ang. Doct.

Sed inst. 1. virtus corporea, nec transeunter recipi potest in subiecto spirituali: ergo nec virtus spiritualis poterit transeunter recipi in subiecto corporeo, quā ita improporcionata est virtus spiritualis cum subiecto corporeo, sicut virtus corporea cum subiecto spirituali.

2. Virtus debet proportionari cum subiecto in quo recipitur, nam vnumquodque recipitur ad modum recipientis; sed virtus spiritualis proportionata non est cum subiecto corporeo: ergo non potest recipi in illo, etiam per modum transeuntis.

Resp. ad 1. inst. neg. conf. & ratio discriminis est, quā virtus est perfectio subiecti, & cum virtus corporea non possit perficere subiectum spirituale, inde fit, quod non possit recipi in illo, etiam per modum transeuntis; virtus verò spiritualis perficere potest subiectum corporeum, eo quod immaterialiter est in subiecto praedicto, & ita potest in illo recipi saltem per modum transeuntis.

Ad 2. resp. dist. mai. proportionari in esse virtutis, conc. mai. in esse entis, neg. mai. & sub eadem dist. mi. neg. conf. Licet namque virtus debeat proportionari cum subiecto, in ratione virtutis, nō tamē in esse entis. Et ratio est, quā vitus, vel accidens transiens, & incompletum, est via, & tendentia à termino à quo ad terminum ad quem, & ideò non debet proportionari cum subiecto in esse entis, sed cū termino ad quē tendit. Consequenterque si talis terminus spiritualis est, vt cōtingit in casu argumenti, etiam virtus spiritualis erit. Si tamen virtus fuerit cōpleta solum est perfectio subiecti, & ita cū illo proportionāda est, considerata etiā entitative,

Dices: quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur: ergo quaecumque virtus in subiecto recepta debet proportionari cum illo.

Resp. quod recipitur permanentemente, recipi iuxta modum recipientis, quantum ad immaterialitatem, & esse; non tamen quod recipitur transeunter: quod enim sic recipitur in subiecto potest esse supra modum recipientis. Sicut virtus supernaturalis, quae recipitur in creatura rationali, superat modum illius.

3. arg. Si instrumentum ageret per virtutem à causa principali derivatam, esset causa principalis, sed hoc dicendum

dum non est : ergò idem quod prius. Præb. mai. virtus causæ principalis est æqualis perfectionis cum effectu : ergò si instrumentum ageret virtute causæ principalis, esset causa principalis.

Resp. virtutem causæ principalis, prout in causa principali, esse æqualis perfectionis cum effectu ; non tamèn prout in ipso instrumento receptam, in illo namque recipitur per modum formæ in completæ vialis, & transeuntis.

Sed contra si virtus hæc, prout in instrumento recepta, non est æqualis perfectionis cum effectu, non poterit instrumentum per hanc virtutem reddi proportionatum ad effectum attingendum, quia instrumentum cum effectu proportionari nõ potest, nisi per virtutem proportionatam, & æqualis perfectionis cum effectu : ergò virtus prædicta etiam prout in instrumento recepta est æqualis perfectionis cum effectu.

Resp. dist. ant. proportionæ æqualitatis, vel æquiparantiæ, conc. ant. proportionæ sufficientiæ, & continentia vialis, neg. ant. & conf. Per virtutem namque à causa principali receptam, non redditur instrumentum proportionatum proportionæ æqualitatis : eo quod virtus illa non est æqualis perfectionis cum effectu ; redditur tamèn per virtutem illam proportionatum, pro-

portionem sufficientiæ, & continentia vialis, quia per virtutem derivatam à causa principali, continet vialitèr instrumentum effectum illum, quem secundum se continere non poterat, ad quam continentiam imperfectam, & vialem sufficit virtus, modo imperfecto, & vialitèr in instrumento recepta.

§. IV.

Secunda conclusio.

Instrumentum physicum debet habere aliquam actionem propriam.

Sensus, & intelligentia huius conclusionis facilis est, quod videlicet instrumentum physicum debet habere propria virtute actionem aliquam, media qua reddatur capax, ut assumatur ab agente principali, & qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis, ratione cuius habet instrumentum maiorem proportionem cum effectu determinato, v. g. in ferra reperitur virtus ad scissionem, & ad scissionem ut artificiosam secundum correspondet virtuti provenienti à causa principali : primum verò correspondet ferræ propria virtute, secundum quam scindere potest, propter durum, & accutum, & propterea assummitur ferra, potius quam aliud instrumentum, ad scissionem artificiosam, & in hoc sensu.

En

Explicata conclusio est expressa D. Thom. 1. p. q. 45. art. 5. ubi ex eo probat non posse dari instrumentum respectu creationis, quia omne instrumentum debet habere aliquam actionem præviā, qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis; quod tamen in creatione contingere nequit, eo quod creatio est productio entis ex nihilo, consequenterque non est productio ex aliquo præsupposito subiecto, quod possit disponi per actionem instrumenti. Sentit ergo D. Th. omne instrumentum habere præviā actionem.

Ratio autem id ipsum convincit, quia si instrumentum non haberet præviā actionem, ratione cuius dispositivè operaretur ad effectum principalis agentis, nihil speciale haberet instrumentum in ordine ad unum effectum, quod non haberet etiam in ordine ad alterum, & consequenter non esset unum instrumentum magis assumptibile in ordine ad effectum determinatum, sed quodcumque instrumentum esset æqualiter assumptibile; siquidem quodcumque instrumentum æqualem proportionem haberet cum effectu; sed hoc est falsum. Nam ad scissionem artificiosam, magis assumptibilis est serra, quam butyrum, & ad scribendum magis assumptibilis est calamus, quā virga ferrea, vel aliud huiusmodi; ergo omne instrumentum ha-

bere debet actionem præviā, qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis.

Dices: instrumenta supernaturalia non habere actionem præviā; ergo conclusio univèrsaliter vera non est. Prob. ant. Quia unum instrumentum supernaturale non est magis assumptibile, quam aliud in ordine ad determinatum effectum, quia ad gratiam producendam, æqualiter potest Deus assumere aquam baptismalem, vel petram, vel huiusmodi aliud; ergo instrumenta supernaturalia actionem præviā non habent.

Facile tamen resp. instrumenta supernaturalia non habere actionem præviā determinatam adhuc effectum potius, quam ad alterum producendum; habere tamen actionem præviā indifferenter ad hunc vel alium effectum, prout ipsi Deo placuerit; quæ quidem actio præviā est proportio entis ad ens, nam quod non habet esse, instrumentum esse non poterit; si autem est ens, iam recipere potest divinam virtutem, ad quodcumque Deus voluerit.

Dices: quod instrumentum corporeum non potest habere actionem aliquam præviā, qua dispositivè operetur ad gratiam in anima producendam; ergo in ordine ad supernaturalem effectum non est assumptibile quocumque instrumentum, sed potius deter-

determinatum instrumentum requiritur, quod ultra proportionem entis ad ens, habeat aliam specialem proportionem. Prob. ant. Operari dispositivè ad effectum principalis agentis, est producere aliquid, quod ad talem effectum disponat sed instrumentum corporeum non potest in anima producere aliquid, quod disponatur ad gratiam: ergò non potest habere actionem aliquam prævia, qua dispositivè operetur ad effectum principalis agentis.

Resp. dist. ant. dispositivè ex parte rei operatæ, concl. ant. ex parte modi operandi, neg. ant. & ad prob. dist. mai. dispositivè ex parte rei operatæ, conc. mai. ex parte modi operandi, neg. mai. & conc. mi. neg. conf. secundum distinctionem maioris. Nam instrumentum corporeum nihil potest in anima producere, quod disponatur ad gratiam, & ita non operatur dispositivè ex parte rei operatæ. Sicut ferra, quæ facit scissionem in ligno, per quam disponitur lignum ad formam artificiosam; operatur tamèn corporeum instrumentum dispositivè ex parte modi operandi, quatenus secundum suam entitatem recipit virtutem causæ principalis, & talem virtutem, deferat ad animam, ut in ea producat effectus, & hæc delatio, vel actio delativa virtutis est actio prævia instrumenti, quæ illi propria vir-

tute correspondet, quodcumque namque instrumentum, eo ipso quod sit ens, habet sufficientem capacitatem, ad virtutem divinam deferendam ad passum, & ad virtutem divinam sic deferendam, superaddita virtute non indiget, sed propriam virtutem habet. Hæc tamèn diximus, ne actio prævia instrumenti supernaturalis, totalitèr à philosophis ignoretur: plura tamèn circa actionem prædictam, theologis discutienda relinquimus.

Ex dictis inferitur: prophetiam non esse causam instrumentalem proprii actus, siquidem propheta vivit, & se movet per illum, & consequentèr non instrumentalitèr operatur. Similitèr etiam actus Charitatis elicited mediò auxilio transeunte, procedit ab illo, ut a causa principali, quia licèt illa virtus sit transiens, substituit tamèn pro habitu permanenti, & actus non petit per se procedere à virtute transeunte sed hoc contingit per accidens; quatenus habitus permanens in subiecto non est.

Secundo inferitur quod licèt aliquæ causæ principales operentur per virtutem acceptam ab alio, sicut luna illuminat per lucem acceptam à sole, non idèò causæ instrumentales sunt, eo quod virtus illa permanentèr communicatur.

Dices: character Sacerdotalis communicatur Sacerdoti per

modum formæ permanentis ; & tamèn Sacerdos, dùm vtitur charactere ad consecrandum, instrumentalitèr ad consecrationem concurrir: ergò aliquod instrumentum per virtutem permanentem operatur.

Resp. tamèn Characterem Sacerdotalem esse qualitatem, per quam Sacerdos redditur, & designatur instrumentum permanentèr assumptibile à Deo ; non tamèn esse virtutem, per quam Sacerdos constituitur in actu secundo in ratione instramenti, vel instrumentalitèr operantis ; sed potiùs hoc habet per aliquam virtutem transeuntem, & vialem; de novo communicatam à Deo. Et hæc de art. isto text. 27. 28. 29. ad Philos. applicanda.

DICRESSIO BREVIS DE CASU, & fortuna.

De fortuna, & casu in fine huius libri disputationem plurimifatiunt, quia tamèn doctrina parùm utilis est, & fortuna ipsa intèr causas efficientes numeratur, post tractatum de causa efficiente, brevissimè nobis dicendum est de fortuna, quam quidem sic Philosophus diffinivit: *Est causa efficiens per accidens in his, quæ secundum propositum sunt, raroque contingunt.* Sicut cum aliquis fodit terram ex intentione sepeliendi mortuum, & invenit thesaurum, vel cum aliquis itèr facit ad locum, &

in itinere invenit argentum, tunc enim fortuna est, quæ tamèn solum reperitur in his, quæ ex intentione operantur, & proptèr aliquem finem, quando namque aliquis proptèr finem operatur, & præter eius intentionem occurrit aliquod bonum, dicitur habere fortunam. In alijs verò agentibus quæ non operantur proptèr finem effectus, qui per accidens sequitur non dicitur esse à fortuna, sed à casu provenire. Vndè casus diffinitur: *Causa efficiens per accidens in his, quæ præter intentionem sunt, raroque contingunt.* Illa, namque, quæ frequentèr accidunt, sive in agente intendente finem, sive non nec à casu, nec à fortuna proveniunt, sed tanquàm certò habenda, vel ut in plurimum separantur.

De fato autèm dixerunt aliqui esse seriem, & ordinationem causarum naturalium, quæ inevitabili necessitate operantur effectus, consequenterque ut augerent errorem, negabant causas secundas libertatem habere, cuius falsitatem fides, & ratio, & experientia convincunt.

Alij verò asseriebant: Deum non omnia futura cognoscere, ut sic salvaretur futura contingenter evinire; dicebant namque, quod si Deus illa cognosceret, illa necessario evenirent, cum scientia Dei falsificari non possit, & idèò causam secundam liberam non posse manere, Huius sententia

tiæ princeps Cicero, qui eloquentiæ, & rationis oblitus, in præfenti line lumine fatur. Nos tamèn vt Philosophi Christiani fatû gentilium negantes, solû verû, & catholicum confitemur, quod est infallibilis dispositio causarum creatarum, derivata à divina providentia ad executionem effectus; de quo plura Theologi 1. p. q. 19. & 23. & hæc infallibilis ordinatio causarum creatarum non tollit libertatem creature, nisi vellimus vt homines faciamus liberos, facere sacrilegos. In quibus in præfenti iminorandum non est, quia difficultas est satis gravis, & Theologica nimis, & Arist. cap. 5. pñctum latissimè tractat.

QVÆST. VI.

De Causa finali.

ARTICVLVS I.

Verum apprehensio sit ratio formalis finalizandi.

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur nostra conclusio.

Ad intelligentiam principalis assumpti 1. supp. est: Causam finalem in rerum natura dari, quia omne agens agit

propter finem, iuxta probervium Philosophi, qui in præfenti cap. 5. tex. 31. & 2. metaph. cap. 2. text. 28. diffinitivè finem esse: *Id cuius gratia aliquid fit*; Sicut sanitas infirmi est finis, cuius gratia, vel ratione cuius summit infirmus potionem amaram, & exequitur alia media, quæ ad sanitatem consequendam conducunt, & ita sanitas ipsa est cuius gratia cætera fiunt.

2. notan. est: quod finis debet habere bonitatem, vt moveat & alliciat voluntatem, qui si bonitatem non habet, vel veram, vel apparentem, non movebit voluntatem, nec ex amore illius, voluntas movebit cæteras potentias ad ponenda media, & finis consequutionem.

3. supp. est: Bonitatem illam debere cognosci, alias voluntas non posset illam amare, eo quod nihil volitum, quin præcognitum; & rursus bonitas ista debet apprehendi vt possibilis, vel consequibilis ab agente, quia si ita non apprehenditur, non poterit proponi, vt vtilis, consequenterque non erit amabilis ab agente, eo quod in impossibile formalitè vt tale non potest ferri voluntas.

4. Varias esse divisiones finis. 1. namque dividitur in finem qui, & finem cui: finis qui est ille, quem voluntas appetit, sicut infirmus appetit sanitatem: finis cui est subiectum, cui bonum desiderat.

sideratur, sicut infirmus est finis cui sanitatis, sibi namque desiderat sanitatem.

2. finis dividitur in finem formalem, & obiectivum, vel in finem qui, & finem *quo*: finis qui, & obiectivus est, quem appetit voluntas: finis *quo* vel formalis, est actus, quo consequimur finem sicut patet in avaro desiderante pecunias, cuius finis qui vel obiectivus sunt pecuniae, finis verò *quo*, vel formalis est actus, quo pecunias consequitur; non enim illas nisi ut consequendas appetit, & idem in nostra voluntate respectu finis ultimi contingit: finis enim ultimus obiectivus respectu nostri, est Deus ipse; visio verò, qua Deum videbimus clarè, est finis formalis, vel finis, quo Deus ipse consequitur.

3. finis dividitur in finem operis, & finem operantis: finis operis est ad quem actus, vel operatio ex natura sua ordinatur: finis operantis est ille qui ab operante interditur, sicut in eo qui dat eleemosinam propter vanitatem, sublevatio miseriae proximi est finis operis: vanitas verò est finis operantis, quia actus largiendi eleemosinam ad talem finem vanitatis ex se ordinari non potest.

Tum etiam dividitur finis in ultimum, & non ultimum: non ultimus est, qui ad alium ulteriorem ordinatur: ultimus verò, qui ad nullum ordinatur; omnia tā-

mèn ordinatur ad ipsum.

Tandem supponimus: finem esse causam realem, cuius ea ratio est, quia causa realis est illa, ad quam realiter sequitur effectus; nam causa est, ad quam effectus sequitur, & consequenter causa realis erit illa, ad quam realiter sequitur effectus; sed ad causam finalem sequitur effectus realiter per realem dependentiam ab ipsa: ergo finis erit causa realis. Probat. mi. unum ab alio realiter dependere, est habere suum esse reale propter illud, sed effectus agentis habet suum esse reale propter finem: ergo sequitur ad finem realiter per dependentiam realem ab ipso. Min. patet, quia finis est id, cuius gratia aliquid fit, sicut constat ex diffinitione finis. Tum etiam, quia divisio causae realis in quatuor genera causae univoca est, & ab omni vera causa reali realiter pendet effectus, & realiter ad illam consequitur. Rursus quaecumque causa efficiens agit propter finem, vel cognitum à se, vel à superiori agente: ergo effectus agentis habet esse propter finem, per dependentiam realem ab ipso.

Conf. quia voluntatem esse inclinabilem realiter ad aliquid agendum, est effectus realis finis, siquidem voluntas ad agendum, inclinatur, & movetur à fine. Ergo finis est verà causa realis, ad quam verè, & realiter sequitur proprius effectus.

Dices 1. quod finis non est principium, eo quod finis, ut ipsum nomen præfert, est ultimum ad quod cætera ordinatur: ergo non est causa realis, nam omnis causa principium est.

2. quod finis solum metaphoricè movet: ergo non est causa realis: nam causa realis verè, & propriè movere debet.

3. Inter causam realem, & effectum datur relatio realis prædicamentalis; sed inter effectum, & causam finalem, non datur relatio ista: ergo finis non est causa realis. Prob. min. Quia relatio realis prædicamentalis invenitur solum inter extrema realitèr existentia; sed finis dum causat, non existit realitèr, sed solum in apprehensione operantis, nam finis cognitus movet ad amorem sui: ergo inter effectum, & causam finalem non invenitur relatio prædicta.

Ad 1. repli. resp. dist. ant. finis ut in executione consequitur, conc. ant. ut in apprehensione, & in intentione operantis, neg. ant. & conf. Licet namque finis prout consequitur in re, non sit principium, & causa, sed potius sit effectus agentis; quatenus tamen existit in apprehensione operantis, & ut sic movens, est verà causa, & principium, imò prima inter omnes causas est.

Ad 2. neg. conf. Quia movere propriè importat contactum physicum moventis ad mobile,

quem contactum finis habere non potest, dum existit in apprehensione, & sic movet ad agendum, & ideo solum metaphoricè movet; cum hoc tamen compatitur verè, & realitèr causare, eo quod ad ipsum realitèr sequitur effectus, & agens propter ipsum finem realitèr operatur.

Ad 3. inst. dicitur: inter effectum, & causam realem, dari quidem relationem prædicamentalem fundatam supra relationem transcendentalem, & realem dependentiam effectus à causa, hæc tamen relatio solum consurgit inter effectum, & causam realem, quando realitèr existit utrumque, non tamen quando aliquod illorum realitèr non existit, sicut contingit in fine, qui causat, quando existit in apprehensione operantis.

His ergo præmissis in puncto difficultatis, duplex versatur sententia: altera quidem affirmat, apprehensionem esse rationem formalem finalizandi, & movendi voluntatem, quam communiter tenent, extra scholam D. Th. Alia verò sententia negat, & Thomistarum communis est, & ideo sit.

§

§§

§§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§§§§§

§. II.

Nostre conclusio.

Bonitas realis finis, & non apprehensio bonitatis, est ratio formalis finalizandi.

Sententia hæc videtur expressa Ang. Præc. q. 25. de verit. ar. 2. ad 6. ubi ait: *Quod diversitas apprehensionum per accidens se haberet ad vires appetitivas, nisi diversitati apprehensionum, diversitas apprehensorum adiungeretur, nam sensus, qui non est, nisi particularium, non apprehendit bonitatem absolutam, ex quo diversificatur appetitus inferior à superiori; Sed si apprehensio esset ratio formalis finalizandi, sola diversitate apprehensionum, licet non adiungeretur diversitas apprehensorum, variaretur formaliter appetitus: ergo apprehensio ratio formalis finalizandi non est.* Quam doctrinam pluribus in locis 1. p. & in 2. 2. q. 26. art. 2. ad 1. habet Ang. Doct.

Ratione verò prob. concl. nostra, quia ea est ratio formalis finalizandi, & movendi voluntatem, qua finis constituitur in ratione appetibilis; sed non per apprehensionem, sed per suam realem bonitatem constituitur finis in ratione appetibilis: ergo non apprehensio, sed bonitas realis finis est ratio formalis finalizandi, & movendi voluntatem. Prob.

min. Per illud constituitur finis in ratione appetibilis, per quod cum possidetur, faciat appetitum; sed non per apprehensionem, sed per sui bonitatem faciat appetitum: ergo non per apprehensionem, sed per sui bonitatem constituitur in ratione appetibilis. Prob. min. Si finis per apprehensionem faceret appetitum, antè possessionem finis, & bonitatis illius, faceretur appetitus, siquidem apprehensio existit ante possessionem finis, & consecutionem illius; sed hoc dicendum non est, nam dum quis non consequitur bonitatem realem finis, non faciat, vel quietatur appetitus, sed quanto magis finem apprehendit, tanto magis illum desiderat, & in ipsū anhelat: ergo finis, non per apprehensionem, sed per sui bonitatem, faciat appetitum.

Eadem doctrina explicatur in homine avaro, qui non appetit apprehendere, & cognoscere pecunias, sed bonitatem realem; & ipsam convenientiam, quam pecuniæ afferunt; nec infirmus appetit apprehensionem sanitatis, sed eius bonitatem realem, sicut etiā famelicus non appetit apprehensionem cibi, sed illius bonitatem, qua mediante, tollitur fames, & faciat appetitus. Quæ omnia efficaciter tuadent, non apprehensionem, sed bonitatem realem obiecti finalizare appetitum voluntatis.

Respondeat aliqui Thomistæ: Finem

nem ipsum constitui appetibilem per suam bonitatem, tanquam per rationem quæ, amatur à voluntate; rationem tamen sub qua non esse bonitatem finis, sed apprehensionem illius, ex qua simul cum bonitate, resultat adæquata ratio finis.

Hæc tamen solutio inefficax est, & rejicitur 1. quia ea est ratio sub qua, per quam finis constituitur, ratione cuius finis consequitur, satiat appetitum voluntatis; sed non per apprehensionem, sed per propriam bonitatem, satiat, finis appetitum voluntatis, ut in ratione nostra vidimus: ergo non apprehensio, sed bonitas est etiã ratio formalis sub qua, & nō sola ratio quæ.

2. Ea est ratio formalis sub qua finalizandi, sub qua etiam finis terminat actum voluntatis, & voluntas fertur in finem: sicut lux est ratio formalis obiecti visibilis, & potentia visiva, quia potentia visiva fertur in propriū obiectum sub ratione lucidi; sed voluntas non fertur in bonum sub ratione apprehensi: ergo apprehensio non est ratio formalis sub qua finalizandi. Prob. min. voluntas fertur in bonum sub ratione convenientis, nam omnis appetitus terminatur ad obiectum sub ratione convenientis; sed non est convenientis, quia apprehenditur, sed quia id, quod apprehenditur, est bonum: ergo voluntas non fertur in bonum

sub ratione apprehensi. Prob. mi. Bonitatem esse convenientem, non provenit ab apprehensione, sed potius à natura bonitatis, non enim cibus habet convenientiam respectu appetitus à cognitione cibi, sed à natura propria, sicut aqua à propria natura, à qua habet extinguere sitim, habet etiam esse convenientē appetitui: ergo bonū non est convenientis, quia apprehenditur, sed quia id, quod apprehenditur bonum est.

Addimus: apprehensionem esse comunem, respectu boni terminantis appetitum, & amorem voluntatis, & respectu mali, quod refugit ipsa voluntas: ergo apprehensio non potest constitutere obiectum in ratione finalizantis.

3. Quia ratio sub qua finis debet esse de linea appetibili, eo quod ratio quæ, & ratio sub qua debent esse in eadē linea, & ratio quæ boni est in linea appetibili; sed apprehensio absolutè considerata, non est in linea appetibili, sed in linea intelligibili: ergo apprehensio non potest esse ratio sub qua finalizandi.

Respōdeb. contrarij: non quācumque apprehensionē proximā, vel actualem, qua finis in actu secundo cognoscitur, esse rationē sub qua finalizandi appetitū, sed solum hoc habere apprehensibilitatē radicalem, vel ipsum finē, ut radicaliter cognoscibilem, & proponibilem voluntati.

Contra tamen est: Quia voluntas fertur in bonum sub eatione sub qua, quæ pertinet ad lineam appetibilis; sed apprehensibilitas radicalis pertinet ad lineam intelligibilem, & non ad lineam appetibilem: ergo apprehensibilitas radicalis nequit esse ratio sub qua. Min. docuit D. Thom. 1. p. q. 80. art. 1. ubi ait: *Quod id, quod apprehenditur, & appetitur, est idem subiecto, differt tamen ratione, apprehenditur enim, ut est ens sensibile, vel intelligibile, appetitur enim, ut est conveniens, & bonum; diversitas autem rationis in obiectis sufficit, & requiritur ad diversitatem potentialium.* Ergo apprehensibilitas radicalis pertinet ad lineam intelligibilem; non verò ad lineam appetibilem.

Si autem quis dicat D. Thom. loqui de apprehensione actuali, vel proxima, non tamen de radicali.

Contra est: Quia D. Thom. loquitur de apprehensibilitate, quæ est eadem subiecto, id est, entitativè cum apprehensibilitate; sed hæc non est apprehensio actualis, quæ semper distinguitur realitèr ab obiecto; nec proxima apprehensibilitas, quæ realitèr, ut in plurimum ab obiecto distinguitur: ergo non de his, sed de apprehensibilitate radicali loquitur Ang. Doct.

2. prob. conclusio. Variata essentialitèr ratione formali sub qua finis, etiam actus voluntatis

essentialitèr variatur; sed in variato essentialitèr actu voluntatis, variatur essentialitèr apprehensio: ergo apprehensio nequit esse ratio formalis sub qua finalizandi. Prob. min. Actus charitatis viæ, & patriæ est unus, & idem unitate specifica, nam ut dicitur 1. ad Corinth. cap. 13. *Charitas nunquam excidit, nec evacuabitur*: & tamen apprehensio, & cognitio boni in viæ, & in patria, specificè diversa est; nam in viæ proponitur Deus per cognitionem obscuram, & in patria per visionem claram, quæ cognitiones essentialitèr distinguuntur: ergo in variato essentialitèr actu voluntatis, variatur essentialitèr apprehensio.

Resp. contrarij: Cognitiones viæ, & patriæ esse tantum materialitèr distinctas, & ita non posse distinguere actus voluntatis formalitèr.

Sed contra est: quia cognitio viæ obscurè proponit obiectum; cognitio verò patriæ clarè ipsum attingit, sed cognitio clara, & obscura sunt formalitèr diversæ: ergo apprehensiones illæ sunt formalitèr distinctæ.

2. Non potest idem habitus attingere veritates revelatas, sub revelatione clara, & revelatione obscura: ergo non poterit idem habitus charitatis specificè attingere suum obiectum, sub propositione clara, & obscura, si semel propositio, vel apprehensio est ratio

ratio formalis sub qua. Patet conf. Ideo primū contingit, quia revelatio est ratio formalis sub qua, respectu habitus fidei : ergo si propositio, vel apprehensio est ratio formalis sub qua, non poterit idem habitus charitatis sub apprehensione clara, & obscura, suum obiectum attingere.

Respondetis : apprehensiones prædictas esse distinctas formaliter inter se ; non tamen comparative ad obiectum voluntatis, & ad ipsam voluntatem, sed potius in ordine ad obiectum, convenientiam specificam habere, & ita posse eundem habitum charitatis specificè, sub vna, & altera apprehensione, idē obiectum attingere.

Sed cōtra est : quia si prædictæ apprehensiones, formaliter distinctæ, inter se, habent specificā convenientiā in ordine ad obiectum, & ad ipsā voluntatē, idē erit, quia apprehensiones istæ proponunt idē obiectum, & sub eadē ratio sub qua cōparativè ad habitum charitatis : ergo antecedentèr ad prædictas apprehensiones, reperitur in obiecto ratio sub qua vna, & eadē formaliter, illius constitutiva ; & cōsequentèr ratio formalis sub qua non erunt apprehensiones assignatæ sed alia formalitas, quæ antecedētèr ad illas, in obiecto reperitur.

§. III.

Tribus argumentis occurritur.

Contra nostram cōcl. arguunt 1. Thomistæ, oppositum

Mag. Froylan.

defendentes ex doct. D. Th. 1. p. q. 80. art. 2. dicentes. *Quod appetibili non accidit esse apprehensum per sensum, vel intellectum, seu per se ei convenit, nam appetibile nō movet appetitum, nisi in quantum est apprehensum, unde differentie apprehensi sunt per se differentie appetibilis.* Et eandem doctrinā habet etiam Doct. Sanct. 1. 2. q. 1. art. 1. ad 1. & art. 3. ad 2. & q. 30. art. 3. & q. 31. etiam art. 3. & pluribus alijs. Quæ omnia suadere videntur apprehensionem esse rationē formale sub qua, & diversas apprehensiones esse per se differentias appetibilis quod non movet, nisi in quantum apprehensum, sicut corpus non movet potentiam visivam, nisi in quantum lucidum est, & propterea lux est ratio formalis sub qua, obiecti constitutiva.

Ad hæc tamē facile resp. esse apprehensum per se cōvenire appetibili, perfectate conditionis essentialiter requisitæ, ut bonum appetibile moveat voluntatē, & hoc quidē indicat illa reduplicatio, *in quantum est apprehensum*; quæ quidem solum denotat, apprehensionem tanquam conditionē, requiri, sicut dicitur, quod ignis nō calefacit, nisi in quantum applicatus, eo quod applicatio ignis, ad calefaciendū, necessaria est.

Alia autem verba, quod differentie apprehensi sunt per se differentie appetibilis intelligenda sūt à posteriori, vel ex cōsequētis quia ex diversitate apprehensio-

nis colligitur à posteriori, diversitas appetibilis, sicut ex diversitate operationum colligitur à posteriori, diversitas naturarum. Nunquam tamen apprehensio est ipsa ratio formalis, qua constituitur finis, sed solum hoc habet bonitas ipsa, quæ sub ratione convenientis, movet, & terminat appetitum, & his consonant ipsa verba D. Thom. non enim asserit, quod differentia apprehensionis, &c. sed quod *differentie apprehensi sunt differentie appetibilis*, ut ita intelligeretur, non ipsam apprehensionem, sed ipsam potius bonitatem apprehensam esse differentiam ipsius rei appetibilis. Proptereaque q. 25. de verit. art. 2. ad 6. affirmat D. Thom. quod *diversitas apprehensionum per accidens se habet ad vires appetitivas, nisi diversitati apprehensionum adiungeretur*, & eodem modo aliæ auctoritates explicandæ sunt.

2. arg. Actus voluntatis distinguuntur per apprehensiones diversas: ergo apprehensio est ratio formalis finalizandi. Prob. ant. Ex diverso actu intellectus infertur actus voluntatis essentialiter distinctus: ergo actus voluntatis distinguuntur per apprehensiones diversas. Prob. ant. Proportionabiliter discurrendum est de potentijs, & de actibus illarum; sed ex diverso essentialiter intellectu infertur voluntas essentialiter diversa, sicut 1. p. art.

q. 19. art. 1. dicitur: ergo ex diverso actu intellectus infertur actus voluntatis essentialiter distinctus.

Conf. Finis est causa finalis, quatenus est prior ipso actu voluntatis, & illam ad operationem movet; sed non est prior ratione suæ bonitatis; sed ratione apprehensionis, nam finis solum est prior intentione, in executione verò posterior est: ergo finis in ratione causæ finalis, per apprehensionem constituitur.

2. Bonitas finis non est ratio sub qua finalizandi: ergo solū est apprehensio. Prob. ant. Ratio quæ, & ratio sub qua realiter distinguuntur debet; sed bonitas est ratio quæ: ergo non est ratio sub qua.

Resp. ad arg. dist. ant. per diversas apprehensiones, tanquam per conditiones requisitas, & applicationes diversæ bonitatis, conc. ant. tanquam per rationes formales, neg. ant. & conf. Et eodem modo dist. ant. probatio; quia diversus essentialiter actus intellectus regulariter proponit bonitatem diversam formaliter, specificantem actum voluntatis, formaliter etiam diversas apprehensiones, tanquam per conditiones, & applicationes bonitatis diversæ distinguuntur actus voluntatis, & eodem modo ex actu intellectus diverso, infertur actus voluntatis distinctus & ex diverso intellectu tanquam à principio emanationis, inferi

infertur diversa voluntas, quæ dimanat ab anima, mediante intellectu, & per ipsum demonstratur.

Addimus: Non semper actum intellectus essentialiter diversum, inferre actum voluntatis essentialiter distinctum, quia idem actus charitatis specificè regulatur per cognitionem fidei, & per visionem beatam, quæ sunt actus intellectus essentialiter distincti.

Ad 1. conf. resp. dist. min. Apprehensionis per modum conditionis, conc. min. Per modum rationis formalis, neg. min. & conf. Finis namque ut causet operationem voluntatis, & sit prior operatione prædicta, requiritur, quod sit apprehensus, hæc tamen apprehensio solum est conditio, ut finis exerceat prioritatem, & causet in actu secundo; ratio tamen formalis movendi, & cauſandi, est bonitas ipsa finis, ratione cuius formaliter movet, & formaliter prioritatem exercet.

Ad 2. conf. resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. distingui ratione ratiocinata, conc. mai. realiter entitativè, neg. mai. & conc. min. neg. conf. Bonitas namque secundum integritatem rei in se ipsa, secundum essentialiam, & existentiam, est ratio, quæ finalizat, & hæc eadem bonitas, quatenus importat convenientiam ad voluntatem, est ratio sub qua, cum sola distinc-

tione rationis, nec inter rationem quæ, & sub qua, maior distinctio requiritur. Instantia est in ratione entis, quæ est ratio quæ, comparative ad intellectum, & ratio veri est ratio sub qua, & tamen inter utramque formalitatem distinctio realis non est.

3. arg. Appetitus distinguitur formaliter penes apprehensiones formaliter diversas: ergo apprehensio est ratio sub qua finalizandi, ant. prob. 1. Voluntas hominis, & Angeli essentialiter distinguuntur, solum penes apprehensiones formaliter diversas: ergo appetitus distinguuntur formaliter, penes apprehensiones formaliter distinctas. Prob. ant. Bonum, quod est obiectum voluntatis humanæ, & Angelicæ non est diversum, quia tam voluntas hominis, quam voluntas Angeli habet pro obiecto bonum abstrahens à naturali, & supernaturali: ergo voluntates istæ solum differunt penes apprehensiones formaliter diversas.

2. prob. ant. Nam appetitus naturalis innatus, & appetitus elicitus essentialiter distinguuntur penes apprehensiones diversas formaliter: ergo verum est ant. principale. Prob. ant. appetitus innatus in eo dist. ab elicto, quod appetitus innatus non supponit cognitionem: appetitus verò elicitus illam supponit: ergo appetitus

isti differunt per apprehensiones diversas.

3. Actus spei, & charitatis distinguuntur per diversas apprehensiones: ergo idem, quod prius. Prob. ant. Idem bonum apprehensum, ut est in se specificat charitatem: apprehensum verò, ut bonum nostrum arduum, & futurum specificat spem: ergo actus spei, & charitatis differunt per apprehensiones diversas.

4. Idem bonum apprehensum, ut absens, & ut præsens specificat actus voluntatis essentialiter distinctos: nam apprehensum, ut præsens, causat gaudium; apprehensum autem ut absens causat desiderium, qui actus essentialiter distinguuntur: ergo actus voluntatis differunt formaliter per apprehensiones diversas.

Resp. ad arg. neg. duo antec. prima: & ad prob. dist. ant. non est diversum materialiter, conc. ant. formaliter, neg. ant. & conf. Licet namque obiectum voluntatis humane, & Angelice voluntatis sit bonum abstrahens à naturali, & supernaturalis non tamen est idem formaliter comparative ad utramque voluntatem, eo quod voluntas humana non attingit tale bonum cum tanta perfectione, & immaterialitate, sicut Angelus illud attingit, & ita illud bonum in esse obiecti est formaliter distinctum, licet sit idem materialiter, & in esse rei, & per tale bonum sic forma-

liter diversum, distinguuntur voluntas humana, & Angelica voluntas: per apprehensiones verò solum differunt tanquam per conditiones diversas.

Ad 2. prob. resp. quod appetitus innatus est determinatus ad unum bonum: elicitus verò est indifferens ad plura bona, vel formaliter, vel saltem materialiter indifferentia, quatenus appetitus elicitus potest connaturaliter tendere ad opposita bona, in vi distincti iudicii, vel duplicis necessarij, & ideo appetitus isti differunt formaliter per ipsa bona appetitum terminantia, sicut etiam appetitus rationalis, & appetitus sensitivus, eo quod obiectum appetitus rationalis est bonum abstractum à materiali, & immateriali: obiectum verò appetitus sensitivi est bonum particulare, & sensibile.

Ad 3. Idem bonum divinum, ut specificat charitatem, & spem, esse distinctum formaliter in esse obiecti, eo quod diversa formaliter bonitas correspondet ex parte obiecti utrique virtuti, bonitas videlicet divina, ut in se, & bonitas divina, ut bona nobis, vel ut bonum nostrum. Sicut idem Deus, quatenus timetur, & colitur, formaliter diversus est, & ut supremus Dominus terminat actum religionis, & ut iudex terminat actum timoris, & eadem propositio per diversum medium at-tacta, est formaliter distincta.

Ad 4. dist. ant. idem bonū materialiter, conc. ant. formaliter, neg. ant. & conf. Bonum namque apprehensum, ut præsens, & ut absens, est formaliter diversum, eo quod diversam convenientiam dicit in ordine ad voluntatem, bonum ut præsens, & bonum ut absens, nam bonum ut præsens est magis cum voluntate coniunctum, & per hæc bona sic formaliter distincta, differunt actus voluntatis formaliter, per apprehensiones autem solum differunt applicativè, tanquam per conditiones, diversam bonitatem proponentes, & applicantes.

Sed inst. 1. Absentia, vel præsencia boni, provenit ex diversitate apprehensionis: ergo diversitas inter actus voluntatis ad diversam apprehensionem reducitur.

2. Absentia, vel præsencia sunt modi accidentales, & accidentaliter convenientes bono, quod prætendit voluntas: ergo non ex huiusmodi, sed ex apprehensione diversa, oritur distinctio formalis inter actus voluntatis.

Resp. ad 1. repl. absentiam, vel præsenciam effectivè; & applicativè provenire ex diversa apprehensione proponente, & repræsentante bonum, vel ut præsens, vel ut absens; facta tamen tali repræsentatione, & propositione intellectus, ipsa

bona per se ipsa formaliter distinguere inter actus voluntatis.

Ad 2. Modos præsentiæ, & absentię esse accidentales, respectu boni absolute considerari, quia per tales modos bonum in se ipso non variatur; esse tamen essentiales illos modos bono, ut specificanti, & terminanti appetitum voluntatis; nam bonum sub vno, & altero modo diversam convenientiam importat.

Dices: absentia, vel præsencia sunt modi accidentales respectu intellectus, iuxta opinionem probabilem asserentem, divisionem notitię in intuitivam, & abstractivam esse accidentalem: ergo etiam modi isti erunt accidentales respectu obiecti terminantis appetitum voluntatis.

Resp. tamen neg. conf. Quia voluntas tendit ad bonum, & ad rem prout in se, & a parte rei, & non abstrahit ab existentia, vel ab hic, & nunc, & ideo esse præsens, vel absens formaliter se habet comparativè ad voluntatem, quia in re præsenti diversam convenientiam invenit voluntas, quam non invenit in absente; intellectus autem trahit res ad se, & abstrahit ab hic, & nunc, & ita comparativè ad intellectum, præsencia, vel absentia materialiter se habet.

§. IV.

Ceteris argumentis occurratur.

Quarto arg. contra conclus. nostram. Per id constituitur causa finalis in ratione talis, per quod formaliter proportionatur cum voluntate, sicut lux constituit formaliter obiectum potentie visivæ, quia per lucem proportionatur obiectum cum potentia visiva, & abstractio in obiecto scientiæ constituit formaliter obiectum, quia per talem abstractionem obiectum cum scientia proportionatur; sed bonum per apprehensionem redditur proportionatum cum ipsa voluntate: ergo apprehensio erit ratio formalis specificandi, & finalizandi appetitum voluntatis. Prob. min. 1. Apprehensio vnit finem cum voluntate: ergo finis per apprehensionem redditur proportionatus, quia ratio vniendi est ratio proportionandi.

2. Bonum, quod est voluntatis obiectum, est bonum univiale abstrahens à spirituali, & materiali; sed bonum redditur univiale per apprehensionem, vel operationem intellectus: ergo finis per apprehensionem redditur proportionatus.

3. Finis constituitur proportionatus cum voluntate per im-

materialitatem, quia per immaterialitatem distinguitur obiectum voluntatis ab obiecto appetitus sensitivi; sed finis per apprehensionem redditur immaterialis, nam in re sæpenumerò finis est immerfus in materia, sicut cibus, vel pecunia: ergo finis per apprehensionem redditur proportionatus.

Resp. neg. min. & ad 1. prob. dist. ant. Vnit applicativè, vel illuminativè, conc. ant. Formaliter, neg. ant. & cons. Apprehensio namque vnit obiectum cum voluntate aplicativè, & illuminativè, proponendo videlicet obiectum, ut à voluntate attingatur; non tamen apprehensio vnit obiectum formaliter, sed ratio formalis vniendi est bonitas ipsius obiecti, sicut forma semel applicata materiæ per se ipsam, tanquam per rationem formalem, cum ipsa materia vnitur.

Dices: Quia species intelligibilis vnit obiectum cum potentia proportionata, & vnit ipsum formaliter: ergo idem de apprehensione dicendum.

Sed neg. cons. Quia species intelligibilis est formalis similitudo obiecti, ipsumque continet in esse representativo, & ideo vnit formaliter obiectum cum potentia intellectiva. Rursus etiam species est in eadem linea intelligibili cum obiecto, & ita mirum non est, quod ipsum formaliter vniat: apprehensio verò

non

non est in linea appetibili, in qua est obiectum voluntatis, & ideo dispar est ratio.

Ad 2. prob. min. princip. resp. dist. mai. universale negative, conc. mai. positive, neg. mai. & dist. min. positive conc. min. negative, neg. n in. & cōf. Obiectū namque voluntatis non est bonum universale positive abstractum ab inferioribus suis, hoc enim fit per actionem intellectus, sed est bonum universale negative, idest, non determinatum ad bonum materiale, vel bonum immateriale, sed ab utroque præscindens in conceptu expresso boni, eo quod nullum illorum explicat in ratione obiecti formaliter, & hoc per apprehensionem non habet.

2. Resp. & clarius: obiectum voluntatis esse bonum universale, universalitate tanquam conditione se habente, quapropter ex quo per apprehensionem universale fiat, solum sequitur, apprehensionem esse conditionem non tamen esse rationem formalem.

Ad 3. prob. min. resp. dist. mai. per immaterialitatem negativam, conc. mai. Positivam, neg. mai. & dist. min. immaterialis positive, conc. min. negative, neg. min. & conf. Quamvis namque finis fiat immaterialis positive per apprehensionem ex se tamen, & pro priori ad apprehensionem est immaterialis

negative, eo quod licet bonitas finis sit immersa in materia in se per identitatem, formaliter tamen, & in esse obiecti, materialis non est: nam obiectum voluntatis nullam materiam in suo conceptu importat formaliter, sed solum conceptum boni abstrahentis negative, vel non explicantis materiale, aut spirituale, alias voluntas supra entia materialia elevari non posset, & per hanc immaterialitatem negativam, quam finis ex se habet independentem ab apprehensione, redditur proportionatus formaliter cum potentia voluntatis. Et argumentum in contrarios retorquetur, quia in eorum sententia, eodem modo se habet apprehensio respectu finis materialis, & finis immaterialis; sed respectu finis immaterialis non est ratio proportionandi, cum talis finis per se ipsum immaterialis, & proportionatus sit: ergo hoc idem in ordine ad finem materiale dicendum est.

Sed inst. obiectum voluntatis est bonum positive immaterialis: sed hoc fit per apprehensionem: ergo apprehensio est ratio formalis proportionandi. Prob. mai. obiectum, & potentia debet proportionari inter se; sed voluntas est potentia positive immaterialis: ergo obiectum voluntatis est bonum positive immateriale.

Resp. tamen: proportionem inter obiectum, & potentiam non debere

debere esse omnimodam, & in esse entis, aliàs sicut voluntas est immaterialis immaterialitate appetitiva, ita eius obiectum esset appetitivum, & non appetibile: proportio autem inter obiectum & potentiam debet esse in ratione obiecti, & potentia, quæ sufficienter salvatur per immaterialitatem negativam, quia si obiectum, in suo conceptu formali, non importat materiam, potentia, quæ respicit ipsum prout sic, poterit attingere immateriale, & consequenter erit potentia positivè immaterialis. Instantia est in obiecto logica; quod in esse obiecti proportionatur cum habitu reali, cum quo in esse entis talem proportionem non habet.

Sed inst. Potentia positivè immaterialis proportionari non potest nisi cum obiecto positivè immateriali: ergo si voluntas est positivè immaterialis, eius obiectum debet esse positivè immateriale. Prob. ant. 1. Quia intellectus est positivè immaterialis habet obiectum positivè immateriale: ergo potentia positivè immaterialis proportionari non potest, nisi cum obiecto positivè immateriali.

2. Quia sensus est positivè materialis exigit obiectum positivè materiale, & cum hoc solo proportionem habet: ergo è contra potentia positivè immaterialis proportionari non potest nisi

cum obiecto positivè immateriali.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. dist. ant. immaterialis apprehensivè, conc. ant. appetitivè, neg. ant. & conf. Quia potentia immaterialis apprehensiva, qualis est intellectus, trahit res ad se, nam intellegere, idem est, quod intus legere, & cum vnumquodque recipiatur ad modum recipientis, inde fit quod sicut intellectus est potentia positivè immaterialis, ita obiectum illius debet esse positivè immateriale: potentia verò volitiva quærit bonum, & bonum in rebus est, & ita fertur ad res, prout sunt in se, proptereaque non exigit tantam immaterialitatem in obiecto, sicut habet ipsa potentia. Et instatur argumentum, nam quia intellectus est immaterialis positivè, solum potest per reflexionem attingere singularia; & tamen voluntas attingit singularia directè: ergo maiorem proportionem exigit intellectus cum obiecto, quantum ad immaterialitatem, quam ipsa voluntas.

Ad 2. prob. ant. neg. conf. Quia si potentia est positivè materialis, supra entia materialia elevari non potest, & ita exigit obiectum positivè materiale, sicut potentia sensitiva: potentia verò positivè immaterialis, entia materialia, & entia spiritualia attingere potest, & ita obiectum illius non debet esse positivè im-

immateriale, aliàs potentia non posset attingere materialia, nec debet esse positiuè materiale, aliunde potentia non posset entia spiritualia attingere. Quapropter tale obiectum debet esse immateriale negativè, & ab ente positiuè materiali, & spirituali positiuè præscindere.

5. arg. Per id finis terminat formalitèr actum voluntatis, per quod ex parte principij movet voluntatem ad actum; sed movet ex parte principij voluntatem ad actum per apprehensionem, vel verbum: ergò etiam apprehensio est ratio formalis terminandi, & finalizandi appetitum voluntatis. Prob. min. Verbum in creatis concurret efficientèr, vt quo ad amorem creatum: ergò finis mediante apprehensione, vel verbo movet ex parte principij. Ant. prob. Nam idèd 1. p. q. 36. art. 2. probat D. Tho. amorem divinu notionalem procedere à verbo, quia etiam in creatis amor à verbo procedit: ergò verbum in creatis concurret efficientèr, vt quo ad amorem creatum.

Resp. 1. Verbum in Divinis efficientèr concurrere ad productionem amoris, non tamèn in creatis, quia in Divinis Verbum accipit à Patre eandem virtutem spirativam, quam ipse Pater habet, & idèd constituit cum Patre vnum principium spirativum amoris; Verbum autem in creatis non accipit eandem naturam

intelligentis, nec eandem voluntatem, & ita non concurret efficientèr ad amorem. Nec Ang. Doct. probat, amorem Divinum effectivè à Verbo procedere, quia amor creatus effectivè procedat à Verbo, sed quia amor in creatis aliquo modo à Verbo procedit, videlicèt regulativè, & illuminativè; vnde colligit, quod in Divinis amor procedit à Verbo modo debito, & possibili, & quia Verbum habens eandem naturam cum Patre potest efficientèr producere amorem, propterea infert D. Tho. quod amor in Divinis efficientèr à Verbo procedit.

2. resp. Admittendo sententiam probabilem aliquorum cum Caietano, videlicèt apprehensionem, vel Verbum efficientèr ad amorem creatum concurrere, iuxta quam sententiam dist. min. ex parte principij formalitèr, cō. mai. Effectivè, neg. mai. & dist. min. movet effectivè, conc. mi. formalitèr, neg. mi. & conf. In illa namque sententia apprehensio, vel Verbum solum efficientèr concurret ad amorem ex parte principij, formalitèr verò determinativè, & movet solum concurret bonitas ipsa finis, & ita hæc sola terminat formalitèr, & finalizat appetitum voluntatis.

6. arg. quavis apprehensio sit de linea intellectus potest esse ratio formalis constitutiva obiecti voluntatis; ergò potest esse ratio

ratio formalis finalizandi. Probant. Forma de linea volitiva potest esse ratio formalis constitutiva obiecti pertinentis ad intellectum, ut patet in Divina veritate, quæ est virtus de linea volitiva; & tamen est ratio formalis specificativa habitus fidei, & constitutiva obiecti credibilis: ergo pariter quamvis apprehensio sit de linea intellectiva poterit esse ratio formalis constitutiva obiecti pertinentis ad voluntatem.

Conf. Idea est causa finalis respectu artefacti, ut communiter dicitur; & tamen ideâ per apprehensionem constituitur: ergo etiam finis constituendus est per apprehensionem.

Conf. 2. & eadem doctrina explicatur: quia sicut finis proponitur consequendus, ita ideâ proponitur, ut imitanda, sed ideâ constituitur per esse apprehensum, vel esse in verbo: ergo etiam finis.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. neg. conf. Quia veracitas, ut loquens, & revelans constituit obiectum revelatum, & dictum, & consequenter credibile, & si veracitas Divina est, constituit obiectum revelatum, & dictum per conformitatem ad mentem divinam, quæ non potest in attingentia rerum falli, & ita constituit obiectum credibile per fidem omnino firmam. Unde quæcumque veracitas communicat obiec-

to specialem veritatem formaliter in esse obiecti, eo quod reddit ipsum credibile, & attingibile per medium extrinsecum, ac proinde mirum non est, quod sit ratio formalis obiecti pertinentis ad intellectum; proportio vero, vel apprehensio obiecti non dat obiecto bonitatem, sed bonitatem existentem in obiecto proponit voluntati, & propterea nequit esse ratio formalis obiecti ad voluntatem pertinentis.

Hæc tamen doctrina intelligenda est de apprehensione comparative ad bonitatem, quam proponit, non tamen de apprehensione considerata formaliter obiectivè in se ipsa, sic enim potest ad voluntatem pertinere, nam voluntas potest amare ipsam cognitionem intellectus, ratione propriæ bonitatis, quam in se ipsa habet.

Ad 1. conf. neg. min. quam licet plurimi Thomistæ concedant & de hoc puncto in distincte loquantur, ipsa tamen negat Ang. Doct. 1. p. q. 13. art. 2. ut quisque videre poterit.

2. resp. quod quando finis identificatur cum apprehensione ipsa, vel verbo, id est, quando ipsum verbum est ipse finis, tunc finis cum apprehensione identificatur realiter, & ita in idæa contingit, nos tamen in præsentī loquimur de fine realiter ab apprehensione diverso, & ipsum constitui per apprehensionem negamus;

gamus; nam in hoc eventu regulari, apprehensio solum habet proponere finem, non tamen constituitur ipsum.

Ad 2. conf. resp. aliqui non valere conf. quia finis proponitur ut consequendus, non est autem consequendus prout in apprehensione, sed prout in se & a parte rei, quod quidem competit illi ratione propriæ bonitatis, & non ratione apprehensionis; exemplar verò, vel idæa proponitur, ut imitanda, non est autem imitanda secundum esse reale, quia sic potius imitatur, & fit, & nihil potest imitari se ipsum; unde idæa solum proponitur imitanda secundum esse apprehensum, proindeque per tale esse constituenda est.

Dices: idem finis prout in apprehensione potest finalizare se ipsum prout in executione: ergo idæa prout in re poterit imitari se ipsam, prout in apprehensione existentem.

Sed resp. neg. ant. quia finis nunquam finalizat se ipsum prout in re existentem, sed solum finalizat media, & operationes, quibus ipse suis consequitur.

Hec probabilia sunt. Aliter tamen resp. neg. min. quia idæa non constituitur per esse in verbo vel per apprehensionem, apprehensione se habente ut ratione formali, sed solum ut conditione, ratio namque formalis idæa constitutiva est respectus rationis

ad idæatum, subtractum verò est ipsa res imitabilis, vel in aliorum sententia, ipsa res ut imitabilis est ipsa ratio formalis idæa, respectu rationis se habente ut complemento. Quapropter apprehensio comparative ad idæam semper est sola conditio. Unde eodem modo de fine, & idæa discurremus.

Ultimo arg. apprehensio potest constituere obiectum in ratione appetibilis: ergo potest esse ratio formalis finalizandi. Prob. ant. obiectum malum in re, si apprehendatur ut bonum, fit appetibile a voluntate v. g. occidere se ipsum, quod in re bonum non est, & a pluribus amatur, quia ab illis apprehenditur, ut bonum: ergo apprehensio potest constituere obiectum in ratione appetibilis.

Resp. diff. ant. applicativè conc. ant. formaliter, neg. ant. & conf. Obiectum namque, quod in re bonum non est, sicut occidere se ipsum, non constituitur bonum per apprehensionem intellectus formaliter, sed solum applicativè, quatenus intellectus, applicat illi bonitatem, quando illud apprehendit, ut bonum, & hæc bonitas sic applicata est ratio formalis movendi, & finalizandi.

Sed inst. ratio formalis finalizandi non est bonitas applicata: ergo solum est apprehensio: prob. ant. Causa finalis ut pote verà causa.

causa realis, constitui debet per aliquid reale in ratione finalizantis, & moventis realiter, sed bonitas illi obiecto applicata realis non est: ergo non potest esse ratio formalis constitutiva finis in ratione finalizantis.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. min. Quia bonitas illa obiecto applicata realis est, licet vere, & realiter non conveniat obiecto, unde fictio non consistit in eo, quod bonitas ficta sit, hoc enim falsum est, sed in eo quod intellectus tribuat bonitatem realem obiecto, cui realiter non convenit bonitas. Et ideo attributio, vel applicatio talis bonitas est ficta, bonitas verò applicata realis est. Instantia est in contrariorum sententia, nam in eorum doctrina bonitas est ratio quæ finalizandi, sed ratio quæ finis debet esse realis: ergo bonitas illi obiecto applicata realis est.

Sed inst. quando unio, & applicatio bonitatis est ficta, bonum in concreto resultans ex prædicta bonitate est aliquid rationis, sicut quamvis extrema montis aurei sint realia, quia tamen unio extremorum ficta est, mons aureus est etiam aliquid rationis; sed finis debet esse aliquid reale: ergo non potest per bonitatem fictæ applicatam constitui.

Resp. dist. mai. Aliquid rationis, quantum ad unionem bonitatis cum obiecto, conc. mai. quantum ad formam unitam,

neg. mai. & dist. min. Reale quantum ad formam, conc. min. quantum ad unionem formæ, neg. min. & concl. Licet namque forma, quæ est ratio formalis movendi voluntatem, debeat esse realis, necessarium tamen non est, quod concretum formaliter, & reduplicative, seu quantum ad unionem, sit aliquid reale. Cuius ea est ratio, quod actus voluntatis sequitur formam apprehensam, unde de forma, quæ apprehenditur esse in obiecto, quantum ad movere voluntatem, eodem modo se habet, ac si revera esset in illo.

Sed inst. quando concretum est aliquid rationis causalitas illius non potest esse realis, quia causalitas consequitur ad entitatem concreti, operari namque sequitur ad esse; sed concretum resultans ex prædicta bonitate applicata est aliquid rationis: ergo nequit esse causa realis.

Sed neg. mai. Quia causalitas sequitur ad entitatem ratione formæ; cumque forma, vel bonitas applicata realis sit, in casu argumenti; inde fit causalitatem esse realem.

Dices: Causalitas sequitur ad entitatem ratione formæ ut unitæ cum subiecto; sed unio hæc ficta est: ergo causalitas non potest esse realis.

Resp. dist. mai. unione se habente ut ratione formali causalitatis, neg. mai. ut conditione ad cau-

causandum, conc. mai. & min. & neg. conf. Quia licet causalitas sequatur ad formam, vel ad bonitatem supra dictam, ut unitam cum subiecto, non tamen ipsa unio est ratio formalis causandi, sed solum ut conditio se habet; ratio vero formalis est ipsa bonitas, quæ vere realis est, & consequenter causalitas erit realis.

Sed inst. si unio illa, ficta est, complexum illud erit bonum apparenter, & non vere: ergo solum apparenter, & non vere erit causa realis.

Resp. neg. conf. Quia causalitas finis non sequitur ad entitatem, prout in re, sed ad illam, ut apprehensam, & illam prout sic denominat, unde ad veram causalitatem finis, necesse non est, quod bonitas in re sit in obiecto, sed sufficit, quod apprehendatur in illo: Consequenterque bonum apparens, quamvis vere bonitatem non habeat, si tamen cum illa apprehenditur, ratione bonitatis realis apprehensæ, & applicatæ est verà causa finalis, & veram causalitatem exercet.

Ex dictis colligitur: quod licet apprehensio formaliter ut finalis non sit ratio formalis obiecti appetibilis, apprehensio tamen considerata sub ratione boni, potest esse ratio formalis obiecti, nam cum quis desiderat intelligere, intellectio desiderata materialiter,

& in esse rei, est in linea intellectiva; formaliter tamen ut volita est in linea boni, & appetibilis, & propterea in Patria de ipsa etiam visione beatifica datur delectatio & fruitio. Et hæc de art. isto tex. 31. ad Phil. applicanda.

ARTICVLVS II.

Quanam sit causalitas finis?

§. I.

Sensus difficultatis apperitur, & rejicitur quedam sententia Thomistarum.

CONSTAT ex dictis antecedenter: causam finalem in actu primo constitui per suam intrinsecam bonitatem, sicut causam efficientem per intrinsecam virtutem constitui. Modo tamen difficultas est, per quid finis in actu secundo causet, vel quæ nam sit causalitas, per quam finis de actu primo reducitur ad secundum. In qua parte aliqui Thomistæ, quos 1. p. q. 1. art. 2. refert, & sequitur Montesinos, asserunt, causalitatem finis consistere in ipso actu voluntatis, secundum quod talis actus propter finem est, & à fine dependet.

Hæc tamen sententia rejicitur 1. Nam texte Arist. in præfenti, causalitas finis consistit in motione quadam metaphorica, qua finis movet, & excitat voluntatem;

tatem; sed actus voluntatis motio metaphorica non est; sed physice efficienter procedit ab intrinseco voluntatis: ergo causalitas finis non potest in actu voluntatis consistere.

2. quia causæ diversæ debent habere diversas causalitates; sed actus voluntatis est causalitas ipsius voluntatis in genere causæ efficientis: ergo non potest esse causalitas finis.

3. effectus causæ non potest esse illius causalitas, nam causalitas est fieri effectus, & consequenter debet ab effectu distingui; sed actus voluntatis est effectus causæ finalis, siquidem voluntas elicit talem actum, quia movetur à fine: ergo actus voluntatis non potest esse finis causalitatis.

Resp. contrarij Thomistæ, quod idem actus voluntatis, quantum à voluntate procedit est causalitas illius, ut tamen est propter finem, & à fine dependet, est causalitas finis.

Hæc tamen solutio rejicitur: quia causalitas finis debet esse prior causalitate voluntatis, nam finis prius movet voluntatem, quam ipsa voluntas agat aliquid, & causet; sed actus voluntatis sub nulla formalitate est prior, quam causalitas voluntatis, ergo nullo modo potest esse causalitas finis. Prob. min. Actus voluntatis secundum nullam formalitatem intelligi potest usque dum

intelligatur efficienter à voluntate procedens; sed quando sic intelligitur, iam intelligitur etiam ut causalitas voluntatis: ergo sub nulla formalitate potest intelligi prior, quam causalitas voluntatis.

Ex doctrina ista manifestum sit, quod sit dicendum ad aliqua exempla, quibus videntur contrarij de modo unionis, & actione causæ secundæ: de modo quidem unionis, quia iste, ut se tenet ex parte materiæ, est prior se ipso, ut se tenet ex parte formæ, & ut se tenet ex parte formæ est etiam prior se ipso, ut se tenet ex parte materiæ, sicut materia, & forma ad invicem se præcedunt in diverso genere causæ. Unde idem modus unionis in illa sententia, secundum diversam considerationem prior, & posterior est; oppositum autem in actu voluntatis contingit, qui secundum nullam formalitatem potest antecedere causalitatem voluntatis: eo quod nulla est in ipso formalitas differentialis, quæ non sit ab intrinseco voluntatis, & causalitas ipsius. De operatione verò causæ secundæ negamus, esse Divinam causalitatem, & solum concedimus esse effectum causalitatis Divinæ, nam Deus non potest ad extrinsecum operari per actionem formaliter transeuntem, & his prælibatis.

Constanter defendimus: Causalitatem finis completè, &

per.

fecte consistere in quadam motione metaphorica, qua finis movet, & excitat voluntatem, & hæc est sententia D. Thom. q. 22. de verit. art. 2. & de pot. art. 1.

Prob. sententia ista ratione: Illa est causalitas finis, qua finis suum producit effectum; sed finis media motione voluntatis suum producit effectum: ergo causalitas finis in hac motione consistit. Prob. min. Effectus finis est ipse actus voluntatis, & alia, quæ ad istum actum sequuntur; sed finis causat actum voluntatis, movendo voluntatem, siquidem voluntas ideo prorumpit in actum, quia movetur à fine: ergo finis mediante tali motione, producit suum effectum.

Addimus: causalitatem finis mediare inter finem, & illius effectum; sed inter finem, & effectum illius, qui est ipse actus voluntatis, solum mediare potest motio, & excitatio interior voluntatis à fine: ergo in motione ista causalitas finis consistit.

§. II.

Argumentis occurritur.

A Rg. 1. ex D. Thom. q. 22. de Verit. art. 2. in corp. quod sicut influere causæ efficientis est agere, ita influere causæ finalis est appeti, & desiderari; sed appeti, & desiderari fit per actum voluntatis: ergo causalitas

Mag. Froylan.

finis in actu voluntatis consistit.

Conf. finis per actum voluntatis reducitur de actu primo ad secundum: ergo causalitas finis in actu voluntatis consistit. Prob. ant. Finis constituitur in actu primo per esse appetibile; sed esse appetibile reducitur ad actum secundum, per hoc, quod actualiter appetatur: ergo finis per actum voluntatis reducitur de actu primo ad secundum.

Resp. ad arg. D. Thom. loqui de influxu, & causalitate finis terminativè accepta, non tamen sumpta formaliter; causalitas namque finis, cum consistat in motione voluntatis difficillimè cognoscitur, & ideo D. Tho. explicavit illam per suum terminum, vel effectum, qui est actus voluntatis, quo finis in actu secundo appetitur, & amatur.

Dices: D. Thom. eodem modo loquitur de causa efficiente, & de causa finali, ut constat ex illa particula *sicut*; sed non loquitur de causalitate causæ efficientis sumpta terminativè; sed de illa sumpta formaliter: ergo in eodem sensu loquitur de causalitate finis.

Resp. neg. mai. Quia particula *sicut* in verbis D. Thom. cōtenta, non denotat omnimodam, sed solum aliquam paritatem.

2. poterat dici: Causalitatem finis esse appeti, & desiderari initiativè quia quando voluntas movetur à fine, in ipsa motione

voluntatis, quæ est causalitas finis, initiatur actus voluntatis, & amor ipsius finis, & ita esse D. Thom. intelligendum.

Ad cont. resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. per cile appetibile, vt motivum appetitus, conc. mai. vt terminativum illius, neg. mai. Et sub eadem dist. min. negatur conf. Finis namque constituitur in actu primo per apprehensibilitatem, nõ quidem vt potentem terminare amorem, sed vt potētem ad amorem movere: appetibilitas verò vt potens ad amorem movere reducitur de actu primo ad secundum per motionem actualem.

2. arg. Causa quando actualiter causat, aliter realiter se habet, ac antea, sed finis per motionem voluntatis nõ aliter realiter se habet, quia motio metaphorica nihil reale addit supra bonitatem finis: ergo non constituitur finis in ratione causantis in actu secundo per motionem actualem.

Conf. non potest finis identificare secū suam causalitatem; sed motio metaphorica realiter identificatur cum fine, eo quod metaphorica motio nihil aliud est, quam ipsa bonitas finis, vt alliciens voluntatem: ergo prædicta motio nequit esse causalitas finis. Min. cum conf. tenet, & prob. mai. Ex identitate finis cū causalitate sequitur infinitas, nā causalitas finis est ultima actualitas illius, & identificare ultimā actua-

litem arguit infinitatem; sed finis creatus non potest esse infinitus: ergo identificare non potest suam causalitatem.

Resp. ad arg. quod finis dū causat, nõ aliter realiter se habet intrinsecè, & quantū ad rectum, quia nihil intrinsecum de novo superadditur illi: extrinsecè tamē aliter se habet realiter, ratione cognitionis: quam connotat, & voluntatis, quā movet; sicut materia dū causat, non se habet aliter realiter quantū ad intrinsecā entitatem, sed solum quantū ad connotatum, quatenus videlicet connotat actionem agentis applicantis materiam, & ipsam formam, quam recipit de novo. Instantia est in contrariorum sententia, in qua actus voluntatis est causalitas ipsius finis; & tamen finis per actū voluntatis non aliter realiter se habet intrinsecè, cū illum intrinsecè non recipiat. Idem ergo erit in nostra sententia dicendum.

Ad conf. verò resp. quod ex identitare cum ultima actualitate sequitur infinitas, quando ultima actualitas ex conceptu formali dicit positive perfectionem, & imperfectionem non permittit in illo, sed solum in conceptu materiali, sicut contingit in operatione causæ efficientis, & existentia creata: Causalitas verò finis ex conceptu formali, & communi non dicit positive perfectionem, sed imperfectionem
per-

permittit, quam imperfecti-
onem habet ipse finis creatus, &
causalitas illius, eo quod causa-
litas finis creati non procedit ab
illo, vt habente veram existen-
tiam, sed ab illo, quatenus in ap-
prehensione existit; qui modus
causandi imperfectiorem im-
portat, & ideo Deus pro fine
creato substituere non potest, si-
cut etiam substituere nequit pro
obiecto presenti creato, à quo
notitia intuitiva essentialiter de-
pendet.

3. arg. Causalitas non po-
test absque effectu reperiri, eo
quod causalitas est fieri ipsius ef-
fectus; sed motio, & excitatio
voluntatis potest dari absque ac-
tu voluntatis, qui est effectus
finis, siquidem posita tali motio-
ne, manet voluntas libera, & po-
test non elicere actum: ergo prædic-
ta motio non est causalitas finis.

Resp. tamen: causalitatem
finis nunquam reperiri sine effec-
tu, quia semper ad motionem
metaphoricam sequitur saltem ali-
quis actus inefficax in ipsa volū-
tate, qui quædam velleitas nomi-
natur.

2. resp. alij: ad motionem præ-
dictam semper consequi in ipsa vo-
luntate quandam inclinationem,
quæ est primus effectus finis.

3. & melius resp. quod
quando effectus causalitatis de-
pendet ab aliqua causa libera,
potest causalitas absque effectu
reperiri, eo quod posita tali

causalitate, adhuc causa libera
potest non ponere effectum,
cumque actus voluntatis depen-
deat à libera voluntate, inde fit,
causalitatem finis posse sine tali
actu reperiri.

Dices: fieri effectus non po-
test esse absque effectu; sed cau-
salitas finis est fieri sui effectus;
ergo nunquam potest sine effec-
tu reperiri.

2. dices: causalitas finis ha-
bet saltem connexionem natura-
lem cum effectu: ergo nunquam
potest sine effectu reperiri.

Resp. ad 1. dist. mai. fieri
verum, & proprium, conc. mai.
fieri motivum, neg. mai. & sub
eadem dist. min. neg. cons. Fieri
namque verum, & proprium ef-
fectus, quod per se ipsum est pro-
ductio, & formaliter dat esse de-
pendenter ab alia causa eliciente,
non potest absque effectu repe-
riri; fieri verò effectus, quod est
causalitas finis, non est huiusmo-
di, sed potius est fieri effectus,
movendo voluntatem ipsam, vt
liberè actum eliciat; & ita cum
voluntas possit non elicere actum,
potest tale fieri motivum volunta-
tis ad actum sine effectu reperiri.

Ad 2. resp. dist. ant. con-
nexionem exigentiæ, conc. ant.
connexionem actualis conveni-
entiæ. neg. ant. & cons. Licet
namque causalitas finis semper
exigat actum aliquem voluntatis, po-
test tamen de facto sine illo repe-
riri, eo quod actus pedit à libera

voluntate, quæ potest non ponere actum sicut affirmant aliqui de ente rationis, quod semper exigit proprietates, potest tamen reperiri sine illis, eo quod proprietates sunt per actum intellectus, supponentis voluntatem liberè applicantem, ad proprietates fingendas.

Ex dictis colligitur: finem per suam motionem nihil reale intrinsecum imprimere voluntati, hoc enim est proprium causæ efficientis, quæ verè, & per physicum contactum influit in proprium effectum; non tamen competit fini, qui solum metaphorica motione movet, per quamdam sympatiam cum ipsa voluntate, nam voluntas habet propensionem in bonum,

& ita quando bonum illi proponitur, movetur statim ad amorem illius, quæ quidem motio metaphorica, & intentionalis est vera, & realis in causando, & etiam physica: id est, non moralis: dicitur tamen motio metaphorica per similitudinem, & metaphoram ad motionem causæ efficientis procedentem ab illa, quatenus existit in re, & per veram, & realem: egressionem, sicut floriditas, & amoenitas prati, quæ latificat hominem aspicientem, dicitur risus metaphoricè, per similitudinem ad verum hominis risum, quo lætitia cordis ostenditur. Et hæc de art. isto, & 2. lib. Physic. cum art. præcedenti ad Philos. applicanda.

LIBER TERTIVS

PHYSICORVM.

PHILOSOPHI accuratissimus intellectus, profunditate elevatus, elevatione profundus, dignitate intelligentiæ admirandus, & admiratione dignus, passionē notissimam, & communē entis mobilis in hoc tertio libro, explicandā aggreditur, & definire conatur; proprietatē quidē communē, videlicet motū, qui omnibus bellum cruentissimū dicit, omnibus certamina movet, dum ipsa quietem desiderant, &

motus

motus inquietudinem amat, quies regnare tentat, & motus cum quiete pugnat, & audacia plenus gloriatus omnia sub illius pede esse ponenda vago, & suo simul colla domanda iugo. Ipse namque per vndarum guttras, flores, & gramina cuncta, arborum ramos, stellas, & omnes aristas, per dubios pelagi fluctus, per saxa, per hostes, per orbem terræ, necnon & æquora Ponti fugit inquietus, & ipsa quatit æra totus. Ad cuius velocitatem insequendam, & naturam superandam, assisat nobis Cœli prodigium totius mundi portentum, Ecclesiastici fulmen altaris, & lumen honoris. Sanctissimus Thom. cuius nomen lætitia est Cœlo, semper venerabile mundo, cuiusque doctrina, secuta via est cuiuscunque sapientis, dispositione tonantis. Quo duce non timet vultus Philosophia minaces; sed potius exculo lata pavore canit, cum quo sit questio prima de motu, actione, & passione.

ARTICVLVS I.

Quibus competat diffinitio motus.

§. I.

Motus diffinitio proponitur.

MOTUS in communi, ex his, quæ Arist. docuit in c. 2. in hoc libro, cōmunitè diffinitur: *Actus entis in potentia, secundum quod in potentia*: In qua, prima particula ponitur loco generis, quia in ratione actus, convenit motus cum quacunque altera forma: alia verò particula entis in potentia explicat subiectum motus, videlicet mobile, quod erat in potentia ad motum: per ultimam denique particulam *secundum quod in potentia* distinguitur motus ab omni alia forma, nam motus talitèr actuatur subiectum mobile, quod illud relinquit

in potentia ad ipsū terminū motus, quod alia forme nō habent.

Hæc omnia explicantur exemplo lapidis, qui antequam moveretur erat in potētia ad motum, & idè motus lapidis est actus entis, quod prius erat in potētia; quando verò lapis movetur, iam non est in potentia ad ipsū motum; in potentia tamen est ad ipsum terminum motus, eo quod motus est fieri termini, & illius consequitio, & ita actuatur lapidē, talitèr quod ex modo actuandi, relinquit ipsum in potentia, ad terminum consequendum.

Sed inst. motus non est diffinibilis: ergo non rectè diffinitur. Prob. ant. motus nō habet essentiam determinatam, siquidē non pertinet directè ad aliquod predicamentum, & per omnia divagatur: ergo diffinibilis non est.

Resp. motum directè nō pertinere ad aliquod predicamentū,

non tamen hoc provenire, ex quo non habeat determinatam essentiam (quod quidem falsum est, cum habeat propriam speciem, per quam constituitur in se ipso, distinguitur à quolibet alio) sed hoc provenire, ex quo motus est aliquid incompletum, & ita non pertinet ad aliquod prædicamentum directè, sed potius inter postprædicamenta numerantur. Instantia est in analogis, & æquivocis, quæ verè diffiniuntur, & tamen directè ad aliquod prædicamentum non pertinent.

Dices: solum ens completum est verè diffinibile; sed motus est aliquid incompletum: ergo verè diffiniri non potest.

Resp. ens incompletum verè posse diffiniri, siquidem verè constat ex prædicato communi, & ex vera differentia, quod ad veram diffinitionem sufficit quavis non possit ens incompletum diffiniri diffinitione ita propria, qua diffinitur ens completum.

Secundo instabis: per illam particulam *secundum quod in potentia*, significatur, subiectum esse in potentia ad ipsum terminum motus; sed hoc idem significatur per aliam particulam *entis in potentia*: ergo idem significatur per utramque, & consequenter aliquà superflua erit.

Resp. neg. min. Quia per illam particulam *entis in potentia*, solum significatur, subiectum mo-

bile esse in potentia ad ipsum motum, non tamen ad terminum motus.

Sed contra: Subiectum esse in potentia ad motum, non est de ratione mobilis, quia cor nunquam est in potentia ad suum motum, sed semper in actu movetur: ergo per illam particulam *entis in potentia*, significari non debet subiectum esse in potentia ad motum, sed potius ad ipsum terminum motus.

Resp. quod cor non est in potentia divisionis, & carentiæ physiciæ ad motum, est tamen in potentia metaphysica ad ipsum, quatenus est principium illius, & ipse motus de essentia cordis non est, sicut Sol est in potentia metaphysica ad lucem, quia licet nunquam sit sine luce, ipsa tamē lux de essentia Solis nō est. Unde per illam particulam *entis in potentia*, significatur subiectum motus esse in potentia physica, vel metaphysica ad motum.

Tertiò instabis: diffinitio motus convenit alijs formis, tam substantialibus, quam accidentalibus: ergo convenit alijs à diffinito; & consequenter bona non est. Prob. ant. Quia calor ut quatuor relinquit subiectum in potentia ad calorem ut quinque, & forma embrionis relinquit materiam in potentia ad formam hominis: ergo diffinitio motus competit alijs formis.

Resp.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. antec. per modum formæ imperfectæ, quatenus vna forma imperfecta ordinatur ad perfectam, conc. ant. per modum viæ, & tanquam fieri ipsius termini, ad quem subiectum relinquitur in potentia, nego ant. & consequ. Quia esse viam, & tendentiam, & tali modo actuare subiectum, per modum fieri termini, & ipsum relinquendo in potentia ad terminum ipsum, est propria natura motus, & nulli alteri convenit.

Ad punctum ergo difficultatis veniendo supponimus: motum posse accipi pro motu successivo, habente partes priores, & posteriores, quarum vna alteri succedit, qualis est motus localis, & motus alterationis, in quo motu simul non est fieri termini, & illius factum esse, & ita ex vi illius relinquitur subiectum in potentia ad ipsum terminum motus; proindeque motui prædicto verè competit assignata diffinitio.

Potest insuper accipi motus pro quacumque mutatione instantanea, in qua simul est fieri termini, & illius factum esse, quæ quidem est in multiplici differentia, alia namque est intentionalis purè spiritualis, sicut intellectio Angelica: alia quidè præsuppositivè à materia dependet, sicut intellectio humana: alia verò quoad substantiā materialis

est, sicut actiones sensuum exteriorum, & interiorum: alia tandè est mutatio instantanea, non quidem intentionalis, sed physica, & naturalis. De quibus omnibus difficultas est, an ipsis competat diffinitio. Pro quo.

§. II.

Statuitur nostra conclusio.

Nulli mutationi instantanea intentionali competit diffinitio; bene tamen mutationi physica naturali.

Primam partem concl. probamus: quia mutationes intentionales prædictæ non sunt verè motus: ergo illis non convenit diffinitio. Prob. ant. subiectum motus solum imperfectè actuatur per motum, & perfectè per terminum motus; sed mutationes prædictæ non imperfectè, sed potius perfectè actuant subiectum; siquidem perfectio subiecti in ipsa mutatione intentionali consistit, sicut perfectio potentia visiva consistit in videre, & perfectio intellectus in intelligere, & voluntatis in amare: ergo mutationes prædictæ non sunt verè motus.

Conf. & vrg. Motus per se ordinatur ad terminum, sicut motus localis ad ubi, & alteratio ad qualitatè; sed mutationes prædictæ non per se ad terminum ordinantur:

ergo mutationes prædictæ non habent rationem motus. Prob. mi. nam plures ex mutationibus assignatis nullum terminum producant, sicut actiones sensuum exteriorum; aliæ verò, quæ producant verbum, speciem expressam, vel idolum, non per se ordinantur ad ipsum, sed potius verbum ordinatur ad actionem ipsam; nam idè intellectus producit verbum, ut obiectum intelligat, vel in verbo percipiat: ergo mutationes istæ non per se ad terminum ordinantur. Ex qua doctrina facile quisque potest solvere argumenta in contrariū, quæ etiam facillima sunt.

Scundam verò partem, videlicet mutationi instantaneæ physicæ, & naturali, diffinitionem assignatam convenire prob. quia mutatio instantanea physica, & naturalis, qualis est generatio substantialis, relinquit subiectum in potentia, secundum quod in potentia: ergo verè competit illi assignata diffinitio. Prob. ant. Prædicta mutatio est actus materiæ primæ, existentis in potentia ad formam substantialem, ad quam etiam ordinatur: ergo est actus entis in potentia, secundum quod in potentia. Prob. antec. Pro illo priori, quo intelligitur generatio substantialis intelligitur in materia fieri formæ substantialis, & via ad ipsam, non tamen intelligitur ipsa forma, sed potius intelligitur materia in po-

tentia ad formam substantialem consequendam: ergo prædicta mutatio instantanea est actus materiæ primæ existentis in potentia ad formam substantialem, ad quam etiam ordinatur.

Dices: mutatio prædicta simul est cum forma substantiali per illam producta, & propterea dicitur mutatio instantanea, quia terminus per illam productus simul est, & in eodem instanti cum mutatione ipsa: ergo talis mutatio non relinquit materiam in potentia ad ipsam formam.

Resp. dist. ant. simultate instantis in quo, conc. ant. simultate instantis à quo, neg. ant. & conf. Licet namque mutatio ista simul sit cum forma producta in eodem instanti reali temporis, & in quo; est tamen prior forma prioritate à quo; nam quando intelligitur mutatio, non dum intelligitur forma, & ita pro illo priori intelligitur materia in potetia ad formam habendam.

Sed contra: quod est in potentia ad formam habendam, habet privationem formæ; sed materia pro illo priori generationis privationem formæ non habet: ergo non intelligitur in potentia ad formam. Prob. min. In eodem instanti reali, non potest esse forma cum ipsius privatione, sicut lux non potest esse cum tenebris, nec cæcitas cum visu; sed in instanti reali generationis est forma: ergo pro illo prio-

regenerationis non habet materia privationem forme.

Resp. dist. mai. privationem strictam, vel latam, conc. mai. strictam præcisse, nego mai. & sub eadem distinctione minoris, neg. conseq. Quia ut aliquid sit in potentia ad formam, non requiritur stricta privatio, vel rigorosa formæ carentia, sed sufficit privatio lata, idest, quod pro aliquo priori intelligatur subiectum, & non intelligatur forma; cumque pro priori generationis intelligatur materiam mutari, & tendere ad formam, & non dum forma intelligatur in materia, sit inde, materiam intelligi in potentia ad formam habendam.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in arti. discursu colligitur. Motum realiter distinguere à subiecto mobili, quia mobile est in potentia ad motum, nihil autem est in potentia ad se ipsum.

Sec. infertur: Motum realiter distinguere à termino à quo, & à termino ad quem, quia per motum destruitur terminus à quo, & acquiritur terminus ad quem, & nihil potest destruere, vel acquirere se ipsum.

Quod quidem constat insuper ex eo, quod idem terminus potest fieri per diversum motum,

vel actionem diversam realiter, sicut idem numero homo factus per generationem fiet in resurrectione per actionem divinam, & idem numero corpus Christi factum à Beata Virgine, vel ex illa, producitur à Sacerdote per verba consecrationis, & eadem numero qualitas producta per unam actionem potest per aliam intendi; quod quidem signum est, motum non identificari realiter cum termino producto per ipsum, alias duo motus, vel actiones essent idem realiter cum uno, & eodem termino, & realiter distinguerentur inter se, quod admittendum non est.

Tertio colligitur: motum non esse realiter distinctum ab actione, & passione, quia actiones multiplicandæ non sunt absque ulla necessitate; sed nulla necessitas est, ut actio motus, & passio sint entitates realiter distinctæ: ergo non distinguuntur realiter. Probat. min. Eadem actio prout egreditur ab agente, potest denominare agens, prout recipitur in mobili, potest denominare passum, & quatenus mobile per illam movetur, potest denominari motus. Sicut idem impulsus, quo aliquis movet lapidem, prout egreditur ab impellente est actio, & quatenus movet lapidem dicitur motus, & secundum quod in lapide recipitur dicitur passio: ergo nulla necessitas est, ut actio, motus, & passio sint

sint entitates distinctæ, & multiplicatæ realiter.

Dices: Actio, & passio pertinent ad prædicamenta diversa: ergò realiter distinguuntur, quia eadem entitas non potest ad diversa prædicamenta pertinere.

Resp. Quod ut aliqua prædicata pertineant ad prædicamenta diversa, non requiritur distinctio realis, sed sufficit distinctio formalis per rationem, & virtualis à parte rei.

Sed contra: Quia idè in probabili sententia Thomistarum relatio distinguitur realiter à suo fundamento, quia fundamentum, & relatio pertinent ad diversa prædicamenta: ergò quæ pertinent ad diversa prædicamenta realiter distinguuntur.

Resp. tamèn: Thomistas nò probare, relationem, & fundamentum esse distincta realiter, quia pertinent ad prædicamenta diversa absolute, sed quia pertinent ad prædicamenta diversa, quorum unum est ab solutum, & alterum relativum; & idè esse distincta realiter, eo quod eadem entitas non potest esse absoluta, & relativa, alias haberet totum suum esse in ordine ad aliud, quia esset relativa, & simul non haberet, siquidè esset absoluta, quæ prædicata de eadem entitate verificari non possunt.

Tèdèm colligitur: distinctione motus à termino esse realem modalem, quia motus est entitas mo-

dalis, vialis, & incompleta, ut ex propria natura cognoscitur: ergò solum realiter modaliter à termino distinctus est.

ARTICVLVS II.

Utrum actio formaliter transiens recipiatur in passio?

§. I.

Sensus difficultatis aperitur, & sententiæ referuntur.

IN difficultate ista gravissima unum supponimus, & inquirimus aliud; supponimus quidem, quod actio formaliter ut talis importat formaliter inhærentiam, quamvis solum explicet egressiorem ab agente; sicut relatio formaliter ut talis, dicit inhærentiam, licet solum explicet respectum, vel tendentiam ad terminum relationis: & utriusque eadem ratio est, quia ratio accidentis est conceptus communis ad relationem, & actionem, & ita quolibet ex illis formaliter inhærentiam importat; de subiecto tamèn inquirimus: an videlicet subiectum, cui inheret actio, sit agens, à quo procedit, vel ipsum passum, & de actione immanenti dubium nobis non est, illa namque formaliter est in agente, sicut intellectio in intellectu, & propterea dicitur immanens, quia in totus manet, sicut etiam intellectus dici-

dicatur intelligens, quia intus percipit, vel legit obiectum. Solum ergo de actione formaliter transeunte difficultas ista procedit.

Prima autem in hoc puncto sent. asserit: actionem formaliter transeuntem esse subiectivè in agente, vel inherere illi, quam defendit Caiet. 1. p. quest. 25. art. 1. & ipsum sequuntur aliqui antiquiores Thomistæ, & ex modernis Mag. Hortiz tract. 7. conferent. 1. eandem tenet Scotus in 4. dist. 13. quest. 1. & distinct. 43. quest. 5. §. de tertio, cui omnes Scotistæ subscribunt, & adhærent plures alij extrâ Scolā D. Thom.

2. verò sent. asserit: actionē inchoativè esse in agente, & consummativè in passo: ita Silvius, & Rever. S. Th. cum hoc discrimine tamèn, quod Silvius ait, eandem entitatem actionis in principio esse in agente, & indè transfundi ad passum: Mag. verò S. Thom. affirmat: non esse eandā entitatem, sed diversam, ordine quodam se habentem, sicut etiā subiecta ipsa ordine quodam se habent, & ex utraque entitate cōflari vnam totalem entitatem consummatam, & completam, eo quod prima est inchoatio secundæ, per quam ipsa cōpletur, & consummatur.

3. verò sent. absolutè affirmat: actionem formaliter transeuntem subiectari in passo, &

solum in illo recipi, vel inherere. Itā Capreol. in 2. dist. 1. quest. 2. & Ferrara 2. contra gentes cap. 1. Sponcin. & Soto, & venerandi Patres Carmel. quos plures alij sequuntur, & hæc nostra conclusio.

§. II

Actio formaliter transiens recipitur in ipso passo.

Sent. istam tradidit Angel. Doc. 9. metaph. lect. 8. per ea vèba: *Ipsa actio est in facto, ut edificatio in eo quod edificatur: & rationem reddit infra: Quia quando per actionem potentia constituitur aliquod operatum, illa actio perficit operatum, & non operantem: Unde est in operato sicut actio & perfectio eius, non autem in operante.* Quæ verba ponderatione non indigent.

Eadem doctrinam dedit etiam quest. 10. de potent. art. 1. dicens: *Est autem duplex operatio, quædam quidem transiens ab operante in aliquod extrinsecum, sicut calefactio ab igne in lignum, & hæc quidem operatio non est perfectio operantis, sed operati non enim aliquid acquiritur igni ex hoc, quod est calefaciens sed calefacto acquiritur calor.* Quod etiam affirmat pluribus alijs in locis conformiter ad ea, quæ docet 5. physic. lect. 3. dùm ait: *Quod actio, & passio non differunt subiecto à motu: Quia tamèn opposita sent. sufficienter etiam in*

in D. Th. fundatur propterea alia testimonia D. Th. omitimus ut ad rationem veniamus.

Prima autem ratio efficax pro nostra sent. ea est, quod actio motus, & passio sunt eadem realiter entitas; sed motus, & passio realiter recipiuntur in passio; nam motus est actus, & forma mobilis: ergo etiam actio realiter in passio recipitur, & nullo modo recipitur in agente, quia eadem realiter entitas non potest recipi in duplici subiecto, realiter entitave, & numericè distincto.

Conf. actio motus, & passio sunt idem numero accidens; sed idem numero accidens non potest recipi in duplici subiecto distincto numericè: ergo si motus, & passio recipiuntur in passio, non poterit actio recipi, & subiectari in agente. Mi. prob. Accidens receptum in duplici subiecto numericè distincto, debet etiã esse numero diversum, eo quod accidens individuatur à subiecto, & consequenter ubi subiectum est numero distinctum, debet etiã accidens esse numero diversum: ergo idem numero accidens non potest recipi in duplici subiecto distincto numericè.

Resp. contrarij. Idem numero accidens non posse recipi in duplici subiecto adequato, & totali, numericè distincto, aliàs ipsum accidens esset idem numero, & non esset idem numero,

liquidem accipit numericam unitatem à subiecto adequato, & esset in duplici subiecto adequato, numericè distincto; potest tamen idem accidens recipi in duplici subiecto inadéquato absque villo inconvenienti, quia ex duplici subiecto inadéquato resultat vnum tantum numero subiectum completum, & adequatū, à quo accidens accipit numericam unitatem, & hoc modo comparantur agens, & patiens ad entitatem actionis; & ita mirum non est, quod talis entitas in utroque recipiatur.

Sed contra est: Quia agens, & patiens non possunt, tanquam subiecta inadéquata ad actionem comparari: ergo solutio nulla est. Prob. ant. Quando duo subiecta ut inadéquata comparantur, ex utroque resultat vnum adequatū subiectum, & ex utroque etiam tanquam ex parte, resultat vnum compositum; sed ex agente, & passio non potest vnum compositum resultat: ergo non possunt se habere ut subiecta inadéquata. Prob. min. Omne compositum importat in recto partes, ex quibus componitur, sicut patet per singula discurrendo; sed non est assignabile compositum, quod importet in recto agens, & patiens: ergo ex agente, & passio non potest vnum, & idem compositum resultat. Prob. min. Quia tale compositum non esset agens nec esset patiens, nec posset habere

habere aliam denominationem, & esse in aliqua specie: ergo non est dabile tale compositum.

Dices: Tale compositum non fore agens, nec patiens divisivè, & exclusivè, sed utrumque esset in recto.

Contra tamen est: quia compositum, quod in recto sit agens, & patiens simul, & in recto per utramque denominationem constitutum, chymericum est: ergo non est dabile. Prob. ant. Tale compositum esset simul, & in recto constitutum per denominationem oppositam agentis videlicet, & patientis: ergo esset chymericum; nam compositum constitutum in recto per duplicem differentiam oppositam, chymericum est.

Secundo solutio principalis impug. subiecta, quæ inadæquate comparantur ad aliquam formam, solum materialiter differunt; formaliter vero convenientiam important; sicut in omnibus subiectis inadæquatis cerne re licet, imo, & actus inadæquati alicuius habitus, vel potentia, comparative ad habitum, vel potentiam materialiter distinguuntur; sed agens, & patiens comparative ad entitatem actionis, & passionis non habent convenientiam formalem cum sola distinctione materiali: ergo non comparantur ut subiecta inadæquata ad prædictam entitatem. Maior. cum consequ. tenet, & prob. min.

Ea, quæ conveniunt formaliter, & solum materialiter differunt in creatis, pertinens ad idem prædicamentum, nam ad diversa prædicamenta pertinerent; essent distincta formaliter, sicut ipsa prædicamenta; sed agens, & patiens, comparative ad entitatem actionis, & passionis, pertinent formaliter ad prædicamenta diversa, sicut etiam actio, & passio: ergo agens, & patiens comparative ad entitatem actionis, & passionis non habent convenientiam formalem cum sola distinctione materiali.

Tertio impugnatur solutio principalis: Eadem numero entitas accidentis non potest recipi in duobus subiectis distinctis, & ad invicem non vniri; sed agens, & patiens sunt duo subiecta distincta, ad invicem non vnira: ergo eadem entitas actionis, & passionis non potest in utroque recipi, nec utrumque ad illam inadæquate comparari.

Respondebis: eandem entitatem posse recipi in duobus subiectis distinctis, & ad invicem non vniri; nam quando ignis calefacit duo ligna distincta, eadem numero entitas calefactionis recipitur in utroque ligno, in sententia nostra asserente, quod actio recipitur in passo.

Sed contra est: Nam illa calefactio non solum recipitur in lignis diversis, & separatis, sed etiam recipitur in medio existen-

e inter utrūq, quāvis propter incapacitatē subiecti non producat in medio totum illum effectum, quem producit in ligno, semper tamen producit aliquem effectum in medio: ergo nunquam eadem entitas recipitur in subiectis distinctis, & ad invicem non vnitis, alias eadem entitas posset esse à se ipsa diversa, & separata, sicut & ipsa subiecta realiter separantur.

Ex quo patet ad exemplum, quo vtuntur adversarij de modo vnionis, qui idem realiter recipitur in materia, & forma; quia materia, & forma non sunt ad invicem separatæ, sed potius per talem modum vniuntur, & ita mirum non est, quod idem in utraque recipiatur.

Respondebis: eandem numero entitatem posse recipi in subiectis distinctis, & ad invicem separatim; quia eadem relatio proportionis, quam vnus numerus dicit ad alterum recipitur in omnibus, quamvis vnitates inter se sint diversæ, & separatæ.

Sed contra est: Quia probabilius est; relationem proportionis numeri ad numerum recipi solum in vltima vnitate, cum ordine ad vnitates præcedentes, nam vltima vnitas dat speciem numero, & fundat relationem proportionis cum habitudine ad præcedentes, & consequenter cum eadem habitudine, debet relationem recipere; ergo contra-

dictorium solutionis probabilius est.

Secundo impugnatur data solutio: quia numerus est vnum per se vnitate ordinis, & omnes partes importat in recto, & ideo eadem relatio, quæ efficit totum recipitur in omnibus partibus saltem mediata; sed ex agente, & passio non fit vnum ens per se, habens determinatam essentiam, & speciem, alias haberet determinatum prædicamentum, distinctum ab omnibus alijs; quod tamen est falsum: ergo eadem entitas non potest esse recepta in agente, & passio simul.

Secundo alia ratione efficaci probatur nostra conclusio: actio immanens recipitur formaliter in agente: ergo actio transiens formaliter in passio recipitur. Antec. constat, & consequenter probatur. Quia hæc est differentia, quam Div. Thom. locis antecedenter relatis, & 1. p. quaest. 18. artic. 3. ad 1. assignat inter actionem immanentem, & actionem transeuntem, quod prima est perfectio agētis, & recipitur in illo; secunda est perfectio passivi, & in ipso recipitur. Quod etiam indicare videtur nominis ethimologia, nam sicut actio dicitur immanens, quia intus manet, ita appellabitur transiens, quia transit in exteriorem materiam, & recipitur in passio.

Resp. contrarij: Actionem transeuntem ab immanente dis-

dingui, non quia vna recipiatur in agente, & altera recipiatur in passio, sed quia actio transiens producit effectum ad extra, & actio immanens producit effectum ad intra.

Contra tamen est: quia actio immanens nedum producit effectum ad intra, sed etiam recipitur in agente: ergo vt actio transiens sit adæquatè ab immanenti distincta, non solum debet effectum ad extra producere, sed etiā debet ad extra, vel in passio recipi.

Secundo impugnatur solutio data: producere effectum ad extra competere potest actioni formaliter immanenti: ergo vt actio transiens sit ab immanenti distincta, satis non est, quod producat effectum ad extra, sed vltra requiritur, quod recipiatur in passio. Prob. ant. Actio intellectus, & voluntatis diuinæ est actio formaliter immanens, & tamen Deus per intellectum, & voluntatem operatur ad extra formaliter: ergo producere effectum ad extra potest competere actioni formaliter immanenti.

Rursus etiam in Angelo nō reperiuntur actiones formaliter transeuntes; sed tantum actiones formaliter immanentes, eo quod in Angelo solum reperitur intellectus, & voluntas, quorum actiones sunt formaliter immanentes; & tamen Angelus plures effectus ad extra producit, & plura

corpora movet: ergo producere effectum ad extra, potest competere actioni formaliter immanenti.

§. III.

Solvuntur argumenta.

Arguit. primo contra concl. nostram. Nam, vt actio transiens differat ab immanenti formaliter necessarium non est, quod recipiatur in passio: ergo non in passio recipitur. Prob. ant. Actiones non per subiecta, sed per terminos distinguuntur; eo quod actio non a subiecto, sed a termino habet speciem: ergo vt actio transiens differat ab immanenti formaliter necessarium nō est, quod recipiatur in passio, sed sufficit, quod effectum aliquem ad extra producat.

Confir. & explicatur: actio formaliter immanens non per se ordinatur ad effectum producendum ad extra, nec ab illo habet speciem: ergo vt actio transiens differat formaliter ab immanenti, satis est, quod effectum producat ad extra, & per se ordinatur ad ipsum; quia per id, quod solum convenit ipsi, & non convenit actioni immanenti, sufficienter ab illa distinguitur.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. dist. ant. Per terminos formaliter, conc. ant. Connexivè, nego

nego ant. & conseq. Quia licet actio transiens, & immanens per terminos formaliter distingatur, connexivè tamen etiam differunt per subiecta, quatenus cū distinctione terminorum per se connectitur subiectorum distinctio, & vna infertur ex alia; cuius ratio est, quia actio transiens, si per se ordinatur ad terminum producendum ad extra, per se etiam ordinatur ad subiectum ad extra perficiendū, media actione, & termino producto per illam, & consequenter ipsa etiam debet ad extra recipi, sicut actio immanens debet ad intra recipi, quia ordinatur ad ipsum agens, ut perficiendum per ipsam.

Addimus: quod cum actio transiens per se ordinetur ad perficiendum passum, non solum passum habet rationem subiecti, sed etiam habet rationem termini in ordine ad actionem transeuntem, & agens habet etiam rationem termini, & subiecti, comparativè ad actionem immanentem, & ita ex quo per terminos distinguantur, non infertur, non posse per subiecta propria distinguui, quando quidem subiecta propria rationem termini habent.

Ad conf. negar. conf. Quia si actio transiens per se ordinatur ad effectum producendum ad extra per se etiam ordinatur ad passum intrinsece perficiendum, & ita in passo recipi debet, si autem in passo non recipitur, non ordi-

nabitur etiam ad passum intrinsece perficiendum, consequenter que solum modo repugnati ordinabitur per se ad effectum producendum ad extra.

Sed inst. potest per se ordinari ad terminum producendum ad extra modo debito, & non repugnanti, quin recipiatur in passo: ergo solutio nulla est. Prob. antec. 1. Potentia generativa per se ordinatur ad terminum producendum ad extra, quia per se ordinatur ad generandum; & tamen talis potentia non est in passo, sed in agente generante: ergo potest actio per se ordinari debito modo ad terminum producendum ad extra, quin recipiatur in passo.

2. prob. ant. Generatio substantialis per se ordinatur ad genitum productum ad extra, & specificatur ab illo; & tamen non in passo, sed in agente recipitur: ergo idem quod prius Prob. min. Actio vitalis recipitur in agente, quia agens per actionem vitalem se movet, & vivit, & non potest per illam se movere, nisi illam recipiat, sed generatio actio vitalis est: ergo in agente recipitur.

Ad 1. repl. resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. per modum potentiae, conc. mai. per modum operationis, neg. mai. & concessa min. neg. conseq. Quia potentia generativa licet per se ordinetur ad effectum producendum ad extra (& idem de quacumque po-

rentia operativa) non tamen est perfectio passi, sed solum agentis, & ita solum in agente recipitur, actio verò, si per se ordinatur ad terminum producendum ad extra, ordinatur etiam ad passum intrinsicè perficiendum consequenterque in passu recipitur.

Ad 2. prob. resp. generationem substantialem, quatenus est transiens formalitèr, recipi in ipso passu, & non esse vitalem formalitèr, quia solum est transiens, quatenus est omisio seminis, secundum quam rationem formalitèr vitalis non est, sed solum præsuppositivè, quatenus supponit applicationem vitalem, & liberam generantis ad operationem illam.

Sed inst. pro illo priori actionis generativæ nondum est passum: ergò illa actio non potest in passu recipi. Prob. ant. Passum est effectus actionis generativæ: ergò pro priori talis actionis non dum est passum, quia pro priori causæ non dum intelligitur effectus.

Resp. tamen quod licet passum non intelligatur pro priori actionis generativæ, est tamen simul cum illa in eodem instanti reali, quod sufficit, ut illa actio recipiatur in passu. Instantia est in ultima dispositione ad formam hominis, quæ pro priori naturæ hominem antecedit; & tamen quia est in eodem instanti reali cum illo, non implicat,

quod in ipso recipiatur, & de facto in ipso recipitur.

Aliter poterat dici actionem generativam, secundum conceptum *ab* præcedere passum, & in genere causæ efficientis; in genere verò causæ materialis, & secundum conceptum *in* supponere ipsum: & ita in illo recipi posse: sicut ultima dispositio in genere causæ materialis dispositivæ antecedit hominem genitum, & in genere causæ materialis receptivæ, supponit ipsum, & in illo recipitur.

Dices: actio præcedit passum secundum conceptum *ab*: ergò etiam secundum conceptum *in*, quia isti duo conceptus sunt idem realitèr, & ideo si actio secundum unum prior est, etiam secundum alterum prior erit.

Sed neg. consequ. quia licet isti duo conceptus identificentur realitèr, potest actio secundum unum illorum præcedere, & secundum alterum subsequi, sicut intellectio creata, quatenus dictio est, præcedit verbum, & quatenus contemplatio sequitur ad ipsum, & *in* peculiare in divina relatione antecedit generationem, & conceptus *ad* ad generationem consequitur, & supra illam fundatur.

Secund. arg. relatio predicamæ talis ageris ad passum est in ipso agere: ergò etiam actio, quæ est fun-

damentum relationis prædictæ, debet in agente recipi, nam fundamentum relationis, & ipsa relatio in eodem subiecto reperiri debent, eo quod relatio dimanat à fundamento, & ab illo dependet in fieri.

Resp. aliqui quod fundamentum relationis prædicamentalis agentis ad passum, non est actio, sed potentia productiva, quæ quidem recipitur in agente, sicut ipsa relatio.

Alij verò resp. fundamentum, & relationem non semper, & necessariò debere reperiri in eodem subiecto, quia non minus relatio dependet à fundamento in conservari, quam dependet in fieri; & tamen relatio conservatur in subiecto in quo fundamentum illius non est, ut constat in relatione vnionis, quam materia dicit ad formam, quæ quidem non recipitur in materia, sed in toto composito, quia materia ante formam nihil recipere potest; & tamen fundamentum huius relationis in ipsa materia est: ergò poterit relatio primo recipi, & esse in subiecto, in quo fundamentum illius non est, quæ solutiones probabiles inter nos, ad argumentum solvendum necessariæ non sunt, & idè.

Ad arg. aliter resp. Fundamentum relationis, quatenus fundamentum illius est, debere esse in eodem subiecto, in quo est ipsa relatio; cumque relatio

agentis ad passum fundetur supra actionem solum secundum conceptum *ab*, inde fit, debere esse in illo subiecto, in quo est actio secundum talem conceptum. Actio verò secundum conceptum *ab* est formalitèr denominativè in agente, eo quod agens denominatur tale ab actione secundum conceptum egressionis ab illo, & idè mirum non est, quod prædicta relatio accipiat in agente.

Tertio arg. Non potest agens intrinsecè per actionem mutari, nisi illam recipiat intrinsecè; quia nihil potest intrinsecè mutari, nisi per aliquid intrinsecè receptum in ipso. Vnde supra diximus, concursum prævium intrinsecè recipi in causa secunda, quia illa intrinsecè mutat; sed agens intrinsecè per actionem mutatur, ut constabit ex infra dicendis: ergò actio intrinsecè recipitur in agente.

Resp. aliqui ex nostris neg. min. quia denominatio agentis solum est extrinseca denominatio, sicut denominatio visus in pariete, & ita agens non mutatur intrinsecè per actionem.

Hæc tamen solutio principio nititur falso, quia omnia prædicamenta sunt aliquid intrinsecū, & præstant denominationem intrinsecam, sicut omnes ferè Thomistæ in proprio loco defendunt; sed actio secundum conceptum *ab*, & secundum egressionem ab agē-

constituit speciale predicamentum: ergò nequit esse extrinseca denominatio.

Secundo reijcitur data solutio; quia in differentia intrinseca solum potest auferri per aliquid intrinsecum à quo proveniat intrinseca denominatio: nam ablatio intrinsece indifferentiæ est intrinseca mutatio, mutatio autem intrinseca solum per aliquid intrinsecum haberi potest; sed actio tollit, & aufert intrinsecam indifferentiam agentis: ergò tam actio, quam denominatio agentis aliquid intrinsecum est. Prob. min. Agens antecederet ad operationem est indifferens, & in potentia intrinseca ad agendum, & non agendum; sed potentialitas hæc determinatur, & indifferentia tollitur per ipsam actionem, quæ est vnum extremum ipsius indifferentiæ: ergò actio tollit, & aufert intrinsecam indifferentiam agentis.

Resp. aliqui: prædictam indifferentiam non tolli per ipsam actionem, sed solum per concursum prævium determinantem ad illam.

Sed contra est: quia indifferentia agentis ad agendum, & nõ agendum, debet formaliter auferri per formam illam, qua constituitur agens in actu secundo operans, & de actu primo reducitur ad secundum, sed per actionem constituitur agens operans in actu secundo, & reducitur de actu

primo ad secundum: ergò per talem actionem tollitur formaliter agentis indifferentia. Min. cum cons. tenet, & prob. mai. Potentialitas, & indifferentia ad aliquam actualitatem, & formam per ipsam formam auferitur, sicut potentialitas, & indifferentia, quam ad formam habet materia tollitur per ipsam formam: ergò indifferentia agentis, ad operandum, & non operandum per ipsam operationem debet auferri, per quam agens constituitur in actu secundo operans, & de actu primo reducitur ad secundum.

Secundo impug. solutio data: Quia supposito concursu prævio, adhuc agens manet in potentia activa ad ipsam operationem; sed hæc potentialitas activa non tollitur per concursum prævium formaliter, sed solum applicativè, quatenus applicat ad operationem causæ secundæ: ergò potentialitas hæc solum tollitur formaliter per actionem.

Explicatur eadem impug. quia indifferentia actus primi solum tollitur formaliter per actum secundum; sed concursus prævius non est verè actus secundus respectu agentis creati: ergò indifferentia actus primi, quæ reperitur in agente creato, non potest auferri formaliter per ipsum concursum prævium, sed per ipsam creatam actionem, quæ est verè actus secundus respectu agentis

creati. Quapropter tali solutione relicta.

Resp. ad arg. dist. mai. recipiatur intrinsicè, vel intrinsicè emitat, conc. mai. recipiat determinatè, neg. mai. & concessa mi. neg. conf. Nam ut agens mutetur intrinsicè per actionem, necessarium non est, quod intrinsicè illam recipiat, sed satis est, quod intrinsicè illam emitat, vel ipsa intrinsicè egrediatur ab illo, & cum actio intrinsicè egrediatur ab agente, potest agens intrinsicè per actionem mutari.

Sed inst. non potest aliquid intrinsicè mutari per egressionem alterius ab ipso: ergo ut agens mutetur intrinsicè satis non est, quod actio intrinsicè egrediatur ab agente. Prob. ant. Quia creaturæ quando fiunt, intrinsicè egrediuntur à Deo, in quo antea intrinsicè continebantur, & tamen Deus per talem egressionem non mutatur intrinsicè: ergo non potest aliquid intrinsicè mutari per egressionem alterius ab ipso. Præterquam quod dicere, aliquid intrinsicè mutari per egressionem alterius, videtur abusio terminorum, non tamen aliquid dicere verum.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. per modum effectus, conc. mai. per modum actionis, neg. mai. & concessa min. neg. conf. secundum distinctionem maioris. Creaturæ namque egrediuntur à Deo egressione genera-

li, & per modum effectus, quæ ratione omnes effectus, quando fiunt, dicuntur exire extrinsecas causas, & ab illis egredi, non tamen creaturæ egrediuntur à Deo per modum actionis constituentis Deum operantem, & realiter ab ipso Deo distinctæ, & ita mirum non est, Deum per talem egressionem non mutari; actio verò realiter ab agente distincta, dum realiter egreditur ab illo, realiter etiam reducit ipsum de actu primo ad secundum, & tollit intrinsicam indifferentiam illius, & consequenter ipsum intrinsicè mutat; quod quidem non est terminis ab utroque, sed terminos explicare, & oppositum facile probari non potest.

Arg. 4. Actio formaliter transiens est perfectio intrinseca agentis: ergo intrinsicè in illo recipitur. Prob. ant. 1. Actio formaliter transiens est actualitas ultima agentis in linea operativa, & tollit intrinsecam indifferentiam illius: ergo perfectio intrinseca est.

Secundo prob. ant. Hoc concurrendum agens pertinet directè ad prædicamentum actionis, ratione forme, quam importat, quæ est ipsa actio, sed non potest directè ad prædicamentum pertinere, nisi ratione intrinsecæ forme, & intrinsecè perficientis: ergo idem, quod prius.

Resp. ad utramque prob. quod actio est perfectio intrinseca agentis, ut à quo, non tamen

ut in quo, & est ultima actualitas agentis, & illius reductio, ut à quo; non tamen ut in quo, vel ut terminis Arist. utamur, est perfectio huius ab hoc, non tamen huius in hoc, quatenus intrinsecè egreditur ab agente, & per egressionem prædictam perficit intrinsecè ipsum, & reducitur de actu primo ad secundum.

Dices 1. quia actio immanens est perfectio intrinseca agentis, intrinsecè in illo recipitur: ergo si actio transiens est intrinseca per perfectio agentis, intrinsecè etiam in illo recipienda est.

Secundò dices: Sicut actio dicit *ab*, & egressionem: ita relatio dicit *ad*, & respectum ad terminum; sed relatio inheret subiecto, cui communicat *ad*, & denominat relatum: ergo actio debet inherere subiecto, quod denominat agens, & à quo intrinsecè egreditur, & consequenter erit illius perfectio, non solum ut à quo procedit, sed etiam ut à quo est.

Resp. ad 1. replic. neg. causalem, tanquam adæquatam, sed insuper quia actio immanens ordinatur ad agens intrinsecè perficiendum, & ita debet esse tam egressivè, quam inherivè in agente, cuius oppositum in actione formalitèr transeunte contingit.

Ad 2. repl. negatur conf. Et ratio discriminis est, quia actio est forma vitalis egrediens ab agente, & tendens ad passum in-

trinsecè perficiendum, & ideo solum est egressivè in agète, inherivè verò in passio; relatio verò est tendentia ad terminum, ut ad aliquid purè extrinsecum, & solum per se ordinatur ad perficiendum intrinsecè subiectum illud, quod denominat relatum, & propterea debet in tali subiecto formalitèr inherere.

Quinto arg. Causalitas est in eo, cuius est causalitas, sed actio est causalitas agentis: ergo recipitur in agente. Prob. mai. Constitutivum debet esse in eo, quod constituit; sed causalitas constituit causam in actu secundo causantem: ergo causalitas debet esse in eo cuius est causalitas.

Conf. 1. Forma debet esse inherivè in subiecto, quod denominat; sed actio denominat agens, operans in actu secundo: ergo debet esse in agente.

Conf. 2. Forma communicat suum effectum primum subiecto illi, cui intrinsecè inheret; sed actio non communicat passio suum effectum primum: ergo non inheret in passio, sed potius in agente. Prob. min. Effectus primarius actionis est denominare operans in actu secundo; sed hunc effectum non communicat passio, ut per se est manifestum: ergo min. vera est.

Resp. neg. mai. universalitèr sumptam, & ad prob. dist. mai. eo modo, quo constituit, cōc. mai. alio modo, neg. mai. & cōc.

min. neg. conseq. Secundum distinctionem minoris. Constitutivum namque debet esse in eo, quod constituit eo modo, quo constituit; cumque actio constituat agens in actu secundo per egressionem ab illo, inde fit; quod debet in illo esse egresivè, vel secundum conceptum *ab*, necessarium tamen non est, quod in illo sit inhæsiuè, hoc enim est in actione peculiare, constituere videlicet operans per egressionem ab ipso operante.

Ad 1. conf. poterat negari mai. vniuersaliter intellecta. Cuius instantia est in specie expressa, quæ denominat obiectum representatum, & intellectum in actu secundo; & tamen non in obiecto, sed in intellectu recipitur. Et in actu voluntatis, qui in probabili sententia est causalitas finis, & ipsum denominat causantem in actu secundo; & tamen non in fine, sed in voluntate recipitur; & dispositio denominat materiam dispositam, & relatio unitæ cum forma denominat materiam relatum; & tamen dispositio, & relatio prædicta non in materia, sed in composito recipiuntur. Quid tamen de hoc sit.

Resp. aliter: dist. mai. quod denominat per unionem inhæsiuam, conc. mai. egresiuam, nego mai. & sub eadem distinctione minoris, neg. conseq.

speciale namque est in actione, quod egrediatur ab agente, & per hanc egressionem reducat ipsum de actu primo ad secundum, ipsumque denominet agens. Unde actio non habet denominare agens per inhæsiuam in ipso, sed potius per egressionem ab illo, sicut rivulus constituit, & denominat fontem fluentem, non quia rivulus sit in fonte, sed quia à fonte procedit, & species non denominat formaliter, mediante inhærentia, sed mediante representatione, & subsistentia formaliter non per inhærentiam, sed per terminationem denominat; quæ doctrina consonat Ang. Mag. in 1. dist. 31. quæst. 1. art. 1. dicenti, quod si poneretur esse aliquam actionem, quæ non esset accidens, non esset inherens, denominaret tamen agens, quia egrederetur ab illo.

Ad 2. conf. resp. dist. mai. primarium inadæquatum, conc. mai. primarium adæquatum, nego mai. & secundum eandem distinctionem minoris negatur conseq. licet namque forma debeat communicare aliquem effectum primarium subiecto illi, cui intrinsecè inhæret, non tamen necessarium est, quod illi communicet omnem effectum primarium; quia ut forma in subiecto sit formaliter sufficit, aliquem effectum primarium communicare, ut plurimi dicunt

de gratia habituali, quæ formaliter erat in Christo, quæ tamen non constituabat Christum filium adoptivum, quamvis talis effectus sit in gratia primarius; & si Deus adlumeret naturam irrationalem redderet illam subsistentem, & esset vnus formaliter cum ipsa, quamvis non redderet illam personatam, qui est aliquis primarius effectus in Divina subsistentia.

Sed inst. non esse assignabilem effectum aliquem primarium, quem actio communicet passio: ergo si solutio vera est, non poterit in passio, sed solum in agente inhaerere.

Scio, resp. posse, quod ut forma sit in aliquo subiecto formaliter, sufficit illi communicare aliquem effectum secundarium, quamvis non communicet aliquem effectum primarium, ut constat in aliquibus formis, iuxta sententias probabiles, Thomistarum, & si verum sit, quod si forma nullum effectum primarium, vel secundarium communicaret, non esset in subiecto formaliter; unde si intellectio poneretur in lapide, & gratia in natura irrationali, non essent in illis formaliter, quod etiam plures affirmant de speciebus intentionalibus, quæ in aere solum materialiter inveniuntur, quia nullum effectum formalem etiam secundarium communicant. Non tamen doctrina ista necessaria est, & ideo.

Resp. Actionem communi-

Mag. Froylan.

care passio aliquem effectum primarium, videlicet esse actum, seu de nominationem acti.

Contra tamen est: Quia denominationio acti provenit à passione formaliter: ergo non est effectus primarius actionis. Prob. ant. Denominatio acti, & passio est eadem denominatio, ut per se manifestum videtur; sed denominationio passio provenit à passione: ergo etiam ab illa provenit denominationio acti.

Resp. tamen: neg. ant. & ad prob. dist. mai. eadem realiter, conced. mai. eadem formaliter, nego mai. & concessa min. nega. conf. Sicut namque actio, & passio sunt idem realiter, & formaliter distinguuntur, ita denominatio acti propria actionis, & denominatio passio si sunt eadem denominatio realiter; formaliter tamen diversa est. Quæ diversitas consistit in eo, quod denominatio acti provenit ab actione, non solum ut recepta in passio, sed etiam ut tangente effectivè passum ipsum, & ideo provenit ab acti one cum ordine ad agens; denominatio vero passio si provenit solum ab actione, tanquam à forma recepta, & ita in conceptu formali non explicat ordinem ad ipsum agens, quatenus ab illo provenit actio.

§

§§§

§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§§§

Z 4

5.

§. IV.

Ultimum argumentum solvitur.

VLtimò arg. Forma recipitur in subiecto, cui communicat proprium effectum primum; sed actio formaliter transiens communicat effectum primum agenti: ergò in agente recipitur. Prob. min. Effectus primarius actionis transeuntis est constituere agens; sed prædictum effectum communicat agenti: ergò min. vera est.

Resp. dist. mai. Forma, quæ proprium effectum primum communicat per unionem inhaesivam, conc. mai. per unionem egressivam, nego mai. & conc. min. neg. conseq. Quia actio proprium primum effectum communicat per egressionem ab agente, & ita satis est, quod egrediatur ab illo, ut talem effectum communicet.

Sed inst. effectus formalis est ipsa forma communicata subiecto: ergò non potest forma non esse in subiecto, cui communicat proprium effectum primum.

Resp. dist. conf. Et modo quo illum præstat, conc. conf. alio modo, neg. conseq. Quia actio communicat agenti proprium effectum primum, per egressionem ab illo, & idèd solum egressivè debet esse in agē-

te, sicut rivulus solum egressivè est in fonte.

Sed inst. forma non potest effectum primum communicare subiecto, nisi per unionem cum illo; sed omnis unio formæ accidentalis fit per inhaerentiam: ergò non potest communicare talem effectum subiecto, cui non inheret.

Resp. neg. min. Quia actio ad differentiam aliorum accidentium duplicem effectum communicat, alterum quidem passivo, alterum autem agenti, & primum per inhaerentiam communicat, secundum verò per unionem egressivam cum agente, quod tangit physico contactu egressivo, vel à quo physice procedit.

Sed inst. non potest actio aliquem effectum primum subiecto communicare, nisi per unionem inhaesivam: ergò solutio nulla est. Prob. ant. Non potest actio communicare aliquem effectum primum, quin communicet conceptum *in*; sed non potest communicare conceptum *in*, nisi per unionem inhaesivam; quia conceptus *in* est conceptus inhaerentiae: ergò, ant. est verum. Prob. mai. Non potest actio communicare aliquem effectum primum specificum, & proprium actionis, quin communicet conceptum differentialem, quia effectus specificus, & primarius est proprius formæ, secundum differentialem con-

ceptum; sed non potest communicare conceptum differentialem, quin cōmunicet conceptum *in*: ergò mai. vera est. Prob. min. Nō potest cūmunicare conceptum differentialem, quin cōmunicet conceptum genericum, siquidem conceptus differentialis, & genericus identificantur realitèr; sed conceptus genericus est conceptus *in* omni occidenti communi: ergò non potest communicare conceptum differentialem, quin cōmunicet conceptum *in*.

Resp. plurimi: posse aetionem communicare conceptum differentialem, quin cōmunicet conceptum genericum, vel communicare *in*, quia subiectum potest esse capax conceptus, differentialis, & non habere capacitatem ad conceptum communem, & quando ex duplci cōceptu realiter identificato, subiectum est capax vnius, & non alterius potest forma vnum, & non alterum communicare subiecto, sicut gratia habitulis Christum hominem constituit Sanctū, & non filium adoptivum, quamvis isti conceptus realitèr identificentur in gratia, & idem in anima rationali, quæ vt vegetativa communicatur capillis, non tamen vt rationalis.

Hanc tamen solutionem non possumus approbare, quia implicat, aliquod subiectum esse capax gradus rationalis, qui est differentialis in homine, &

non esse capax conceptus animalis, qui est conceptus genericus, & communis: ergò non potest agens esse capax conceptus differentialis aetionis, & non esse capax conceptus *in*, qui est conceptus genericus, & communis, & consequenter non poterit aetio communicare agenti conceptum differentialem, quin cōmunicet conceptum *in* genericum, & communem.

2. impug. Quia subiectum, quod non est capax habendi conceptum communem formæ, non est etiam capax habendi conceptum differentialem: ergò solutio tradita nulla est. Prob. ant. Bene, & ex terminis valet: subiectum non potest habere conceptum genericum, ergò non potest habere conceptum differentialem, quia in tali conf. arg. à superiori ad inferius negativè quæ consequenter in omni materia bona est. Vnde quod non potest esse animal, nō potest etiam esse rationale, & quod non potest esse vivens, non potest etiam esse vivens sensibile: ergò subiectū quod non est capax habendi conceptum communem formæ, non est capax habendi cōceptū differentialem. Quapropter tali solutione relictā.

Resp. non posse subiectum esse capax conceptus differentialis, & non esse capax conceptus cōmunis, & cōsequenter nō posse agens

agens habere capacitatem ad conceptum *ab*, & differentialem actionis, & non habere capacitatem ad conceptum communem *in*, sed potius actionem debere communicare conceptum *in*, si semel communicat *ab*; non tamen necessarium esse, quod actio communicet conceptum *in* per inhaerentiam formalem, sed satis esse, quod communicet talem conceptum per formalem egressionem, quod quidem ita contingit, quia sicut conceptus differentialis, & *ab*, est in agente egressivè, ita conceptus *in* egressivè est in agente: Vterque namque conceptus constituit speciem actionis, & ideo actio communicat agenti utrumque conceptum egressivè, & cum utroque formaliter egreditur ab agente.

§. Ultimus.

Copularia ex dictis.

EX dictis in articulo discursu colligitur 1. quod quando Arist. asserit 3. de anima text. 26. actum esse in eo, cuius est actus: intelligendus est, quod sit in eo egressivè, non tamen quod in illo sit inheſive, quia actio etiam est actus agentis, ut à quo, non tamen illius ut in quo. Et similiter quando D. Thom. quaest. 1. de poten. artic. 1. ad 1. affirmat: Actionem transeuntem esse perfectionem agentis, explicandis

est de perfectione agentis, ut à quo, vel egressivè; non tamen inhaſive, & illius ut in quo.

2. colligitur: quod quando D. Th. in 2. dist. 40. quaest. 1. art. 4. resp. dicendum: *Quod cum actio sit in agente, & passio in patiente, non potest esse idem numero accidens.* Loquitur de actione immanente, non verò de transeunte formaliter, nam ibi loquitur de malitia actionis crucifigentium Christum, quae quidem licet executivè fuerit actio transiens, imperative tamen erat actio immanens, videlicet actus male voluntatis ludæorum.

3. colligitur: quod etiā D. Th. loquitur de actione immanenti, quando 2. contra gent. cap. 9. asserit: *Quod actio quae non est substantia agentis, inest ei, sicut accidens subiecto*: Procebat enim ibi de intelligere, & velle, quae in solo Deo sunt eius substantias in creaturis verò accidentia sunt, & eodem modo quaest. 9. de pot. art. 9. ad 6. & quaest. 8. art. 2. ubi similia habet intelligendus est D. Thom.

In alijs verò locis, in quibus eandem doctrinam tradere videtur, solum intendit D. Thom. actionem sumptam pro relatione agentis ad passum, subiectari in agente: quod utique verum est: quia relatio agentis fundatur supra actionem secundum conceptum *ab*; & ita recipitur in agente, qui actio conceptum istum communi-

municat. Vel potest D. Ang. explicari, de actione secundum esse morale: nam moralitas actus exterior tota desumitur ab actu interiori voluntatis; & idè tota manet in agente, quamvis actio ipsa exterior physicè cōsiderata recipiatur in passio: quod utique qualiter, & in quo sensu sit intelligendum, ex antecedentibus, & subsequentibus, colligendum est. Et hæc de art. isto, in præsentī textu 20. & in 3. de Anima, & in 9. Metaphysicæ ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De infinito.

ARTICVLVS VNICVS.

Verum à parte rei possit dari aliquod infinitum in actu?

§. I.

Sensus difficultatis apperitur.

SECUNDUM nominis ethimologiam, illud dicitur infinitum, quod caret termino, & sine ad differentiam finiti, quod finem, & terminum habet; potest tamèn aliquid esse infinitum absolute, quod idem est, ac esse infinitum; secundum suam essentiam; sicut Deus, qui secundum suam essentiam, & in omni genere infinitus est. Potest insuper aliquid esse

infinitum in genere determinato v. g. secundum magnitudinem, ut si daretur quantum infinitæ extensiones: vel secundum multitudinem, ut exercitus constans infinita hominum multitudine. Undè infinitum diffinitur esse. *Illud, cuius semper est aliquid extrà accipere*: Idest in quo quacumque parte, vel perfectione assignata, adhuc tamèn alia, & alia sine termino assignabilis est.

Deinde infinitum aliud est in potentia quod infinitum synthetice nominatur, illud videlicet, quod habet terminum in actu, in potentia verò terminum, & finem non habet, sicut quantitas, quæ est divisibilis in infinitum, & quacumque parte assignata, illa eadem in aliàs partes divisibilis est. Infinitum verò in actu, quod infinitum categoricalè nominatur, illud est, quod actualiter terminum, & finem non habet, sicut Deus, cuius perfectio nullis clauditur terminis, sed actualiter infinita est.

De infinito ergò secundum suam essentiam in præsentī difficultas non est, sed potiùs supponitur, repugnare essentialiter creaturam, quæ secundum essentiam suam infinita sit, cuius eam ratio est, quia talis creatura esset ità perfecta, sicut Deus & consequenter repugnat, sicut repugnant plures Dij.

2. etiam prob. quia quæcumque creatura composita ex gene-

nere, & differentia, clauditur terminis secundum suam essentiam, videlicet per terminum generis, & specificę differentię, & consequenter limitata est secundum essentiam suam; sed implicat creatura, quę composita non sit ex genere, & differentia: ergo implicat creatura infinita secundum suam essentiam. Prob. min. nām in quacumque creatura eius esse distinguitur realitēr ab essentia, nām solus Deus est suum esse, & itā non esse, essentialitēr repugnat: ergo repugnat etiam essentialitēr creatura non composita ex genere, & differentia, quā quotiescumque esse distinguitur ab essentia, datur etiam compositio ex genere, & differentia.

Addimus: talem creaturam forē infinita virtutis, sicut essentię infinita, & consequentēr esset omnipotens, & posset omnia producibilia producere; ac proindē se ipsam producere posset, quod essentialitēr implicat.

Sed inst. virtus Dei simpliciter infinita est: ergo potest producere effectū simpliciter infinitum, consequentērque erit possibilis creatura simpliciter infinita, & secundum suam essentiam.

Resp. dist. conf. Potest potentia non repugnante ex parte virtutis, conc. conf. ex parte effectus, neg. conf. Quia licet virtus Dei, eo quod est simpliciter infinita, possit quantum est ex se effectum infinitum producere,

repugnat tamen producere ipsū ex parte effectus creati, nām effectum esse infinitum simpliciter, & esse productum, vel ab alio, essentialitēr implicat.

Dices: Deus producere potest creaturam perfectissimam inter omnes posibles, sed creatura illa est infinita simpliciter, siquidem est ultimum, quod potest infinita virtus Dei, & consequentēr debet esse infinita, nām virtus Dei non potest exauriri, & exercere ultimum posse in aliquo limitato, & finito: ergo potest Deus producere creaturam simpliciter infinitam. Prob. mai. Quia Deus cognoscit cōprehensivē omnes creaturas posibles, & excessum repertum inter omnes, & quānam illarum perfectissima sit, aliās non cognosceret excessum perfectissimę creaturę, & consequentēr non attingeret omnem modum possibilem, cum ille excessus modus possibilis sit: ergo potest Deus creaturam perfectissimam inter omnia possible producere.

Resp. Deum posse producere perfectissimā creaturam possibilem, sicut etiam illam cognoscere, ex quo tamen non infertur virtutem Divinā exauriri in aliquo finito, & limitato, quia illa creatura producta, potest etiam Deus aliam, & aliam creaturam, usque infinitum, licet non itā perfectam producere.

2. resp. Posse Deum cognoscere

ere perfectissimam creaturam, non tamen posse illam creaturam designare practicè, & effectivè, eo quod de ratione multitudinis infinite est quod in ea non possit ultima unitas designari, sed quacumque parte assignata, alia, & alia assignabilis est.

Sed inst. nulla est creatura inter omnes possibles, quæ non sit producibilis à Deo: ergò potest Deus creaturam perfectissimam producere. Prob. ant. nulla est creatura inter omnes possibles, quæ possibilis non sit: ergò nulla est, quæ non sit producibilis; quia creatura, quæ à Deo produci non potest, possibilis non est.

Resp. dist. ant. producibilis in determinatè, & syncategorematicè conc. ant. Categorematicè, & determinatè, neg. ant. & sub eadem distinctione neg. conf. Quia inter omnes creaturas possibles nulla est non contenta in omnipotentia Divina, & ita nulla est, quam Deus producere non possit syncategorematicè, & in determinate in potentia; nō tamen potest perfectissimam in actu, & determinatè ponere.

Dices: ergò illa non est producibilis actu, & determinatè: ergò non est possibilis.

Resp. dist. 1. conf. determinatè, & actu ex parte continentia, & effectus, neg. conf. ex parte modi producendi, conc. conf. Creatura namque perfectis-

sima est producibilis determinatè, & in actu ex parte sui, quia creatura est, & ex parte omnipotentia, quia in ipsa continetur; non tamen ex parte modi continendi, eo quod omnipotentia divina non continet illam creaturam, ut producendam antè aliàs creaturas, sed ut producendam omni alia creatura producta, quia est ultimum, quod potest omnipotentia Divina, & cum nō possit omnem aliam creaturam in actu producere, propterea quod repugnat multitudo in actu infinita, inde est quod non possit perfectissimam creaturam ponere in actu, repugnantia proveniente ex modo, quo talis creatura in Divina omnipotentia continetur. Exemplum invenitur in secunda die, quæ absolute possibilis, & producibilis est; & tamen non potest Deus antè primam diem, secundam diem producere. Modo autem sit.

§. II.

Secunda conclusio.

Repugnat de potentia absoluta corpus in extensione infinitum.

Concl. hæc duplicem continet partem, vnam de corpore naturali, & aliam de corpore mathematico à materia separato, & à qualitatibus sensibilibus, & quantum ad 1. partem probat plurim.

plurimi concl. quia ad formam determinatam, accidentia determinata finita, & limitata sequuntur, inter quæ accidentia quantitas invenitur; sed forma cuiuscumque corporis naturalis finita, & limitata est, aliàs tale corpus haberet formam substantialē infinitam, & consequenter esset infinitum secundum suam essentialitatem; ergo implicat corpus naturale, cuius quantitas, & extensio infinita sit.

Hæc tamen ratio nobis probare non potest: quia D. Thom. 1. p. quæst. 7. art. 3. in corpore asserit: *Quod dato, quod corpus esset infinitum secundum magnitudinē, non tamen esset infinitum secundum essentialitatem, quia sua essentia esset determinata ad speciem per formam*: ergo sentit D. Tho. infinitam magnitudinem non arguere, corpus esse infinitum secundum essentialitatem, & formam.

2. rejicitur ratio prædicta: quia licet accidentia, quæ sequuntur ad formam finitam, debeant esse limitata, sicut etiam ipsa forma; non tamen hoc verum est de accidentibus, quæ non sequuntur ad formam, sed solum ab extrinseco principio proveniunt; nam talia accidentia cum forma commensurari non debent: ergo poterit corpus finitum secundum formam habere quantitatem infinitam, non quidem à forma dimanantem; sed potius in ipso corpore à solo Deo productam.

Quapropter hac ratione relicta.

Aliter prob. concl. quia repugnat corpus naturale, quod moveri non possit motu aliquo naturali locali, sed corpus infinitum non posset moveri motu aliquo naturali locali: ergo tale corpus repugnat. Prob. min. Tale corpus non posset moveri motu recto, quia in tali motu relinquitur una pars loci, & acquiritur alia, & illud corpus non posset unam partem deletere, & acquirere aliam, eo quod esset infinitum, & occuparet omnem locum. Rursus, illud corpus moveri non posset motu circulari; nam in tali motu una pars transit ad locum alterius, & in corpore illo non posset una pars transire ad locum alterius, siquidem quæcumque pars esset infinitæ magnitudinis, & ita inter partem, & partem daretur infinita distantia, quantum ad terminos utriusque, quæ distantia per motum pertrāsibilis non est; sed præter hos motus non est assignabilis alius motus localis naturalis: ergo illud corpus non posset motu aliquo locali naturali moveri.

Addimus: quod quando lineæ usque in infinitum protrahuntur à centro, infinite distant inter se secundum ultima ipsarum, & cum in corpore infinito, lineæ protrahantur à centro usque in infinitum, sicut ipsa corporis magnitudo, infinite etiam inter se distabunt, & ita nunquam poterit

poterit vna transire ad locum alterius.

Resp. Tali corpori infinito repugnare motum ab extrinseco solum; non tamen ab intrinseco repugnare.

Sed contra est: quia illud corpus ab intrinseco moveri non posset: ergo solutio nititur falso principio. Prob. ant. Illud corpus haberet ab intrinseco impedimentum essentialiter inconiungibile cum motu: eo quod esset ab intrinseco infinitum & ab intrinseco haberet occupare omnem locum, & hoc cum motu repugnat: ergo illud corpus non posset ab intrinseco moveri.

Resp. 2. Coelum Empyreum non posse ab intrinseco moveri, quia est sedes beatorum, sed potius illi motum ab intrinseco repugnare, & consequenter non implicare corpus, cui motus ab intrinseco repugnet.

Sed contra est: quia licet possit dari corpus, cui motus ab intrinseco connaturaliter repugnet, ut constat in Coelo Empyreum, non tamen potest dari corpus, cui motus ab intrinseco essentialiter, & secundum potentiam obedientialem repugnet: sed tale esset corpus infinitae magnitudinis: ergo essentialiter repugnat.

Loquendo autem de corpore mathematico probant pluri mi concl. quia repugnat quantitas, quae non sit terminata per

aliquam figuram: nam figura est proprietas quantitatis: ergo repugnat quantitas, quae limitata non sit: eo quod figura est terminus quantitatis, & consequenter quantitas figurata infinita non est, nam infinitum terminum habere non potest.

Ad rationem tamen istam poterant respondere contrarij: quantitatem de potentia absoluta posse non habere figuram, quia figura est passio quantitatis, & passio de potentia absoluta ab essentia separabilis est; & propterea.

Sub alia forma prob. 2. pars concl. quia implicat quantitatem non exigere aliquam figuram, siquidem figura est proprietas rigurosa quantitatis, & non potest aliqua essentia etiam de potentia absoluta non exigere proprietates; sed quantitas, quae figuram exigit, necessario est limitata, & finita, quando quidem figura est terminus quantitatis, & res quae terminum habere petit, necessario finita est: ergo implicat, dari quantitatem in extensione infinitam.

S. III.

Argumentis occurrunt.

Contra concl. arg. 1. Corpus habens infinitas partes quantitatis est corpus infinitum in actu; sed continuum est corpus

corpus habens infinitas partes: ergo est infinitum in actu. Prob. min. Quia si continuum non haberet infinitas partes, non esset divisibile in illas; sed continuum est divisibile in infinitas partes: nam iuxta Phylo. proverbium, continuum est divisibile in semper divisibilia: ergo continuum habet infinitas partes.

Resp. dist. min. infinitas syncategorematicè, & in potètia, conc. min. in actu neg. min. & conf. In continuo namque non dantur infinitae partes in actu, sed solum in potentia, quatenus virtute agentis potest continuum dividi in plures partes quarum quilibet est in potentia divisibilis in alias, & alias partes usque in infinitum, & sine termino: sicut ex materia 1. possunt fieri formae substantiales, & ex illa educi usque in infinitum; quae tamen formae de facto solum in potentia, in materia continentur.

Sed inst. praedictae partes sunt actualiter in continuo: ergo si sunt infinitae, ipsum continuum habebit infinitas partes in actu. Prob. ant. Partes, in quas continuum est actualiter divisibile, sunt actualiter distinctae, & actualiter in continuo, sed continuum est actualiter divisibile in partes praedictas: ergo praedictae partes sunt actualiter in continuo. Min. cum conf. tenet, & mai. similiter constat: quia continuum non potest actualiter dividi, nisi in ea, quae

de facto, & actualiter habet.

2. inst. continuum habet infinitas partes in potentia: ergo potest habere infinitas partes in actu, quia potentia, quae frustranea non est, reduci potest ad actum.

Resp. Ad 1. inst. neg. ant. & ad prob. neg. mai. Quia continuum est actualiter divisibile in partes, solum in potentia distinctas, & quas solum continet in potentia, nam sicut ipsum potest actualiter dividit in partes, quae per divisionem sunt, sunt in potentia in ipso, quod sufficit, ut possit dividi in illas; sicut materia potest actualiter recipere formam, quam ante receptionem solum continet in potentia. Sed de his latius infra dicemus de continuo disputantes.

Ad 2. inst. neg. conf. Quia sicut a potentia ad actum non valet, ita etiam non valet ab infinito in potentia ad infinitum in actu. Unde ex quo dentur in continuo infinitae partes in potètia, non infertur, quod dentur in actu.

Dices. Omnis pot. quae non est frustranea reducibilis est ad actum. Resp. quod est reducibilis iuxta modum effectus; non tamen contra talem modum, cumque modus, & essentia continui sit esse divisibile in partes, quarum quilibet manet ultra divisibilis, inde fit, quod non possunt omnes partes simul esse, sed solum successivè, & syncategorematicè possunt

possunt infinitæ partes poni: sicut dies est divisibilis in omnes horas ipsius; non tamen in omnes simul existentes, quia omnes horas dici simul existeret, est contra naturam, & essentiam illius.

2. arg. Linea, quæ defacto reperitur in quantitate, est infinita secundum longitudinem: ergo datur infinitum secundum magnitudinem. Prob. ant. Si daretur linea infinita secundum longitudinem, esset eiusdem speciei cum ea, quæ defacto in quantitate reperitur, siquidem illa linea esset solum divisibilis secundum longitudinem, sicut illa, quæ defacto est: ergo etiam linea, quæ defacto reperitur, secundum longitudinem infinita est, aliàs non esset eiusdem speciei cum altera; quia finitum, & infinitum variat essentialiter speciem.

Resp. tamen: quod si daretur linea infinita non posset habere figuram quæ est terminus quantitatis, & ita non esset eiusdem speciei cum linea, quæ defacto reperitur, cuius figura est proprietas.

Dices: Illa linea poneretur in prædicamento quantitatis, in quo omnis linea collocatur: ergo esset eiusdem speciei cum ea, quæ defacto reperitur, quia omnes lineæ de prædicamento quantitatis specificè conveniunt, eo quod linea est species a thoma sub genere prædicamentali contenta.

Resp. tamen facile dist. ant.

Mag. Froylan.

modo repugnanti, conc. ant. modo debito, neg. ant. & consequ. Quia illa linea collocaretur in prædicamento quantitatis modo repugnanti, & contra naturam lineæ prædicamentalis; eo quod linea prædicamentalis exigit habere figuram, & illa linea figuram habere non posset; & ideo esset specificè diversa à linea, quæ defacto reperitur.

3. arg. Virrus Dei infinita est: ergo potest producere corpus magnitudine infinitum.

Resp. dist. conf. potentia virtutis conc. conf. potentia facti, neg. conf. Virtus namque Divina, quantum est ex se, potest producere corpus infinitæ magnitudinis; absolute tamen non potest, quia repugnat ex parte facti, vel corporis, propter rationes allatas.

Sed dices: Tale corpus esset mobile aliquo motu locali: ergo non repugnat ex parte facti propter rationes allatas. Prob. ant. Tale corpus esset mobile secundum aliquam partem: si namque daretur v. g. canis infinitæ magnitudinis, quamvis non posset moveri secundum se totum; posset tamen movere pedem, eo quod pes infinitus non esset: ergo tale corpus esset aliquo motu locali mobile.

Resp. quaecumque partem illius corporis fore infinitam, aliàs ex omnibus partibus non resurgeret infinitum, quia finitum

Aa

addi

additum finito, non facit infinitum; & ita corpus illud non posset etiam moveri secundum aliquam partem. Modo autem sit.

§. IV.

Secunda conclusio.

Implicat à parte rei infinitum secundum multitudinem.

Conclu. hæc prob. ratione D. Th. 1. p. quæst. 7. art. 4. quia implicat à parte rei multitudo non terminata per aliquam ultimam unitatem, sed multitudo terminata per ultimam unitatem, finita, & limitata est: eo quod in infinito nunquam potest ad ultimum perveniri: ergo implicat à parte rei multitudo, quæ infinita sit. Prob. mai. Implicat multitudo non contenta sub aliqua specie: nam quid quid à parte rei invenitur, continetur sub aliquo genere, & consequenter debet sub aliqua specie contineri; sed solum ultima unitas dat speciem numero, nam numerus sit ternarius, vel quaternarius, par, vel impar, per ultimam unitatem: ergo implicat à parte rei multitudo non terminata per ultimam unitatem.

2. prob. concl. quia quid producit à parte rei, cadit sub intentione determinata creantis, & producentis, nam Deus per intentionem determinatam producit

sed quod cadit sub intentione determinata, finitum, & limitatum est, siquidem ex vi talis intentionis coartatur, & finitur: ergo implicat infinita multitudo.

Addo: quod talis multitudo ex pluribus numeris finitis fieri non potest, quia finitum additum finito non facit infinitum; sed non posset etiam fieri ex pluribus finitis: ergo implicatoria est.

Rursus addimus: multitudinem illam non posse à Deo numerari, alias in illa multitudine perveniretur ad ultimum, & consequenter infinita non esset.

Resp. possibilem esse multitudinem, quam Deus numerare non possit, quia si ab æterno mundum creasset, & per singulos annos, usque modo, produxisset unam animam rationalem, modo essent infinitæ animæ rationales, quia incorruptibiles sunt, & ita modo perseverarent, & illas Deus numerare non posset.

Sed contra: quia Deus non posset per singulos annos ab æterno usque modo producere unam animam rationalem, ne produceret multitudinem non contentam sub aliqua specie, sicut propter eandem rationem, non potest simul omnia possibilia producere: ergo solutio nulla est.

§

§§§

§§§§§§§§§§

§§§§§§§§§§§§§§§§

§. V.

Argumenta solvuntur.

Contra concl. arg. Quia non implicat multitudo non contenta sub aliqua specie: ergò possibilis est. Prob. ant. Omnia præsentia, præterita, & futura sunt infinita multitudo, non contenta sub aliqua specie; & tamen ab æterno physice existunt in æternitate, sicut 1. p. q. 4. & 14. communiter nostri defendunt: ergò possibilis est multitudo non contenta sub aliqua specie, & idem de omnibus cogitationibus beatorum futuris per totam æternitatem, quæ infinitæ sunt, & modo in æternitate existunt.

Resp. multitudo existens in mensura superiori æternitatis, conc. ant. in propria mensura, nego ant. & sub eadem distinctione, neg. conf. Æternitas namque est infinita in continendo, & mensurando, & ideo omnia, quæ mensurantur successive per mensuras inferiores, simul etiam, & sine aliqua successione in æternitate continentur, & ab illa mensurantur. Sicut partes temporis, quæ sibi invicem succedunt, simul ab æternitate mensurantur, & ita præsentia, præterita, & futura, quæ sunt infinita multitudo, simul in æternitate existunt; non tamen multitudo

Mag. Froylan.

illorum sub aliqua ultima unitate continetur.

Instabis: Dabilis est in æternitate multitudo, quæ sit sub aliquo genere, & non ab aliqua specie: ergò etiam in tempore nostro dabilis erit multitudo contenta sub genere, & non sub aliqua specie; & consequenter erit dabilis infinita multitudo, quia si in æternitate non repugnat, non videtur assignabilis ratio cur in tempore repugnet. Ant. verò prob. Quia multitudo illa ex præteritis præsentibus, & futuris, in æternitate contenta, sub genere multitudinis continetur, & non sub aliqua specie; siquidem ultimam unitatem non habet: ergò ant. verum est.

Resp. tamen: Multitudinem illam in æternitate contentam, non esse sub specie. Cæterum etiam sub genere non est: quia multitudo, in æternitate existens, genus non habet.

Dices: Multitudo est ratio superior ad multitudinem finitā, & infinitam, ut per se manifestū est: nam de utraque prædicatur; sed superior non est, tanquam species, vel differentia: ergò tanquam ratio generica.

Dices 2. in æternitate est dabilis multitudo, non cōtenta sub aliqua specie, nec sub aliquo genere: ergò etiā in mēsurā inferiori poterit dari multitudo ista.

Resp. ad 1. replicam: multitudinem esse rationem superiorē

analogam ad multitudinem finitam, & infinitam; sicut mensura prædicatum analogum est ad mensuram infinitam, & finitā, & ita multitudini infinite nullum est assignabile genus.

Ad 2. neg. conseq. Quia multitudo existens in propria mensura existit à parte rei extra causam infinitam, & ita debet esse sub aliquo genere, & sub aliqua differentia propria, nam res extra causam infinitam per proprium genus, & per propriā differentiam constituitur: eo quod extra causas constituta habet proprium esse in se ipsa, quod aliud non est, quam genus, & differentia.

Secundo arg. quia in continuo sunt infinitæ partes: ergo datur infinitum in actu secundum multitudinem.

Resp. sicut antea: illas partes non esse infinitas in actu, sed solum in potentia, & admissio esse infinitas in actu.

Resp. 2. Illas partes non esse divisas, & separatas, sed unitas, & per eandem existentiam totius existentes; & ideo faciunt unicū ens, non tamen plura entia, nec multitudinem aliquam, quæ est plurium, & discretorū aggregatio.

Sed instabis: Potest Deus continuum in omnes partes dividere, & illas adinvicem separare: ergo potest facere multitudinem infinitam in actu.

Sed neg. ant. Quia Deus facere

non potest contra rerū essentiam, & essentia cuiuscūque partis cōtinui est, quod sit ultra divisibilis, & ideo nunquā potest Deus totū cōtinuū simul, vel aliquā partē eius in omnes dividere partes.

Sed instabis: vnam partem esse unitam cum altera, non est de essentia partis unitæ: ergo quavis Deus quamcūque partem separet ab altera parte, non facit contrā rerum essentiam.

2. Quidquid Deus facit, mediante causa secunda, potest facere, se solo; sed Deus quamcūque partem continui conservat, mediante vnione cum alia: ergo potest illam sine vnione conservare, & consequenter vnam ab alia dividere.

Resp. ad 1. repl. dist. ant. cum altera parte determinata, conc. antec. cum hac, vel illa, nego ant. & conseq. Quia licet de essentia vnus partis non sit esse unitam cū alia determinata, est tamen de essentia cuiuscūque partis, quod sit unita cū vna, vel alia parte, aliàs divisibilis non esset.

Ad 2. responderetur: Deum posse facere se solo, quidquid facit, mediante causa secunda efficiente; non tamen mediante causa formali intrinseca, & constitutiva rei, & vnio cum aliqua parte vagæ est prædicatum essentiale, constitutivum cuiuscumque partis divisibilis, & extensæ existentis in continuo. Instantia

simi-

similis est in rationalitate , qua mediante , constituitur homo in esse rationalis , & tamen Deus non potest , sine rationalitate facere hominem rationalem.

§. Vltimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu infer-
tur : non posse dari à parte
rei infinitum secundum in-
tensionem : quia subiectum re-
ceptivum accidentis est finitum,
& limitatum ; sed in subiecto li-
mitato non potest recipi acci-
dens intensionis infinitæ , quia
subiectum limitat formam phy-
sicè in ipso receptam , eo quod
forma recipitur iuxta capacitatē
subiecti finitam , & limitatam :
ergò non potest dari accidens in-
tensionis infinitæ.

Resp. contrarij : rationem
benè probare de accidenti , quod
recipitur in subiecto ; non tamen
de accidenti , quod potest Deus
creare , & conservare sine aliquo
subiecto.

Sed contra est : quia licet
Deus possit producere , & con-
servare accidens sine aliquo sub-
iecto ; non tamen potest ipsum
producere , & conservare sine
ordine ad subiectum , ut potens
in illo recipi , & ex illo educi ;
quia talis ordo est essentialis ac-
cidenti ; sed accidens intensionis
infinitæ non potest dicere ordi-

nem ad subiectum finitum , &
limitatum , ut potens in illo re-
cipi , siquidē accidenti intensionis
infinitæ repugnat essentialitè re-
cipi in subiecto limitato , ut vidi-
mus : ergò non potest Deus face-
re accidens intensionis infinitæ.

Sed inst. Gratia habitualis
Christi est infinita intensivè : eo
quod Christo concedenda est per-
fectissima gratia , qualis est gratia
infinita : ergò non repugnat ac-
cidens intensionis infinitæ.

Resp. Gratiam Christi non
esse infinitam in genere physico ;
sed solum in genere moris , quia
Christo concedenda est gratia
perfectissima conducens ad fi-
nem redemptionis , & ad digni-
tatem redimentis , qualis est gra-
tia infinita in genere moris : non
tamen gratia intensionis physicè
infinitæ , quæ essentialitè impli-
catoria est.

Dices 1. Gratia recipitur
in potentia obedientiali animæ
Christi ; sed talis potentia infini-
ta est , quia se extendit ad omne
illud , quod contradictionem non
implicat : ergò potest gratia phy-
sicè infinita recipi in anima
Christi.

Secundo inst. cum naturalit-
ate entitativa subiecti compati-
tur supernaturalitas gratiæ : ergò
cum limitatione subiecti compa-
titur gratiam esse infinitam , &
consequentè , quamvis subiec-
tum limitatum sit , poterit gra-
tiam infinitam recipere.

Resp. ad 1. neg. min. nām potentia obedientialis solum est infinita syncategorematicè, quia potest accipere formas syncategorematicè infinitas, idest, non tot, quin plures, vel quarum quælibet sit infinita syncategorematicè; non tamen potentia obedientialis est actu entitativè infinita; & ideo non potest recipere formam intensionis actualis infinitæ.

Ad 2. inst. neg. conf. Quia inter subiectum naturale, & formam supernaturalem invenitur proportio, eo quod subiectum naturale secundum obedientialem

potentiam, capax est supernaturalis formæ, & per ipsam perfectibile, inter subiectum verò limitatum, & formam intensionis infinitæ, nulla proportio invenitur, & ita dispar est ratio. Infinita similis est in subiecto naturali, in quo recipitur forma, quæ secundum essentiam suam supernaturalis est; & tamen forma infinita secundum essentiam non potest recipi in subiecto limitato, ut adversarij fatentur. Et hæc de artic. isto, & de 3. Physicorum in presenti text. 15. 18. 23. 34. & alijs concomitantibus ad Philosophum applicanda.

LIBER QVARTVS.

OSVIT quidem tempus non in Sole tabernaculum, sed in tenebris domicilium, & caligine circumfusum, eo ascendit, quod caput inter nubi-
la condit; ut ita illius intelligentiam nulla investigatio reperiret, nulla vigilantia divulgaret: Aristoteles tamen in presenti libro noluit difficultatem temporis suo silērio obscurare, & obscuratam silere, ne si talis Doctor explicationem

omitteret, alios fallentia obtineret; cui etiam loci tractatum adiunxit, qui omnia quanta cingit, & omnia corpora tangit, & dum pedibus muratur nostris, ipsis discumbit in astris. Ut ergo possit extensionem, & mensuram utriusque, debilitas nostra percurrere, adsit Thom. quæ possumus, & debemus invocare, qui luminare maius Phœbus, & in æthere lampas, Ecclesiam defendit telis, & hæreticorū conculcat agmina plantis, qui erroris etiā fugat tenebras, & simul verberat umbras, cumque sit quæstio prima de loco.

ARTICVLVS I.

Verum diffinitio loci bona sit?

§. I.

*Impugnatis aliquorum sententijs
statuitur affirmativa
conclusio.*

Dari locum in rerum natura, experientia ipsa testatur, cum videamus, corpora moveri, moveri verò est mutare locum, de vno ad alterum transeundo. Locus autem duplex est alius diffinitivus, qualis est locus Angeli, qui non continet locatū, sed potius continetur ab illo: alius verò est locus circumscriptivus, qui continet, & circumscribit locatum, qualis est locus corporis extensi, & hic etiam alius est communis, qui non immediate; sed solum mediatè continet locatum, sicut cella, vel cubiculum est locus communis respectu nostri, quia continet nos, non immediate, sed mediate aere ambiente. Alius verò est locus proprius, & particularis, qui immediate continet locatum, sicut aer, qui corpora nostra immediate circumdat.

In quo tamen ratio loci constituta sit, diversimodè opinantur Auctores: aliqui namque constituunt locum in quodam spatio imaginario, in quo quasi penetra-

tivè est locatum. v. g. quod locus terræ est quodam spatium imaginarium, quod inter terram, & aquam intercedit.

Hæc tamen sententia falsa est, quia quod non est, non potest continere locatum; sed spatium imaginarium reverà nō est, sed imaginatur esse. Ergo non potest realitè continere locatū, nec loci rationem habere.

Secundo impugn. quia spatium imaginarium solum habet esse imaginarium: ergo solum poterit esse locus imaginarius: non tamen verus, nam solum eo modo, quo est potest habere rationem loci.

Tertio impug. nam corpus, quod est in loco, habet quantitatem extensam in ordine ad locum, vt experientia testatur, & propterea Corpus Christi non est propriè in Sacramento tanquam in loco, quia ibi extensum non est in ordine ad locum; sed corpus non potest habere quantitatem extensam ad spatium imaginarium, quia habere quantitatem extensam in ordine ad spatium, est habere quantitatem simul extensam, & coniunctam cum quantitate spatij, & spatium imaginarium quantitatem nullam habet: ergo spatium imaginariū verè locus non est. Quod etiam suaderetur ex eo, quod locus est aliquid reale; spatium verò imaginarium est purum nihil, & aliquid reale non est.

Alij verò locum constituunt in spatio vero, & reali immateriali tamen, quod cum corpore penetratur.

Sed hæc sententia chymerica est, quia constituit locum chymericum; nam inter terram, & aquam nullum datur spatium verum, & reale etiam immateriale: ergò sententia hæc locum chymericum ponit.

Deindè rejicitur: Quia locus continens rem corpoream, debet habere quantitatem, cui quantitas corporis coextensa sit; sed spatium immateriale quantitatem non habet: ergò non potest rem corpoream, tanquam locus continere.

Rursus: Tale spatium non potest esse substantia, vel accidens corporeum; aliàs illud etiã esset in alio loco ejusdem rationis, & illud in alio, vsque in infinitum; quod tamen dicendum non est.

Tandem spatium illud penetratur naturalitèr cū loco, vt adversarij fatentur: ergò saltem nō potest esse locus, de quo in præsentis sermo est; nam in præsentis tantum loquimur, & inquirimus de loco, qui cum corpore naturalitèr penetrari non potest.

Alij autem dicunt: Locum consistere in vbi quodā intrinseco, producto per motum localem.

Sed hoc etiam falsum est, quia prius est corpus esse in loco, quā quod illud vbi resultet; vbi nam-

que diffinitur circūscriptio passiva corporis, ex circumscriptione activa loci proveniens: ergò illud vbi nequit esse locus. Præterquā quod locus nō est in locato, sed è contrā, & illud vbi recipitur in ipso corpore. Et ex his cōstat falsā esse alteram sententiam constituentē locū in materia, vel forma, quia quādo corpus movetur, mutat verè locū, & materiam, & formam non mutat, sed potius illas conservat, sine quibus moveri non posset.

Dices: Locus est terminus, qui per motū localem acquiritur; moveri namque est vnū locū relinquere, & acquirere aliū; sed solum vbi per motum localem acquiritur: ergò habet rationem loci.

Resp. dist. mai. terminus extrinsecus, conc. mai. intrinsecus, neg. min. & dist. min. Tanquam terminus intrinsecus omitto mi. tanquam extrinsecus, neg. min. & conseq. Quia per motum localem duplex terminus acquiritur, vnus quidē intrinsecus, qui est ipsum vbi: & alius extrinsecus, à quo corpus continetur, & solum iste secundus obtinet rationem loci.

Dices: in illo consistit locus à quo corpus denominatur locatū; sed tale denominatur ab vbi: ergò in vbi consistit locus.

Resp. Denominationem locati aliam esse intrinsecam provenientē ab vbi, à quo corpus denominatur vbicatum intrinsecè:

aliam

aliam esse extrinsecam provenientem ab exteriori corpore ambiente, & solum habet rationem loci illud, a quo provenit secunda denominatio.

His igitur statutis clarissime constat: Locum consistere solum in ultima superficie corporis continentis locatum, quia locus est illud, quod continet, & ambit corpus secundum omnem partem illius, & solum hoc habet ultima superficies corporis exterioris circumdantis, quæ quidem est contigua superficiei corporis contenti, & illi æqualis, ipsamque tangit secundum omnem partem illius. Unde Philosophus in presenti cap. 4. diffinit locum. *Esse ultimum corporis ambientis immobile primum.* Quæ coincidit cum diffinitione communiter assignata, videlicet: superficies, ultima corporis continentis immobilis prima. Pro quo.

§. II.

Nostra conclusio.

Diffinitio prædicta bona est.

Assignatam diffinitionem esse bonam prob. particulas explicando. *Superficies* namque ponitur loco generis non rigurosi, sed substitutivè, eo modo quo in diffinitione cuiuscunque concreti accidentalis subiectum ponitur loco generis, quatenus superficies est subiectum rationis

formalis constituentis locum, & sicut ex corpore, & albedine resultat album, ita ex superficie, & ex ratione formali constitutiva loci, resultat ipse locus. Particula verò *ultima* indicat, solum ultimam superficiem corporis continentis habere rationem loci, quia sola immediatè ambit corpus locatum, & adequatur cum illo. Particula *immobilis* ponitur loco differentiae, & excludit superficies flexibiles, & mobiles, quæ non habent rationem loci, ut superficies concava vasis continentis aquam, & superficies ambientis arborem in flumine fixam, quia moveri est mutare locum, & aqua in vase contenta, potest in vase moveri, quin superficies concava vasis mutetur, quod signum est, superficiem vasis materialiter sumptam non esse locum formaliter, & propter rationem oppositam, superficies ambientes arborem in flumine fixam rationem loci non habent: eo quod ipsæ successivè moventur, & arbor non mutat locum. Solum ergo illa superficies, quæ in mobilis est secundum ordinem positionis in universo, & talem, vel talem distantiam ad polos mundi, & centrum terre obtinet rationem loci ex qua quidem distantia tanquam ex forma, & ex ipsa superficie ut ex subiecto resultat locus formaliter. Particula verò *prima* denotat superficiem habentem rationem

rationem loci esse immediate coniunctam cum corpore locato, & primā quā ad extra in ipso corpore continente reperitur.

Dices: talē superficiem primā esse aequalem corpori locato, & itā non habere rationem loci, quia continet locatum, & consequēter debet esse maior, eo quod res continens debet excedere rem contentam.

Sed contra: quia licet continens ut quod debeat esse maius re contenta; hoc tamē necessarium non est in continente ut quo, & idē corpus continens debet esse maius corpore locato, superficies verō, ratione cuius continet ipsum adaequate, non debet esse maior; sed potius alteri aequalis, & cum illo commensurata: ergo solutio nulla est.

§. III.

Vnicum argumentum solvitur.

ARg. contra diffinitionem praedictam; quia variantur superficies, loco formaliter invariato: ergo locus non potest in superficie consistere. prob. ant. superficies aquae ambientes arborē in flumine fixā, passim variantur; & tamē locus arboris non variatur; sed semper arbor in eodem loco manet. Ergo variantur superficies, loco formaliter invariato.

Resp. tamen facile: dist. ant.

variantur materialiter, conc. ant. formaliter, neg. ant. & consequ. Quia superficies ambiētes arborē in flumine fixā, non variatur secundū distātia. ad pollos mūdi, & centrum terrae, sed potius superficiē, quae de novo venit, succedit in eadem distantia; vnde superficies illae solum materialiter variantur; non tamen formaliter in ratione loci, nam locus non consistit in superficie materialiter accepta, sed in illa secundū determinatam distantiam.

Sed inst. 1. si locus pro substracto consisteret in superficie, illa materialiter variata, non maneret idem numero locus, quia unitas numerica concreti accidentalis provenit à materia, & itā variata materia, non potest idem numero manere; sed variata superficie, manet idem numero locus, ut constat in exemplo arboris iam adducto: ergo locus pro substracto non consistit in superficie.

2. inst. si homo moveretur in navi versus occidentem ad motū navis, & ipse proprio motu cum aequali velocitate se moveret ad orientem, semper maneret in eadem distantia ad pollos, nam quantum navis illum retraheret, tantum ipse per motum proprium accederet, & tamen mutaret locum, siquidem verē moveretur: ergo locus non consistit in superficie secundū determinatam distantiam.

3. deficiente distantia ad pollos potest subsistere locus: ergo idē quod

quod prius. Prob. ant. si Deus destrueret pollos, sicut potest, deficeret distantia ad illos, quia deficiente termino distantis, deficit ipsa distantia; & tamen corpus in illo casu, in eodem loco maneret; ergo deficiente distantia ad pollos potest subsistere locus.

Resp. ad 1. repl. dist. mai. Illa materialiter variata in ratione subtracti, conc. mai. materialiter, & in esse entis, neg. mai. & sub eadē distinctione mi. neg. cons. Quia superficies nō est subtractum, & materia loci, nisi ut determinata per specialem distantiam, sub qua consideratione tribuit loco numericam unitatem, cumque distantia non varietur, consequens fit non variari superficiē secundū rationē subtracti, & quatenus præbet unitatem numericam, & consequenter manere eundem numero locum.

Dices: Etiam distantia variari in casu prædicto, quia distantia est respectus transcendentalis ad pollos, qui respectus identificatur realiter cū superficie, & ita illa variata, variatur.

Resp. Distantia variari solum in esse entis, vel secundū entitatē, nō tamen formaliter, sic enim solum variatur per recessum, vel accessum ad pollos.

Dices: Respectus ille ad pollos variatur, sicut ipsa superficies, cū qua identificatur realiter; ergo variatur distantia secundū rationē respectus, & consequenter distā-

tia ipsa variatur formaliter.

Resp. Etiam respectum variari, sicut ipsa superficies, solum tamen variatur in esse entis, & de materiali præcisse; nam respectus, qui succedit connotat eundem terminum formaliter, & ita respectus ille idem formaliter est cū respectu præcedenti; propterea quæ manere debet idem recessus, vel accessus corporis ad pollos mundi, idem respectus, & eadem distantia formaliter, & consequenter idem locus permanebit.

Ad 2. repl. princ. neg. min. quia ille homo non mutaret locum, nec localiter moveretur, sed in eadem distantia semper maneret ad pollos, & se haberet ad modum saltantis elevando pedē post pedem in eodem loco, qui videtur motus localis, & revera talis nō est, quia nullus locus per talem motum mutatur, & acquiritur de novo.

Ad 3. instantiā resp. quod si Deus destrueret pollos, non manerent veri polli; manerent tamen polli imaginarij, per ordinem ad quos attenderetur distantia, & ratio formalissima loci.

Dices: distantia realis constitutiva loci non potest pro termino aliquid rationis habere; sed polli imaginarij sunt aliquid rationis; ergo in illo eventu, non maneret distantia realis constitutiva loci.

Resp. neg. mai. Quia distantia est respectus transcendentalis, qui non intrinsecè; sed solum ex

triuscè specificatur à termino, & ita distantia realis potest habere pro termino aliquid rationis, sicut ordo realis habitus logicæ habet ens rationis pro termino. Et si diceretur, quod in illo evētu non maneret locus, in præsentī diffinitus, nihil inde contra traditam doctrinam, quæ solum de loco, qui de facto est, & per realem distantiam constituitur, procedit.

6. Ultimus.

EX dictis colligitur 1. omnia corpora corruptibilia, tam mixta, quam, elementa esse in loco, cum hac tamen differentia, quod mixta possunt variare locum, sicut pisces in aqua; elementa verò locum exigunt determinatum, sicut terra aquam, à qua aerem, aer ignem, ignis verò concavum lunæ, & idem de corporibus cœlestibus mobilibus dicendum est, quæ etiam habent locum determinatū: prima quippè sphaera cœlestis est in secūda tanquā in loco 2. in 3. & 3. in 4. vsque ad ultimam sphaeram; videlicet Cœlum Empyreum, quod in loco non est, quia post tale Cœlum non datur aliud corpus, in quo possit esse tanquā in loco; est tamen in potentia in loco ratione suarum partium: quia de potentia absoluta potest una pars ab altera separari, & in alia tanquā in loco constitui.

Sed dices: ergo etiam ratione totius est in potentia in loco. Patet conf. quia potest Deus de potentia absoluta aliquid creare corpus, in quo Cœlum Empyreū existeret tanquā in loco.

Sed neg. conf. Quia talis potentia est valde remota, quia tale corpus de facto non est, sicut potentia blitiri ad componendam propositionem, est valde remota, eo quod blitiri de facto significationem non habet.

Dices 2. quod in sententia Arist. ultima sphaera est mobilis: ergo saltem secundum suas partes mutat distantiam: ergo saltem secundum partes erit in loco.

Resp. 2. partes in hac sententia mutare distantiam non tamen illam murare in aliquo corpore ambiente, & continente ultimā sphaeram, & hoc modo debebat mutare distantiam ut esset in loco.

2. inferitur ex dictis: corpora aliqua habere loca connaturalia, in quibus naturaliter quiescunt sicut terra in aqua, lapides in centro. Ad rationem autem loci connaturalis requiritur simbolizare, & convenire in aliquibus qualitatibus, sicut terra sicca & frigida est in aqua frigida, & humida, & aqua in aere humido, & calido, & aer in igne calido, & sicco. Ratio verò constitutiva loci naturalis formaliter, est ordo, & dispositio universi, iuxta corporum naturam, & ideo terra, quæ inter elementa gravior est,

omnium etiam infima est, & in aqua tanquam in loco. Et sic de singulis asserendum. Et hæc de articulo isto text. 33. 39. 41. ad Philosophum applicanda.

ARTICVLVS II.

Utrum duo corpora possint esse penetratiue in eodem loco?

§. I.

Aliqua supponuntur.

Corpora aliqua penetrari, & sic penetrata in eodem loco existere, consistit in eo, quod utrumque corpus sit extensum in ordine ad locum, & ab utroque auferatur impenetrabilitas, quæ est effectus secundarius quantitatis; ita ut vnum corpus intra alterum sit, & utrumque simul ab eadem superficie loci continetur.

Supp. tamen: Talem penetrationem naturaliter fieri non posse, quia impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis: effectus verò secundarius quantitatis, & cuiuscumque formæ cōnaturaliter cum illa connectitur, & ita naturaliter ab ea separari non potest.

Dices: Quod effectus secundarius potest naturaliter à forma separari, quia facere filium adoptivum est effectus secundarius gratiæ habitualis, & naturaliter

sine aliquo miraculo separatur ab illa, ut pater in Christo, quem gratia non constituit filium adoptivum: ergo ratio nititur principio falso.

Resp. Duplicem esse effectum secundarium; alterum quidem proprium tertio modo convenientem soli formæ; non tamen semper, & in omni subiecto; sed solum in subiecto capaci, & talem effectum posse naturaliter à forma separari, sicut facere filium adoptivum, separatur à gratia, & alij effectus in subiecto incapaci separantur à forma: alium verò esse effectum secundarium proprium quarto modo convenientem soli formæ semper, & in omni subiecto, & talem esse impenetrabilitatem quantitatis; & ita naturaliter separari non posse.

2. inst. duplici experientia, 1. in vase cineribus pleno, in quo recipitur tanta aqua, vel parum minus, quam si cineres non haberet, quod signum est, aquam cum cineribus penetrari.

2. experientia est inferro cādenti, in quo in eodem loco ferri existit etiam ignis, ut ad sensum pater.

Sed hæc facilia sunt. Quia cineres sunt valde porosi, & inter illorum partes mediat aliquid vel multum aeris, qui expellitur quando aqua recipitur, & ideo parum minus recipere potest, quam si cineres non haberet.

Ad 2. experientiam dicitur inferre

inferro candenti esse etiam aliquas partes porosas, à quibus expellitur aer, & introducitur ignis.

In puncto igitur principali 1. sent. est negativa, cuius princeps Durand. in 4. dist. 44. quem etiam alij sequuntur. Alia Ang. Præcept. in eadem dist. quæstio 2. articul. 2. quæstiunc. 3. & hæc est.

§. II.

Nostra conclusio.

De potentia absoluta possunt corpora penetrari.

PRob. concl. nostra ratione. Ablata impenetrabilitate, possunt corpora penetrari; sed de potentia absoluta potest impenetrabilitas auferri: ergo possunt corpora penetrari. Prob. min. Impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis: ergo potest de absoluta potentia à quâ titate separari, quia effectus secundarius non habet essentialem sed solum connaturalem connectionem cum ipsa forma. Vnde quia extensio in ordine ad locum est effectus secundarius quantitatis, in Sacramento Eucharistiæ separatur à quantitate Christi extensio prædicta, consequenterque effectus secundarius potest à forma separari de potentia absoluta. Ant. verò prob. ex his, quæ

cap. de quantitatibus dicuntur in logica; ubi impenetrabilitas inter effectus secundarios quantitatis numeratur. Et rursus, quia impenetrabilitas sequitur ad extensionem in ordine ad locum; sed talis extensio est effectus secundarius: ergo idem, & poriori iure de impenetrabilitate dicendum.

His connotant facta, quæ in Sacra Scriptura numerantur, in qua dicitur, nos habere Pontificem, qui penetravit Cœlos, Iesum, & ipse natus est transeundo per uterum virginis, salva corporali integritate, & intravit Ianuis clausis ad Discipulos in Emaus, & cum lapide sepulchri penetratus est.

Ad hæc resp. Durand. partes Virginis fuisse dilatatas, ut exiret Christus, & ad discipulos in Emaus introisse per fenestram.

Sed contra: quia si partes virginis dilatate fuerunt, non salvatur integritas virginis naturalis sicut non salvaretur integritas mulierum in statu innocentie, quia partes dilatarentur in partu. Vnde solutio Durandi frivola est sicut etiam altera, quæ subiungitur, non est digna impugnatione. Nam ut ait Gregor. Homil. 16. Quid mirum, si clausis Ianuis post resurrectionem suam, in æternum iam victurus intravit, qui moriturus veniens, non apperto virginis utero exit.

§. III.

Argumentis occurritur.

ARg. 1. Corpus adæquatum cum loco excludit essentialiter aliud : ergo simul esse non possunt , etiam de potentia absoluta. Prob. antec. 1. Si duo corpora essent in eodem loco simul, haberent idem *vbi*, sed idē *vbi* nequit esse in duplici corpore: ergo corpus adæquatum cum loco, essentialiter excludit aliud.

Secundò prob. ant. Locus adæquatus corpori, essentialiter excludit aliud locum adæquatum, respectu eiusdem; vnde nō potest idem corpus esse simul in duplici loco. Et vna forma substantialis essentialiter aliam excludit ab eadem materia : ergo corpus adæquatum cum loco, alterum etiam essentialiter excludit.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. Idem *vbi* formaliter, conc. mai. Idem materialiter, nego mai. & min. secundum eandem distinctionem. Quia idem *vbi* formaliter, materialiter tamen diversum, bene potest esse in duplici corpore, sicut etiam corpora formaliter se habent per modum vnius in ordine ad locum, & materialiter duo sunt. Argumentum autem convinceret, si non essent duo *vbi* materialiter distincta.

Ad 2. prob. ant. resp. dist. ant. Alium per modum alterius, vel non penetratum cum ipso, conc. ant. per modum vnius, vel cum ipso penetratum, nego ant. & conseq. sub eadem distinctione. Licet namque vnus locus essentialiter excludat aliud cum ipso non penetratum; non tamē excludit aliud locum penetratū cum ipso; & se habentem per modum vnius, in ordine ad continendum locatum, sicut ipsa duo corpora penetrata se habent per modum vnius formaliter ad replendum vnicum locum.

De altero exemplo latissima disparitas est: quia vna forma substantialis non potest cum altera penetrari, in ordine adtribuendam eandem speciem, quia forma substantialis essentialiter habet speciem communicare, & ita quælibet forma debet speciem præstare; vnde materia esset in duplici specie, quod implicat.

Sed inst. Etiam impenetrabilitas essentialis est quantitativæ: ergo non poterit à quantitate separari. Prob. antec. Effectus negativus essentialis est formæ, sicut obscuritas fidei, & carentia irrationalitatis in homine; sed impenetrabilitas est effectus negativus, qui consistit in carentia alterius corporis, vel non esse illius in eodem loco: ergo quantitativæ essentialis est.

Resp.

Resp. neg. ant. Ad prob. dist. mai. Effectus negativus fundatus in positivo primario, conc. mai. In positivo secundario, neg. mai. & secundum eandem distinctionem minoris, neg. cons. Quia effectus negativus, in quo consistit impenetrabilitas fundatur in effectu secundario quantitatis in eo videlicet, quod superficies unius corporis constituat ipsum extra aliud in ordine ad locum, & ideo negatio, vel exclusio alterius quantitati essentialis non est, licet negatio fundata in effectu positivo primario essentialis sit, sicut in ipsa quantitate negatio extensionis in ordine ad se, & in substantia negatio entis in alio, & in homine negatio irrationalitatis, quæ fundatur in rationalitate, quæ tanquam differentia specifica, & primaria ipsum hominem constituit.

Secundò arg. Implicat partes temporis, videlicet præteritum, & futurum, inter se penetrari, aliàs essent simul præteritum, & futurum, quod implicat: ergò etiam implicat duo corpora penetrari.

Resp. neg. conseq. Quia præteritum, & futurum important essentialiter successionem, & coexistentiam præsentis, & ita penetrari non possunt, aliàs præteritum, & futurum essent præsentia, quod implicat. Corpora vero permanentia possunt existere

simul, & ideo bene possunt penetrari.

Sed inst. sicut impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis in corpore permanenti, ita est effectus secundarius quantitatis in tempore, quia effectus secundarius rationis communis solum potest esse secundarius respectu speciei, & impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis in communi, abstrahentis à quantitate corporis permanentis, & temporis, & aliorum: ergò si partes temporis penetrari non possunt, nec etiam poterunt duo corpora penetrari.

Resp. aliqui: impenetrabilitatem esse effectum secundarium quantitatis temporis; non tamen posse ab illa separari, eo quod tempus est ens essentialiter successivum.

Hæc tamen solutio rejicitur: quia si impenetrabilitas est effectus secundarius quantitatis successivè, & tamen ab ea separari non potest, non erit assignabilis ratio, cur effectus secundarius quantitatis permanentis possit ab ea separari.

Rursus: si effectus secundarius quantitatis successivæ non potest ab ea separari, habebit effectus secundarius connexionem essentialiter cum forma, & non solum connaturalem: ergò ratio, qua conclusio- nem probavimus, nititur principio

capio falso. Vnde hac solutione relicta.

Aliter resp. Impenetrabilitatem non esse effectum secundarium quantitatis in communi abstrahentis à quantitate permanente, & à quantitate successiva; sed solum esse secundarium quantitatis permanentis, respectu verò quantitatis successivæ esse effectum primum, vel in primario essentialiter fundatum, in ipsa videlicet differentia essentiali entis successivi, quæ essentialiter simultatem excludit.

Tertio arg. Quantitas extensa in ordine ad locum essentialiter importat impenetrabilitatem cum altera quantitate: ergò non possunt duo corpora esse extensa in ordine ad locum, & simul esse penetrata. Prob. ant. Quantitas extensa in ordine ad locum, essentialiter est extra alteram quantitatem totalem, sicut una pars quantitatis essentialiter est extra alteram partem: ergò quantitas extensa in ordine ad locum importat essentialiter impenetrabilitatem cum altera quantitate.

Respondebis: de essentia quantitatis totalis esse, quod sit extra aliam in ordine ad se; non tamen in ordine ad locum, & hoc erat necessarium, ut cum altera penetrari non posset.

Sed instabis: Quantitas extensa in ordine ad locum essentialiter debet esse extra alterum in ordine ad locum: ergò solu-

tio nulla est. Prob. ant. Quantitas extensa in ordine ad locum essentialiter importat superficiem extensam in ordine ad locum; sed mediante superficie constituitur extra aliam in ordine ad locum, quia effectus formalis superficiæ est constituitur unam quantitatem totalem extra aliam: ergò quantitas extensa in ordine ad locum essentialiter debet esse extra alteram in ordine ad locum.

Respondebis: quod constituitur unam quantitatem totalem extra alteram in ordine ad locum, non est effectus primarius, sed solum secundarius superficiæ, & ideo ab illa separabilis est.

Sed instabis 1. quia quantitas extensa in ordine ad se habet pro effectum primario ponere unam partem extra aliam in ordine ad se: ergò quantitas extensa in ordine ad locum habebit pro effectum primario, unam quantitatem extra aliam ponere in ordine ad locum.

Secundo inst. eo modo corpora sunt extensa in ordine ad locum, quo partes sunt extensæ in ordine ad se; sed implicat duas partes esse extensas in ordine ad se, & unam extra alteram non esse in ordine ad se: ergò implicat esse extensas in ordine ad locum, & unam extra alteram non esse in ordine ad locum, sed cum altera penetratam.

Resp. ad 1. neg. consequ. quia vnā partem esse extra alteram in ordine ad se, est id, quod primo in quantitate intelligitur, & ideo est effectus primarius à quantitate inseparabilis: esse verò vnum corpus extra aliud nō est, quod primo intelligitur in quantitate extensa in ordine ad locum, sed prius intelligitur esse commensuratum cum loco, & illi coextensam, & adæquatam, & cum ipso physicè vnitam; postea verò impenetrabilitas secundariò consequitur.

Ad 2. repl. dicimus: quod vt duo corpora sint extensa in ordine ad locū, necessarium est, quod partes cuiuscumque corporis sint extensæ, & vna extra aliam in ordine ad locū; non tamen necessarium est, quod partes vnius corporis sint extra partes alterius: sed potius sic extensæ poterunt esse intra partes etiam extensæ alterius corporis, & cum illis penetrari, ad eundem locum replendum, & occupandum.

Ex dictis infertur 1. quod etiā partes vnius corporis possunt penetrari inter se, & omnes simul cum vnica parte propter eandem rationem, in quo eventu totum in ordine ad locum non excederet suam partem.

Secundo infertur: Impenetrabilitatem separatā à quātitate nō esse radicalē, & apertitudinalem, sed solū impenetrabilitatē actualem, vel actualem expulsiōem, quæ

est effectus secundarius separabilis à forma. Et hæc de art. isto cū precedentibus ad Philosophum applicanda.

ARTICVLVS III.

Vtrum idem corpus possit esse simul in duplici loco?

§. I.

Difficultas appetitur.

SECUNDŪ fidem certum est, idē corpus posse esse in vno loco circumscriptivè, & sacramentalitèr in alio, sicut corpus Christi circumscriptivè existit in Cælo, & in hostia sacramentalitèr, & posse simul etiā sacramentalitèr esse in pluribus hostijs, fide catholica cōfitemur. Quapropter difficultas solū de modo circumscriptivo procedit: An videlicet idē corpus circumscriptivè possit esse in duplici loco simul? Et nō de lege ordinaria; sed solū de potentia absoluta difficultas ista procedit, in qua parte Scotus in 4. dist. 10. q. 2. asserit: hoc esse possibile, & ipsi adhærent discipuli, quos etiā Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 48. sect. 4. & plures alij sequuntur. Alij verò affirmant: Talem existentiam corporis in duplici loco implicatoriam esse: ita Angel. Præc. & omnes eius discipuli, & plures etiam extra scholam D. Th. cum quibus sit.

§. II.

Nostra conclusio.

*Implicat idem corpus esse circumscrip-
tivè in duplici loco simul de
potentia absoluta.*

Concl. ista est ad mētem Au-
gust. lib. 10. contra faul-
tum cap. 11. asserentem:
posse Christum simul esse in cru-
ce, & in Sole, & Luna, quem im-
pugnat August. dicens impossi-
bile esse, & loquitur de potentia
absoluta, nam de lege ordinaria
illud implicare, non dubitat hæ-
reticus.

Eandem tradit D. Thom.
quodlibet. 1. art. 22. ad 1. per
ea verba: *Vnum corpus esse localitèr
in duobus locis implicat contradic-
tionem.* Et quodlibet. 3. artic. 2.
asserit: quod ponere vnū corpus
localitèr in duplici loco, est po-
nere, contradictoria esse simul.

Rursus etiam in 4. dist. 44.
quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 3. ad
4. ait: *Quod vnum corpus esse simul
localitèr in duobus locis, non potest
fieri per miraculum; Et rationem
reddit infra: Sequeretur enim,
quod esset distinctum in situ: In qui-
bus, & similibus verbis conclu-
sio, & rationes nostræ expressè
continentur.*

Ratione autem prob. mo-
do concl. Quia idem corpus esse
circumscriptivè in duplici loco si-

Mag. Froylan.

mul involvit contradictionem:
ergò à Deo fieri non potest, etiā
de potentia absoluta. Prob.
ant. Quilibet locus in illo even-
tu esset locus adæquatus corpo-
ris, vt supponitur, & non esset
adæquatus: ergò idem corpus
esse circumscriptivè in duplici lo-
co simul involvit contradic-
tionem. Prob. ant. quantum ad se-
cundam partem. Locus adæqua-
tus ille est, quem corpus non ex-
cedit, sed adæquat; sed in illo
eventu corpus excederet quem-
cumque ex illis locis: ergò nul-
lus illorum esset corpori adæqua-
tus. Prob. min. Corpus in illo
eventu esset extra quemlibet illo-
rum, quia non solū repletet vnū;
sed etiam extra illum se extende-
ret, & etiam repletet alium: er-
gò corpus in illo eventu quemli-
bet illorum excederet.

Conf. à paritate: Natura
adæquatè terminata per vnā per-
sonaliter non potest de potē-
tia absoluta per alterā terminari,
& quantitas adæquatè figurata
non potest terminari per alteram
figuram: ergò corpus existens
circumscriptivè in vno loco adæ-
quato, non potest in altero loco
constitui.

Resp. contrarij: Quod tale
corpus esset in vno loco secun-
dum potentiam naturalem, & in
alio simul poneretur secundum
potentiam obedientialem, quam
habet, vt Deus in illo, & de illo
faciat, quidquid ipse voluerit,

Bb 2

86

& ideo corpus esse in duplici loco adæquato non conveniret illi secundum idem, sed potius secundum diversam potentiam, ac proinde absque vlla contradictione.

Sed contra est: Quia natura adæquatè terminata per vnam personalitatem, non potest etiam secundum potentiam obedientialem per alteram terminari, & idem de quantitate adæquatè terminata per vnam figuram: ergo corpus adæquatum cum vno loco non potest etiam secundum potentiam obedientialem in alio loco constitui.

Secundo impug. Constitueretur corpus in loco est effectus quantitatis extensæ in ordine ad locum in genere causæ formalis, ut per se manifestum est; sed effectus, quem forma præstat in genere causæ formalis non potest ab ea procedere secundum potentiam obedientialem: ergo corpus adæquatum cum suo loco, non potest etiam secundum obedientialem potentiam in altero loco constitui. Prob. min. Potentia obedientialis est in ordine ad ea, quæ excedunt facultatem naturæ; sed effectus, quem forma præstat in genere causæ formalis non potest excedere facultatem naturalem illius: ergo nequit ab ea provenire secundum potentiam obedientialem, sed solum secundum virtutem, & potentiam naturalem, & innatam. Prob.

min. Effectus formalis formæ est ipsa forma secundum suum esse naturale, & proprium communicata subiecto: ergo non potest excedere facultatem naturalem illius. Vnde quia calor ut quatuor non continet naturaliter nisi quatuor gradus caloris, non potest etiam de potentia absoluta constituere subiectum calidum ut quinque: nec albedo ut duo potest facere album ut octo.

Resp. posse formam ratione potentiæ obedientialis præstare aliquem effectum in genere causæ formalis, quia anima rationalis est in potentia obedientiali ad animandum corpus in die resurrectionis, & non in potentia naturali, aliàs resurrectio naturaliter esset possibilis, & tamen animatio corporis provenit ab anima rationali in genere causæ formalis. Humanitas etiam constituit verbum hominem in genere causæ formalis: & tamen talem effectum non præstat per virtutem sibi connaturalem, aliàs incarnatio non esset supra totum ordinem naturæ, & illius existentiam.

Sed contra est: quia licet anima rationalis sit in potentia obedientiali ad reunionem cum corpore, non tamen est in potentia obedientiali ad animandum corpus, sed potius talem effectum præstat ratione potentiæ naturalis, quia unione præsup-

posita, anima naturaliter informat corpus, & communicat illi esse; sicut etiam præsupposita unione humanitatis cum verbo ratione suæ potentia, & virtutis naturalis, habet humanitas ipsum constituere hominem in genere causæ formalis: ergò nunquam verificatur effectum, quem forma præstat in genere causæ formalis, ab ea procedere secundum obedientialem potentiam.

Secundo resp. alij ad rationem principalem: posse corpus esse simul in duplici loco ratione diversæ præsentia, quod contradictionem non implicat, quia esset in vno loco adæquato secundum vnam præsentiam, & secundum alteram in alio.

Hæc tamen solutio falsa est: quia implicat effectum radicatum multiplicari, non multiplicata radice, & effectum secundarium, non multiplicato primario: eo quod effectus secundarius essentialiter à primario dependet, & adæquatur cum illo; sed præsentia localis radicitur in quantitate saltem dependentè à loco, & est effectus secundarius quantitatis: ergò in eodem corpore, & eadem quantitate implicatoria est duplex præsentia localis, ratione cuius corpus possit esse in duplici loco simul.

Resp. non posse multiplicari præsentiam localem provenientem à quantitate, & in illa radicatum. Cæterum in casu præsen-

ti illa secunda præsentia non à quantitate, sed potius ab extrinseco, à Deo videlicet proveniret.

Sed contra est: illa secunda præsentia esset eiusdem speciei cum prima, & solo numero distingueretur ab ea; sed in eodem corpore, & eadem quantitate nō potest esse duplex præsentia localis solo numero distincta, quia accidētia solo numero distincta non possunt esse in eodem numero subiecto: ergò repugnat illa secunda præsentia.

Addimus: præsentiam non esse id, ratione cuius corpus constituitur in loco, sed potius est quædam relatio, quæ consurgit, ex quo corpus sit in loco, & ita esse in loco præcedit ipsam præsentiam: ergo multiplicatio præsentia nihil conducit, ut corpus sit in duplici loco, sed antecederet ad præsentiam debet aliquid assignari, quod non facit data solutio.

Secundo prob. concl. si corpus esset in duplici loco esset idē, ut supponitur, & etiam non esset idem, sed divisum à se ipso, quod est contra rationem identitatis, nam de ratione vnius est esse indivisum in se; sed hoc contradictionem involvit: ergo idem quod antea. Prob. mai. quantum ad secundā partē primo: quia tale corpus habet diversas positiones partium in loco: ergo esset divisum à se ipso, quia cum unitate reali stare non potest diversa

positio partium. Ant. prob. Tale corpus haberet diversos situs: ergo haberet diversas positiones partium in loco, quia situs nihil aliud est, quam positio partium in loco.

Secundò prob. eadem pars mai. Tale corpus esset sibi ipsi contiguum: ergo esset à se ipso divitum, quia contigua non sunt vnum, & idem, sed potius sunt plura, quorum vltima sunt simul. Ant. prob. Illa duo loca, in quibus corpus existeret possent esse contigua: ergo corpus existens in illis esset sibi ipsi contiguum.

Tertiò prob. eadem pars. Tale corpus duplicem quantitatem haberet: ergo non esset idē, quia in eodem corpore non potest duplex quantitas numero diversa reperiri. Ant. prob. Tale corpus haberet duplicem extensionem in ordine ad locum, siquidem haberet duplex esse in loco, & esse in loco habetur per extensionem localem: ergo haberet etiam duplicem quantitatem, quia effectus secundarius quantitatis, qualis est extensio localis, multiplicari non potest nō multiplicata forma.

Resp. contrarij: Formam esse principium universale respectu effectuum provenientium ab ipsa, sicut potentia est universale principium respectu suorum actuum; & ita de ratione formæ est maior universalitas, & minor multiplicatio, consequenterque

poterunt effectus secundarij multiplicari, non multiplicata forma.

Sed contra est: quia implicat multiplicari proprietates, nō multiplicata natura: Vndē implicat in eadem anima duplex intellectus numero distinctus, & duplex potentia visiva, vel generativa in eadem natura, & idem de cæteris proprietatibus; sed effectus secundarius se habet veluti proprietas formæ: ergo implicat multiplicari effectum secundarium, non multiplicata forma.

Secundò impug. data solutio: quia ad salvandam universalitatem formæ, sufficit formam habere plures effectus primarios, & secundarios diversę rationis, sicut ad salvandam universalitatem naturę, sufficit radicare proprietates diversas: ergo salvatur universalitas formæ, quamvis idem formaliter effectus secundarius multiplicari non possit, non multiplicata forma.

Tertiò impug. Quantitas corporis prædicti esset divisa, & discontinuata; sed quantitas discontinuata eadem esse non potest: ergo corpus illud haberet duplicem quantitatem. Prob. mai. Inter illam quantitatem existentem in vno loco, & existentem in alio, intercederent plura corpora per cōtractum positivum cum prædicta quantitate; sed inter eandem quantitatem realiter non divisam, & dis-

continuatam non possunt alia corpora mediare: ergò quantitas illa esset discontinuata, & se ipsa diversa.

Dices: Quantitatem Christi existentem in Cœlo, & in Sacramento esse realiter indivisam: & tamen inter illam ut existentem in Cœlo, & in Sacramento plura corpora mediare.

Sed contra est: quia corpora mediare, & intercedere propriè fit per physicum contactum cum altera quantitate extrema, quo modo inter quantitatem Christi existentem in Sacramento corpora mediare non possunt, eo quod quantitatem existentem in Sacramento nullum corpus tangere potest: ergò data solutio nititur principio falso.

Tertiò prob. concl. corpus, quod potest esse de potentia absoluta in duplici loco, potest esse in infinitis, si essent; sed corpus potens replere infinita loca, si essent, est formalitèr infinitum in ratione locabilis, eo quod erit inexhaustibile in ratione locabilis, & repletivi locorum, siquidem nullo loco exauriretur eius virtus: ergò si corpus posset esse in duplici loco esset formalitèr infinitum, quod implicat. Min. cum conseq. tenet, & mai. prob. ex proverbio Philosophi, quod adducit Caiet. 3. p. quæst. 25. art. 1. ad 3. quod videlicet *Vbi pluralitas differentiam non facit nec illam faceret infinitas, si adesset;*

Mag. Froylan.

Ergò corpus, quod posset esse in duplici, vel in pluribus locis, posset etiam in infinitis existere, sicut si aliqua persona creata posset existere in duplici natura, posset etiam eadem ratione in infinitis subsistere.

Resp. Tale corpus posse esse in infinitis locis, non quidem propria virtute, sed solum virtute divina, quod non arguit infinitatem.

Sed contra est: esse in infinitis locis petit virtutem infinitam, & quantitatem inexhaustibilem in ratione locabilis: ergò nō potest corpus habere virtutem à Deo, ut sit in locis infinitis, sicut non potest creatura accipere virtutem à Deo ad creandum, quia creare virtutem infinitam requirit.

Rursus effectus, qui provenit à forma in genere causa formalis, non potest ab illa procedere virtute divina, sed debet ab illa provenire ratione propriæ virtutis; sed constituere corpus in loco proveniret à quantitate in genere causa formalis: ergò non potest idem corpus secundū eandem quantitatem esse in duplici loco per divinā virtutē, & de potentia absoluta, si semel hoc evenire nō potest de lege ordinaria.

Resp. alij: Corpus esse in locis infinitis nō arguere infinitatem in corpore, quia corpus Christi quantum est ex se potest esse sub infinitis speciebus absque vlla infinitate.

Bb 4

Sed

Sed contra est : quia licet esse in infinitis speciebus ratione diversi principij, & quando ratio formalis essendi infinitè multiplicatur, non arguat infinitatem; illam tamen arguit esse in infinitis locis per eandem quantitatem, & ratione eiusdem formæ; sed corpus Christi potest esse in infinitis speciebus ratione conversionis diversæ, & per principium diversum, quod infinitè multiplicaretur, si corpus Christi esset sub speciebus infinitis: Corpus verò esset in locis infinitis per eandem quantitatem: ergò licet primum infinitatem non arguat, secundum tamen infinitatem importat.

Omittimus plura alia inconvenientia necessario consequuta, qualia sunt illud corpus habere simul motus contrarios, sursum videlicet, & deorsum, rectum, & obliquum, quæ non minus implicant, quam eundem intellectum simul assentiri, & dissentiri, & eandem voluntatem amare simul, & odio habere. Et insuper illud corpus in vno loco posset esse frigidum, & in alio calidum; in vno loco sedere, & in altero ambulare, quod est moveri, & quiescere simul, quæ cōtradictionem involvunt etiam de potestate absoluta.

* * *

§. III.

*Argumentis contrariorum
occurritur.*

Contra concl. nostram poterat in primis argui: quod duplex corpus potest esse in eodem loco: ergò idem corpus poterit esse in duplici loco propter eandem rationem.

Respondetur, quod sicut duplex corpus penetratum potest esse in eodem loco, quia corpora penetrata se habent per modum vnius formalitèr, ita propter eandem rationem idem corpus potest esse in duplici loco, dummodo loca penetrentur.

Secundò poterat arg. Quod si corpus Christi existeret circumscriptivè in Sacramento Eucharistiæ esset in duplici loco simul, in Cœlo videlicet, & in Sacramento; sed miraculum est corpus Christi non esse circumscriptivè in Sacramento, & solum ibi esse modo indivisibili: ergò miraculum est idem corpus non esse circumscriptivè in duplici loco.

Resp. dist. min. Miraculum est absolute, conc. min. Ex suppositione quod circumscriptivè existat in Cœlo, neg. mi. & conf. Licet namque absolute miraculū sit, corpus Christi non existere circumscriptivè in Sacramento, quia miraculum est, quantitatem

eatem privari sua extensione locali; ex suppositione tamen, quod existat in Caelo circumscriptione, non est miraculū, quod eodem modo non existat in alio loco, sed potius necessarium est, & oppositum essentialiter repugnat.

3. poterat argui. Corpus Christi semper est in Caelo circumscriptione; & tamen aliquando circumscriptione fuit etiam in terra; nam aliquando apparuit caro Sanctissima Christi localiter extensa in hostia, & aliquando etiam Apostolis Petro, & Paulo corporaliter apparuit: ergo idem corpus potest circumscriptione in pluribus locis existere.

Resp. tamen neg. min. & ad 1. 3. p. quæst. 76. artic. 8. respondet D. Th. veram Christi carnem non posse in propria specie apparere, nisi desinat esse in Caelo; carnem vero aliquando apparentem in hostia non esse veram carnem; sed solum carnem apparentem quantum ad colorem, & alia, quæ divina virtute formantur in medio existenti circa hostiam. Christum etiam non in propria persona apparuisse; sed Angelum loco Christi: quod idem dicendum est de Sanctis, qui pluribus aliquando apparuisse dicuntur in loco distantissimo ab eo, in quo ipsi habitabant.

2. poterat dici: Christum aliquando in propria persona apparuisse, tunc tamen in Caelo non

permanere, quod inconveniens non est, quia quamvis Caelum sit sedes propria, & in æternum assumpta, potest tamen Christus ipsum aliquando transeuntè, & pro morula brevi relinquere.

Dices: quod si hoc ita consingeret, perturbaretur lætitia beatorum, quam habent ex visione corporis Christi, cuius præsentia pro morula brevi deficeret.

Resp. tamen: Christum ex illo loco, in quo apparebat, posse lætificare beatos; non enim distantia localis impedire potest lætitiā beatorum, qui lumine gloriæ, vel alio lumine in fuso, etiam distantia iuventur.

4. arg. Non multiplicata quantitate, potest multiplicari extensio localis: ergo potest idem corpus secundum eandem quantitatem existere in duplici loco. Prob. ant. 1. Invariata extensione in ordine ad se, potest variari extensio localis, quia quando quantitas rarefit occupat maiorem locum, eo quod rarefactio est extensio à maiori ad minorem locum, sicut in cera calefacta videtur, & tamen extensio in ordine ad se non variatur, alias quantitas realiter esset distincta: ergo etiam non multiplicata quantitate, potest multiplicari extensio localis.

2. prob. ant. Non multiplicata extensione locali, potest multiplicari præsentia localis, ut constat

in corpore existēte successivē in diversis locis, in quo multiplicatur præsentia in loco, & non multiplicatur extensio localis: ergo etiam non multiplicata quantitate, poterit multiplicari extensio localis.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad 1. prob. dist. ant. variatione accidentali, & modali, conc. ant. variatione substantiali, neg. ant. & consequ. Quia quando quantitas rarefit solum variatur extensio localis accidentaliter, & modaliter; eo quod partes per rarefactionem applicatur ad maiorem locum penes latitudinem, non tamen variatur extensio localis substantialiter, & entitativē: quia nulla pars de novo superadditur quantitati, & extensioni præcedenti, aliā rarefactio esset augmentatio formaliter.

Dices 1. variatur extensio localis accidentaliter, quin varietur quantitas, & extensio in ordine ad se: ergo poterit etiam extensio prædicta variari substantialiter, non variata quantitate.

2. dices: Invariata quantitate, potest esse in illa duplex extensio localis numericē distincta: ergo invariata quantitate potest extensio localis substantialiter variari. Prob. ant. in eadem quantitate in variata dantur plures effectus specificē diversi, videlicet extensio in ordine ad se, & in ordine ad locum, & impenetrabilitas; ergo poterit etiam esse du-

plex extensio localis distincta solum numericē.

Resp. ad 1. neg. cons. Quia extensio localis substantialiter, & entitativē sumpta est effectus secundarius quantitatis, qui ut supra vidimus, variari, & multiplicari non potest, non multiplicata forma. Variatio verò accidentalis extensionis est effectus proveniens ab extrinseco alterante, & introducente qualitatem calidam, media qua partes formaliter rarefiunt, & ita potest extensio localis accidentaliter variari, non variata quantitate.

Ad 2. repl. neg. secunda cons. Quia in eodem subiecto possunt esse plura accidentia specificē distincta: eo quod recipiuntur in illo secundum diversas virtualitates; non tamen possunt esse plura accidentia, vel extensiones locales solo numero distinctæ, quia accidentia solo numero diversa recipiuntur in subiecto secundum eandem virtualitatem, & consequenter non essent duo, sed vnum.

Rursus etiam: quia vnum principium vel forma, licet possit habere plures proprietate specificē distinctas; non tamen plures solo numero diversas, sicut eadem natura non potest radicare duplicem intellectum solo numero distinctum.

Ad 2. verò prob. ant. principalis resp. quod in illo corpore successivē existente in pluribus locis

Locis variatur præsentia localis, non simul, sed successivè, & ad præsentiam localem successivè multiplicandam, necessarium nõ est multiplicari entitativè extensionem localem; sed satis est diverso modo locari, & multiplicari situm, & dispositionem in loco, in qua dispositione diversa relatio etiam præsentie ad locum distincta fundatur.

Dices: præsentia localis potest multiplicari successivè, non multiplicata extensione locali: ergò etiam simul poterit multiplicari.

Sed neg. conf. Quia præsentia localis est accidens receptum in extensione locali quantitatis, & duplex accidens solo numero distinctum potest esse successivè, non tamèn simul in eadem quantitate. Quæ doctrina intelligenda est de extensione locali pro recto, & entitate, nam si loquamur de illa pro connotato, & obliquo, etiam multiplicatur successivè, quando multiplicatur præsentia localis: nam duplex præsentia localis importat essentialitèr esse in duplici loco successivè, & consequentèr infert duplicem extensionem localem pro connotato, & obliquo.

3. arg. locus adæquatus non excludit essentialitèr alterum adæquatum: ergò potest idem numero corpus esse simul in duplici loco. Prob. ant. 1. Vnum primum principium non excludit essentialitèr

litèr aliud, quia principia entis naturalis in fieri sunt tria, & in facto esse duo: ergò vnus locus adæquatus non excludit essentialitèr alterum.

2. prob. ant. Vnum contrarium in gradu intenso non excludit alterum essentialitèr in sententia asserente, duo contraria in gradibus intensis posse simul esse de potentia absoluta: ergò idem de loco dicendum.

3. prob. ant. vna scientia adæquatè compræhensiva non excludit aliam adæquatè compræhensivam eiusdem obiecti: ergò idem de loco.

4. vna subsistentia adæquata non excludit essentialitèr aliam, quia natura humana Christi adæquatè terminata per subsistentiam Verbi potest simul adæquatè terminari per subsistentiam Patris, & Spiritus Sancti: ergò idem quod prius.

5. vna causa adæquata non excludit essentialitèr aliam, sed potest idem numero effectus procedere à duplici causa totali subordinata: ergò idem de loco.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. dist. ant. aliud in diverso genere, conc. ant. in eodem genere, neg. ant. & conf. Quia principia entis naturalis sunt in genere diverso privationis, principij acti vi, & passivi. Omnia verò loca sunt eiusdem ordinis in ratione loci circumscriptivi, & eandem formam locativam respiciunt,

ciunt, quantitatem videlicet corporis contenti.

Ad 2. prob. neg. conf. Quia vnum contrarium non diffinitur per negationem alterius, sed solum importat illam secundo, & effectus secundarius potest à Deo suppleri, vel à forma separari, locus verò adæquatus essentialiter importat æqualitatem cum corpore, & negationem excessus, & ita primario dicit negationem æqualitatis cum altero loco, ipsumque essentialiter excludit.

Ad 3. resp. Ex duplici scientia, quarum quælibet comprehendit obiectum vtramque esse adæquatam intensivè; non tamè intensivè, & extensivè, quia in vtraque scientia est eadem virtus sufficiens ad comprehensionem obiecti: quicumque verò locus adæquatus est intensivè, & extensivè adæquatus, & ideò alterum essentialiter excludit. Quæ solutio amplius ex dicendis constabit.

2. resp. illam duplicem scientiam esse solum materialiter distinctam comparativè ad obiectum in ratione termini comprehensi, & alla diversitas ad comprehensionem materialiter se habet, & ita vtraque scientia se habet per modum vnius, cuius oppositum contingit in loco. Quod argumentum solvendum est à contrariis, quia probat defacto, idem corpus posse esse in duplici loco adæqua-

to, sicut idem obiectum comprehenditur defacto per duplicem scientiam.

Ad 4. prob. resp. in omni subsistentia divina esse eandem virtutem infinitam terminandi, & ita quælibet est solum intensivè adæquata; non tamè intensivè & extensivè; eo quod in alia subsistentia remanet etiam virtus infinita ad terminandum secundum propriam, & peculiarem rationem, sicut quia in omnibus filiis est eadem virtus ad terminandam relationem Patris, nullus illorum est terminus adæquatus intensivè, & extensivè, sed eadem relatio Patris simul refertur ad omnes, & quocumque deficiente, eadem relatio perseverat. Aliam solutionem dedimus supra de causa totali disputantes, quam repetere non licet.

Aliam tamen solutionem de novo addimus: Triplicem videlicet subsistentiam posse terminare eandem naturam, quia subsistentia divinæ in ordine ad terminandum subordinatè concurrunt, non quidem subordinatione imperfectionis, & dependentiæ, sed processionalis, & originis: eo quod Filius à Patre, & Spiritus Sanctus ab utroque procedit.

Dices: Filius non terminat naturam humanam ut Patri subordinatus, aliàs etiam Pater incarnasset, sicut quia homo producit hominem tanquam causa subordinata Deo, etiam Deus concurre-

concurrit ad hominem producere : ergò solutio nulla est.

Resp. dist. ant. Patri vt terminanti, conc. ant. Patri vt notionaliter producenti, neg. ant. & conf. Licet namque Filius defacto terminans humilitatem non subordinetur Patri, vt actualiter, & exerceat terminanti; subordinatur tamèn illi, vt producenti, & tanquàm primo principio originis, & processioneis, quæ subordinatio semper perseverat, & idè sufficit, vt simul concurrere possint ad eandem naturam terminandam; subordinatio autem hominis ad Deum est subordinatio dependentiæ, & promotionis, & ita Deus simul cum homine concurrere debet ad effectum producendum.

Ad 5. prob. resp. Quod intrinsecus causas totales subordinatas, qualibet producit effectum sub ratione diversa, v. g. homo sub ratione hominis, & Deus sub ratione entis, & idè mirum non est, vtramque simul concurrere; locus verò adequatus sub omni ratione locabilis est ultimus terminus, & adequat locatum, & propterea corpus locatum non potest extrà illum locum existere, & in altero collocari. Et argumentum solvendum est à contrariis; siquidem probat defacto: nam idem numero effectus à duplici causa totali subordinata defacto procedit.

Dices: ergò poterit etiam

idem corpus à duplici loco adequato subordinato contineri.

Resp. neg. suppositum consequentis, videlicet quod intrinsecus adequata possit subordinatio reperiri.

Sed contra: Quia locus terre scilicet aqua subordinatur aeri, & aer igni, & sic de cæteris: ergò verum est suppositum.

Resp. dist. ant. subordinatur materialiter, conc. ant. formaliter, neg. ant. & consequ. Locus namque formaliter in ratione loci, & ultimi termini non subordinatur alteri, quia locus est ultima superficies immobilis prima, quod non convenit igni respectu terre. Unde locus terre solum materialiter subordinatur igni.

Dices: Ultimum terminum posse alteri subordinari formaliter, & intrinsecus eandem lineam, quia intrinsecus lineam subsistentiæ absoluta subsistentia ordinatur ad relativam ergò locus formaliter potest alteri subordinari in ratione ultimi termini.

Resp. tamen facile: subsistentiam absolutam & relativam non esse in eadem linea, sed potius in diversa, una absoluta, & altera relativa, & ita potest absoluta ad alteram ordinari.

Tandem arg. fundamento, in quo sententia contraria maxime fidei: quia non repugnat idem numero corpus esse circumscriptivè in vno loco, & sacramentaliter,

liter, vel indivisibilitèr in alio, vt eontat in corpore Christi, quod existit in Cœlo circumscrip tivè, & modo indivisibili simul existit in Sacramento: ergò non repugnat idem corpus circumscrip tivè esse simul in duplici loco.

Resp. neg. conf. Et 1. ratio discriminis est: quia vt corpus sit in duplici loco circumscrip tivè, requiritur, quod esse in loco, vel extensio localis multiplicetur realitèr, non multiplicata quantitate, & effectum secundarium multiplicari, non multiplicata forma essentialitèr repugnat: vt tamen corpus sit in vno loco circumscrip tivè, & in alio Sacramentalitèr non requiritur duplex extensio localis, sed ad primum sufficit quantitas cum propria extensione locali, & ad secundum sufficit etiam eadem quantitas, & conversio Sacramentalis, ratione cuius substantia panis convertitur in substantiam corporis Christi.

2. ratio discriminis est: quia locus circumscrip tivè adæquatus essentialitèr importat æqualitatē cū corpore in linea circumscrip tiva, & consequentèr dicit negationem excessus, & idèò corpus non potest excedere locum prædicto modo adæquatum, & in altero collocari circumscrip tivè, bene tamen indivisibilitèr, quia in hoc genere non erat corpus cum primo loco adæquatum.

Sed ist. adæquatio cū loco

circumscrip tivo non tollit, quod idem numero corpus eodem modo sit in altero loco: ergò solutio nulla est. Prob. ant. 1. Adæquatio accidentis cum subiecto proprio non tollit, vt simul sit in extraneo subiecto: ergò idem de corpore dicendum. Prob. ant. Adæquatio accidentis cum subiecto proprio non tollit, quod accidens sit sine illo, sicut constat in accidentibus Eucharistiæ, quæ sine proprio subiecto inviniuntur: ergò non tollit etiam, quod accidens sit in extraneo subiecto.

2. prob. ant. Adæquatio corporis Christi cum hac numero hostia Sacramentaliter, non tollit, quod simul Sacramentaliter sit in altera hostia, quia corpus Christi adæquatè Sacramentalitèr est in pluribus hostijs, quæ in sacrario continentur, & totū in toto, totumq; in qualibet parte: ergò adæquatio cum loco circumscrip tivo non tollit, quod corpus eodem modo in altero loco sit.

3. prob. ant. Mirabilius est vnum corpus esse in vno loco circumscrip tivè, & in alio Sacramentalitèr, quam esse in duobus circumscrip tivè; sed primum non impedit adæquatio: ergò nec secundum.

4. difficilius est corpus esse in vno loco circumscrip tivè, & cum modo connaturali, & in alio Sacramentaliter absque modo

do naturali, quam esse in duplici loco circumscripivè, & cum duplici modo naturali: ergò si primum non impedit adæquatio, secundum impedire nō potest.

3. adæquatio cum loco circumscriptivo non tollit corpus existere extrā talem locum, quia corpus Christi est circumscripivè adæquatè in Cœlo, & simul est extrā Cœlum in Sacramento Eucharistiæ: ergò adæquatio cū loco circumscriptivo non tollit, quod corpus eodem modo sit in altero loco.

Resp. ad repl. neg. duo ant. 1. & ad prob. neg. conf. Quia accidens non dependet essentialitèr à subiecto proprio, eo quod solum constituitur accidens per ordinem ad subiectum; non verò per existentiam in illo, & ideo potest sine proprio subiecto reperiri; ex suppositione tamen quod habeat proprium subiectum, nō potest esse in subiecto extraneo, quia individuatur à subiecto proprio, & ita non potest in extraneo constitui, aliàs esset idem, & non esset idem, quod implicat, consequentèrque cum proprio subiecto essentialiter adæquatur.

Ad 2. prob. resp. corpus Christi solum adæquari Sacramentaliter cum hac numero hostia intensivè, non tamen intensivè, & extensivè quia corpus Christi ponitur in hostia ratione conversionis Sacramentalis, & in omnibus conversionibus est forma-

liter eadem virtus conversiva substantiæ panis in substantiam corporis Christi: quapropter quæcumque conversio, & similiter quælibet hostia est tantum intensivè adæquata respectu corporis Christi, sicut quilibet filius est tantum terminus adæquatus intensivè relationis Patris, quia in omnibus illis est eadem filiatio formaliter, eadem etiam formaliter generatio passiva, & consequentèr eadem ratio terminandi.

Addimus: Corpus Christi esse Sacramentaliter in pluribus hostijs ratione diversæ conversionis, quod contradictionem non implicat; corpus verò esset in loco per eandem quantitatem, & localem extensionem, & ita esset idem, & non idem.

Ad 3. prob. neg. conf. Quia licet sit mirabilius, minorem tamen repugnantiam importat, sicut mirabilius est, naturam humanam subsistere per triplicem subsistentiam Divinam, quam per triplicem subsistentiam creatam; & tamen primum possibile est, secundum verò essentialitèr repugnat.

Ad 4. prob. neg. mai. Quia ad primum requiritur multiplicari effectum secundarium, non multiplicato primario, quod essentialitèr implicat; ad secundum verò satis est superaddi conversionem Sacramentalem, ratione cuius corpus modo indivisibile, & sine modo connaturali ponatur

tur in hostia, virtute divina principaliter operante.

Ad 5. dist. ant. extrà talem locum sacramentaliter, conc. ant. Circumscriptivè, neg. ant. & concl. Quia adequatio circumscriptiva essentialiter importat in genere isto aequalitatem, & negationem excessus, & ita tollit, quod corpus non possit esse circumscriptivè extrà talem locum; non tamen quod non possit esse Sacramentaliter, quia adequatio circumscriptiva cum loco non dicit negationem excessus in alio genere, videlicet in genere Sacramentaliter existendi.

Dices: Corpori existenti Sacramentaliter non repugnat, prout ibi, existere circumscriptivè sed adequatio cum loco circumscriptivo non tollit, quod corpus sit in alio Sacramentaliter: ergo non tollit, quod possit esse in alio circumscriptivè. Minor cum concl. tenet, & prob. mai. Corpori existenti Sacramentaliter cū sua quantitate non repugnat extensio localis, quia cui convenit forma, non potest effectus secundarius repugnare: ergo corpori Sacramentaliter existenti, nō repugnat, prout ibi, existere circumscriptivè, & coextensum cum loco.

Resp. tamen: quod corpori existenti Sacramentaliter prout ibi, repugnat extensio localis, nā cui convenit forma sub aliquo modo speciali, & in aliquo sub-

iecto, potest effectus secundarius repugnare ut constat in gratia habituali, cui prout in Christo repugnat filium adoptivum constituere.

5. ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis inferitur 1. quod si quantitas panis converteretur in quantitatem corporis Christi simul cum extensione locali esset Christus in Eucharistia circumscriptivè non tamen esset in Caelo, nec posset esse in pluribus hostiis.

2. inferitur: quantitatem non posse constituere corpus in loco ratione potentiae obediēcialis: eo quod effectus proveniēs à forma in genere causae formalis, non potest ab illa ratione potentiae obediēcialis provenire, ut in art. discursu probavimus, solutiones contrariorum impugnant.

Dices: Formam sublunare de potentia absoluta posse informare materiam coelestem, quod tamen preflare non potest per potentiam naturalem, aliàs Caelum posset naturaliter amittere suam formam, & consequenter esset naturaliter corruptibile; sed informatio provenit à forma in genere causae formalis: ergo doctrina nulla est.

Resp. neg. mai. quia forma actuali-

actuare non potest materiam nō contentam intra suum ambitum, nec ab illa specificatam, & materia sublunaris non specificatur à forma Cœlesti.

Secundo resp. Formam sublunarem semel unitam, & applicatam materiæ cœlesti illam naturaliter informare, & nō ratione potentiæ obediēcialis, quia tamen non potest illi naturaliter applicari, propterea Cælum naturaliter corruptibile non est.

Dices: Sicut intellectus naturaliter non potest Deum clarè, & intuitivè videre, ita forma sublunaris non potest naturaliter materiam cœlestem actuare; & tamen intellectus ratione potentiæ obediēcialis potest elevari ad Deum intuitivè videndum: ergo poterit etiam forma sublunaris ad materiam Cœlestem actuandam elevari.

Sed iuxta 1. solutionem negatur conseq. Quia Deus clarè visus continetur intra obiectum specificativum intellectus, & ideo potest intellectus ad Deum clarè videndum elevari; materia verò cœlestis non specificatur à forma sublunari, nec intra illius ambitum continetur, & ideo dispar est ratio.

Secunda ratio discriminis est: quia causa efficiens elevari potest in ordine ad effectum excedentem vires naturales illius, & ita elevatur intellectus; causa verò formalis solum causat se

Mag. Froylan.

ipsam communicando, & ideo nequit effectus præstare, quem non continet propria virtute, & ratione suæ naturalis potentiæ. Et hæc de art. isto cum præcedēbus simul ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De Vacuo.

ARTICVLVS VNICVS.

Verum corpus possit moveri per vacuum?

§. I.

Quibusdam suppositis struitur conclusio.

IN art. præsentī præmittendum est: Vacuum alterum esse negativum, & alterum privativum; negativum illud est, quod non continet corpus, nec illud continere valet, eo quod est purū nihil, sicut spatium imaginariū, quod est supra omnes Cœlos, & erat antequā mundus fieret, aut formaretur terra, & orbis. Vacuū verò privativum nō continet aliquod corpus, illud tamen continere potest, vnde communiter diffinitur: *Locus non repletus corpore*; In qua diffinitione particula illa *locus* ponitur loco generis, sicut in diffinitione cuiuscumque concreti accidentalīs subiectum ponitur loco generis: per aliam

Cc

verò

verò particulam distinguitur vacuum privativum à loco, in quo corpus actualiter continetur.

Secundo supponendum est: Vacuum privativum non posse naturaliter, & de lege ordinaria reperiri, quia est inutile ad bonum univèrsi, vel alterius rei in universo existentis, & consequenter est frustraneum, & naturaliter dari non potest, quia Deus, & natura nihil faciunt frustra.

Respondetis: tale vacuum esse vtile ad motum, quia si vacuum non esset, non possent corpora moveri, nisi unum penetraretur cum alio, quod naturaliter fieri non potest.

Sed contra est: quia ut corpora moveantur, satis est, quod partes aeris condensentur: ergo vacuum ad motum necessarium non est.

Dices: Partes aeris tantum condensari non posse, ut simul plura corpora moveantur, & ut pluvia magna, v. g. de nubibus ad terram descendat.

Sed contra est: quia partes aeris rarissimæ sunt, consequenterque possunt ita condensari, ut plura corpora simul, & plurima alia moveantur.

Secundo prob. suppositio nostra: quia vacuum impedit bonum naturæ: ergo est contra naturam, & consequenter naturaliter dari non potest. Prob. antec. Impedit influxum Cœlo-

rum in hæc inferiora, quod est maximum bonum naturæ, siquidem per talem influxum corpora inferiora reguntur, & conservantur: ergo impedit naturæ bonum. Probatur antec. Ut influxus Cœlorum ad inferiora descendat debent corpora inferiora esse coniuncta, vel contigua cum Cœlis, eo quod agens naturale non potest agere in distans, quin prius agat in propinquum; sed vacuum prædictam contiguitatem impedit, nam contigua sunt, quorum ultima sunt simul, & si mediat vacuum corpora inferiora, & superiora non erunt simul coniuncta, & unita: ergo vacuum impedit influxum Cœlorum in hæc corpora inferiora.

Addimus: Vacuum miraculosum esse, siquidem immutat totum ordinem naturæ, & dispositionem causarum secundarum, & ideò naturaliter dari non potest. Et propter eandem rationem non poterit Angelus facere tale vacuum, quia solus Deus, qui naturam condidit potest ordinem immutare naturæ. Vnde quæst. 16. de malo, art. 10. affirmat D. Th. non posse Angelos movere terram, vel elementorum ordinem immutare.

Instabis 1. contra suppositionem istam exemplis experientiae, quorum primum est, quia

quia si ponatur vas plenum aqua, & per omnem partem circumdetur nive, congelabitur aqua, & in medio vasis remanebit ali- quod vacuum, ad quod re- plendum non potest ingredi aer propter nivem circumdantem: ergo dabitur naturaliter va- cuum.

Secundum est: si dentur duæ tabulæ perfectissimè planæ, per- fectissimèque coniunctæ, & vna ad æqualitatem ab altera sepa- raretur, dabitur pro aliquo ins- tanti vacuum in aliquo spatio inter tabulas mediante, quia aer non potest tam citò ingredi, vt in eodem instanti occupet to- tum spatium, quod inter tabu- las mediat: ergo idem quod prius.

Respondebis ad primum: tale vas rumpendum esse per de- biliorem partem, nè detur va- cuum in natura.

Dices: posse contingere ta- les partes esse æquales in grositie, & fortitudine, in quo casu nulla erit data solutio.

Resp. in hoc eventu aucto- rem naturæ determinare par- tem illam, quæ prius rumpen- da est, nè vacuum in rerum na- tura detur, & experientia vide- mus, quod quoties aqua con- gelatur in vase, si non adest lo- cus aeri, statim rumpitur vas.

Ad 2. exemplum dicimus: in casu illius non posse naturali- ter vnam tabulam ab altera se-

parari secundum omnem par- tem, sed prius separabitur secun- dum aliquam partem, vt paula- tim ingrediatur aer.

Secundo instabis: quia An- gelus propria virtute potest im- pedire lapidem, vel aquam as- cendentem ad vacuum replen- dum: ergo poterit naturaliter virtute Angeli dari vacuum. Prob. ant. Quia virtus aquæ, vel lapidis est corporea, & vir- tus Angeli est spiritualis: ergo virtus Angeli efficacior est, & consequenter poterit Angelus aquam, vel lapidem impe- dire.

Resp. virtutem Angeli non esse potentem impedire lapidem ascendentem, quia quamvis vir- tus lapidis, vel aquæ materialis sit, tendit primo, & per se ad vniuersale bonum, & ita solum impediri poterit à Deo, qui est auctor boni vniuersalis, à quo solo conservatur. Instantia est in influxu, quo generans pro- ducit essentiam, & passionem, qui corporeus, & materialis est, & tamen essentia produc- ta nō potest consequatione pro- prietatum ab aliqua creatura im- pediri.

Dices: corpora obe- dire Angelis in ordine ad mo- tum localem, sicut prima part. quæst. 110. artic. 5. docet An- gelicus Doct. ergo motus la- pidis ab Angelo poterit im- pediri.

Resp. dist. ant. & in ordine ad motum tendentem ad bonum particulare, conc. ant. Si tendat ad bonum universale, neg. ant. & conseq. Quia motus lapidis ad replendum vacuum, tendit ad universale bonum, videlicet ad naturam conservandam, & ita à creatura impediri non potest.

De potentia verò absoluta posse dari vacuum privativum, certum etiam debet esse, quia Deus potest totum elementum ignis annihilare, & impedire, nè aliquod corpus ascendat ad vacuum replendum, in quo casu concavum Lunæ erit locus non repletus aliquo corpore, ac proinde erit vacuum privativè. Et quidem nulla est assignabilis ratio, cur Deus non potuerit mundum inferiorem producere, & elementa non facere, in quo casu esset vacuum privativum. An verò, & quomodo possit corpus per tale vacuum moveri præsens difficultas est, pro qua sit.

§. II.

Prima conclusio.

Corpus potest moveri per vacuum.

Conclusio est D. Th. quodlib. 6. art. 3. & 4. Phys. lect. 17. & 3. p. q. 37. art. 4. ad 2. Vbi docet corpus Christi ascendisse supra omnes Cœlos, & esse

extra omnem continentiam illorum; sed ascensus per motum fit: ergò corpus potest moveri per vacuum.

Secundo prob. ratione: Tale corpus potest in vacuo conservari: ergò poterit in vacuo moveri quia si semel conservatur, non est cur per vacuum moveri non possit, & ant. prob. Ideò corpus nō posset in tali vacuo conservari, quia conservatio illius dependet ab influentia Cœlorū, quæ non posset ad corpus in vacuo descendere; sed talem influentiam potest Deus se ipso supplere: ergò poterit corpus in tali vacuo conservari.

§. III.

Solvuntur argumenta.

Contra conclusionem istam arg. 1. Quod mobile secundum locum est in potentia ad aliquid extrinsecum scilicet locum; sed corpus in vacuo existens non est in potentia ad aliquem locum: ergò localiter moveri non potest.

Respondetur: maiorem esse veram de mobili motu locali regulariter contingentis; non tamen de mobili motu locali, qui fieret in vacuo ex suppositione miraculi.

Secundo poterat argui: quod corpus in operari, & moveri dependet ab influentia Cœlorū, quam nō posset in vacuo recipere: ergò.

Resp.

Resp. Corpus non posse recipere in vacuo influentiam Cœlorum; posse tamen Deum tale corpus se solo conservare.

Tertio arg. Motus factus in vacuo non esset in aliqua specie: ergo impitatorius est. Prob. ant. Species motus sunt sursum, & deorsum; sed talis motus non esset sursum, vel deorsum, eo quod sursum, vel deorsum dicuntur per ordinē ad terminū superiorē, vel inferiorē, & talis terminus in vacuo non est: ergo motus ille non esset in aliqua specie.

Resp. sursum, & deorsum esse species motus, qui fit inter corpora vniuersi, quorum aliqua sunt superiora, & alia inferiora; non tamen sursum, & deorsum: sunt species motus absolute.

Dices: non est assignabilis alia species præter sursum, & deorsum: ergo si motus non esset in aliqua harum, non esset in aliqua specie.

Resp. talem motum esse in specie motus recti, vel circularis, quia via recta, vel per modum circuli fieret.

Quarto arg. vbi est impossibilis terminus motus, etiam motus impossibilis est; eo quod motus est via ad terminum, & specificatur ab illo; sed terminus motus in vacuo impossibilis est: ergo etiam impossibilis est motus. Prob. min. In vacuo est impossibile vbi, quod est terminus motus localis, nam vbi est

circumscriptione passiva corporis ex circumscriptione activa loci proveniens, & in vacuo non est locus: ergo terminus motus in vacuo impossibilis est.

Respondent venerandi PP. Carmel. in illo corpore futurum esse *vbi*, quod resularet ex circumscriptione activa loci communis, quia corpus illud existens in vacuo privativo contineretur à loco circumdante tale vacuum.

Hæc tamen solutio non videtur vera, quia corpus non continetur formaliter à loco communi, nisi mediante loco particulari formaliter continente, sicut principium vniuersale non influit, nisi mediante principio particulari; sed corpus existens in vacuo non continetur à loco particulari formaliter: ergo non continetur formaliter à loco communi, & consequenter non habebit *vbi* resultans ex circumscriptione activa loci communis.

Deinde: quia iuxta talem solutionem non poterit corpus moveri per vacuum negativum, siquidem corpus, quod esset in tali vacuo, non contineretur ab aliquo loco communi: sed hoc dicendum non est, quia corpus in quocumque vacuo esset ab intrinseco mobile, supposita propria conservatione, nec est cur hoc illi repugnet: ergo solutio nulla est; & ideo.

Aliter resp. Quod in illo corpore esset *vbi* non quidē regulari.

lariter contingens, sed ubi peculiarare, & presentia particularis corporis in illo spatio.

Dices: omne *ubi* attenditur per ordinem ad aliquod punctum; sed in vacuo negativo nullum est punctum; quia ibi nullum est corpus, & punctum semper est in aliquo corpore: ergo ibi nullum erit *ubi*, & nulla presentia corporis.

Resp. quod ibi non esset punctum verum; esset tamen punctum imaginarium, & per ordinem ad ipsum haberet corpus proprium ubi, veramque presentiam. Et instantia est, quia si Deus destrueret pollos mundi, solum remanerent polli imaginarij: & tamen corpora verè moverentur, & haberent verum *ubi*: ergo punctum imaginarium sufficit ad *ubi*, & ad presentiam veram. An verò tale corpus in vacuo moveretur in tempore, vel in instanti sufficientem difficultatem habet: aliqui namque asserunt movendum esse in instanti, & aliter moveri non posse: alij verò dicunt in tempore movendum esse, cum quibus.

§. IV.

Conclusio statuitur.

Sententia hæc expressa videtur D. Thom. in presenti lect. 12. asserentis: *Quod sub-*
trahit tempore, quod additur ex im-

pediente, remanet tempus natura-
lis velocitatis: Ergo sentit D. Th. quod corpus in vacuo brevius, vel tardius moveretur iuxta naturalem velocitatem ipsius, & maiorem, vel minorem gravitatem.

Ratione autem prob. quia motus habens partem post partem, & causas veræ successione, est verè motus successivus: sed motus corporis per vacuum haberet causas veræ successione: ergo esset successivus. Prob. min. causa successione sunt resistentia medij, gravitas corporis, extensio quatrati-va, & limitatio moventis; sed quamvis prima causa deficeret, aliæ tamen remanerent: ergo min. vera est.

Conf. Motus cui sit aliqua resistentia debet esse successivus; sed motui per vacuum fieret aliquando resistentia: ergo. Prob. min. Posset aliquando motus esse sursum, & corpus esse grave; sed motui sursum resisteret corpus grave per contrariam inclinationem, quæ est ad motum deorsum: ergo min. vera est.

Dices: si corpus moveretur à Deo per vacuum moveretur in instanti, quia divine virtuti infinitæ non repugnat movere corpus in unico instanti: ergo etiam omne corpus per vacuum in instanti moveretur.

Resp. non repugnare Deo ex parte virtutis movere corpus in instanti; repugnaret tamen ex parte corporis: eo quod impli-

implicat corpus extensum simul esse in pluribus partibus spatij imaginarij distantibus inter se.

Secundò dices : de conceptu motus successivi non est quod in tempore fiat : ergò licet motus esset successivus, non inde infertur, quod in tempore fieret. Prob. ant. Motus, qui erit in corporibus gloriosis post diem iudicii erit successivus, & tamen nò erit in tempore, quia tunc non erit motus primi mobilis, à quo desumitur tempus: ergò de ratione motus successivi non est, quod in tempore fiat.

Resp. tamen post diem iudicii non esse futurum tēpus extrinsecum d sumptū à motu primi mobilis: erit tamē tempus intrinsecum, quod consistit in intrinseca duratione successiva, & in hoc tempore esset motus.

Secundò prob. concl. si inter terram, & Lunam esset columna defixa, & reliquum spatium vacuum, & prope columnam descenderet bipedale corpus, illud descenderet successivè: ergo motus per vacuum successivus esset. Prob. ant. 1. Quia tale corpus secundum primam medietatem prius accederet ad medietatem columnæ, quam secundum aliam, & contrarium intelligibile non est: ergo successivè descenderet.

Secundo prob. ant. tale corpus prius esset iuxta aliquas partes columnæ, & posterius iuxta alias,

Mag. Froylan.

quia non posset simul esse iuxta omnes partes, & iuxta primam, & ultimam partē inter quas tanta distantia invenitur: ergo tale corpus successivè descenderet.

Addimus : corpus minime quantitaris, quale est corpus bipedale, non posse simul esse iuxta omnes partes corporis magni, & longissimæ columnæ.

Secundo addimus, quod ille motus eo successivus non esset: quia nullam invenit resistantiam, quod tamen non obest, quia motus Coeli nullam invenit resistantiam, & tamen successivus est.

Dices: motum Coeli esse successivum propter liberam voluntatem Angeli moventis Coelum.

Sed contra est : quia Angelus movet Coelum sicut ipsum mobile est: ergo movet illud successivè, quia secundum propriam naturam ita moveri petit: ergo Coelum ipsum exigit successivè moveri, quamvis ad proprium motum nullam resistantiam inveniatur.

§. V.

Argumentis occurritur.

Contra concl. istam arg 1. Quia inter motum in vacuo, & motum in pleno nulla proportio invenitur, ut asserunt D. Th. & Philos. in presenti text. 71. ergo motus in vacuo non successivè, sed in unico instanti fit, si namque successivè

sive fieret, proportionem haberet cum altero motu.

Ad hoc tamen facile resp. D. Thom. & Philos. procedere ibi contra aliquos asserentes, successione motus solum provenire posse ab spatio, vel à resistētia medij, contra quos pro inconvenienti inferunt, quod motus in vacuo esset in instanti, & nullam proportionē haberet cū motu facto per planum.

Secundo arg. in motu per vacuum nullam consumitur tēpus: ergo ille motus successivus non esset. Prob. ant. 1. Si in tali motu consumeretur tempus, posset aliquod corpus esse subtilissimum, & moveri in tempore ita brevi, sicut corpus moveretur in vacuo; sed hoc dicendum non est: ergo in motu facto per vacuum nullū consumitur tempus.

Secundo prob. ant. In vacuo nulla est resistētia medij: ergo in motu per vacuum nullum consumitur tempus, Prob. conf. ubi est minor resistētia spatij, minus consumitur temporis: ergo si in vacuo nulla est resistētia, nullum consumitur tempus in motu facto per vacuum.

Resp. ad arg. neg. ant. & ad prob. 1. dicimus nullū esse inconvenientē corpus, quod movetur per planū propter sui levitatem, & subtilitatem, ita velociter moveri, sicut corpus, quod in vacuo movetur.

Ad 2. prob. ant. neg. vtraque conf. Quia à negatione causæ nō necessaria, nō benè arg. ad negationē effectus; cumque resistētia non solum proveniat à resistētia medij, sed etiam ab alijs capitibus, inde fit, quod quamvis resistētia medij deficiat, non ideo motus erit in instanti.

Dices: quia lux Solis nullam invenit resistētia, diffunditur in instanti per totū spatium: ergo si in vacuo nulla est resistētia motus erit in instanti.

Resp. neg. conf. quia retardatio lucis solū potest à qualitate contraria resistēte provenire, cūque lux nullam habeat contrariā qualitatem, inde est, quod in instanti diffunditur: retardatio vero motus non solū provenit à resistētia, sed ab alijs supra enumeratis, quæ in vacuo perseverant.

Sed inst. In vacuo nulla est distantia positiva: ergo motus retardari non potest. Prob. ant. Distantia positiva fit per corpus habens extensionem localem; sed in vacuo talis extensio non est: ergo nulla est positiva distantia.

Resp. aliqui: in vacuo non esse veram distantiam, sed solum distantiam fictam; istam tamen sufficientem esse, ut motus fiat in tempore.

Hæc tamen solutio falsa est: quia motus verè successivus verè habet, partem post partem, & consequenter veram consumit

distantiam; nā si veram distantia non consumeret, verè, & realitèr haberet omnes suas partes simul: ergò si in vacuo verà distantia non est, motus ipse verè successivè non erit.

2. rejicitur: qualis fuerit motus, debet esse distantia pertransibilis per motum; sed motus successivus in vacuo est verè motus realis, & realitèr successivus: ergo debet esse vera distantia, quæ per motum pertransibilis sit. Vndè tali solutione relicta.

Aliter resp. quod in vacuo non est verà distantia positiva per contactum positivum, & positivam corporum extensionem actualitèr existentem; est tamen verà distantia positiva per ordinem ad punctum imaginarium, vt antecedentèr diximus, quæ distantia potest pluribus corporibus occupari, & pluribus motibus pertransiri, & motu verè successivo, vt constat in corpore existente propè columnam à Cælo in terram per vacuū descendentem, cuius longitudo vnico instanti pertransiri non potest.

Ex dictis infertur: quod quando corpus, quod movetur per vacuum, acquirit vnum spatium, & relinquit alterum facit vacuum negativè, quatenus corpus non manet in tali spatio; nō tamen facit vacuum privativè, quia nullum relinquit verum lo-

cum, & vacuum privativè, est locus corpore non repletus. Et similiter quando corpus movetur per planum, spatium, quod relinquitur, non manet vacuum, quia idem locus occupatur ab aere, vel alio corpore circumstante. Et hæc de articul. isto in præsentitext. 71. & 75. & alijs concomitantibus ad Philosoph. applicanda.

QVÆST. III.

De tempore.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrum partes temporis solum existant ratione instantis?

S. II.

Quibusdam suppositis statuitur nostra conclusio.

Dati tempus experientia docente cognoscimus; videmus namque aliquas res corruptibiles minorem, & alias maiorem durationem haberet, vnum motum esse tardum, & alterum velocissimum esse: motum verò esse tardum, vel velocem, est: consumere plus vel minus temporis, quod quidè m licet etiam accipiatur pro duratione intrinseca rerum, magis tamè cōmmitèr, & proprie sumitur pro

pro duratione motus primi mobilis, qui est magis vniformis, & ita per eius durationem omnes alij motus extrinsecè menturantur.

In primis tamen supponendum est: Tempus esse aliquid reale, quia duratio rerum corruptibilium aliquid reale est: sed tempus in duratione rerum consistit: ergo est aliquid reale. Mai. prob. Quia res corruptibiles, & motus illarum durant realiter. Et rursus ipsa sunt entia realia, & duratio entis realis debet esse realis, sicut duratio rei infinita debet infinita esse: ergo duratio rerum corruptibilium debet esse realis.

Conf. Quia omnes species quantitatis sunt aliquid reale, sicut ipsa ratio communis, sed tempus est species quantitatis: ergo debet esse aliquid reale.

Sed inst. 1. quia iuxta Arist. in presenti, si non esset anima non esset tempus: ergo tempus non est aliquid reale, quia quod in se esse dependet ab anima, aliquid rationis est.

2. inst. quia partes temporis sunt præteritum, & futurum, sed præteritum, & futurum non sunt aliquid reale, quia præteritum iam non est, & futurum non dum existit, consequenterque non habent esse à parte rei: ergo tempus non est aliquid reale.

Resp. ad 1. inst. quod si non esset anima non esse tempus quantum ad simultatem partium: nam

tempus habet partes successivè à parte rei, & solum habet illas simul in anima, vel ratione animæ simul apprehendentis illas, & ita si anima non esset, tempus etiam deficeret quantum ad simultatem partium, & ita intelligendus est D. Th. cum Arist. simul.

2. resp. Tempus esse numerum numeratum, ut explicabimus infra, cumque in actuali exercitio numerationis dependeat ab anima ut à causa efficienter numerante, inde fit, quod si non esset anima non esset tempus, sicut si non esset intellectus non esset obiectum intelligibile, & tamen obiectum intelligibile aliquid reale est, & si non esset intellectus non esset numerus, & tamen numerus est aliquid reale, & iuxta utramque solutionem potest intelligi D. Th. dum asserit, tempus sine anima esse imperfecte ens, quia illi deficeret extrinsecum complementum actualis videlicet, & exercita mensuratio motus, quamvis tempus realiter, & ab intrinseco habeat esse ipsius motus mensuram.

Ad 2. inst. resp. quod licet præteritum iam non sit in se, & futurum nondum sit in se ipso, sunt tamen ratione instantis, ratione cuius existunt, quod sufficit, ut partes reales sint, si namque reales non essent non possent etiam per instans reale continuari, & existere. Instantia est in motu cœlis cuius nulla pars actualiter est in se.

se, sed quolibet existit ratione indivisibilis, & tamen partes, & ipse motus aliquid reale sunt.

2. supponendum est: Tēpus consistere non posse in prima sphaera, vel in alio corpore mobili, quia tempus est ens essentialiter successivus; sed prima sphaera, & omnia corpora mobilia sunt aliquid permanens, & omnes partes simul habent: ergo nō potest in illis consistere tempus.

3. supponendum est: Tempus extrinsecum consistēs in duratione motus primi mobilis realiter entitativè distingui à quocūq; motu corporum inferiorū, quia tempus extrinsecum est idem realiter cum motu primi mobilis ut existente, & durante, vel idem realiter cum illius duratione, sed motus primi mobilis, vel duratio illius realiter entitativè distinguitur à motibus inferiorum: ergo tempus extrinsecū realiter à motibus inferiorum distinguitur.

Dices: Tempus extrinsecum non identificari realiter cum motu primi mobilis, sed solum recipi in motu prædicto tanquam in proprio subiecto, ex quo non infertur, tempus esse realiter distinctum à motibus inferiorum.

Sed contra est: quia tempus, ut hæc solutio concedit, recipitur realiter in motu primi mobilis tanquam in subiecto proprio; sed motus corporum inferiorum non recipitur realiter in motu primi mobilis, sed potius in cor-

poribus inferioribus, ut per se manifestum est: ergo distinguuntur realiter, quia idem accidens non potest esse receptum, & non receptum realiter in vno, & eodem subiecto.

2. prob. suppositio: possunt motus esse inæquales in partibus, & æquales in duratione, & tempore extrinsecō: ergo tempus extrinsecum realiter à motibus inferiorum distinguitur. Prob. ant. si mobile aliquod per spatiū vnius horæ percurreret vnam leucam, & aliud mobile velotius in eodē spatio duas leucas percurreret; motus illi essent inæquales in partibus, & extensione, eo quod extensio motus ab extensione spatij desumitur; & tamen tempus extrinsecum in utroque motu cōsumptum esset æquale: ergo possunt motus esse inæquales in partibus, & æquales in extrinsecō tempore.

4. supponendum est: tēpus extrinsecum non esse realiter entitativè distinctum à motu primi mobilis ut existente, vel ab existentia illius ut intrinsecè durante, quia tempus extrinsecum est intrinseca duratio motus primi mobilis; sed intrinseca duratio non distinguitur realiter ab existentia rei durantis ut continuata, & perseverante realiter: ergo tempus extrinsecum non distinguitur realiter ab existentia motus primi mobilis ut perseverante realiter, Prob. min. Quia duratio intrinse-

ta rerum nihil aliud est, quam illarum existentia ut continuata: ergo duratio intrinseca non distinguitur realiter ab existentia rei durantis ut perseverante realiter. Ant. prob. leu potius explicatur. Nam si Deus rem aliquam produceret ipsamque conservaret, talis res verè duraret, quocumque alio secluso: ergo duratio intrinseca rerum nihil aliud est, quam illarum existentia ut continuata realiter.

Aliqui tamen Thomistę asserunt: durationem intrinsecam realiter solum formaliter esse distinctam ab ipsa existentia rerum ut continuata, & perseverante realiter; eo quod duratio connotat actionem productivam ut continuatam, quam quidem actionē non connotat existentia. Et rursus: quia duratio accidit cuicumque rei create realiter existentii: ergo intrinseca duratio realiter distincta est ab existentia rerū ut perseverante realiter.

Sed contra est: quia existentiam rei continuari, & realiter perseverare est idem formaliter, atque rem ipsam intrinsecè durare, & nihil aliud per intrinsecam durationem potest formaliter intelligi, nisi rei existentia ut continuata realiter: ergo duratio intrinseca nō solum entitativè, verum etiam realiter formaliter distincta non est ab existentia rei ut perseverante realiter.

Ad ea verò, quę in solutio-

ne continentur facile resp. durationem connotare actionem agentis ut continuatam, quam tamen non connotat existentia, ex quo solum inferitur distinctio rationis inter existentiam, & illius intrinsecam durationem. Unio namq non distinguitur etiam realiter formaliter à materia, & formas & tamen unio connotat actionē agentis, quam non connotat materia.

Ad 2. resp. cuicumque rei create existenti convenire accidentaliter prædicabiliter intrinsecam durationem; non tamen prædicamentaliter, ut probavimus, sicut unio accidentaliter tantum prædicabiliter, & non prædicamentaliter convenit matrię, & formę.

Tandem supponimus: optimam esse temporis definitionem in præsentī traditam ab Arist. quod videlicet, sit; *numerus motus secundum prius, & posterius*: Cuius diffinitionis bonitas probatur particulas explicando, quia duplex est numerus: alius qui dicitur numerus numerans sicut duo, vel tres: alius qui dicitur numerus numeratus pro re videlicet, quę numeratur acceptus, ut cum dicimus duo homines, equi tres, vel huiusmodi alia, & prima particula huius diffinitionis scilicet *numerus* accipitur quidem non pro numero numerante, sed pro numero numerato, quia numerus numerans est quantitas dis-

cretal

creta; sed tempus quantitas continuata est : ergò non est numerus numerans , sed numerus numeratus.

Alia verò particula *motus* comprehendit non solum motum , sed etiam rem ipsam motui , vel mutationi subiectam , eo quod tã res ista , quam motus illius per tempus formalitèr mesurantur.

Obiter tamen advertendum est : quod licet numerus accipiat in præsentì pro extrinseca misura , quæ est motus primi mobilis , cui cum rigore competit ratio mensuræ , eo quod per ipsum omnes motus inferiorum extrinsecè mesurantur ; revera tamen numerus comprehendit intrinsecam durationem , quæ licet non ita strictè , sicut extrinseca duratio , verè tamen habet rationem mensuræ.

Ultima denique particula *secundum prius , & posterius* denotat : tempus non esse numerum motus secundum partes , quas motus habet à mobili , quæ partes simul existunt , & vna prior altera non est , sed solum esse numerum motus secundum partes , quas motus habet ab spatio , quarum vna prior est , & altera posterior , non quidem in esse , sed formalitèr vt per motum attinguntur. Vnde tempus est mensura successiva , & habet omnes partes successivas.

Sed inst. contra prædictam diffinitionem ; Tempus non solum

est mensura motus , sed etiam quietis , & ipsius rei mutabilis , siquidem non solum motus , sed etiam ipsa quies , & res mobilis tempore durant : ergò non bene diffinitur per esse numerum motus.

Ad hoc tamen resp. Tempus primo , & per se esse mensuram motus , ex consequenti verò esse mensuram quietis , & rei corruptibilis , quatenus quies est privatio motus , & per durationem motus cognoscitur an maior , vel minor sit duratio quietis ; res etiã corruptibilis quatenus in proprium interitum tendit , & mutationi subijcitur , à tempore mesuratur , & idèd tempus solum diffinitur per esse mensuram motus.

2. inst. Tempus non est mensura motus : ergò non est numerus motus Prob. ant. 1. Mensura notior est mensurato ; sed tempus notius non est ipso motu siquidè tempus ignotissimum est ; motum verò sensibus experimur : ergò tempus non est mensura motus.

2. prob. ant. Si esset mensura esset numerus numerans , vt per se patet ; hoc nõ concedimus : ergò idem quod antea.

3. prob. ant. Per motum cognoscitur tempus , nam per motum horologii cognoscimus , quænam hora sit : ergò tempus non est mensura motus ; sed potius è contra motus est mensura temporis.

Resp. ad arg. neg. ant. &

ad

ad prob. dist. min. Notius non est in actu signato, & quantum ad quid est conc. min. in actu exercito, & quantum ad an est, neg. min. & conf. Licet namque temporis quidditas, & essentia difficillime cognosci possit; existentia tamen temporis facile cognoscitur, nam sensibus experimur temporis præteritionem, & fluxum rerum, quæ tempore durant, quod sufficit, ut per temporis durationem tanquam per propriam mensuram notio-rem in exercitio, omnia alia mensurentur.

Dices: Quod ad mensurandum necessaria est cognitio quidditativa mensuræ; sed cognitio quidditativa temporis difficillima est: ergo tempus nequit esse verè mensura.

Resp. ad mensurandum sufficere cognitionem absolutam, & quantum ad an est, & quidditativam cognitionem non requiri; Agricola namque modio trititum mensurant; & tamen differentiam quidditativam modij totaliter ignorant.

Ad 2. prob. neg. mai. quia licet tempus sit numerus numeratus, semel tamen facta numeratione, potest intellectus assumere tempus ad motum mensurandum.

Dices: ergo ad actualem mensurationem motus concurrat tempus ut numerans: ergo non concurrat ut numerus numeratus formaliter,

Resp. dist. 1. conf. ut exercitè, & in actu secundo mensurat, conc. conf. in esse rei, neg. conf. Tempus namque secundu se est numerus numeratus, ut enim duo homines, ita duo anni, vel mille sunt numerus numeratus; exercite tamen, & quatenus in actu secundo mensurat, est numerus numerans, secundu quod intellectus accipit unam partem temporis in ordine ad aliam, & per illas partes sic acceptas mensurat active motum.

Ad 3. prob. dist. ant. Per motum tanquam per signum conc. ant. tanquam per mensuram, neg. ant. & conf. Quia per motum horologii cognoscitur tempus tanquam per signum; non tanquam per mensuram ipsius. Ex quo potius infertur motum horologii à tempore mensurari, quia signum mensuratur à signato.

His ergo prælibatis maxima difficultas est in examinando, qualiter partes temporis existant. Durand. namque Illustr. Arauxo à Martinez, & Migist. Parra affirmant partes temporis existere ratione sui, & tempus habere aliquam partem præsentem, fluidam, quæ transit ad statum præteritionis. Magis autem communiter negant Thomistæ asserentes, partes tempotis, non existere ratione sui, sed solum ratione

instantis. Cum
quibus.

§. II.

Nostre conclusio.

Partes temporis solum existunt ratione instantis indivisibilis.

Concl. hæc expressa videtur in Philos. textu 103. & ibidem lect. 18. in Angel. Magist. & in 4. phisic. lect. 23. asserente: quod tempus nō habet esse extrā animam, nisi secundum suum indivisibile. Et 1. p. quæst. 46. art. 3. ad 3. & quæst. 66. artic. 4. ad 5. dicente: *Modo nihil est accipere in actu de tempore, nisi nunc.*

Ratione autem prob. concl. si aliqua pars temporis existeret ratione sui, esset etiam ratione sui præsens; sed nulla pars temporis potest esse præsens ratione sui: ergo nulla potest ratione sui existere. Prob. ant. Partes temporis sūt præteritum, & futurum; ergo nulla ratione sui potest esse præsens. Ant. prob. 1. Quia tempus solum habet partes correspondentes partibus motus, sed in motu solum reperitur pars prior, & posterior, vel præterita, & futura; non tamen pars aliqua præsens, aliàs tempus non solum esset numerus motus secundum prius & posterius, sed etiam secundum præsens: ergo partes etiam temporis tantum sunt præteritum, & futurum.

Conf. si aliqua pars tempo-

ris esset præsens ratione sui, & ratione sui duraret, instantia continuativa, & terminativa illius essent præsentia, quia nullum datur continuum præsens ratione sui sine aliquo indivisibili terminativo, & alio saltem continuativo partium; sed hoc implicatorium est, aliàs darentur duo instantia temporis præsentia, & consequenter instans temporis duraret pro tempore præsentis, & non solum pro unico instanti: ergo nulla pars temporis ratione sui potest esse præsens.

2. prob. concl. repugnat essentialiter partes entis successivi existere ratione sui; sed tempus est ens successivum: ergo implicat, quod partes temporis ratione sui existant. Prob. mai. Si aliqua pars entis successivi existeret ratione sui, partes illius partis existerent simul; sed implicat partes entis successivi existere simul, quia ens successivum habet partes essentialiter sibi succedentes, & solum priores, & posteriores ad differentiam entis permanentis, quod habet suas partes simul: ergo implicat partes entis successivi existere ratione sui. Prob. mai. Quia existente toto, existunt illius partes: eo quod totum nihil aliud est præter partes simul sumptas, & unitas; sed quælibet pars entis successivi est composita ex alijs partibus, & divisibilis actualiter in plures partes; ergo si aliqua pars entis successivi

cessivi existeret ratione sui, partes illius partis existerent simul.

Resp. contrarij 1. Quod licet ens successivum non possit habere omnes suas partes simul existentes ratione sui; non tamen illi repugnat habere aliquam partem presentem, quæ ratione sui existat.

Sed contra est: Quia si aliqua pars ratione sui existeret haberet simul omnes partes, ex quibus actualiter componitur, & in quas est divisibilis: ergo haberet omnes suas partes simul.

2. impug. ex concessis à contrarijs: quia namque tempus essentialiter est successivum, non potest habere omnes suas partes simul; sed quælibet etiam pars temporis essentialiter est tempus, & totum successivum: ergo suas partes simul habere non potest.

Resp. Mag. Parra: Partes temporis posse etiam esse presentes ratione sui, quia motus est aliquid successivum, & tamen motus habet partes ratione sui presentes.

Sed contra est: quia si motus haberet partes ratione sui presentes, non haberet partes essentialiter succedentes, & consequenter non esset ens successivum: ergo solutio nulla est, cui consonat Doct. Angel. opus. 44. cap. 1. dicens: *Si ergo aliquid successivum existeret, non solum secundum aliquid indivisibile sui, sed secundum aliquam sui partem, sequitur*

quod multa partes alienius successive simul essent, quod est contra rationem successivorum.

2. resp. alij: quod licet detur aliqua pars temporis præsens illa tamen solum in potentia continet plures partes; non tamen in actu, & ideo non sequitur plures partes simul existere.

Contra tamen: quia extensio actualis petit partes actualiter repertas in toto, eo quod extensio actualis exigit unam partem actualiter extra aliam existere, nam in hoc consistit extensio, consequenterque petit plures partes repertas in toto; sed illa pars de qua loquimur habet actualiter extensionem: ergo continet actualiter plures partes.

2. explicatur hoc idem: totum actuale actualiter habet partes, ad differentiam totius potentialis, quod solum in potentia continet partes; sed illa pars est totum actuale: ergo actualiter continet plures partes.

3. resp. alij: illam partem presentem temporis solum existere fluide, & transeunter non tamen permanentè, & ita non haberet partes simul existentes, sed solum transeuntes, & sibi invicem succedentes, per quod salvatur ratio entis successivi.

Sed contra 1. quia quamvis illa pars fluide, & transeunter existat, habet tamen plures partes presentes ratione sui: ergo non erit ens formaliter successivum.

quod non potest habere omnes suas partes præsentis ratione sui.

Secundo rejicitur: minus durat indivisibile instans, quam durat illa pars, & tamen quia indivisibile habet suum esse simul, est ens permanens permanentia indivisibilis: ergo illa pars erit etiam ens permanens, quamvis fluenter existat, si semel ratione sui existit.

Respondebis: partem prædictam non habere simul plures partes aliquotas, sed solum proportionales, & ita non esse ens permanens, quod debet habere simul plures partes aliquotas.

Sed contra est: illa pars est actualiter tempus, nam tempus est totum homogeneous, in quo partes habent eandem denominationem totius, sicut quælibet pars aquæ est aqua, & ideo illa pars temporis est etiam actualiter tempus; sed omne tempus habet aliquas partes aliquotas: ergo illa pars partes aliquotas habet. Prob. min. Omne compositum debet habere aliquas partes actualiter distinctas, eo quod compositio est distinctorum unio, & consequenter actualis compositio est unio distinctorum actualiter; sed solum partes aliquotæ sunt actualiter distinctæ; partes verò proportionales sunt partes in potentia, ac proinde solum in potentia distinctæ; sed omne tempus est actualiter totum; ex-

ergo omne tempus debet habere aliquas partes aliquotas.

Secundo impug. illa pars actualiter est extensa; sed extensio provenit solum à partibus aliquotis, nam partes proportionales non ratione sui, sed ratione aliquotarum extensione, & magnitudinem habent: ergo illa pars habet aliquas partes aliquotas.

§. III.

Argumentis contrariorum occurritur.

Contra concl. arg. 1. quod res successivæ incipiunt in parte temporis, ut communiter Philosophi docent: ergo si pars temporis solum existit ratione instantis, res ipsæ successivæ incipient in instanti, cuius oppositum debet esse verum.

Resp. neg. consequ. Quia licet res successiva incipiat in parte temporis existente ratione instantis, ipsa tamen inceptio non regulatur per instans, in quo res successiva nondum est, sed regulatur per partem; eo quod res successiva quando incipit, in hoc instanti non est, immediatè tamen postea erit ad differentiam rei permanentis, cuius totum esse completur, & habetur in unico instanti.

Secundo arg. Existètia proportionari debet cum re existente per illam; sed indivisibile instans propor-

tionatum non est cum parte divisibili temporis: ergò pars temporis non potest ratione instantis existerè.

Resp. dist. mai. Proportionè termini, & ultimi complementi, conc. mai. In esse entis, nego mai. & sub eadem distinctione minoris, neg. conseq. Quia indivisibile ex natura sua habet, esse principium unius partis, & terminus alterius, & consequenter in ratione termini, & complementi habet proportionem cum parte divisibili temporis, licet non in esse entis. Instantia est in existentia hominis, quæ entitativè indivisibilis est, & homo divisibilis, & existentia humanitatis Christi infinita est, & humanitas ipsa finita; & tamen proportionatur. Eodem ergò modo instans indivisibile, quod unit utramque partem divisibilem, virtualiter, & ut quo est divisibile, & in ratione termini cum parte divisibile proportionem habet.

Tertio arg. Duæ partes non possunt existere per eandem existentiam: ergò non possunt existere per indivisibile instans, quo mediante, una cum altera unitur.

Resp. dist. ant. Utraque in facto esse, conc. antec. Una in facto esse, & altera in fieri, nego ant. & cons. Quia per instans cōtinuativum, quod terminat partē præteritam, & initiat futuram, existit in facto esse pars præterita, & futura existit in fieri; quod

nullam implicationem involvit. Imò antec. ex terminis est falsum, nam in ente permanenti omnes partes existunt per eandem existentiam.

Quarto arg. indivisibile existit ratione partium, quia indivisibile est modus partium, & modus in existendo à re modificata dependet: ergò partes non possunt existere ratione indivisibilis instantis.

Resp. indivisibile esse modum partium per modum ultimi complementi, & idcò constituisse posse ipsas partes existentes, sicut existentia rei permanentis est modus ipsius rei, & tamen illam existentem reddit, eo quod modus, qui se habet tanquàm ultimum complementum, non dependet ab ipsa re tanquàm à forma existendi; sed solum ab illa tanquàm à subiecto dependet.

Quinto arg. Si partes temporis existerēt per indivisibile instans, existerent simul, quia indivisibile simul contingit utramque; sed partes temporis non possunt existere simul, sunt namque præteritū, & futurū, quæ nō possunt simul esse: ergò non possunt existere per indivisibile instans.

Resp. dist. mai. simul ratione instantis conc. mai. ratione sui, neg. mai. & sub eadem distinctione minoris, neg. conseq. Quia instans indivisibile est principium unius partis, & terminus alterius, & ita ratione illius simul exist-

existant, vna quidē infieri, & altera in facto esse.

Addimus: quod per tale instans solum pars præterita existit absolute, eo quod solum illa existit in facto esse, solumque dicitur absolute existere, quod existit in facto esse; pars verò futura solum existit cum addito, id est, initiativè, & ita non verificatur absolute partes existere simul.

Sed inst. partes temporis etiam ratione instantis non possunt existere simul: ergo solutio nulla est. Prob. ant. 1. Quia pars præterita existere non potest per instans, quo videtur cum futura, eo quod pars præterita iam non est, sed præterivit, & quod non est, non potest existere: ergo partes temporis ratione talis instantis non possunt simul existere.

2. prob. ant. Implicat partes temporis simul existere, & vnam esse priorem, alteramque posteriorem, & priori succedentem; sed si destruitur ista successio, destruitur natura temporis: ergo partes temporis etiam ratione instantis non possunt existere simul.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. etiam ant. Quia pars permanens existit ratione sui, & ita solum existit quando est in se; pars verò entis successivi non existit ratione sui, sed solum ratione indivisibilis terminantis, & ita completè, & intacto esse non

existit, vsque quo terminetur per instans, quo completur, & tunc licet sit præterita in se; est tamen præsens in cōplemēto suo, & ratione eius existit completè, & intacto esse.

Dices: ergo est præterita, & præsens, quæ contradictionem involvunt.

Resp. Præteritam esse in se ipsa, & præsentē ratione indivisibilis, quæ prædicata contradictoria non sunt; eo quod non sūt de eodem secundum idem.

Ad 2. prob. dist. mai. priorem, & posteriorem in se ipsa, conc. mai. ratione indivisibilis, nego mai. Quia partes illæ in se ipsis habent successionem, & vna est prior, alteraque posterior est, per quod salvatur rationis successivi, quamvis utraque ratione indivisibilis continuantis simul existat, futura quidē initiativè, & in fieri, & præterita cōpletè, & in facto esse.

§. V.

Argumentum difficile solvitur.

TAndem arg. Datur pars temporis præsens: ergo datur pars temporis, quæ ratione sui existat. Prob. ant. Præteritum est, quod aliquando fuit præsens; sed in tempore datur pars præterita: ergo datur etiam pars temporis præsens.

Resp. neg. ant. & ad prob. neg. mai. Quia ut aliqua pars temporis modo sit præterita, satis est, quod immediatè antea fuerit immediatè futura. hæc enim est natura entis successivi, ut nūquam habeat aliquam partem præsentem, sed semper una est præterita, & altera futura, parsque futura transit in præteritam, quin fiat ratione sui præsens.

Dices: non potest pars futura transire ad statum præteritionis, nisi prius fiat præsens, ergo datur aliqua pars temporis præsens ratione sui.

Resp. dist. ant. præsentia- tate indistincta ab immediata futuritione, conc. ant. præsentia diversa, nego ant. & conseq. Quia ut pars futura transeat in præteritam, necessum non est, quod fiat aliquando præsens præsentia distincta ab immediata futuritione; sed sicut instans reddit partem futuram, præsentem initiativè, ita sufficit, ut eadē pars ex vi eiusdem instantis transeat ad statum futuritionis absque alia præsentia distincta.

Sed init. pars futura nō potest transire ad præteritam, nisi fiat præsens completè, & adequatè; sed ratione instantis instantis illam non est præsens completè: ergo præsentia, quam habet ratione instantis non sufficit, ut transeat ad statum præteritionis. Prob. mai. Pars futura nequit transire in præteritam, nisi

completè, & adequatè extrahatur à statu futuritionis; sed non potest extrahi completè, & adequatè à statu futuritionis, nisi fiat præsens completè: ergo pars futura nequit transire in præteritam, nisi fiat præsens completè, & adequatè.

Resp. neg. 1. mai. & 2. min. Quia pars futura extrahitur adequatè à statu futuritionis, non per hoc, quod fiat completè, & adequatè præsens; sed per hoc, quod fiat immediatè præterita, & terminativè præsens, quod habet ratione instantis.

Dices: inter esse adequatè præteritam, & adequatè futuram, mediat esse completè, & adequatè præsentem; sed non est transitus de uno ad alterū extremū absque transitu per mediū: ergo nō potest pars futura transire ad præteritam completè, nisi fiat adequatè, & completè præsens.

Resp. neg. mai. Quia esse immediatè præteritam completè, & immediate futuram, non sunt extrema inter quæ datur mediū præsentia divisibilis, sed sūt extrema divisibilia immediata, & ideo pars futura transit in præteritam completè, & adequatè per hoc, quod ante fuerit præsens initiativè, & modo sit terminativè præterita, vel præterita immediatè, sicut subiectū trāsit de forma ad illius privationē per hoc, quod immediatè antea fuerit forma, & modo sit formæ privatio.

Sed instabis. Inter partem præteritam, & futuram necessario debet dari aliqua pars divisibilis, & præsens: ergo inter præteritum, & futurum debet dari mediū divisibile. Prob. ant. post instans, quod modo est necessario debet sequi tempus, quod immediate post erit præsens: ergo inter partem præteritam, & futuram necessario debet mediare aliqua pars præsens. Prob. ant. Post hoc instans non sequitur immediate aliud instans, quia nec in tempore, nec in aliquo continuo dantur duo instantia immediata, alias continuum resultaret ex indivisibilibus: ergo post instans, quod modo est, necessario debet sequi tempus, quod immediate post erit præsens.

Resp. neg. duo ant. 1. & ad prob. dist. ant. immediate in esse rei, conc. ant. immediatione præsentia, nego ant. & consequ. Licet namque in esse rei, & in ordine ad esse temporis post vnum instans non sequatur aliud, in ordine tamen ad præsentiam post vnum instans sequitur immediate alterum: eo quod nihil est designabile de presenti, nisi nunc, & pars, quæ modo est immediate futura, in alio nunc ratione cuius dicitur immediate præterita, existit terminative præsens, quin aliquando fuerit in se ipsa præsens, & ratione sui de presenti designabilis. Quapropter nulla datur præsentia,

Mag. Froylan.

nisi ratione instantis, quod indivisibile est.

Ex dictis colligitur: quod tempus intrinsecum, vel intrinseca duratio numero multiplicatur, quia in diversis subiectis diversa duratio intrinseca reperitur: tempus verò extrinsecum acceptum pro duratione motus primi mobilis, non multiplicatur numero, sed vna, & eadē intrinseca duratio primi mobilis omnia alia mensurat extrinsecē.

Secundo ex dictis infertur: differentia, quæ versatur inter ævum, æternitatem, & tempus, quia tempus nostrum habet partes priores, & posteriores existentes successive, & ita mensurat res mutabiles, tam secundum esse, quàm secundum operationē, & primò, & per se est mensura ipsius motus.

Hoc tamen tempus distinguitur ab æternitate, quæ nō habet partes, sed est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio, vti Boetius diffinit, & ita est mensura rei immutabilis, tam secundum esse, quàm secundum operationem. Vnde solus Deus æternitate mensuratur.

Distinguitur etiam tempus ab ævo, quia ævum est aliquid successive, & nō simul coexistit omnibus, quæ mensurat, sicut æternitas, non tamen habet formalem successionem partium, sicut tempus, sed est mensura media inter æternitatem,

Dd 3

&c

& tempus, mensuratque res immutabiles secundum esse, videlicet Angelos, & mutabiles secundum diversas operationes. Et

hæc de artic. isto, & de 4. Physicorum in presenti text. 101. & concomittantibus ad Philosophum applicanda.

LIBER QUINTVS,

ET VNICA QVÆSTIO

DE MOTV.

ARTICVLVS VNICVS.

A quo motus suam unitatem accipiat?

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur.

Prima conclusio.

QUÆ pertinent ad librum istum, & ad quæst. præsentem facilia sunt, & ex his, quæ in prædicamentis dicuntur, solutionem, & intelligentiam habent; ut tamen breviter de natura motus, & illius unitate aliquid dicamus.

Præmittendum est in primis ad substantiam non posse dari per se motum verè, & propriè successivum; quia motus successivus debet esse inter terminos

positivos; sed motus terminatus ad substantiam non fit inter terminos positivos, siquidem substantia fieri non potest ex aliquo positivo præcedente, vel ex altera substantia, nā substantia per se solū fit ex privatione sui, sicut ignis ex non igne, vel ex privatione ignis: ergo ad substantiam nō potest dari per se motus verè, & propriè successivus. Minor cum consequ. tener, & prob. mai. Quia motus successivus debet esse de contrario in contrarium, & requirit necessariò medium successivum pertransibile per motum; sed inter terminos negativos, vel inter negativum, & positivum nō datur medium pertransibile per motum, quia termini negativi sunt nihil, & negativum, & positivum opponuntur cōtradictoriè, quæ oppositio nullum mediū admittit: ergo motus iste debet esse inter terminos positivos.

Di-

Dices: aliquem motum ad substantiam terminatum per se fieri ex aliquo positivo, sicut forma vini, & consequenter talem motum esse inter terminos positivos.

Sed contra est: quod forma acetii solum presuppositivè, & ex conceptu materiali perit formam vini ex parte termini à quo; formaliter verò solum exigit privationem acetii: ergò nullus motus ad substantiam fit per se inter terminos positivos.

Dices: nutritionem substantialem esse motum successivum, & tamen per se ad substantiam terminari, quia nutritio producit substantiam partialem ex vi conversionis alimenti in substantiam aliti: ergò doctrina tradita nulla est.

Resp. dist. mai. successivum per accidens, conc. mai. Per se nego mai. Quia nutritio non est per se motus successivus, & ex ordine ad terminum proprium formalissimè sumptum, sed solum per accidens: eo quod simul cum nutritione datur augmentatio, quæ producit quantitatem partialem successivè, & ratione talis quantitatis etiam substantia partialis per nutritionem producit successivè, ut subiectum quantitatis.

Secundo notandum est: ad actionem, & passionem non dari per se motum: quia actio, & passio identificantur cum motu,

& ad ipsum motum non datur per se alius motus, aliàs daretur processus in infinitum. Et similiter etiam ad relationem non datur per se motus: quia relatio à fundamento dimanat, & per illius actionem producitur secundario, sicut passionem secundario producuntur per actionem productivam essentiae.

Tertio supponendum est: ad situm, & habitum, & quando non dari per se motum: quia situs est dispositio partium corporis in loco, & ita resultat ex vocatione in loco, vel ex vbi, quod primario terminat motum localem. Habitus etiam resultat ex actione primario terminata ad illud, quod habetur. Quando similiter resultat ex duratione, vel ex coniunctione temporis ad rem, & ita producit secundario per actionem primario terminatam ad existentiam ut continuatam in esse.

Quarto supponendum est: ad quantitatem, qualitatem, & vbi dari per se motum successivum: quia augmentatio, alteratio, & motus localis sunt verè motus successivi, & primus terminatur ad quantitatem, secundus ad qualitatem, & tertius ad vbi.

Insuper etiam quantitas per augmentationem potest fieri maior, & qualitas per intensiorem magis radicitur in subiecto, & vbi importat latitudinem repperam inter locum, & locum extensum: ergò omnia ista impor-

tant latitudinem gradualem successivè pertransibilem ; ac proinde motus ad illa erit verè successivus.

Sed inst. quantitas , & qualitas sunt passiones substantiæ : ergò secundo producitur per actionem terminatam ad substantiam.

Resp. quantitatem , & qualitatem in prima sui productione esse passiones substantiæ , & ita secundo produci ; in secunda verò productione non esse passiones substantiæ , sed omnino accidentaliter advenire per motum verum successivum , quo quantitas , & qualitas acquiruntur in tempore , & successivè.

Dices : augmentatio non est verus motus successivus : ergò etiam quantitas post primam productionem non acquiritur successivè. Prob. ant. in vero motu relinquitur terminus à quo , & acquiritur terminus ad quem ; sed quantitas minor , quæ est terminus à quo augmentationis nō relinquitur per augmentationem sed potius cum ipsa augmentata perseverat : ergò augmentatio non est verus motus successivus.

Secundo dices : motum successivum esse inter terminos contrarios ; sed quantitas maior , & minor non sunt termini contrarii ; siquidem quantitas maior nō destruit minorem , sed illam auget : ergò idem quod prius.

Resp. ad 1. quantitatem minorem esse terminum à quo augmentationis formaliter ut minorem , sub qua ratione non perseverat , quia iam non est minor , sed maior , licet entitativè , & materialiter perseveret.

Ad 2. resp. quantitatem maiorem , & minorem non esse contraria rigurose ; esse tamen contraria modo sufficienti ad motum successivum , quia sunt extrema positiva incompatibilia formaliter. His ergò prælibatis circa unitatem , & diversitatem motus sit.

§. II.

Prima Conclusio.

Unitas , & diversitas formalis motus sumitur à termino ad quem.

Concl. istam docet Arist. in præsentī text. 31. & Angel.

Doct. 1. p. q. 23. art. 1. ad 3. ubi asserunt : motum non accipere unitatem , & diversitatem formalem à termino à quo , sed potius à termino ad quem.

Ratione verò prob. quod est via , & tendentia ad aliquem terminum per se primo , specificatur ab illo , & ab eo accipit unitatem , & diversitatem formalem : Nam quod est via ad aliquem terminum per se primo , est formaliter propter ipsum , & consequenter accipit ab illo speciem.

Vnde

Vnde potentia, & illarum actus, quæ per se ordinantur ad obiectum, ab illo accipiunt unitatem, & diversitatem formalem, & vniuersaliter omnis actio creata accipit unitatem formalem à termino: eo quod est via, & tendentia ad ipsum; sed motus est via, & tendentia ad terminum ad quæ, vt per se manifestum est: ergo ab illo accipit unitatem, & diversitatem formalem.

Addimus: motum specifi-
cari ab eo, à quo propria deno-
minationem habet; nam quæcū-
que res ab eo accipit denomi-
nationem, à quo accipit esse, sicut
homo denominatur ratio-
nalis ab anima, à qua accipit suū
esse; sed motus denominationem
propriam accipit à termino ad
quem nam dealbatio dicitur talis
ab albedine, quam producit, &
calefactio à calore: ergo motus
à termino habet speciem, unita-
tem, & diversitatem formalem.

Contra concl. istam inst.
cum unitate termini ad quem cō-
patitur specifica diversitas motus
ergo motus non accipit unitatē,
& diversitatem formalem à ter-
mino ad quem. Prob. ant. 1. Aug-
mentatio vsque ad quantitatem
vnius vlnæ, & diminutio à maio-
ri quantitate vsque ad vlnam
habent eundem terminum ad
quem, vnicam videlicet vlnam;
& tamen motus isti specificè dis-
tinguuntur: ergo compatitur di-
versitas specifica motus cum

unitate termini ad quem.

2. prob. ant. Motus circu-
laris, & rectus ad eundem termi-
num ad quem sunt formaliter di-
versi: ergo idem quod prius.

3. prob. ant. Motus lapidis
ad sphaeram ignis, & motus ignis
ad eandem partem sphaeræ
habent eundem terminum; & ta-
men sunt formaliter diversi, quia
motus lapidis est violētus, & mo-
tus ignis est naturalis: ergo idem.

Resp. ad arg. neg. ant. & 1.
prob. dist. mai. eundem materia-
liter, conc. mai. formaliter neg.
mai. quia eadem vlna, vt termi-
nat motum augmentationis, est
maior, & vt terminat diminutio-
nem est minor, & consequen-
tè in ratione termini formali-
tè diversa est.

Ad 2. prob. resp. similiter:
Terminum ad quem motus rec-
ti, & circularis esse eundem ma-
terialiter, formaliter tamen di-
versum, quia sit per diversum
spatium rectum, & obli-
quum.

Dices: diversitatem spatij
nō refundi in terminum ad quæ;
ergo terminus ille non est diver-
sus formaliter à diversitate spa-
tij. Prob. ant. Motus, qui ten-
dit ad albedinem per fuscum, &
motus, qui tendit per pallidum
habent eundem specificè termi-
num; & tamen mediū, vel spatij
diversum est: ergo verum est ant.

Resp. tamen: Illam diver-
sitatē spatij esse purè materiale,
quia

quà pallidum , & fuscum sunt medium ad album, quatenus participant rationem nigri, & ita sūt medium secundum quod conveniunt formaliter, ideò diversitas illa purè materialis est, & in terminum non refunditur.

Ad 3. prob. dicimus: Terminum ignis, & lapidis esse diversum formaliter, quia est contra naturam lapidis, & iuxta naturam ignis.

2. arg. mutatio instantanea, & successiva distinguuntur specie; sed distinctio ista provenit à termino à quo, non à termino ad quem: ergò species, & unitas formalis motus non sumitur à termino ad quem. Prob. min. Mutationes istæ propterea differunt, quia instantanea est à termino à quo privativo; successiva verò à termino à quo positivo: ergò solum differunt per terminum à quo.

Resp. aliqui neg. mai. Quia mutatio instantanea, & successiva possunt tendere ad eundem terminum, idem namque calor: in prima productione fit ex privatione sui, & postea per intensiorem intenditur; intensio verò motus successivus est.

Hæc tamen solutio verà nō est quia diversitas mutationis instantaneæ, & successive est penes ordinem ad terminum acquisitū in tempore, vel in instanti; sed diversitas mutationis in ordine ad terminum ad quem est diver-

sitas essentialis: ergò mutationes prædictæ essentialiter distinguuntur.

2. rejic. quia mutationes prædictæ habent terminum à quo formalissimè distinctum, videlicet positivum, & privativum; sed diversitas formalis termini à quo refunditur in terminum ad quem: ergò mutationes prædictæ habent terminum ad quem formaliter diversum, & solum materialiter vnum, quod gratis concedimus.

Resp. non semper diversitatem termini à quo refundi in terminum ad quem, quia motus ab albo in nigrum, & à fusco in nigrum habent diversum terminū à quo formaliter; & tamen terminus ad quem non est formaliter diversus.

Sed contra: Ità se habet terminus à quo in motu, sicut diversitas principiorum in scientia; sed diversitas principiorum refunditur in obiectum scientiæ: ergò diversitas termini à quo refunditur in terminum ad quem. De exemplo autem adducto dispar est ratio, quia album, & fuscum comparantur ad nigrum, quatenus conveniunt in ratione albi formaliter in ratione termini à quo; & ideò uterque terminus solum habet differentiam materiale: proindeq mirum non est in terminum ad quem non refundi diversitatem formalem.

Ad arg. ergò aliter resp.
mu-

mutationem instantaneam, & successivam differe radicaliter per terminum à quo, formaliter verò per terminum ad quem, videlicet per calorem productum, qui quatenus fit exprivatione, formaliter diversus est à se ipso, quatenus fit ex contrario, vel ex aliquo positivo. Modo autem circa numericam unitatem.

§. III.

Statuitur secunda conclusio.

Unitas numerica à motu sumitur à subiecto mobili, ab unitate temporis, & unitate specifica termini ad quem.

CONCL. istam probamus: quid quid requiritur ad continuationem motus, requiritur etiam ad unitatem numericam illius, nam motus est vnus unitate entis successivi, & continui, & ita quod requiritur ad eius continuationem, requiritur etiam ad numericam unitatem; sed omnia prædicta requiruntur ad continuationem motus: ergo etiam ad unitatem numericam, & consequenter ab omnibus his habet motus numericam unitatē. Min. quantum ad 1. partē prob. Quia accidentia, quæ sunt in diversis subiectis non possunt esse continua, sed solum contigua, sicut ipsa subiecta: ergo unitas subiecti mobilis necessaria est ad conti-

uationē motus. Et in super accidens habet unitatem numericā à subiecto, siquidem individuatur ab illo: sed motus est verum accidens: ergo idem quod prius.

Quantum ad 2. verò partem prob. min. Quia si motus interruptitur aliqua quiete iam non est continuus, sed discretus, non est idem, sed divisus, & diversus: ergo ad continuationem motus unitas temporis necessaria est.

Quantum ad 3. partem prob. nam ad continuationem motus requiritur unitas specifica ipsius; sed ad unitatem specificam eius requiritur etiam unitas specifica termini ad quem: ergo unitas specifica termini ad quem requiritur ad continuationem motus. Min. cum consequ. tenet, & mai. prob. Nam quæ sunt diversæ speciei non possunt esse continua, quia continua sunt, quorum ultima sunt vnum, & quæ sunt diversæ speciei habent diversam naturā, consequenterque habent ultimam diversam, & non habent ultimam vnum: ergo ad continuationem motus unitas specifica illius necessaria est.

Ex his constat etiam: Unitatem numericam termini necessariam esse ad unitatem numericam motus: quia unitas specifica termini requiritur ad unitatem numericam motus: ergo etiam unitas numerica, quia duplex terminus formaliter idem, & solo numero diversus non potest in-

eodem subiecto reperiri, aliàs duo accidentia solo numero distincta essent in eodem subiecto.

Addimus: nihil aliud præter enumerata necessarium esse ad unitatem numericam motus, quia si aliquid aliud necessarium esset maximè unitas agentis, & spatij, & primum necessarium non est, nam eadem actio procedere potest à duplici agente partiali, ut constat in duobus portantibus lapidem.

2. verò etiam non requiritur: quia lapidem moveri per pavimentum, vel spatium lapidibus constitutum, vel tabulis non tollit motum esse eundem realiter, & numericè; & tamen spatium tabulis, vel lapidibus constitutum materialiter diversum est: ergò unitas numerica spatij non requiritur ad numericam unitatem motus, sed solum unitas spatij formalis, quæ in terminum ad quem refundit formalem unitatem.

Sed inst. contra concl. istam quia tempus est aliquid extrinsecum respectu motuum inferiorum: ergò motus non potest individuari per tempus, nec ad unitatem numericam motus unitas temporis necessaria erit.

Resp. facile: unitatem numericam motus non desumi à tempore tanquam à principio intrinseco, sed tanquam ab extrinseco signo, quatenus ex diversitate temporis infertur bene, mo-

tum non esse continuum, & consequenter eundem numero non esse.

2. arg. cum diversitate numerica mobilis salvatur unitas numerica motus: ergò unitas numerica mobilis necessaria non est: Prob. ant. 1. Virga cuius una medietas est viridis, & altera sicca, eodem motu movetur, & tamen mobile non est idem: quia in parte viridi reperitur forma viventis, & in altera parte forma cadaveris, & duplex forma substantialis non potest in eodem subiecto reperiri: ergò ant. verum est.

2. prob. ant. Mortuo homine, qui movebatur ad motum navis, continuatur motus illius, & idem numero perseverat; & tamen mobile diversum est: ergò idem. Prob. mai. Motus non discontinuatur nisi deficiat mobile per se, quia motus per accidens non deficit, nisi deficiat motus per se; sed motus navis non discontinuatur, quamvis moriatur homo: ergò motus hominis discontinuus non est.

3. prob. ant. Quando canis proiectus à turri moritur in medio itineris, non est idem numero mobile; & tamen motus idem numero manet, & continuus perseverat, usque quo canis perveniat ad terram: ergò idem.

Resp. ad arg. neg. ant. & 1. maiorem: quia licet ad sensum videtur partem viridem, & siccam continuari, & eodem motu moveri, revera tamen ita non est,

nam

Nam quæ sunt diversæ speciei cōtinuari non possunt, & idē motus illius virgæ non est idem numero motus.

Ad 2. prob. dicimus. motū illius hominis dīcōtinuari propter quietem negativam, quā deficit subiectum illius, & quāvis sensus nō percipiat illam quietē, ratio tamen manifestat illam; eo quod variato subiecto necessariū est accidentia variari.

Ad 3. prob. neg. min. Nam in illo instanti, in quo est verum dicere, *nunc* non est canis vivens, est verum dicere, *nunc* nō est motus, quia quod non est, moveri non potest, & consequenter deficit idem numero motus propter defectum subiecti.

Dices: Motus ille est continuus: ergo idem numero. Prob. ant. Motus est continuus, quando imēdiatē antē aliquod instans est motus, & imēdiatē post tale instans etiam est motus; sed imēdiatē antē instans formæ cadaveris est motus, & etiam imēdiatē post illud: ergo motus ille continuus est.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. antē instans, in quo est mutatum esse mobilis, conc. mai. in quo nō est mutatum esse, neg. mai. Quia ut motus sit continuus non sufficit, motum esse imēdiatē antē aliquod instans, & imēdiatē post, sed vltā requiritur quod in tali instanti deat mutatum esse mobilis, quod in præsē-

ti non contingit, quia idem mobile in illo instanti non est, sed aliud mobile diversum, quod in illo instanti adhuc nō movetur, sed movebitur tempore imēdiatē sequenti.

Dices: Terminus motus est mutatum esse mobilis; sed ille motus habet aliquem terminum: ergo aliquod mutatum esse.

Resp. dist. mai. motus, qui per se finitur, conc. mai. qui per accidens, & propter defectum subiecti, neg. mai. Licet namque motus, qui per se finitur propter consequutionem termini habeat pro termino aliquod mutatum esse mobilis; non tamen motus, qui finitur per accidens, & quia deficit subiectum illius, ut in præsenti contingit.

Dices: motus ille debet habere aliquem terminum; sed non alium quam mutatum esse: ergo habet aliquod mutatum esse.

Resp. talem motum non habere terminum possitivum, quod est mutatum esse subiecti, quia subiectum non est, sed solum habere terminum negativum, videlicet non esse motus, quem solum terminum habet motus in illo instanti, in quo deficit subiectum, in quo erat producendus terminus possitivus.

Sed inst. quod non videtur intelligibile, & ad miratione dignum est, illum motum nullum habere terminum possitivum: ergo illum debet habere.

2. inst. Quis motus est fieri termini, non quidem termini negativi, quia quod non est non potest fieri; ergo est fieri termini positivi, & consequenter motus ille positivum terminum habet.

Resp. ad 1. inst. nos iam dedisse rationem illius intelligētię, de admiratione verò non curamus, quia per admirationem inventa est philosophia.

Ad 2. resp. quod sicut motus est fieri termini positivi, ita per se debet habere terminum positivum in facto esse, per accidens tamen potest non habere terminum positivum in facto esse propter defectum subiecti, in quo eventu est fieri termini, & solum habet terminum positivum in fieri, & ultra non transit ad factum completè propter incapacitatem subiecti.

Ex dictis inferitur: Dari plures motus contrarios, videlicet sursum, & deorsum. Calefactionem, & frigefactionem, quę contrarietas sumitur etiam à termino ad quem, quia vnumquodque accipit contrarietatem, & oppositionem cum alijs, à quo accipit speciem, vnumquodque namque alteri contrariatur ratione suę naturę.

2. inferitur: Motum contrariari quęti, quę erat sub termino à quo, quia illam essentialitè destruit, & expellit, non tamen contrariari quęti, quę est sub termino ad quem, eo quod istam non destruit, sed potius est fieri illius.

Dices: non potest intelligi quies in termino ad quem, vsque dum cesset motus: ergo quies illa, & motus non possunt comparari, sed ad invicem opponuntur.

Resp. dist. conf. opponuntur oppositione simultatis, conf. conf. oppositione naturę verę, & propria neg. conf. Illa namque quies, & motus non possunt esse simul, & ita opponuntur oppositione simultatis, non tamē oppositione naturę, quia se habent tanquam imperfectum, & perfectum; tanquam terminus, & via, motusque ex propriā natura non tendit ad destruendam talē quietem; sed ad illam acquirendam. Et hæc de art. isto, & de 5. phys. text. 31. 35. 39. ad

Philosophum ap-
plicanda.

§

§§§§

§§§§§§§§§§§§

LIBER SEXTVS,

ET IN EO QVÆSTIO VNICA

de Continuo.

ARTICVLVS VNICVS.

Verum continuum ex solis indivisibilibus componatur.

S. I.

Sensus difficultatis apperitur.

PER indivisibilia intelligimus in præserti veras, & reales entitates positivas carêtes partibus, & habentes pro effectu formali continuare, & vnire partes quantitatis, vel tales partes terminare, ex quibus aliqua se habent præcise vt terminus quantitatis, quia post talia indivisibilia non manet ultra aliqua pars divisibilis quantitatis; alia verò mediant inter partes ipsas, & illis partibus copulantur; in quo sensu verum est illud Arist. asserentis: cōtinuum esse, *Cuius partes copulantur aliquo termino communi*: Quatenus illud indivisibile, quod mediat inter partes, est principium vnius, & terminus alterius, & ita vtrique parti commune est.

Talia autem indivisibilia in continuo reperiri, manifestum est: quia si talia indivisibilia in continuo non essent, vna pars

continui non esset extrâ alteram partem, & consequenter continuum non haberet extensionem siquidem extensio consistit in eo, quod vna pars extrâ alteram sit, sed hoc non est asserendum: ergo indivisibilia in continuo reperiuntur. Prob. mai. constituere vnam partem extrâ alteram, est effectus formalis, & prius indivisibilis: ergo si indivisibilia non essent, vna pars continui non esset extrâ alteram partem. Prob. ant. illud habet constituere vnâ partem extrâ alteram, quod facit, nè partes se tangant secundum se totas; sed indivisibile facit, nè partes se tangant secundum se totas, sed potius secundum extremitatem, videlicet secundum indivisibile, quod mediat inter vtramque, & quo partes vniuntur, & ad invicem se tangunt: ergo constituere vnam partem extrâ alteram, est effectus formalis, & proprius indivisibilis.

Ex his iterum prob. assumptum: si indivisibilia non darentur in continuo, partes continui non

non essent continuæ, sed solum contingua; sed hoc asserendum non est: ergo idem quod prius. Prob. mai. continua sunt, quorū ultima sunt vnū, vt docet Arist. in præsentis; sed si indivisibilia nō essent, vltima partium non essent vnum, & idem: ergo partes non essent continuæ. Prob. min. si indivisibilia non essent, vltima partium essent extremitates divisibiles; sed extremitas divisibilis vnus partis, non est vna, & eadem cū extremitate alterius, sed potius ab alia distinguitur: ergo si indivisibilia non essent vltima partium non essent vnum, & idem.

Addimus: quod quando globus perfecte sphericus movetur super corpus perfecte planū, tangit tale corpus secundum indivisibile tantum, quia si tangeret ipsum secundum aliquam partem, iam non esset perfecte sphericū, sed potius esset planū pro ea parte, siquidem pro ea parte adæquaretur cum alia parte corporis plani: ergo in continuo indivisibilia dantur.

Resp. rationibus prædictis solum probari, quod in continuo dantur indivisibilia continuativa; non tamen terminativa.

Sed contra est: quia indivisibile continuativum, licet sit principium vnus partis est tamē terminus alterius: ergo si dantur indivisibilia continuativa, dantur etiam terminativa.

2. impug. quia si terminus

quantitatis non esset indivisibilis, non daretur vltimum in quantitate, sed potius daretur processus in infinitum; eo quod terminus divisibilis non est vltimus terminus, sed est amplius divisibilis in alias partes, sed hoc dicendum non est: ergo dantur indivisibilia terminantia quantitatem.

Addimus: quod si non darentur indivisibilia terminativa duæ quantitates non se tangerēt secundum extremitatem indivisibilem, sed potius secundum extremitatem divisibilem vltimam in vtraque quantitate, consequenterque naturaliter se tangerent secundum se totas, & ita possent duæ quantitates naturaliter penetrari.

His ergo prælibatis: in puncto difficultatis fuit plurium antiquorum sententia, continuum componi ex solis indivisibilibus, quam 1. p. tract. 4. disp. 43. iterum suscitavit Herice, & ipsam plurimi Societatis tuetur Auctores. Secunda sententia est negativa, quam defendunt plures extrā scholam D. Th. & tenent omnes Thomistæ cum Angel. Doct. cum quibus sit.

§. II.

Nostra conclusio.

Continuum non componitur ex solis indivisibilibus.

Omissis auctoritatibus D. Th. cuius mens in præsentis clarissima est. Ratione effica-

et probatur nostra conclusio: quia omne continuum debet habere extensionem: eo quod omne continuum est quantum, & omne quantum est extensum, & divisibile; sed ex solis indivisibilibus nequit resultare extensum: ergo non potest continuum ex solis indivisibilibus componi. Prob. min. Indivisibilia nullam faciunt extensionem: ergo ex solis indivisibilibus nequit resultare extensum. Prob. ant. 1. Quae se tangunt secundum se tota nullam faciunt extensionem, sed potius inter se penetrantur; sed indivisibilia se tangunt secundum se tota, & non secundum partem, quia in ipsis non est aliqua pars: ergo indivisibilia nullam faciunt extensionem.

Secundo prob. ant. Indivisibilia in se ipsis nullam habent extensionem, alias essent divisibilia, & extensa: ergo indivisibilia nullam faciunt extensionem.

Respondent contrarij 1. indivisibilia esse formaliter indivisibilia; esse tamen divisibilia virtualiter, & ita ex illis posse resultare extensum.

Contra tamen est: quia indivisibile formaliter solum est virtualiter divisibile, quatenus recipitur in parte formaliter divisibili, nam aliquam formam esse virtualiter talem oritur ex eo, quod recipitur in subiecto tali formaliter, sicut anima rationalis est virtualiter corporea, quia est recep-

tibilis in materia, quae formaliter corporea est; sed si continuū componeretur ex indivisibilibus solis, non essent in continuo partes divisibiles, in quibus indivisibilia reciperentur: ergo indivisibilia, etiam virtualiter divisibilia non essent.

Secundo rejic. data solutio: quia non potest in continuo reperiri extensio formalis, nisi in partibus continui formalis extensio reperiatur: ergo si indivisibilia solum virtualiter divisibilia sunt non potest ex illis extensum formaliter resultare continuū. Prob. ant. in toto homogeneo praedicatum formaliter conveniens toti debet etiam partibus convenire: sed continuum est totum homogeneum: ergo non potest in continuo reperiri extensio formalis, nisi partes etiam sint formaliter extensa.

Secundo respondent alij ad rationem praedictam: vnum videlicet indivisibile ex conjunctione ad alterum posse habere divisibilitatem, & extensionem, & ideo ex solis indivisibilibus posse resultare.

Sed contra est: quia vnum indivisibile ex conjunctione ad aliud non potest participare quod alterum non habet; eo quod vna forma ex conjunctione ad alteram solum participare potest quod altera habet: nam participare est partem capere illius formae, quae participatur; sed aliud indivisibile in se ipso extensionem

non habet: ergò vnum indivisibile ex coniunctione ad alterum non potest participare extensionem.

Addimus: vnam vnam v. g. ex coniunctione ad alteram solum posse acquirere de novo extensionem alterius vlnæ, quia vlna superaddita hanc, & non maiorem extensionem habet; sed indivisibile in se ipso extensionem nullam habet: ergò vnum indivisibile coniunctum alteri nullam potest participare extensionem.

Secundo prob. concl. Indivisibilia sola nullo modo possunt continuari, & vniri: ergò continuum non potest ex solis indivisibilibus resultare. Prob. ant. Indivisibilia non possunt vniri mediatè, vel immediatè, non quidem immediatè, quia non habent immediatam proportionem, eo quod non se habent tanquam actus, & potentia per se ad actum ordinata; nec se habent tanquam res, & modus, nec etiam possunt vniri mediatè, siquidem non possunt vniri per aliud indivisibile: ergò indivisibilia nullo modo possunt continuari, & vniri.

Dices: nullam esse assignabilem rationem, quare sicut vnū indivisibile potest coniungere, & vnire duplicem partem, non possit etiam duo alia indivisibilia coniungere,

Sed contra est: quia inter ea, quæ sunt eiusdem rationis non est maior ratio, quare vnum

sit medium, & alterum extremū, quam è contrā; sed omnia indivisibilia sunt eiusdem rationis, vt per se manifestum videtur: ergò vnum indivisibile non potest esse medium, vt altera indivisibilia copulentur, & vniantur.

Conf. ratio secunda: quia continuum est divisibile in semper divisibilia iuxta commune proverbium; sed si ex solis indivisibilibus resultaret, non esset divisibile in semper divisibilia, sed potius in indivisibilia, quia vnum quodque resolvitur, & dividitur in ea, ex quibus componitur: ergò continuum non potest ex solis indivisibilibus resultare.

Conf. & explicatur eadem doctrina: quia si in continuo sola indivisibilia darentur, mobile velocissimum, & mobile tardum possent in eodem tempore pertransire spatium æquale, eo quod si spatium haberet decem indivisibilia v. g. mobile velocissimum in decem instantibus pertransiret illud, & mobile etiam tardum pertransiret illud in eisdem instantibus, nam mobile quamvis tardum non potest non in quolibet instanti temporis pertransire vnū indivisibile spatij, siquidem indivisibile, vel totum attingitur, vel nihil; sed hæc absurda videtur: ergò continuum ex solis indivisibilibus resultare

non potest.

§. III.

Soluntur argumenta contrariorum.

Arg. 1. contra concl. nostrā: quia continuum potest dividi in omnem suam partem: ergo ex solis indivisibilibus fit, nam si ex partibus divisibilibus resultaret, illæ partes essent amplius divisibiles, & sic in infinitum, & ita nunquam posset continuum in omnem dividi partem. Ant. prob. 1. Deus cognoscit omnem partem continui: ergo potest continuum in omnem dividere partem.

Secundo prob. ant. si super vitrum existens in plano, & æquale ex omni parte caderet ad æqualitatem lapis magnus, tale vitrum divideretur in omnem partem, eo quod non est maior ratio, ut dividatur in has, quam in alias partes, siquidem omnes sunt æquales: ergo potest continuum in omnem dividi partem.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. conseq. Quia Deus agere non potest contra rerum essentias, & cum de essentia continui sit esse divisibile in semper divisibilia usque in infinitum simpliciter categoricè, quod nunquā potest per divisionem exhaustiri, inde fit, Deum non posse dividere continuum in omnes partes, quamvis illas omnes cognoscat.

Mag. Froylan.

Instantia est in ipso Deo simul cognoscente omnia possibilia, & tamen non potest omnia producere simul, & etiam cognoscit Deus simul omnes horas diei, quas tamen nō potest simul producere.

Ad 2. prob. resp. illud vitrum non posse dividi in omnem partem propter datam doctrinā, sed solum divideretur per aliquas partes, per quas verò esset facienda divisio, si esset æquales ad Auctorem naturæ pertineret disponentem omnia bene, & iuxta rerum naturas.

Sed inst. continuū non habet partes infinitas: ergo potest dividi in omnem partē, nam si infinitæ non sunt, poterunt per divisionē exhaustiri. Prob. ant. 1. Si haberet infinitas partes daretur infinitum in actu secundū multitudinem, quod essentialitè implicat: ergo partes infinitas non habet.

Secundo prob. ant. Si haberet infinitas partes, haberet etiam extensionē infinitam, quod etiam est falsum: ergo idem quod prius.

Tertio prob. ant. Si spatium unius leucæ haberet partes infinitas non esset pertransibile per motum, quia infinitum pertransiri non potest: ergo idem.

Quarto prob. ant. si haberet infinitas partes, non esset unum continuum altero maius, quia inter infinitas non datur excessus: ergo idem.

Ec 2

Resp.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. etiam ant. Quia licet partes contigui sint infinitæ, non tamen sunt divisæ, & separatæ; sed coniunctæ, & vnitæ, & ita non constituunt numerum, nec multitudinem, sed solum vnicum ens: quia multitudo est quantitas discreta composita ex pluribus separatis, & divis. Præterquamquod in continuo non dantur infinitæ partes in actu, sed solum infinitæ partes in potentia, quod verissimum est, & ideo nō faciunt infinitam multitudinem in actu.

Ad 2. prob. resp. continuum non habere infinitas partes determinatas, & aliquotas; sed solum infinitas partes proportionales designabiles per intellectum; cumque partes proportionales nullam superaddant extensionem ad aliquotas, sed potius cum illis communicent in extensione, qua ratione partes communicantes à Philosophis appellantur; indè fit, continuum non habere extensionem infinitam.

Ad tertiam respondetur: partes proportionales esse in potentia tantum in continuo, & intra partes aliquotas, & ita non superaddere extensionem ad illas; cumque partes aliquotæ finitæ, & determinatæ sint, indè est, spatium habere extensionem limitatam pertransibilem per motum.

Ad 4. resp. vnum conti-

nuum esse maius altero, quia maioritas, & excessus desumitur à partibus aliquotis, & non à proportionabilibus, vel à partibus in potentia, & cum vnum continuum habeat plures partes aliquotas, & determinatas, quam aliud, potest etiam aliud separare in extensione, & esse altero maius. Non tamen certum est ex terminis, vnum infinitum non esse altero maius, quia si daretur infinita multitudo parietum maior esset multitudo lapidum, & si daretur infinita multitudo hominum, maior esset multitudo capillorum.

Secundo arg. inter primum punctum, & secundum non mediat aliqua pars: ergò indivisibilia sunt immediatè coniuncta in continuo, & consequenter ex solis indivisibilibus componitur. Quæ conseq. in doctrina Arist. & insuper ex terminis bona est. Prob. ant. si inter primum, & secundum punctum indivisibile medietur aliqua pars, medietur etiā alia indivisibilia, siquidem pars nō potest sine indivisibilibus esse; sed inter primum, & secundum indivisibile non possunt alia mediare, aliàs secundū indivisibile non esse secundū, siquidem inter ipsum, & primum darentur alia: ergò ant. verum est.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. alia proportionalia, cōc. mai. alia aliquota, & determinata,

nata, nego mai. & sub eadem distinctione minoris neg. conf. Inter primum namque indivisibile, & secundum tantum mediat vnica pars determinata, & aliquota, quæ non habet alia indivisibilia aliquota præter primum, & secundum assignatum, sed solum indivisibilia proportionalia, sicut etiam illa pars habet plures partes proportionales. Et si de indivisibilibus proportionabilibus argumentum facias: respondebimus: quod sicut in continuo non est assignabilis prima pars proportionalis, & secunda, ita etiam primum, vel secundum indivisibile proportionale assignari non potest, quia ibi solum in potentia continetur.

Tertio arg. si daretur globus sphericus perfecte solum haberet indivisibilia; sed casus impossibilis non est: ergo potest continuum ex indivisibilibus componi. Prob. mai. si talis globus moveretur per corpus perfecte planum, non tangeret ipsum per partem divisibilem, sed solum per indivisibile punctum, alias non esset perfecte sphericus ille globus, sed pro aliqua parte planus: ergo solum indivisibilia haberet, nam si haberet partes divisibiles, posset per illas tangere planum.

Conf. spatium per quod moveretur globus ille solum haberet indivisibilia: ergo spatium etiam esset compositum ex indi-

visibilibus solis. Prob. ant. si globus motu continuo per spatium planum moveretur, tangeret totum spatium, nam motus continuus nihil relinquit intactum in spatio per quod fit; & tamen globus solum indivisibilia tangeret, alias non esset perfecte sphericus, ut diximus: ergo spatium illud solum indivisibilia haberet.

Resp. arg. neg. mai. & ad prob. concessio antec. neg. conf. Quia licet globus non tangeret corpus planum, nisi per punctum indivisibile; hoc tamen non proveniret, quia planum non haberet divisibiles partes, sed ex figura, & dispositione spherica corporis mobilis, quæ perfecte rotunda esset.

Ad conf. resp. globum sphericum solum tangere posse indivisibilia plani, & ita non posse per spatium planum moveri motu continuo, sed tantum motu discreto, & saltando ab vno indivisibili in aliud, & partes intermedias relinquendo.

Dices: ergo motus corporis spherici nullo modo esset continuus, nec posset tale corpus aliquem motum continuum habere.

Resp. concedendo consequ. de motu, qui fit per spatium planum, quia absolute loquendo ille globus continuè moveretur per aerem, eo quod aer omnes partes globi tangeret, & ipsum adequatè contineret.

Quarto arg. Ex indivisibilibus

potest resultare extensum: ergo continuum potest ex solis indivisibilibus componi. Prob. ant. Ex partibus, quarum quælibet non est homo, scilicet ex materia, & forma potest resultare homo: ergo ex partibus indivisibilibus potest resultare divisibile, & extensum.

Secundo prob. ant. ex non ente potest fieri ens, sicut ex non igne fit ignis: ergo ex indivisibilibus potest resultare extensum, quia plus distat ens à non ente, quam divisibile ab indivisibili.

Tertio prob. ant. Ex unitatibus indivisibilibus discretè potest resultare totum discretum: ergo ex indivisibilibus continuè potest resultare totum divisibile continuum.

Quarto prob. ant. Instans temporis est indivisibile; & tamen additum tempori facit illud longius, & maioris extensionis: ergo ex indivisibilibus potest resultare extensum. Prob. min. Res durans per unam horam usque ad instans terminativum inclusivè, magis durat quam res durans per totam horam; non tamen durat in ultimo instanti terminativo horæ: ergo instans temporis indivisibile additum tempori facit illud longius, & maioris extensionis.

Resp. neg. ant. & ad 1. prob. neg. conseq. Quia prædicatum formaliter conveniens toti homogeneo, debet etiam partibus

convenire, eo quod in tali toto omnes partes sunt eiusdem rationis, & denominationis, unde quæcumque pars aquæ denominatur aqua, & cum continuum sit totum homogeneum, inde fit, quod non potest extensum denominari, nisi etiam partes denominentur extensæ, & propterea ex indivisibilibus resultare non potest; homo verò est totum eterogeneum, quod non habet partes eiusdem rationis, & denominationis, & ideo eterogeneum appellatur. Quapropter ex partibus, quarum nulla est homo, potest homo resultare.

Dices: stat partem totius homogenei non habere eandem denominationem quam totum: ergo solutio nulla est. Prob. ant. 1. Quia partes componentes unam, non sunt unæ; sed palmi: ergo stat partem totius homogenei non habere eandem denominationem, quam totum.

Secundo prob. ant. Corpus denominatur extensum secundum profunditatem; & tamen superficies, & linea, quæ sunt partes corporis non sunt extensæ secundum profunditatem: ergo idem quod prius.

Resp. ad utramque probationem: aliquas esse denominationes proprias totius, ut distinguitur à partibus, quæ denominationes non debent partibus convenire, & aliquas proprias

partium, quæ toti convenire non debent, sicut pars manus denominatur digitus, non tamen manus, & pars pedis non dicitur pes: aliâs verò esse denominationes partibus, & toti communes, quæ in toto homogeneo debent etiam partibus convenire, sicut pars aquæ dicitur aqua, & talis est denominatio divisibilis, & extensi, quæ non est propria totius ut distinguitur à partibus, sicut nec denominatio quanti: & ideo denominationes prædictæ debent partibus convenire, vel toti convenire non poterunt.

Ad 2. prob. ant. principalis resp. quod ex non ente potest fieri ens, tãquam ex termino à quo, non tamen tanquam ex parte, & ita hoc argumentum non probat, quod ex indivisibilibus tanquam ex partibus possit resultare divisibile, & extensum.

Ad 3. prob. neg. conseq. Quia totum discretum est quantum, & extensum, non quidem extensione magnitudinis, sed quantitate, & extensione pluralitatis: cumque plures unitates distinctæ faciant pluralitatem, bene potest ex illis resultare totum discretum, non tamen totum continuum, quod est quantum extensione magnitudinis, & ideo ex indivisibilibus resultare non potest, quia indivisibilia talem extensionem non habent.

Ad 4. prob. resp. Rem durantem per unicam horam usque ad instans terminativum inclusivè magis durare altera re, non durante in ultimo instanti horæ, quia duratio abstrahit à divisibili, & indivisibili; non tamen propterea tempus esse magis longum, & extensum, quia instans superadditum extensionem non habet, & ideo temporis illam communicare non potest.

Sed inst. Indivisibilia temporis possunt communicare extensionem: ergo solutio nulla est. Prob. ant. Duratio temporis est divisibilis, & extensa sed duratio ista resultat ex solis indivisibilibus temporis: ergo indivisibilia temporis possunt communicare extensionem. Probatur min. Duratio temporis resultat ex durationibus partium: sed durationes partium sunt sola indivisibilia temporis, quia nulla pars durat nisi per unicum instans: ergo duratio prædicta resultat ex solis indivisibilibus temporis.

Resp. neg. ant. & ad probationem, quæ difficilis est, disting. mai. Extensa pro subtracto, conc. mai. pro formali durationis, nego mai. & dist. min. Pro formali durationis, cōc. min. pro subtracto, nego min. & cons. Quia in duratione temporis potest considerari ratio, vel forma durandi, & res ipsa, quæ durat;

rat: ratio autem, & forma durandi est indivisibile instans, quod nullam extensionem communicat. Res verò durans est ipsa pars temporis, quæ extensa, & divisibilis est, & hæc ex partibus divisibilibus componitur, non verò ex indivisibilibus instantibus solum. Vnde quando dicimus durationem temporis esse extensam non loquimur de forma durandi pro formali, sed de tempore ipso durante, quod quidem extensum, & divisibile est, & compositum ex partibus divisibilibus præteritis, & futuris.

Tandem arg. Si in continuo darentur partes divisibiles indivisibilia tangerent partes; sed indivisibile non potest tangere partem: ergò in continuo non datur pars divisibilis; sed omnia indivisibilia sunt. Probatur minor. Inter contingens, & contactum debet esse proportio; sed inter divisibile, & indivisibile proportio non est: ergò indivisibile non potest tangere partem.

Resp. 1. dist. min. per adæquationem cum parte, concedo min. per modum modi vniensis, vel terminantis, nego min. & conseq. Quia indivisibile non habet extensionem, & ita non potest tangere partem, nec adæquatè, nec inadæquatè per adæquationem, & coextensionem cum ipsa; potest tamen tangere illam per modum

modi vniensis, vel terminantis, ad quod non requiritur alia proportio, quam habere entitatem ad hoc institutam, & determinatam à natura, sicut unica existentia indivisibilis, & non habens partes actuat simul per modum modi, & termini materiam, & formam, & idem indivisibilis modus unionis coniungit materiam, & formam.

Secundo resp. solutione communi: quod licet indivisibile non possit tangere partem divisibilem adæquatè, potest tamen illam inadæquatè tangere, ad quod non requiritur extensio.

Dices: Indivisibile non potest tangere partem divisibilem adæquatè: ergò nec inadæquatè poterit tangere illam. Prob. conseq. Ideò primum est verum, quia illa pars est divisibilis; sed quodlibet etiam inadæquatum partis est indivisibile: ergò non poterit etiam inadæquatè tangere illam.

Resp. neg. conseq. & ad prob. dist. causalem ly quia dicente causam requisitam, concedo causalem maioris: dicente causam adæquatam, nego causalem maioris, & concessa min. nego. conf. Ut namque indivisibile non possit tangere partem adæquatè, requiritur partem esse divisibilem; non tamen hoc est causa adæquata, sed insuper quia si adæquatè tangeret partem, non esset

esset principium, vel terminus par-
ris, sed potius adæquaretur cum
illius extensione, quod indivisibi-
li repugnat; tangere verò illam
partem inadæquatè est illam tan-
gere per modum principij, vel
termini, quod indivisibili conve-
nire potest, quia hoc non est tan-
gere partem inadæquatè ex parte
rei, sed solum inadæquatè ex par-
te modi, partem illam initiando,
vniendo, vel terminando.

Ex dictis in art. discursu in-
fertur 1. quod si vaculus 2. me-
diatatem contineatur ab aqua, &
2. aliam medietatem contineatur
ab aere, ex parte corporis

continentis vtramque medietatē
non correspondet duplex super-
ficies immediata, sed vnica tan-
tū, quia superficies aeris, &
aque se habēt per modum vnius
ad vaculum continendum.

2. ex dictis infertur: quod li-
cēt indivisibile 2. se totum tangat
partem, non idē penetratur cū
illa, quia non tangit ipsam 2. se
totam, videlicet per coextensionem
ad ipsam partem, & illius
quantitatem. Et hæc de art. isto,
& de 6. physicorum in præsentī
text. 1. & fere per totum librum
ad Philosophum applicanda.

LIBER SEPTIMVS.

ET VNICA QVÆSTIO

de Ordine moventium.

ARTICVLVS VNICVS.

*Utrum graua, & leuia moveantur
à se, vel à generante?*

§. I.

*Quibusdam suppositis statuitur
conclusio.*

Articuli intelligentiam 1.
supponendum est: aliquid
posse mouere se ipsum ad

sui motum per accidens, sicut re-
miger mouens navim, se ipsum
etiam mouet ad motum navis;
loquendo verò de motu per se,
qui ratione sui conuenit mobili,
oppositum affirmamus.

2. notandum est: omne,
quod mouetur ab alio moueri,
quod Arist. docuit per totum li-
brum istum, & in lib. 8. text. 27.
Ex quo intulit: omne, quod mo-
uetur, habere aliquod principium,
consequentèrque debere dari

primum motorem , qui immo-
tus omnia movet.

Insuper etiam inductione
prob. quia viventia ab alio move-
tur , sicut ab alio producuntur:
non viventia verò ut gravia , &
levia moventur à generante , &
etiam in ipsis viventibus pars mo-
vens , videlicet cor , realiter dis-
tinctum est à partibus , quae mo-
ventur : ergò quidquid moveretur,
ab alio realiter à se distincto
moveretur.

Ratione autem prob. Quia
vnumquodque agit in quantum
est in actu , & movetur quatenus
est in potentia , siquidem motus
est actus entis in potentia secun-
dum quod in potentia ; sed idem
secundum idem , & respectu eius-
dem non potest esse in potentia ,
& in actu : ergò omne , quod mo-
vetur , ab alio movetur. Prob.
min. esse in actu dicit possessionē
formae , & esse in potentia impor-
tat carentiam formae ; sed impos-
sibile est , idem secundum idem
habere formam , & simul formam
carere : ergò impossibile est , esse
simul in potentia , & in actu.

Resp. Esse in actu formali,
& in potentia formali vnum , &
idem comparative ad eandem
formam , implicationem invol-
vere ; non tamen esse in actu vir-
tuali , & in potentia formali , si-
cut intellectus est in potentia for-
mali ad intellectionem ipsam , &
virtualiter continet illam , siquidē
potest illā efficienter producere.

Sed contra est : quia si verā
esset illa solutio , absque vlla nec-
cessitate in viventibus distingue-
retur pars per se movens à parte
per se mota , siquidem idem secun-
dum idē abique distinctione rea-
li potest efficere , & recipere mo-
tum , eo quod potest carere illo
formaliter , & ipsum virtualiter
continere ; sed hoc asserendum
non est : ergò nulla est data so-
lutionis doctrina.

2. rejic. solutio data : nam
motus , de quo loquitur Arist. in
praesenti , est actus imperfecti exis-
tentis formaliter in potentia ad
ipsam formam ; sed quod est in
actu virtuali talem imperfectionē
non habet : Vnde intellectio non
est motus , qui sit actus imperfec-
ti , sed potius est actus perfecti , &
contra actum imperfecti dividi-
tur : ergò data solutio ad pro-
positum non est.

Dices : non esse assignabilem
rationem , quare Arist. loquatur
solum de motu , qui est actus
imperfecti ,

Sed contra ; quia huius inter
alias duplex assignabilis est ratio ,
quarum prima est , quia Philos.
contra quos Arist. disputabat , do-
cebant : omne movens esse mo-
bile motu physico , & ideo Arist.
solum incumbere ostendere , de-
veniendum esse necessario ad ali-
quam causam moventem , quae
non sit mobilis motu physico ,
sed potius immota physice om-
nia moveat.

2. ratio est: quia solus physicus motus per se pertinet ad considerationem philosophiae, & propterea immobilitatem physicam in primo motore ostendere, illamque ex motu prebare ad Philosophum pertinebat.

Sed inst. contra suppositionem praedictam: quia essentia se ipsa causat, & recipit passionem; sed quatenus causat, movet, & quatenus recipit, movetur: ergo idem potest a se ipso moveri.

2. inst. intellectus est in potentia ad intellectionem, & sol ad illuminandum; & tamen se ipsa movent, & efficienter intellectionem, & illuminationem producant: ergo illud idem, quod est in potentia, potest movere se ipsum.

3. intellectus absque reali distinctione efficit intellectionem, & simul recipit illam: ergo idem potest se ipsum movere ad formam, & se ipso esse motum, & formam recipere.

Ad haec tamen facile Thomista resp. Ad primum quidem: essentiam non se movere ad producendas passiones, sed solum efficienter moveri a generante, per cuius actionem primario producit essentia, & secundario proprietates producuntur, & ita essentiam non esse verè, & propriè principium effectivum proprietatum, sed solum principium emanativum.

Ad 2. instantiam resp. Tho-

mista: intellectum, & solum ad intelligendum, & illuminandum esse in potentia formali, & in actu virtuali, quia sunt verè causae efficientes, virtualiter operationes continentes, & ita possunt se movere effectivè, & elicitive ad operationes praedictas, non tamen applicativè, sed in hoc genere semper moventur ab alio tanquam agentia secunda & ita nihil est, quod se ipsum possit saltem applicativè movere, quod satis est ad probandum, deveniendum esse ad primum motorem, immotum omnia moventem.

Ad 3. instantiam resp. intellectum mediantè specie efficere intellectionem, & nudè sumptum recipere illam; cumque species realiter ab intellectu distingatur, consequens fit, intellectum ut moventem realiter distinguere a se ipso, quatenus moto vel nudè considerato.

Dices: Voluntas ratione sui efficit, & recipit volitionem: ergo idem secundum idem potest movere, & moveri.

Sed neg. ant. quia voluntas nudè sumpta recipit volitionem, illam tamen efficit, ut determinata per intentionem finis, secundum quam rationem realiter a se ipsa nudè sumpta distinguitur.

Sed contra est: ergo voluntas comparativè ad intentionem finis ratione sui efficit, & ratione sui recipit, & consequenter secundum idem movetur, & movet.

Resp.

Resp. voluntatem ad intentionem finis se ipsam movere, ut determinatam ab objecto, & applicatam à Deo, secundum quâ rationem realiter à se ipsa ut recipiente, vel à se ipsa nudè sump-ta distinguitur.

Hæc tamen doctrina in præ-senti necessario non est; quia Arist. in præsentia cum docet: idẽ secundum idem se ipsum move-re non posse, non solum exclu-dit potentiam ad se movendum applicativè, sed etiam elicitive, siquidem ex tali doctrina infertur gravia, & levia à se ipsis moveri non posse, eo quod in illis non datur pars per se movens distinc-ta à parte per se mota; in gravi-bus autem, & levibus potentiam ad se movendum tam applicati-vè, quam elicitive negavit; non tamen Arist. loquutus est de mo-tu non stricto, qualis est actio in-tellectus, & voluntatis, sed de motu strictè tali physico, & rigu-roso, & ideo impugnationes in operatione intellectus, & volun-tatis constitutæ non procedunt contra doctrinam illius.

His ergò suppositis, circà gravia, & levia certum debet ef-ficere, quod si non impediuntur ab extrinseco statim moventur in proprium locum, & centrum, & causa, quæ removet impedin-ctum motus, dicitur causa per ac-cidens: An verò à se ipsis tanquã à causa per se propria, & specia-li moveantur, præsens difficultas

est: affirmant Scotus, & plurimi extrà scholam D. Thom. Negat. Ang. Doct. quem discipuli sequũ-tur, cuius autoritates adducunt venetandi Patres Carmel. & plu-rimi ex nostris, quas, quia claræ sunt, non oportet in præsentia exa-minare, & cum prædictis.

§. II.

Statuitur nostra conclusio.

Gravia, & levia non à se, sed à ge-nerante moventur.

Concl. istam probamus: quia quod est proprium viventium quatenus à non viventibus distinguuntur, non potest non viventibus convenire: sed move-re se ipsa, est proprium viventium, quatenus distinguuntur à non vi-ventibus: ergò non viventibus cõ-venire non potest Prob. min. ex Arist. lib. 3. cap. 4. text. 29. de gravibus, & levibus sic loquente: *est autem impossibile, quod movean-tur à se ipsis; est enim hoc officium vite, & animatorum proprium.* Et Ang. Doct. 1. contra gent. cap. 27. asserit: quod illa sola per se moventur, quæ movent se ipsa composita ex motore, & moto, sicut animata: ergò proprium est viventium se ipsa movere.

Eandem minorem experien-tia quotidiana convincit, nam tandiũ vita animalis durat, quan-diũ animal se ipsum movet, & ani-

animal mortuum nō nisi ab alio movetur, & similiter planta sicca non nisi ab extrinseco levante, vel proijciente movetur, quod signum est, sola viventia posse se ipsa movere.

Resp. contrarij 1. tām viventia, quā non viventia proximē se ipsa movere; deficere tamen in eo, quod non viventia remote ab alio moventur.

Sed contra est: quia idē non viventia remote ab alio, videlicet à generante moventur, quia ab illo accipiunt potentias loco motivas; sed etiam viventia accipiunt à producente potē-
tias operativas: ergo etiam viventia remotē moventur ab alio, & consequenter in hoc nulla differentia est.

2. reijc. solutio data ad hominē contra Scotum: quia idē in sētēria Scoti, viventia non moventur ab alio remotē, quia habent in se principium intrinsecū motus, sed iuxta solutionem datam, non viventia habent in se principium intrinsecum motus: ergo nec remotē movebuntur ab alio.

3. impug. Quia nihil 2. eandem partem potest esse movens, & motum in potentia, & in actu, & consequenter in omnibus, quę se movent proximē, distinguenda realitē est pars movens à parte mota; sed in non viventibus non potest distingui pars movens à parte mota, eo quod omnes

partes sunt eiusdem rationis, & ita non est ratio, quare vna pars, potiusquam altera movens, vel mota sit, ergo non viventia non possunt proximē movere se ipsa.

Resp. quod non viventia non se movent mediante cognitione, sicut viventia, & in hoc stat differentia intēr viventia, & non viventia, quātum ad se movere, vel non movere se ipsa.

Contra tamen quia se movere absque aliqua cognitione etiam viventibus convenit, nam plantę viventia sunt; & tamen absque cognitione moventur, siquidem intellectu carent, & sensibus tām internis, quā externis & motus augmentationis, & nutritionis est vitalis in homine, & ad ipsum absque vlla cognitione se movet: ergo in hoc nulla distinctio invenitur.

2. prob. concl. Motus gravium, & levium provenit à generante conferente naturam: ergo gravia, & levia non à se, sed à generante movētur. Prob. ant. Ab illo provenit passio tanquā à propria, & particulari causa, à quo provenit natura, nam passionēs prodncuntur tanquā termini secundarij per eādem actionem, qua natura producit. Vnde ortum habuit proverbium Philof. qui dat formā, dat consequētia ad formam; sed motus gravium, & levium est illorum passio: ergo provenit à generante dante naturam. Prob. min. Quia esse in

centro, est proprietas gravium, & levium, quæ naturalitèr inclinantur ad centrum, & in ipso naturalitèr conservantur: ergò etiam motus ipse, quo moventur in centrum est proprietas naturalis ipsorum, quia quando terminus motus est proprietas connaturalitèr debita subiecto, etiã fieri, & acquisitio termini est proprietas debita naturalitèr.

Addimus: quod quando una proprietas mediantè alia dimanat, vel acquiritur mediantè alia, si 2. naturalitèr debetur, etiam 1. debetur naturalitèr; sed centrum acquiritur medio motu, quando grave extrà centrum existit: ergò si centrum est debitum naturalitèr, motus etiam naturalitèr debetur.

Conf. Quia constituere lapidem in centro, est effectus generantis proprius, & particularis: ergò etiam motus ipse, quo lapis acquirit centrum: nam ad idè agens, ad quod pertinet ponere finem, pertinet etiam ponere medium, quo finis ipse consequitur. Ant. prob. Ad generans pertinet constituere lapidem, ipsumque complere cum perfectione sibi connaturalitèr debita pro instanti generationis; sed centrum debetur lapidi pro instanti generationis, siquidè pro illo instanti debetur lapidi quies naturalis, quam non habet nisi in centro: ergò lapidem constituere in centro, est effectus generantis.

§. III.

Solvuntur argumenta.

ARg. 1. contra concl. nostram ex Ang. Doct. quæst. 5. de verit. art. 5. dicente: *Attendendum est, quod motus Cœli non hoc modo est naturalis Cœlesti corpori, sicut motus elementaris est sibi naturalis, habet enim huiusmodi motus immobile principium non solum materiale, & receptivum, sed etiam formale, & activum*: Ergò sentit D. Th. gravia, & levia habere in se principium intrinsecum motus, & consequenter movere se ipsa.

Resp. tamen: Gravia, & levia habere principium intrinsecum motus formale, & activum dimanationis, quia vere motus illorum ab eorum forma dimanat ad differentiam Cœli, in quo solum est principium passivum, & hoc tantum D. Th. intendere: non verò quod gravia, & levia habeant principium productivum motus per actionem diversam ab actione generantis, quod necessarium erat, ut se ipsa moverent.

2. arg. Ex quo motus gravium, & levium sit iuxta inclinationem naturalem ipsorum, non inferitur, quod tribuatur generanti: ergò non à generante movetur. Prob. ant. Augmentatio in planta est iuxta inclinationem naturalem ipsius, siquidè est motus naturalis conformis natu-

pali inclinationi subiecti, & consequenter iuxta illam; & tamen augmentatio plantæ non tribuitur generanti: ergo ex quo motus gravium, & levium sit iuxta naturalem inclinationem illorū, non inferitur, quod tribuatur generanti.

Resp. neg. ant. & ad prob. dist. mai. iuxta naturalem inclinationem per conformitatē ad principia naturalia, conc. mai. per modum proprietatis, nego mai. & concessa min. neg. conf. Quia solum illud quod est iuxta inclinationem naturalem per modum proprietatis debita pro primo generationis instanti tribuitur generanti, & talis est motus gravium, & levium; augmentatio verò plantæ, licet sit iuxta inclinationem naturalem, non tamen per modum proprietatis debita in primo generationis instanti, & pertinentis ad complementum rei genitæ pro instanti generationis; & propterea necessarium non est, quod tribuatur generanti.

Dices: operatio 1. Angeli debetur in 1. productionis instanti; & tamen non tribuitur soli Deo, sed etiam tribuitur Angelo, qui per illam primam operationem meretur ergo non omne, quod debetur rebus in 1. productionis instanti, tribuitur generanti.

Resp. dist. mai. debetur tanquam 1. libertatis exercitium, conc. mai. aliter neg. mai. Quia

1. operatio debetur Angelo in 1. instanti, tanquam 1. exercitium libertatis, quod creaturæ perfectæ in 1. instanti debetur; & cum exercitium libertatis debeat esse à propria voluntate, indè sit, talem operationem non solum à Deo, sed etiam ab Angeli voluntate provenire.

3. arg. gravia & levia causant talem motum, non instrumentaliter: ergo principaliter, quia inter causam principalem, & instrumentalem non est assignabile medium.

Resp. Dari medium in utramque, scilicet causare talem motum per modum principij emanationis, quod tamen satis non est, ut motus gravi tribuatur, tanquam veræ causæ efficienti.

4. arg. quando grave movetur, non existit sepe numero generans: ergo talis motus à generante provenire non potest, quia quod non est, non potest effectum producere.

Resp. quod in illo eventu licet generans non sit formaliter in se ipso, perseverat tamen virtualiter in ipso gravi tanquam in effectu proprio, quod satis est, ut motus generanti tribuatur, sicut quando post semen decissum moritur Pater, & nascitur filius, ipse filius genitus Patri tribuitur: quia licet in se ipso non sit, in semine tamen virtualiter perseverat, & propter eandem rationem, quando destructa causa produc-

riva fundamenti resultat relatio, causæ producenti fundamentum attribuitur relatio, eo quod talis causa virtualiter in fundamento perseverat : & eadem instantia est in accidentibus Eucharistiæ, quæ in virtute substantiæ operatur, quæ ibi formaliter non est.

Sed inst. motus gravis tribuitur generanti, ut virtualiter existenti, sed generans virtualiter existens, nihil aliud est quam ipsum grave, in quo generans virtualiter continetur: ergo motus ille tribuitur ipsi gravi.

Resp. quod motus ille non tribuitur generanti reduplicative ut virtualiter existenti, sic enim non distinguitur à gravi; sed tribuitur generanti secundum se, licet ad hoc necessarium sit, quod in gravi virtualiter existat, unde poterat distingui maior. Generanti ex parte rationis *quæ cõc. mai.* ex parte rationis *sub qua* neg. mai. Quia virtualis existentia est medium, ut generans possit producere. res tamen, quæ producit, est generans, quod in gravi virtualiter manet.

5. arg. gravitas, & levitas sunt quid intrinsecum gravi, & levis sed gravitas, & levitas sunt principia intrinseca motus: ergo gravia, & levia habent principium intrinsecum motus, & consequenter se ipsa movent.

Resp. gravitatem, & levitatem esse principia dimanationis, quia ab illis verè motus dimanat;

non tamen sunt principia absolute efficienter productiva.

Sed inst. motus gravium, & levium est ab illis verè effective: ergo habent in se principium intrinsecum verè efficienter productivum. Prob. ant. motus gravium, & levium est ab illis elicitive: ergo effective, quia elicere est verè efficere motum.

Resp. motum gravium, & levium non procedere ab illis elicitive, sed solum dimanative tantquam verà illorum passio.

Sed inst. quia motus gravium & levium nō est illorum proprietas: ergo tota doctrina nititur principio falso. Prob. ant. 1. Proprietates statim, & in eodem instanti productionis sequitur ad naturam, si non adsit impedimentum; sed motus gravium, & levium non potest in tali instanti ad naturam consequi, siquidem motus non potest incipere in instanti: ergo proprietas non est.

2. prob. ant. Proprietas prædicatur accidentaliter inseparabiliter de natura, semperque cōvenit illi; sed motus gravium, & levium nō semper convenit illis, siquidem grave extrà centrum reperitur sine motu: ergo idem quod prius.

3. prob. ant. Proprietas non potest naturaliter impedire, sed solum de potentia absoluta, quia naturaliter cum essentia cōnectitur; sed motus iste naturaliter impediri potest, apponendo ta-

tabulam, vel aliud impedimentum: ergò.

Quarto prob. Vna passio non potest cum altera opponi; & illam essentialiter excludere; sed quies in centro est passio gravis, & motum essentialiter excludit, cum quo simul esse non potest: ergò motus passio non est.

Quinto prob. Carentia proprietatis est violenta subiecto; sed carentia motus, quando lapis existit in centro non est lapidi violenta: ergò motus non est passio.

Resp. ad repl. neg. antec. & ad 1. prob. dicimus: proprietatem successivam, qualis est motus, non debere sequi ad rem in eodem instanti productionis, sed in tempore immediatè sequenti, quia res successiva solum in tempore incipere potest.

Ad 2. prob. dist. mai. Proprietas absoluta, quæ non dependet ab extrinseco, concedo mai. Proprietas respectiva, quæ ab extrinseco dependet, nego mai. & concessa minori, neg. conseq. Loquendo de proprietate respectiva. Quia licet proprietas absoluta inseparabiliter conveniat, proprietas tamen respectiva, quæ dependet ab extrinseco, non semper convenire debet, & huius generis est motus gravium, & levium, qui connotat ablationem impedimenti, vt de facto conveniat, impedimento vero non ablato de facto non

convenit motus. Instantia est in suppositione, quæ est proprietas termini, & tamen non semper termino convenit, quia respectiva est, & dependet ab eo, quod terminus intra propositionem existat.

Dices: quod prædicatur accidentaliter separabiliter, est accidens quantum prædicabile: ergò si motus iste prædicatur accidentaliter separabiliter, erit accidens quantum prædicabile, non tamen vera passio.

Resp. dist. ant. separabiliter, tam in se, quam in sui existentia, conc. ant. in se præcisè, nego ant. & conseq. Quia licet ille motus aliquando separetur à gravibus, & levibus, semper tamen exigunt illum, & ita non est accidens quantum prædicabile, quod non solum in se ipso potest à natura separari, sed etiam non exigitur ab illa secundum prædicata specifica ipsius, & propria.

Ad 3. prob. principalis antec. resp. proprietatem respectivam dependentem ab extrinseco posse naturaliter impediri, & talem esse motum prædictum.

Ad 4. prob. resp. dist. mai. Si passio conveniat subiecto absolute, & independentè à statu determinato, conc. mai. Sin autem nego mai. Quia duplex est passio, una quidem, quæ convenit subiecto absolute, & independentè à determinato statu,

sicut risibilitas convenit homini, & passio ista non potest aliam proprietatem excludere; alia verò est proprietas, quæ solum habet convenire pro determinato statu, sicut motus, de quo loquimur, qui solum potest extra centrum convenire, & ideo potest excludere aliam passionem, eo quod natura pro diverso statu diversas, & oppositas passionem habere potest, sicut gratia in via radicat fidem, & in patria radicat visionem beatam, fidem essentialiter excludentem.

Ad 5. prob. resp. Carentiam proprietatis esse violentam pro illo statu, pro quo debet convenire proprietas, cumque motus non debeat lapidi convenire, quando lapis est in centro, inde fit, carentiam motus pro illo tempore nullatenus esse violentam.

Dices: proprietatem naturaliter dimanare ab essentia: ergo pro omni statu, & semper debet illi convenire, proindeque illius carentia semper debet esse violenta.

Resp. proprietatem respectivam dependentem ab aliqua conditione, vel ab aliquo statu dimanare quidem naturaliter ab essentia, non tamen extra statum illum, sed solum in illo statu, & ideo motus à lapide extra centrum existente naturaliter consequitur, & dimanat, si ab aliquo extrinseco non impediatur. Instantia est in visione beata, quæ

solum in statu patriæ naturaliter dimanat à gratia.

Sexto arg. maior velocitas motus naturalis in centrum non provenit à generante; ergo nec ipse motus, quia utriusque eadem ratio est. Prob. ant. si maior velocitas motus proveniret à generante, velocior esset motus in principio quàm in fine, quia agens fortius agit in propinquum, quàm in distans, & grave magis coniungitur generanti in principio, quàm in fine; sed motus non in principio, sed in fine velocior est, iuxta proverbium illud: *Motus in fine velocior*. Ergo maior velocitas motus naturalis non provenit à generante.

Resp. neg. antec. & ad prob. neg. mai. Quia licet agens movens per impulsu imprefsum passo fortius agat in propinquum, eo quod per distantiam debilitatur, & diminuitur virtus agentis; agens verò quod movet propter productionem naturæ, & eorum, quæ sequuntur ad naturam potest fortius agere in distans, & tale est generans gravia, & levia, quod quidem communicat illis naturam, & proprietates, quarum una est motus naturalis in centrum, & cum centrum sit terminus attractivus, & naturaliter conservativus lapidis, inde est, quod lapis velocius movetur, quanto magis appropinquat

5. IV.

*Ultimum argumentum
solvitur.*

ad centrum, quia tanto magis
virtus lapidis, & illius gravitas
confortatur. Quam doctrinam
1. de Cœlo lect. 17. tradidit An-
gel. Doct.

Dices: ergo lapis non à ge-
nerante, sed ab ipso centro mo-
vetur.

Resp. Quod attractivè mo-
vetur à centro tanquam à termi-
no trahente ad se lapidem ipsum;
effectivè verò à solo generante
moveretur.

Dices: Maior velocitas
provenit ex eo, quod quanto
magis coniungitur centro, tan-
to magis attrahitur ab illo: er-
gò illa maior velocitas non pro-
venit effectivè à generante, quod
postquam naturam dedit, nihil
aliud facere videtur.

Sed neg. conseq. Quia illa
maior velocitas dimanat à na-
tura lapidis, quando appropin-
quat ad centrum, & quanto
magis appropinquat, maior di-
manat velocitas propter affini-
tatem, & propensionem ad cen-
trum; & cum generans talem
dederit naturam, & cum tali
propensione, indè est, illam
maiorem velocitatem proveni-
re efficientèr à generante, tan-
quam à producente naturam,

& ea, quæ naturaliter ad
naturam conse-
quuntur.

Mag. Froylan.

TAndem arg. Motus cordis
est propria passio viven-
tis, & ipsius cordis, illique
debentur in primo productionis
instanti, & tamen non tribuitur
generanti, sed cordi, & ipsi vi-
venti: ergo quamvis motus gra-
vium, & levium sit proprietas il-
lorum, non indè infertur, quod
tribuitur generanti. Maior cum
conseq. tenet, & min. prob. quia
cor, & ipsum vivens se movet ad
talem motum; ergo motus ille
non tribuitur generanti, sed cor-
di. Prob. ant. De ratione motus
vitalis est esse à principio intrin-
seco se movente, quia vivere est
se movere; sed motus cordis vi-
talis est: ergo cor se movet ad
talem motum.

Respondent aliqui: talem
motum tribui generanti applica-
tivè, cordi autem elicativè, quia
cor elicativè se movet ad talem
motum.

Sed contra est: quia in om-
ni se movente debet distingui
pars movens à parte mota, nè idè
secundum idem sit movens, &
motum; sed in corde non potest
distingui pars movens à parte mo-
ta, siquidem est totum homoge-
neum, & habet partes eiusdem
rationis: ergo non potest cor se
ipsum ad talem motum movere.

Ef 2

Sc.

Secundo resp. quia talis motus est propria passio viventis, & cordis, & tamen à corde provenit elicitive iuxta solutionem datam: ergò poterit motus gravium, & levium ab ipsis elicitive procedere, quamvis illorum passio sit.

Secundo respondent alij: illum motum dimanare à corde per naturalem resultantiam, quod non tollit illius vitalitatem, quia licet actus vitæ animalis debeant esse à principio intrinseco se movente, non tamen actus, qui merè vitalis est, qualis est motus cordis.

Sed contra est: quia distinctivum actus vitalis à non vitali debet necessario convenire cumque actui vitali; sed motus cordis, quamvis non sit vitalis vitæ animalis, verè tamen vitalis est: ergò debet esse à corde se movente ad talem motum. Unde solutio ista nisi melius explicetur, vel reducatur ad aliam, quam dabimus infra, vera esse non potest, & contra D. Th. 1. 2. q. 17. art. 9. procedit.

Tertio resp. ad arg. neg. min. & ad prob. neg. antec. & ad hujus prob. dist. mai. Motus vitalis ut quod, conc. mai. Vitalis ut quod, nego mai. & dist. min. Vitalis ut quod, concedo min. ut quod, nego min. & claritatis gratia, dist. consequens. Si movet ut quod, conc. consequ. ut quod, nego consequ. Quia motus cor-

dis solum est vitalis ut quod, quatenus per illum constituitur vivens potens se movere ad alias operationes vitales, & prima operatio, quæ solum est vitalis ut quod, constituendo subiectum potens ad alias operationes vitæ exercendas, non debet tribui ut quod, & absolute viventi, sed illius generanti.

Dices: quod vivere est se movere; sed cor vivit per illam operationem: ergò illa operatio, vel motus debet procedere ab intrinseco viventis, & cordis, & non tribui generanti.

Resp. dist. mai. Se movere iuxta qualitatem vitæ, conc. mai. contra vitæ qualitatem, nego mai. & dist. min. vivit ut quod, nego min. ut quod, conc. min. & dist. consequ. ab intrinseco ut quod, conc. consequ. ut quod, nego consequ. Quia sicut unumquodque vivit, ita se movet, & habet operationem, vel motum à se ipso, cor autem per illum primū motum solum vivit ut quod, quatenus per ipsum constituitur potens se movere, & exercere operationes vitales, non tamen per illam operationē vivit ut quod, & perfecte, & ideo illa operatio non debet ut quod procedere ab ipso corde, sed ab eius generante.

Quarto ad arg. alia via resp. & mihi non improbanda: videlicet motum cordis in primo instanti deberi, non quidem per

modum proprietatis riguroſa, ſed per modum proprietatis latè ſumpta, id eſt, per modum primi exercitij vitalis, quo vivens conſtituitur potens ſe movere ad alias operationes vitales, & cum de ratione exercitij vitalis ſit procedere ab intrinſeco viventis, inde fit, talem motum elicitivè efficientèr provenire ab ipſo corde, & illi attribui, & ſolùm applicativè provenire à generante. Sicut in Angelo prima operatio vitalis, & libera in primo instanti debetur, & tamen non eſt paſſio riguroſa, ſed elicitivè provenit ab ipſo Angelo, & a Deo dumtaxat applicativè, quia debetur per modum exercitij liberi, & vitalis, quod debet ab intrinſeco provenire. Angel. autem Præcept. & Thomiſtæ aſſerentes paſſiones, & proprietates eſſe tribuendas generanti tanquàm vnicæ cauſæ efficienti, de paſſione riguroſa loquuntur, & quæ verè, & propriè poteſt ab eſſentia dimanare. Quam ſolutionem omnium venia, inter omnes probabiliorẽ exiſtimo.

Placet tamen alia via argumento reſpondere: Motum videlicet cordis non eſſe vitalem per modum actus ſecundi, ſed ſolùm eſſe vitalem vitalitate principij, & per modum proprietatis conſequentis formam vitalem, & ad vitalitatem prædictam, ſatis eſt, quod ille motus à forma vitali dimanet, & vivens, mediante illo,

Mag. Froylan.

ſe moveat ad alias operationes vitales, & propterea motus ille non tribuitur viventi, ſed illius generanti.

Sed iſtaſis: Motus ille vitalis eſt per modum motus, quo ipſum cor movetur in actu ſecundo: ergò non ſolùm eſt vitalis per modum actus primi, & vitalitate proprietatis, ſed etiam per modum actus ſecundi, quia per principium vitale, & per veram proprietatem, nunquàm poteſt vivens in actu ſecundo moveri.

Reſp. diſt. ant. movetur à ſe ipſo, nego ant. movetur à generante, conc. ant. & neg. conſeq. Ut namque motus ille vitalis ſit per modum actus ſecundi, neceſſarium erat, quod per illum motum cor muveretur à ſe ipſo, quod tamen eſt falſum, quia per illum motum ſolùm efficientèr à generante movetur.

Sed iſt. Vivens per alia principia non movetur in actu ſecundo, benè tamen per motum prædictum: ergò talis motus vitalis eſt per modum actus ſecundi.

Sed neg. conſeq. Quia ex quo per alia principia non moveatur in actu ſecundo, benè tamen per illum motum, ſolùm inferitur, ſubſtratum, quod denominatur vitale eſſe diverſum, non tamen diverſum eſſe modum vitalitatis, nec vitalitatem motus cordis eſſe talem formalitèr per

Eſ 3

mo:

modum actus secundi, ad hoc enim requirebatur, quod à principio intrinseco, se movente, procedere; quod motus cordis non habet, sed sicut alia principia dimanant à natura viventis per modum actus primi ita motus iste per modum actus secundi ab eadem natura dimanat.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in art. discursu infertur 1. quod si grave, quod multum distat à centro velocius movetur in medio motus, quam alterū grave, quod parum distat à centro moveatur in quacumque parte motus; hoc idè est, quia licet motus velocior fiat ex propinquitate ad centrum ceteris paribus, in parva tamen distantia non est tantum temporis, ut pondus, & inclinatio augeatur, & motus velocior fiat.

Secundo ex dictis infertur: quod quando aqua reducitur ad pristinam frigiditatem, illa reductio dimanativè provenit à natura aquæ, quæ talem exigit proprietatem, efficienter verò provenit à generante.

Tertio colligitur: Lapidem projectum violentè moveri per impulsum, & virtutem projicientis, quia lapis per gravitatem, & naturam propriam resistit illi

motui, & idè ut moveatur, necessaria est virtus lapidi impressa ab impellente, per quam violentè moveatur, ad quem quidem motum maximè subat aer concitatus, & propterea quamvis virtus projicientis fortior sit in principio, quia tamen in medio motus iam aer est valdè concitatus, idè motus in medio velocior est, fortiusque percutit passum propter aeris vehementem concitationem; unde pila plumbea fortius percutit in medio, quàm in principio violentè emissà.

Quarto colligitur: agens, & patiens debere simul esse, vel immediatione virtutis, vel immediatione suppositi, quia agens ut agat, debet subijcere sibi passum, aliàs non esset maior ratio, quare in hoc passum, quam in alterum ageret; sed non potest sibi subijcere passum, nisi illud tangat contactu immediato suppositi, vel immediatione virtutis: ergo talis simultas inter agens, & patiens necessaria est, & idè in agentibus, quæ agunt per virtutem diffusam, per se prius illa virtus recipitur aliquo modo in subiecto immediato, & per ipsam transit ad subiectum mediatum, & distans; unde agens est immediatè coniunctum primo passo, immediatione suppositi, alijs verò, quæ sequuntur, & distant, solum est cōiunctum immediatione virtutis.

Hoc idem confirmatur: quia si agens posset agere prius in distans, quàm in passum propinquum, non haberet in agendo sphaeram determinatam, sed in quacumque distàtia agere posset. Ex quo etiam provenit, quod cum virtus agentis materialitèr multiplicetur in passis recipientibus diversis diminuitur in illis, & tandèm post aliqua subiecta, quæ pertransit, finitur, & non potest ultra aliquem producere effectum, ut experientia testatur.

Dices: ignis calefacit aquam labetis, non tamen fundum illius, quia si manus appenatur in fundo, quando aqua fervere incipit, fundum frigidum invenitur. Similitèr magnes attrahit ferrum, & non aerem immediatum, & piscis nomine Torpedo immobilizat manum piscatoris per qualicatem impressam, non tamen arundinem, & oculi fascinatium damnum inferunt pueris, non tamen alijs immediatè coniunctis: ergo agètia ista prius in distans, quàm in propinquum operantur.

Resp. ad experientiam primam: ignem prius calefacere fundum lebetis, quàm aquam, quia tamen calefacit profundioribus partibus aque ascendunt ipse sursum, & superiores partes infra descendunt, & infrigidant fundum, idèd quando incipit aqua fervere, ipsum fundum frigidum invenitur.

Mag. Froylan.

Ad alias experientias resp. omnia illa agentia prius agere in propinquum, quàm in distans; non tamèn eundem effectum causare in passu propinquo, quia propinquum capax non est eiusdem effectus, ita pravè disponentis; cuius tamen passum distans capax est; sicut Solis virtus, quæ per aerem ad inferiora descendit, non producit in aere metalla propter eius incapacitatem, quæ tamen in terra producit.

Quinto colligitur: Mobile quiescere in puncto reflexionis: de motu quidem cordis id docet Ang. Doct. opuscul. 35. & ratio suadet, quia laboriosum valdè esset tanto tempore vita, cor animalis non relevari per morulas aliquas, quibus motus interrumpatur, & paululum quiescat, & ita in reflexione talis motus per dilatationem, & constrictionem in puncto reflexionis aliququalitèr licèt brevissimè quiescit.

De alijs verò motibus certum etiam debet esse, quia motus directus, & reflexus habent terminos contrarios, videlicèt sursum, & deorsum, ante, & retro, dextrum, & sinistrum, motus verò habens terminos specie distinctos, non potest esse continuus, & idèd necessum est, quod mobile in medio reflexionis inter vtrumque motum aliquantulum quiescat. Cuius etiam signum est, quia motus isti reflexi se invicem impediunt, & terminus,

ff4

nus,

nus, qui est ad quem respectu vnus, se habet vt à quo respectu alterius, nam vbi motus directus finitur, incipit motus reflexus, quapropter dum lapis cadens in terra sursum resilit, vel pila à pariete in parietem reflectitur, vel à terra in aerem, in illo intermedio reflexionis finitur primus motus, & mobile quiescit, & incipit motus secundus.

Sexto colligitur: impulsus aliquando deficere ex resistentia corporis contrarij interpositi; aliquando verò ex defectu causæ conseruantis, quatenus videlicet aliquando per interpositionem corporis mollis finitur influxus, sicut quando lapis in lana recipitur, & aliquando quia causa conseruativa deficit, vt cum impulsus recipitur in subiecto non satis apto ad impulsus conseruandum.

Vazquez tamen 1. 2. disp. 81. docet impulsus non desinere ex defectu conseruantis, sed propter contrariam formam, per quam formaliter expellitur.

Si tamen contra ipsam arguas: impulsus, quo lapis projicitur deorsum, non inuenire formam contrariam in lapide, eo

quod impulsus ille non est contrarius graui tati lapidis, quæ potius ad motum deorsum inclinatur.

Respondet: terram esse quasi in balance ponderibus libratae suis, & ideò impulsus illum à terra corrumpi, quam quidem tangit, & movet motu quodam trepidationis.

In oppositum tamen Scriptura loqui videtur Psalmo 103. in quo Deo dicitur: *Qui fundasti terram super stabilitatem suam.* Preterquam quod sensuum experientia oppositum suadet, & reuera lapidem mouere terram, est contra ordinem vniversi, & insuper si ex aduerso latere duo lapides projiciantur, finitur impulsus, antequam lapides per motum proprium verentur in terram, & ipsam mouere possint, & tandem Vazpueb irrigit quidam Poeta sequentibus verbis, stare negas terram nobis miracula narras. Hac dum scribebas, in rate forsam eras, & hac de artic. isto octavo Physic. text. 31. & lib. 5. text. 20.

& in presenti per totum ferè librum ad Philosophum applicanda.

LIBER OCTAVVS.

ET IN EO QVÆSTIO PRIMA

de inceptiōe mundi.

ARTICVLVS VNICVS.

Virum mūdus potuerit esse ab aeterno.

§. I.

Quibusdam suppositis statuitur Prima conclusio.

MVndum ab æterno extitisse, Arist. docere affirmat Angelicus Præcept. 2. contragentes cap. 81. alibi tamen affert: Arist. non illud absolutè docuisse, sed tantum aliqua tradidisse, quæ ad id facere videntur, contra antiquos philosophos disputando, cuiuscumque tamen sententia illa sit.

Sublinenda non est: Quia Genes. 1. dicitur: *In principio creavit Deus Cælum, & terram;* in quibus verbis ly principium de principio, vel initio temporis à Patribus explicatur, & Ioann. 17. dicitur etiam: *Clarifica me Pater apud te ipsum claritate, quam habui antequam mundus fieret:* Quæ verba licet explicari possint de prioritare naturæ, qua verbum

esset antè mundum adhuc existētem ab æterno, communiter tamen de rigurosa prioritate, & in quo, & per præcedentiam infinitam in æternitate à Patribus intelliguntur. Quod etiam diffinitū fuit in Lateranensi Concilio sub Innocēt. III. ibi namque in capite firmiter de summa Trinitate habetur: Deum omnipotenti virtute simul ab initio temporis vtramque condidisse creaturam de nihilo corporealem videlicet, & spirituales, sicut & nos in simbolo profiteremur.

Ratio etiam, & congruentia suadet: quia melius cognoscitur dependentia creaturarum à Deo, illas in tempore producendo, quam si illas faceret ab æterno, quia si in tempore sunt, evidens est illas dependere à Deo, & non esse à se, sed ab ipso, quod non esset ita clarum, si illas ab æterno produxisset. Et insuper clarissimè cognoscitur, Deum libere producere creaturas: nam si essent ab æterno posset aliquis dubitare: An Deus creaturas libere, vel ex necessitate naturæ produxisset.

duxisset? Ergò Deus non produxit creaturas ab æterno, sed in tempore fecit, ut ita producendo creaturas propriam libertatē, & illarum dependentiam congruentius explicaret.

Dices: de ratione summi boni est summè se communicare sed communicatio ab æterno maior est, quam communicatio in tempore: ergò creaturas ab æterno produxit.

Resp. de ratione summi boni esse summè se communicare iuxta ordinem Divinæ sapientiæ, non tamen absolute, ordo verò Divinæ sapientiæ postulat, quod Deus in tempore communicetur creaturis, ut ita melius explicetur Divina libertas, & dependentia creaturarum à Deo.

Dices 2. Materia existit ab æterno; sed materia nequit existere sine forma: ergò existit ab æterno creatura corporalis. Prob. mai. omne, quod incipit esse prius habuit potentiam ad essendum, sed talis potentia non potuit esse nisi in illius materia: ergò materia semper existit ab æterno.

Resp. omne quod incipit esse, habere prius potentiam ad essendum, non tamen physicam, & receptivam, quæ est illius materia, sed metaphysicam, vel logicam consistentem in non repugnantia quam res habet ut producat, & fiat, quæ necessario debet præcedere factum, quia

prius est, aliquid esse possibile, quam quod producat, & fiat.

3. inst. Deus ab æterno erat causa sufficiens, ad producendum mundum; sed posita causa sufficienti statim effectus producit: ergò mundum ab æterno produxit.

Resp. posita causa sufficienti necessaria, statim effectum consequi, sicut potentia visiva debite applicata, statim videt obiectum & ignis debite applicatus, statim calefacit passum; Deus tamen non est causa necessario operans, sed libere, & ita quando vult producit effectum, & non voluit mundum ab æterno producere, ut ant. diximus.

Sed inst. actio qua Deus mundum produxit, quamvis libera sit, erat tamen ab æterno: ergò mundum ab æterno produxit, quia actio non potest sine effectu reperiri.

Resp. actionem Divinam fuisse ab æterno entitative, non tamen, quantum ad connotatū, & liberam terminationem ad creaturas producendas in propria mensura.

Dices: actio Divinæ voluntatis entitati est sumpta non potest esse sine effectu, eo quod actio sumpta entitative est fieri effectus, & fieri non potest sine effectu dari; sed actio Divina entitative erat ab æterno: ergò mundum ab æterno produxit.

Resp. actionem Divinam entitative

entitative consideratam non esse fieri effectus, sed solum consideratam secundum terminationem ad effectum, & ut virtualiter transcurrentem, secundum quam considerationem ab æterno nō erat.

Sed inst. actio illa ut terminata ad effectum erat ab æterno: ergo solutio nulla est. Prob. ant. si ut terminata ad effectum non esset ab æterno, aliquid Deus inciperet in tempore velle, quod nō voluit ab æterno; sed hoc dicendum non est: ergo actio illa ut ad effectum terminata erat ab æterno.

Resp. actionem Divinam secundum formalitatem, & denominationem volitionis esse ab æterno terminatam ad creaturas, quas Deus ab æterno decrevit, illam verò actionem secundum denominationem secundariam vsus applicantis ad executionem effectus, non esse ab æterno, & ita mundum ab æterno non produxisse; eo quod effectus solum sequitur in executione ad actionem Divinæ voluntatis ut applicantis executivè ad productionem effectus.

Dices: illa denominatio vsus in actione Divinæ voluntatis est aliqua volitio, sicut omnis formalitas intellectiois est intellectio: ergo si secundum hanc formalitatem non æterna, sed temporalis est, aliquid Deus incipit in tempore velle.

Resp. dist. ant. volitio secundum formalitatem volitio-

nis, neg. ant. secundum formalitatem secundariam vsus, conc. ant. & neg. conf. Quia non omnis formalitas volitionis est volitio secundum formalitatem volitionis, sicut intellectio secundum formalitatem productionis, & dictionis, non est intellectio secundum formalitatem intellectiois, & idè in volitione Divina distinguitur formalitas, & expressio volitionis, quæ primaria est, & formalitas vsus applicantis ad executionem operis, quæ secundaria est, & hæc secunda formalitas temporalis est, & in tempore applicat ad effectum producendum; i. verò formalitas erat ab æterno terminata ad creaturas, propterea quæ nunquam Deus incipit aliquid in tempore velle, sed solum incipit executionem in tempore, & ita exequitur, sicut ab æterno decrevit. His ergo prælibatis restat modo difficultas: an si aliqua creatura, cui existentia ab æterno repugnet, sive inter res successivas, sive inter res permanentes, & pro rebus permanentibus sit.

§. II.

Primæ conclusio.

Res permanentes potuerunt esse ab æterno.

Concl. ista prob. Creaturam esse ab æterno nō repugnat ex parte virtutis Dei, quæ ab

ab æterno infinita est, nec ex parte creaturæ, quia ratio entis creati compatitur cum existentia ab æterno: ergo non repugnat, creaturam permanentem esse ab æterno, sed potius potuerunt res permanentes ab æterno existere de potentia Dei absoluta. Ant. quantum ad 2. partem prob. Quia ad rationem effectus creati sufficit, quod sit posterior natura, vel origine dependentiæ à creatore sed posterioritas naturæ compatibilis est cum existentia ab æterno, siquidem res quæ solum natura posterior est ipso Deo est simul simultate instantis in quo, & tēpore simul cum Deo: ergo ratio entis creati compatitur cum existentia ab æterno.

Conf. Si creatura esset ab æterno solum mensuraretur eternitate participata; sed non implicat, creaturam mensurari eternitate participata, sicut constat in Visione beatifica, quæ tali æternitate mensuratur: ergo non implicat creaturam ab æterno existere. Prob. min. Æternitas, quæ potest habere finem, & ab extrinseco destrui æternitas participata est, limitata, & finita; sed æternitas, qua creatura æterno existens defacto mensuraretur, posset habere finem, & à Deo destrui, vel ab ipso annihilari: ergo si creatura existeret ab æterno mensuraretur solum participata æternitate.

Conf. 2. non implicat crea-

turam esse infinitam in durando à parte post, sed potius aliqua creaturæ, quales sunt Angeli, cōnaturaliter petunt durationem istam: ergo non implicat, creaturam permanentem esse infinitam à parte antè, quia utriusque eadem ratio videtur.

Dices: si Angelus v. g. esset ab æterno, esset verum dicere. Deum Angelum creare, ut supponitur, & etiam Angelum non creare, quæ sunt prædicata contradictoria; sed implicat, duo contradictoria esse simul verà: ergo implicat Angelum, vel aliam creaturam permanentem esse ab æterno. Prob. mai. quantum ad 2. partem. Hæc propositio, Deus modo non creat Angelum, est verà propositio, quia Deus in tēpore, & modo non creat Angelum, sed illum ab æterno creavit; sed propositio prædicta nunquam incepit esse verà: ergo semper verum fuit, Deum Angelum non creare. Prob. min. Semper fuit verum dicere, Deus non creat Angelum: ergo prædicta propositio nunquam incepit esse verà. Prob. ant. Non est dabile nunc, in quo sit verum dicere. Deus non creat Angelum, quia si ab æterno creasset, esset Angelus antè tale nunc, & antea, usque in infinitum: ergo semper fuit verum dicere, quod Deus non creat Angelum.

Resp. 1. neg. mai. primam, & secundam. Quia propositio negatiua, & illius propositio de in-

esse semper est falsa, eo quod Deus ab æterno creavit, & semper creat, sicut Verbum Divinū semper generatur, & Pater semper generat ipsum, nam quod ab æterno producit, semper producit, sicut 1. p. quest. 42. art. 2. ad 4. docet Angel. Doct.

2. resp. neg. ultimam conf. Quia ut hæc propositio, Deus nō creat Angelum, sit falsa, non requiritur, quod in aliquo instanti determinato falsificetur, sed satis est, quod Deus in aliquo instanti eternitatis intelligatur creare Angelum, & ideo possumus distinguere ultimum ant. non est dabile nunc determinatum, & in quo conc. ant. nunc intelligibile, & à quo; neg. ant. & conf. Si nāque Deus creasset Angelum ab æterno, esset dabile nunc naturæ, in quo non dūm Deus intelligeretur producere Angelum, & etiam esset dabile aliud nunc intelligibile naturæ posterius posterioritate à quo, pro quo esset verūm dicere, Deus intelligitur creans, pro quo esset falsum dicere, Deus non intelligitur creans Angelum, quæ omnia contradictoria nō sūt.

Aliter resp. dist. illam min. nunquā inceptum esse verā inceptione temporis, conc. min. inceptione causalitatis, neg. min. & conf. Quia licet non sit assignabile nunc temporis, in quo prædicta propositio inceptum esse verā, est tamen assignabile nunc causalitatis, illa videlicet postero-

ritas naturæ ad Deum, & primā causam, pro quo Deus Angelum produxit, quamque Deus designare potest.

Dicitur ergo aliquando etiam fuit verūm, Deus non creat Angelum, & consequenter fuit verūm Deum creare, & non creare Angelum.

Resp. dist. conf. non creat comparative ad tempus, & negatione privativa, neg. ant. Comparative ad ordinem causalitatis, vel prioritatem naturæ, conc. ant. Quia quāvis nunquā fuerit verūm, nunc temporis non creat Angelum; fuit tamen verūm nūc naturæ, & causalitatis, & negatione sumpta præcisivè, & negativè non creat.

2. poterat arg. quod creatū est, trāsit de nō esse ad esse; sed quod est ab æterno, non trāsit de nō esse ad esse, quia quod est ab æterno, semper fuit: ergo quod est ab æterno, nō potest esse creatū.

Resp. dist. mai. De non esse ad esse per exclusionem subiecti ex quo fiat, & negationem essendi in aliquo instanti naturæ, conc. mai. Per exclusionem essendi in aliquo instanti temporis, nego mai. & sub eadem distinctione min. neg. conf. Quia ut aliquid creetur, necessarium non est, quod prius habeat non esse in aliquo instanti temporis, sed satis est quod prius intelligatur non esse in aliquo instāti naturæ, prioris videlicet suæ causæ. Quæ

autem poterant hic etiam op-
poni, in ultimo §. brevissime
diluuntur, & idēd sit.

§. III.

Secunda conclusio.

*Res successiva non potuerunt esse ab
aeterno.*

Sententiam oppositam commu-
niter defendunt Thomistę,
asserentes esse expressam D.
Th. de quorum fundamento di-
cemus: unus tamen vel alter pro
nostra sententia est, sufficiat ve-
rō R. Mag. S. Thoma, qui pro
pluribus computari potest.

Ipsam docere videtur Ang.
Præcept. pluribus in locis specia-
liter quæst. 3. de potent. art. 14. &
art. 17. in quibus locis ex modo
quo præcedit, & argumentis res-
pondet, cognoscitur clarē, ipsū
sentire, motum non posse esse ab
æterno. Id ipsum docet 1. p. quæst.
t. 46. art. 2. in quo repetit doc-
trinam traditam opus. 17. antē
medium, quę talis est: non repug-
nare, si ponatur causa producens effec-
tum suum subito, quod non præcedat
duratione suum causatum; repugnare
autem in causis producentibus effec-
tum suum per motum, quia oportet
quod principium motus, præcedat finē
eius. In quibus verbis expresse as-
serit: motum debere præcedere
suum causatum, & effectum pro
aliqua duratione, & consequen-
ter mutatum esse mobilis, quod

est effectus motus, non posse non
duratione supponere motum,
proindequē tale mutatum esse non
posse esse ab æterno; sed motus
non potest dari ab æterno sine
aliquo mutato esse in mobili pro-
ducto: ergo motus non potest ef-
fe ab æterno, & talem esse men-
tem Angel. Præcept. cuicumque
legenti opusculum, manifeste
constabit.

Resp. D. Th. non loqui de
quocumque effectu productio
per motum; sed solum loqui de
effectu diverso à mutato esse,
quo motus ipse completur, &
non dicitur effectus motus, sed
potius complementum illius.

Sed contra est: quia ratio
æqualiter convincit, motum de-
bere præcedere duratione quem-
cumque effectum, etiam ipsum
mutatum esse: ergo de quocum-
que effectu, etiam de mutato esse
intelligendus est D. Th. Probant.
Idēd motus debent duratione
præcedere effectum diversum à
mutato esse, quia quæcumque
etiam minima pars motus tem-
pore durat, & talis effectus pro-
ducitur in instanti sed etiam pars
motus, quæ præcedit mutatum
esse tempore durat, & ipsum
mutatum esse producitur in in-
stanti: ergo ratio æqualiter con-
vincit, motum debere duratione
præcedere, & quemcumque ef-
fectum, & ipsum mutatum esse.

Resp. 2. causā per motū agentē
debere præcedere duratione omnē
cf.

effectum, etiam ipsum mutatum esse; ex quo solum sequitur, prædictum mutatum esse non posse esse ab æterno, non tamen ab æterno non posse existere motum.

Sed contra est: quia si motus existeret ab æterno, non tamen aliquod mutatum esse, iam ipse motus duratione temporis infinita præcederet mutatum esse nam æternum duratione infinita præcedit illud, quod æternum non est; sed implicat, motum duratione infinita præcedere mutatum esse: ergo implicat motum esse ab æterno, non tamen mutatum esse. Prob. min. si motus duratione infinita præcederet quodcumque mutatum esse, per totam illam durationem non daretur nisi vnica pars motus, aliàs daretur etiam aliquod mutatum esse, quod necessario mediat inter duas partes motus; sed implicat per infinitam durationem solum existere vnicam partem motus, aliunde per durationem illam infinitam non daretur successio partium, & consequenter destrueretur essentia entis successivi: ergo implicat, motum duratione infinita præcedere mutatum esse.

Sed inst. 1. quod D. Thom. quæst. 3. de potent. art. 17. in solutione ad 17. respondet dicendum, *Quod illa ratio non probat, quod motus semper fuerit, sed quod motus circularis possit esse semper*: ergo sentit D. Th. motum existere posse ab æterno.

2. inst. quia D. Th. in eadem quæst. art. 14. ad 9. resp. *Quod ævum, & tempus ab æternitate differunt non solum ratione principij durationis, sed etiam ratione successivis. Tempus enim in se successivum est.* Quibus verbis satisfacit argumento intendenti probare, creaturam non posse esse æternam, quia creatura mensuratur tempore, vel ævo, & ævum, & tempus ab æternitate differunt: ergo sentit etiam D. Th. quod quamvis motus, & tempus essent ab æterno, ad huc essent successiva, consequenterque non est contra rationem entis successivi, quod existat ab æterno.

Verum tamen ad instantiam 1. facilis est solutio: quia D. Th. non respondet solutione approbante, vel asserente, sed tantum solutione omittente, nec D. Th. aliquando id affirmavit, sed semper, vel omittendo, vel ex aliorum solutione respondet, ut constabit legenti contextum, & maxime in 1. p. quæst. 46. art. 2. ubi satis clare se explicat D. Th. si tamen quandoque asserit D. Th. motum circularem potuisse esse ab æterno, solum loquitur ex suppositione, quod motus potuerit esse ab æterno, qua suppositione facta, nullus aprior est, quam motus circularis, ut existat ab æterno.

Dices: D. Th. obijcere rationes contra Arist. procedentes ad probandum mundum non esse

esse ab æterno, & affirmat, rationes prædictas efficaciter intentū non suadere, quia non repugnat, mundum fore ab æterno, consequenterque D. Th. in eodem sensu concedit, mundum possibilem ab æterno, quo ipsum Arist. concessit; sed Arist. concessit mundum ab æterno quantum ad res successivas: ergo etiā illas posse ab æterno existere concedit D. Thom.

Resp. tamen facile: D. Th. tantum sentire, mundum potuisse esse ab æterno quantum ad res permanentes, & pro ea parte solvere rationes contra Arist. procedentes; non tamen sentit D. Th. mundum potuisse esse ab æterno quantum ad res successivas, sed potius in hoc ab Arist. recedit, & sic D. Th. sentire constat ex loco citat. 1. p. & opusc. 27. ad finem ipsius.

Ad 2. inst. resp. tempus, & ævum, etiam si forent ab æterno, habitura esse successione formalem, vel virtualem, in quo ab æternitate differrent; non tamen tempus, & ævum haberent propriam, & sibi debitam successione pro illo signo, quo carent principio durationis, sicut contingeret, si existerent ab æterno, quia illa pars, in qua motus produceretur à Deo, & acquireret suum esse, non posset successione habere, ut probavimus, & statim infra dicemus, & ideo ex hac parte repugnat,

motum, & alias res successivas existere formaliter ab æterno.

His ergo præmonitis circa doctrinam ss. Præcept. quæ pro utraque parte sufficientem probabilitatem ostendit. Ratione efficaci prob. nostra concl. quia nulla pars motus ab æterno potuit existere: ergo motus non potuit esse ab æterno. Prob. ant. Non potuit esse ab æterno illa pars motus, quā Deus antè omnes alias produxit: ergo nulla. Quia illa præcedit omnes alias, & consequenter si illa ab æterno non foret, nulla esset ab æterno. Prob. ant. Si prædicta pars esset ab æterno, tempore infinito duraret; sed implicat ralem partem tempore infinito durare, alias toto illo tempore non daretur successio partium, quarum una esset post alteram, quod est contra naturam, & essentiam entis successivi: ergo prædicta pars, quam Deus antè alias produxit, non potuit esse ab æterno. Min. cum cons. tenet & prob. nai. Si pars prædicta tempore finito duraret, altera pars, quæ immediate ad istam consequitur, esset etiam ab æterno; sed implicat, partem immediate sequutam esse ab æterno, siquidem talis pars tempore distat à Deo, quando quidem supponit aliam partem tempore præcedenti durantem, & quod Deus tempore supponit non potest esse ab æterno: ergo si illa pars, quam Deus antè alias pro-

produxit esset ab æterno, non quidem tempore finito, sed potius tempore infinito duraret.

Ad rationem istam sub hac forma constitutam duplici via possunt respondere contrarij: 1. quidem neg. dari partem, quam Deus ante alias produxerit, eo quod in motu existente ab æterno non potest dari aliqua prima pars, sed potius ante quamcumque partem determinatam, debet alia, & alia usque in infinitum præcedere.

Secundo respondere possunt: partem illam, quam Deus ante omnes alias produxit, solo tempore finito durare, ex quo non sequitur, partem immediate sequentem æternam fore, eo quod supponit alteram partem prius tempore existentem.

Utraque tamen solutio inefficax est: prima quidem, quia quamvis in motu existente ab æterno non sit designabilis aliqua pars, quæ sit prima determinatæ, reverà tamen dari debet aliqua pars, quam Deus ante alias produxerit: ergò solutio nulla est. Prob. ant. Deus producens ab æterno motum, non omnes illius partes simul producit, aliàs destrueret naturam, & essentiam motus exigentem successionem partium: ergò reverà dari debet aliqua pars, licet vagè, quam Deus ante alias produxerit.

Explicatur eadem impugnatio; quia partes motus eo

Mag. Freylan.

modo, quo existunt, sunt, & producuntur à Deo; sed in rerum natura aliqua pars debet præcedere omnes alias, alias simul omnes existerent: ergò debet dari aliqua pars, quam Deus ante alias produxerit.

Respondetis: aliquam partem exillere ante alias divinitè, non tamen ante alias collectivè.

Sed contra: quia tota collectio non simul existit, aliàs non esset ens successivum: ergò collectio partium prius existit in aliqua parte, consequenterque debet dari aliqua pars, quam Deus reverà ante omnes alias produxerit.

Secunda verò solutio principalis impugnatur: quia quod æternum non est, distat infinitè in duratione ab eo, quod est æternum, nam duratio temporalis, & æterna distant adinvicem infinitè; sed si pars, quam Deus ante omnes alias produxit, durat tempore finito, altera pars, quæ immediatè ad ipsam consequitur, non distabit à præcedenti infinitè, sed solum duratione finita, illa videlicet, in qua pars præcedens durat, quæ finita est, ut conceditur: ergò pars ista, quæ immediatè consequitur, erit ab æterno, si altera ab æterno est, aliàs infinitè distarent, consequenterque pars præcedens non posset solò tempore finito durare.

Sed inst. contra rationem

eg

istam.

istam : non repugnat motus infinitus , à parte post , in quo reverà non sit dabilis aliqua pars , quæ supponat omnes alias , & post illam altera non sit usque in infinitum : ergò non repugnabit dari motum infinitum à parte ante , in quo non sit dabilis aliqua pars , quæ præcedat omnes alias.

Resp. tamen neg. conf. Quia motus infinitus à parte post nūquā amittit esse , & destrueretur , sed sēper perseverabit , & ita nō habebit , aliquam partem , quæ debeat omnes alias supponere , sed post unam erit altera usque in infinitum , quin unquā perveniatur ad aliquam supponentem omnes alias ; cæterum à parte ante licet motus nunquā verè , & in rigore incipiat , verè tamen accipit esse , verèque producit , cumque non possit accipere esse in omnibus partibus simul , debet suum esse accipere in aliqua parte , quæ omnes alias præcedit.

Secundo prob. concl. Quia quidquid supponit aliud prioritate instantis in quo , non potest æternum esse. Vnde si ante Deum esset aliquid aliud prioritate in quo , Deus non esset æternus ; sed quicumque motus supponit mobile prioritate instantis in quo : ergò nullus motus ab æterno existere potest. Prob. min. Pro instanti in quo mobile producit à Deo ,

nondum est motus : ergò quicumque motus prioritate instantis in quo , debet supponere mobile. Prob. antec. Motus non potest à Deo produci , & fieri in aliquo instanti , sed suum esse acquirit in tempore : ergò pro illo instanti , in quo mobile producit à Deo nondum est motus.

Respondebis : Non esse dabile instans determinatum , in quo mobile producat à Deo , sed ante quodcumque instans esse motum , & ante motum instans usque in infinitum sine thegorematicè sine aliquo principio , quia quod æternum est , nunquā inceptit.

Sed contra : Licet non sit dabile instans determinatum , & designabile , ante quod non sit alterum instans , reverà tamen debet dari instans , in quo mobile producat à Deo , aliàs mobile non erit à Deo creatum ; sed pro tali instanti nondum est motus , qui non potest acquirere esse in instanti , sed in tempore : ergò reverà datur instans , in quo motus non est , sed suum mobile pro tali instanti supponat.

Explicatur impugnatio : Cœlum si reverà esset ab æterno productum , esset productum in aliquo nunc , & instanti in quo , & in tali instanti non esset motus circularis illius : ergò motus ille supponeret proprium mobile pro aliquo instanti in quo ,

& consequenter motus non esset æternus. Ant. constare videtur; quia res permanens, vel non fit, vel in aliquo instanti fit, & motus ipsius rei permanentis, vel nunquam est, vel in illo instanti, in quo producit mobilis, nodum est ipse motus, sed erit tempore immediate sequenti: ergo Cœlum, si revera esset ab æterno factum, esset in aliquo instanti productum, in quo nondum esset motus circularis illius.

Iterum explicatur: Motus non potest fieri in illo instanti, in quo producit Cœlum, aliàs motus habebit esse in instanti: Rursus non potest motus produci ante tale instans, aliàs esset motus ante mobile: ergo solum potest motus produci tempore immediate sequenti ad instans, in quo producit Cœlum, consequenterque debet supponere Cœlum pro aliquo instanti in quo.

Respondebis: illud instans, in quo producit Cœlum esse nunc æternitatis, quod æquivaleret instanti nostri temporis, & etiam ipsi temporis, & in ipso ut æquivalenti instanti producit Cœlum, in illo verò ut æquivalenti temporis producit motus.

Sed contra est: quia secundum istam solutionem motus supponit Cœlum productum in illo instanti ut æquivalenti instanti

temporis nostri: ergo supponit Cœlum prius prioritate instantis in quo, & consequenter motus non erit æternus.

Secundo impugnatur: si illud nunc æternitatis æquivaleret temporis nostro, non æquivaleret temporis existenti, vel possibili pro illo nunc, sed solum possibili pro duratione sequenti: ergo si motus incipit in illo instanti ut æquivalenti temporis, incipit solum in duratione sequenti. Prob. ant. Illud nunc æternitatis solum potest æquivalere temporis nō repugnanti: sed tempus existens, vel possibile pro illo instanti in quo creatur Cœlum, chimericum est, & essentialiter repugnat: eo quod tempus nullam potest habere partem in illo instanti in quo, aliàs haberet partem existentem pro aliquo solum instanti, & pro illo præsentem: ergo si nunc prædictum æternitatis æquivaleret temporis nostro non æquivaleret temporis existenti, vel possibili pro illo nunc, sed solum pro duratione sequenti.

Sed contra rationem istam inst. 1. quia motus circularis, eo quod circularis est caret principio: ergo non repugnat illi, quod existat ab æterno.

Resp. tamen facile: Motum circularem carere principio ex parte magnitudinis, in qua fit, eo quod incipit in tota magnitudine simul, & non in aliqua

parte; habere tamen motum circulearem principium durationis, & sine illo esse non posse, quia necessario debet acquirere esse, & produci in aliqua parte, quæ præcedat omnes alias eo quod non potest omnes partes simul habere, & cum omnibus simul produci.

Secundo inst. quia potuit Deus ab æterno producere ignem stupæ applicatum, qui statim combureret illam, & ignem novum generaret; sed generatio non est sine alteratione, quæ est motus successivus: ergo potuit motus verè, & propriè successivus esse ab æterno.

Resp. etiam facile: Ignem illum, quam primum posset comburere stupam, & alium ignem generare; non tamen posset ignis ille nisi post infinitam durationem alterare stupam, & alterum generare ignem, eo quod alteratio propter dicta non potest esse ab æterno.

Tertio inst. Quia homo de potentia absoluta potuit ab æterno existere; sed hoc ipso etiam motus cordis existeret ab æterno, siquidem homo non potest sine motu cordis vivere: ergo motus aliquis successivus potuit esse ab æterno.

Resp. Hominem modo connaturali viventem, & mediante motu cordis, non potuisse habere existentiam ab æterno, sed solum miraculosè conserva-

tum à Deo sine aliquo motu cordis. Et etiam poterat dici: mundum quoad alias res permanentes potuisse esse ab æterno; non verò quantum ad hominem, qua solutione D. Th. opusc. 27. ad finem, ad argumentum simile responderet.

§. Ultimus.

Corollaria ex dictis.

EX dictis in articuli discussione colligitur 1. res corruptibiles connaturaliter loquendo non posse esse ab æterno, quia attenda propria natura non exigunt durationem infinitam, & si essent ab æterno in infinitum durarent, eo quod in quocumque instanti determinato desinerent, iam fuisset infinita duratio præterita; possunt tamen prædictæ res ab æterno existere modo non connaturali, & de potentia absoluta.

Secundo inferitur: etiam ratione speciali non potuisse hominem ab æterno connaturaliter existere, quia species humana connaturaliter exigit per generationem propagari, quod quidem esse non poterat, si ab æterno extitisset, nam quacumque duratione assignata infinite generationes præcessissent, & daretur infinita multitudo animarum, eo quod anima rationalis incorruptibilis est; implicat autem dari infinitum in actu secundum multitudinem.

dicem; potuit tamen Deus viginti, vel mille homines ab æterno creare, & postea producere omnes alios, non tamen permetteret homines ab æterno propagari, nè allatum incōueniens sequeretur.

Tandem inferitur: quod si augmentatio foret ab æterno (quod possibile esse negauimus, eo quod motus successivus est) quacumque parte quātitatis augmentata etiam alia destrueretur, nè quantitas evaderet magnitudinis infinitæ, & hoc idem de qualitate affirmamus, quod non potest etiam in infinitum intendi. Et hæc de art. isto in præsentia c. 1. & 2. 7. & 8. ad Philosophum applicanda.

QVÆSTIO II.

De inceptioe, & desitione rerum.

ARTICVLVS I.

Qualitèr incipiant res?

§. I.

Sensus difficultatis explicatur.

DVplici modo possunt res creatæ incipere, vel desinere esse, intrinsecè videlicet, & extrinsecè, incipere quidem intrinsecè, est incipere per primum sui esse, quando videlicet signato aliquo instanti est verum dicere nunc res est, & im-

mediatè antea nō erat, qui modus incipiendi dicitur intrinsecus, eo quod res in illo instanti verè incipit esse. Modus verò intrinsecus desinendi est per vltimum fuisse, quando scilicet signato aliquo instanti est verum dicere, nunc est, & immediatè postea non erit, & hic modus dicitur intrinsecus desinendi, quia verè in illo instanti res amittit proprium esse.

Modus autem extrinsecus incipiendi est per vltimum non esse rei, quando videlicet signato aliquo instanti est verum dicere, nunc res non est, & immediatè post hoc erit, qui modus dicitur extrinsecus incipiendi, quia reverà in tali instanti res non habet esse, sed illud habebit tempore sequenti.

Modus extrinsecus desinendi est per primum non esse rei, quādo vtrique signato aliquo instanti est verum dicere nunc res non est, sed immediatè antea fuit, & modus iste extrinsecus appellatur, eo quod res in illo instanti non amittit esse, sed immediatè antea illud amisit. Et prædicta inceptio, & desitio explicatur per ordinem ad instans, & per ipsum regulatur, eo quod licet inceptio, & desitio prædicta fiat in tempore, quia tamen quacumque parte temporis assignata est verum dicere, quod res in alia priori incepit. nam quælibet pars est divisibilis in alias, propterea

inceptio, & desinitio illa regulatur per instans, quod immediatè præcessit, vel sequitur immediatè. Modo autem pro resolutione articuli sit.

§. II.

Prima conclusio.

Res successiva in tempore incipit, & in tempore desinit.

COcl. ista quantum ad 1. partem prob. quia si res successiva inciperet in instanti haberet suas partes simul, nam res successiva est, quando sunt illius partes, eo quod totum nequit esse sine partibus, & si inciperet in instanti, in eodem verè esset, & consequenter in illo haberet suas partes, ac proinde omnes partes simul haberet; sed res successiva non potest simul habere omnes partes, siquidem res successiva secundum propriam naturam exigit habere vnam partem post aliam: ergò non incipit in instanti, sed in tempore incipere debet.

Secundam partem probamus: quia si res successiva in instanti desineret, in illo instanti etiam esset, & consequenter simul, & in illo instanti omnes partes haberet.

Contra concl. istam inst. 2. quia tempus est. res succes-

siva; & tamen non incipit in tempore, quia antè tempus non erat tempus: ergò aliqua res successiva non incipit in tempore.

Resp. disting. min. in tempore formalitèr, conc. min. in tempore æquivalentèr, nego min. & consequ. Quia licet tempus non incipiat in tempore formalitèr, eo quod ante tempus non datur tempus; incipit tamen in quodam nunc æternitatis, quod propter sui eminentiam æquivaleret pluribus partibus temporis, & idcò incipit in tempore æquivalentèr.

Dices 1. tempus non potest incipere in quodam nunc æternitatis, quia solum potest incipere in aliquo divisibili, & nunc æternitatis indivisibile est: ergò nulla est data solutio.

Dices 2. Quælibet res incipit in propria mensura; sed nunc æternitatis non est propria mensura temporis, nam æternitas solū est mensura Dei: ergò nequit tempus in prædicto nunc incipere.

Resp. ad 1. Quod illud nunc æternitatis formalitèr indivisibile est; æquivalentèr tamen est divisibile, quia æquivaleret temporis nostro, & hoc sufficit, ut in illo tempus incipiat.

Ad 2. resp. Æternitatem non esse propriam mensuram temporis, sed ipsum tempus est ratio formalis mensurandi se, & alia, sicut lux est ratio formalis

ad se ipsam, & alia videnda, necessarium tamen non est, quod res incipiat in mensura propria, sed satis est, quod incipiat in mensura superiori ut æquivalenti propriæ mensuræ, nam cum Angelus non incipit in altero ævo, sed in aliquo nunc æternitatis, quod æquivalet ipsi.

Secundo inst. contra concl. quia si Deus crearet lapidem in aere, in eodem instanti creationis lapidis moveretur in centrum, eo quod motus lapidis est passio illius, quæ ponitur in eodē instanti, in quo ponitur essentia: ergo motus ille inciperet in instanti.

Resp. Passionem successivam non incipere in instanti, in quo incipit essentia, quia non potest habere omnes partes suas simul, & propterea sufficit talem passionem poni in tempore immediatè sequenti. Unde si canis descendens de turri in medio itineris moreretur, forma cadaveris poneretur in instanti, sed motus inciperet tempore immediatè sequenti.

Tertio instabis: si motus inciperet in tempore, esset infinitus à parte ante, quia data quacumque parte temporis in alia, & alia priori inceperet; hoc non est dicendum: ergo motus non in tempore incipit.

Resp. tamen: quod licet non sit assignabilis pars, in qua primo incipit motus; est tamen

assignabile instans, in quo motus non dum erat, quod sufficit, ut motus non sit à parte ante infinitus.

Quarto instabis: in illo instanti, in quo mobile primo ponitur in termino ad quem, adhuc est motus, siquidem in illo instanti est ultimum mutatum esse mobilis, & motus existit per suum indivisibile, quod est mutatum esse; & tamen motus immediatè postea non est: ergo desinit in instanti.

Resp. tamen: in illo ultimo instanti esse motum terminativè, & in suo indivisibili, & complemento; non tamen esse in se ipso, sed fuisse tempore immediatè antecedenti, consequenterque motus ille tempore antecedenti desivit.

§. III.

Secunda conclusio.

Forma substantialis corruptibilis incipit in instanti, & in tempore desinit.

Primam partem probamus: quia forma substantialis introducit in materia, devicta omni resistantia contrarii: ergo introducit in instanti, quia formam non fieri in instanti provenit ex resistantia contrarii, & propterea lux, quæ non habet contrarium in vno instanti per

totum spatium diffunditur. Ant. prob. Per alterationē disponitur materia ad receptionē novæ formæ, & expelluntur dispositiones contrariæ: ergò forma, quæ per generationem introducit, invenit iam devictam omnem resistantiam contrarij.

Secunda pars conclusionis prob. in illo instanti, in quo introducit nova forma, altera forma, quæ erat, iam non est, sed potius iam desinit; sed non desinit in instanti immediatè antecedenti, eo quod non dantur intempore duo instantia immediata, nec desinit in alio instanti mediato, quia inter duo illa instantia mediat necessario tempus, & consequenter roto illo tempore mediante esset materia sine aliqua forma, quod essentialitè implicat: ergò forma, quæ præcessit, solum desinit tempore immediatè antecedenti ad instans, in quo nova forma introducit.

Addimus: quod si forma producibilis desinit per anihilationem, desinit in instanti, quia licet anihilatio possit fieri in tempore, Deo suspendente concurrentem paulatim quantum ad singulas partes substantiæ, connaturalitè tamen in vñco instanti fit, & in hoc eventu forma adveniens per accidens introducit in tempore.

Insuper addimus: formam substantialem posse in tempore

incipere quantum ad informandam partialem substantiam, sicut in nutritione contingit, vbi substantia partialis ratione quantitatis successivè producitur, & forma, quæ desinit, in instanti separatur propter rationem oppositam ad rationem conclusionis.

Et si dicas: quod vltima dispositio ad formam semper ponitur in instanti, quia est vltimus terminus ad quem alterationis, & terminus ad quem motus ponitur in vñco instanti, in quo verificatur vltimum mutatum esse mobilis: ergò etiam ipsa forma introducit in instanti, quia forma, & dispositio in eodem instanti ponuntur.

Resp. vltimam dispositionē, sicut & ipsā formam poni in tempore, quādo per nutritionē superadditur substantia partialis, in qua forma successivè introducit, & eodem modo ponitur dispositio ante vltimū mutatum esse, quod semper ponitur in instanti, ad differentiam termini producti per motum, qui quandoque ponitur successivè.

Sed instabis contra secundam partem conclusionis; quia quidquid in tempore desinit, proportionatur cum tempore divisibili; quod contingere non potest, si illud, quod desinit, indivisibile est; sed forma substantialis est indivisibilis: ergò non potest in tempore desinere.

Resp. formam substantialem,

de qua argumentum procedit, habere partes distinctas pro priori ad quantitatem, & ratione illarum esse divisibilem, & posse divisibiliter informare.

Dices: ergo saltem argumentum est efficax, si procedat de anima rationali, quæ totaliter indivisibilis est.

Resp. neg. consequ. Quia licet anima rationalis formaliter, & in se indivisibilis sit, virtualiter tamen, & in ordine ad informandam materiam divisibilis est, & plures habet gradus, quos successivè communicare potest, & ratione illorum potest in tempore uniri vel separari.

Ex dictis inferitur: Angelum in instanti incipere, non autem in tempore, quia non habet partes correspondentes partibus temporis, nec diversitatem graduum, quos communicet successivè, & ita totus simul incipere debet.

Inferitur 2. Formas coelorum absolute loquendo potuisse incipere in tempore, quia corporea sunt, & habent partes distinctas, connaturaliter tamen exigere in instanti produci, eo quod introducuntur in materia, absque ulla resistantia formæ contrariæ, & similiter exigunt per annihilationem desinere.

Inferitur insuper: quaecumque qualitatem in gradu determinato produci in instanti, & etiam in instanti desinere, quia

forma in gradu determinato producitur quando mobile pervenit ad terminum ad quem, & habet mutatum esse, & mutatum esse mobilis in unico instanti ponitur. Et hæc de art. isto cum precedentibus ad Phil. applicanda.

ARTICVLVS II.

De termino magnitudinis, & parvitatis.

§. I.

Aliqua supponuntur.

AD intelligentiam articuli aliqua supponenda sunt, quorum 1. est: quod intra latitudinem entis naturalis datur maximum, & minimum corpus; maximum quidem, sicut Coelum supremum, quod suo ambitu cetera comprehendit: minimum verò corpus non percipitur a nobis, revera tamè in rerum natura datur, ut in specie equi datur equus minimus positivè, ille videlicet, qui ab omnibus exceditur, & minimus negativè, qui nullum alium excedit, & etiam datur maximus positivè, qui superat omnes, & maximus negativè, qui à nullo superatur.

2. supponendum est: viventia, & non viventia per ordinem ad potentiâ Dei absolutâ non habere terminum intrinsecum magnitudinis, vel parvitatis, nam Deus potest facere hominem

in magnitudine montis, & etiam in parvitate athomi, in qua licet non possit exercere omnes operationes connaturales, potest tamen operationes essentielles habere, sicut intelligere, & velle.

Hoc supposito difficultas est, an viventia, & non viventia habeant terminum intrinsecum magnitudinis, & parvitatís, extra quem naturaliter conservari non possint; pro quo sciendum est, duplicem esse terminum magnitudinis, & parvitatís, intrinsecum videlicet, & extrinsecum; terminus intrinsecus magnitudinis dicitur maximum quod sic, & est illa quantitas, ad quam res pervenire potest, & sub illa naturaliter conservari, non tamen sub alia maiori: Terminus autem intrinsecus parvitatís dicitur minimum quod sic, & est illa quantitas, in qua res naturaliter conservari potest, non tamen sub alia minori. Terminus verò extrinsecus magnitudinis dicitur maximum quod non, & est quantitas illa, sub qua res conservari non potest, bene tamen sub quacumque alia minori: & terminus extrinsecus parvitatís dicitur minimum quod non, & est quantitas sub qua res conservari non potest, bene tamen

sub alia quacumque

maiori. Quibus

suppositis

sit.

§. II.

Prima conclusio.

Viventia habent terminum intrinsecum magnitudinis, & parvitatís.

PRO conclusione ista expressa est mens Divi Thomæ, & ita pro ea indaganda laborare non oportet, ratione tamen conclusionem Probamus quantum ad primam partem quia omne vivens habet partes organicas; sed istæ exigunt determinatam quantitatem secundum magnitudinem suam: ergo vivens debet habere quantitatem determinatam. Maiorem cum consequentiam tenet, & probatur minor, partes organicæ non possunt connaturaliter exercere operationes proprias in quacumque quantitate, quia si homo haberet aures ita longas, ut per unam leucam extenderentur, non posset connaturaliter audire, quia propter distantiam non posset species ad auditum pervenire: ergo partes organicæ determinatam exigunt quantitatem.

Confirm. augmentatio viventium non potest semper durare, eo quod deficiente virtute augmentativa, non perseverat augmentatio, & virtus aug-

augmentativa non potest durare semper, quia quotidie debilitatur propter continuam reactionem caloris, & humidi radicalis: ergo viventia habent terminum intrinsecum magnitudinis.

Addimus: quod ex quo omnia viventia pereunt, inferimus bene habere terminum durationis, sed etiam experimur, viventia non semper augeri, sed augmentum cessare tempore determinato, sicut in sensibus contingit, quos passim minui videmus ergo viventia terminum intrinsecum magnitudinis habent.

Secundo probatur conclusio: quia ad formam determinatam sequitur determinata quantitas, nam ad formam determinatam sequuntur accidentia determinata, & unum illorum est quantitas: sed viventia habent formam determinatam ergo etiam habent determinatam quantitatem, ultra quam conservari non possunt.

Respondebis: quantitatem non sequi ad formam, sed ad materiam, & ita rationem fundari in principio falso.

Sed contra est quia licet quantitas sequatur ad materiam tanquam ad principium partiale, & inadæquatum, adæquate tamen sequitur ad formam totalem, eo quod omnia accidentia sequuntur ad naturam

completam, vel ad formam totalem, sed forma totalis determinata, & finita est: ergo etiam quantitas consequuta.

Secundo rejicitur: quia quantitas sequitur ad materiam ut determinatam per formam; sed materia sic determinata determinata etiam, & finita est: ergo etiam quantitas, quamvis ad materiam sequatur, determinata, & finita erit.

Tertio: quantitas sequitur ad materiam tanquam dispositio requisita, ut forma possit operari; sed dispositio requisita, ut forma debite operetur, non potest non esse quantitas determinata: ergo idem.

Addimus quantitatem esse terminum, per ordinem ad quem constituitur materia principium individuationis; sed materia non est individuationis principium, nisi per ordinem ad determinatam quantitatem: ergo idem.

Secundo respondebis: durationem Angeli sequi ad formam limitatam; & tamen esse infinitam a parte post, consequenterque ad formam finitam posse consequi accidens non limitatum.

Contra tamen est: quia duratio Angeli sequitur ad formam, ut petentem ab intrinseco durationem perpetuam: ergo sequitur ad illam, ut infinitam

tam formalitèr in duraando à parte post. Probatur antecedens. Duratio Angeli sequitur ad formam, ut excludentem qualitates contrarias, & omnem corruptionem; sed forma, quæ qualitates contrarias, & corruptibilitatem excludit, exigit ab intrinseco durationem infinitam à parte post: ergo duratio sequitur ad formam Angeli, ut exigentem ab intrinseco durationem perpetuam.

Secundam verò partem traditæ conclusionis probamus: quia ut forma viventis introducatur in materia, exigit dispositiones determinatas, sed una illarum est quantitas: ergo exigit determinatam quantitatem, ut ipsa forma in materia introducatur, & consequenter viventia habent terminum intrinsecum parvitatatis.

Confirmatur: ut forma viventis possit exercere operationes suas, petit determinatam quantitatem, quia homo non potest suas operationes in quantitate formicæ connaturalitèr exercere: ergo forma viventis, ut in materia sit, quantitatem etiam determinatam requirit, eo quod unumquodque est propter suam operationem, ac proinde si ut operetur exigit determinatam quantitatem, illam etiam requirit ut sit, & consequenter viventia habent terminum parvitatatis.

§. III.

Argumentis occurritur.

Arguitur primo: non viventia habent formam determinatam; & tamen eorum quantitas determinatam non est, ergo ex quo in viventibus forma sit determinata, non bene inferitur, etiam quantitatem determinatam esse.

Respondent aliqui: non viventia habere formam determinatam cathegorematicè, & quantum ad essentiam; non tamen syncathegorematicè, & in ratione principij radicantis quantitatem.

Sed contra idem Div. Thomas, probat formam esse limitatam in radicando quantitatem, quia ipsa forma quantum ad essentiam determinata, & finita est: ergo si potest forma limitari quantum ad essentiam, & non in ratione principij radicantis quantitatem, falsum, erit principium Angelici Præceptoris, Quapropter aliter.

Respondetur: distinguendo minorem determinatam non est in potentia, concedo minorem in actu, nego minorem, & distingo consequens. Determinatam in potentia, concedo consequens determinatam in actu, nego consequentiā. Quia Div. Thom. ex determinatione for-

formæ quantum ad essentiam solum probat quantitatem determinatam in actu, ut ita convincat, non posse dari à parte rei infinitam magnitudinem in actu: quod verò in viventibus forma sit determinata in radican- do quantitatem, non tamen in non viventibus, aliundè probat D. Thom. ex eo videlicet, quod virtus augmentativa in viventibus residet in determinata parte, sicut in animalibus in stomacho, & in arboribus in radice, & idèò quando augetur vivens non advenit nova virtus augmentativa; in non viventibus verò virtus augmentativa non residet in parte determinata, quia sunt homogenea, & habent partes eiusdem rationis, & idèò cum nova parte materię, & formæ, nova etiam advenit virtus augmentativa usque in infinitum syncategorematicè.

Secundò, & benè respondetur: rationem nostram procedere de quantitate, quæ consequitur ad formam; non verò de quantitate ad formam non consecuta, qualis est quantitas non viventium in quibus augmentum quantitatis non sequitur ad eorum formam, sed ab extrinseco provenit ex coniunctione cum alio non vivente eiusdem speciei, sicut aqua augetur ex coniunctione cum nova parte aquæ: vivencia autem augentur per intrinsecam, & idèò augmentum, &

virtus augmentativa ad eorum sequitur formam.

Dices: Ignis augetur comburendo alia per virtutem combustivam; sed virtus combustiva sequitur ad formam: ergò etiam augmentum.

Resp. dist. mai. Combustione presuppositivè se habente, conced. mai. formalitèr se habente, nego mai. Quia licet requiratur combustio, ut ignis augetur, non tamen augmentum formalitèr in combustionem consistit, sed in coniunctione alterius ignis cum igne præcedente.

2. arg. potest homo terminum suæ magnitudinis naturalitèr excedere: ergò viventia terminum magnitudinis non habent. Prob. ant. primo. Homo existens in termino magnitudinis potest summere alimentum facilius decoctionis, & illud in propriam substantiam convertere, per quæ conversionem augetur; sed hoc naturalitèr fieri potest: ergò potest homo terminum suæ magnitudinis naturalitèr excedere.

2. prob. ant. Si homo percuteretur manu, vel ense, tumesceret, & fieret maior, siquidem pro illa parte occuparet maiorem locum: ergò terminum suæ magnitudinis potest naturalitèr excedere.

Respond. neg. ant. 2d primam probationem dicimus homi-

nein existentem in termino tantum deperderet de quantitate priorī, quantum acquireret de nova quantitate, ut patet in senibus, qui tantum & plus deperdunt de quantitate priorī, quantum acquirunt de nova, & ideo licet nutritio duret per totam vitam, non tamen augmentatio, sicut in 3. de gener. dicitur.

Ad 2. prob. resp. hominem via generationis, & devitæ conservationis non posse terminum intrinsecum excedere, bene tamen via corruptionis, qualiter cresceret ille homo percussus manu, vel ense, quo mediante ad corruptionem disponderetur ab extrinseco agente.

His ergo circa viventia statutis, ad non viventia pervenimus, quæ attento ordine universi, terminum præfixum habent, quia nullum elementum potest Cælum pertransire: An verò attentæ eorum naturæ terminum intrinsecum magnitudinis habeant, & parvitatē, non est vna philosophorum sententia. Nos tamen affirmamus, quod.

§
§§§§
§§§§§§
§§§§§§§§§§
§§§§§§§§§§§§

§. III.

Secunda conclusio.

*Non viventia habent terminum
intrinsecum parvitatē,
non tamen magni-
tudinē.*

Prima pars conclusionis nostre probatur: quia ut forma viventis in materia introducatur, exigit dispositiones determinatas, nam ad formam determinatam, dispositiones etiam determinatæ requiruntur; sed vna illorum est quantitas: ergo quantitas determinata requiritur, & consequenter viventia habent terminum parvitatē.

Confi. quia quæcumque res est propter suam operationem saltim ut finem effectum; sed ignis ut operetur, quantitatem exigit determinatam: ergo etiam ut sit.

Urgetur: quia si non vivens posset incipere in qualibet parte quantumvis minima quantitatis, data quacumque parte, in alia priorī, & alia, & alia inceperet, & consequenter inciperet per ultimum sui non esse, sicut entia successiva; sed hoc dicendum non est: ergo non viventia ut incipiant, & sint, quantitatem determinatā in parvitate requirunt.

Sed

Sed instabis : si minimum lignum esset quantitas digitalis, posset vltra in minori quantitate, videlicet in media digitalitate introduci forma ignis: ergo non viventia terminum intrinsecum parvitaris non habent. Probatur antec. Si ignis applicaretur digitalitati ligni, prius introduceret formam ignis in media digitalitate, quæ proximior est, quia agens producens formam, prius illam producit in subiecto proximiori : ergo potest forma ignis in media digitalitate introduci.

Respondetur : non posse introduci formam ignis in media digitalitate propter incapacitatem subiecti non habentis sufficientem dispositionem, debitam videlicet quantitatem.

Sed contra est : Quia potest in illa medietate introduci calor ut octo: ergo etiam forma ignis. Prob. ant. potest in illa parte introduci calor ut septem : ergo etiam calor ut octo, quia calor ut septem est vltimè intensibilis vsque ad octo, & intensio fit circa eadem partem subiecti.

Resp. quod licet intensio fiat, in eadem parte subiecti, non tamen potest calor ut septem intendi vsque ad calorem ut octo, nisi prius extendatur ad alias partes, eo quod illa pars non est capax caloris ut octo, nisi simul iuncta cum alijs, nam quod est incapax formæ, etiam vltimæ dispositionis incapax est.

Secundam verò partem conclusionis nostræ probamus: quia non viventia augentur per iuxta positionem, & coniunctionem vnus cum alio, ad differentiam viventium, quæ augentur ab intrinseco, & per intus sumptionem, convertendo videlicet alimentum, vel corpus coniunctum in substantiam propriam viventis; sed possunt iuxta poni, & coniungi corpora infinita synchthegorematicè: ergo non viventia possunt in infinitum augeri, attenda propriam naturam, consequenterque ab intrinseco terminum magnitudinis non habent.

Conf. & explicatur: Dato igne quantumvis magno, si illi applicetur stupa combureretur ipsa, & cum igne continuabitur, & hoc vsque in infinitum fieri potest, attenda naturam ignis; sed hoc ipso ignis ille fiet maior: ergo non est dabilis ignis, qui non possit amplius, & amplius augeri.

Sed instabis: Ignis per se vnus, non potest augeri: ergo habet terminum intrinsecum magnitudinis. Prob. ant. Quando ignis augetur per coniunctionem alterius, non fit vnus ignis per se, sed tantum vnus per aggregationem, quia in tali coniunctione manent duo ignes individualiter distincti: ergo ignis per se vnus augeri non potest.

Resp. Quod in illa coniunctione destruitur vterque ignis quan-

quantum ad individuationem, & unicum individuum ex utroque, quod quidem est unum per se, & ita totum argumentum nititur falsa doctrina.

Sed contra est: ergo ignis, qui praexistebat non augetur, quia quod augetur, perseverat sub termino augmentationis, & ignis, qui praexistebat, postea non manet iuxta solutionem datam.

Resp. ignem praexistentem augeri, quia licet non perseveret formaliter, materialiter tamen perseverat, quatenus manet entitas ignis praecedentis, quae sufficit ad augmentum salvandum. Instantia est in quantitate minori, quae verè augetur, & tamen non perseverat formaliter, & ut minor, sed tantum materialiter perseverat.

Ex dictis inferitur: quod si minima quantitas, in qua substantia lapidis conservari potest, divideretur ab Angelo, non maneret ultra lapidis substantia ibi; & si altera forma non posset in illa parva materia remanente introduci, non posset illa quantitas etiam ab Angelo dividi, nam

materiam existere sine ulla forma essentialiter repugnat.

Inferitur 2. quod minima substantia, in qua panis conservari potest, consecraretur ab aliquo sacerdote 2. suam medietatem adhuc permaneret in altera parte substantia panis, quia quantitas talis substantiae esset conjuncta cum quantitate substantiae consecratae, quae quidem quantitas gerit vices substantiae, & ita sub alia parte quantitatis conjuncta cum illa posset panis conservari eodem modo, ac si propria substantia huius partis perseveraret ibi. Et haec de art. isto, & de tota Philosophia cum praecedentibus simul ad Philosophum applicanda: quae omnia cedant in laudem Dei omnipotentis, qui trinus, & unus vivit per secula Deus, in gloriam Patris, natique, & filiiis almi. In laudem Virginis, quae partu est digna tonantis. Ecclesiae subdita, sine qua nolo scribere, nolo mori. In obsequium etiam Dominici Patris, Augustini, & Thomae, & omnium Sanctorum, quos Zaphirus alit, & Divinis utique continet alachoris.

FINIS.

IN

I N D E X
QVAESTIONVM, ET ARTI-
culorum, quæ in opere con-
tinentur.

QVÆSTIO. I.

Proœmialis.

Articul. 1. Vtrum primū
cognitum à nostro in-
tellectu, pro statu vitæ
præsentis, sit species
specialissima? Pag. 1.

Artic. 2. Vtrum primum
cognitum sit ens materiale for-
maliter? Pag. 12.

QVÆSTIO II.

Proœmialis.

Artic. 1. Vtrum ens mobi-
le substantiale sit obiectum pri-
marium quod adequatum Philo-
sophiæ? Pag. 39.

Art. 2. Vtrum Philosophia
sit vna secundum speciem atho-
mam? Pag. 59.

LIBER I.

Physicorum.

QVÆSTIO VNICA.

De principijs incommuni.

Art. 1. Vtrum principia en-
tis naturalis sint plura quam tria?
Pag. 71.

Artic. 2. Vtrum principia
entis naturalis in fieri sint tria?
Pag. 76.

QVÆSTIO II.

De materia prima.

Artic. 1. Vtrum detur à
H parte

parte rei materia prima realiter
a forma distincta? Pag. 89.

Artic. 2. Vtrum materia
prima habeat actum metaphysi-
cum? Pag. 94.

QVÆSTIO III.

De existentia materie primæ.

Artic. 1. Vtrū existentia crea-
ta realiter distinguatur ab existē-
tia? Pag. 105.

Artic. 2. Vtrum materia
prima habeat propriam existen-
tiam? Pag. 122.

Artic. 3. Vtrum materia
prima possit existere sine forma?
Pag. 141.

QVÆSTIO IV.

De potentia materie.

Articulus vnicus. Vtrum
materia æqualiter appetat om-
nes formas, & etiam formam
amissam? Pag. 152.

QVÆSTIO V.

De educatione formarum.

Artic. 1. Vtrum anima ra-
tionalis sit educibilis de potentia
materie? Pag. 161.

Artic. 2. Vtrum forme Cœ-
lorum potuerint educi? Pag. 179.

QVÆSTIO VI.

De composito.

Artic. 1. Vtrum detur mo-
dus vnionis inter materiam, &
formam, realiter ab vtraque dis-
tinctus? Pag. 191.

Artic. 2. Vtrum totum dis-
tinguatur realiter a partibus si-
mul sumptis? Pag. 206.

LIBER II.

QVÆSTIO I.

De Natura.

Articulus vnicus. Quibus
cōpetat ratio naturæ? Pag. 213.

QVÆSTIO II.

De causis in communi.

Articulus vnicus. Vtrum
divisio in quatuor genera causa-
rum adæquata, & ynivoca sit?
Pag. 233.

QVÆSTIO III.

De causa efficiente.

Artic. 1. Vtrum forma
substantialis sit principium quo
operandi? Pag. 241.

Artic. 2. Vtrum forma sub-

causalis possit esse immediate operativa? Pag. 248.

Artic. 3. Vtrum Deus concurrat simultaneo concursu ad effectum causæ creatæ Pag. 272.

Artic. 4. Vtrum detur concursus præuius ut causa secunda operetur? Pag. 280.

Artic. 5. Vtrum idem numero effectus possit procedere à duplici causa totali? Pag. 293.

Artic. 6. Vtrum causa physica instrumentalis habeat actionem præuiam, & simul indigeat motione principalis agentis? Pagin. 310.

Digressio brevis de causa, & fortuna. Pag. 316.

QVÆSTIO IV.

De causa finali.

Artic. 1. Vtrum apprehensio sit ratio formalis finalizandi? Pag. 317.

Artic. 2. Quæ sit causalitas finis? Pag. 335.

LIBER III.

QVÆSTIO I.

De motu & actione.

Artic. 1. Quibus competat diffinitio motus? Pag. 441.

Artic. 2. Vtrum actio formaliter transiens recipiatur in passo? Pag. 346.

QVÆSTIO II.

De infinito.

Artic. vnicus. Vtrum à parte rei possit dari aliquod infinitum in actu? Pag. 363.

LIBER IV.

QVÆSTIO I.

De Loco.

Artic. 1. Vtrum diffinitio loci bona sit? Pag. 375.

Artic. 2. Vtrum duo corpora possint esse penetratiue in eodem loco? Pag. 381.

Artic. 3. Vtrum idem corpus possit esse simul in duplici loco? Pag. 386.

QVÆSTIO II.

De Vacuo.

Art. vnicus. Vtrum corpus possit moveri per vacuū? Pag. 401.

QVÆSTIO III.

De Tempore.

Artic. vnicus. Vtrum partes temporis solum existant ratione instantis? Pag. 409.

LIBER V. ET VNICA QVAES- tio de motu.

Artic. vnicus. A quo mo-
tus suam accipiat vnitatem? Pa-
gin. 422.

LIBER VI. QVAESTIO VNICA. De Continuo.

Artic. vnicus. Vtrum con-
tinuum componatur ex solis in-
divisibilibus? Pag. 431.

LIBER VII. QVAESTIO VNICA. De ordine moventium.

Artic. vnicus. Vtrum gra-

via, & levia moveantur à se, vel
à generante? Pag. 441.

LIBER VIII.

QVAESTIO I.

De inceptione mundi.

Artic. vnicus. Vtrum mun-
dus potuerit esse ab æterno? Pa-
gin. 457.

QVAESTIO II.

*De inceptione, & desitione
rerum.*

Artic. 1. Qualitèr incipiant
res? Pag. 469.

Artic. 2. De termino mag-
nitudinis, & parvitat. Pag. 473.

FINIS.

May 11

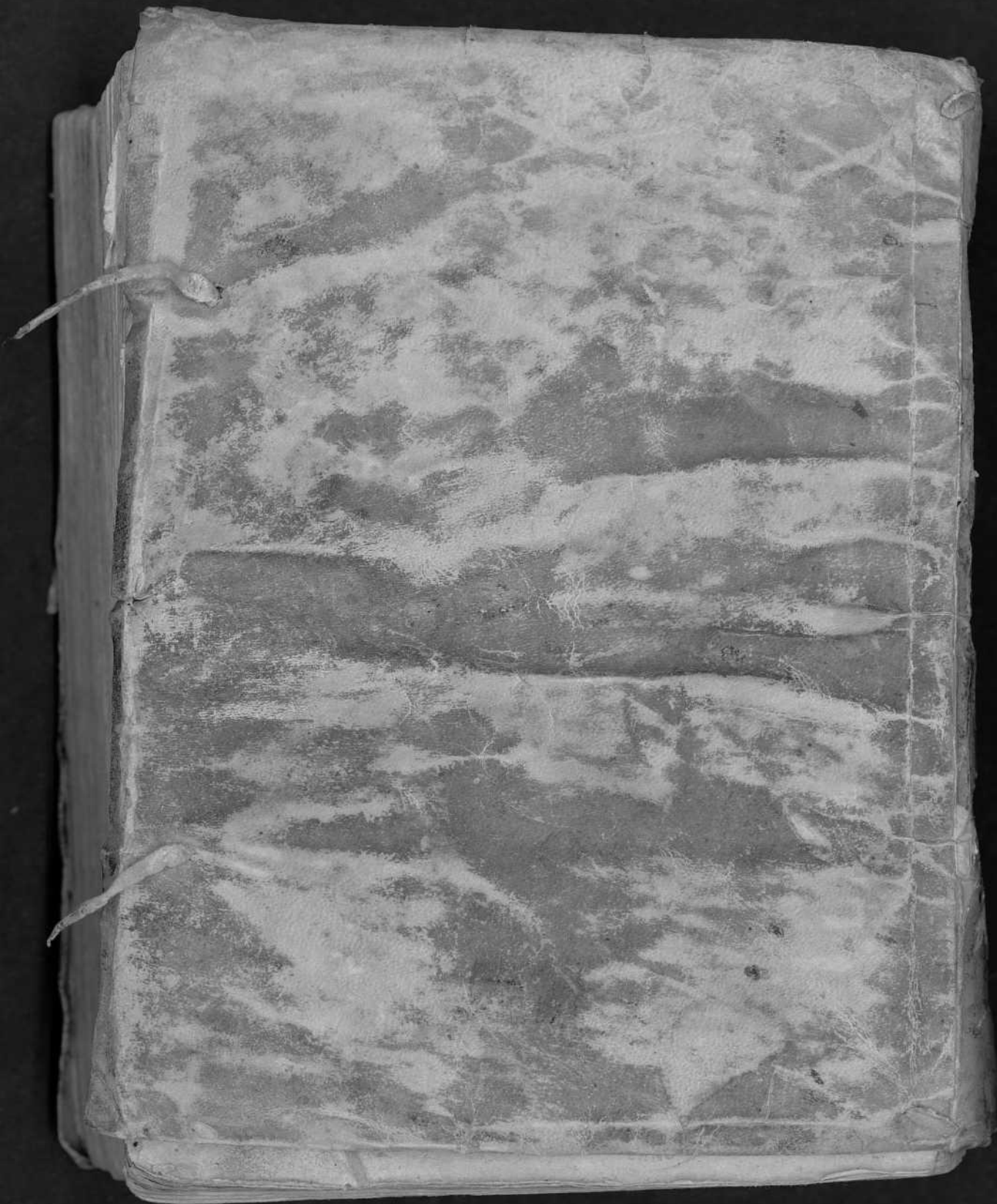
Fr Joseph Montano
Superior of Perpetua

Fr Joseph

Domingo Ramos

Amice
2

La Torre de San Juan

42

2.604